Den uforbederlige bibliotekar
Niels Jensen

# Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn

Udgivet af Johan Werfel (1804-09), S. Soldin (1810-25), derefter Fr. Thaarup.

Udkom 1804-31. Fortsat som Allernyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1831-37.

Papiret er spækket med mørke nistre og meget bulet, det sidste får siderne til at fremstå skæve, og beggte dele vanskeliggør OCR. På nogle sider kan OCR-teksten mangle, da siden har været for vanskelig at tolke.

Skønlitterære bidrag indekseret på Dansk Forfatterleksikon:

https://danskforfatterleksikon.dk/1850p/p173876.htm

---

Udarbejdet 2025 af Niels Jensen

# Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Udgivet af S. Soldin.

Sex og tyvende Bind.

Kjøbenhavn, 1816.
Trykt paa Udgiverens Forlag, hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 53.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 2 Juli 1816.

## Om Tjenestetyende.

Ingen Klage er i vore Dage mere almindelig, og maaskee tillige mere grundet, end den over Tjenestetyende. Ikke blot i Hovedstaden, men ogsaa paa Landet og i de mindre Kjøbstæder, istemmer man denne Klage. Selv Skribenter have fundet Gjenstanden af den Vigtighed, at de helligede den egne Undersøgelser. Man søger Aarsagen dertil i aftagende Sædelighed blandt de lavere Classer, i Mangel paa tilbørlige Dannelsesanstalter, i stigende Luxus og Yppighed. At man tildeels kan have Føje til at søge hiin Aarsag i disse Omstændigheder, synes afgjort, men paa den anden Side maae det dog forekomme os høist besynderligt, at i en Tidsalder, da vor Litteraturs store Kundskabstræ er færdigt at bugne af lutter moralske Lære- og Læsebøger for menig Mand, den moralske Sæd kan falde i en saa ufrugtbar Bund! og at Klagerne over Tjenestetyendet vare langt færre i fordums Dage, da man kun kjendte saare lidet til saadanne moralske Dannelsesmidler. Det hører ikke til nærværende Undersøgelses Øjemed, at drøfte Aarsagerne til Tjenestetyendets Udartelse, eller foreslaae moralske Midler til dets bedre Dannelse; vi ville her kun eene søge at vise, at der gjøres alt for lidet til Opmuntring for de Tjenestefolk, der have opført sig tro og skikkeligen i deres Tjeneste, til at man kan vente, at Exempler her, som i andre Tilfælde, skulde kunne virke.

Man har i nyere Tider søgt ved Præmier at belønne, endog de Mennesker, der enten ikke gjøre andet end fremme deres eget Gavn, eller opfylde deres simple Pligt. Haandværksdrengen og Svenden, der til sit eget Bedste flittigen besøger Søndagsskolen; Bonden, der planter levende Gjærder, og Bondekonen, der spinder flittigen; Alle nyde de opmuntrende Belønninger for deres Flid, hvor meget den end maa betragtes som Frugten af Stræben efter at fremme eget Gavn. Embedsmanden, der i en Række af Aar har tjent Staten tro og virksomt, faaer, naar han bliver aldrende, eller udygtig til Arbeide, en passende Pension, og for hans Enke er der ligeledes sørget. Men ene Tjenestepigen og Tjenestekarlen blive, naar Svaghed og Alderdom indtræffe, ubelønnede for et heelt Livs tunge og redelige Stræben. Tjenestepigen især, som ikke er bleven gift, har den mørkeste Udsigt for Øjne, naar Skrøbelighed forbyder hende at arbeide. De, i hvis Tjeneste hun har været, ere i Almindelighed fremmede for hende fra det Øieblik af, hun forlader Pladsen, og sjeldent have hendes Slægtninger saa meget til Bedste, at de kunne understøtte hende. Er dette Udsigter, der kunne opmuntre en Pige til at tjene tro og virksomt? Kan man vel vente, at i en Tidsalder, hvor retskaffen Tjeneste saa ilde lønnes, synderlig mange ville følt Drivt til at udmærke sig ved tro Opførsel? — En afdød Medborger har rigtig nok for en Deel Aar siden, blandt andre Legater ogsaa udsat et for Tjenestetyender, der i en Tid af 10

Aar have opført sig vel i deres Tjeneste; men deels bestaaer den hele Belønning kun af 150 Rd.; deels kan den kun falde i Enkeltes Lod. Men blandt alle vore Legater finde vi iøvrigt, saavidt jeg mindes, ikke et eneste, der belønner Tyendets tro Tjeneste, og blandt alle vore Stiftelser ikke een, hvor aldrende og svage Tjenestepiger, i Betragtning af deres gode Opførsel, pligtmæssigen optages. Enhver, som indseer Vigtigheden af gode Tjenestefolk saavel for hver enkelt Mand især-deleshed, som for Staten i Almindelighed; enhver som føler, hvilken Erkjendtlighed vi skylde det Menneske, der i en Række af Aar har tjent os troe og skikkeligen, vil istemme det Ønske, at der maatte oprettes en egen Stiftelse for Tjenestepiger, der i endeel Aar have opført sig vel i deres Tjeneste, og hvis Kræfter ikke tillade dem at tjene længer. Ved at sætte større Værd paa Tyendets Tjenesteiver; ved at belønne den med klækkelige Præmier, tilveiebragte ved patriotiske Medborgeres og Medborgerinders frivillige Sammenskud, vilde man meget kunne bidrage til at gjøre troe Tjeneste og anstændig Opførsel mere almindelige blandt vort Tyende. Men saalænge dets gode Sider saalidet paaskjønnes, ja endog lønnes med Utaknemmelighed, nytter det kun lidet at undersøge Aarsagerne til dets ufordeelagtige Sider eller foreslaae Midler til dets Forbedring.

---

## Om Markfred.

Een af de Landvæsensgjenstande, som i denne Tid sysselsætte mange Penne, er Markfreden. Hvad der har givet nærmest Anledning dertil er Landhuusholdnings Selskabets Forslag til Rentekammeret om hiint vigtige Formaals Opnaaelse, og Rentekamrets Forespørgsler i den Anledning til Amtmændene. Gjenstanden i sig selv er ikke blot vigtig for Landmanden, men ogsaa for Kjøbstædsmanden; thi, saa længe Marken savner Fred, kan man ikke vente at Agerdyrkningen, den første Grundstøtte for Landets Vel, vil kunne blomstre. Mangel paa Fred vil altid have en skadelig Tilbagevirkning paa Kjøbstædsmanden, der trænger til Jordens Frembringelser.



Endog den drivtigste Landmand har mange Fiender at kjæmpe imod; snart ødelægge de rodende Sviin hans Ager; snart hoppe Faarene over Hegn og Grøfter og sønderguave hans frodige Planter; nu flyve hans Naboers Gjæs, og nu løbe deres forsultne Heste over til hans Jordlodder. Fra den ene Dag til den anden kan han see Frugterne af sine Forhaabninger og Maalet for sine Ønsker aldeles tilintetgjorte. Hvor tungt dette er, skjønner og føler enhver.

Allerede fra de ældste Tider af gaves Love, der sigtede til at værne om Landmandens Fred. Den Danske Lov 13—31—33 vil, at man skal skaffe sig selv Fred; og Bøderne skulde bestemmes af By- og Fangsmænd. Fælledskabet var den Gang paa sin høieste Pynt, og hiin Bestemmelse stod altsaa i fuldkommen Harmonie med denne. Enhver tog sig, som T. Rothe siger, selv tilrette, og det gjaldt kun om at faae skrevet paa Stok, for at have tilfælles Drik, alt som det gaaer til endnu, hvor Fælleskabet sidder paa Høisædet. Forordningen af 14 April 1694 vilde bøde paa disse Uordener, og bestemte Løsepengene, men de vare saa ubetydelige, f. Ex. 4 ß. for et Sviin og 1 ß. for et Faar, at man neppe kunde love sig kraftige Virkninger deraf. Endeligen udkom, et heelt Aarhundrede derefter, Forordningen af 29 Oct. 1794, hvis prisværdige Øiemed var, at tilveiebringe fuldkommen Fred.

Det Ordsprog: man kan ikke have længer Fred end eens Nabo vil, synes saare anvendeligt paa Markfreden. Jeg kan tøire mine Creature, holde Røgter til mit Qvæg og mine Gjæs; men det er mig umueligt, at skaffe mig selv fuldkommen Fred fra min Naboes Side; thi jeg hverken raader over hans Creature, eller kan tvinge ham til at holde disse i tilbørlig Frastand fra mine Agere. Vel har man, for at forebygge Ulempe, bestemt Optagningspenge og Skadeserstatning; men begge Dele kunne ikke fordres førend Skaden allerede er skeet, og ere neppe tilstrækkelige til at holde den, der lider Skaden, nogenlunde skadesløs. Den efterladne Nabo kan ti Gange lade sit Qvæg gjøre Brud paa min Markfred, førend jeg en eneste Gang seer mig istand til at optage noget af hans Creature, og, naar jeg vel har optaget det, er Optagelsespengene saa ubetydelige, f. Ex. 12 ß. for

et stort Qvæghoved eller en Hest, og Skadens Vurdering forbundet med en af Tingens Natur flydende saa stor Vidtløftighed, at den, der har Lyst til at føde sine Creature paa andres Bekostning, neppe derved i Fremtiden lader sig afholde fra at forstyrre Andres Fred.

Spørger man: hvorfor man ikke forsyner sig med Hegn? saa svares, at man ved Hegn saare sjeldent og næsten aldrig kan frede. Hestene sætte bort og Gjæssene flyve over de bedste Hegn og Grøfter; Svinet borer sig med sin skarpe Tryne igjennem, hvor det kun finder mindste Aabning, og Faaret springer over de bredeste Grøvter og de høieste Hegn. Det sidste stifter saa meget større Skade, som det bider Hjertet af Planterne og det unge Skud paa Frugttræerne.

Skal tilbørlig Markfred kunne tilveiebringes, saa bør saavel *Optagningspengene*, som *Skadeserstatningen være saa anseelige*, at de kunne *tvinge* enhver til at skaffe sin Nabo Fred. Der gives i Almindelighed to Midler der kunne formaae Mennesket til at afværge Skade fra sin Næstes Eiendom: det moralske Bud, der siger: Du skal elske Din Næste som Dig selv, og Egenfordeel, der tilraaber os: vogt Dig for at forvolde Din Nabo Skade, thi ellers vil han gjøre samme Skjæl imod Dig eller skaffe sig Ret ved Lovene!" Dersom nu alle, eller kun de fleste, Mennesker, vare moralsksindede, saa maatte den moralske Følelse være det stærkeste Baand for dem; og Böder vilde være overflødige. Men da de fleste kun *frygte* for det Tab og den Skade, de selv kunne lide, og derimod er ligegyldige ved den Ulempe, der møder Andre, saa synes det ogsaa rigtigst at gjøre det, man sikkerst kan regne paa: deres *Frygt for Egenskade*, til det Middel, der skal afholde dem fra at forvolde Andre Skade. Ere Optagningspengene og Skadeserstatningen saa anseelige, at man *frygter* for at komme til at erlægge dem, saa vil man gjøre af Frygt, hvad man ellers kun gjør af Pligt.

Men dermed er det ikke nok: ogsaa Leiligheden til Ufred, *Øvrets Opgivelse*, bør bortryddes. Øvret er af de kyndigste Landmænd blevet erklæret for en Landeplage, og de tilfældige Fordele, det maaskee kan medføre, kunne vel neppe komme i Sammenligning med den uberegnelige Skade, det forvolder, naar enhver kan lade sine Creature løbe ind paa andres Marker. Det er umueligt at alle kunne have indhøstet deres Sæd *paa eengang*, og den, der endnu ikke er færdig med Høstningen, maa altsaa tage til Takke med, at hans Korn- eller Kartoffelager ødelægges af Andres Creature. Men det er ikke blot den Skade, Creaturene forvolde, som her maa komme i Beregning; ogsaa afholder Øvret den mindre vindskibelige Landmand fra at lægge sig efter Staldforing, saae sildige Græsarter, der tjene til sildig Grønforing o. s. v., noget, som er saa hoiligen nødvendigt til Agerdyrkningens Opkomst. Hvor meget maa det ikke smerte den vindskibelige Landmand, naar han paa en fraliggende Jordlod, hvor han f. Ex. har lagt Kartofler, men som han umueligen kan frede, skal see sine i frodig Væxt staaende Frugter henad Efteraaret oprodede af Sviin, hvis egennyttige Eier naturligviis bedre finder sin Regning ved at fodre dem med Andres end med sine egne Kartofler?

Naar Markens Fred først er gjort til et *fælles Gode for Alle*, og ingen mere kan finde nogen Fordeel ved at forstyrre den; naar man ikke mere med Ligegyldighed vil see Creature løbe ind paa Kornagere &c., men strax gjøre Anskrig og Anstalter til Skades Afværgelse, da vil Hegn *), der, saaledes som det paa de fleste Steder nu er, skiller Danmark ved saa meget Agerland, blive en Unødvendighed, og Fred komme af sig selv.

---

## Om Holmens Broes Optrækning.

Det hænder ikke sjeldent, at Holmens Bro under Børstiden optrækkes, og at den, der i saa Tilfælde, skal paa Børsen, intet andet Valg bliver tilovers, end at bie til at Broen er nedladt igjen eller og at gaae den lange Omvei over Høibro. For den, som har vigtige og intet Dieblik opsættelige Forretninger paa Børsen, kan en saadan Forsinkelse være af ubehagelige Følger. Det vilde

*) Man har beregnet, at Hegnes Vedligeholdelse i det egentlige Danmark, koster aarligen 5,700,000 Rbdlr.; lægges hertil hvad der ved Hegnet spildes i Agerjord, saa bliver Summen uhyre.

derfor være høiligen at ønske, at under Børstiden, eller fra 12 til 2, ingen af de to Broer, der føre til Slotspladsen, maatte optrækkes, da et enkelt lidet Skibs Ophold i to Timer neppe kan komme i Sammenligning med saa mangfoldige Børsbesøgendes Forsinkelse, var det end kun i 5—6 Minutter. Anmælderen veed, at engang Knippelsbroes-Optrækning paa en Tid, da der var Auction paa det asiatiske Compagnie, havde den Følge, at en Kjøbmand, der havde store Commissioner fra Udlandet, blev ved denne forsinkende Broopttrækning hindret fra at komme i rette Tid til Auctionen, hvilket ikke var til ringe Tab for Compagniet.

---

## Et Ønske.

Det nye Raad- og Domhuus er en saa vidtløftig Bygning og Localerne deri saa mange, at den, som ikke er bedre bekjendt med Stedet, maa ofte spilde mere Tid end han har at raade over, for at finde det Contoir &c., han skal til. Det vilde derfor være saare ønskeligt, om der, i hver Gang, blev enten paa Væggen eller paa en sort Tavle optegnet alle de Contoirer og Localer, der findes i samme, og at der ved Hovedindgangen blev anbragt en Fortegnelse saavel over Gangene, efter Numer, som over alle de Localer, de indbefatte. Derved vilde mangen en tidsspildende Søgen, der i vigtige Tilfælde kan have ubehagelige Følger, ganske undgaaes.

---

## Om Kjøbenhavns Brand-Casses Midlers Udsættelse paa Prioritet.

Under 1ste Februarí d. A. har jeg i Egenskab som af Interessentskabet valgt Direktør for Kjøbenhavns Brandforsikkrings Kasse, indgivet til Kassens Direktion et Forslag om Brandkassens Midlers formeentligen hensigtsmæssigere Udsættelse paa Prioritet. Under 9de Marti derefter har jeg communiceret Dhrr. Committerede Interessentere samme Forslag; dette har været saa heldigt at vinde Redaktøren af de 10 Kjøbstæders Avis, som trykkes i Slagelse, Hr. Pastor Ridder Bastholms Bifald. Men da der ved samme er gjort et par Bemærkninger, og Sagen nu har erholdet Publicitet, saa har jeg, der desuden finder det gavnligt at en Sag af den Vigtighed drøftes af kyndige Mænd, troet det en Pligt jeg skylder Brandkassens Interessentere, ligeledes offentligen at berøre bemeldte Forslag og at yttre mig om de Bemærkninger som i berørte Ugeblads No. 74 for dette Aar findes frmfatte. Mit Forslag gik ud paa: at af Brandkassens Midler paa Prioritet, skulde foruden 4 pCt. Rente af det ved Afdrag Resterende endvidere betales i Afdrag, 1 pCt. aarligen af den oprindelige Laanesum, og at det indkomne Afdrag skulde under lige Vilkaar udlaanes Interessenterne paa Prioritet, for at flere Interessentere kunne af Brandkassens Midler faae Penge til Laans i deres i Kassen forsikkrede Eiendomme, og saaledes Kassens Midler circulere blandt flere Interessentere, og ikke altid henstaae i de selvsamme Eiendomme fra Eier til Eier. Efterat i Korthed at have andraget det Væsentlige af Forslaget, gaaer jeg over til at yttre mine Tanker over de i berørte Ugeblad gjorte Bemærkninger: 1) At da det falder mange Debitorer besværligt nok at udrede Renten, vil det for disse være alt for byrdefuldt, tillige at udrede den 1 pCt. i Afdrag. Denne Bemærknings Vigtighed indrømmer jeg, og desuagtet tager jeg ikke i Betænkning at vedblive mit Forslag. I selve Forslaget har jeg i saa Henseende udladt mig saaledes: "At det vil indtræffe, "at der kunne være Adskillige, der ikke kunne taale "at udrede Afdraget, viner og forudseer jeg, men "hvad forhindrer i disse enkelte Tilfælde at "man lemper sig efter Omstændighederne? Hen-"sigten er vel at hjelpe Interessenterne til at faae "Prioriteter, men deraf følger ikke, at de skulle "hjelpes, ved at styrte deres Medinteressentere til "Grunde." Jeg troede da, og jeg troer det endnu, at fordi Brandkassen ikke vil og ikke bør presse en trængende Debitor for Afdragsbetalingen, bør Afdraget bør erlægges af en nye Eier, der tilkjøber sig samme, for at flere Interessentere ved disse Afdrag kunne hjelpes til Penge. Her mener jeg man kan anvende det gamle Ordsprog: af to onde Ting skal man vælge det mindre Onde. Det forekommer mig indlysende, at en Eiendom bør ikke

vedvarende have et stiltiende Privilegium paa at beholde den fulde Prioritet i samme; Kassens Sikkerhed synes endog at fraraade en saadan Grundsætning; mig synes det og billigt at Mange bør hjelpe Enkelte, naar Hjelpen ikke er trykkende for hver Enkelt af de Mange. I Forbigaaende berører jeg en anden Betænkelighed, man for mig mundtligen har udladt sig med, den nemlig: at man fornemmeligen søger at faae Brandkassens Midler paa Prioritet, fordi de ere fastsstaaende, og at naar der blev betalt Afdrag paa dem, vilde man maaskee faae mindre for Eiendommen naar den skulde sælges. Jeg svarer herpaa: at foruden at Brandkassen vel ikke bør tage Hensyn paa saadanne Enkeltes egennyttige Hensigter, naar det gjelder om andre Interessenteres Tarv, ja mulige Redning fra Undergang, der truer dem af Mangel paa Prioritets Laan, samt at under ellers alle lige Omstændigheder, er det vel mere humant at redde den Trængende, end for denne, at foretrække den som søger Gevinst, desuden ere de foreslagne Afdrag i Balansen saa ubetydelige, at Indvendingen maaskee er mere en Betænkelighed, end nogen virkelig Modgrund, siden der medgaaer $8\frac{1}{2}$ Aar inden 10 pCt. er afdraget og 28 Aar inden 50 pCt. er liqvideret. Foruden fremdeles at den, der til Fordeel for sig selv, har oplagt en Capital i smaae Dele, neppe bør anke paa, hvis han hændelsesviis desaarsag ved Salg tabde i Kapital, Renter og Renters Renter, paa en Kjøbesum af 10,000 a 20.0000, nogle pCt., fordi 1ste Prioritets Summen var formindsket en 1000 a 2000 Daler (Faae ere de som beholde deres Eiendomme i fulde 10 Aar), med Renter og Renters Rente, saa bør den Omstændighed komme i Betragtning: at Brandkassen udlaaner sine Penge i S. V. mod 4 pCt., imod at flere offentlige Stiftelser udlaane sine Penge i N. V. mod 5 pCt., ved hvilken sidste Omstændighed Eiendommens Værdie, formedelst Rentens Forøgelse, naturligviis falder, siden enhver klog Kjøber beregner Eiendommens Værdie efter dens Udgifter mod dens Indtægter; og hiin Formindskelse i Prioriteten ikke kan taale Sammenligning med Renteforøgelsen, beregnet til Kapitalværd efter Rentefoden. 2) Hr. Pastor Ridder Bastholms 2den Bemærkning, den nemlig: at Circulations-Massens Forøgelse ved



Forslagets Udførelse, ikkun er imaginair, indrømmer jeg aldeles, siden Circulationsfondet derved ikke forøges, dog synes, under visse Omstændigheder, flere fra forskjellige Kanter indkomne smaae Summer, samlede til en stor Sum — ligesom naar Vandet fra flere Bække og Aaer, som forhen vare adspredte, opsamles til en stor Søe — i Effekten, ligesom Circulationsmassen var forøget, skjønt den ikke er det i Virkeligheden.

Ved denne Leilighed skjønner jeg det ikke uhensigtsmessigt at meddele følgende Efterretninger: 1) at Brandcassens paa Prioritet udestaaende Midler beløbe sig til circa 1,300,000 Rbdlr. S. V., hvoraf ved 1 pC. aarlig Afdrag kan beregnes, 6 Aar efter Freden, at kunne aarligen indkomme 13,000 Rbdlr. S. V. til aarligen at omvexle Prioriteterne. 2) At af den nu paa Prioritet udestaaende Sum er der circa 200,000 Rbdlr. S. V., (som svarer 4 pC. Rente pro Anno) hvoraf 1 pC. aarlig Afdrag udgjør 2000 Rbd. S. V., med hvilken-Sum Prioritets Omvexlingen nu aarligen kan begynde. 3) At Asseurance-Summen af alle Stadens forsikkrede Eiendomme 3092 er circa $46\frac{1}{2}$ Million Rbd. S. V., der giver en Gjennemsnits Assurance pr. Eiendom circa 15,000 Rbdlr. S. V. 4) At Brandcassens circa 1,300,000 Rbd. S. V. bestaae i 357 Prioritets Pante-Obligationer, hvoraf hver i Gjennemsnit kan ansættes til circa 3600 Rbd. S. V. og endeligen 5) at Brandcassens Midler ikke ere tilstrækkelige til i Gjennemsnit at laane paa Prioritet i mere end circa $\frac{1}{9}$ Deel af de assurerede Eiendomme.

Nu overlader jeg til hver Mand, først at bedømme: om det er billigere at $\frac{1}{9}$ Deel af Interessentskabets Eiendomme vedvarende skulle beholde deres Prioriteter fra Eier til Eier, uden at betale et taaleligt aarligt Afdrag, end at dens øvrige $\frac{8}{9}$ Dele af Eiendomme, efterhaanden, ligesom Afdragene indkomme, kunne hjelpes til Prioriteter, og Brandcassens Midler circulere i en Rad af Aar, saa vidt muligt var, mellem alle Interessenterne, som Blodet i Menneskets Aarer? Dernæst: om Brandcassens Midlers Sikkerhed, — der ved Rigsbankens fortrinlige Prioritet er svækket, — ikke saa meget mere synes at tilraade Afdrag paa Prioriteterne, som det vel maae antages: at en gammel Bygning er ikke af saa megen Værdie — naar

alle Omstændighederne i øvrigt ere lige — som en nye, der er efter Tidens Smag og efter en beqvemmere Indretning? Fremdeles: om Pantehavernes Ønske at beholde den oprindelige Laanesum uden Afdrags Betaling, for ved Salg at faae deres Eiendomme desbedre betalte, kan og bør overbalansere de øvrige Interessenteres Tarv, og svække det Haab, som ved Brandcassens Oprettelse er givet dem, at faae saavit muligt Prioritet i deres Eiendomme af Brandcassens Midler?

Er jeg vildfarende i denne Sag? O Medborgere! leder mig da paa den rette Vei.

Den 24 Juni 1816. Winkel-Horn.

---

## Indenlandske Efterretninger.

I det skjønne Veirlig i Søndags tog Mennesker i Tusindtal ud til Dyrehaugen, og denne synes aldrig at have været saa opfyldt med Folk, som denne Gang; men desuagtet syntes det ikke, at Teltene havde nogen betydelig Søgning, ligesom disses Antal ikke heller er saa stort, som tilforn. Gyngerne havde meest Tilløb, og en Mængde Mennesker af de lavere Classer stredes, fra om Morgenen til om Aftenen silde, om at blive snurret omkring. Kirsten Pills Kilde, hvis Løb i et Par Aar var blevet svagere, og som ogsaa havde banet sig Udløb i et Par andre Steder i Bakken, flyder i Aar med sin forrige Rasthed, og de nyudbrudte Steder ere standsede. — Fodvandrernes Tal til Dyrehaugen, som tiltager med hvert Aar, var overordentligt. Skade, at den stærke Varme, og Udeblivelse af Regn, har gjort Veien saa støvet, at Alting var hyllet i Støvskyer. De Fleste vælge nu Strandveien, som fordum, da den blev mindre besøgt, havde to Tracteursteder — Tuborg og Constantia — men, som nu ikke har et eneste, førend man kommer til Bellevue. Der er ingen Tvivl om, at et Tracteursted, især i Nærheden af Charlottenlunds Skov, som nu besøges saa meget, godt vil kunde lønne sig, saafremt Beværtningen var anstændig og billig.

Landmanden længes inderligen efter Regn. Sæden staaer her i Sjælland i Aar bedst paa de lette Jorder, der endnu have godt af den for nogen Tid siden faldne Regn; men, naar man undtager Rugen, saa staae de øvrige Sædearter og Bælgfrugter langt fra ikke saa godt, som i afvigte Aar.

Mariboe, den 27 Juni. Den 27 Juni opførtes i Nykjøbing paa Falster, ved det Kongelige Skuespillerselskab: Barbeeren i Sevilla, eller den unyttige Forsigtighed, Comedie i 4 Acter, oversat efter Monsieur de Baumarchais franske Original af F. Schwartz. — Den 28 Juni opføres: Skuespillerinden paa Prøve, eller den Sidstkomne, Comedie i 1 Act af Nadet, oversat ved N. T. Bruun; og Maskeraden, Comedie i 3 Acter af Holberg, (hvori et Intermedium imellem 1ste og 2den Act, forestillende en Maskerade, fremstilles). Til Slutning en Epilog, forfattet af Hr. Professor og Theaterdirecteur K. L. Rahbek, Ridder af Dannebrog. Ligeledes opføres den 30te Juni: den Stundesløse, Original-Comedie i 3 Acter af Holberg; og de Sandsesløse, et Lystspil i 1 Act, af Kotzebue, oversat af N. T. Bruun. — — — Selv Udgiveren har havt den Fornøielse i Nykjøbing paa Falster at see Barberen af Sevilla, eller den unyttige Forsigtighed opført ved dette ærede Selskab, udi hvilket Stykke enhver af de Spillende, efter Udgiverens Skjønnende, kappedes med hinanden om at udføre deres Roller paa det Ypperligste. Decorationerne, Dragterne, Localet — kort Alt svarede til Hensigten, Tilskuernes Fornøielse og Biefald. — I denne Tid er en Deel Havre opkjøbt her i Mariboe, pr. Commission fra Femern, og en Tønde betalt med 6 Rbd. 3 Mk. — Regnen, der faldt hen ad Jorden i Mandags, vedvarede i de 2de paafølgende Dage. Endnu hænger Luften fuld af tykke og regnsvangre Skyer. — Den i disse Aviser til Bortsalg averterede Errindlef Mølle, ved Rødbye, er nu i denne Tid bleven bortsolgt til Hr. Kammerherre v. Bertouch paa Søholt for omtrent 7300 Rbdlr., med paagaaende Omkostninger. — Omtrent for et Aar siden kostede den 16,000 Rbd., og hvorpaa strax blev betalt 5000 Rbd.; men da det ikke var muligt for Sælgeren i denne pengeløse 11te Juni Termin at erholde Valuta til Laans, blev han nødt til at sælge den, med omtrent 4000 Rbd. Tab. — I Tugt- og Forbedringsinstitutet i Stege paa Møen er for nærværende Tid 48 Fanger og 8 i Daarekisten. (Mariboe Av.)

Aalborg, den 27de Juni. Den her garnisonerende 2den Bataillon af det 2det Jydske Infanterie-Regiment, passerede i Søndags Morges Revue for den commanderende General i Nørre-Jylland, Hr. Generalmajor v. Wegener, Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmand. Bataillonen udførte i alle Dele sine Manøvrer til Hr. Generalens fuldkomne Tilfredshed. — Paa det i Tirsdags holdte Dronninglunds Marked, blev Smørret solgt fra 2 til 3 Rbmk. Pundet. (Aalborg Av.)

Kjøbenhavns Børs den 2 Juli.

Cours. Hamb. 2 M. 672, a vista 680. Amsterdam 2 M. , , a vista , . London 2 M. $29\frac{3}{8}$ Rbdlr. Spec. 675. — Specier solgtes til $40\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 91 a $91\frac{1}{4}$ pr. 100; Oblig. $78\frac{1}{2}$ a 79. Norske Sedler 41. Svenske Sedler 10 Mk. 8 ß. — Disconto 8 PC.

## Blandede Efterretninger.

Torsdagen den 30te Maj var Storthinget forsamlet ved 75 Medlemmer. Den ved Odelsthingets Skrivelse af 11te Maj d. A. til Storthinget fremsendte Udsættelsespost ved Statsraads-Protokollernes Revision, der angik Landsdommer Hansens Ankepost, betræffende Oberste Holst's Ansættelse som Commandant paa Frederiksteen, blev nu foredragen. I Anledning heraf fattede Thinget (ved 71 mod 2 Stemmer) saadan Beslutning: Storthinget udfærdiger en Adresse, hvori Hs. Majestæt Kongen ansøges om at afskedige af Norsk Tjeneste Oberste Holst, en Mand, som den hele Norske Nation, foruden at han maa betragtes som expatrieret, især paa Grund af hans Forhold i sidste Krig, er berettiget til at ansee med saa megen fortjent Uvillie. (Efterretn. om Norges Storthings Forhandlinger.)

Marschal Augereau er nyligen død af Brystvatersot paa sit Gods, la Horissaye. Hans Fader var Haandværksmand i Paris, og han selv stod 1787 som simpel Soldat i neapolitansk Tjeneste, nedsatte sig der som Fegtemester, og blev tilligemed de øvrige af hans Landsmænd, forvist derfra 1792. Han tiente som Frivillig i den franske Armee i Italien, og blev 1794 Brigadegeneral ved Pyrenæerarmeen. I Italien udmærkede han sig især ved Lodi, hvor han tog Broen; ved Castiglione, efter hvilket han siden fik Hertugtitelen, og ved Arcola, hvor han afgjorde Seiren ved at gribe Fanen og styrte sig mod Fienden, da de franske Colonner vege. 1797 blev han Commandant for den 17de Militairdivision (i Paris), og var virksom d. 18de Fructidor; 1799 blev han Deputeret i 500des Raadet; 1804 Rigsmarschal, kort derefter Chef for Æreslegionens femte Cohorte, og 1805 fik han det røde Baand som Storofficier. I Slaget ved Eulau, hvor man paastaaer, at næsten hans hele Corps tilintetgjordes, blev han saaret og nødsaget til at vende tilbage til Frankrig. Han var med i Feldttogene 1813—14, og paadrog sig ved denne Leilighed Napoleons Misbag. Denne erklærede ham, ved sin Tilbagekomst fra Elba, for fredløs. Han hører til de Generaler, som under den Kongelige Regjering have faaet deres Afskeed. Hans Gemalinde arver hans hele store Formue.

Journal de Paris af 2den Juni har benyttet sig af et gammelt Indfald og dateret et Stykke af Bladet den 1ste Juni 1840. Følgende ere nogle Prøver deraf: Paris, d. 1ste Juni 1840. Sin høie Alder uagtet, nyder Hs. Maj. Ludvig XVIII endnu stedse den bedste Sundhed. I Gaar præsiderede Han i Ministrenes Conseil, der næsten varede i 3 Timer. Man forsikkrer, at Paalæggene, der siden nogle Aar kun udgjøre det Halve af Paalæggene i Aaret 1816, synes Hs. Maj. at kunne taale en ny Nedsættelse. — I Gaar forestilledes Hs. Maj., Hertugen af Nemour, Søn af Hertugen af Orleans; Greven af Albufera, Søn af Marschallen; Chevalier af Caudoudal, Brodersøn af Gener. Lieutenanten af samme Navn; Marquis de la Roche Jacquelin; Hertugen af Charette, Paires af Frankrig. — Siden den sidste Betaling af Krigscontributionen, det vil sige, siden 17 Aar, have vi ingen fremmede Tropper seet. I Gaar ved Paraden saae vi nogle russiske og baierske Uniformer.

I Landshut er Prof. Milbiller, især bekjendt som Fortsætter af Schmidts Geschichte der Deutschen, ved Døden afgaaet.

Under d. 24 Novbr. skrev Prinds Maximilian af Neuwied fra Barra de Jucu, et Landsted ved Jucus Udløb i Havet, 2 Mile fra den ved Floden Espirito Santo liggende Stad, Villa de Victoria. Her vilde de Reisende i Regntiden tilbringe tre til fire Maaneder, og henad April reise op ad Paraibo, og derpaa, tvers igjennem Bjergene, tage Veien ad Minas Geraes, og derfra sandsynligviis gaae ad Rio San Francisco til Bahia. Denne store, med Kysten parallel løbende Flod, er endnu ikke ganske bereist og lover godt Udbytte. Til at bereise den fra Minas af, vil der i det mindste udfordres et Aar, og til at undersøge Brasilien i det Indre, ere i det mindste 4 Aar fornødne. I min Stue, siger den høie Reisende, ligge i dette Øieblik 9 udstoppede Aber, 2 Egern, 1 Pindsviin, 1 stort Dovendyr, 220 Fugle o. s. v. Medens jeg forfattede en Fortegnelse over samme, knallede det uden for uophørligen, og man bringer mig endnu mere Nyt. For mine Fødder ligger et herligt Stykke, en næsten 7 Fod lang, pragtfuld Giftslange, Surruku kaldet, tegnet paa rødladen Grund med sortebrune, firkantede, skraae Pletter, saare regelmæssigen og skjønt. Regjeringens og Provindsialembedsmændenes Tjenstfærdighed roses bestandigt saare meget. Paa Reisen traf Caravanen en Horde Puris, omtrent 50 Mennesker, ganske nøgne, brune, alle paa mangehaande Maader bemalede; nogle Børn malede som Perlebøns. De bortbyttede deres Vaaben og Prydelser, og Hr. Freyreiß kjøbte for en Kniv, en Skjorte og andre Smaating, en Dreng paa 13 til 14 Aar; det Øieblik, da Faderen, Moderen og Familiens Ældste holdt Raad, var mærkeligt. En Mængde Qvinder og Børn syntes at være utilfreds med Handelen, og Bedstefaderen stod endnu grundende med stive Blikke, endskjøndt den lille Indianer Francisco, der ledsagede de Reisende, forsikkrede hom, hvor godt Drengen vilde faae det. Da omsider Freyreiß lagde endnu nogle Smaating til, bragde Faderen denne Barnet *), og det skal i Daaben have det Navn,

*) Man veed næsten ikke hvad man skal dømme om de saa høit priste Naturmennesker, naar man læser saadanne og lignende Træk! Intet



Eduardo Fideles de Paraiko (efter Floden). Horden er vel allerede noget civiliseret, men dog endnu saa raa, at den ikke gav sig den Umage, ganske at dræbe et Sviin, men kastede det levende i Ilden, og, saaledes svedent, fortærede det.

Ved de Undersøgelser, som den af det engelske Parlement nedsatte Commission her anstillet angaaende Gasbelysningen i London, er følgende blevet bekjendt. Gascompagniet har nu 5000 Lamper, der tilhøre Privatpersoner, og 700, der underholdes paa hele Sognes eller Menigheders Bekostning, Aar ud og Aar ind at forsyne med Gas. Ved de sidste er ikke meget at vinde, men det, som Privatfolk bruge, indbringer næsten den eneste Fordeel. For at forsyne disse 5700 Lamper med Gas, udfordres dagligen 38 Chaldrons (omtrent 1000 Skjæpper) Steenkul. Gascompagniets Ingenieur beretter: at af de Rører, der, under Stadens Steenbroe, henlede Gassen til enkelte Huse, hvor den bruges, koster Compagniet en Strækning af en en elsk Miil (omtrent $\frac{1}{5}$ af en Dansk) 2000 Pund (følgeligen hver Dansk Miil omtrent 300 000 Rbdl.) Naar Actionærerne ville tilskyde endnu to Gange Hundrede Tusinde Pund (6 Mill. Rbdlr.) til Capitalen, saa vilde det forbruge aarligen til den brændbare Lufts Fabrication 30,000 Chaldrons (1100 000 Skjæpper) Steenkul, og have at svare af et saadant aarligt Forbrug i Afgivt 15,000 Pd. Sterl. (450 000 Rbdlr.). Commissionen lod nu kalde en Kulhandler, og forlangte at erfare af ham: hvad der vilde udfordres naar der blot til Gasbelysningen aarligen skulde tilveiebringes 30,000 Chaldrons Steenkul? Hans Svar var, at dertil vilde udkræves 100 Mand Bjergfolk, 40 Heste og 70 Skibe, hvert af 200 Tønder, (a 2000 Pund) og hvert Skib maatte fra Kulgruberne til London, i Løbet af et Aar, seile otte Gange frem og tilbage.

Dyr kan taale, at man skiller det ved dets Unger; næsten alle sætte de sig til Modværge saa godt som de kunne, og de, som ikke kunne det, røbe dog, i det mindste i Forstningen, en vis Sorg over Savnet. Ene Mennesket kan af ussel Egennytte, i den Henseende fornedre sig dybt under Dyret.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.
Trettende Aargang. No. 54.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 6 Juli 1816.

## Om Conversation.

Der gives vel faa Mennesker, som jo troe, at de forstaae, hvad det Ord Conversation vil sige, og som ikke vilde belee den, der spurgte dem: Hvad er Conversation? Vi læse hvert Aar i Addresse-avisen: "Den og den Dag begynder Conversationen i Selskabet **." Vi høre idelligen sige: i den Klub er god Conversation, og i hiin en mandelig, kort, Ordet er saa almindeligt, at man hverken i Kjeldere eller Kipper, hverken blandt Gaardskarle eller Tjenestepiger er ubekjendt dermed. Man converserer i Heste- og Kostalde; man converserer med Torvespanden paa Armen; man converserer i Kro- og Skjænkestuer. Men det gaaer med Converseren, som med Philosopheren, Poetiseren og Critiseren: enhver vil være Philosoph, uden at have andet af Philosophen end Skjægget; enhver vil være Poet, uden at have andet af Poesien end dens Bjelder; enhver vil være Critiker, uden engang at vide, at Critiken er critisk.

Blandt alle Conversationer synes imidlertid ingen at være snurrigere end Klubconversationen i Almindelighed. Mennesker af forskjellig Stand, Alder, Smag og Dannelse komme her sammen i det faste Forsæt, at conversere, det er: at tale om Gjenstande, der ere af almindelig Interesse. Men her kan man spørge med Lafontaine: hvad er almindelig interessant? Med Rette siger denne Forfatter: det er det store Spørgsmaal, som aldrig vil blive besvaret, fordi det ikke kan besvares. Enhver seer igjennem sine Briller; Morianen anseer sin tyklæbbede, sorte, fladpandede Negerinde for deilig, og vilde lee sig ihjel, naar vi vovede at kalde vort Ideal skjønt.

Det Ord interessant kommer, som bekjendt, af Intérêt, noget, som yder Fordeel eller Gavn. Det, som skal interessere Mennesker i Almindelighed, maa derfor bringe dem Fordeel. Noget almindelig Interessant gives der altsaa ikke, af den naturlige Aarsag, for ikke alle Gjenstande kunne være lige fordeelagtige eller gavnlige at høre for alle Mennesker. En Astronom reiser mange Mile for at see et mærkværdigt Natursyn, medens Kjøbmanden ikke findet mindste Interesse ved at høre, at der er opdaget ti nye Planeter. Den Klogskabsregel, at man, saa lidet som mueligt, bør tale om sig selv og om sine egne Anliggender, for at blive interessant, ville kun de færreste Mennesker underskrive. Enhver, som vil være oprigtig, maa tilstaae, at næsten hvert Menneske betragter sig selv som en egen liden Verden, og at dets eget dyrebare Jeg er den Sol, hvorom alle andre Interesser, ligesom Planeter, bevæge sig. Kun ved høiere Uddannelse kan man bringe det saa vidt, at man frivillig nedstemmer sine egenkjerlige Fordringer; men i det Hele taler man i Selskaber ikke saa meget for at belæres, som for at belære; ikke saa meget for at more, som for at mores. Den Mand, der ved sin Conversation vilde kunne interessere almindeligen, maatte forene lærds

Kundskaber med Indsigter i Handel og Haandværker; maatte være Philosoph, Smagsdommer, Vareksender ꝛc., og endda blev det et stort Spørgsmaal, om han, naar han ikke besad en saa høi Grad af Selvfornægtelse, at han stedse taalmodigen kunde høre de Dummes Snak, vilde interessere almindeligen.

Men endskjøndt en almindelig interessant Conversation ikke lader sig tænke, saa gives der dog almindelig interessante Conversationsgjenstande, hvoraf vi ville anføre nogle.

Det første Spørgsmaal, der i Almindelighed gjøres, er: hvad Nyt?; thi Forandring og Afvexling ligger saa ganske i den menneskelige Natur, at man bliver af intet lettere kjed end af det Gamle, og skjøndt Kong Salomon allerede for tre Tusind Aar siden har sagt: "der gives intet Nyt under Solen", kunne Menneskene dog ikke ophøre, uafladeligen at spørge derefter. — Det Nye bestaaer af to Slags: det glædelige og det sørgelige. Beklageligt er det, at begge, som oftest, interessere lige meget.

Inden endnu de udenlandske Aviser ophørte at være saa blodigt interessante, manglede der heller ikke Interesse for Conversationen, lige fra Klubben til Kroen. Feldtslag, som bortmeiede 30 til 40,000 Mand paa een Dag, gamle Troners Omstyrtelse, Expræsters Ophøielse til Prindser og Cardinaler, Procuratorfruers Udnævnelse til Keiserlige Majestæter: alt det var noget, som maatte interessere endog den tommeste Hjerne. Men da Aviserne igjen begyndte at blive saa ublodige, og de første Novellister forlode Skuepladsen, da blev Conversationen ogsaa uinteressantere. Nu har man igjen taget sin Tilflugt til de gamle Conversationsgjenstande.

I saare faa Klubber og Familieselskaber interesserer man sig nu for anden Conversation end Kløverknegt, Ruderdame, og hvad de ellers hedde. Til de uinteressanteste Gjenstande høre de literære, og Digtere og deres Anprisere have derfor valgt en anden Vei, og conversere paa Prent.

(Fortsættes.)

---



## Ideer til nogle Hogarthske Malerier.

Intet Land — end ikke vort Fædreneland — mangler Gjenstande, en Hogarths Genie værdige, men næsten overalt savnes en Hogarth, der kan skildre saadanne Gjenstande. Engang leverede os en berømt Malers Pensel, og en ligesaa berømt Kobberstikkers Gravstik et satirisk Billedgallerie, under Navn af Kjøbenhavns Skilderie, hvor den navnkundige Taskenspiller Jonas viiste i en Trylleløgte Scener, til hvilke Originalerne ikke forgjeves søgtes i Naturen. Men Trylleriet svandt snart, og vi have siden den Tid ikke seet Mage til Schattenspiel an der Wand. Endeligen har nu een af Abildgaards talentrigeste Efterfølgere leveret os en Række af Malerier i den Hogarthske Stiil, som vor Clemens har lovet at stikke i Kobber, og dette har opmuntret mig til at opsætte nogle Ideer til Hogarthsk-Eckersbergske Malerier, hvoraf her leveres et Par Prøver.

### I. Dyre-Haugen.

No. I forestiller Dyrehaugen, naar man kommer fra Fortunen. Klokken er omtrent 4 om Eftermiddagen. Alt hvad der hører til den Classe af Skabningens Mesterstykker, som man i Frankrig kalder la Canaille, er allerede ankommen, og tumler sig hver paa sin Viis omkring i den denaturiserede Natur; men Folk af bon ton komme nu først lidt efter lidt, ridende og kjørende i fuld Galla, som om de skulde til Bal. Det første man møder tæt bag Telterne, er et i Jorden gravet Ildsted, hvor der syder en sort Kjedel med den guddommelige, af Ewald selv besjungne Moccadrik, der, som Forløber for den begeistrende Finkel, skal oplive de slove Aandskræfter. En gammel Qvinde, der ligner een af Hexerne i Machbeth, rager Ilden sammen, og bereder hiin Trylledrik. De flammende Luer, de gnistrende Riisqviste, den sorte Damp, der indhyller ligesom en eneste Sky, saavel Ildsteder som den svedende Hex, Alting vidner om en shakespearsk vild Natur. — Ikke langt fra dette Ildsted har et Selskab placeret sig i Græsset, og nyder sit Aftensmaaltid. Det er et Billede in nuce, paa de tre Stænder i Staten. Den Bonde, der med udstrakt Glas

synes at tømme Selskabets Skaal, har, for at vise sin Erkjendtlighed, aget den Spekhøkerfamilie, som vi her see græsse, ud til Dyrehaugen, og til nogenlunde Gjengjeld for den havte Umage og Uleilighed, beværtes her Poul Jensen af Claus Madsen efter bedste Evne. Den Guddomsdrik, der maae være overalt tilstede i Sorg og i Fryd, fremmane Munterhed og bortdrive Griller, opflamme til Heltedaad og befordre "til det ubekjendte Land, hvorfra ingen Reisende er vendt tilbage", flyder af en trindmavet Munk, hvis Bund man allerede begynder at kunne skimte, og Poul Jensens Purpurnæse vidner tydeligen om, at han for sin Deel ikke har bidraget lidet til at skille Munken ved sine Spiritualia. Ved Siden af Bonden ligger en Poet og Baccalaureus, der logerer hos Claus Madsen, og som, i Betragtning af de mange spirituelle Tjenester, han har viist den sidste, der, ligesom Menneskene førend Cadmus, ikke kan skrive andet end Streger med Kridt, nu, til Gjengjeld, vises spirituose Tjenester. Poeten er ganske begeistret, og i dette Øieblik følte han sig istand til at skrive en Iliade efter Homer. Men Skade, at Begeistringen har naaet en alt for høi Potenz, og at han, ligesom Kong Nebucadnezar, kryber paa alle Fire, og practisk beviser Rousseaus Sætning, at Mennesket i sin naturlige og oprindelige Tilstand, vandrede paa Hænder og Fødder. Ogsaa en tydsk Corporal har amalgameret sig med Selskabet, og, med sin løsnede Sabel for sig, seer han, hvis Hoved er bedre vant til at modtage Indqvartering af alskens spirituose Dunster, med en martialsk stolt Mine ned paa den berusede Digter. Ogsaa en sjællandsk Orpheus har indfundet sig her, for at røre, om just ikke Stene, saa dog Mennesker, som Brændeviin næsten har forvandlet til Stene, ved sin Fiddels skurrende Toner. — Men man behøver ikke at gaae mange Skridt, for at opdage en Scene af en ganske anden Natur. Her kommer en deilig Wiener-Vogn — udforet med Saffian, beslaaet med Plet, og trukken af Heste, som Løver. Hvo mon det er, vil man spørge — maaskee en Baron — en riig Herremand? Ingen af Delene; men dersom Hestene kunde tale, saa vilde de kunne fortælle os, at dette er den femte Herre af dette Slags, som de nu have trækket til Dyrehaugen i en Tid af 10 Aar, og at de til næste Aar, efter al Sandsynlighed, og saafremt Søren Mathiesen har kunnet regne, vilde komme til at trække den sjette. Foran i Teltet sidder Jørgen Hjulmand, med Øinene stift heftede paa Vognen, og med Vredens livagtige Billede paa Panden. Den arme Mand bliver med Harme vaer, at det er den samme Wiener Vogn, som han for et Aar siden, gav en vis Mand paa Credit, og som han endnu ikke har seet en eneste Skilling for. — Henad Veien til myldrer Alting mellem hverandre, som brogede Myrer i en stor Tue, og det Kjøn, som ikke uden Føie kaldes det smukke, synes her om Kaps at ville give Verden en levende Idee om den udenlandske Konstflids gode Fremgang i Danmark. (Fortsættes.)

## Indenlandske Efterretninger.

Viborg, den 29de Juni. Blant de mange Ildsvaader som høres især om Sommeren, er og den nu først kommen til Udgiverens Kundskab, at Eieren af Leegaards Mølle tæt ved Holstebroe, Hr. Lieutenant Winding, havde den sørgelige Skjebne, at der om Natten i sidste April Maaned, opkom Ild i Møllehuset, hvorved det nye Mølleværk, Stene, Huset og en for 4re Aar siden opbygt Lade hvori var en Deel nyt Tømmer, Kornvahre og Fourage og Tag, i nogle faa Minutter blev et Rov for de rasende Ildsluer. Denne agtværdige Mand er derved med Familie sat i en medlidenhedsværdig Forfatning, saameget meer som Brandassurancesummen neppe vil være tilstrækkelig til Arbeidsfolkenes Lønning, og Møllerværket, som er hans eneste Indtægtskilde, neppe før til Mortensdag vil blive opført igjen. (Viborg Saml.)

Aalborg, d. 30 Juni. Paa førstkommende Onsdag holdes i Budolphi Kirke det aarlige Landemode, ved hvilken Høitidelighed, Hr. Provst Obel fra Tolstrup prædiker. (Aalborg Av.)

Mariboe, d. 1ste Juli. I denne Tid kommer en stor Mængde Smør hertil Mariboe fra Landet. Et Pund sælges for 2 Mk 8 ß. og 3 Mk. Nogle forlange saagar 5 Mk., men blive, som det sig hør og bør, afviste. En Lammesjerding

koster 1 Aar 2 Rbdlr. og et klippet Lam 10 Rbd. Afvigte Løverdag, omtrent Klokken 5 om Aftenen, hørtes en 5 a 6 fjærne Tordenskrald i Øster. I det øvrige har det varme Veir i den senere Tid været saare ønskeligt for Sæden paa Marken. I Almindelighed staaer Vintersæden meget godt, ligesaa Kløver og den sildige Bygsæd; men ikke nær saa frodig den tidlig lagde Bygsæd, der var udsat for den vedholdende Pladsregn. — Paa Markedet i Stubbekjøbing den 27 Juni herskede den største Flauhed i Handelen. En stor Mængde Sælgere strømmede til; men fandt meget faa Kjøbere. Neppe 6 Par Støvler bleve solgte. — Efter Indberetning til Øvrigheden her i Mariboe vare Priserne paa Korn- og Fedevarer, i afvigte Juni Maaned, følgende: 1 Tønde Hvede 20 Rd. 1 Tønde Rug 13 Rd. 1 Tønde Byg 9 Rd. 1 Tønde Havre 5 Rd. 1 Tønde graae Ærter 12 Rd. 1 Tønde hvide Ærter 12 Rd. 1 Tønde Bønner 10 Rd. 1 Tønde Vikker 8 Rd. 1 Tønde Kartofler 4 Rd. 1 Pund røget Flæsk 3 Mk. 1 Pund fersk Flæsk 2 Mk. 1 Pund Kjød 1 Mk. 8 ß. 1 Pund Smør 3 Mk. 1 Pund Ost 1 Mk. 1 Pund Talg 6 Mk. 8 ß. 1 Slagternød 70 a 80 Rd. 1 Faar 10 Rd. 1 Sviin 40 a 50 Rd. — Alt i Rbp. N. V. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 28 Juni. Ved Nakskovs Toldsted er fra den 21 til den 28 følgende Skibscapitainer ind- og udclareret: L. Andersen fra Lübeck, baglastet. J. Friis fra Lübeck, baglastet. J. Diderichsen fra Kjøbenhavn med Stykgods. N. Hansen Røe fra Kjøbenhavn med Stykgods. C. Andreasen fra Flensborg med Brændeviin. Alle hjemmehørende i Nakskov. — Bøye, hjemmehørende i Marstall, hertil fra Flensborg med Brændeviin og Muursteen. — Byens Arrester er paa nærværende Tid godt besat med Arrestanter; der fattes kun een i et Dousin, iblandt disse er der kommen en Bonde fra Sønder-Herred i disse Dage, som har fundet for godt at skjære Rumpen af 19 Heste, og naar de vilde staae, saa tog han Manken. (S. Bl.)

Odense, d. 2 Juli. Odense er nu og bleven begavet med det fra Ribe velbekjendte Stedingske Marionettheater, hvorpaa i den saakaldte Provstegaard (det militaire Magasin og Ridehuus) daglig opføres optiske Forestillinger og



Efterspil "med franske Figurer." Maaskee er det for ei at inkommodere disse, at Publicum paa de udgivne Placater ombedes, ikke at røge Tobak under Forestillingen. (Hempels Av.)

Odense, d. 2 Juli. I Fredags otte Dage forlod da det Geisselbrechtske Selskab Odense. Af Marionetter er endnu intet bedre seet, baade i Henseende til udvortes Skjønhed og indvortes rigtig Mekanik. Alt gik med yderste Orden og Rigtighed. De gave med disse Marionetter hele Operaer, og Skuespil i flere Acter og Balletter. Alt med almindeligt Bifald. Gesticulationen ved disse Dukker var omtrent som den man seer hos levende Skuespillere der røbe en alt for punktlig Instruction. Dog var dette ingenlunde Tilfældet ved de Forestillinger, Selskabet gav af levende Personer. Geiselbrecht selv er en ligesaa heldig og flittig Theoretiker som Praktiker i Mekaniken, og tillige god Skuespiller, og hans skjønne Tepper vidne om hans Smag og Uegennyttighed, da han intet sparer for at erhverve Bifald, ogsaa i sit Theaters Udvortes. Imidlertid har han siden den franske Revolution ved Krigen udstaaet og tabt meget baade i Frankrig og Tydskland. Hans Fata ere meget interessante, men følgende især maae interessere enhver Theater-Entrepreneur og enhver der interesserer sig for Theatervæsenet: Efter at de Franske paa Grændserne af Schwaben havde skilt ham ved Alt hvad han eiede og som Kanibaler spoleret hans Marionet-Theater og alle hans Mekaniske Apparater, var det første han maatte gribe til, at skaffe sig igjen et Marionet-Theater, og da dette, uden Penge, havde Vanskelighed, forfærdigede han sig et Theater af Papiir, og gjorde Marionethoveder og Ansigter af Runkelroer, og istedet for den nu havende rige Beklædning af Guld og Sølv, Atlask og Taft, maatte brogget og forgyldt Papiir erstatte hvad han savnede i Beklædningen. Hans første Forestillinger med dette møisommelige sammenflikkede Theater og Personale skulde nu gives i en stor Schwabisk Flekke, hvor intet andet Locale var at finde end en stor Kornlade, hvori da det Hele blev indlagt, Theateret reist, og Dukkerne opstillet paa rede Haand som de skulde bruges ved anden Dagens Forestilling; men denne forventende første Høst af nye Indtægt maatte han anden Dags

Morgen med Bedrøvelse see tilintetgjort ved den uheldige Omstandighed: at Verten om Natten havde indladt en heel Drivt forsultede Sviin i Laden, der af Mangel paa anden Føde havde ædt Hovederne af alle hans Marionetter, der havde kostet ham saamegen Umage at udskjære og male, og ved Svinenes Ubehændighed i denne Fourageering, var ogsaa alle hans nu hovedløse Skuespilleres Paaklædning aldeles spoleret! (Iversens Av.)

Aarhuus, d. 2 Juli. Snapstinget skal iaar have været over al Maade slet; kun meget faa Affairer bleve afgjorte, thi mange af de som skulde udbetale bleve ganske borte. Andre gjorde sig pludseligen usynlige; ja en Mand der havde Sikkerhed for 150,000 Rbdlr. at pantsætte, kunde ikke engang derpaa opdrive 12,000 tillaans; kjøndt han bød 20 pC.; en anden der skulde have en Sneestusinde Rbd. indkasseret, kom selv i saadan en Knibe, at han hverken kunde klarere sin Vert eller udrede sin Hjemreise. — Dog havde de Kgl. Skuespillere hver Aften propfuldt Huus; vistnok tyede ogsaa mange til Thalias Tempel for at forslaae Grillerne; thi Pengesøgerne vare utallige. Kun de som havde Penge at aagre med reiste hjem med fornøiet Sind. — De Kongel. Skuespillere begynde næstkommende 4 Juli deres Forestillinger i Randers. (Aarhuus Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 5 Juli.

Cours. Hamb. 2 M. 672, a vista 680; Amsterdam 2 M. 620, a vista . . London 2 M. 30⅞ Rbdlr. Spec. 675. — Species solgtes til 40½ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 91 a 91½ pr. 100; Oblig. 78½ a 79. Norske Sedler 44 a 44½. Svenske Sedler 10 Mk. 12 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Den berømte Naturforsker Blumenbach overbeviser sig alt mere og mere om, at de Gamle, selv Digterne, vare meget skarpsindige Iagttagere af Naturen. Saaledes, f. Ex. skildrer Ovid en afskaaren Tunges Pirrelighed saa stærkt, at man anlog det for Digterfrihed *); men fuldkommen retfærdiggjøres Digteren ved de Forsøg, Blumenbach nu har gjort blandt andet med en Oxetunge, der, afskaaren, endnu bevægede sig saaledes, at en Kone, der stod derved, sammenlignede det med de sønderskaarne Stykker af en Aal. Et andet Exempel: naar Homer skildrer en opirret Løve, saa lader han ham slaae Halen til Siden. Scholiasten Didymus bemærker herved, at Dyret har i Halen, midt imellem Haarene, en sort Torn, ligesom et lidet Horn, hvormed det stikker sig, og derved heftigere pirrer sig til Vrede. Naturligviis holdt man dette for en Fabel, da ingen Naturforsker, der har havt Leilighed til at sønderlemme Løver, omtaler en saadan Torn. Men Blumenbach fik for kort Tid siden en nyligen død Løvinde til Foræring, og denne havde virkeligen ved Enden af Halen, en hornagtig Torn, men saa liden og fiin, at den ikke vel kunde tjene Løven til Spore. Imidlertid kunde den maaskee hos andre Exemplarer være større.

Forend Hertuginden af Berry indskibede sig, besøgte hun med sine Forældre Ruinerne i Pompeji. Man begyndte at grave i hendes Overværelse, og fandt en skjøn Øen af Bronze, en Kandelaber, to smukke Heste, en Vægtskaal og en Mængde Vaser og Glas, en Vandspand, alting i bedste Behold.

Ikke blot i vort Norden, hedder det i tydske Blade, men ogsaa i Sachsen og i det sydlige Tydskland er Veiret uafbrudt raat og fugtigt. Endnu henved d. 8 Juni er i Lindau og i en betydelig Deel af Over-Schwaben faldet Snee og den blev temmeligen længe liggende. Breve fra alle Egne i Italien klage ligeledes over usædvanlig fugtigt og koldt Veirlig. I Rom har man endnu i April seet Iistapper; dog var Udsigten til Høsten overalt gunstig, undtagen i Campagna di Roma. I Venedig har det i hele Maaneder regnet stærkt, og den yndige Egn omkring Padua har lidt meget ved Oversvømmelser. — Ogsaa fra Tydsklands forskjellige Egne indløbe Efterretninger om Veirskade og Oversvømmelser. Den 10de Juni var en ulykkelig Dag for en betydelig Deel af Regen-, Overdonau- og Isarkreds. Paa en

*) Urque salire solet mutilatae cauda colubrae — palpitat lingua.

Strækning af 5 Mile indtil venstre Donaubredde tilintetgjorde Skybrud og Hagel Landmandens Haab. O. faa München rammede samme Dag et heftigt Hagelveir. Natten fra d. 15 til 16 faldt i Egnen af Bamberg et frygteligt Skybrud, hvis Ødelæggelser endnu ikke er at beregne. 15 Mennesker fandt deres Død i Vandet, 17 Landsbyer enge ere meer eller mindre ødelagte, en Mængde Qvæg er gaaet til Grunde, og endeel Huse bortskylledes i de fra Bjergene i Strømme nedstyrtede Vande. Faa Dage i Forveien blev en Mand i Nærheden af Bamberg dræbt af Lynild. — I Dresden drog d. 13 Juni paa en Strækning af en Miil, høit over Staden, lange tætte Sværme af et Insect libella migrans L., hvilke pleie at lade sig see efter Uveir, ledsaget af heftig Storm og Regn. Hvor de ere dragne hen, vides endnu ikke. — En 50aarig Sammenligning af de Veir-Jagttagelser, som Cesaris har anstillet med sit Hyetometer paa Observatoriet i Mailand, fortjener Opmærksomhed, og synes at understøtte den Mening, at Jorden efterhaanden bliver koldere. Massen af det fra Himlen faldne Vand var i aarligt Gjennemsnit:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| fra Aaret | 1764 til 1772: | Tom. 32, | Lin. 10 — | 69 |
| | 1773 til 1781: | — 32, | — 7 — | 13 |
| | 1782 til 1799: | — 34, | — 10 — | 91 |
| | 1800 til 1808: | — 35, | — 7 — | 31 |
| | 1809 til 1813: | — 38, | — 9 — | 00 |

— Man seer heraf, at man udenlands i det Hele omtrent er af samme Tanker som Forfatteren af Betragtningerne over det ublide Veirlig i No. 47 af Skilderiet.

Videnskabernes Selskab i Harlem, har tilkjendt Prof. J. F. John, for det af ham forfattede Skrift: "om Planternes Næring", især om Oprindelsen til Potasken i samme, Selskabets store Guldmedaille.

Ved Udbedringen af Agnes Kirken i Rom har man fundet skjønne Basrelieffer, der forestille en Korybantiskdans. De bleve bragte til Museet Chearamonti, uagtet Lord Revert har villet give 10,000 Pd. Sterl. for dem.

Breve fra Kysten af Africa melde under den 15 Marti, at Maj. Paddie ikke vil opbryde fra Senegal forend i September, til den Opdagelsesreise, der landværts skal gjøres til det indre Af-



rica, fordi først paa den Tid, Regntiden, eller Vinteren der i Landet, er forbi.

Et Malerie, som den engelske Gesandt i Wien, Lord Stewart, kjøbte i Venedig, har givet Anledning til en besynderlig Strid imellem Konstacademierne i Venedig, Mailand og Rom. Lorden kjøbte i Venedig dette saare skjønne Malerie, hvilket efter det derværende Konstacademies Vidnesbyrd, skal være malet af Titian. Det forestiller Aphons I. af Este med en qvindelig Figur; han betalte det med 24,000 Franker. Ved hans Ankomst til Mailand, udbad han sig de derværende Konstkjenderes Dom, og fik til Svar, at saa skjønt det var, er det dog ingen Titian. Opbragt herover skrev Lorden til Venedig, og forlangte sine Penge tilbage, men fik til Gjensvar: "De Venetianske Konstkjendere kunne indestaae for Rigtigheden af deres Mening". Nu forestillede den ædle Lord igjen Konstacademiet i St. Lucca denne Sag. Dette fældte den Dom: "at, hvor skjønt end Stykket var, kunde det dog snarere være af Giorgione end af Titian". Nu skrev Lorden igjen strax til Præsidenten Cicognara i Venedig, og fordrede sine Penge tilbage, hvorpaa denne svarede: at endskjøndt Stykket er af Titian, vilde han dog, trods sin ringe Formue, da det vedkommer hans Ære, selv betale Lorden 24,000 Fr. for Stykket. Endnu veed man ikke, i hvis Eie Maleriet vil komme.

Prindsessen af Wales, har fra Tunis sendt den østerigske Keiser to Løveunger til Foræring. De ere saa unge, at de endnu maa gives Die af tre Gjedder.

I de nordamericanske Stater er man saa overvældet med engelske Varer, at man af visse Artikler, der endog kjøbtes for billig Priis i Engelland, tabte her, foruden Bidomkostningerne der udgjøre 45 PC., 17 PC. af de udlagte Penge.

I Amtet Minck Sysk (i de donske Cosakkers Land) har man paa adskillige Steder sporet Jordskjelv.

Den 13de Juni ankom den første Dampbaad fra Curhaven til Hamborg. Imod Vind og Strøm kan den tilbagelægge 4, og med Vind og Strøm, 13 engelske Mile i en Time. Fartøiet er 63 Fod langt og 22½ Fod bredt. Den deri anbragte Maskine arbeider med 24 Hestes Kraft.

## Norske Efterretninger.

Den Norske Rigstidende No. 49, meddeler en Oversigt over Folkemængden i Norge i Aarene 1801 og 1815; efter denne Oversigt var Folkemængden saaledes:

| | i 1801 | i 1815. |
|---|---|---|
| Aggershuus Stift . . . . | 378646 | 371191 |
| Christiansands Stift . . . | 133711 | 146107 |
| Bergens Stift . . . . | 153556 | 159686 |
| Trondhjems Stift . . . . | 138690 | 140093 |
| Nordlands Stift . . . . | 78435 | 68354 |

Heraf sees, at i Aggershuusstift var Folkemængden 7455 Sjele mindre i 1815 end i 1801; i Christiansands Stift 12396 større i 1815 end i 1801; i Bergens Stift 6130 større i 1815 end i 1801; i Trondhjems Stift 1403 større i 1815 end i 1801, og i Nordlands Stift 10,081 mindre i 1815 end i 1801. Norges hele Folkemængde var altsaa i Aaret 1801: 883,038 Sjele, og i Aaret 1815: 885,431, følgelig forøget med 2393 Sjele. — Folkemængden i de forløbne 14 Aar har fornemmeligen aftaget i Aggershuus Amt, Rakkestads Fogderie, Soløer og Oudalens Fogderie, Budskeruds Amt, Nordmørs Fogderie, Bergen, Molde, Moss, Frederiksstad og Frederikshalds Kjøbstæder, og allermeest i Nordlands og Finmarkens Amter samt Kongsbergs Bergstad. Sølvverkets Indstilling bidrog det Meste til Folketallets Formindskelse i denne Bye. Ellers angives som de almindelige Aarsager dertil: de ved Krigen standsede Næringsveie, Mangel, slet Føde, Misvæxt 1812, og deraf følgende Sygdomme, især Blodgang, meest i Aarene 1808, 1809, 1812 og 1813. Som særdeles Aarsager paa nogle Steder anføres: i Laurdal, Jarlsbergs Grevskab, Børnekopper 1808, og i Ulfstens Præstegjeld paa Søndmør, det samme Onde i Aarene 1810 og 1811, samt i en Deel af Strindens Fogderie og Røraas Præstegjeld Udvandring af enkelte Familier. — Folkemængden har i Særdeleshed tiltaget i Kjøbstæderne Christiania, Christiansand, Trondhjem, Østerriisøer og Christiansund, i Christians Amt, begge Grevskaber, Øvre-Tellemarken og Raabygdelaugets Fogderier, Mandals og Listers Amt, Nordre Bergenhuus Amt, Nordhordlehns og Inderøens Fogderier, men fornemmelig i Stavangers Amt og Søndhordlehns Fogderie. De øvrige Steder og Egne have havt en i Forhold til deres Folkemængde enten ringe Tilvæxt eller ingen Afgang.

### Lov, angaaende Pengevæsenet.

Vi Carl &c. &c. Gjøre vitterligt: At Os er bleven forelagt det nu forsamlede ordentlige Storthings Beslutning af 9de April dette Aar, saalydende:

§. 1. Rigets Penge-Eenhed skal herefter være Norske Speciedalere, inddeelte i 120 Skillinger eller 5 Rigsorter, af den Gehalt, at 9 $\frac{1}{4}$ Daler udmyntes af en Mark fiint Sølv Cølnsk Vegt.

§. 2. Ved grov Courant forstaaes den Mynt, som herefter udmyntes til hele og halve Speciedalere af 14lødigt, Femtedeel-Species af 11lødigt og Femtendedeel-Species af 8lødigt Sølv, samt al Dansk-Norsk Courant- og Species-Sølvmynt paa Otteskillinger og derover; ɔ: saakaldte Uhlfeldtske Penge og de Otteskillinger, som ere udmyntede efter Aaret 1807, alene undtagne.

§. 3. Skillemynt bliver for Eftertiden: a) al Dansk-Norsk Sølvmynt under Otteskillinger, samt de efter Aaret 1807 myntede Otteskillinger, og Kobbermynten af 1771; dog med den Forandring, at de efter Udgangen af Aaret 1807 udmyntede Sølvtreskillinger og Otteskillinger nedsættes, de Første til Treskillinger, og de Sidste til Sexskillinger; b) Norske Toskillinger og Fireskillinger, som herefter slaaes af 4lødigt Sølv, til 10 $\frac{1}{2}$ Daler Species af Marken fiin Cølnsk Vegt; og c) Norske Eenskillinger, som herefter udmyntes af Kobber, 40 Stykker paa eet Pund Cølnsk Vegt. Den nye Skillemynt sættes ikke i Omløb, forend ved Rigsbanksedlernes Indløsning (§. 13), og den høieste Sum, som, indtil anderledes ved Lov vorder bestemt, deraf maa udmyntes, skal være 100,000 Daler Species.

§. 4. De saaledes i §§. 2 og 3 ommeldte Mynter skulle i alle Betalinger gaae og gjælde, samt af Enhver antages for deres paalydende eller senere lovbestemte Værdie. Dog er Ingen forbunden til paa eengang at modtage af Skillemynten Mere end een Daler Species.

§. 5. Mynt-Indretninger maae kun oprettes for Stats-Cassens Regning. De sættes i Gang

efter de nu gjældende eller herefter af Kongen udstædende Reglementer.

§. 6. Enhver, som til en Myntindretning indleverer myntmæssigt Metal, er berettiget til at erholde Samme, uden ufornødent Ophold, udmyntet til den Sort Norsk grov Courant, han forlanger, imod Afdrag af 2 Procent i Myntnings-Omkostninger for hele og halve Specier, og 2½ Procent for de mindre Myntsorter.

§. 7. Der skal oprettes en ny Bank under Navn af Norges Bank, hvis Fond ei maa være under 2 Millioner og ei over 3 Millioner Speciedalere i Sølv.

§. 8. Dersom der for en saadan Fond ei subscriberes inden 3 Maaneder, efterat Storthinget dertil har udstædt Indbydelse, skal den tilveiebringes ved tvungne Indskud, som lignes paa Formuen i Overeensstemmelse med Forordningen af Dags Dato. De øvrige Bestemmelser om Bank-Indretningen indeholdes i en særskilt udfærdiget Octroi eller Fundation.

§. 9. Den nuværende midlertidige Rigsbank vedbliver, indtil dens Repræsentativer og Forskrivelser ere indløste, men, saasnart den nye Bank aabnes, indskrænkes Rigsbankens Virksomhed blot til de Forretninger, som med hiin Indløsning ere forbundne.

§. 10. Rigsbankens Direction skal ufortøvet til Regjeringen opgive den circulerende Seddelmasses Størrelse, hvilken under ingen Omstændighed maa forøges. Ligeledes skal bemeldte Direction opgive Total-Beløbet af Rigsbankens i Behold havende ubrugte Sedler, med Forklaring om Special-Beløbet af hvert Slags; og disse, eller deres Beløb i andre Rigsbanksedler, skulle inden en Maaned derefter tilintetgjøres tilligemed Apparaterne til Seddel-Forfærdigelsen.

§. 11. Inden to Maaneder efter denne Anordnings Bekjendtgjørelse skal Rigsbankens Direction aflægge Regnskab for Bankens Bestyrelse til den Tid; hvilket Regnskab revideres, og offentliggjøres saaledes, som Grundlovens 75de §. Litr. k. bestemmer.

§. 12. I det Skatteaar, der udløber med 30 Juni 1817, inddrages ved en almindelig Skat paa Formue og Næring, overeensstemmende med Skatte-Forordningen af Dags Dato, en Sum af



To Millioner Rigsbankdaler Navneværdie i Rigsbanksedler for at tilintetgjøres.

(Norsk Rigst. — Fortsættes.)

---

Til Kong Salomons Apothek, Østergade No. 50, er arriveret Geilnauer Vand til 9 Mk. Krukken, som af flere kyndige Læger er særdeles anbefalet, hvoriblandt S. T. Hr. Professor Mynster ved at undersøge det, har gjort følgende Bemærkninger: "Efter Amburgers Analyse af Geilnauer-Vandet, hvilket jeg ved qualitativ selv anstillet Undersøgelse af dette Vand har fundet stadfæstet, har det største Lighed med Seltser-Vand, og overgaaer det endog i visse Henseender, især derved: at det indeholder færre jordagtige (unyttige om ei skadelige) Dele, samt at det har en ringe Jernholdighed, hvilken dog ingenlunde betager det sin behagelige Smag."

---

Søndagen d. 7de Juli, Formiddagen mellem 8 og 9, og fremdeles hver Søndag i samme Tid, forebrages Læren om Skyggebilleder (eller regelmæssige Slagskygger), som er en Følge af Optik og Geometrie; og bliver Indledning til den derefter følgende Kundskab om Perspectivkonsten. Tegneøvelses-Anstalt, er tillige hver Dag at erholde for hvem som dertil allerede maatte have nogen Forberedelse. De som bestandig søge mit Atellier, ere dette foranførte Foredrag bestemt gratis. Og Fremmede hertil, ville vorde imodtagne med megen Velbehag.

N. Dam,
store Grønnegade No. 256
2den Sal.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kiøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

# Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 55.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 9 Juli 1816.


## Om Conversation.

(Slutning; see forr. No.)

Hvor Politik og Litteratur ophøre at have Interesse, der maa ogsaa Conversationen blive meget fattig; thi man maa sige hvad man vil om politiske Samtaler, saa er det dog vist, at ingen Gjenstand er, eller kan være, af større Almeen-Interesse, end Staternes gjensidige Forhold og følgerige Kampe, saavel i, som udenfor Cabinetterne. Ligesaa kan Litteraturen være en viid Mark til Underhold for en dannet Almeenhed, og er den det ikke, saa ligger Skylden i ganske egne Aarsager. Der var engang en Tid i vort Fædreneland, da man følte en varm Interesse for litterære Gjenstande, men allerede længe savnedes denne. Som Morgensolen opsteg den under det Guldbergske Ministerium, men som Middagssoel begyndte den at dale under Freden, og med Krigen synes den at være gaaet ned. Ikke vil man dermed nægte, at der jo, selv under de meest ugunstige Tidsomstændigheder udkom Skrifter nok, der kunde givet Emne til den aandrigeste Conversation; men det er Smagen, som i det sidste Aarti har forandret sig. Sandsen for den menneskelige Aands Frembringelser synes at have tabt sig, og Literatur høre ikke mere til Nationalanliggenderne. Muligen have endeel Forfattere selv bidraget dertil, deels ved at indføre en upassende Tone, deels ved at gjøre det Kostbareste, Mennesket eier, det eneste Efterladenskab, som den ene Slægt kan efterlade den anden — Aandens uforvisnelige Frugter — til et uværdigt Spil for lave Lidenskaber og beregnet Egennytte.

Spørger man: hvilke ere i dette Øieblik, da hverken Politik eller Litteratur synderligen interessere i Kjøbenhavn, de vigtigste Gjenstande for Conversationen, saa maa Svaret naturligviis rette sig efter Dannelsesgraden af de forskjellige Stænder, man har for Øine. I de mere glimrende Kredse medgaaer den meste Tid af den selskabelige Sammenkomst ved Spillebordet. Der levnes altsaa ikke Tid til almindelig Conversation, uden ved Spise- og Theebordet.

Gjenstandene for Conversationen i adelige Selskaber er her sædvanligst Familiesager. Baron v. ** har ægtet Comtesse v. **. Den rige Enkegrevinde ** vil indlade sig i Mariage med den unge Capitain **, som ikke engang er af Adel o. s. v.

I ikkeadelige, men dog til høiere Classer henhørende Selskaber, især blandt Rigmænd, ere Conversationsgjenstandene igjen af en anden Natur. Her lægges ikke saa megen Vægt paa Familieomstændigheder, Mariager og Mesallioncer; men med desto større Vigtighed taler man om det, man har hørt og erfaret af den eller hiin Baron, Greve, og andre eminente Kilder. Intetsteds gjelder Autoritet mere end her. Man behøver kun at sige Greve * har selv fortalt mig det, jeg har det

fra Baron **'s egen Mund, saa er al videre Beviis overflødigt.

Det sande Kryderie for Conversationen, ere de morsomme Gjenstande, thi mores ville nu alle Mennesker, lige fra Barnet der nyligen har forladt Ammen, indtil den graahærdede Olding. Begge Kjøn ere lige begjerlige efter Morskab. Dens Gjenstand ere alle muelige Bysagn og Bynyheder, Familiers meest skjulte indvortes Forhold, Menneskers svage og latterlige Sider, Anecdoter, ligemeget om de ere sande eller digtede 2c. Hvo, som bestandigen seer sig istand til at forsyne Selskabet med saadant Conversationsæmne, kan ogsaa være vis paa, overalt at blive modtagen med aabne Arme, som en morsom, interessant og elskværdig Selskabsbroder.

Skuespillet udgjør en ikke ubetydelig Gjenstand for de saakaldte bedre Selskabers Conversation, og det smukke Kjøn giver sig især Mine af, at kunne afsige en Dom over et dramatisk Værk, trods nogen Aristoteles, Lessing eller Schlegel. Man kan tale hele Timer om Indmuringsscenen i Korsridderne, om den nysselige Maade, hvorpaa Johanne v. Montfaucon trækkes ved Haarene, og lignende hjertebrækkende Scener. Skuespilvæsenet synes at være den sidste Green af Litteraturens store Træ, der endnu blomstrer for Conversationen, og den Skribent, der ønsker at blive omtalt i vore Selskaber og en Yndlingsforfatter hos vore Damer, han maae for Alting sørge for at faae et af sine Stykker opført paa Skuepladsen, og især tage Kotzebue til Mønster, thi denne Mand har opdaget, ikke Landeveien til det indere Africa, men hvad der hidtil har været endnu langt vanskeligere at opdage — Veien til det indere af det qvindelige Hjerte. Man kan besidde Lærdom som en Scaliger, og Genie som en Homer, uden at blive Cavalierers og Damers Yndlingsforfatter, med mindre man skriver for Skuepladsen et Drama, som gjør Lykke. Veien til Almeenhylding gaaer igjennem Thalias og Melpomenes Tempel. —

Men foruden Skuespillet høre Samtaler om Piger, Heste, Vogne, Mad, Viin og Forfremmelser til de ikke uvigtige Conversationsgjenstande. De Folk, hos hvilke Maven spiller en vigtigere Rolle end Hovedet, mangle sjeldent Stof til Conversation. De kunne, naar det kommer an der-



paa, skrive hele Disputatser om Maddens Tillavning hos Hr. ** og den superbe Beværtning hos Hr. v. *. De Franske have allerede længe havt en Almanak for Fraadsere (Gourmands). Sært nok, at endnu ingen af dem, der saa omhyggeligen sørge for at udfylde hvert Hul i vor Litteratur, har tænkt paa, at stoppe dette, og med samme et stort Hul i vor Conversation.

De Mennesker, der i Almindelighed lede Conversationen, lade sig dele i forskjellige Classer, og i det Hele har Conversationen megen Lighed med et Skakspil. Her finder man Konger og Dronninger, som angive Tonen; Castellet som tie bomstille og kun sige Ja; Springere, der hoppe fra den ene Gjenstand til den anden, for at more Selskabet, og Pioner, der egentligen kun udfylde Tomheder og istemme i Chor en skingrende Latter ved enhver Matadors flaueste Indfald.

Qvindekjønnet, som kunde og burde bidrage saa meget til at oplive Conversationen, lader sig dele i tre Classer: virkelig dannede, halvdannede og udannede Fruentimmer. De virkeligen Dannede ligne Nattergaler deri, at deres Tal er ringe, og at de kun sjeldent og i kort Tid lade sig høre. De Halvdannede tale sædvanligen om Bøger, om Moder, om Kjerlighed, Venskab og Moral, men holde sig helst til Mandfolkeselskab. Ved deres Discourser om Politik og Litteratur, føler den dannede Mand det samme, som naar han seer et Fruentimmer ryge Tobak, spille Violin 2c. De udannede tale helst om Huusholdningssager, Selskaber, Tjenestefolk, især Tjenestepiger, Børnesygdomme, om deres Mand, om Pynt og Bynyheder. Et udannet Fruentimmer befinder sig aldrig i større Forlegenhed, end naar hendes Ægtemage er stegen i Rang og hendes sædvanlige Selskaber ombyttes med høiere. Hun vil da saa gjerne skjule sin Udannethed, og netop ved at skjule den, blotter hun sig desmere.

## Indenlandske Efterretninger.

Mariboe, den 4de Juli. Afvigte Onsdag den 3die Juli, blev det aarlige Landemode holdet i Mariboe Domkirke, under Forsæde af Hans Høivelbaarenhed Hr. Stiftamtmand og Ridder v.

Jessen og Hs. Høiærværdighed Hr. Biskop og Ridder Boisen, med øvrige Provster. Hs. Velærværdighed Hr. Provst Brünnich prædikede over Pauli Skrivelse til de Epheser 5te Capitels 15de og 16de Vers, som gav ham Anledning til at fremsætte og udvikle det i vore Dage saa saare interessante Emne: "Det ugunstige i nærværende Tidsomstændigheder for Religion og Christendom." Efter Gudstjenesten bleve de siden sidste Landemode udkomne Kongelige Forordninger, Rescripter o. s. v. oplæste. Samme Dags Eftermiddag bleve 3de videnskabelige Afhandlinger forelæste, nemlig: 1. Hs. H. Hr. Biskop og Ridder Boisen om Talens udvortes Holden. 2. Hs. H. Hr. Dr. Theol. og Ridder N. Møller i Kjøbelov: Noget om Præstens verdslige Forretninger. 3. Hs. V. Hr. Pastor Smidt i Saxkjøbing: a) Tre historiske Festpsalmer, med Indledning, b) Hvad forstaaes ved den Fordring at prædike bibelsk? — — I disse Dage er en Gaardmand, navnlig Thomsen, fra Magletving her i Lolland, ved Døden afgaaet, efter at have havt Slag i 9 samfulde Dage. (Marib. Av.)

Odense, d. 4 Juli. Lange Traadorme der findes i Vandledningerne ere allerede for mange Aar siden her i Odense bemærkede af sal. Trojel. Men, det er ikke det eneste Slags Insect, Sommeren frembringer i Vandledninger, om samme endog ere af Steen og nok saa reen holdte. Det sikkreste er: aldrig om Foraaret eller Sommeren at drikke koldt raat Vand, uden at det er filtreret; thi det Kryb der kan sees er ikke saa megen Fare for, som det usynlige af den Yngel man om Foraaret drikker i sig. (Iversens Av.)

Viborg, d. 4 Juli. Terminen endtes; men skuffede Forventninger fulgte med de fleste Bortreisende. Pengemangelen var usædvanlig stor; de bedste Løvter og Forpligtelser kunde ikke opfyldes, da Pengene udeblev fra alle Kanter. Det at Capitaler kan opsiges for de 6 Aar efter Freden, volder de Allerfleste megen Ulempe, da Capitaler ikke ere at faae igjen, og det lidet som kan faaes, er vanskeligt at faae tillaans i Sølvværdi. De fleste kom heller ikke før den 24de Juni, som var den sidste gode Betalingstid i forrige Tider. — Det var som om man ventede en bedrøvelig 1lte



Juni. — Derfor hørte og Mange, at Terminen ringede ud den 29. Af Handlende vare der en betydelig Mængde. — Priserne vare de sædvanlige. — Paa Privattheatret gav det Kongelige Skuespillerselskab 7 Forestillinger med sædvanligt Bifald. — Dette var vel egentligst den største Moerskab Snapstinget frembød, endskjøndt den trykkende Hede tillige gjorde det mindre behageligt at opholde sig der. (Viborg Saml.)

Ribe, d. 5 Juli. I Onsdags holdtes Landemodet i Domkirken og prædikede Hs. H. Hr. Amtsprovst Blicher. Derefter foretoges de sædvanlige Forhandlinger i Capitlet. — Dagen efter underkastede sig Mads Pedersen Rahr, der er ansat som Lærer ved Rurup Skole, i Brandrup Sogn, og underviist af Hr. Discher, forhen Sognepræst for Arrild Menighed, den ham ved Cancellie-Skrivelse af 2den Septbr. f. A. paalagte Examen for Stiftamtmanden og Biskoppen, som Seminarii-Direction, samt Censorerne Amtsprost Ridder Kratup, Amtsprovst Hørbroe og Sognepræsten Hr. Bang af Vestervedsted. Han examineredes i de samme Underviisningsgjenstande, som læres paa de Kongelige Seminarier, og blev tilkjendt Hovedcarakteren: Udmærket Godt. — Den 1ste Juli kantrede en Baad fra Manøe, Norden for Øen ved den saakaldede "Knude." De deri værende Personer, Michel Svendsen og Enken Mette, Anders Bundesens, druknede begge. Den første efterlader sig Kone og 6 umyndige Børn, af hvilke den ældste er 12 Aar gammel. Den anden var Enke efter en af de, for kort siden ligeledes der druknede Mænd; hun efterlader sig 4re Børn, af hvilke den ældste er 8te Aar gammel. (Ribe Av.)

Aarhuus, d. 5 Juli. Ved Dyngbye, 3½ Miil sønden for Aarhuus, hvorfra den nærmeste Overfart skeer til Tunøe og Samsøe, hæver sig i denne Tid et Syn, som maaskee ikke gives paa hele Østre Kysten af Nørre Jylland — en nye, stor og herlig Vind-Mølle. Inden førstkommende Høst venter man at faae den færdig. Formodentligen vil den kunne sees en 6 til 8 Mile fra Havet af, og afgive i Fremtiden et godt Landmærke for de paa Kattegattet Søefarende. — I Gaaraftes saaes her ved Aarhuus stærke Lynglimt. — Idag ved Middagstid hørtes her en stærk Tor-

den, der forskaffede os en velgjørende Regn. (Aarhuus Av.)

---

Af Hofraad D. A. Meyers Levnet er nu en tydsk Oversættelse bleven færdig under Titel: Leben des Hofraths David Amsel Meyer, von Grossirer M. L. Nathanson. Den tydske Oversættelse af dette, paa Dansk med Bifald optagne Skrift, er forøget med en Forerindring paa XLIV Sider til den tydske Læser. "I en betydelig Deel af Fædrenelandet", siger Forfatteren i denne Forerindring: "er det danske Sprog ikke Modersmaal, og ligesom den Afdøde ogsaa der havde Venner og Velyndere, saaledes vare mine, deels i Biographien indflettede, deels samme tilføiede, Bemærkninger og Anskuelser, bestemte til Eftertanke for alle mine Medborgere, uden Hensyn til Sproget. Dette, saavel som adskillige udenlandske Opfordringer, frembragte den Beslutning, at foranstalte en tydsk Oversættelse". Forfatteren fremsætter derpaa nogle hensigtsmæssige Oplysninger angaaende Pengevæsenets Skjebne i Danmark, med Hensyn til det tydske Publicum. Da Bogen ikke her til Lands kommer i Boghandelen, og Anmelderen har erfaret, at man i sin Tid kan vente sig fra den sagkyndige Forf. Haand en fuldstændig Historie om Handelens Skjebne og Gang i vort Fædreneland, i de sidst henrundne 50 Aar, saa troer han, til Prøve at burde anføre følgende af nærværende Forerindring, der synes at være en Forløber for hiin fuldstændige Handelshistorie. "Fædrenelandets oeconomiske Forfatning (hedder det S. V.) havde allerede i mange Aar ikke været god, og allerede for 75 Aar siden maatte man tage sin Tilflugt til Papirpenge. Men da Danmark, fri for Krig og lignende Uheld, vidste at vedligeholde sin Credit, og i nogle Perioder af en Fordeel ydende Handel endog at hæve den, fik beholdt Papirpengene dog nogenlunde deres Værd. — Imidlertid havde sagkyndige Mænd længe indseet, at i mødende Tilfælde, de modsatte Følger maatte fremstaae. Landet har Overflødighed af Kornvarer og Qvæg, som det kan forvandle til Sølv; Danmarks Beliggenhed, saavelsom nogle Besiddelser i begge Indierne, begunstige Søhandelen; desuden kan ogsaa Fragtfarten ved danske Skibe gjøres temmeligen indbringende. Men Landets Trang til fremmede Varer er saa betydelig, at de anførte Fordele ikke kunne opveie den. Dog, desuagtet vilde man efterhaanden have forbedret Landets oeconomiske Forfatning, dersom man paa den ene Side mere havde søgt at benytte og forædle dets raae Producter, og paa den anden havde banlyst den med udenlandske Varer drevne Luxus; thi denne Orm havde siden nogen Tid suet Velstandens Safter. — Mænd af Indsigter, Aand og Mod indsaae dette allerede for længe siden, og oplyste allerede i Aarene 60 af det henrundne Aarhundrede denne Gjenstand, efterat Procantsler Erich Pontoppidan, under det antagne Navn, Eutropius Philadelphus, i Aaret 1759, var foregaaet dem med en simpel, almeenfattelig og træffende Fremstilling. Der er aldeles ingen Tvivl om, at Sandheden og Gavnligheden af de af ham og Flere fremsatte Lærdomme og Grundsætninger paa høiere Steder bleve indseete, ligesom man der ogsaa var betænkt paa adskillige Forbedringer. Men der indtraf Perioder, der gjenophjalp den offentlige Velstand, uden at man behøvede at bruge overordentlige Forholdsregler, og hine Ideer bleve maaskee imidlertid opgivne, fordi, for Øieblikket, deres Udførelse ikke syntes saa høiligen fornøden. Den første af disse Perioder var den nordamericanske Krig, under hvilken Danmark høstede meget anseelige Fordele af sin Handel. Efter Fredsslutningen i Versailles 1783, (da Handelen igjen havde aftaget) faldt vort Papir igjen efterhaanden saa meget, at det 1789, i Fredens Skjød, tabte en Fjerdedeel af sit Værd. Det vilde sjunket endnu mere — men — nu udbrød den franske Revolution, og en ny Krig — en Handelskrig — opstod. Danmark blev neutral; dets Beliggenhed, dets Besiddelser, dets Frembringelser og dets Skibe, Alt stod til dets Raadighed, for i oeconomisk Henseende at ophjelpe sig; og man vidste i Sandhed at benytte Alt. Men man anvendte ikke den erhvervede Formue til at forhøie den indvortes Drivtighed, indføre klingende Mynt o. s. v., men man anbragte den i Søhandelen, for mere og mere at udvide samme. Saaledes var den største Deel af det reelle Værd eller den circulerende Mynt forvandlet til Varer, og bragt paa Havet. Krigen udbrød 1807, og vor hele reelle Formue var

ligesom paa eengang tabt. Vore Skibe, tilligemed deres Ladninger, af Værdie i det mindste 60 Mill. Mk. Banco, bleve borttagne paa Søen, Wareoplagene og andre Forraad i Kjøbenhavn ved Bombardementet ødelagte, Søarsenalet blottet, Flaaden bortført og Handelen, den ellers saa hjelperige Kilde, stoppet; kort: Landets hele i en Tid af 17 Aar erhvervede Velstand forsvandt paa eengang. Hertil kom, at Undersaatterne i gode Tider havde vænnet sig til at leve godt og yppigen, medens Drivtighed og Konstflid aftoge. Under saadanne Omstændigheder saae Danmark sig nødsaget til, at begynde Krigen med Papirpenge. Det fik ingen Subsidier: Alting maatte hentes fra Landet selv, medens det saae sig sin hele reelle Formue berøvet og ingen Handel havde. Hvad lod sig her vente af Pengevæsenet? Naar Østerrige med sine Hjelpekilder og Subsidier maatte reducere sine Sedler, og nu har en Cours af 520 PC.; naar endog Ruslands Papirer, ved end mere uhyre Hjelpekilder og Subsidier næsten tabte ⅘ Dele af sit Værd; hvad kunde man da vel vente af Danmark? Hvilke kunde, hvilke maatte Følgerne være? De Naturlige, som ogsaa indtraf. Forf. viser derpaa hvilke vrange Forestillinger man gjorde sig om Aarsagerne til Pengevæsenets Forfald; udvikler de sande og virkelige Grunde dertil, som maa søges i en vedvarende bekostelig Krig, og i den daarlige Higen efter udenlandsk Flitterstads, som maa betales med rede Sølv. Ved denne Leilighed kommer Forf. til at berøre et Stykke om Sverrigs Finantstilstand i Rühs's og Spikers Zeitschrift f. die neuste Gesch. d. Staaten- u. Völkerkunde, Oct. 1814, hvori tillige det norske Pengevæsen omtales. Her anstiller Forfatteren i Henseende til Finantstilstanden en Sammenligning mellem Sverrig og Danmark. Sverrig, siger han, var under den sidste Krig næsten i Enebesiddelse af Continentalhandelen; i de senere Aar fik det tillige betydelige Subsidier af Engelland; men dets Sedler tabe alligevel siden Reduction ⅔ af deres Værd; Danmark, som havde mistet sin hele reelle Formue, sin Skibsfart og sin Handel, og, uden Subsidier, ført en bekostelig Krig, taber siden Reduction omtrent ⅘ paa sit Papir. De norske Banksedler ere 55 PC. slettere end de Danske. Det forstaaer sig, Norge maa nu proviantere sig selv og betale Levnetsmidlerne med Contanter, istedet for at ellers Danmark, især under den sidste Krig, sørgede for dets Proviantering. Regjeringen sendte for Statens Regning Millioner Tønder Kornvarer fra Danmark til Norge. Ja, det er unægteligt, at netop denne Proviantering sandsynligvis har bitraget til at forværre den danske Cours. Statistikerne have vel altid paastaaet, at Norge tilforn forskaffede Danmarks Handel en Overbalance. Men Forf. har altid været af modsat Mening, hvis Rigtighed Erfaringen nu har stadfæstet. Istedet for at Coursen paa de norske Banksedler skulde være bedre end den danske, hvilket den i hiint Tilfælde maatte være, ere de norske 55 PC. slettere. Det kan vel ikke nægtes, at der gaves Perioder, hvori den norske Handel har forskaffet hele Riget en Overbalance, men ligesom dette ikke kan antages som noget Almindeligt, saa maa, selv i Henseende til hine Perioder, den Omstændighed komme i Betragtning, at de danske Handelshuse ved meget betydelige Forskud og Blanco-Credit have lettet den norske Handel betydeligen, ei at tale om det Institut, hvorved Regjeringen forsynede Norge med Penge. — Efter saaledes at have skildret Landets Tilstand siden Krigens Udbrud, fremsætter Forf. en af ham forhen paa Dansk leveret kort Oversigt over Danmarks Handels og Pengevæsens nyeste Historie *).

---

I denne Tid finde vore Kornvarer megen Afsætning i Brabant, Spanien og flere Lande, og, som en Følge heraf, ere ogsaa Priserne, som for nogen Tid siden vare meget lave, anseeligen stegne. Et eneste Handelshuus har paa eengang havt Commission at sende 1500 Tønder Kornvarer til en nederlandsk Havn. — Vi see heraf, at een af Hovedstøtterne for Danmarks Velstand, er Agerdyrkningen; med Rette siger ogsaa den ægte Dannemand T. Rothe: "paa Fædrenelandets Trone have siddet Mænd, der viseligen indsaae, hvad det gode Danmarks skjønne Sletter kunde blive, naar Plovmanden gladeligen og hæderligen gik sin Gang". — Meget er gjort for vort Agerbrug; men meget staaer endnu tilbage at gjøre;

*) Nemlig i den velskrevne Forerindring til den danske Oversættelse af det bekjendte Luederske Skrift.

kun først da, naar man allevegne har lært den rigtige Dyrkningsmaade; naar Hegn og Fred overalt findes; naar ogsaa vor Landmand har lært at tørre sin Rug saaledes, at den, ligesom den østerrigske, kan forsendes langt bort, uden at bedærves, da vil ogsaa Agerdyrkningen blive, hvad Patrioten saa længe har ønsket den maatte vorde.

I forrige Uge vare de første Grønærter til Torvs. Først paa Ugen var Prisen 10 Rbdlr., men den faldt efterhaanden saa meget, at de i Løverdag Eftermiddag solgtes for 2 Rbdlr. Skjeppen. — Ogsaa Jordbær kunne nu faaes, og betales med 15 Rbmk. Potten.

---

Kjøbenhavns Børs den 9 Juli.

Cours. Hamb. 2 M. 670, *a vista* 678. Amsterdam 2 M. 619, *a vista* 624. London 2 M. 30 Rbdlr. Spec. 675. — Specier solgtes til 40 a $40\frac{3}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $92\frac{5}{8}$ pr. 100; Oblig. $78\frac{1}{2}$. Norske Sedler $44\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 10 Mk. 8 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Det engelske Parlaments Forhandlinger, angaaende Forslaget, at Regjeringen skulde tilkjøbe sig Lord Elgins Konstskatte, vare meget interessante. Hr. Crooker sagde blandt andet: Den ærede Herre (Hammersley) endte sin Tale alt for pudseerligt, til at det skulde være vanskeligt, at besvare den. Han formoder, at Storfyrste Constantin engang vil blive Herre af Athen. Førend dette skeer, vil ikke blot Athen, men hele Grækenland være berøvet sine Konstlevninger, og dog vil den hæderlige Herre, at man skal sende dem tilbage. De foreslagne Penge anvendes til Bedste for hele Folket, for de Konstnere og Haandværkere, der trænge til en høiere Konstuddannelse. Ogsaa Perikles, som vi have at takke for disse Konstværker, svarede, da man bebreidede ham denne Ødslen med Penge: "jeg anvender dem til Folkets Bedste, for at hæve Konstfliden, Konstøvelsen og Nationens Hæder og Indflydelse." Det lader virkeligen



som disse Herrer vidste en udenlandsk Kjøber, og søgte høist uegennyttigen at tilvende denne disse Skatte for en billig Priis. Havde den Herre, som talte sidst, dog i det mindste tænkt i Forveien lidt modnere over sine haanlige Bebreidelser, førend han udlod sig dermed. Lord Elgin kom blot til Athen, for at optage en Model af Pallas Athenes Tempel, og det endda kun uden fra. Da han lod grave, fandt han, at der af 20 colossalske Billedstøtter, der havde prydet een af Templets Portaler, neppe een var tilbage. Han kjøbte altsaa de nærliggende Huse, for at lade eftergrave, og faae disse Statuer opsøgte. Den ondskabsfulde Tyrk sagde til ham, efterat Kjøbet var sluttet, at de Statuer han søgte, vare allerede brændte til Gibs. — Saaledes kom Lord Elgin paa den Tanke, at redde de endnu levnede Statuer fra Tilintetgjørelse. Laae ikke to Trediedele af Panthron i Ruiner, da Lord Elgin begyndte at bearbeide det! Theseus's Tempel, som han fandt ubeskadiget, lod han blive urørt. Sin Fuldmagt som Gesandt har Lord Elgin ikke misbrugt; han vendte 1802 tilbage fra sin Sendelse; den Gang var endnu intet Stykke kommet af Pletten. At sende Statuerne tilbage, paa det de ogsaa skulde sønderslaaes, ligesom de øvrige, vilde være Daarskab. Vare disse Statuer ikke udgravne, saa havde de for ingen noget Værd; den, som har opgravet dem og bragt dem for Dagens Lys, ham tilhøre de. — Hr. Sergeant (Overretsraad) modsatte sig Bevillingen, og det af den juridiske Grund, at Firmanen ikke bemyndigede til at borttage Konstværker. I den tales ikkun om at copiere og betragte Statuerne, uden at der tilføies dem Skade. Denne Firman var slet fortolket af den dumme, tyrkiske Tolk; denne havde faaet for sin slette Fortolkning Lysekroner, Geværer og engelske Manufacturvarer. "Jeg finder, sagde denne Retslærde, sandeligen intet skjønt ved disse Steen-Gjæster, og om de end fremme Konsterne, hvoraf jeg intet forstaaer, saa nedværdiges dog derved den engelske Nation. Disse Marmorbilleder ere hemmeligen fravendte, og den til vor Nation satte Tillid groveligen fornærmet. At man sender dem tilbage, vil jeg just ikke tilraade, men man skulde ikke kjøbe dem, fordi der aldrig er Lykke ved uretfærdigt Gods." — Hr. Wynn. Vi have faaet dem ved Bestikkelse;

enhver, der kjender Tyrkernes Caracteer veed, at de gjøre intet af et godt Hjerte, men altid fordre god Betaling. Vi faae jo noget derfor, som har Værd i sig selv, og som altid kan gjøres i Penge. Derfor har jeg intet mod Forslaget. — Sir H. Newport. Mange af vore flittige Trængende have ikke saa meget, at de kunne spise sig mæt; Husets Bord sukker under Vægten af Bønskrifter mod de tolrige Skatter, og dog ville vi, paa en blot Sandsepirring øde mange Penge, medens de Fattige døe af Hunger. Det vilde jo dog være en Skam og et Tyverie mod Statscassen. — Hr. Long. Skamme bør man sig, naar man hører her i Huse saadan barbarisk Tale. Istedet for at juble, at Lykken har været os saa gunstig, at komme i Besiddelse af saadanne Konstværker, reiser der sig en Modstand, som man neppe vilde tilgive Irokeserne. Man taler om Sparsomhed; man vil ikke bevilge 35,000 Pd. St. til at kjøbe Skatte, men sende dem med stor Bekostning tilbage (Latter). Aldrig har dog vel den modsatte Side af Huset viist saadan Svaghed. — Lord Milton. Hvo tilstaaer ikke, at Anskaffelsen af saadanne Konstskatte vilde være ønskelig. Men, uden videre at indlade mig paa noget, spørger jeg: Kunne vi taale at anvende saa stor en Sum, paa en Tid, da i mange Dele af Riget, de Fattige, i bogstavelig Forstand, omkomme af Hunger; da der af Mangel paa Næringsmidler, opstaaer Oprør og Rebellion, kunne vi, hiint Folks Repræsentanter, komme paa den Tanke, at tage disse Ulykkelige Penge ud af Haanden, og anvende dem paa en Gjenstand, der blot har Hensyn paa Konstsandsens Tilfredsstillelse. — M. Peter Moore. Lord Elgin skylder allerede Regjeringen 24,000 Pd. St. Man beholde altsaa Konstattene, indtil han har betalt. At bevilge ham mere, skjenke ham Gjelden, vilde være at handle samvittighedsløst. Folket har større Fordring paa Statscassen end han paa Konstskattene. Man besvare mig det Spørgsmaal, hvor man, medens Folk omkomme af Hunger, drister sig til at tilstaae ham endnu mere. — Begge Spørgsmaale bleve ikke besvarede af Skatteforvaltningens Medlemmer (Treasury bench). — Hr. Brougham. De Konstværker, Talen her er om, ere beundringsværdige, og, naar jeg erklærer mig imod Kjøbet



deraf, saa skeer det blot, fordi jeg ikke indseer, at vi have Penge tilovers at kjøbe dem. Heller ikke have vi Plads til at opstille dem. Det brittiske Museum er overfyldt, og, som bekjendt, i slet Orden. Det er en Jammer at see der de herligste Sager ligge begravede i Muld. — Med 82 Stemmer mod 32 eller en Stemmeflerhed af 50, blev besluttet, at Konstskattene skulde kjøbes, og at en Sum af 35,000 Pd. St. skulde bevilges dertil.

## Norske Efterretninger.

### Lov, angaaende Pengevæsenet.

(Fortsættelse; see forr. No.)

§. 13. I det Seneste inden Udgangen af Aaret 1817 skulle alle de øvrige circulerende Rigsbanksedler uforbigængeligen af Rigsbanken være indløste med den nye Banks Sedler og Skillemynt efter et Forhold af $\frac{1}{10}$ Specie eller 12 Skilling for 1 Rigsbankdaler Navneværdie. Inden samme Tid skal og Rigsbanken have sine Forskrivelser indfriede. Det til Seddel-Indløsningen fornødne Laan dækkes ved Skat paa Formue og Næring. (§. 12).

§. 14. De ubrugte, inddragne og indløste Rigsbanksedler (§§. 10, 12 og 13) skulle, de Førstnævnte paa eengang, og de Øvrige maanedligen, under saadant Tilsyn, som Kongen forordner, offentligen forevises og opbrændes; ligesom og Beløbet af hver enkelt Sort af de saaledes tilintetgjorte Sedler skal noteres i Bankens Bøger, og bekjendtgjøres i Rigets offentlige Tidender.

§. 15. Indtil den Tid, som Rigsbankens Direction ifølge §. 13 fastsætter til Seddelmassens endelige Indløsning, er udløben, skulle Rigsbanksedlerne uvægerligen modtages som Speciessedler efter det ved bemeldte §. bestemte Indløsnings-Forhold; og nogen anden lovbestemt Cours maa fra nu af ikke finde Sted enten paa Rigsbankens eller den nye Banks Repræsentativer.

§. 16. Den Rigsbanken ved Forordningen af 5te Januar 1813 tillagte og ved Forordningen af 9de Juli s. A. nærmere fordeelte Hæftelse i faste Eiendomme vedbliver som Hypothek for Rigsbanksedlerne, indtil disse ere inddragne og indløste samt de til Indløsningen laante Summer betalte; men Hæftelsen kan, i Overeensstemmelse

med førstnævnte Forordnings 7de §. ingensinde fordres indbetalt.

§. 17. Hvad der allerede maatte være erlagt af den i §. 16 ommeldte Rigsbankhæftelse, være sig Capital eller Rente, betales tilbage med samme Nominal-Beløb, hvormed det er blevet erlagt, og for Eftertiden svares ei heller Renter af Hæftelsen, medmindre samtlige til Rigsbank-Repræsentantivernes Indfrielse nu paalagte Forpligtelser ikke nøiagtigen opfyldes.

§. 18. I Stiftsstæderne skal det være tilladt strax at oprette Interessentskaber, som maae udstæde Sedler til Udlaan og Discontering, hvilke Sedler dog kun blive tvunget Betalingsmiddel blandt Interessenterne selv. Disse midlertidige Laane- og Disconto-Indretninger vedvare, indtil anderledes ved Lov vorder befalet. Forøvrigt findes deres Pligter og Rettigheder bestemte i en særskilt Anordning.

§. 19. Ingen Contract eller Forhandling om Penge, som herefter baade sluttes og skal fuldbyrdes her i Riget, skal have mindste Rets-Virkning, naar den ikke indgaaes og afsluttes i Norske Species (§. 1.), som den eneste indenlandske Pengesort, hvori Nogen kan vente Paastand om Betaling antagen enten af Domstolene eller af de offentlige Authoriteter.

§. 20. De hidtil udstædte eller herefter udstædende Forskrivelser og Contracter, der lyde paa rede Sølv, kunne ikke imod Creditorernes Villie fyldestgjøres med noget andet Betalingsmiddel end rede Sølv.

§. 21. Det Samme (§. 20) gjælder om de omskrevne Capitaler, som Debitorerne ville udbetale i den Tid, hvori Creditorerne, ifølge Forordn. af 5te Januar 1813 §. 20, confereret med Loven af 29 Septbr. 1815, ere uberettigede til at opsige det fulde Beløb; og saaledes ophæves den 2den §. i Forordn. af 14de Septbr. 1813, der i dette Tilfælde sætter Rigsbanksedler efter Dagens Cours ved Siden af rede Sølv.

§. 22. Forøvrigt bliver saavel Rigsbankens som den nye Banks Repræsentativer, naar de præsteres i Overeensstemmelse med denne Anordnings Forskrifter, fuldgyldigt Betalingsmiddel.

§. 23. Forpligtelser til Penge-Præstationer i Sølvværdi, som grunde sig paa Gjeldsbreve eller



Contracter, der ikke ere af den i §. 26 Litr. b anførte Beskaffenhed, skulle fyldestgjøres efter følgende Regler: a) De ældre, som ifølge Fordn. af 5te Jan. 1813 ere omskrevne eller overgaaede fra Dansk Courant til Rigsbankpenge, indfries med $\frac{1}{2}$ Specie for hver Rigsbankdaler Sølvværdie af det Beløb, som tilkommer Creditor paa den Tid, Udbetalingen finder Sted; og nyde Debitorerne fremdeles Godt af de hidtil gjældende Lovbestemmelser, hvorved dem tilstaaes Rente-Moderation og Frist med Capitalernes Betaling, eller og Afkortning i Capitalbeløbet, naar Creditorerne opsige samme, forinden den bevilgede Frist er udløben. b) De yngre, i Rigsbankpenge Sølvværdie oprindeligen paadragne, gaae med hver Rigsbankdaler Sølvværdie af den paalydende Sum over til Species, saaledes: De, der ere indgaaede forinden 1ste Febr. 1814, til $\frac{1}{2}$ Specie (5 Rbd. N. V.); de i Tidsrummet imellem 31te Januar 1814 og 1ste Febr. 1815 indgaaede til $\frac{3}{8}$ Specie ($3\frac{3}{4}$ Rbd. N. V.); de i Perioden imellem 31 Jan. og 1ste August 1815 indgaaede til $\frac{3}{10}$ Specie (3 Rbd. N. V.); de imellem 31 Juli 1815 og 1ste Febr. 1816 indgaaede til $\frac{1}{4}$ Specie ($2\frac{1}{2}$ Rbd. N. V.); og de senere inden denne Anordnings Kundgjørelse paadragne, til $\frac{1}{5}$ Specie (2 Rbdlr. N. V.). Dog blive de efter 31te Jan. 1814 betingede Afgifter og Leiesummer, saafremt de ei ere høiere, end de af de selvsamme Gjenstande vare tilforn, at omsætte til $\frac{1}{2}$ Specie for hver Rigsbankdaler Sølvværdie af deres fulde oprindelige Beløb.

§. 24. Forpligtelser af den i §. 23 ommeldte Natur, men indgaaede i Rigsbankpenge Navneværdie, opfyldes uden Hensyn til deres Alder ved Betaling af 1 Specie for hver 10 Rbd. N. V.

(Norsk Rigst. — Fortsættes.)

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 56.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 13 Juli 1816.

## Ideer til nogle Hogarthske Malerier.

(Slutning; see No. 54.)

### II. Viinkjelder-Selskabet.

I gamle Dage, førend Klubberne vare komne i Mode, havde man i Kjøbenhavn Viinhuse, hvor, som Henrik siger i Holbergs Maskerade, agtværdige Borgermænd sadde til langt ud paa Natten og talte om Statens Beste og Ungdommens Daarlighed, indtil de ganske beskjænkede lode sig trække hjem af fire Vægtere. Klubberne have berøvet Viinkjelderne meget af deres Søgning, og ligesom Vinen med hver Dag bliver tyndere og svagere, saaledes bliver det Tilfældet at Folk lade sig trække beskjænkede hjem af Vægtere, ogsaa sjeldnere. Klubværter sørge samvittighedsfuldt for at betage Vinen sine beruusende Egenskaber, og bidrage saaledes umiddelbart ikke lidet til Ædruelighedens og Sædelighedens Fremme. Man sige hvad man vil om dem, der sælge mere Vand end Viin; deres Fortjeneste af Moraliteten er i Grunden langt større end hines, der sælge mere Viin end Vand; thi er Mangel paa Ædruelighed en Last, og foranlediger denne Last store Misbrug og Ulykker, saa er det en Selvfølge, at den, der bortrydder, eller i det mindste svækker den første Aarsag til hiin Udyd, gjør Staten en langt større Tjeneste, end den, der, af alt for stor Handelsredelighed, forøger denne Aarsag. Men uagtet Klubberne have gjort Viinkjeldernes Conversation saa stort Afbræk, saa have disse dog ikke mistet al Søgning, og siden Fredens Opkomst og Klubbernes Nedkomst, have de igjen faaet nyt Liv. Mange finde det for kostbart at være i Klubber; andre smage Vinen bedre, naar den kommer lige fra Fadet, end naar den, efter mange Transmigrationer igjennem Fade, Oxhoveder, Ankere og Flasker, skal tages hos en Klubvært; atter andre ere saa at sige opvoxne paa Viinkjelderen; alle disse Mennesker foretrække Viinkjeldere for Klubber. — No. 2 forestiller et saadant Kjelderselskab, hvis Aandskræfter ere exalterede til den høieste Potenz. Druens Purpurblod synes at have forenet her alle de store Dyder, som man forgjeves søger efter i det uexalterede virkelige Liv. Aabenhjertighed, Broderskab, Selvtilfredshed, Frimodighed og uforfærdet Mod findes her samlede. Selskabet er meget blandet. De forskjellige Stænder i Staten have her deres Repræsentanter, og hver af dem giver en beskuelig Idee om Drukkenskabs forskjellige Yttringer og Gratificationer. Øverst ved Bordet sidder en gammel Mand, der paa en Maade, er Præsident og Senior her. Han er opvoxen med Kjelderen, og har allerede for 36 Aar siden været med at indvie den. Mange Oxhoveder Viin har han i sin Tid tømt, og de Carfunkler, som hans Næse er indfattet med, vise tydeligen, at Evans Purpurfrø ikke er falden i en ufrugtbar Bund, men at det har baaret herlige Frugter, og man sige hvad man vil om Sach Nadirs Juveler, saa

fandtes der dog i hans Krone ikke en eneste Rubin, der har kostet saa meget som den, der pryder Næsetippen af vor Senior. Ved Siden af ham sidder et Slags Vicepræsident, en Mand, der har studeret den critiske Philosophie ad lampadem og ad auroram, og søgt at danne sig til Reformator, men som, efter at have kantret med sin critiske Baad paa Philosophiens Alting "sønderknusende" Kant, nu i Livets stærke Kuling er dreven ind paa den lystige Bacchus's Trylleøe, liig Telemachus paa Nymphen Calypso's Eiland. Han har nu sin Sommer og Vinterresidents her paa denne Viinkjelder, og er, saa at sige, skilt fra Bord og Seng fra Philosophien. Vor Philosoph synes for illiterære Øjne, ganske at have glemt al Decorum, thi han har begge Fødderne liggende paa Bordet, og sidder a priori paa Bordet og a posteriori paa Bænken; den, som har lært Latin, og altsaa er lærd, veed, at dette er, hvad man hos de Gamle kaldte Accubitio eller Liggen til Borts, da de ikke, som vi, pleiede at sidde til Borts, og den, som altsaa besidder mindste Erudition eller Lærdom, vil let indsee, at kun en lærd Mand kan sidde i en saadan Positur, eftersom han derved upaatvivleligen vil tilkjendegive hvad de Gamle forstode ved ire accubitum. Ved Siden af Philosophen sidder en Mand, som, naar man skal dømme efter hans Pibehoved, der er gjort i Form af et Rokkehjul, maae være en Rokkedreier. Hvorom Alting er — en Haandværksmand er han; thi hans velnærede Mave, hans brede Skuldre, hans store Næver, stikke saa i Øine faldende af ved Siden af den vindtørre Philosophs i alskens mathematiske Figurer, fremstaaende Corporalites, at ethvert ikke aldeles uøvet Øie, strax vil kunne opdage, i hvilket af disse to Legemer Aanden har havt sit Kantiske Hammerværk. Uagtet der neppe er nogen Tvivl om at Rokkedreieren har drukket dobbelt saa meget som Philosophen, saa synes den sidstes Aandsfinancer dog at være i en langt bedre Tilstand end den førstes, thi Philosophens rene practiske Fornuft er aldeles reduceret til Bestialitet, og saa ureen, at han synes en Gjenstand for det øvrige Selskabs Spot og Latter. Ogsaa en Licentiatus medic., eller maaskee ogsaa Doctor medic., har blandet sig i Selskabet, og enten det nu er for Spøg eller Alvor, han har faaet sin Sneppert frem, og vil aarelade Philosophen. Han har imidlertid Øjnene henvendte paa Stueuhret, der viser paa Kl. 4, og da Straalerne allerede spille paa Flaskerne og Viinglassene, saa maa man formode, at det er Solen, som minder Doctoren om hans Pligt, og byder ham at see ind til sine Patienter, der, i deres store Vaande, allerede have ventet ham for 6 Timer siden. Men Viintapperdrengen sætter et friskt Glas med Viin for ham, og de Syge maae uden Tvivl nok sukkende bie indtil dette er tømt og Licentiaten er færdig med sine Licenzer. I en Krog sidde to Confratere, ganske fordybede i en lærd Discours, og støbende de Kugler og Granater, der næste Dag skulle løsskydes paa deres Antagonist. Fire Flasker Rødviin og otte Sopkener Conjak, have indgydet dem en Courage, der lader befrygte et grässeligt Blodbad. Man skulde ikke troe, at saa lærde Mænd kunne lade Vinens Pegasus saaledes løbe løbsk med hele deres Lærdoms Triumphvogn, og splintre den i tusinde Stykker; men disse to Confratere vise ved deres hele Adfærd, at Drikkesyge er hver Mands Herre, og at der ogsaa i den lærde Republik gives Drankere ex professo.

---

## Miscellier.

### I.

Under Titel: Ueber Verbrennung und das einzig sichere Mittel, sie in jedem Grade schnell und schmerzloß zu heilen, v. Dr. C. H. Dzondi, Prof. d. Medic. u. Chirurgie zu Halle rc. *), er udkommet et mærkeligt Skrift, hvori Forf. tilraader koldt Vand, som det eneste og bedste Lægemiddel for ethvert Slags brændt Skade. Man putte, siger han, enten det brændte Lem øjeblikkeligen i koldt Vand, eller overøse de Dele, der ikke ganske kunne bedækkes af Vand, dermed, eller lægge Omslag af Klude, Svampe eller Blærer, fyldte med Vand, derpaa. Brænde Klæderne, saa løbe man for Alting ikke, thi derved opflammer Ilden endnu mere, men

*) Om Forbrænding, og det eneste sikkre Middel til, i enhver Grad, hurtigen og uden Smerte at læge den rc.

trække hurtigen Klæderne saa tæt omkring sig som muelig, kaste sig paa Gulvet, og vende sig paa alle de Sider, hvor det brænder, for at slukke Luen. Man dæmpe den med Hænderne, thi det er bedre at faae Hænderne fulde af Blaser, end at opbrændes levende. Har man et tykt Tæppe, eller en Klædes Kappe ved Haanden, saa svøbe man sig saa fast som mueligt deri, kaste sig paa Gulvet, og vende sig til alle Sider. Man spilde aldrig Tiden med at trække Klæderne af, men putte strax de Dele, hvori der er Ild, i koldt Vand. Ligesom Vandet bliver varmt til, maa det omflyttes med koldt. Alt for koldt maa det ikke være; en Kuldegrad af 12 Gr. Reaum., synes tilstrækkelig i de fleste Tilfælde. Men 14, 15, ja 17 Gr., er ofte allerede nok til at stille Smerten.

2.

Den engelske Geistlighed er den rigeste i hele Christenheden, hvortil Oprindelsen er denne: Henrich VIII forstyrrede i sin Harme mod Paven, der ikke vilde samtykke i hans Skilsmisse fra Chatarina af Arragonien, Broderskabernes Klostere og Capeller, tilegnede sig deres Godser, og forærede sine Yndlinger en Deel deraf. Saaledes fremkom Hertugen af Bedforts Formue ved Confiscationer og Henrik VIIIdes Naadesbeviisninger. Denne Konge, som den verdslige Geistlighed indgav den Tanke, at skille sig fra den romerske Kirke, for at faae Tilladelse af den, at kunne tage og forstøde saa mange Gemalinder, som han vilde, glemte ikke denne Tjeneste. Dronning Elisabeth, hans Datter, fulgte, da hun fastsatte Lithurgien, hans Exempel paa Gavmildhed, for at gjøre sig denne Geistlighed forbindtlig, og grundede en Revolution. Fra denne Politik hidrøre de uhyre Indkomster, som Bisfopper, Dechanter, Canonici, de vedblevne Domkirker, Rectorer endnu nyde. Saaledes har Erkebispen af Canterbury, Primas af Engelland, en aarlig Indkomst af over 500,000 Specier. Biskoppen af Winchester over 400,000 Specier o. s. v. Tienderne af alle Jordens Frembringelser, der i Engelland inddrives med stor Strænghed, er een af Hovedkilderne til Geistlighedens Rigdom, og ved Agerdyrkningens Forbedring og Fremskridt har den tiltaget overordentligen. — De underordnede Præsters Lod er ikke saa heldig; de ere de Geistliges Repræsentantere i Filial-Kirkerne. De kunne neppe leve af deres Indkomster, og deres Børn nyde i Almindelighed en slet Opdragelse, og forfalde ikke sjeldent. De Geistliges Forretninger trykke dem langtfra ikke. Barnedaab, Vielser og Begravelser besørges af dem, der staae i Spidsen for Sognet. Hver Søndag oplæse de om Morgenen og Aftenen fra en Pult, der staaer under Prækestolen, Bønner, der vare en halv Time, og føie dertil en Præken, der varer ligesaa længe. Naar en Præst vil foredrage noget Godt, saa kjøber han sædvanligen en heel færdig Præken. Den Sædvane, at oplæse Prækener, har en politisk Oprindelse. Den Geistlige er forbunden til at forelægge Øvrigheden sin aandelige Tale, og gjøre Eed paa, at han intet har sagt og ikke betjent sig af noget Udtryk, som jo staaer i hans Concept, thi den engelske Geistlige tiltales, naar han udbreder en Lære, der strider mod de gjeldende Love. — Den høiere engelske Geistlighed faaer ved vigtige politiske Leiligheder Prækener fuldfærdige, med den Befaling, at forelæse dem i Biskoppens Navn. — I Engelland taales alle Secter; kun Catholikerne er det ikke tilladt at holde offentlig Gudstjeneste.



3.

Man har i forrige Nummer af Skilderiet læst nogle Parlaments-Forhandlinger angaaende Anskaffelsen af Lord Elgins Konstskatte. Følgende Efterretning om disse Værker er meddeelt af den i London, i samme Anledning, nedsatte Commission, der bestod af engelske Billedhuggere, Malere og Oldgranskere. Medens Lord Elgin opholdt sig som engelsk Gesandt i Constantinopel, besøgte han, under Storsultanens særdeles Beskyttelse, Øerne i Archipelagus, og lod i Athen afbryde adskillige Basreliefs og en stor Deel af Friesen og Metoperne paa Minervas Tempel, og bringe samme til Engelland. Dette Tempel, som hører til Grækenlands største Mesterværker, og er bygt under Perikles's Statsforvaltning, var prydet med Billedhuggerarbeide af to af Phidias's bedste Lærlinger: Kallikrates og Iktimus; Phidias udkastede Tegningerne dertil, og havde Opsyn over Udførelsen, men af eget Arbeide

havde han kun leveret Minervas Billedstøtte. Hvad Lord Elgin saa at sige har erobret i Athen, er af Landets Indbyggere blevet forsømt, af enkelte Reisende, der ikke saae sig istand til at bringe det Hele bort, men, for i det mindste, imod svær Betaling, at komme til at eie et Brudstykke deraf, lemlæstet, og for en stor Deel af de uvidende og gjerrige Tyrker, endog brugt som Bygningsmaterialier. Af de nu til Engelland førte Skatte er meget beskadiget og fordærvet, men ogsaa det, kun deelvils godt vedligeholdte, er, efter Commissionens Erklæring, af uskatteerligt Værd. Alle Medlemmerne ere ikke af lige Mening i deres Dom; nogle erklære, at Apol fra Belvedere og den mediceiske Venus, vel ere efter høiere Idealer; men disse Basreliefs Naturen, den forædlede (sikkert ikke den sublimere), troere; andre satte dem ligefrem over Apol, den berømte Torso og Laokoon. Men alle paastaae de, at Theseus og Ilissus, samt et velbevaret Hestehoved, ere næsten uopnaaeligt skjønne; ogsaa en Neptun beundres meget. Canova skriver til Lord Elgin, at om han paa sin hele Reise fra Rom til Engelland heller ikke havde seet andet end disse gamle Billedhuggerværker, vilde han alligevel have anseet det som en rigelig Erstatning for den Tid, Udgivt og Besværlighed, Reisen havde kostet ham. Hr. Day siger i sin Dom: "jeg har i Rom sysselsat mig i 36 Aar med Konstens Studium og har seet Faunen (fra den Barbariniske Samling), som Kronprindsen af Bayern kjøbte, betale med 3000 Pd. Sterl. — men disse Billedhuggerværker ere af ulige mesterligere Arbeide!" West siger: "Konstsager af det Slags lade sig ikke vurdere; de ere i egentlig Forstand uvurdeerlige; thi sligt bliver aldrig mere frembragt; men naar mine to nyeste Billeder af Jesu Historie have noget Værd, saa skylder jeg den største Deel deraf min uafbrudte Betragtning af disse Billedhuggerarbeider. — Lord Elgin forsikkrer at Anskaffelsen og Befordringen af disse Oldsager har, Renterne iberegnede, kostet ham 74,000 Pd. St. Hamilton vurderede dem for 60,000 Pd. Grev Aberdeen for 35,000 Pd. Hr. Pague Knight for 25,000 Pd. Hr. Perceval bød Lord Elgin 30,000 Pd., men denne vilde ikke afhænde dem for den Priis. I Aaret 1805 kjøbte Parlamentet den Townleyske Samling af gamle Billedhuggerværker for 20,000



Pd., og for ikke længe siden de i Phygalia i Arcadien opgravede Billedhuggerværker for 15000 Pd. (som formedelst Vexelcoursen kom til at koste 19,000 Pd.); men begge disse Konstsamlinger opveie, i Henseende til Konstværd, langt fra ikke den Elginske.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Den 25de Juni d. A. høitideligholdtes paa Jonstrup det derværende Seminariums fem og tyvende Stiftelsesfest, og ved denne Leilighed blev følgende Cantater opførte:

### For Talen.

Skjebnernes Vexel Du, Evige! leder;
Frihed og Undergang ud fra Dig gaaer;
Frelse de Sukkende mildt Du bereder,
Reiser af Fald, og Stolthed nedslaaer.

Den Stræben og Bedrift, som Himlen ei velsigner,
Er uden Held, som uden Kraft;
Og bygger Herren ikke Huset, da arbeide
Til intet Gavn jo Bygningsmændene.
Men seer i Naade han vor Gjerning,
Som Jordens Skikkelse fornyer,
Da gaaer den frem, om endog Tidens Vold
Og onde Dage paa den bryde. —
Den Fjerdedeel af et Aarhundred
Svandt hen —
Hvert af dets Aar
Dødsvangert
Og skjebnefuldt —
Men dette Hjem, til Gudsfrygt og gavnlig Kundskab viet ind,
For sidste Morderengel udgik, stod i dem,
Og ud af Vaabengnyet og Krigsluens vilde Rasen
Blev frelst, som bygt paa Bjerget, Herren helliget.

Tilbedelse og Tak, o Fader!
For de henrundne tunge Aar!
Du var os nær — Du ei forlader
Os i den Tid, som forestaaer.

J. N. Schow.

Efter Talen.

Priser Jehovah i hellige Tone!
Herren seer ned fra sin evige Throne,
Skuer de Fromme med Lyst,
Hører de ydmyge Bønner,
Herren med Glæde belønner
Hver, som adlyder hans Røst.

Herren er vældig — see, Sole forsvinde!
Verdeners Sted er ei mere at finde,
Mulmet opslugede dem.
Herren sin Aande udsender,
Sole sig straalende tænder,
Verdener circles om dem.

See paa vor Klode de kjnære Fielde;
See, de skal revnede styrte af Ælde,
Smulres til Solgrane smaae.
Men hans Livsalige Lære —
Priser hans Godhed, hans Ære! —
Den skal evindeligt staae.

Herren er hellig, retfærdig i Domme;
Skjælver I Syndere! Straffen vil komme
Paa den, som haaner hans Bud;
Lynstraalen hastigt fremb̃ryder,
Da mellem Qvalskriget lyder:
"Strenge, retfærdige Gud!"

Herren er naadig, Alkjærligheds Fader,
Angrende Synder han Brøden forlader,
Styrker den vaklende Dyd,
Hulmer den Lidendes Smerte,
Giver den Døendes Hjerte
Haabet om Himmelens Fryd.

Zittrer, o Harper! i smeltende Toner;
Kjærlighed gav os sin Søn til Forsoner,
Lærer, og Broder, og Trøst!
Hver, som adlyder hans Lære,
Evig og salig skal være;
Hører hans kjærlige Røst!

"Kommer, I Herrens Velsignede kommer,
"Favner al Jordens Forsoner og Dommer!
"Signede! smager min Fred!



"Kommer til Klarhed at stige,
"Kommer at arve mit Rige,
"Eder for Jorden bered!"

Herren Jehovah er værlig og herlig;
Herren Jehovah er naadig og kjærlig.
Priser den vældige Gud!
Andagts høijublende Tone
Stige mod Alherrens Throne,
Takke den kjærlige Gud!

Th. Thaarup.

Slutningschor.

(Af Evang. christelig Psalmebog 463.)

O, priser Herren alle Mand!
Gaaer ham med Sang imøde!
Han signer os, vort Folk og Land
Med Fred og Jordens Grøde.
O Gud, vor Gud! vi takke Dig!
O Gud, Du er miskundelig!
Gid vi det aldrig glemme!

---

Hs. Maj. Keiseren af Østerrige har, i Anledning af et Exemplar af Catalogus Numorum Veterum Musei Regis Daniæ, 2 Voll. 4to, som, efter Kongelig Befaling er bleven Myntcabinettet i Wien tilsendt, ladet dette Værks Forfatter, Prof. Ramus, tilstille en skjøn, med Diamanter besat og med det Keiserlige Navnetræk prydet Ring, som Beviis paa Sin allerhøieste Velbehag.

For kort Tid siden er Landfoged v. Eggers paa Sylt afgaaet ved Døden. Da han beklædte et godt Embede, saa ville rimeligviis mange Supplicanter melde sig dertil.

Af Justitsraad Baggesens Maanedsskrift Danfana, er Juni Maaneds Hefte udkommet. Det indeholder, foruden adskillige nydelige Sommerdigte, tredie, fjerde og femte Sang af det deilige Digt Thora, hvis Fortsættelse længe er bleven ønsket.

I Torsdags blev der oprettet en ny Mast til Fuglestangen paa den Kongelige Skydebane paa Vesterbro, istedet for den gamle, der nu har staaet siden Frederik den Fierdes Tid, og som var ganske ubrugelig, da den, især ovenfil, var heel raadden.

Den ny Mast er 83 Fod lang, og tyve Mennesker vare sysselsatte med at bringe den hen til sin Plads.

Paa Godthaabs Mark, i Nærheden af Frederiksberg, opføres en Mølle til at skjære alle Sorter Røg- og Snustobak, efter den af Hr. Catechet Østrup opfundne Plan. Den bygges for et Interessentskab af Tobaksfabrikører i Kjøbenhavn, under Hr. Østrups Overbestyrelse, af Mechanicus Winstrup. Møllen bliver omtrent 40 Alen høi, og 21 Alen paa det bredeste Sted i Gjennemsnit. Den skal drives ved Vind, men, naar denne savnes, ved Hestekraft, af hvilken Aarsag der ogsaa anbringes en Gang for 6 til 8 Heste. Møllen er inddeelt i 4 Etager, og deri anbringes 8 Maskiner, med 20 Knive i hver, til at skjære Snustobak, og 16 Biskopmaskiner. Man regner at der i Kjøbenhavn aarligen skjæres 2 Millioner Pund Tobak, nemlig 1 Mill. Røg- og 1 Mill. Snustobak. For Pundet af det første betales i Skjæreløn $1\frac{1}{2}$ ß.; og for Pundet af det sidste 6 a 8 ß. I denne Mølle haaber man at faae skaaren det meste af den Tobak, der behøves her i Kjøbenhavn, og de Menneskehænder, som hidtil dertil anvendtes, maa nu kunne bruges til andre Arbeider. Den vil komme til at koste omtrent 30,000 Rbdlr. — En Tobakskjærer-Mølle af anden Indretning, lader Tobaksfabrikør Hr. Joh. Beck opføre paa Amager, bestemt til eget Brug.

Politiedirecteuren i Kjøbenhavn har ladet bekjendtgjøre, at d. 9 Juli en sort Pudel-Hanhund, efter 5 Dages Ophold paa Veterinærskolen, i Følge Etatsraad, Ridder Wiborgs Indberetning til Politiet, er død af Vandskræk. — Man seer heraf, at den græsselige Hundesyge, som man nu i en Tid af et Aar har søgt at sætte sig paa alle muelige Maader i Sikkerhed for, endnu ikke er aldeles ophørt. De skadelige Følger deraf for Mennesker ere nu for største Delen forebyggede ved de paabudne Mundkurve, og man har, saavidt Anmelderen veed, siden disses Indførelse, ikke hørt, at noget Menneske er blevet bidt af en gal Hund. Men uagtet det strængeligen er forbudet, at lade Hunde gaae uden Mundkurv, saa bliver det dog et Spørgsmaal, hvorvidt dette Bud allevegne, især paa Landet, overholdes, og, dernæst, om ikke mange, hvis Hunde bære Mundkurve, troe, at de i Aftenskumringen, for at skaffe Dyret nogen Lettelse, kunne lade det gjøre en Promenade uden Mundkurv? — Det vilde være et høist fortienstligt Foretagende, om den blandt Hunde herskende Epidemies videnskabelige Undersøgelse blev gjort til Gjenstand for en egen, ikke alt for ubetydelig, Priisbelønning. Man har i andre Lande udsat Præmier for Lægemidler for Vandskræk, men, som det lader, hører denne Syge, i en vis Grad til de ulægelige, muligen fordi Smittens ondartede Natur ved Forplantelsen fra det dyriske til det menneskelige Legeme, meget forværres. Hensigtsmæssigere, og maaskee lettere vilde det være, om mueligen, at opsøge, Midler for denne Syge i sin første Form hos Hundene, og saaledes forebygge Virkningen hos Mennesket, ved at hæve Aarsagen dertil hos Dyret.

Mariboe, den 8 Juli. I Løverdags vilde endeel her i Mariboe have hørt en stærk Kanonade i Sønder. — Nogle Bønder forlange i denne Tid 10 Rbmk. for et Par Ænder. Andre sælge dem for 4 Rbmk. 4 ß. (Mariboe Av.)

Nyborg. Deres Høiheder Prinds Frederik Ferdinand med Prindsesserne Juliane Sophie og Lovise Charlotte ankom i høieste Velgaaende hertil den 3die dennes om Eftermiddagen Kl. 5, efter at Overfarten fra Korsøer, som skete med Postjagten Ørnen, formedelst Vindstille havde varet i $5\frac{1}{2}$ Timer. Paa Skibbroen bleve disse fyrstelige Personer modtagne af Stiftets Gouvernør, Hs. H. Prinds Christian, og efter omtrent 1 Times Ophold fulgte Afreisen til Odense, der ligesom Ankomsten tilkjendegaves ved Salut fra Fæstningens Volde og flere Æresbevisninger. (Morgenen derefter fortsatte Deres Høiheder samtlige Reisen til Augustenborg, hvortil Hs. H. Gouvernøren med Gemalinde forud havde begivet sig herfra Odense den 26 f. M.) (Hempels Av.)

Odense, den 9 Juli. En fuld Bonde faldt i Mandags Aftes i Canalen her ved Odense, og var næsten død, da i det samme 2 velklædte Personer fra Odense kom gaaende, hvoraf den ene kastede sin Kjole, sprang i Vandet og ved den andens Hjelp fik ham i Land og rullede ham, hvorved han kom til Live igjen, og af en forbikjørende Vogn bragt til sit Hjem. (Iversens Av.)

Aalborg, d. 7 Juli. Sidstafvigte Onsdag den 3die Juli holdtes Aalborg Stift sædvanlige Landemode, efter foregaaet Gudstjeneste i Budolphi Kirke. Ved denne Høitidelighed prædikede den fungerende Herredsprovst i Jerslev Herred, Hr. Prov. Obel, over Texten Rom. 8, 32.

(Aalborg Av.)

Aarhuus, den 6te Juli. En Gaardmands Kone et Par Mile Sønden for Aarhuus fødte i Aaret 1804 en velskabt Søn, ligesaa 1807 og 1809 en velskabt Datter, som alle leve. 1812 fødte hun en Søn med 6 Fingre paa hver Haand og 6 Tæer paa den venstre Fod. Dette Barn døde 13 Uger gammelt. 1813 fødte hun en velskabt Datter, som lever, og atter i dette Foraar en Søn med 6 Fingre paa hver Haand og 6 Tæer paa hver Fod. Denne døde 9 Uger gammel. Med begge Børnene var det Tilfældet, at de to Lilfingre vare dobbelte og lige store, saaledes sammengroede ved Haandbladet, at den yderste let kunde være bleven afsat, hvilket Forældrenes Ømhed dog ikke tillod, af Frygt for at tilføie deres Børn unødne, og — som de meente — farlige Smerter. Spørsmaal: Hvad var i slig Tilfælde helst at tilraade? (Aarhuus Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 12 Juli.

Cours. Hamb. 2 M. 672, *a vista* 680. Amsterdam 2 M. 622, *a vista* . . London 2 M. $30\frac{3}{8}$ Rbdlr. Spec. 680. — Species solgtes til $40\frac{1}{2}$ a $40\frac{3}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $92\frac{3}{4}$ a 93 pr. 100; Oblig. 79 a 80. Norske Sedler $44\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 10 Mk. 8 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Norske Efterretninger.

Hans Kgl. Majestæt har naadigst tilladt, at det nu samlede Storthing maa fortsætte dets Forhandlinger indtil den 6te Juli 1816 incl.

(Norsk Rigstid.)

Hs. K. H. Kronprindsen, og H. K. H. Arveprindsen, Prinds Oscar, ankom til Christiania den 29de Juni. (S. Bl.)



### Lov, angaaende Pengevæsenet.

(Fortsættelse; see forr. No.)

§. 25. Forsaavidt Middeltallet af flere Aars Capituls-Taxter har Indflydelse paa Tiende-Ydelser eller andre Præstationer i Penge, bliver Samme at udregne saaledes: a) I de førend 1808 satte Capituls-Taxter ansees 1 Rigsdaler Dansk Courant lige med $\frac{1}{2}$ Specie. b) De i Aarene 1808, 1809, 1810, 1811 og 1812 satte Capituls-Taxter omsættes fra Dansk Courant til Rigsbankpenge Sølvværdie efter det Forhold, som den Forordn. af 15de Jan. 1813 vedføiede Tabel Litr. A. antager imellem disse Pengesorter i de Qvartaler, hvori Taxterne bleve satte, og hver Rbdlr. Sølvværdie ansees da for $\frac{1}{2}$ Specie. c) For Aarene 1813, 1814 og 1815 omsættes Capituls-Taxterne til Species efter Bestemmelserne i §. 23 Litr. b. ved først, forsaavidt de maatte være satte i Navneværdie, at beregnes til Rigsbankpenge Sølvværdie efter Coursen af 375 mod 200.

§. 26. Følgende til et stadigt Beløb bestemte Penge-Udredelser, nemlig: a) De for Embedsmænd og andre offentlige Betjenter reglementerede Sportler, Diæter, Tolde og Godtgjørelser, b) Alt, hvad der efter Lov, Dom og Contract ydes med en Sum, der uforandret gaaer over paa enhver Besidder af den Ting, hvoraf Ydelsen svares, saasom: Tiender, Landskylds-Rettigheder, de paa Arvefæste-Steder hvilende Afgifter, Grundleie, med videre, c) Lønninger af Bye-Casser, Communer eller offentlige Stiftelser, d) Underholdningspenge, der ere bestemte ved Lov eller Øvrighedens Resolution, og e) lovbestemte staaende Taxter blive, forsaavidt de ere bestemte førend 11te Septbr. 1807, at erlægge med $\frac{4}{9}$ Specie for hver Rigsdaler D. Ct. efter deres da værende Beløb; men, naar de have en senere Oprindelse, med $\frac{1}{2}$ Specie for hver Rigsbankdaler Sølvværdie, hvortil de enten ifølge Lov ere overgaaede, eller oprindeligen regulerede; dog saaledes, at alle efter 10de Septbr. 1807 tilstaaede Forhøielser bortfalde, samt at de Sportler eller andre Præstationer, som skulle beregnes procentviis eller efter et andet Forhold til en vis Sum, fremdeles blive at beregne og udrede i samme Pengesort, hvori Hovedsummen er bestemt.

§. 27. Pensioner, som efter competent Autori-

tets Bestemmelse udredes enten af Embeder, By-Casser, Communer eller offentlige Stiftelser (den almindelige Enke-Casse og de geistlige Enke-Casser undtagne) blive, uden Hensyn til Tiden, paa hvilken de ere regulerede, at erlægge med ½ Specie for hver Rigsbankdaler Sølvværdie, hvormed de nu for Tiden skulle ydes. Dog bør den Pension, som saaledes svares af et Embede, i intet Tilfælde, formedelst Overgangen fra Sølvværdie til Species, overskride Halvdelen af Embedets virkelige Indkomster, eller noget andet ved Lov bestemt ringere Forhold.

§. 28. Bestemmelserne i §. 27 ere og anvendelige paa det Bidrag, som et Embede skal udrede til en anden Embedsmands Lønning, offentlige Indretninger eller Fonds.

§. 29. De paa Dom eller lovmæssig Taxation grundede Forpligtelser til Penge-Præstationer, der ei ere vedvarende, fyldestgjøres, forsaavidt de ere overgaaede fra Dansk Courant til Rigsbankpenge, med ½ Specie for hver Rigsbankdaler S. V. Ere derimod Summerne oprindeligen Rigsbankpenge S. V., da gaae de over til Species efter de i §. 23 Litr. b. fastsatte Regler.

§. 30. Forsaavidt de i §§. 26, 27, 28 og 29 omhandlede Præstationer oprindeligen ere bestemte i Rigsbankpenge N. V., blive de først at omsætte til S. V. efter den Bank-Cours, som var gjældende paa den Tid, Forpligtelsen opstod, og derefter til Species efter de i enhver af bemeldte Paragrapher givne Forskrifter.

§. 31. I Henseende til Legater, eller aarlige Penge-Ydelser ifølge testamentariske Dispositioner, skulle følgende Regler være gjældende: a) De i Dansk Courant legerede Summer gaae over til ½ Specie for hver Rbdlr. S. V., hvormed de, ifølge Forordn. af 16 November 1813 §§. 12, 13, 14 og 15, skulle udredes. b) De i Rigsbankpenge oprindeligen legerede Summer erlægges, forsaavidt de ere bestemte i S. V., efter §. 23 Litr. b.; men, forsaavidt de ere bestemte i N. V., efter §. 24.

§. 32. Bøder og andre Pengestørrelser, som i Loven eller Anordningerne ere bestemte i Lod Sølv, erlægges med ½ Specie for hvert Lod Sølv; men, ere de fastsatte i Penge, da forholdes dermed enten efter §. 26 eller efter §. 30.



§. 33. Skatter og Afgifter til Stats-Cassen, som ere forfaldne, men ikke betalte, førend efter denne Anordnings Kundgjørelse, tilsvares kun med det Beløb af Rigsbankpenge Navneværdie, som ved deres rette Forfaldstid skulde have været erlagt.

§. 34. Den almindelige Rentefod ved alle herefter udstædende Forskrivelser, af hvilke Creditor er berettiget til at oppebære Renter, skal være 5 Procent aarligen af Vexel-Obligationer, og 4 Procent aarligen af andre Gjeldsbreve. I Henseende til de paa de allerede udstædte Gjeldsbreve hvilende Renter, der ifølge §§. 23 og 24 gaae over til Species i samme Forhold som Capitalerne, forbliver det derimod ved den hidtil gjældende Lovgivning; dog saaledes, at alle Renter, som først forfalde til Betaling, efterat denne Anordning har faaet Lovs Kraft, blive, uden Hensyn til Tiden, fra hvilken de skyldes, at erlægge med 10 Rbdlr. for hver Specie af det Beløb, som de, efter de foran givne Bestemmelser, komme til at udgjøre; men at derimod de førend Anordningens Kundgjørelse til Betaling forfaldne Renter, som Creditor har ladet henstaae uopfordrede, kun tilsvares med det Beløb af N. V., som Creditor vilde have erholdt ved rette Forfaldstid.

(Norsk Rigst. — Fortsættes.)

Keiseren af Østerrige har tegnet sig for 850 Actier i den nye Bank, hvilket har gjort et høist behageligt Indtryk paa Kjøbmandsstanden. Den østerrigske Cours vedbliver at forbedre sig.

Ved den i London aabnede Subskription til den i Aaret 1807 i Kjøbenhavn ødelagte St. Petri Kirkes Istandsættelse, er ialt samlet 6500 Pd. St. (180,000 Rbd.), hvoraf 2250 Pd. allerede ere hævede i Engelland og 3000 Pd. skulle hæves i Danmark.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høeckes Enke, i store Helliggeiststræde No. 144.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste

# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 57.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 16 Juli 1816.

## Om pædagogiske Drivhuusplanter.

„Kun Hunger fordøjer, kun Kjerlighed befrugter, kun Ermgstens Sukke er den levendegjørende Aura seminalis for Videnskabernes Æg. Det betænke I ikke, I Flyvelærere, som række Børnene Drikken førend Tørsten; som ligne nogle Blomsterdyrkere, der lægge færdige Lakfarver i Blomstens flakte Stængel, og i dens Kalk fremmed Desmer, istedet for blot at give dem Morgensol og Blomsterjord — og som ikke unde deres unge Sjele en rolig Time, men under Fremkomsten af deres blomstrende Viin, mod alle Gartnerregler, plage dem med Hakken, Gjødning og Beskjæring. — O, kunde I nogensinde, naar I utidigen og med umodne Organer drive dem ind i Sandhedernes og Skjønhedernes store Rige, ligesom vi alle desværre med dunklere Sandser krybe ind i den skjønne Natur og sløvgjøre os mod den, kunde I med noget muelig erstatte dem det store Aar, de havde oplevet, naar de udvoxne, som den skabte Adam, med tørstige aabne Sandser, havde kunnet tumle sig i det herlige aandige Universum! Derfor ligne ogsaa eders Lærlinger saa meget hine Fodstier, der om Foraaret blive fremfor noget andet grønne, men siden efter, gule og nedtraadte, snoe sig igjennem blomstrende Enge!"

Saaledes taler eet af Tydsklands, maaskee Europas, meest genialske Hoveder — Jean Paul — om den nyere Tids konstige drevne Drivhuusplanter i den store Planteskole for en opvoxende Slægt. Overalt finde vi Mistbænke, Drivhuse og konstig Varme. Mangfoldige af de unge Menneskeplanter have neppe begyndt ret at skyde, førend vi med største Anstrængelse indpode dem alskens Frugtgrene af Kundskabens mangfoldige Træer. Vi bebyrde kun alt for ofte de Unges spæde Hukommelse med tusinde Gjenstande, ligesom den ufornuftige Gartner, der besaaer et Blomsterbeed med saa meget og mangehaande Frø, at den ene Spire maa dræbe den anden. Grundige Kundskaber ville og maa derfor med hver Dag blive sjeldnere, og Fleerviderie, om jeg saa maa kalde det, almindeligere. Ogsaa heri berøre Yderlighederne sig. I fordums Tider klagede man over for megen Eensidighed; i vore Dage kan man med Føie anke over for megen Fleersidighed. — Men dette er ikke den eneste Skade, der flyder af mange Menneskers overfyldte Opdragelse; vi gjøre saa mange af vore Unge til hoffærdige og frække Halvvidere, til tøileløse og vanartede Halvmænd; og det er endnu værre. Deri, og i intet andet, maa vi søge Grunden til den Selvfølelse og Dristighed, hvormed den neppe fuldvoxne Dreng taler til Mænds Nedværdigelse, der kunde være hans Fædre i Aar og Kundskaber. Hvad andet end den Indbildning, at man ved at nippe af Kundskabernes Bæger har lædsket for bestandigt sin Tørst, kan vel give den dunhagede Knøs Mod og Dristighed til, at fremtræde endog som Aristarch? Men det er naturligt, at skjønt Ungdom og Viis-

dom, som bekjendt, ikke følges ad, vil dog den Unge gjerne synes viis, og Higen efter i Tide at udkramme sin Viisdom, avler hos ham Udmærkelseslyst. For den, som med Magt, allerede som Yngling vil udmærke sig, er intet Offer for stort, ingen Bane for tornefuld. Nu gives der to Maader at udmærke sig paa: een ved at bygge et Dianatempel, og en anden ved at sætte Ild paa det. Til det første udfordres Rigdom, Smag og Konstsands; til det sidste kun en god Lunte. Der medgaaer Aar til at opbygge, men der behøves kun nogle Timer til at afbrænde et saadant Tempel. Hvad Under altsaa, at saa mange helst vælge Herostrats Udmærkelsesmiddel? Hvad er lettere for den tøileløse Yngling, end ved Nidens Morderfakkel at sætte Ild paa Fortjenestens Hæderstempel, at ødelægge med kaade Hænder den Myrthelund, hvori hans Fædre fandt svalende Ly i Livets Trængsler? — Deri og i intet andet maa man søge Aarsagen til den evige Modsigelsesaand, der fra saa mange Kanter gjenlyder som en plagende Dæmon, og den Sværm af Smagsdømmere, Critikere og Satirikere, mangt et Land nu vrimler af. Aldrig har man med større Ret kunnet udraabe med Digteren:

"Nu skriver hver, som kan tygge en Pen,
Plager sin Muse og trætter sin Ven".

Og see vi hen til det skurrende og uophørlige Qvækkerie fra visse Sumpe, saa maa man prise og tilbageønske, som en sand Guldalder, den Tid, vi kunde sige:

"Fjas hedte Fjas, men ei Fadæse,
Ingen da Navn af Autor fik
Førend han havde lært at læse!"

thi vist er det, at ikke faa af dem, der i vore Dage troe, at kunne bedømme de bedste Hoveder, endnu neppe kunne læse, mindre skrive, og endnu langt mindre dømme. Men man vil udmærke sig, og det er lettere at modsige hvad andre have sagt, end selv at sige noget Skjønt og Godt. Uagtet den Skomager, der vilde critisere Apelles's Mesterværk, og istedet for at holde sig til Skoen, som han forstod at bedømme, indlod sig paa at critisere Næser, fik et Svar, som andre Skomagere i Konsten burde stedse komme ihu, saa ere mange af Nutidens unge Mennesker dog i



egentlig Forstand saa næsvise, at de ikke engang, som hiin brave Haandværksmand, lade sig nøie med at bedømme Næser, men endog critisere hele Konstværker.

---

## Om Moder.

Ingen Despot regierer Menneskene mere egenmægtigen end Moden. Frivilligen og med Glæde adlyder man dens Jernscepter i Klædedragten, som i Philosophien, i Levemaaden som i Digtekonsten, og Mennesket føler aldrig Tyngden af de Lænker, det selv paalægger sig. — Gellerts bekjendte Fabel om Hatten, der bestandigen gjeldte for ny, skjønt det kun var dens Opfæstning som var ny, vil stedse blive et veltruffet Billede, ikke blot paa Philosophien, men paa de fleste menneskelige Anliggender. Dybsindige Lovgivere, siger en vis Forfatter, have paastaaet, at de havde opfundet det bedste Middel til at regjere Stater, og siden Verdens Skabelse har man endnu ikke opfundet den Konst, at gjøre den bedste Kjole. Den fuldkomneste Skræder maatte betragtes som det fuldkomneste Genie.

Hvor mange Forandringer er ikke Klædedragten undergaaet i de sidste 50 Aar? Hvilke Revolutioner er der ikke allene foregaaet med Hovedets Prydelse baade hos Mandfolk og Fruentimmer? Nu kunde man ikke lade sig see i Raadet og ved Hove, uden i en alenlang Alongeparyk, hvori der fandtes ligesaa mange Lokker som Dage i Aaret; nu skulde man have en Pidsk eller Pung i Nakken; og nu skulde Parykken ganske casseres og Hovedet klippes og kruses a la Titus eller Carracalla. Vore Damers Hoveder have været en Tumleplads for hundrede Gange saa mange Omvæltninger. Snart byggede Haarskjærerne derpaa et heelt peckingsk Taarn af mange Etagers Høide, og plantede ovenpaa dette hængende Hanger, som i sin Tid Dronning Semiramis i Babylon; snart sløifede man igjen hele Bygningen, og lod sig nøie med at plante en enkelt Rose paa den planerede Grund; snart inocculerede man Haaret med falske Nakker og Lokker, og kunde ikke faae det tykt nok, især bag til; snart klippede man det ganske bort, for at see ganske Faldet ud

Nu melede man Haaret saa stærkt med Pudder, at Hr. Dent fandt sig 1795 derved foranlediget til at foreslaae i det engelske Parlement en Bill til Pudders fuldkomne Afskaffelse, for at forekomme Hungersnød; nu maatte der ikke komme et Støvgran Pudder i Haaret, og de, som havde lyst Haar farvede det endog sort, og jo sortere det var, desmere fandt man det efter Moden. — Klædernes Snit er undergaaet ligesaa mange Forandringer. Eengang vare Damerne spændte i Fiskebeensskjørter og bare saakaldte Pocher. En saadan Dame optog i Circumferenz et Rum, af i det mindste to Alen, og lignede en Pauker til Hest, eller en stor Fempotteflaske. Det var den gothiske Stiil; nu kom den græske, og Fruentimmerne afkastede alle disse Sidebygninger, og forvandledes til Nympher med en let Bedækning, efter antike Mønstre, der viiste den naturlige Form i sin hele Skjønhed. Ikke længe derefter valgte man igjen noget af den gothiske Smag, og klædte sig a la Dyveke; især kom denne Frøkens pibede Krave, efterat have været af Brug i adskillige Hundrede Aar, igjen i Mode.

Saadant Herredømme have Moderne havt over Klædedragten; ikke mindre despotisk have de til alle Tider hersket i Smagens, Forstandens og Videnskabernes Rige.

For tredive til fyrgetyve Aar siden var den franske Smag den eneste lyksaliggjørende, og franske Poesier vare det sande Compas paa en Reise til Helicon. Men nu begyndte man snart at raabe paa "al vor Fortred er tydsk," medens man oversatte de Tydskes Bøger og hentede Lærdom og Kundskab fra deres store Land. Men ogsaa af den franske Smag blev man omsider kjed; og man tyede til den nyere tydske. Først kunde intet være naturligt nok, og nu skulde alting være endog overnaturligt, for ei at sige unaturligt.

I Aaret 1666 var det ved Ludvig XIV Hof Mode at studere Mathematik. Damerne talte om intet andet end Problemer, Theorier, Ligheder, Uligheder, Triangler, Qvadrater og desl. Lavaters Physiognomik, Galls Hjernelære, Aretins Mnemonik vare engang i Mode, nu er Magnetismen det. Mesmer kaldte man en Bedrager, og tredive Aar derefter anbefalede Tydsklands største Lærde hans Læres Vigtighed. Medens Gall opholdt sig her i Kjøbenhavn og læste offentligen over sin Hjernelære, udsatte man sig for at blive kaldet en Dosmer, naar man ikke ubetinget erklærede sig for den Gallske Lære, eller vovede at nægte, at Naturen havde mærket Mennesket med alskens Organskilder.

Ogsaa i Sproget og Udtrykkene yttrer Moden sit Herredømme. For 30 Aar siden var det en sand Compliment, naar man kaldte en Mand, der var meer end Jørgen Hattemager, Mosjø; nu er det et sandt Skjældsord naar man bruger dette Udtryk om en ung Herre. Jo grovere og plumpere man bliver i sine Handlinger, desto finere og artigere bliver man i sine Udtryk. Den brave Just Justesens Spaadom for henved 100 Aar siden er endnu langt fra ikke gaaet i Opfyldelse *).



## Indenlandske Efterretninger.

Søndagen den 14de d. M. var en dobbelt Høitid for St. Petri Kirke i Kjøbenhavn. Høitideligheden begyndte ved Deres Maj. Kongens og Dronningens, samt Kronprindsesse Carolines høie Ankomst, med en Concert, hvortil Ordene vare forfattede af Hr. Prof. Sander og Musiken af Hr. Consulatsecretair Bay. Derpaa indviede H. H. Biskop Münter for Alteret den atter smagfuldt istandsatte Kirke. Da denne Ceremonie var tilende gjenlød igjen en Instrumental- og Vocalmusik, og H. H. Stiftsprovst Clausen

*) I hans Betænkning over satiriske Skrifter siger han nemlig: "Den affecterede Penhed hos os synes endnu at være nogle af medii ævi Levninger. Udi min Barndom holdtes det uanstændigt for et Fruentimmer, at hilse en ung Karl paa Gaden; nu derimod holdes det for en Grovhed, om de saadant ikke gjøre, og haaber jeg, at om hundrede Aar vore Efterkommere vil lee deres Mave itu, naar de høre, at Folk udi disse Tider brugte saadanne Expressioner: med Permission mine Strømper; med Tugt at sige mine Hosebaand; med Forlov mit Skjørt; for hoviske Øren, jeg tog en reen Skjorte, mine Sko paa; hvilket vil komme dem ligesaa underligt for, som Folk udi vore Tider, om man sagde: salva reverentia, min Sypige, min Skræder, min Skomager.

besteeg Prækestolen, og indsatte Dr. Kochen til Sognepræst for St. Petri tydske Menighed. Derefter blev afsjungen et Vers af en Psalme, og nu besteeg Dr. Kochen Prækestolen og holdt en passende Indtrædelsespræken, hvortil Texten var tagen af St. Pauli 1ste Epistel til de Corinthier, Cap. III., V. 17. Gudstjenesten begyndte Kl. 10 og var tilendebragt Kl. 1. Da Deres Majestæter forlode Kirken, blev der blæst fra Taarnet et Choral og en Psalme. Blandt de Tilstædeværende vare saavel Statsministerne, som Statens første Embedsmænd.

Af offentlige lærde Skoler existerer, efter den sidste Reduction af disse, dog endnu Een i de fleste af de større Kjøbstæder af vort Fædreneland. Antager man end, at enhver af disse Skolers Virkekreds strækker sig langt uden for den Bye, hvori den er anlagt, saa vil dog den Circumference, man kan tillægge enhver af dem, i ingen Henseende taale at sammenlignes med Rigets Hovedstad, der kun har een saadan offentlig Anstalt. — At det Antal Disciple, som Cathedralskolen i Hovedstaden er istand til at modtage, er for lidet for den offentlige Trang, saavelsom at dette Antal nu for Tiden er for stort for een Skole, er noksom bekjendt. Mange Forældre, som ønske deres Børn indsatte i denne eneste offentlige lærde Skole, kunne derfor under disse Omstændigheder ei faae dette for dem saa vigtige Ønske opfyldt, da Udsigterne for dem, som allerede i nogen Tid have havt Børn antegnede som Expectantere dertil, skulle, efter Sigende, være vidtløftige; altsaa end mere vidtløftige for dem, som endnu ikke befinde sig paa Expectancelisten. — En Fader, som dette Ønske meget ligger paa Hjertet, vover derfor at hendrage den lærde Skole-Commissions Opmærksomhed herpaa, med den indstændigste Bøn om at afhjelpe denne Forlegenhed, hvori flere end han befinde sig. Kunde man ikke haabe, at jevnsides vor aldgamle Kathedralskole maatte vorde oprettet endnu en offentlig lærd Skole, der kunde staae, som en Filialskole, i Forbindelse med Hovedskolen? Trangen til en saadan Skole er saare stor, og dens Oprettelse vilde blive en sand Velgjerning for Hovedstaden, da enhver oplyst Huusfader nødvendigen maae foretrække en under offentlig Autoritet grundfæstet Læreanstalt for en privat, hvis



Existence og Varighed beroer saa meget paa udvortes Omstændigheder.

Afvigte Onsdag den 10de Juli indtraf ved Sandbye (beliggende i Kundbye Sogn 2 Mile fra Holbek) følgende her til Lands temmelig usædvanlige Naturbegivenhed: Om Aftenen nemlig mellem Kl. 8 og 9 trak et Uveir op, sydost for bemeldte Landsbye og nærmede sig strax til Stranden, hvor det aldeles ødelagde en ved samme liggende Udflyttergaard. Sammes Beboere vare gangne ind i Stuen, da de mærkede Luftens Urolighed, men styrtede kort efter pludselig ud, forfærdede af et klart Skin, der oplyste hele Værelset, i den Formening at Gaarden var antændt, og forbausedes ei lidet ved derimod at see de tre Udlængder liggende i Gruus, saa at kun enkelte Fag af Underdelen endnu stod. Af Stuelængden var blot det Øverste borttaget; Kornet, som laae paa Loftet var bortført og adspredt paa Marken; en Vogn og andre Redskaber deels skilte ad, deels brudte i mange Stykker. Dog vaagede Guds Forsyn over Menneskenes Liv, saa at Ingen kom til mindste Skade; endog to, der paa deres Vei fra Stranden til Gaarden mødte Uveiret, reddede sig ved at kaste sig næsgruus paa Jorden. Da de stod op, saae de Gaarden nedstyrtet og Skypompen at rase ude i Stranden, hvor den formodentlig har ophørt, da man Intet har hørt fra den anden Side om anrettet Skade. Gaardens uformuende og retskafne Beboer, Hans Christensen, har ved denne Tildragelse lidt et for sig og Familie meget føleligt Tab.

Aarstiden skjænker os i dette Øieblik en Frugt, som Tode med Rette kaldte "Nordens Drue" — nemlig Jordbær, og hvo, som har Leilighed, nyde den. Jordbærene (Fragaria vesca) siger den berømte Naturgrandsker, Dr. Wildenow, synes Naturen at have tiltænkt alle Zoner, paa Grund af deres sunde, spiselige Frugt. De voxe i Europa indtil Nordkap, i Asien indtil Kamschatka, i det nordlige America og paa Island. I Africa komme de overalt frem, undtagen under Æquator, hvor den brændende Sand er. I Peru, Chili og Guinea træffer man dem baade vildvoxende og dyrkede. I China, Japan og Cochinchina planter man dem, og paa alle de andre Steder komme de meget godt frem. I den nyere Tid har man her i Sjelland især lagt sig efter at

dyrke de store virginske Jordbær, og man maae tilstaae de lykkes godt.

Hr. J. K. Lithin agter at udgive et Hefteskrift, under Titel af The english Magazine, containg pleasing and instructive Pieces in Prose and Verse, selected from different english Works, hvori han vil levere et Uddrag af det Almeeninteressanteste i ældre og nyere engelske Tidsskrifter og Værker. Hvert Hefte, bestaaende af 4 Ark, vil koste for Subskribenterne paa Skrivpapir, 2 Rbdlr. Subskriptionen modtages saavel hos Udgiveren, i Dybensgaden No. 177, 1ste Sahl, som hos Thoring & Colding paa Børsen.

Den 13de og 15de d. M. indkom fra St. Croix i Vestindien 11 Skibe med Sukker, Caffe og Rom, af hvilke 8 ere hjemmehørende i Kjøbenhavn, 2 i Flensborg og 1 i Aalborg.

Mariboe, den 11te Juli. Igaar henimod Aften tordnede det her temmelig stærkt; dog saaes kun enkelte Lynglimt. Tilsidst faldt en qvægende Regn, som vi trangte høiligen til, men som, efter Sigende, skal paa sine Steder have nedslaaet en deel Korn paa Marken. — Indbudne af det skjønneste Veir, som man nogensinde vil forestille sig, strømmede til Sørkjøbings Marked, d. 9 dennes, en Stor Mængde Kjøbere og Sælgere fra alle Kanter, fjern og nær, men, som sædvanlig herskede der kun liden Liv og Virksomhed i Handelen, da det store Drivehjul i det Hele (Penge) var gaaet i Staae. En Huusmand fra Hunsebye, der gjerne vilde have et Par Karter uden Betaling, og som han virkelig kom i Besiddelse af, blev anholdt og arresteret, skjøndt han var snild nok til at raabe med den øvrige Hob: "Hold paa Tyven!" Men da han tilforn havde været i Tugt- og Forbedrings-Huset paa Møen, saa, for at undflye Retfærdighedens straffende Arm, hængte han sig selv Natten derpaa i Arresten. (Mariboe Av.)

Odense, d. 12 Juli. Den Mand fra Næsbye som forleden Dag meldtes om at være faldet i Canalen, er nu død, uagtet han dog, efter at være kommen op af Vandet, kunde gaae hen til



den Vogn, som bragte ham hjem. Den Menneskeven, der reddede ham i Vandet, erfares nu at have været den unge heldige Portraitmaler Wind fra Langeland. Han fik sit Uhr fordærvet, ved at det blev gjennemtrukken af Vandet i Canalen. Ved den Dødes beskjænkede Tilstand har det kolde Bad nok drevet ham Blodet formeget til Hovedet, og ved at tørre de vaade Klæder paa Kroppen, som inden han kom hjem bleve kolde, er dog nok Døden paaskyndet. — Iaftes gaves paa Theatret her i Odense, af herværende Afdeling af den Kongel. Theater-Etat: Heibergs Virtuos, og Galningen, med saa lydeligt Bifald, som øvede Kjøbenhavnske Skuespillere maatte vente. Iaften gives: Søskendene fra Landet i 5 Acter. Paa Løverdag: Henrik den femtes Ungdom, og Gert Westphaler. Paa Søndag: Henrik og Pernille, og Den Stundesløse. (Iversens Av.)

Aarhuus, d. 12 Juli. Den saa bekjendte Rasphuusfange Morten Frederichsen blev igaar paagreben $\frac{3}{4}$ Miil herfra af Politiet, med Assistence af nogle raske Mænd, her af Byen, der efter at Politiet siden Dagen iforveien havde været paa Spor efter ham. Man saae i ham et velklædt ungt Menneske paa 25 Aar af et godt Udvortes. Allerede i sit nittende Aar kom han for Tyverie i Slaveriet, hvorfra han, saavelsom senere fra Rasphuset og flere andre Arrester, paa mangehaande snilde Maader, har vidst at sætte sig i Frihed. I hans Gjemmer fandtes blandt andet et russisk Sølv Ordenskors der — efter hans Udsagn i Forhøret — var blevet ham tildeelt af den russiske Hærfører for udviist Tapperhed i Slagene ved Leipzig og Hochkirchen; thi efter hans Flugt fra Rasphuset i Aaret 1813 havde han — som han siger — gjort hele Feldttoget med som Husar i et russisk Frikorps, der kaldtes den sorte Legion. — Sidst var han undveget fra Roeskilde Arrest og havde nu en Maanedstid opholdt sig i Fyen og Jylland. Her i Fængslet er han nu belagt med svære Lænker. — I Onsdagaftes drev her tillands en druknet Matros som fra et Skib under Mols var faldet overbord. — Lynilden slog forleden Dag ned i en gammel Eeg i Marsilisborg Skov. (Aarhuus Av.)

Kiøbenhavns Børs den 16 Julii.

Cours. Hamb. 2 M. 682, a vista 690. Amsterdam 2 M. 633, a vista . . London 2 M. . . Rbdlr. Spec. 685. — Specier solgtes til 40¼ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92½ a 93 pr. 100; Oblig. 79 a 80. Norske Sedler 44½. Svenske Sedler 10 Mk. 8 ß. a 10 Mk. 10 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Norske Efterretninger.

#### Lov, angaaende Pengevæsenet.

(Slutning; see forr. No.)

§. 35. Ligesom det er en Selvfølge, at de i denne Anordning givne Forskrifter ingen Indflydelse kunne have paa de allerede fyldestgjorte Penge-Forpligtelser, saaledes skulle de ei heller være anvendelige paa de uafgjorte Fordringer, som forinden dens Bekjendtgjørelse vare forfaldne, med mindre Betalingens Udeblivelse hidrører fra Debitors Forsømmelse.

§. 36. Denne Anordning skal, saasnart muesligt, bringes til almindelig Kundskab ved Bekjendtgjørelse i Rigets offentlige Tidender, samt ved Oplæsning paa Thingene og fra Prædikestolene; og skal dens Lovs Kraft paa ethvert Sted regnes fra den Tid, den enten paa Thinget eller fra Prædikestolen i Menighedens Hovedkirke er læst."

Thi have Vi antaget og bekræftet, ligesom Vi herved antage og bekræfte denne Beslutning som Lov. Givet paa Stockholms Slot den 14 Juni 1816. Under Vor Haand og Rigets Segl.

Carl.

Hans Majestæt har under 21de Juni naadigst bemyndiget Hs. Kongel. Høihed Kronprindsen, saalænge han nu opholder sig i Norge, at udføre en Vicekonges Præsidium i det Norske Statsraad i Christiania. (Norsk Rigstid.)

Dødsfald, anmeldte i den Norske Rigstidende No. 54. Enken Madam Johanne Kreidal, født Holm, 64 Aar, i Christiansand; Elisabet Jacobsen, født Hansen, 44 Aar, den 3die Juni i



Christiansand; F. C. Riddervold, 21 Aar; Forvalter J. H. Muus's Huustro, A. D. Falch, 69 Aar, den 11 Juni i Aggers Sogn; H. S. Buch, 68 Aar, den 13 Juni i Mandal; Madam K. T. Mølbach, født Damsgaard, 78 Aar, den 7 Juni i Christiansand; Kammerraad Brinchs Enke, B. C. Berg, 73 Aar, den 15 Juni i Arendal; Peter Stenders Huustro, 51 Aar, i Bergen.

En Deputation af Storthinget havde den 30 Juni Audience hos Hs. Kongl. Høihed Kronprindsen, da Deputationens Formand, Biskop Sørensen, Commandeur af Nordstjernen og Ridder af Dannebrog, talede saaledes:

Høibaarne Fyrste!

Norges og Sverrigs Kronprinds!

Med Glædens varme Følelser hilses Deres Kongelige Høihed atter inden Norges Grændser. — Det er disse Følelser, Storthinget har overdraget os at tolke, hvilket vi kun svagt formaae. — Alt længe har dette lykkelige Øieblik været Gjenstand for vor Længsel; men Storthingets mangfoldige, deels dets Lemmer uvante, deels indviklede og gjennem mange Næringskilders Stands endmere besværliggjorte Arbeider, hvori tillige Undskyldning for de Mangler, der ved Samme maatte findes, have først nu tilladt Opnaaelsen. — Velkommen da igjen, ædleste Fyrste! til det Folk, som, negtet den Lykke, at skue dets Konge og Fader imellem sine gamle Fjelde, priser det kjærlige Forsyn, hvis algode Styrelse rakte Hans Majestæt i Deres Kongl. Høihed den ømmeste Søn til at dele Hans Møie og Hans Hæder, ligesom hver Landets Mand den huldeste Talsmand ved Thronen. — Fyrsternes og Folkenes Gud gjengjelde disse opofrede Anstrengelser! Han forlænge Deres Kongel. Høiheds for saa mange Tusindes Vel dyrebare Dage, at Norges Land ofte og længe maa hædres med Deres høie personlige Nærværelse, saavist som Deres Ankomst skal stedse vorde hilset med Jubel, Deres Bortgang ledsaget med Savn og med Velsignelser.

Hans Kongel. Høihed Kronprindsen behagede naadigst at svare:

Gode Herrer og Norske Mænd!

Jeg modtager med en levende Tilfredshed Forsikkringen om de Følelser, De bevidne mig i Stor-

thingets Navn; og jeg takker Dem derfor. — Med megen Fornøielse befinder jeg mig nu igjen her iblandt Dem, efter en Fraværelse, som har været længere, end jeg formodede, da jeg forlod Dem sidste Efteraar. Jeg har ikke ophørt i denne Mellemtid at sysselsætte mig med Deres Anliggender; og, saasnart jeg fik at vide, at Deres Beraadslagninger nærmede sig deres Ende, begav jeg mig hid for at see Dem, inden De skiltes ad, og for at tolke Dem Kongens ømme Omhu for Norges Vel, og hans faderlige Følelse for sit troe Norske Folk. Hans Majestæt har paalagt mig at bevidne Dem i hans Navn, hvor tungt det var ham, ikke at kunne komme til Norge dette Aar, og hvormeget han ønsker at bidrage til Norges Vel ved alle de Midler, der staae i hans Magt. Jeg vil ikke tale til Dem om mine personlige Følelser; De har vel alt længe kjendt dem. Jeg gjør mig en Pligt af at indprente min Søn dem; han vil opfylde Deres grundede Forventninger; Deres Børn ville hædre hans Minde ved at bevidne for deres Efterkommere, at han satte sin Hæder i at være, næst sin Konge, baade den første Borger og den første Soldat i de forenede Riger; den første Borger i at give Exempel paa Fædrelandskjærlighed og Lydighed mod Lovene; den første Soldat i at værne om Scandinaviens Hæder og Rettigheder.

Som Formand for en Deputation fra Storthinget til Hs. Kongelige Høihed Arveprindsen, Prinds Oscar, talede Major N. Schiøtt, Ridder af Sværdordenen og Dannebrog, saaledes:

Deres Kongelige Høihed!

Kongeriget Norges Storthing har afsendt os for at bevidne Dem, naadigste Fyrste! den Glæde, Nationens Repræsentanter føle ved atter at see Dem iblandt os. Hans Kongel. Majestæts naadigste Proposition til Storthinget om en Forandring i Grundlovens 14de §., giver Nationen det Haab, snart varigen at have den Fyrste iblandt sig, der skal betrygges Norges Lykke, Norges Selvstændighed. Med Glæde see vi den Tid imøde, og stødse vil det Norske Folk give Deres Kongel. Høihed Prøve paa den mandige hengivne Troskab, hvormed det veed at elske sin Fyrste.

Hans Kongel. Høihed Arveprindsen behagede at svare: At Han med særdeles Tilfredshed modtog Storthingets Velkomst, og at Han følte en



inderlig Glæde ved atter at være kommen tilbage til Norge. Det var Ham ubekjendt, om Hans Majestæt naadigst maatte behage at give Ham nogen særdeles Andeel i Kongeriget Norges Bestyrelse; men, skulde det blive Tilfældet, da vilde Han med inderlig Tilfredshed modtage det, og Han vilde sætte sin høieste Ære i, ved Opfyldelsen af de Pligter, der maatte blive Ham paalagte, at retfærdiggjøre de Forhaabninger, som Nationen nærede med Hensyn til Ham. (Norsk Rigst.)

———

Ved Nationalbankens Aabning i Wien d. 1 Juli stimlede mange Mennesker til, og omtrent 700,000 saakaldte 20ger bleve udbetalte mod Papir. De to næste Dage indfandt sig kun faa Folk. Papirpengene ere siden Patentets Bekjendtgjørelse stegne fra 330 til 245, men de indenlandske Fornødenheder, der allerede forhen vare beregnede til en Cours af 500, ere imidlertid gaaede 30 til 40 PC. i Veiret; hvorved naturligviis Eiere af Papir- eller Sølvpenge trykkes ligemeget. Endeel Fremmede, som i mange Aar have fortæret her deres Penge, begynde at forlade Wien, og i dette Øieblik, er vel i ingen Hovedstad paa Fastlandet Huusleien eller Føden dyrere. Mælk koster f. Ex. mere end Caffe; Kalvekjød koster 26 Kr. i Sølv Pd. Imidlertid har Banken allerede modtaget 6 Mill. i rede Mynt fra Ararierne, og den vil i det Hele faae af Staten 35 Mill.

I det engelske Parlament spurgte nyligen Hr. Tierney hvilken Hensigt Ministerne egentligen havde med de i offentlige Blade bebudede Mindestøtter i Anledning af Slaget ved Waterloo. Det kan vel neppe være sandt, sagde han, som det i hine Blade hedder, at man vil anvende derpaa 300,000 Pd. St. Fædrenelandet sukker i Armod; til saadanne Udgivter er der ingen Skilling i Statscassen, der neppe veed hvorledes den skal redde sig for bare Gjeld og Regninger. Hvilket Syn, naar Oldinger, og Mødre med deres Diende, sætte sig ned ved disse stolte Hædersminder, for at døe der af Sult! Bevilger Huset 300,000 Pd. saa koste de dog 500,000, som Huset i næste Forsamling maa skaffe tilveie. Saadanne en Bygning er en herlig Hjelpekilde for Ministerne og deres Venner. De derved faldende Spaaner for-

vandles for dem til Guld. Mindesmærker for saadanne Slag ere aldeles unødvendige. Saadanne Seire leve i alle Britters Hjerter; at opreise Mindesmærker for dem, er kun at beskjæmme os. Indtil Huset har afgjort noget angaaende denne Forsdelse, bør Ministerne ikke indlede den; det vilde stride imod Constitution. Skatkammerkantsleren svarede, at der før næste Forsamling intet vil skee, hvad der har Hensyn til disse Hædersstøtter. Opfordringen, at indsende Planer og Tegninger, er blot en Opgave for Konstnere, hvorved Skatamtet sættes istand til, at afgjøre, hvilken Plan der er den skjønneste, hensigtsmæssigste, og tillige mindst bekostelige. Man søger derved, at vinde Tid. Hr. Tierney spurgte nu, om de 300,000 Pd. skulde anvendes derpaa? og Skatkammerkantsleren svarede, at, hvis han forkaster den hele Plan, saa fradømmer han Huset Stemme, men ikke hvad Ministerne attraae. Summen er blot angivet, for at give Planerne et Slags Basis.

Da Skatkammerkantsleren nyligen foreslog den tredie Oplæsning af Billen, angaaende Bankcapitalen, sagde Hr. Grenfell: Paa Statens Bekostning driver Banken en utaalelig Aager med Statens Penge. Eierne have allerede deelt indbyrdes 13,505,184 Pd. i reen Fordeel. Et betydeligt Antal Udlændinger i Holland, America og i Schweitz høster denne Fordeel; af 2300 Eiere bestaaer den 10de Deel af Fremmede, og altsaa gaaer den 10de Deel af Fordelen ud af Landet. I det mindste burde denne Fordeel ikke betales med andet end Landets Frembringelser eller Manufacturvarer. Men Banken opmuntrer kun Papirmanufacturerne; den opsluger Landets rede Penge, og betaler blot med trykte Lapper. Lord Archibald Hamilton foreslog, at Eierne ikke skulde dele nogen Fordeel, der oversteeg 7 PC. af deres indskudte Sum, forend Banken igjen har begyndt sine Betalinger i rede Mynt. Hr. Thornton, en Bankdirecteur, svarede, at Banken derved vilde uretmæssigen blive indskrænket i sin indere Forvaltning, og Forelæsningen af den uforandrede Bill blev besluttet.

Den 3die Marts d. A. vilde en Forpagter i Grevskabet Cornwall, navnlig Hollmann, om Aftenen, da han kom fra Kirken, gaae hjem. Da det var meget taaget, forfeilede han Veien, der førte over en Fælled, og faldt i en aaben staaende Bjergværks Schacht, der var 96 Fod dyb, og desuden endnu opfyldt med 9 Fod høit Vand. Han naaede Vandet, uden betydeligen at beskadiges ved Faldet, og da han var en øvet Svømmer holdt han sig Natten igjennem over Vandet, i det han fra Tid til anden forskaffede sig Lettelse, ved at favne de fremragende Spidser af Klippen, paa Sidevæggen af Schachten. Om Mandagen ved Dagbrækning, opdagede han et Slags Skraaning paa Klippen, naaede samme, og laae derpaa den hele Dag, i det han raabte om Hjelp. Men der nærmede sig imidlertid ingen Stedet, og ved den atter indbrydende Nat fandt han sig endnu bestandigen i en farefuld Stilling. Udmattet af Anstrængelse, faldt han omsider i Søvn, men styrtede igjen ned i Vandet. Nattens Mørke hindrede ham fra igjen at opsøge sin Hvileplads, og han maatte atter som i den foregaaende Nat, holde sig over Vandet, indtil han om Tirsdag Middag atter naaede den Punkt, hvorfra han var faldet ned. Formedelst Kulden og den næsten uafbrudte Raaben om Hjelp, var han bleven ganske hæs, og det eneste Middel til at tildrage sig Opmærksomheden af de mueligen til hans Hjelp Udsendte, bestod kun deri, at han kastede Stene i Vandet. Tirsdags Nat kom, uden at bringe ham nogen Lettelse; men Frygten for at falde i Vandet, holdt ham vaagen. Endeligen trak om Onsdagen Lyden af de Stene, han uafladeligen kastede i Vandet, nogle af hans bedrøvede Familie udsendte Folks Opmærksomhed til sig, og han blev lykkeligen, og uden stor Beskadigelse, trukken op fra det rædselfulde Dyb.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststræde No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.
Trettende Aargang. No. 58.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 20 Juli 1816.

## Tale ved et nyfødt Barns Grav.

Venner og Frænder! tilgiver, at jeg her ved denne lille Gravhøi fremstiller mig i eders Kreds, for at tolke eder de Følelser, der, i dette Øjeblik, gjennemstrømme mit rørte Hjerte, og lokke Taarer af mit mørke Øie. Neppe fremkommen af Støvet, overgive vi her igjen til Støvet denne Nyfødte, hvis hele Verden skabtes og gik under i ni Maaneder; hvis hele Tilværelse kun varede fra Solens Opgang til Solens Nedgang. Studsende ville I maaskee spørge: "kan en saadan, neppe tilbleven, spæd Skabning, en Mellemting af Væsen og Ikkevæsen, give Emne til en Tale, og Anledning til Betragtninger? Frit tør jeg svare eder: for Grandskeren er det ligemeget, om det Støv, vi her tilbagegive Jorden, vor fælles Moder, har tilhørt en Alexander, som en heel Verden frygtede, eller en Nyfødt, hvis Navn udslettedes fra de Levendes Tal, førend det endnu regnedes deriblandt. Et Blik paa den stjernefulde Himmel viser os al menneskelig Storheds Afmagt, og Tanken om Evigheden lader os intet Forhold tilovers, der sætter os istand til at afpæle Grændsen mellem det nyfødte Nor, der kun levede en Dag, og den graae Olding, der gjennemlever et heelt Aarhundrede. Ikke miskjender jeg derfor de Taarer, der glindse i dette Faderøje; ikke hører jeg med kold Ligegyldighed de Sukke, der udstødes hjemme af det sørgende Moderbryst. Disse Taarer ere billige; hine Sukke retfærdige. Naar Stormen knækker den spæde Pode, førend den endnu fik Tid til at skyde Qviste, saa smerter det os, fordi vi i Tankerne allerede have seet den blomstre, og bære modne Frugter. Kan et livløst Træ virke saa meget paa os, hvor meget mere maa det ikke smerte den ømme Fader, den kjerlige Moder, at see Maalet for deres Ønsker tilintetgjort, at see det Tryllespeil, der viiste dem de skjønneste Fremtidsbilleder, i et Nu, for evigen sønderslaaet af en grusom Skjæbnes ubarmhjertige Haand? Naturen havde ladet begge disse bedrøvede Forældre nippe af Fader- og Moderglædens hulde Bæger, for med eet at drage det bort fra dem, og gjøre Savnet dobbelt tungt. O, hvo føler ikke det Smertefulde i et saadant Tab! — Men — takket være Forsynet, at det ikke blot har skabt os til følende, men og saa til tænkende Væsener! Held os, at Himlen har skjænket os i Fornuften en lindrende Balsom mod de Lidelser, der vilde sønderknuse os, dersom vi vare blotte Sandsevæsener.

Lader os med rolig Eftertanke betragte denne nyfødte Spædes Lod her paa Jorden. Vi begræde i hans Død ikke det han har været, men hvad han engang kunde blive for Verden, for Medmennesker og for sig selv. Den Tanke, at tusinde Forhaabninger her for evigen ere tilintetgjorte, at Spiren til saa meget Gavnligt her er ødelagt, er smertelig og nedslaaende. Tabet af et nyfødt Menneske er, fra Mulighedens Side betragtet, uerstatteligt. Hvo veed, om ikke denne Ny-

fødte engang kunde blevet en Guttenberg — en Columbus — en Luther — kort, en Mand, der ved en ny Kjæmpe-Idee, eller en overordentlig Opfindelse kunde givet den menneskelige Fornuft et højere Sving, og grundfæste tilkommende Slægters Lykke? Men saadan en Gisning kan ogsaa kun opstaae i Mulighedernes Rige. Vi see desværre, at Naturen lader fremkomme tusinde Menneskeblomster mod een Menneskefrugt, og at disse Blomster afblæses af Stormen, udgaae i Rimfrost, bortvisne i Tørke og opædes af Orme. Vi vandre over lutter Afgrunde igjennem Livet, og ved enhver Afgrund lurer en Dæmon, snart som en forførisk Sirene, snart som en glubende Furie, og truer med at nedstyrte os deri. De allerfærreste Mennesker opnaae eller opfylde deres Bestemmelse. Fra Vuggen indtil Graven have vi indvortes og udvortes Fiender at kjæmpe imod. Neppe er Drengen bleven Yngling, førend Lidenskaberne begynde at bruse i hans Barm. Han higer, stræber efter et Maal, som han sædvanligst ikke er sig selv bevidst. Den overgivne Lykke leder ham ved sit gyldne Deiebaand, liig Barnet den stakkels bundne Spurv, som det kun lader flyve og smage Flugtens og Frihedens Sødhed, for desto hurtigere at trække den tilbage igjen i sit Slaverie. Fremtiden foregjøgler os, i sin falske Tryllelygte, de yndigste Udsigter, for at spotte vor Lettroenhed; den gjør os Drømmen behagelig, for at gjøre os Smerten desmere følelig, naar vi, vaagnede, føle os bedaarede. Naar man paa en Reise seiler forbi en Øe, hvis naturlige Beskaffenhed, man ligesaalidet som dets Beboeres Sindelav kjender, hvo er da saa ufornuftig, uden mindste Trang til Vand eller Fødemidler, at spænde flere Seil op, for at komme til denne ubekjendte Øe, hvor man i det Højeste kun kan opholde sig i nogle Timer, og i disse faa Timer muligen er udsat for, at anfaldes af grumme Dyr og endnu grummere Mennesker, at indaande Giftnrters dræbende Duft, og give sig til Priis for tusinde Rænker? Lader os aldrig beklage den, som en stærk, men velgjørende Kuling har drevet forbi denne Øe, og allermindst naar vi selv have levet der, og kjæmpet med dens Gjenvordigheder. Lader os heller ønske den heldige Reisende til Lykke, som en god Stjerne har befriet fra en Cooks og La Peyrouses Skjebne. Men



langt være det fra mig, at ville undskylde den, der, sendt af sin Fyrste, for paa denne Øe at røgte sit Kald, blot af umandig Frygt for truende, skjøndt overvindelige Gjenvordigheder, egenmægtigen vil flygte derfra, naar han eengang er landet der! — Den Nyfødte, paa hvis Grav jeg her lægger den sidste Gave fra Menneskers Haand — en Haandfuld Jord — er den heldige Reisende, som Livets stærke Kuling, Tilfældets uimodstaaelige Bølgegang, har drevet forbi vor Øe, i det Øjeblik han styrede hen til den, og var i Begreb med at sætte sin Fod paa dens Grund. Held ham! han er seilet til et bedre Land, ufristet, uplaget! Ukjendt med de Lidelser, der martre os her, har han fortsat sin Reise, og naaet sit Bestemmelsessted længe førend vi. Har han ikke seet Solen beskinne de Gode, saa har han heller ikke seet den beskinne de Onde. Han fremtræder for Guds Aasyn som en Lysets Engel, reen som den nyfaldne Snee, uskyldig som det første Menneske førend det faldt. O, maatte mit og eders Endeligt dog vorde som hans!

---

## Noget om Kirke-Musik.

Ligesaalidet Mennesket er blot Følelse, ligesaalides er han blot Fornuft. Begge Deles Forening formaae først at sætte os i den Stemning, at Religionens Lærdomme vorde Hjertets og Forstandens Sag. Taleren er det, der skal virke paa vor Overbevisning. Veltalenheden formaaer ogsaa at vække Hjertets Følelser; men intet virker saa meget paa disse, som en god Musik og Sang. Det er vistnok saare vigtigt, at der sørges for Sangens Opkomst hos os; den ene formaaer at give den offentlige Gudsdyrkelse Livlighed, og at vække i Hjertet en mægtig virkende Stemning, der opløfter vor Sjel til from Andagt, og alvorlig Eftertanke. Vi kunne derfor ei noksom takke de Geistlige, der ogsaa i denne Henseende gjøre sig fortjente, som ogsaa især de Kirkesangere, der, ved fortrinlig Iver for den gode Sag, søge at befordre den. Men man vogte sig vel for at bringe theatralske Scener i Kirken. Bliver dette Tilfældet, da er ei blot Sangens, men endog Prædikenens Indflydelse tabt. Man har i den senere Tid, i flere af vore Kirker, søgt at forskjønne Gudstjenesten paa Festdage, efter

ved andre høitidelige Leiligheder, ved at lade opføre Musikker. Tænker man sig saadant udført af Kunstnere, med største Præcision, da kan saadant vel være en Gjenstand for Beundring, men aldrig et Andagtsmiddel. Endnu mindre er dette Tilfældet, naar et af de anførte Fordringer mangle. Man tænke sig en maadelig Musik, der synes componeret for en Lystighed, og ei for en Gudstjeneste; uharmonerende Instrumenter; taktløse Solosangere; Chor, hvor Harmonien mangler o. s. v., hvorledes formaaer en saadan Musik at stemme til Andagt. Sæt endog, at slige kunstige Musikker udførtes godt, hvad skulle de i Kirken? Den Musik-Kyndige kan vel more sig; men derfor gaaer han ei i Kirken — det overlader han Skuepladsen og Concertsahlen. Men nu den simplere Umusikalske, hvad Gavn har han deraf? Hvad from Sands kan nogen finde i, at høre nogle Vers afsynge, eller en Lovsang, han ei kan deeltage i? Og, for hvem er da Gudstjenesten? For enkelte Musikkyndige, eller for Alle? I Herrens Tempel skulle vi alle lade vor Lovsang stige til Gud; ei blot lade bede for os, men selv bede. Forfatteren heraf kan derfor ei andet end ønske (og han troer ei at feile, naar han nærer den Overbeviisning, at tusinde ønske med ham), at der gaves kun een Maade at forhøie Kirkesangen, uden at skade Andagten, den nemlig, at Choralen ledsagedes af blæsende Instrumenter, især Basuner. Da kan enhver synge med, og hine Instrumenters fortrinlige Indflydelse paa Choral-Musikker vil forhøie den aandelige Nydelse.

Disse Tanker have alt længe været Gjenstanden for Fleres Betragtninger, og de vilde maaskee være yttret før offentligen, dersom ei Frygt for at ansees for en Spotter eller Særsindet, havde holdt Anmelderen tilbage. Men, da man nu er bleven overtydet om, at det, her misbilliges, kun er en Følge af en misforstaaet Værd, man har tillagt slige Musikker, og at den sande Hensigt dermed, har været ædel, saa ere nu disse Erindringer fremsatte i det Haab, at de maatte vorde velmeente optagne, og være en Gjenstand for nærmere Overveielse.

---



## Indenlandske Efterretninger.

Følgende, der i det Engelske Sprog findes indført i Dansk Vestindisk Regjerings Avis af 30de Maj d. A., gjør Udgiveren sig en Fornøielse af at kunne meddele her.

St. Croix, Christiansted, den 30de Maj 1816. Onsdagen den 29de d. M. afreiste herfra Hans Velbaarenhed, Hr. Etatsraad Smidt, Ridder af Dannebrogen ꝛc., med Familie, til Europa, ombord paa Skibet Laurentius, Capitain Koefoed. — Vi kunne forsikkre, at der i ingen Classe gives her nogen, som jo oprigtigen beklager hans Fraværelse; thi hans Retskaffenhed og Menneskekjerlighed som offentlig Embedsmand, og hans fortræffelige Egenskaber som Menneske, have allerede længe gjort ham elsket af Alle. — Aftenen før hans Afreise overleveredes ham følgende, i det engelske Sprog forfattede, Addresse fra det hæderlige Borgerraad.

Til Velbaarne Hr. Etatsraad C. Smidt, R. a. D. ꝛc.

Den lange Tid, Deres Velbaarenhed har levet iblandt os, de forskjellige vigtige Embedsforretninger, De har havt her paa Landet; den hæderlige og retskafne Maade, hvorpaa De har opfyldt Deres Kald; de Lettelser, De altid har vidst at tilveiebringe under Deres Bestyrelse, og den Blidhed, De uden Forskjel har udviist mod Mennesker af alle Stænder, maa upaatvivleligt fuldeligen paaskjønnes af dette Lands Beboere, og det vilde kun stemme lidet overeens med den Retfærdighed, vi skylde vore Følelser, om vi, Borgerraadets Medlemmer, lod Dem tiltræde Deres Reise til Europa, uden at yde Dem vort Bifalds ringe Skjerv, som et Beviis paa vor oprigtigste Høiagtelse. — Vi ville ikke lade denne Leilighed forbigaae, uden at yttre Dem vor Hylding og Beundring over den Iver og Retskaffenhed, De ved alle Leiligheder har lagt for Dagen for vor allernaadigste Landsfader og Konge, og især den urokkelige Troskab, De i Alt, hvad der kunde fremme Hans Majestæts Tarv i de ulykkelige otte Aar, dette Land, som en Følge af Krigen, stod under en anden

Magt, har udvirkt, og vi kunne forsikkre, at den daværende Regjering, betragtede samme med ligesaa stor Høiagtelse. — Vi bære alt for ufremtet personligt Venskab for Dem, til at holde ved denne Leilighed en Lovtale, der passer saa lidet til Deres elskværdige Caracteer og Adfærd, og vi slutte med, at yttre det oprigtige Haab, at Deres Fraværelse kun vil være kort, og at baade De og Deres Familie maa høste af dette Besøg i Deres Fædreneland alt det Gavn, De kan love Dem, og tryggeligen stole vi paa, at Sundhed, Glæde og fuldkommen Lykke stedse vilde ledsage Dem under Deres Fraværelse.

Vi have den Ære at være med største Høiagtelse Deres meest forbundne Venner og ærbødigste Tjenere.

Borgerraadet paa St. Croix, den 26de Maj 1816.

(Undertegnet:) Isaac du Bois. C. Creach. Nichs. S. Heyliger. Wm. Mc Bean. Sam. H. van Brakle. Abm. Cuvelje. Jas. Ruan.

(Etatsraad Smidts Svar.)

Til St. Croix Borger-Raad.

Jeg har just nylig havt den Ære at imodtage det hæderlige Borger-Raads Skrivelse til mig af Gaars Dato. — Det er mig særdeles behageligt, og høist smigrende deraf at erfare, at jeg i den Tid, jeg her paa Landet har været Embedsmand, har havt det Held at vinde saadanne agtværdige Medborgeres Bifald og Agtelse, som de der have beæret mig med denne Addresse. — Jeg haaber at være snart her tilbage, og skal da sætte min største Hæder og mit høieste Held i at vise mig værdig til mine Herrers og samtlige øvrige Hædersmænd her paa Landet, deres vedvarende Yndest og Agtelse. — Med inderligt Tak for Deres særdeles venskabelige Ønsker for mit Velgaaende i min Fraværelse, giver jeg mig den Ære at underskrive mig:

Mine Herrers

Deres ærbødigste og meest forbundne Tjener
C. Smidt.

St. Croix, den 28de Maj 1816.

---



Prolog (for Mad. Finck, paa Viborg Privattheater).

"Hør Lærken sjunger i den høie Skye,
Og evig Ungdom, evig Sjelefryd
Gjentoner i de tusind' Stemmers Lyd,
Som klinge sødt i Skovens svale Lye,
Og hvirvles høit mod Himlens lyse Bue;
De vinke os herfra med venligt Tryllerie;
De slette Mindet ud om Livets Slaverie,
Og vække Kjerligheds og Glædens milde Lue.
Ja ud herfra! ud i det skjønne Land,
Hvor Morg'nen males rød af Herrens Finger,
Og Aft'nen smiler efter Dagens Brand,
Hvor Blomsten vinker og hvor Fuglen synger,
Hvor Bølgen ruller og hvor Skyen gaaer!
Ja ud, hvor Vaarens tusind' Harper tone
I fromme Sange for Alkjærlighedens Trone!" —
Saa lyder Folkets Røst i vældigt Chor,
Og jublende de Klynger ud mon ile,
Hvor Somrens rige, fuldtudsprungne Flor
Dem vinker i sin hulde Favn at hvile.
See, ogsaa jeg i Sværmen fulgte med,
Ledsaget af en Søster-, Broder-Skare.
Nu flagre vi omkring blandt Danahavens Bed,
Og plukke Glemmigei, som vi forvare. —
Men seer I ei den unge Muse hist
Med Masken i sin Haand og Tryllestaven?
Med muntert Lueblik, med sød, skalkagtig List
Hun vinker os til Telten hen i Haven.
Hvad vil hun vel med disse skjelmske Vink? —
Hvor klingrer Stemmen sødt igjennem Lunden! —
Hun lokker os fra Dagens stærke Blink
Til sit Paulun, med Blomster frisk omvunden.
Det er Thalia! Dig, min Skytsgudinde,
Som gav mig froe det kjære Hæderskald,
At byde hver en Konstens Ven, Veninde,
Velkommen her i hendes Tempelhal. —
Tør vi da haabe, at I følge vil
Gudindens Vink fra Skovens lyse Kroner
Herind, hvor Phøbos straaler nok saa mild,
At I med venligt Sind, et stille Smil
Vil lytte til Thalias muntre Toner,
O! da skal Eders Bifald, Eders Yndest være
Vort første Maal, vor Glæde og vor Ære.

N. V. Dorph.

Hver ny Aarstid medfører nye Moder. Hvem der ønsker at erholde et nogenlunde fuldstændigt Begreb om de, som for nærværende Tid ere gjeldende her i Staden, behøver kun i disse smukke Sommerdage, at foretage en Vandring til Frederiksberghave, og at sætte sig ved Indgangen paa de to store runde Bænke, hvor han vil finde sin Nysgjerrighed tilfredsstillet. Damerne vise sig i fine hvide Klæder, som naae til Skoene, og med en fiin Modens Straahat, hvorpaa sees en eller anden smuk Blomst, thi Hatte af Tyl eller Cambrik ere ikke meer i Moden. Shavlet bæres paa den venstre Arm, og imellemstunder af den medfølgende Chapeau: noget, som er Udlændinger meget paafaldende, da det kun skal være brugeligt her tillands. Mange Damer, som af Oeconomie ikke ville kjøbe et kostbart Shavl for 300 til 400 Rbd., behjelpe sig med et simplere til 25 eller 50 Rbd., som ogsaa vist nok gjør samme Tjeneste. Andre, som ere endnu sparsommeligere, lade sig nøie med at bære et stort Halstørklæde paa Armen. Shavlet eller Tørklædet maa, efter Modens Regler, kun naae til Albuen, og den anden Deel af Armen blive ubedækket. Chinesiske og andre smukke udenlandske Vifter og de smaae flettede Kurve, som forhen saa almindelig bleve baarne af Damerne paa deres Spadseretourer, sees nu ikke meer, og det synes som om Slørerne ogsaa gaae af Brug; i det mindste sees faa unge Damer prydede dermed. Smaae Piger, som af deres Mødre klædes efter Moden, sees paa Spadseregangen med vide Pantalons, som naae til nride paa Benene, en kort hvid eller broget Kjole, og en lille fiin Straahat paa Hovedet, hvilket alt giver disse Børn et nydeligt Udseende. — Drengebørnenes Klæder ere som oftest af Bombasin eller Skotsk Tøi, og istedet for de før saa brugelige Chacots, bære de nu smaae fine Filthatte. De unge Mandfolk rette sig for Øieblikket ikke efter nogen bestemt Mode. Gule og stribede vide Pantalons og runde Filthatte med smalle Skygger ere endnu i Brug. I denne Tid bæres ogsaa sorte Silkehatte, som i nogen Afstand ikke kunne skjelnes fra Filthatte. Mange gaae nu i Støvler, ligesom om Vinteren, andre derimod bære Skoe med hvide Strømper og gule Pantalons. Kjolernes Farve er for det meste sort eller blaae. Lommerne ere



anbragte i Folderne, hvorfra det hvide eller røde Lommetørklæde maae rage frem.

Mariboe, den 15 Juli. Den 12te dennes, om Morgenen, hørtes her ved Mariboe en temmelig stærk Torden; men ikkun enkelte Lynglimt saaes. Efter Sigende skal der Vester paa Lolland være falden en stor Mængde Hagl og saa stærk en Regn, at det næsten lignede et Skybrud og Vandet stod høit op paa Agrene og nogle Udhuse. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 15 Juli. Onsdagen den 10de Juli, henimod Aften, rasede her et skrækkeligt Tordenveir med Plaskregn og en stærk Orkan, som i Pederstrups Skov oprykkede 11 Træer med Rode, af hvilke et blev kastet 11 Alen fra sin Stamme. — — (Dette hidrører sikkert fra det frygtelige Meteor, der i Naturlæren kaldes Skypompe eller Vandhvirvel, som Udgiveren bemærkede samme Dags Aften Vester paa. Fra Begyndelsen var den kun liden, men blev lidt efter lidt større og større, indtil den reent forsvandt.) — Ved Nakskovs Toldsted er fra den 1ste til den 13de Juli følgende Skibs-Capitainer ind- og udclareret: Jens Diderichsen fra Nykjøbing baglastet. J. Clausen fra Nykjøbing med Brænde. C. Thomsen til Kjøbenhavn med Hvede. M. Jensen til Kjøbenhavn med Hvede. L. Andersen til Lübeck med Havre. — Alle hjemmehørende i Nakskov. — J. Brandt og J. Bøye fra Flensborg med Steen og Brandeviin. (S. Bl.)

Stege paa Møen, den 13 Juli. Den 12te dennes indtraf følgende sørgelige Begivenhed: Lynilden slog ned i Selveiergaardmand Mads Svanholms Gaard i Tostenæs Bye, Sønder Sogn, her paa Møen; inden et Tidsforløb af 3 Qvarteer, var den ganske og aldeles forvandlet til en Askehob; intet blev reddet, 10 Stykker Svin og en Kalv indebrændte; tvende gamle Mænd paa over 70 Aar, bleve reent forbrændte, da Huset sammenstyrtede, imedens de vare beskjæftigede med at redde, saa at de med Nød og Neppe slap med Livet. For nogle Aar siden blev Gaarden reent opbygt af nye. (S. Bl.)

Odense, den 16 Juli. Det saakaldte store St. Knuds Marked her i Odense var, som alle vore Markeder, usselt. Sælgere nok, men faa

Kjøbere, naar undtages Ærøboerne; thi da man af Mangel paa Sedler ikke viste stor Rift efter Specier, saa kjøbte ingen uden dem der ellers ere nødte til at forskrive dem med Posten fra Kjøbenhavn for at betale Told med. 38 til 39 Rbmk. var alt hvad man vilde give dem for deres Specier, og altsaa kjøbte hine heller Lærreder og Dynevaar for deres Specier, som de bedre forstode at beregne sig til Fordeel end vore fyenske Bønder, der ved det uvante Skjær af det blanke Sølv, ikke saa nøie ændsede Søren Mathiesens Regnebog, hvorover Prisen paa samme blev jaget langt høiere op end ifior, og paa den rette Markedsdag næsten ikke var at faae mere. — I Aalborg har Stiftsamtmanden og Biskoppen, samt 20 af Byens Honoratiores forenet sig til den ædle Forpligtelse at anskaffe en Sparebøsse i hver af disses Huse, og hvergang de have Selskab hos sig, at anmode samme til i Sparebøssen at yde en Gave, som hvert Halvaar skal tilsendes Fattigkommissionen til Uddeling blandt Huusarme, hvilke Undseelse har fraholdt at søge almeen Forsørgelse. — En saadan priselig Beslutning var saare ønskelig at see efterlignet ved alle Glædesamlinger overalt! (Iversens Av.)

Aarhuus, d. 16 Juli. I Søndags d. 7de d. M. holdt Søndagsskolen i Aarhuus sin aarlige offentlige Examen Kl. 11 om Formiddagen i Overværelse af Stiftets Øvrighed og en Deel af Byens Embedsmænd og Borgere af alle Stænder især af Haandværksstanden efter Indbydelse i Stiftstidenden. Handlingen aabnede Hans Høiærværdighed Hr. Pastor Stubsgaard med at bekjendtgjøre Forsamlingen, at Stiftelsen nu var saa lykkelig at see sit 4de Skoleaar endt med Held, og havde ved stedse tiltagende Veldædighed grundet Haab om Vedvarenhed, saalænge den ansees fornøden. Tillige yttrede han det Ønske at Skolen ogsaa i Aar maatte offentligen bekræfte Directionens Vidnesbyrd om dens forenede trolige Virksomhed til fremskridende Menneskeforædling. — Vort Theaterlokale er endnu under Bygning og ventes først færdigt i Slutningen af September. Imidlertid gives her dog en Forestilling i Sommer efter Anmodning af de udenbyes Medlemmer, som ved Veienes Slethed i Vinter flere Gange bleve hindrede fra at bivaane Forestillingerne. —



I Løverdags afreiste vor Stiftamtmand, Hs. Excell. Hr. Geheimeconferentsraad Baron de Güldencrone med Familie paa nogen Tid herfra til Fyen. — Allerede for mere end otte Dage siden saaes Høstakker her i Omegnen. — Atter har Ondskab og Skadefrohed afgivet et Beviis. Igaar Nat ere flere end 40 unge Træer oprykne i den fra Jægergaarden til Marselisborg anlagte Allee. (Aarhuus Av.)

I Aarhuus Avis læses nogle Berigtigelser til den engelske Præst Macdonalds Paastand i hans Reise gjennem Dannemark og Sverrig. Efterat Macdonald i Aaret 1808 var strandet, siger Berigtigelsernes Forfatter, Hr. Blicher, blev han ført under Escorte fra Skagen til Fladstrand. Han kom igjennem Landsbyen Aalbek (2 Mile fra Skagen), hvor Hr. J. Blicher den Gang laae med en Commando som Officier. Ved sit Ophold der, omtrent en halv Time, nød Macdonald den Forfriskning, som den fattige By formaaede at yde, men at der var stødte Fiskebeen i Brødet, er ugrundet; Hr. Blicher har aldrig seet saadan Brødtillavning eller nogensinde smagt Fiskebeen i Brød. Endnu urimeligere er Macdonalds Paastand, at han nær var død deraf; thi han befandt sig ikke allene vel, da han afreiste, men Hr. B. saae ham endog Dagen derefter hele Eftermiddagen sund og frisk i et Selskab i Fladstrand. — Anmelderen maa her endnu erindre, at i Grosserer Nathansons Forerindring til den tydske Oversættelse af Hofraad Meyers Levnet, ogsaa vises hiin engelske Forfatters Uefterretteligheder i statistiske Opgivelser. Saaledes siger han f. Ex., at $\frac{1}{3}$ Deel af Aalborgs 6000 Indbyggere ere mosaiske Troesbekjendere, uagtet det er notorisk, at i denne Stad kun boe 73 af samme.

Uagtet følgende Auctions-Bekjendtgjørelse, indført i: Dansk Vestindisk Regjerings Avis af 30de Maj d. A., ikke er fremmed for Landets Beboere, maa den dog klinge underligen i vore Øren: "Efter Begjering af Christiansteds Skifteret, bliver Fredagen den 7de Juni næstkommende, om Middagen Kl. 12 Slet, i Huset No. 44 i Kongensgade (i Christiansted), bortsolgt ved offentlig Auction: Negerinderne Bella, Amelia med Barn Eliza, Jeanette, Maria, Aletta,

og Negerdreng James, nogle Sadelmager Redskaber m. m., samt en gammel Kareth, en gammel Overdeel af en Chaise og en Deel af en Kareth; tilhørende George Burks Fallitboe."

---

Kjøbenhavns Børs den 19 Juli.

Cours. Hamb. 2 M. 682, a vista 690. Amsterdam 2 M. 633, a vista . . London 2 M. . Rbdlr. Spec. 685. — Species solgtes til $41\frac{1}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $92\frac{1}{2}$ a 93 pr. 100; Oblig. 79 a 80. Norske Sedler 44. Svenske Sedler 10 Mk. 8 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Norske Efterretninger.

Mandagen den 10de Juni holdtes Storthing ved 78 Medlemmer. Den til dette Diemed nedsatte Committees Indstilling om Fordelingen saavel af Skatten til Rigsbankseddlernes Inddragelse som til Udredelsen af de tvungne Indskud til den vordende Bank, blev i dette Møde sat under Debattering. — (33 mod 29) Committeens Indstilling bifaldes. Som en Følge heraf bliver Skatten af de 2 Millioner Rigsbankdaler, der skal udredes til Rigsbankseddlernes Inddragelse, lignet paa Stifterne saaledes:

| | | |
|---|---|---|
| Paa Aggersh. geistl. Stift | 1,000,000 | Rbd. N. V. |
| — Christiansands Dito | 287,000 | — — |
| — Bergens Dito . . | 362,000 | — — |
| — Trondhjems Dito . . | 296,000 | — — |
| — Nordlandenes Dito . | 55,000 | — — |
| Summa | 2,000,000 | Rbd. N. V. |

Samme Forhold i Fordelingen af det tvungne Indskud til Norges Bank blev ligeledes, efter Committeens Indstilling (ved 51 mod 29) bifaldt. — Committeens Indstilling, at den Skat, som ifølge Udkastet til Lovene om Pengevæsenet §. 13, og Storthingets Lovforslag angaaende en Skat til Rigsbankseddlernes Inddragelse og Indløsning (§. 6) bliver at udrede til Indløsning af Rigsbankseddlerne, blev (ved 63 mod 18 Stemmer) bifaldt saaledes:

| | |
|---|---|
| Aggershuus geistlige Stift udreder Skattens aarlige Beløb hvert Aar | 50 Procent. |
| Christiansands Dito . . . | $14\frac{7}{25}$ — |
| Bergens Dito . . . . | $18\frac{1}{10}$ — |
| Trondhjems Dito . . . . | $14\frac{4}{5}$ — |
| Nordlands Dito . . . . . | $2\frac{3}{4}$ — |
| | 100 Procent. |

(Efterr. om Norges Storthings Forhandl.)

Efterat den mod Hans Nielsen Hauge i sin Tid anlagte Justitssag er paakjendt ved Overcriminalrettens Dom af 23de December 1814, og han tilpligtet at bøde til Christiania Byes Fattig-Casse 1000 Rbd., samt erstatte alle af Actionen lovlig flydende Omkostninger, hvorimod han for videre Tiltale i Sagen blev frifunden; — har Hans Majestæt under 14 Juni 1816 naadigst resolveret, at de af Hans Nielsen Hauge udgivne og, ifølge Placat af 5te Juli 1805, sequestrerede Skrifter, som nu ere beroende paa forskjellige Steder under Politiets Bevaring, maae paa vedkommende Eieres Forlangende, og forsaavidt de endnu maatte være til, udleveres. (Norsk Rigstid.)

Det ordentlige Storthing er naadigst hævet Løverdagen den 6te Juli. (S. Bl.)

---

Hr. Brougham forlangte nyligen i Parlamentet, at Actstykkerne angaaende Lord Exmuths Underhandlinger med Sørøverstaterne, skulle forelægges Huset. De skulle have ledet til det Resultat, sagde han, at Deyen af Algier har bevilget Forbund med Neapel og Sardinien, under den Betingelse, at Løsepengene for de i denne Krig fangne Slaver betales, og at Storbritanien indestaaer derfor. Det er sandeligen at begunstige Sørøverne. Er det ikke det samme, som om man vilde sige: stjæler kun saa mange Mennesker, I ville, Storbritanien svarer for Løsepengene! Ogsaa beholde derved de øvrige Røverstater den Forrettighed, at udøve Røverier i alle andre Stater, og bortslæbe Undersaatterne som Slaver. Saadan en skjændig Slavehandel burde dog Huset modsætte sig ligesaa eftertrykkeligen, som forhen Negerhandelen. Her er endog Talen om civiliserede Mennesker, om Christne,

og hvorledes disse behandles i Algier, er Verden noksom bekjendt. Et høist troværdigt Øjenvidne, navnlig Crober, forsikkrer, han har seet i Algier 300 Fanger bringes i Land; 50 deraf døde strax i de første Dage, 70 i en Tid af faa Uger, og for størstedelen bleve de pryglede ihjel. Tilfælles med Muulæslerne maa de arbeide paa Fæstningsværkerne, og mishandles fra om Morgenen til om Aftenen. Om Natten indspærres de lænkede i Fængsler, der ere saa smaae, at de neppe kunne lægge sig ned. Hverken Kjøn eller Alder skaanes; endog de ranede Børn misbruges paa den afskyeligste Maade. Hr. Crober saae i dette Slaverie en neapolitansk Dame med sine 8te Børn, af hvilke 2 allerede vare døde. Og en saadan Slavehandel befordrer den brittiske Regjering; saa lidet komme Menneskelighed og Billighed i Betragtning! Lord Castlereagh svarede, at hidtil ingen nærmere Efterretninger vare indløbne, angaaende Underhandlingerne. Hvad Ministrene vide derom, stemmer deri overeens, at de ere sluttede efter Menneskelighedens bedste Grundsætninger, og med Hensyn til de forbundne Magters Ønsker og Hensigter. To africanske Røverstater (Algier og Tunis) have forpligtet sig til, i Tilfælde af en Krig med De europæiske Magter, at behandle Fangerne efter de i Europa sædvanlige Menneskelighedsgrundsætninger, og ved Fredens Gjenoprettelse, at udlevere samme.

Een af Brødrene Petrucci, en Jesuit i Rom, holdt for nogen Tid siden en Lovtale over den hellige Ignatius, paa dennes Mindefest, hvori han ikke allene paastod, at Kirken ei kunde bestaae uden Jesuiter, men tillige sammenlignede dem med Job, og gav Paven Ganganelli, der, som bekjendt, ophævede Jesuiterordenen, Satans Rolle. Men Censuren har ikke villet lade denne Præken passere.

I Berlin gives nu et Selskab, der kalder sig "det Berlinske Selskab for det tydske Sprog" og hvis Formaal er Sprogets videnskabelige Dannelse, i videst Omfang. Medlemmerne forsamle sig hver Uge, og det afvigte Aars Forhandlinger skulle ved Trykken bekjendtgjøres. (I Kjøbenhavn har man, siden Aaret 1761, havt et Selskab til de skjønne Videnskabers Forfremmelse, omtrent af samme Formaal; af dets Samlinger have vi 7 Bind, der gaae indtil 1783; men Skade, at man saalidet erfarer, hvormeget og hvorledes det i nyere Tider har virket til de skjønne Videnskabers Forfremmelse.)



Den souveraine Fyrste af Reiß har udgivet en Anordning, at hvert Aar den 2den Juni, hans Moders Fødselsdag, skal høitideligholdes ved en Børnefest for begge Pigeskoler i Hovedstaden, og at de Pigebørn, med hvilke Lærerne ere tilfreds, skulle, under disses Anførsel, klædt i Hvidt, samles paa een for dem bestemt grøn Plads, afsynge en Sang, til Hæder for den almindeligen tilbedte Moder, iderpaa beværtes med Kager og Forfriskninger, og indtil om Aftenen fornøie sig med Lege. Sex af de Fattigste skulle hver Gang have nye hvide Klæder.

I Dijon har en vis Robin, Natten d. 4de Marti d. A., med en Ragekniv skaaret Halsen af en Kone, som han i nogle Maaneder levede med, og derpaa bestjaalet hende.

Hvor meget saavel offentlige, som private Foretagender drives i Engelland i det Store, sees blandt andet af følgende Bekjendtgjørelse: 1) To forskjellige Gartnere i London kundgjøre, at hos dem i dette Øjeblik en stor Samling af Camillia japonica (den japanske Rose), staaer i fulde Blomster, og at deriblandt ogsaa de nyeste Varieteter af denne i Europa endnu sjeldne Blomst findes. Deres Drivhuse staae frit aabne for Lysthavende. 2) Frø- og Plantehandler Philip den yngre, indbyder Lysthavende til at besøge hans Træskole, der ligger paa den nordlige Ende af London, og bestaaer af 200,000 Stammer og over 5000 forskjellige Sorter Frugttræer, der staae i fulde Blomster, og ere forskjellige i Form, Farve og tildeels i Lugt. Træskolen vil staae aaben i tre Uger, og Adgangsprisen er en Shilling. De, som kjøbe noget, betale intet for Adgangen.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststræde No. 144.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 59.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 23 Juli 1816.

## Nattereisen.

Jeg, Hr. Hill, og hans Fætter, foretog os en Spadseretour omkring Paris. Natten overfaldt os, og vi gik temmeligen muntre frem i Mørket, da vi hørte et Pistolskud, som bragde os til at troe, at en Reisende maatte være bleven overfaldet paa det Stæd, vi gik hen imod; denne Tanke foranledigede at vi standsede noget i vor Gang, og i samme Dieblik fortalte Hr. Hills Fætter os om Røverier og Drab, som for nyeligen vare begaaede paa Landeveiene. Han endede med den Anmærkning, at da Tørken for kort Tid siden havde skadet Markerne, saa vilde Armod naturligviis der forøge Røvernes Antal, hvoraf han sluttede, at man ikke burde gaae videre frem. Det syntes da som Hr. Hill skjælvede af Frygt, men han svarede Intet.

Jeg sagde dem at der var ikke Fare paa Færde, at 3 kjække Mænd som vi, kunne letteligen forsvare sig mod 3 eller 4 Røvere.

Det er sandt, sagde Fætteren, men eftersom de have Pistoler og Krudt, saa kunne de behandle os paa Snigmordervüs, og dræbe os, uden at raabe: Hvem der?

Jeg svarede: at det ikke var vel muligt, eftersom vi vare paa Sletten, og at, da Maanen vilde til at staae op, saa kunde vi see dem langt fra, og følgeligen vilde det være en let Sag for os, efter Omstændighederne, at holde os tilbage, eller at forandre vor Vei, for at undgaae Møde med dem.

Hr. Hill, der var forskrækket, og forudsatte strax at 4 Røvere ventede paa os, sagde: at det vilde være os umueligt at forsvare os mod 4re; at de kunde skyde paa os, førend Maanen stod op, og at de behøvede ei heller at vise sig alle 4re samlede paa eengang, for ikke at sees langt fra.

Fætteren sagde: det er virkeligen at befrygte, at de stille en Mand i Baghold ved et Træ, for at lade sig underrette ved Lyden af en Pibe — Fætteren havde aldrig saa snart udtalt disse Ord, førend vi hørte Stødet i en Pibe. Samme Dieblik saae vi et stort Træ ved Siden af os, og vi tvivlede ikke paa, at der jo var skjult en Røver bag ved det. Fra dette Dieblik af, kan Fætteren hverken tale eller staae paa sine Been.

Hr. Hill, som tog Mod til sig, sagde til ham, at nu var det ei Tid, at befinde sig ilde, og dog alligevel er han selv nær ved at besvime, da vi see for os 3 bevæbnede Mænd, som synes at vente paa os urokkeligen.

Et Dieblik derefter, raaber Hr. Hill, som kommer til sig selv, med en stærk Stemme: "rask, mine Venner! her maae vi seire eller døe. Tolv saadanne Karle som vi, kunne vel forsvare os mod fire Skurke", (han regnede den med, som var skjult bag ved Træet).

Hvordan, sagde Fætteren, ere vi tolv?

Ja, min Herre! sagde jeg, vi ere tolv, uden at regne dem med; derpaa efterabede jeg Stemmen

af fem til sex forskjellige Personer, jeg fremdragte hurtigen flere Sporgsmaale og flere Svar, for at faae de fire Røvere til at troe, at vi vare et Dusin Reisende. Derefter lode vi, som vi selv vilde anfalde dem, ved at løbe rask ind paa dem, for at bringe dem til at tage Flugten. Men de beholdte stadigen deres Post, og da deres Ubevægelighed forøgede vor Skræk, standsede vi en liden Stund, for at raadslaae.

Fætteren vilde absolut gaae tilbage. Hr. Hill vidste ikke, hvortil han skulde beslutte sig; og jeg sagde dem, at vi maatte gaae fremad, fordi jeg begyndte at troe, at vi vare slagne af en panisk Skræk; vore Fiender havde i Begyndelsen forekommet os at være ikke længere borte fra os end omtrent 50 til 60 Skridt; imidlertid havde vi siden den Tid gaaet en Fjerdingvei fremad, uden at træffe dem. De syntes at være altid i samme Afstand, de syntes altid at have samme Skikkelse, og fremstillede sig under samme Stilling. Alt dette bragde mig til at troe, at vore Dine kunde have skuffet os, og at vor Forlegenhed kom af Frygt og af forudfattet Mening, forenede med en optisk Illusion.

Det kunde være mueligt, sagde Hr. Hill, men Pistolskuddet og Stødet i Piben, vare ikke en Illusion, og dem have vi godt hørt.

Det er sandt, svarede jeg ham, at vi have hørt Noget, men det er meget tvivlsomt, om det har været Stød i en Pibe, og et Pistolskud, og endnu mere tvivlsomt at her er Røvere. Det formeentlige Pistolskud har maaskee ikke været andet end et Bøsseskud efter en Hare af en Krybskytte. Hvad angaaer Stødet i Piben, saa er der flere Fugle, som pibe om Natten, og det er ikke umuligt at vi have hørt en Drossel eller en Natugle. Det, som bestyrker mig i denne Tanke, er det, at i det første Dieblik af vor Skræk, har jeg hørt fra det nærmeste Træ en liden Larm, som syntes at være frembragt ved Vinger, der slog paa Bladene; jeg vilde strax have sagt Eder det; men eftersom vi talde om Røvere og om Baghold, har Frygt for Faren bragt mig til at tabe denne Tanke ud af Sigte.

Derpaa fortsatte vi vor Vei; Maanen lod sig allerede see i Horizonten, og vi saae snart at vore formeentlige Fiender viiste sig under en mindre regelmæssig, og mere kjæmpeagtig Skikkelse. Efter $\frac{1}{2}$ Times Forløb saae vi tre Træer, hvis Bul, af en eensdannet Tykkelse, bar en Top af Grene, som for vore Dine havde forestillet en Hat. De havde og midt paa Bullen en Green uden Blade, som gik horisontalt ud mod 3 Nabostammer, og gjorde med dem en Retvinkel.



Disse tre Træer, med de tre Grene, og de tre Stammer, seete om Natten af forskrækkede Folk, kunne godt langt fra forestille 3 Mennesker med 3 Arme, bevæbnede med Knipler eller Bøsser.

Hr. Hills Fætter, der var arrig over at han vilde have gaaet tilbage for 3 Træer, sagde derpaa til os, at livløse Gjenstande ikke kunne have indgydet os saa megen Skræk, og at uden al Tvivl havde de 3 Røvere skjult sig, eller og havde taget Flugten.

Hr. Hill svarede ham: at vore formeentlige Fiender ikke kunde have taget Flugten, ei heller have skjult sig, uden at vi maatte vide hvad Sted de vare paa, eftersom de tre Gjenstande, der saa meget havde forskrækket os, aldrig havde været os ude af Sigte. Jeg gjorde for Fætteren andre Ræsonnements, for at bringe ham fra sin Mening; men han vilde ikke lade sig sige. Saaledes gaaer det: naar Lettroende have hos Taskenspillere antaget falske Skin for virkelige Virkninger, saa er det næsten et forgjeves Arbeide, at man viser dem Sandheden. De vedblive i Vildfarelsen, og kunne ei begribe, at de have kunnet skuffe sig selv; de ville finde sig ydmygede, dersom de fornægtede deres første Mening; det er derfor, at de, efterat have fæstet Lid til en Løgn af Uforsigtighed, vedblive den ofte af Egenkjerlighed.

---

Grisson, der paa sin 60 Aars Bane har havt Leilighed til at kjende Mennesket i forskjellige Stillinger, troer at have fundet, at Egenkjærlighed er Drivefjederen til alle Menneskers Handlinger; han troer at have seet, at Moraliteten af de Handlinger, Menneskene udøve, beroer paa det Snit, Egenkjerligheden har faaet, og hvad Vending den ved Omstændighederne har taget. Han synes at sine, at Mennesket i Almindelighed maskerer sig, og hvor konstigen det end skeer, kjendes det dog under Masken. Han kan ikke andet end

anseer alle Mennesker for at være paa deres Livs-Bane, mere eller mindre, Gøglere, Efterabere, Smigrere, Hyklere, Escamoteurs, Spillere, Kamæleoner, Haandlangere, og at øve Markskrigernes og Taskenspillernes Industrie. Han er derfor ikke saa saare langt fra, at tvivle om Menneskenes indre Oprigtighed, end ikke engang mod dem selv, for hvem de ogsaa jevnligen spille Maskerade; stundom prøve de og paa at sætte Vor Herre en Voxnæse paa. Desuagtet miskjender han Ingen, han undskylder Alle, og troer fuldt og fast, at Enhver, paa en Maade, er nødt til at handle, som han handler, og ikke meget anderledes; han skjønner, at Enhvers Karakteer beroer for en stor Deel paa hans naturlige Temperament, paa hans Opdragelse og Kultur, paa det Selskab, der først tiltrækker sig hans Opmærksomhed, paa Vaner og tilfældige, ham mødende, Omstændigheder m. v. Grison er derfor aldrig streng i sin Bedømmelse af Enkelte, naar han faaer Tid til at fatte sig, og ikke henrives i Øieblikket. Han prøver og veier sine Medmenneskers Handlinger, og han sammenholder disse under enkelte Stillinger, og under tilfældigen mødende, baade gunstige og mindre gunstige, samt uheldige Omstændigheder; heraf uddrager han Resultater, hvilke han dog anseer ligesaa lidet sikre, som Lavaters physionomiske Lære, eller Galls Hjerneskals System, og Mortalitets Tabeller, naar de anvendes paa enkelte Individer. Han uddrager kun Resultaterne, for at bruge dem som Ledetraade i Almindelighed, for at vogte sig for de Snarer, der stilles for ham. Af Alle frygter han Ingen mere end sig selv, fordi han har mærket og erfaret: at han saare let kan vildledes af Harme, Lune og Egenkjerlighed. Spørger ikke, Læsere! hvi Grison saa taler, og hvorfor i denne Anledning? Han vil dog besvare Eder à l'escamotage, uden at bedrage Eder. Hans Svar er dette: at det er en Ideernes Association, og at Grund-Aarsagen, hvorfor han har fremsat i dette Blad adskillige Kunststykker, er en Indignation over: at man, under Vehikelet af Oplysning, har forplantet paa dansk Grund, den Darausen fra hentede dyriske Magnetismes Gøgler-Fictioner og Opdigtelser, hvilke, naar de sees i Sandhedens fordomsfrie, klare Speil, ere ikke andet end ligefrem Bedragerier, der lade sig forklare ved: at de spillende Personer øve dem for deres Egennyttes Skyld, og forlede Lettroende til at følge dem i deres konstigen anlagte Irregange.

Grison, der nødigen vil misforstaaes, troer det ikke overflødigt førend han gaaer videre, at tilføie: at han føler sig fuldeligen overbeviist om at Kundskaben om Naturens Kræfter og Virkninger, samt hines Anvendelse langt fra ikke er udtømmet, at en viid Mark deraf endnu er udyrket, og at naar de fundne og findende Opdagelser anvendes til Menneskets Gavn det da er en Gave, en Velsignelse fra den Algodes Haand. Han tvivler ei heller paa at der i Menneskets og Dyrenes Dele, jo er Noget, hvorpaa Magneten, Elektrisiteten, Galvanismen o. s. v. kunne have Indflydelse, og at de, naar Forbindelserne først retteligen kjendes og anvendes, vilde gavne og virke i mangehaande Henseender, og i særdeleshed til Sygdommes Helbredelse, til Smerters Formindskelse; men han kan ikke fordrage at de bruges indtil Yderligheder paa Charlatanerviis, ved Exageration og gjennem Sofismer, for at opreise Overtroens lede Tempel af sine Ruiner.

Tilhængerne af den overspændte dyriske Magnetisme bruge alle Taskenspillernes sædvanlige Kneb, List, Ordgyderie, Bedragerie og Løgn. De paaberaabe sig, til Styrke for deres Sagn, 1000 troværdige Øienvidners Bekræftelse om Sagens Rigtighed. Hvilke disse ere, tie de klogeligen med, de beholde dem in petto. Kom disse Vidner frem under en alvorlig Undersøgelse, vilde der sikkert ikke komme noget Klogere ud deraf, end af Vidnernes Forklaringer om Kjøge Huuskors; overalt siger Grison her med Voltaire: jeg troer ikke paa Øienvidner, der paastaae at have seet Urimeligheder. For at gjøre Tingen end bevægeligere, krydre de deres Andragender med Elskovshistorier fra de forrige Aarhundreder, de forudsætte at de ere virkelige Tildragelser, og de forbigaae de smaae Omstændigheder, der, om Historierne virkeligen havde været til, vilde oplyse at de vare Elskovsintriguer. De ville at vi paa deres Ord og Forsikringer skulle tage deres Fabler, som rene Sandheder; de fortælle os: at en magnetiseret Dame, — seer man sig ret om, har det vel været une Dame de plaisir epuisée — har

kunnet læse under hendes Paroxysme, hvad Navn der stod under et tillukket Brev, der blev lagt paa hendes Mave; at den samme Dame har kunnet opramse nogle Sider af en Bog, der blev holdt op til Væggen i en fjærnere Stue, men da maatte den, der holdt Bogen i Haanden, holde en anden i Haanden, denne atter en tredie og saa fremdeles indtil den sidste, der lage Haanden paa Damens Mave. — Kjære Læser! maae man ikke fristes til at troe: enten at denne hele Tildragelse er en Digt, eller og at Damen har vidst hvad Blade af Bogen der skulde holdes op til Væggen, og at hun da har ramset hendes Udenads-Lekte op; maae man i al Fald ikke troe, at her har været Compérage i Spillet med? og at det Hele er anlagt paa at bedrage Folk? — Fremdeles har man foregivet: at en magnetiseret Person kan i sin Paroxysme tale Sprog, som den forhen har aldrig før vidst det mindste Ord af.

Kan da Magnetens Indflydelse paa det menneskelige Legeme, frembringe Sprogkundskab? O! I Herrer Tilhængere af hiin vidunderlige Lære, magnetiserer rask væk, alle Studerende, for at de kunne lære Hebraisk, Grædsk, Latin og alle de levende Sprog, uden at spilde saa mange Aar derpaa! Kunne I gjøre det, da vil man kalde Jer Karle for jeres Hatte, og saa kunne Man sige, at der var Noget ved jer. Men, som I nu wirthschafte, saa er Jer hele Haandtering Intet andet end et Hakus Pocus filius, og I vise derved at I besidde den høie Grad af Dumdristighed at ville indbilde fornuftige Væsener saadant non plus ultra af Galimathias! Maae ikke enhver tænkende Mand, der veed at ingen Virkning er til uden Aarsag, ikke fortørnes over at man drister sig til at behandle den oplyste Verden som tankeløs? Var der ingen andre Frugter af Naturhistoriens Dyrkelse end at paabyrde Menneskene Troen paa de allerurimeligste, sund Sands meest fornægtende Fabler? saa var Naturhistorien det skadeforste, det foragteligste af alle Studier. Men vel Verdenen at det ikke er saa, at Naturhistorien dyrkes til Tarv for Menneskeheden, og ikke for at bedrage og forvilde Mennesket.

Grison trøster sig ved, at hvis vi skulle hos os faae een eller flere magnetiserede Personer, der ville øve deres Kunster, vort Politie da ligesaa sikkert vilde opdage Bedrageriet, som det opdagede Kunsten for omtrent 30 Aar siden med den besatte Tjenestepige paa Hjørnet af Trompetergangen og Skindergaden her i Kjøbenhavn.

Denne Historie var omtrent af samme Suurdeel, som hiin berygtede Dyriske Magnetisme. Det Hele bestod deri: at Pigen foregav at see den lede Satan, og naar han viisede sig for hende hørdes en dump Lyd som kom fra forskjellige Stæder i Kammeret, ligesom de Tilstedeværende indbildte sig og ligesom hun snoede sig i Sengen. En da agtet Læge, der practiserede i det Huus, hvor Pigen tjende, har for Grison selv forsikkret, at Pigen virkeligen var besat; men Politiet opdagede, ved Hjelp af vor Tode: at hun havde paa sin store Taae anbunden en Salvekrukke eller Glas, hvormed hun, naar hun foregav at see Fanden, stødde mod Endebredtet af Sengen, og derved frembragde en huul og dump Lyd. Da dette Kneb var opdaget, escamoterede Lægen sig bort; Pigen blev ved Retten dømt at hensættes i Tugthuset, og dermed var Fandens Spil tilende.

Gjorde Politiet i Preussen, i Tyskland og andre Stæder, hvor den Dyriske Magnetismes Pest raser, som Politiet og vor Tode hos os have gjort ved hiin Pige, og søgde at opdage de skjulte Aarsager, uden at lade sig forlede af Mænd af Autoritet, samt deres Blændværk — den reise sig fra Overlæg eller fra Forblindelse, — saa vilde sikkerligen den Dyriske Magnetismes Bedragerier snart komme for Dagen, og den grasserende Epidemie snart standses og endeligen ophøre. Da ville alle deres Tilhængere staae flaue, feige og flade, som vor Wessel siger, og Overtroens paa Menneskenes Lettroenhed og Eenfoldighed opreiste Tempel vilde styrtes tilbage ned i sine Ruiner og i en rum Tid ikke formaae at hæve sig igjen, uden for atter at nedstyrtes end dybere i sit Fængsel.

---

## Indenlandske Efterretninger.

I Aarhuus Avis læses følgende, til Tidsomstændighederne passende Digt:

## Europa og Barbarerne.

Europa! Skjoldmøe gjæve!
Vil du da ikke hæve
Mod Sydboes lumske Vold
Dit Jernescepter tunge?
Lad Sværd mod Brynie runge!
Løft høit dit brede Skjold!

Sydboen dig mon knuge —
Dit Blod han monne suge —
Din Søn hans Slave er!
Din Søn mon saare græde
I Ørken uden Glæde:
Har du hans Frihed kjær?

Det Baand, dig sammensnører —
Saa stærkt som du dig rører —
Skal sprænges, som et Straae.
O lad dig dog ei binde!
Du, som saa let kan vinde,
Styrt ei, naar du kan staae!

Dig ene kan hiin Dronning
Vel styrte, Røverkonning?
Til Helas mørke Hal.
Lad Albin Kraften bruge!
Lad hende Ulven knuge
Dybt ned i sorten Dal!

Reis dig, Britannia! op af din Dvale!
Bruus gjennem Bølgen i Stormenes Gang!
Ei vil du Tiden, du Djerve! forhale!
Lyttende hør du min æskende Sang!

Røveren lurer i Nætter og Dage —
Graadigen myrder din voxende Val!
Lurer, og sluger, som rovgjerrig Drage,
Dig, og din Broder i blodige Hal!

Knus da den Røver med tordnende Værge!
Splintre hans Isse med jernfaste Arm!
At den ei mere Europa skal hærge!
Udriv den Slange af Nordboens Barm!

Reis dig! og sænk ham i dybeste Grunde!
Reis dig en Palme paa Røverens Gruus!
Da vil du læge saa mangen en Vunde,
Da vil du signes i Alfaders Huus.

Jens Blicher.



I Anledning af den i Skilderiet No. 57. P. 904 meddeelte Efterretning, om et Uveir i Egnen af Holbek den 10 Juli, anmærker Slagelse Avisen af 20de næstefter: "Dette Uveir gik frem i en Linie fra Sydvest til Nordost, fra store Belt til Lammefjorden, hvorved Sandbye ligger; i Slagelse var Veiret ikke saa stærkt; men i Hyllerup, en Bye, som ligger en Fjerdingvei derfra imod Vesten, rasede det frygteligt, oprykkede store Frugttræer af Haverne, beskadigede Tagene, og var saa voldsomt, at ingen torde gaae ud af sit Huus. Det drog derfra over Kragerup Gaard, hvor det efter et Dienvidnes Beretning gjorde stor Skade, rev mangfoldige Grene af Træerne, hvoraf nogle vare af en Alens Tykkelse, nogle vare flækte, andre som afskaarne og atter andre som afvridede; paa en Gaard skal det have afrevet Taget. Længere borte skal det have ført en Flok Gjæs med sig i Luften og siden kastet dem ned. En forstandig Mand her i Byen bemærkede Uveiret i sin Gang mod Norden; det kom ham for som at Skyerne stødte mod hinanden og dannede en spids nedentil gaaende Figur, og som at en stærk Damp steeg i Veiret. Dette Uveir tjente til at styrke Almuen i Troen paa den forrykte Professors i Bolognas Spaadom, at Verden skulde opbrænde den 18de Juli; da det syntes den at kunde være en Forbetydning derpaa, eftersom de meente, at de øvrige Forbetydninger, nemlig Tegn i Soel og Maane allerede vare indtrufne i Aar ved Maaneformørkelsen og Soelpletterne; mærkeligt var altid dette Veir, og dette Blad modtager gjerne de Beretninger, som maatte tilsendes det, om den Gang det har taget."

Mariboe, den 19de Juli. Den 9de dennes optrak ved Pederstrup i Lolland, et Uveir med Torden og Lynild fra sydost til nordost, under hvilket en Skypompe lod sig see, som i en Bredde af 40 til 50 Skridt bortrev næsten Alt hvad der forekom. — Paa Pederstrup Gods, hvor den trak over, har den omkastet adskillige Træer med Rode, afbrudt andre, deels paa Stammen, deels afreven og afbrudt endeel Grene, og kastet dem flere hundrede Skridt bort; adskillige Bønderhuse er blevne beskadigede paa Tagene og Gavle indslagne; men saavidt vides er intet Menneske eller Creatur kommen til Skade. — Paa Pederstrup Gaard selv

har Orkanen allene afrevet et ubetydeligt Tag, omkastet nogle Frugttræer i Haugen og bortført et Mistbænke-Vindue 40 til 50 Skridt fra Mistbænken. (Mariboe Av.)

Kiøbenhavns Børs den 23 Juli.

Cours. Hamb. 2 M. 685, a vista 693. Amsterdam 2 M. 635, a vista . . London 2 M. 31 Rbdlr. Spec. 695. — Specier solgtes til 42 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92½ pr. 100; Oblig. 79¾. Norske Sedler 43½. Svenske Sedler 10 Mk. — Disconto 8 PC.

## Blandede Efterretninger.

De africanske Røverstaters sidste Time synes at have slaaet, og eenstemmigen gienlyder nu den i saa mange Aar mishandlede Menneskeheds truende Røst fra alle Sider. Den Dag er nær, da Europas mægtigste Stater ville forene deres Magt mod Barbarer, der hidtil paa den allerubegribeligste Maade have aftvunget en heel cultiveret Verdensdeel en Tribut og breven en Handel med Freden. Da denne Sag er hele Menneskehedens, saa maa den ogsaa interessere enhver, der føler for Menneskehedens Anliggender. Under Sidney Smiths Præsidium har der, som bekiendt, i Engelland dannet sig et Selskab, hvis Formaal er at Slavehandels Afskaffelse. En Indbydelse fra dette Selskabs Præsident, angaaende de Tydske, der ere faldne i Barbarernes Vold, kan ikke læses uden inderlig Deeltagelse. Den lyder saaledes: Præsidenten for Ridderne til de hvide Slavers Befrielse i Africa, har erfaret, at der gives et vist Antal Slaver af den tydske Nation, som hos Regieringerne i Røverstaterne hverken repræsenteres af Consuler eller Agenter. Disse Ulykkelige ere glemte, forladte og ikke erkiendte af hele Verden, og bleve for største Delen tagne til Fanger i Middelhavet, som Passagerer, ombord paa Skibe, under spansk eller siciliansk Flag. Disse Nationer, der sluttede Fred med Røverstaterne, kunde ikke udvirke disse tydske Slavers Befrielse, paa Grund af deres Erklæring ved deres Tilfangetagelse. Det hedde i denne Erklæring, "at de ikke hørte til de Nationer, under hvis Flag de fore, men til Tydskland". — Da det ikke er det indre Fastlands Regieringers Hensigt, at begynde officielle Meddelelser med Røverstaternes Regieringer, eller at betale den af samme fordrede Tribut, saa have de ulykkelige tydske Slaver aldeles intet Haab om Befrielse, forend Røversystemets fuldkomne Afskaffelse. Christenheden, og især deres Landsmænd, paaligger det, at komme dem til Hielp, indtil deres fuldkomne Befrielse er tilveiebragt, som en Virkning af de almindelige, ved Befrielses-Ridder-Selskabets foreslagne Forholdsregler. I Følge heraf troer Præsidenten at burde henlede den offentlige Opmærksomhed paa deres ulykkelige Stilling. — Selskabet mod Sørøverier ønsker at see Actstykkerne udbredte i alle Sprog, og gjør sig det til Pligt, at bemyndige de Herrer Bogtrykkere i Europa til at offentliggiøre Udtogene ɾc. efter eget Godtbefindende. Han takker dem i Forveien for Udbredelsen og Bekiendtgiørelsen af dette Velgiørenhedsværk, hvis Fremskridt kun af Mangel paa Efterretninger om det Ondes Omfang og Vanskeligheden i Grundmidlers Anvendelse ere blevne forsinkede. Man see Memoiren No. I, Correspondencen med Algier No. V., X., XIII., og den authentiske, af en brittisk Admiral, et ivrige og virksomt Medlem af Selskabet, officiel meddeelte Erklæring fra Baien i Tunis, der har antaget Selskabets Begieringer, "at i Tilfælde af en Krig med benævnte Magter, ingen Fange skal komme i Slaverie, men med muligste Menneskelighed behandles som Krigsfanger, paa europæisk Viis, og tilbagesendes til sit Fædreneland." — Algier, langtfra at ville tilstaae Europa og Menneskeheden samme Fordeel, har tvertimod fastsat, at beholde, uagtet Freden, de neapolitanske Fanger i Slaverie, indtil deres Løsepenge, tusinde spanske Piastre for hver Mand, hvilke i det Hele skulle være sammenbragte i Aaret 1818, ere erlagte. Saaledes ere de fleste af disse Uskyldige fordømte til endnu at vansmægte i halvandet Aar under Tvangsarbeide, hvis de ikke inden den Tid ere døde. I Henseende til Tripolis see man No. VII. — De italienske Fanger, hvilke (uden Marine og Consuler) ingen andre Sagførere have end Ridderne og andre

Medlemmer af Selskabet, ville, efter nogen Tids Forløb have den frygtelige Udsigt, at blive deres hele Levetid i Slaverie, naar de andre Nationer ikke til deres Fordeel, antage sig deres Sag paa en Maade, der indgyder Agtelse. I dette Øieblik spørge de i deres Fængsel: "om deres grusomme Trældom ikke opvække Europas Deeltagelse og Omsorg i samme Grad, som de liv- og følelsesløse Billeder, hvilke man med saa stor Iver har tilbagegivet deres første Fædreneland; om det ikke ligesaa meget ligger deres Landsmænd paa Hjerte, at udfylde Tomheden i Fiskerhytterne, som at see hine Tomheder igjen fyldte, der i Konstgallerierne i Florenz og Rom, saa meget fornærme Øiet og Egenkjerligheden . . . . Maatte dog disse Gjenstandes Venner raadspørge deres Hjerte, maatte de gjøre sig selv Regnskab for, om de ikke med uendelig større Bevægelse, ville betragte de, fra Slaverie, Qvaler, Skjændsel og Død befriede, og deres Familier tilbagegivne Slavers, levende og nyoplivede Træk; om de ikke med uendelig mere Rørelse, vilde betragte disse af Tak og Haab forklarede Træk, end selv hine Underværker i Marmor og Malm; og om denne moralske Nydelse ikke er ganske egnet til, værdigen og hæderligen, at opveie den Konstkjerlighed, som de for Prisen af saa meget Guld, tilfredsstille. — Maatte endeligen hine Politikere, der ansee Nationens Stolthed, ved Ranet af hine Marmorbilleder og Malerier, fornærmet, og som betragte samme som Seierstegn, dog i dette Øieblik betænke, at Mennesker, bebyrdede med Lænker, smægtende under Vægten af de grusomste Arbeider, i Africa, dagligen ere udsatte for Barbarers Haan og Spot; at de, uophørligen under en oprørsk og tøileløs Soldateskes Øine, ere, saa at sige, Voldsomhedens, Rovets og Plyndringens Seierstegn; maatte de betænke, at hine Barbarer, i hvis Besiddelse disse Ulykkelige ere, og som de betragte som deres Eiendom, trænge til en stor moralsk Tugtelse, paa det de endeligen maatte overtydes om, at de ikke ere stærkere end det væbnede Europa, og at Gjenopprettelsens Dag endeligen er kommen.

W. Sidney Smith,
Præsident.

Subskriptionen for de til Afskaffelsen af de hvide og sorte Slavers Slaverie i Africa bestemte, og i Centralcassen indflydende Penge, modtages fremdeles hos Hhr. Brødrene Genlis i Genua, Perregaux, Lefitte & Comp. i Paris, Courts i London og hos de vigtigste Banquierer i Europa, Asia og Africa.

---

Det gammelgræske Malerie, som er bekjendt under Navn af albrandinske Bryllup, fordi det forestiller Brudeværelser, med Brud og Brudgom og alle Bryllupsstykke, er af den forrige Eier, Fyrst Aldobrandina, vel solgt, men findes dog endnu i Rom, hvor det er blevet istandsat og reengjort. Den dutlige Maler Dominiko del Frati har nemlig, efter Canovas Raad, med Svampen bortskaffet Tilsætningerne og Paamalingen paa dette Malerie, og dette Malerie, der tilskrives Augusts Tidsalder, fremtræder nu igjen i sin oprindelige Klarhed og Colorit; thi den oprindelige Colorit hænger sammen med den polerede Intonaco, hvorpaa det er malet, at den kun ved Kniven kan tilintetgjøres, men ikke afviskes. Maleriet sees nu ikke allene anderledes coloreret, men ogsaa i mange Henseender anderledes formet, fordi Forbedrerne have paaklakket de vilkaarligste Forandringer endog i Hensigt til Figurerne. Den nuværende Eier, Kjøbmand Nelli, der skal have kjøbt det for 3000 Scudi, falbyder det nu, men til en Priis, som de paaholdne brittiske Konstelskere nu ikke ville betale ham.

Man har hidtil troet, at det ikke var muligt at fremstille Smittestoffene i Sygdommene synligen for Øinene, men Hr. Moscati har været saa heldig, at opfange i Vand Miasmerne af de usunde Riismarker i Toscana, og see dem fremstillede i snogged Skikkelse; det er derfor at haabe, at denne Opfindelse ogsaa engang vil kunne gjøres anvendelig i Hospitalerne.

I tydske Blade fremsættes det Spørgsmaal: Den bekjendte Guyton-Merveauske Røgning er et ubedrageligt Middel mod alt Utøi, der saa meget forøger Besværlighederne i Hospitalerne; men skulde et paa Dyr saa skadeligt virkende Røgelsesmiddel være saa ganske uskadelig for Mennesker?

I London lod for nogen Tid siden en Hr. Evans bortsælge ved offentlig Auction Marschal Junots kostbare Bogsamling. Den indbefattede blandt andet Bodoniske og Didotske Aftryk af Bøger, der for Marschallen særskilt vare trykte paa

Pergament. Den Didotske Horats i Follo, trykt paa Pergament, solgtes for 140 Pd. St.; et lignende Aftryk af Lafontaines Fabler med Originaltegninger af Percier, for 170 Pd. St. Den berømte Bibel, som Junot havde medtaget fra Portugal, findes ikke blandt de solgte Bøger. Den portugisiske Regjering har givet sig al muelig Umage, for at tilkjøbe sig dette Pragtstykke, og budet for samme 80,000 Fr.; men Mad. Junot erklærede, at hun, af Agtelse for sin Mands Minde, ikke vilde overlade samme under 150,000 Fr.

---

## Norske Efterretninger.

Ved Rescript af 1ste Juli er Øvrighederne tilstillet en af det ordentlige Storthing udfærdiget Indbydelse til Subscription til en frivillig Bank, dateret 24 Juni, hvorhos det dem er befalet, snarest mueligt paa hensigtsmæssigste Maade at bringe Indbydelsen til almindelig Kundskab i deres Embeds-Districter. Subscriptionsplanerne indsendes, naar de ere afbenyttede, til den midlertidige Bank-Direction i Christiania. Indbydelsen lyder saaledes:

Landsmænd!

Fra den Stund, Eders nu forsamlede Repræsentanter overtoge det vigtige Kald at ordne Fædrenelandets indvortes Anliggender, faldt Rigets Pengevæsen dem i Øinene, som den Anstødssteen, paa hvilken de fleste til Rigets Opkomst sigtende Foranstaltninger maatte strande. De saae med Forfærdelse det Spil, Egennytten paa denne Grund øvede — den Mistillid, den Immoralitet, den Forstyrrelse af alle borgerlige Forhold, dette Uvæsen medførte, og bleve derved endmere overtydede om Sandheden af den Paastand, at, for at sætte hine Uordener Grændser, og tillige give Rigets Handel, dets Agerdyrkning og andre Næringsveie nyt Liv, samt for at bringe Ligevægt imellem Statens Indtægter og Udgifter, er det absolut fornødent, at de Talmidler, som skulle tjene til Maalestok for Kjøb og Salg, for allehaande Penge-Forpligtelser, maae gives en fast og uforanderlig indvortes Værd.

Til dette Maal troede altsaa nærværende Storthing at burde stræbe; men der udfordredes i denne Anledning ikke blot at skabe et nyt Penge-Repræsentativ, det gamle maatte tillige inddrages, og denne Inddragelse maatte skee med Varsomhed, for



ikke paa eengang at standse den indvortes Rørelse i Landet. Desuden forudsatte disse Operationer, hver for sig, Anstrengelser, som ved Siden af de Bidrag, Statsstyrelsen forlangede, maatte synes byrdefulde for et Folk, hvis National-Kraft ved saa mange Aars Lidelser og Mangel paa Næring betydelig maatte være svækket.

Intet Under derfor, at Storthinget ansaae det for Pligt nøie at drøfte denne Sag, at indhente alle Oplysninger, som deri kunde tjene til Veiledning, og høre de forskjellige Meninger derom, som fra alle Landets Egne lød det imøde.

Saameget Ret man end maa lade vederfares den Flid og Sagkundskab, hvormed den ved Eidsvolds-Forsamlingen valgte Finants-Committee har behandlet dette Æmne, gjorde dog forandrede Omstændigheder det nødvendigt i nogle Dele at afvige fra denne Committees Plan. Ikke kunde man være uenig med den i Nødvendigheden af at udrydde de nu circulerende, paa urealisable Panter funderede Rigsbanksedler, men dette maatte, efter Thingets Anskuelse, skee mere gradviis og kuns i det Forhold, at dette Repræsentativ ved nye, paa rede Valuta funderede Talmidler kunde erstattes.

En pludselig Inddragelse af hiint Circulations-Middel kunde lettelig forvolde en almindelig Standsning i Næringsveiene, foruden at man vel og maatte tillægge det nogen Værd; at der desuagtet med en saadan Reform vil være forbunden nogen Rystelse i alle private Forhold, har ikke undgaaet Storthingets Opmærksomhed. Men det store Gode, som derved for den hele Stat opnaaedes, maatte retfærdiggjøre Middelet, saalænge dette afpassedes efter Landets Kræfter, og rigtigen fordeeltes paa dets Indvaanere.

(Norsk Rigstid. — Forts.)

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Nimere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høeckes Enke, i store Helliggeiststræder No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 60.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 27 Juli 1816.

## Rabener og Holberg.

To Satirikere udviklede sig i den første Halvdeel af det henrundne Aarhundrede, der begge havde lige stor Indflydelse paa deres Nation og deres Tidsalder: Danmarks Holberg og Tydsklands Rabener. Skjøndt forskjellige i deres Synsmaader, som i deres Yttringsformer, havde begge dog, som satiriske Forfattere, meget tilfælles med hinanden, og det er besynderligt nok, at man har anstillet en Sammenligning mellem Holberg og Voltaire, der i Grunden kun lignede hinanden i Mangfoldighed, men ikke imellem Holberg og Rabener. Vist nok staaer den første høit over den sidste i comisk Styrke og træffende Nationalitet; men for saavidt de begge virkede til hiint fælles Maal: ved Latter og Satire at forbedre deres Samtidiges Sæder, gives der neppe to Forfattere, der mere fortjente at bringes i Sammenligning, end netop disse to Satirikere. Paa disse Ideer ledtes jeg nyligen ved at læse Göthes Tanker om Rabener, i den anden Deel af hans ypperlige Værk: Aus meinem Leben.

"Rabener, vel opdraget, opvoxen under en god Skoleunderviisning, af en munter og ingenlunde lidenskabelig eller hadsk Natur, valgte den almindelige Satire. Hans Daddel over de saakaldte Laster og Daarligheder udspringer af den rolige Menneskeforstands rene Synsmaader og af et bestemt, sædeligt Begreb, hvorledes Verden burde være. Anken over Feil og Lyder er harmløs og munter, og paa det selv den ringe Dristighed i hans Skrifter maa undskyldes, forudsættes, at Daarernes Forbedring ved det Latterlige er intet frugtesløst Foretagende."

"Rabeners Personlighed vil ikke letteligen fremkomme igjen. Som duelig, nøiagtig Forretningsmand, gjør han sin Pligt, og erhverver sig derved sine Medborgeres gode Omdømme og sine Foresattes Fortrolighed; dernæst overlader han sig for Morskab til en munter Ikkeændsen af alt, hvad der nærmest omgiver ham. Pedantiske Lærde, forfængelige Ynglinger, hvert Slags Indskrænkethed og Indbildning, beskjemter han mere end bespotter, og selv hans Spot udtrykker ingen Foragt. Ligesaa spøger han over sin egen Tilstand, over sin Ulykke, sit Liv og sin Død."

"Maaden, hvorpaa denne Forfatter behandler sine Gjenstande, har kun lidet Æsthetisk. I de ydre Former er han vel mangfoldig nok, men han betjener sig overalt for meget af den directe Ironie, nemlig ved at rose det Lastværdige og laste det Rosværdige, hvilket Taler-Middel kun høist sjeldent burde anvendes, thi i Længden falder det Mennesker af Indsigt kjedsommeligt, fører de Svage paa Afveie og behager vel den store Middelclasse, der, uden synderlig Aandsanvendelse, kan indbilde sig at være klogere end Andre. Men hvad han end fremsætter, og hvorledes han end fremsætter noget, vidner det om hans Retskaffenhed, Munterhed og Jevnsind, hvorved vi altid føle os

indtagne; hans Tidsalders ubegrændsede Bifald, var en Følge af saadanne sædelige Fortrin."

"At man søgte og fandt Mønsterbilleder til hans almindelige Skildringer, var naturligt; at Enkelte besværede sig over ham, fulgte deraf; hans alt for lange Forsvar, at hans Satire ikke var personlig, vidne om den Fortræd, man havde voldt ham. Nogle af hans Breve paasætte ham Krandsen, som Menneske og Forfatter. Det fortroelige Brev, hvori han skildrer Dresdens Beleiring, hvorledes han taber sit Huus, sine Skrifter og sine Paryker, uden i ringeste Henseende at tabe sit Jevnsind, er saare fortræffeligt, endskjønt hans Samtidige og Medborgere ikke kunde tilgive ham denne lykkelige Sindsstemning. Det Brev, hvori han taler om sine Kræfters Aftagelse, om sin nærforestaaende Død, er særdeles agtværdigt, og Rabener fortjener at tilbedes som en Helgen af alle muntre, forstandige, i alle jordiske Handelser, glad hengivne Mennesker."

"Ugjerne river jeg mig løs fra ham, kun dette anmærker jeg endnu: hans Satire har ene Hensyn paa Middelstanden; han lader sig hist og her vel mærke med, at han vel ogsaa kjender de høiere Classer, men at han ikke finder det raadeligt, at berøre dem. Man kan sige, at han ingen Efterfølger har havt, at der ingen fandtes, som turde maale sig med ham, eller ansee sig for at ligne ham." Saavidt Göthe.

Vende vi os til Holberg, saa finde vi, at han deels skrev sine vigtigste satiriske Arbeider nogle og tredive Aar førend Rabener, deels satiriserede under ganske andre personlige Forhold. Hans Lystspil, Peder Paars og Niels Klim, der fremkom i den første Fjerdepart af det forrige Aarhundrede, maae naturligviis betragtes som hans Hovedværker i dette Fag. Han skrev ikke blot for et langt mindre Publicum end Rabener, men tillige i en Tidsalder, da hans Fædreneland nyligen havde overstaaet Krigens vigtige Crise. At det maatte falde ham vanskeligt at skrive Satirer under saadanne Tidsforhold, er begribeligt. Man vil derfor ogsaa finde, at Holberg, ligesom Rabener, ansaae det for raadeligst, at holde sig til Middelstanden, ja endog til de lavere Classer, og at han ikke berører de høiere Stænder, uden ved ganske ubetydelige, enkelte Leiligheder, f. Ex. naar



han i sine Lystspil satiriserer over Ordet von P. Selv i sin Don Ranudo, hvor han skjemter med Anestolthed og Adelshofferdighed, er han saa forsigtig, at henlægge Scenen i Spanien. Ved at læse hans satiriske Skrifter, skulde man næsten fristes til at troe, at Lyder og Taabeligheder kun fandtes blandt Middelstanden og menige Folk, thi lige fra hans Lystspil til hans Skjemtedigte, bevæger hans Satire sig i denne Sphære *). Af Censuren trykkede ham, lod han sig ved forskjellige

*) Efter Holbergs Tid gik man over til en anden, ganske modsat Yderlighed. "Den prosaiske og poetiske Satire, siger Göthe, havde hidtil altid vogtet sig for at berøre Hof og Adel. Rabener afholdt sig i den Henseende fra al Spot, og blev i de lavere Kredse. Zachariæ sysselsatte sig meget med Landsbyadelsmænd, fremstillede deres Elskovsanliggender og Egenheder comisk, men uden Ringeagt. Thümmels Wilhelmine, en liden aandrig Composition, ligesaa behagelig som dristig, erhvervede sig stort Bifald, maaskee, tildeels, fordi Forfatteren behandlede en Adelsmand og Hofmand ikke synderlig skaansomt. Det bestemteste Skridt gjorde imidlertid Lessing i Emilia Galotti, hvor de høiere Regioners Lidenskaber og rænkefulde Forhold findes bidende og bittert skildrede. Alle disse Ting virkede fuldkomment paa Tidens Sind, og Mennesker af mindre Aand, og uden Talent, troede at burde gjøre det Samme, ja endog mere; ligesom da og Grosmann, i sex uappetitlige Retter, opvartede det skadefro Publicum med alle sit Pøbelkjøkkens Lekkerspiser. En retskaffen Mand, Hofraad Reinhard, spiller ved dette ubehagelige Taffel Hunshofmesterens Rolle, til Trøst og Opbyggelse for samtlige Gjæster. Fra den Tid af valgte man de theatralske Skurke stedse blandt de høiere Stænder; men dog maatte Personen være Kammerjunker, eller i det mindste Geheimesecretær, for at gjøre sig en saadan Udmærkelse værdig. Til de allerugudeligste Skuebilleder kaarede man de øverste Charger og Embeder i Hof- og Statscalenderen, i hvilket fornemt Selskab imidlertid Justitiarierne fandt deres Plads, som Skurke af første Instanz." — — To nyere tydske Digtere have drevet det meget vidt heri, og indtil Væmmelse har man seet, at de ikke kunde levere et Lystspil, uden at give en Minister, en Cantsler eller anden høi Øvrighedsperson til Priis for den store Hobs Haanlatter. Man sige hvad man vil om den Nytte, Skuespillet, som Sædernes Skole, stifter og kan stifte; fra intet Sted er der maaskee bleven udbredt flere uværdige Fordomme mod hele Stan-

Leiligheder mærke med, f. Ex. i Erasmus Montanus, hvor han lader Peer Degn spørge: hvem er Imprimatur i Aar, eller i hans Skjemtedigt:

"Jeg paa hans Brudeseng vil Imprimatur skrive",

o. fl. St. For ikke at støde denne, og for at undgaae Udsletning, holdt han sig, ligesom Rabener, til ganske almindelige borgerlige Lyder: Rangsyge, Politiseringssyge, Stundesløshed, Pedanterie, Storpralerie o. s. v. Man seer paa mongfoldige Steder i hans Skrifter, at hans Forsigtighed heri gik meget vidt. Jeg vil blot anføre et eneste Exempel af Peder Paars (4 B. 2 S.) hvor det hedder:

Byeskriveren Lars Hick, som orthographisk var,
Og ringest' Bogstavs Feil ei kunde pardonnere,
Blev vred, da han et i foruden Todel saae.

Her tilføier Holberg i en Anmærkning: "Poeten railerer generaliter med dem, der seer meer efter, om der fattes et Bogstav, end om der er Mening udi et Skrift". — At mange af de Caracterer og Lyder, Holberg satiriserede over, vare Gjenskin af de Mønsterbilleder, han havde seet i det virkelige Liv, og at hans indere Øie umueligen kunde blive frit for Indtryk af det, der paatrængte sig hans ydre Øie, derom kan der vel neppe være nogen Tvivl. Men for en Aand, som Holbergs, var det næsten en reen Umulighed at tilbagegive disse opfangne Billeder i deres grove sandselige og gjenkjendelige Form. De maatte altid fremstaae som idealiserede Individualiteter, luttrede og foredlede i hans Sjel. Jeg er derfor aldeles ikke tilbøielig til at troe, at der fandtes egentlige Personligheder i hans Satirer. At F. Rostgaard, i sin Klage over Peer Paars, som han paastod brændt af Bødelen ɩc., maatte tage sin Tilflugt til at erklære hele Anholt for beskjæmmet ved Holbergs

der, ja hele Nationer, end netop fra Skuepladsen. Et eneste genialsk Hoveds gode og heldige Indfald drager en Hær af aandløse og flaue Efterlignere efter sig. Derfra den evige plumpe Spotten med Tydskere, Jyder, Adelige ɩc. Saadanne Udfald og Angreb, ideligen gjentagne, maa tilsidst forplante sig til det virkelige Liv og fade Sædeligheden.

lystige og uskyldige Indfald *), viser noksom, hvilken Møie hans Anklager havde med at finde virkelige og bevislige Personligheder i Skriftet. Det gjør fjerde Frederiks vise og humane Raad udødelig Ære, at det ikke agtede paa Rostgaards Angivelse, ihvorvel Holberg dog havde forseet sig ved at lade Bogen trykke uden Censur.

Af "Critiqven over Peder Paars" seer man tydeligen, at Affairen med Rostgaard har om ikke svækket Holbergs satiriske Lune, saa dog gjort et betydeligt Indtryk paa ham. I Slutningen af hiin Critique, som er skreven senere end Peder Paars, forsvarer han sin Satire paa en Maade, der noksom vidner om, hvor meget han vogtede sig for at berøre visse Strænge. Han siger nemlig:

"Min Pen uskyldig er, den skriver for at lee,
Jeg nævner tidt en A., jeg maler tidt en B.,
Jeg stundom Navne og Personer tidt opdigter,
Men skyder udi Flæng, især paa ingen sigter.
Med Tro og Øvrighed jeg aldrig Feide fører,
Men vel mod den, som til Statscriticus sig gjør.
Jeg over Satyras end tidt satyriserer,
Saa tidt jeg Tempo seer, jeg med mig selv railerer.
Til anden Satyra, tro mig, Hans Mikkelsen,
Vel haver Hjerne, men ei Blæk, Papir og Pen."

Han siger her udtrykkeligen, at han vel kunde satirisere over andre Gjenstande, men at han ikke gider. — Holbergs egentlige satiriske Cyclus maa regnes fra Aaret 1720 til 1725. At,

*) Medens man var saa kilden ved Alt, hvad Holberg skrev, taaltes det dog, at Presserne udspyede det ene Nidskrift efter det andet imod den store Mand selv. Efter hvad Holberg selv fortæller derom (See hans Levnet i hans udv. Skrifter, 21de Bind, S. 417), maa de have været meget grove. "Det var saa langt fra, siger han, at jeg vilde gribe til Vaaben mod disse Grovheder, at jeg ikke engang vilde lade Bogtrykkeren stevne, skjøndt Øvrigheden selv viste mig, jeg ikke kunde gaae Glip af min Hevn, og ikke saa alvorligen opmuntrede mig til at hevne mig, at den Karls Dumdristighed ikke skulde gaae i det Uendelige."

hvad man siden af dette Skriftslags fik fra hans Haand, var hans Niels Klim, som han maatte lade trykke udenlands, og det endog paa Latin. Det maa endda ikke have kostet ham saa liden Møie at undgaae de Rostgaardske Forfølgelser, siden man af Noticen i Luxdorphiana seer, "at den ældre Grev Danneskjold, Holbergs Velynder, maatte gaae op i Cancelliet i den Anledning, og tillige søge at bringe Kongen paa andre Tanker, hvorover Rostgaard blev meget misfornøiet". Uagtet Conseilet erklærede (d. 12 Febr. 1720): "at det ikke finder, at Skriftet bestaaer af andet end lutter fingeret Skjemt", saa skeete det dog med det Tillæg: "som hellere kunde blevet uladt end skreven"; hvilke Udtryk, yttrede af Rigets høieste Raadsforsamling, umueligen kunde være en Mand i Holbergs Stilling behagelige.

De Ord: "Min Pen uskyldig er, den skriver for at lee", synes at være den sandeste Caracteristik af den Holbergske Satire; thi at gjøre latterlig, hvad i sig selv allerede er latterligt, var dens Hovedformaal, og Borgerlivets almindeligste Anliggender Skiven, hvorefter den uafladeligen sigtede. De Feil og Daarligheder, den har bragt os til at lee over, have skiftet Farver, men ikke Natur. Rangsyge Narre, som Jeronimus; storpralende Vindmagere, som Tybo; dræbende Sladdrere, som Geert Westphaler; politiserende Kandestøbere, som Mester Hermann; hofærdige Prakkere, som Don Ranudo; pedantiske Lærde, som Mag. Stygotius, findes endnu den Dag i Dag er; i det mindste er deres Slægt langt fra ikke uddød. Man har derfor Møie ved at antage, at Holberg ved sin Satire har stiftet saa megen Nytte, som mange ville paastaae. For saavidt Latter virker gavnligt paa Sundheden, har han, ved sin uudtømmelige Vittighed, været en herlig aandig Læge; men man tager uden Tvivl meget Feil, naar man troer, at han ved sin Satire har forbedret Menneskeheden. — Ogsaa i hans Selvbiographie gjentager han den Erklæring, "at der i hans Satyrer vel er megen Galde, men at han dog kun hvæsser sin Pen mod Feil, og ikke mod Folk." Imidlertid tilstaaer han dog lidt bedre hen, "at nogle af hans Digte fortjene Daddel, thi ihvorvel han ikke selv har paa ført nogen Krig, har han dog været alt for hidsig og haardnakket i at forfølge dem, han blev opfordret af." Han ønsker ved denne Leilighed en nye Udgave af sit Digt (Peder Paars), for at bortage et og andet haardt Ord, det er udskjemmet af, thi hvorvel det er aftvunget ham imod hans Villie, anseer han det dog, som ikke ringe Pletter paa sit Værk.

(Fortsættes.)

---

En af vore ypperligste Tænkere erklærede sig i Aaret 1814, paa Grund af et bekjendt digterisk Udtryk i en gammel israelitisk Folkesang, mod det hidindtil antagne koperniko-newtonianske Verdenssystem. — I Aaret 1800 drog et af Frankrigs originelleste Hoveder — Mercier — offentlig til Felts mod samme System. — Da jeg haaber det vil interessere flere af dette Blads Læsere, meddeler jeg herved hans Manifest, indrykket i Ami des Loix under 5te Januar ommeldte Aar:

O, I saavel synlige som usynlige Planeter, der blive forestillede os som tunge, i al Evighed af despotiske Sole ompidskede, og deres lange Riis eder underkastende Legemer! Eder er jeg kommen at befrie fra dette besværlige haanende Slaverie; I ville i Fremtiden have Eders egen uafhængige Bevægelse.

Og du Jord, som fødte mig; du min værende Moder! du, som Man lod som en afsindig Jomfrue løbe og vanke omkring hele Solen, Gud veed i hvilke ubeskrivelige Kredse! jeg giver dig din rolige og bestemte Karakter igjen; du skal bevæge dig horizontal om din Middelpunkt, kun have en Overflade og ingen Antipoder mere; thi det er Daarskab at troe derpaa; enhver naturlig Dag vil du vakle tvende Gange op og ned fra Norden til Sønden; dermed lader Alt sig paa det letteste forklare; Ebbe og Flod bliver foraarsaget ved denne Vaklen; der have I den hele Hemmelighed, den eneste og sande saa længe søgte Mekanisme; Maanen har ei noget at bestille dermed.

Du Maane! dit Lys er dit eget; du har ei Solen at takke derfor; naar du formørkir dig — og hvad formørkes ei i Naturen — saa skeer det, fordi dit Lys trænger ind i et stærkere og taber sig deri.

Og du Sol, af hvem Man gjorde et sandt Helvede! du, hvorom Buffon sagde, at du brændte værre end en Smelteovn, naar han kastede en Kugle i sin Kamin, for at beregne din Antændelsesgrad! du, som Man i vore Dage kalder Verdenens Fortærerinde! jeg kommer for at afvælte denne afskyelige Bagvaskelse fra dig; men da det ei er min Villie at du fortærer dig, saa berøver jeg dig al din Varme; de smukke Straaler, hvormed du bekrandser dig, vil du skylde min Moderjords Uddunstninger, og ei have andet at gjøre, end sætte de med Varme og Lys analogiske Materier i Bevægelse. Leve Chymien!

I Stjerner! I begribe vel at Man ikke kan bringe eder i Overeensstemmelse med Attraktionssystemet, med nogles Forsvinden iblant eder, med Herschel og med Kometernes Afvigelse. — Naar der tildrager sig Fænomener iblant de himmelske Legemer, som mislede de største Stjernekyndige, saa tage de sig vel i Agt for at tale derom; men jeg, som ei hører til Lauget, jeg vil tale derom.

Naturens fordomsfri Studium fører os før til Sandheden, end Magiernes Paastand, som have overlæsset Astronomien med et, den menneskelige Fornuft afskrækkende, løgnagtigt videnskabeligt Bilderede.

Den hellige Augustin negtede Antipoderne; fordi han havde sund Fornuft; han var Naturens Menneske; han sluttede efter sine Øine og sin Forstand. — Ei saaledes det forkunstlede Menneske, som er kommet efter ham, Aabenbaringens Drømmer og Fortolker, som har forvildet sig i sine Drømmerier og sine Tal.

Dette vil sikkert forarge de Folk, som anvise Solen en 34 Millioner Mile langtfraliggende Plads; som vide Alt; som afgjøre Alt i Mathematikens Navn; men de mathematiske Videnskaber fortjene mindre Skaansomhed end de Øvrige, fordi de tilegne sig Navnet: de usaaatige og triumferende Videnskaber. Kritiken sætter sig imod denne indbildte Triumf; Vi have fysiske Love, som staae i den fuldkomneste Modsigelse med alle disse Hypotheser; vi ville raadføre os med disse positive Love. — Alt overbeviser os om, at Universumets Maskine sætter hemmelige Drivefjedre i Bevægelse, som ere os ubekjendte, og denne Kundskab overstiger langt alle en stolt afgjørende Geometries Bestræbelser, fordi enhver af disse Hjuls Bevægelser staae i Forbindelse med alle de øvrige, og det især tilkommer Jagttagelsen over de fysiske Love at underrette os om det som vi skulle troe om dette store Universums Gang.

Analogien med de simpleste og mest erkjendte Love vil føre os til meget sandsynlige Formodninger, som vi overlade til Efterverdenen at stadfæste. — Alt maa maaskee underkastes en ny Undersøgelse, og hvorledes skulle svage indskrænkede Væsener, som kun indtage et Punkt, og vedvare et Øieblik i denne umaadelige for Evigheden opførte Bygning, kunne sige: vore Hypotheser ere Sandheder, vore Opdagelser ere ufeilbare, vore Beregninger ere frie for al Vildfarelse?

Jeg kan ei begribe, sagde Augustin, at Huse, Mennesker, Dyr og alle Ting skulle være befæstede til Jorden og blive paa den, dersom de bleve omdreiede med den. Sæt et Glas paa et Bord, løft det lidet, saa bliver Glasset staaende, løft det mere, saa taber det Ligevægten og falder om.

Jeg fæster et Stykke Bly til en Traad, som hænger fra Midten af en Hvælving paa en Fod nær til Jorden; dersom Jordkuglen dreiede sig om af sig selv, vilde denne Traad ei blive lodret i Midten af Buen, men bøie sig hen til den Side, hvorhen Bevægelsen er stilet.

Dersom Jorden bevægede sig fra Vesten til Østen, vilde Man aldrig see Skyerne trække ubevægelig hen til Vesten, og de som trak til Østen maatte nu ile hurtigere afsted end Lynilden. Steder og Huse vilde erfare en bestandig Rystelse, og ei længe kunne staae opreiste.

Dersom Jorden bevægede sig, og Luften med den, maatte Luften siden den Tid, formedelst Bevægelsens store Hastighed, være bleven saaledes opvarmet, at Jorden ei havde kunnet blive beboelig, og ingen Dyreslægt kunnet mere leve paa den.

Augustin havde i vores Tid kunnet sige: Dersom I endelig ville antage, at Jorden bevæger sig fra Vesten til Østen, saa vilde, naar Man løste en Kanon, Kuglen ei være saa langt fra sin Kanon, som Kuglen af en fra den modsatte Side afskudt Kanon, fordi Jorden vilde ved sin Bevægelse have ført Kanonen til den første Kugle, og derimod fjernet Kanonen fra den anden Kugle.

Dersom Jorden bevægede sig omkring sig selv, hvorledes vilde Man da definere en lodret Linie? Antager Man Antipoderne og de omvæltende Bevægelser, saa maatte man i mine Tanker forkaste et af de Redskaber, som vi dog ansee for ufeilbare, jeg mener Nivellermaskinen; og hvorledes vil Man bringe de forskjellige, over de fire Verdensdele udbredte, Strømmes og Floders Leie og Løb i Overensstemmelse dermed? Det synes dog umueligt at den skulde have en sphærisk Form. Amazonfloden som løber frem i en lige Direktion af omtrent 12 til 1500 Mile, beviser dog vel at Jorden ei har nogen Krumning, og denne samme Flods Beliggenhed under Ægvinoktiallinien maa gjøre os Jordens Krumning tvivlsom; den lader sig ligesaalidet forudsætte efter Breden, som efter Længden.

Vandet har ifølge Erfaring en Afsky for at løbe tilbage til sin Kilde; det maa have et Afløb og søger altid at sætte sig i Ligevægt; dersom de fire Jordens Dele ere fuldkommen runde, hvorledes ville I da forklare eder de paa Siderne værende Kanaler.

Nigeren som igjennemstrømmer Afrika fra Vesten til Østen, kan indtage omtrent 5 til 600 Mile i lige Direktion; Man kan altsaa ei antage, at Jorden har i dette lange Mellemrum mindste Krumning; thi Vandet kan ei stige af sig selv.

Endeligen dersom de fire Verdensdele vare sphæriske, hvorledes vilde Man da forklare den velgjørende Dug, som falder i alle Timer og alle Aarstider lodret ned over vore Hoveder, saavelsom Hagelen der har den samme Direktion. Jeg kan dog ei troe, at begge falde for visse Folk ovenfra ned, og forekomme for andre nedenfra op.

K. L. Husum,
Premier-Lieutenant.

---

## Forslag.

Efter flere Fiskeres Udsigende, skal der fra Dragøe af, hele Sundet igjennem, og i Særdeleshed under Hveen og mod svensk Kyst, være saadan Overflod af Sælhunde, at de skulle være i Tusindviis. Vore Fiskere ved Strandkanten klage over, at Sælhundene ødelægge deres Garn, og at deres Fiskefangst desaarsag, er saare ringe. Følgen heraf befrygtes, formedelstiden ved Yngelen tiltagende Mængde, at blive den, ei allene, at de Familier, som have kunnet ernære sig med Fiskefangst, blive forarmede, og til Slutningen ville komme til at ligge Almeenheden til Byrde, men endog at der vil blive Mangel paa Saltvandsfiske. Naar Aarsagen ophører, ophører og Virkningen, siger man. Derfor var det vel gavnligt: at disse Dyr, hvoraf der skal være nogle paa Hestes og Koers Størrelse, bleve udryddede, enten ved at skyde dem, eller ved at fange dem med Garn. Dette sidste skal være den Maade, man bruger under Bornholm, og Gevinsten, som denne Fangst yder, skal være meget betydelig. I Betragtning heraf foreslaaes: at formuende, og i Fiskefangsten kyndige Mænd, som f. Ex. var Solling, ville, uden at vove et alt for betydeligt Udlæg, for det almene Vels og egen Fordeels Skyld, paatage sig at udrydde disse, for Fiskefangsten høist skadelige Dyr, — der i Vandet ere at sammenligne ved Ulve og Ræve paa Landjorden, — og der tvivles ikke paa, at jo Regjeringen vil, naar den gjøres opmærksom derpaa, ei allene bevilge saadan Jagt og Fangst, men endog understøtte en saa almeennyttig Sag, der endog bringer dette Gode med sig, at der kan spares endeel Penge, som gaae ud af Landet, for Sælhundetran og Skind. For flere Aar siden skal afdøde Lieutenant Seidelin, have rørt ved denne Streng, men da var Mængden af Sælhundene i et langt mindre Antal end nu, og Følgerne ei heller saa frygtelige som nu.



---

## Indenlandske Efterretninger.

Mariboe, den 22 Juli. Igaar druknede et Barn, der omtrent var et Aar gammelt, i Aaen ved Maglemær, formedelst et andet Barns Uforsigtighed, der, i Moderens Sygdom og Faderens Fraværelse, skulde paapasse det. — Atter har Overtroen i disse saakaldte oplyste Tider drevet sit Spil med Verdens Undergang. Først troedes, at den skulde forgaae den 18 Juli, siden blev den i en vis Kjøbstad her i Stiftet udsat til Torsdagen den 25 Juli. Det er endog gaaet saavidt, at en Haandværksmand var uvis med sig selv om han skulde tage til Nykjøbings Marked eller ei, da i det Tilfælde at Forudsigelsen skulde gaae for sig,

Penge var ikke mere gangbare Varer. — — — Det er dog skammeligt, saaledes at føre eenfoldige og lettroende Mennesker bag Lyset. — I disse Dage har en Handelsmand fra Calmar, i Sverrig, her i Byen opkjøbt endeel Byg og Rug. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 20de Juli. I forrige Uge, Torsdagen den 11te, blev Skovrider Becks Kone, ved Rudbjerggaard, forløst med tre Børn, nemlig to Drenge og een Pige. Børnene ere hjemmedøbte og lever endnu alle tre. — Kornpriserne ere her følgende: 1 Tønde Hvede 22 a 23 Rbd. 1 Tønde Byg 9 Rbd. 1 Tønde Rug 14 Rbd. 1 Tønde Havre 5 Rbd. 3 Mk. 1 Tønde hvide Erter 12 Rbd. — Fedevarer: 1 Pund Smør 2 Mk. 8 ß. a 3 Mk. 1 Pund røget Flæsk 4 Mk. 1 Pund Oxekjød 1 Mk. 4 ß. 1 Lammefjerding 9 til 10 Rbmk. For nogle Dage siden solgtes grønne Markærter for 8 Mk. Skjeppen. (S. Bl.)

Odense, den 23 Juli. Ved Fyens Stifts Landemode den 26 Juni 1816 oplæstes følgende Afhandlinger: Et Ord om Bibelselskaberne, meest med Hensyn til et Par Indvendinger, som gjøres imod dem, af Hr. Paludan Müller, Sognepræst i Kjerteminde, R. a. D.; over Petri 3, 18—20, af Hr. Edsberg, ordineret Kateket og første Lærer ved Borgerskolen i Middelfart; om Striden angaaende Sproget i Ulphilas gothiske Bibeloversættelse, af R. K. Rask, med Indledning af Biskop Plum, R. a. D.; om Grækernes Sang og Musik ved den offentlige Gudstjeneste, Fortsættelse af Hr. Professor Andresen, Sognepræst til Vissenberg; Pauli Breve til Galaterne, Oversættelse med Indledning af Hr. From, ordineret Katechet og første Lærer ved Borgerskolen i Bogense; og om de forskjellige Religions-Foredrag, Fortsættelse, af Hr. Brolund, Sognepræst til Sangaae. (Hempels Av.)

Aarhuus, d. 20 Juli. Hiint Kunstnersamfund, der overalt hvor det opslog sit Paulun, med Fryd blev hørt, med Bifald seet, drog igaar gjennem vor Bye, for, paa dets Kunstreise til Holsteen, at give vor Naboebye Horsens nogle Forestillinger. Da vort Theater endnu ei her er færdigt, maae vi glæde os i Haabet til et andet Aar at gjensee det hos os. I Randers sluttedes den sidste Forestilling med en Afskedssang, forf. af Hr. Land-Inspecteur Søeborg. (Aarhuus Av.)



Aarhuus, den 23 Juli. I Meldrup Bye, Wæhr Sogn, indtraf den 21 Juli den sørgelige Begivenhed, at en Tjenestedreng, 14 Aar gammel, ved at vande et Par Heste i Wæhr Søe, faldt af og druknede. En ung rask Mand af samme Bye, Rasmus Rasmussen, Drengen aldeles uvedkommende, kommer strax efter, og iler, idet han bliver den Forulykkede vaer, øieblikkelig i Vandet for at redde ham; men fandt, formodentlig i det han har villet gribe Drengen, selv sin Død i Bølgerne. Søens Dybde forhindrede de strax Tililende at yde de Forulykkede den forønskede Hjelp. En Baad blev saasnart mueligt bragt tilveie; de Druknede optagne og behandlede paa den hensigtsmæssigste Maade indtil Distriktslæge Mikisch fra Horsens, som ufortøvet indfandt sig, kunde komme; men saavel denne brave Læges ufortrødne Anstrengelser som de før hans Ankomst anvendte Midler vare desværre alle frugtesløse. En Enke med 3 Faderløse og et Par sørgende Forældre begræde bitterlig det ligesaa søgelige som pludselige Savn af deres forulykkede Elskte. (S. Bl.)

Weile. Det Steinerske Skuespillerselskab, der i den senere Tid er bleven forøget med adskillige ret gode Acteurer, og som en Tidlang har fornøiet os med tydske og danske Skuespil, er i disse Dage afreist til Fridericia. (S. Bl.)

Viborg, d. 22 Juli. Høhøsten som er i fuld Gang, er afbrudt ved en stærk Regn i Torsdags og Lørdags, der gjør Indbjergningen meget vanskelig. (Viborg Samler.)

---

Kjøbenhavns Børs den 26 Juli.

Cours. Hamb. 2 M. 692, a vista 700. Amsterdam 2 M. 640, a vista : . London 2 M. 31 Rbdlr. Spec. 700. — Species solgtes til 42 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92 pr. 100; Oblig. $79\frac{1}{2}$. Norske Sedler $41\frac{1}{2}$ a 42. Svenske Sedler 10 Mk. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

I Grev Aberdeens, af den engelske Reisende Gell bekjendtgjorte, Dagbog, findes den in-

teressante Efterretning, at endnu Sletten ved Cerea (i Grækenland) ødelægges med stort Raserie af en Vandslange, lig den, Herkules dræbte, og der maatte opstaae en ny Herkules imod den.

Ved Salona i Dalmatien, hvor Diokletian endte sit Liv, har man fundet et skjønt, fortræffeligt, godt vedligeholdt Basrelief. Det forestiller denne Keiser, hvorledes han modtager i sin Have Krigstribunerne, der, i Armeens Navn, indbyder ham, paa ny at bestige Tronen. I den frivilligen fratraadte Monarks rolige og værdige Ansigt, læser man Afslaget. Man har opstillet dette Konstværk i Cathedralkirken.

Paa den Plads hvor fordum Velleja (i Piacenza) stod, har man fundet adskillige Guldmedailler, nogle af Trajan, prægtige Seuler og 2 Billedstøtter af Vesta. Man fortsætter Eftergravningen.

I Wisbaden blev nyligen, da man nedrev et Huus, fundet et gammelt muret Bad, saa stort som et Værelse, der skal hidrøre fra Romerne, som Lægekilderne (Fontes mattiaci) ikke vare ubekjendte.

Prof. Hermann i Regensburg, har opfundet et Spindebord, ved hvilket adskillige Mennesker paa eengang kunne spinde, uden at forrette andet end trække Traaden.

## Norske Efterretninger.

(Fortsættelse af det Norske Storthings Indbydelse til Subscription til en frivillig Bank; see forr. No.)

Storthinget antog derfor som Hoved-Principer, at den nu circulerende Seddelmasse saasnart muligt bør afløses af et nyt, paa rede Valuta funderet Repræsentativ, at Midlerne dertil bør søges i Nationens eget Skjød, men kun paafordres efterhaanden, som National-Virksomheden igjen oplivedes. I Overeensstemmelse dermed besluttede man Oprettelsen af en ny Bank, hvis Fond for en Deel skulde anvendes til Indløsning af de gamle Sedler, efter en Middelcours af 1000 Procent, eller $\frac{1}{10}$ Species for hver Rigsbankdaler N. V., og i saadanne Terminer at Indløsningen kunde være fuldendt inden Aarets Udgang 1817. For at opfylde denne Betingelse, maatte Bankens Fond i det Mindste være 2 Millioner Species. Et saadant Forhold haaber Storthinget vil kunne tilveiebringes af Landets Formue uden Fare for Næringsveienes Standsning, og at enhver Norsk Borger, der har noget tilovers fra daglige Fornødenheder, villigen vil yde sin Skærv til en Stiftelse, paa hvilken Fædrenelandets Held saa meget beroer. Opnaaes ikke paa den Maade dette uundværlige Hjælpemiddel, fordre Omstændighederne, at det maa tilveiebringes ved fremtvungne Indskud, saaledes som ved Loven om Pengevæsenet og Fundatsen for Rigets Bank er fastsat. Men Storthinget nærer det sikkre Haab, at dette haarde Middel vil kunne undgaaes, og holder sig overbeviist om, at Landets formuende og velhavende Mænd af alle Classer ville ansee det for hellig Pligt, ved denne Leilighed at vise Fædrenelands-Kjærlighed og Borgerfølelse.

Til Eder — Norges formuende og velhavende Indvaanere! — er det derfor Storthinget henvender sig med denne Indbydelse til Deeltggelse i en frivillig Bank, hvis Hovedsæde bliver Christiania, men hvoraf der vil gives Filial-Indretninger i enhver af Rigets øvrige Stiftsstæder, hvis Operations-Sum skal sættes i Forhold til Subscriptionens Beløb for ethvert Stift. For at lette Adgangen til at interessere i denne Bank, ansættes en Actie til 200 Species, og Subscription modtages endog paa en ottendedeel Actie.

Indskuddene skulle skee med rede Specier eller grov Courant-Mynt, af den i Loven om Pengevæsenet fastsatte Gehalt; dog kan dertil og bruges umyntet Sølv, samt fremmede Guld- og Sølv-Mynter, efter en Tarif, som af Bank-Directionen nærmere bekjendtgjøres.

Indskuddene erlægges i 3 Terminer: den første Trediepart inden Aarets Udgang 1816, den anden inden 30te April 1817, og den sidste Tredie-part inden 31te August samme Aar. Men, vil nogen Actietager gjøre Indskud for flere Terminer paa eengang, er Directionen forpligtet at modtage Samme, og fra den Dag, et saadant Overskud er indbetalt, og til den Dag, det forfalder til Betaling, deraf erlægge 4 Procent aarlig Rente.

(Norsk Rigstid. — Forts.)

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 61.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 30 Juli 1816.

## Prøve af en ordret Oversættelse af Davids Psalmer, efter Grundtexten.

### 1ste Psalme.

1. Held den Mand, der ei kommer i de Ryggesløses Raad: paa Synderes Vei ei stod, ei sad, hvor Spottere sidde. 2. Som kun til Guds Lære har Attraae og grunder paa hans Lov Dag og Nat. 3. Han vil være som et Træ, plantet ved Vandbække; som giver sin Frugt i rette Tid, og hvoraf ikke et Blad falder (for tidligen) af og Alt hvad han gjør skal lykkes. 3. Ei saaledes de Ugudelige! De ere, som Avnen, Vinden bortdriver. 4. Derfor bestaae de Ugudelige ikke i Dommen, Syndere ei for de Dydiges Samfund. 5. Thi Gud kjender de Retfærdiges Vei, Synderes Vei skal gaae under.

### 2den Psalme.

1. Hvorfor rase Hedningerne, og grunde Folkene paa Tant? 2. Jordens Konger reise sig, Fyrster lægge Raad op mod Gud og hans Salvede! 3. "Lader os sønderrive deres Baand, og kaste fra os deres Lænker!" 4. Han, som boer i Himlen, leer, Herren seer med Spot ned paa dem. 5. Han talede til dem i sin Vrede og i sin Harme forfærdede han dem. 6. "Jeg har salvet min Konge paa Zion, mit hellige Bjerg. Jeg vil bebude, som Lov: "Gud sagde til mig: du er min Søn; jeg har i Dag født dig! Begjer af mig, og jeg vil give dig Hedninger til Arv; og Jordens Grændser til Eiendom. 9. Du skal knuse dem med et Jernspiir, du skal sønderbryde dem som Leerkar!" 10. Og nu Konger handler klogeligen! Lader Eder veilede, Jordens Dommere! 11. Tjener Herren med Ærefrygt. 12. Hylder Sønnen, at han ei vredes: I omkomme paa Veien, naar hans Vrede flux optændes. Held dem, der lide paa ham!

### 3die Psalme.

Davids Qvad, da han flygtede for sin Søn Absalon.

1. Herre! hvor ere mine Fiender mange! mange, som reise sig imod mig! 2. Mange, som jublende sige om min Sjel: "der er ingen Frelse for ham hos Gud!" 3. Men du Herre er et Skjold for mig; min Hæder, og mit Hoveds Ophøjer! 4. Med min Røst raaber jeg til Herren, og han bønhører mig fra sit hellige Bjerg. 5. Nu ligger jeg roligen og sover, vaagner, thi Gud opholder mig! 6. Jeg frygter ikke for Myriader Folk, som leire sig trindt omkring imod mig. 7. Staa op, Herre, du frelser mig, min Gud; thi du har slaaet alle mine Fienders Kindbeen, de Ryggesløses Tænder har du sønderbrudt. 8. Frelse er hos Gud! Din Velsignelse over dit Folk.

Oversætteren helliger denne lille Prøve af en saa ordret som muligt Bibel Oversættelse, den til en ny Bibeludgaves Besørgelse nedsatte Commission. Hverken hans Tid, eller Stilling tillader ham at levere nogen fuldstændig Oversættelse af det gamle Testamente, eller af dets enkelte Bøger. Men det skulde glæde ham inderligen, om denne ringe Prøve kunde vække Lyst hos Andre til at følge dette Kald, eller bidrage til at belyse Ideerne om den bedste og hensigtsmæssigste Maade, hvorpaa den hellige Skrift kan og bør oversættes.

---

## Rabener og Holberg.

(Slutning; see forr. No.)

Ikke umærkeligt er det, at Rabener og Holberg, omtrent i eens Alder og af eens Grunde, nedlagde den satiriske Pen. Rabener, som var født 1716, gav 1755 i Fortindringen til den fjerde Deel af sine Skrifter den edelige Forsikkring, ikke i levende Live at ville lade offentliggjøre flere Satirer, og Holberg, som var født 1684, erklærede i et 1727 skrevet Brev, "at han nu vilde overlade det til Andre, at skrive skjemtsomme Vers og de sædvanlige Spøg."

Vi have allerede seet, hvilke Vanskeligheder, Holberg havde at kjæmpe imod, og hvilke Forfølgelser, han maatte taale. Allerede i sit 43de Aar erklærer han sig "for skolevant og hærdet imod Skumlerier" og forsikkrede, at disse dog ikke skulde afskrække ham fra at følge sin Skrivelyst. At Partieaand allerede den Gang herskede i den lærde og skrivende Verden, fremlyser af adskillige Omstændigheder. Holberg beretter selv, at Peder Paars, der opvakte saa Manges aabenbare og lønlige Harme, blev af Andre, der troede det gik ud over deres Fiender, modtaget med Latter og Glæde; menende, at der var givet dem Vaaben i Hænderne mod deres Fiender, glemte de ikke at tude disse i Ørene, de Linier, som de troede gjeldte dem, og dette var at gyde Olie i Ilden. Hvorledes denne Glæde afvexlede, sees bedst af et Brev fra den samme lærde Gram, der nogle Aar i Forveien vilde have Peder Paars brændt; til Statholder C. Ranzau, i Anledning af Bluhmes og Pontoppidans mislykkede Forsøg paa, at faae Niels Klim confisqueret. Han beretter Statholderen deri med en Glæde, som om Holberg havde været hans inderligste Ven, og med en Humanitet, som om det aldrig havde været ham, der anklagede Peder Paars hos Regjeringen, at Niels Klims Forlægger, Boghandler Preuss, ikke skulde blevet saa ilde tilfreds, om Blume og Pontoppidan havde reussseret at faae Niels Klim confisqueret; at Klimius og dens Autor ere til Lykke blevne staaende paa deres fire Been, og kunde, naar den Omgang og samtlige Causæ instrumentales og occasionales skulde aabenbares, give en ligesaa artig Historiam arcanam at læse, som de man har om visse Skrifter, der lykkeligen, malgré tous les artifices, et toutes les instrigues de Jesuites (trods alle Jesuiternes Konstgreb og Rænker), ere slupne igjennem i det hellige Officio i Rom. Til Slutning kalder Gram Klims Forfatter: "vor ærlige Holberg." Der er vel neppe nogen Tvivl om, at de Satirer over Blume og Pontoppidan, Gram troede at finde i Niels Klim, tildeels forsonede denne store Lærde med Holberg, hvis erklærede Fiende han forhen havde været. Det er ligesaa upaatvivleligt, at det er disse to Geistlige, Holberg sigter til i sin Selvbiographie, hvor han taler om Niels Klims Forfølgelser *).

*) "Ombyggeligen", siger han, "har jeg især vogtet mig for, at give mindste Anledning til at bringe Geistligheden i Harnisk imod mig; thi med dette Folkefærd holder jeg Fred, da jeg af Erfaring har lært

"Hvor heftig de Himmelske vredes."

Og der er sandeligen ingen, der mindre kunne taale at høre deres Feil, og ingen er bittrere i at forfølge, end de, der ideligen have skraalet mod Forfølgelser. Nogle Skraalere, der ikke meente det vel, greb strax til Gevær, og fore om, som de vare forstyrrede, over hele Byen og spredte deres taabelige og ubegribelige Udtydninger fra Dør til Dør o. s. v." Et andet Steds siger han: "Kun de Hellige, der stride med Religionens Skjold, er jeg bange for; naar jeg seer dem, kaster jeg Vaabnene og tager skammeligen Flugten, da jeg af Erfaring har lært, hvor hvas de Geistliges Vrede, og hvor haardnakket deres Had er, og med hvad Held de pleie at føre deres Krig.

Fausti. Knebelsbartstrop er, som Castors Vrede jeg frygter,

Om end med Uret jeg leed, troer jeg mig skee dog min Ret."

Ligesom vi have seet Holberg i en Alder af nogle og fyrgetyve Aar, uilfreds over Mistolkninger, og kjed af bittre Forfølgelser, nedlægge Satirens Svøbe, saaledes see vi ogsaa hans Efterfølger, Rabener, føre offentlig Klage over de Fortolkninger, man har givet hans Satirer, og de Personligheder, man har villet udlede deraf. Han paastaaer, at selv Tydskland ikke er det Land, hvor en billig og forbedrende Satire tør vove at opløfte sit Hoved med den Frimodighed, den er vant til at straffe Menneskenes Laster eller Daarligheder med; at der kun gives eet London, hvor en lærende Tilskuer kan gaae ubekjendt omkring iblandt tyve Tusinde Læsere, og ubekjendt indsamle det Bifald, hans Satirer fortjente.

Kunde Rabener tale saaledes 1755 i det store Tydskland, hvad skulde da vel Holberg sige, der skrev sine Satirer 30 Aar tidligere i det lille Danmark, hvor en bedre Smags Morgenrøde den Gang nylig en var begyndt at pippe frem? Vort Fædreneland har aldrig havt og vil maaskee aldrig faae en Satiriker som Holberg. Henved et heelt Aarhundrede er henrundent siden han ophørte at skrive i dette Fag, og endnu er han i Enebesiddelse af den Krands, som saa mange før og efter ham beilede til. Adskillige Omstændigheder maatte ogsaa støde sammen, for at gjøre ham til det, han blev. Ikke nok, at Naturen havde udrustet ham med en uudtømmelig Vittighed; hans borgerlige Stilling rakte ogsaa hans Genie broderligen Haanden. Han levede bestandigt ugift, og var altsaa uafhængigt af Slægtskabs og Familieforholds Baand. Hans Skrifter fandt betydelig Afsætning, og gjorde ham til en formuende Mand. Selv hans Hypochondrie satte ham i Stand til at yde hvad han har ydet; thi den gjorde ham den Ensomhed kjer, hvor han søgte Lise i Arbeide, og som en naturlig Virkning af hans physiske Tilstand, var han, som de fleste Hypochondrister, paa den ene Tid ligesaa overvættes munter, som paa den anden overvættes nedslaaet. — Ganske anderledes forholdt det sig med Rabener. Ikke allene manglede han Holbergs dybe og omfattende Genie, men han var tillige, om jeg saa maa udtrykke mig, alt for karsk. For nøieseende paa physiske Velværen, for fiint beregnende de muelige oeconomiske Følger af sine Satirer, kunde han ingensinde blive en Satiriker, som Holberg.

Jeg sker her om de mange, der hos os, siden Holbergs Tid, have forsøgt at træde i hans Fodspor. Næsten Alle have de hidtil practisk beviist, at der af Genier, som han, ikke fødes to i eet Aarhundrede. Kun een Mand, hvem man kunde kalde som Ninon de L'enclos, den evige Sommer, og som jeg ikke behøver at nævne, da enhver allerede kjender ham af dette Træk, har arvet Holbergs Vittighed med det Fortrin, at han, som en Følge af Tidsalderens Fremskridt i Aands Cultur, besidder en mere renset Smag og høiere Uddannelse. Partieaands Muldvarpeblindhed og Døgnets uretfærdige Skraal kan for et Øieblik maaskee bringe Mange til at glemme, hvad Danmark eier i ham; men man kan sige om ham, hvad Holberg engang, ligesom i en prophetisk Aand *), forudsagde om sig selv:

> "Maaskee, naar ved hans Død al Avind holder op,
> Man seer med Øine det, man nu ei seer med Briller."

---

## Et Par Ord til Publicum, i Anledning af de i No 59 af Kjøbenhavns Skilderie fremsatte Yttringer om den saakaldte animalske Magnetisme.

Efter at have forudsendt en lang Række af just ikke meget kløgtige Taskenspiller-Kunster, der til Indledning skulde vise, hvilke urimelige Ting Man kan faae Folk til at troe, har en sig saa kaldende

*) At Holberg maa have besiddet et Slags Spaadomskraft, sees ikke blot heraf, men ogsaa af adskillige Linier i "Et lidet Gratulations-Vers, Hans Mikkelsen til Ære" (udv. Skr. 7de B., S. 408), iblandt hvilke der især findes følgende, høist mærkelige:

> "For Holmens Klokke skal med andre Klokker gaae
> — — — — — — — —
> For Dine Fiender med Dig skal fange Bugt."

Thi endnu, den Dag i Dag er, vil Holmens Klokke ikke gaae med de andre Klokker, uagtet der allerede gjentagne Gange er blevet anket derover i offentlige Blade.

Msr. Grison endeligen aabenbaret Publikum sin egentlige Hensigt med disse Relationer, nemlig at lære det, at Det, Man i de nyere Tider har kaldet den dyriske Magnetisme, kun er et dumt Hjærnespind; at alle de herhen hørende Phænomener Man har troet at have beopagtet, kun vare Gjøglerkunster, og at de Mænd, der i deres Skrifter have aflagt Vidnesbyrd om Hvad de saaledes havde seet, kun vare egennyttige Bedragere eller bedragne Daarer. — Forfatteren til disse Linier vil nu ret gjerne troe, at Msr. Grison har skrevet sit Skrift i den gode Hensigt, at forebygge at Man ei alt for lettroende skulde fæste Lid til Alt hvad Man om denne Sag vilde fortælle, eller at virkelige Bedragere ei skulde benytte sig af Folks Godtroenhed til at more eller berige sig paa deres Bekostning. I disse lovlige Bestræbelser ønsker ogsaa nærværende Forfatter ham meget Held. Men derimod vilde han meget nødigt, at den mere oplyste Deel af Publicum skulde troe Hr. Grisons Ord i deres almindelige Udstrækning, og derfor indsender han disse Linier.

At den dyriske Magnetismes forunderlige Phænomener ei ere indbildte eller opdigtede, og ei fremkoglede ved noget Slags Bedrageri, derom vil Enhver kunne overtyde sig, ved at gjennemlæse et af de mange fortræffelige Værker, der i vore Tider ere skrevne derom af Mænd, der ere langt ophøiede over Hr. Grisons absolute Fordømmelse, han være saa hvem han vil. Af disse vil jeg blot nævne de mig bekjendte. Saaledes: Gmelin, über den thierischen Magnetismus; Wienholt, Heilkraft des thierischen Magnetismus; Kluges, Darstellung des animalischen Magnetismus als Heilmittel; Jean Paul, Museum, 1ster Band; Schubert, Ansichten von den Nachtseiten der Naturwissenschaft.

Min Bøn er nu blot, at Enhver, der har Lyst til at oplyse sig om denne Materie, selv vil tage fat paa et af disse Skrifter, og saa dømme imellem Grison og mig.

Hr. Grison har Ret i, at Man maa fristes til at troe, at ethvert saadant Særsyn er Opdigtelse eller Bedrageri; men Man skal alligevel ikke gjøre Alt, hvad Man fristes til, men først vel undersøge, før Man handler eller dømmer. Ogsaa er det sandt, at disse Phænomener synes urimelige, fordi vi ei kjende de Love, hvorefter de foregaae, ligesom Krudtet og Kompasset og Tordenlederen vistnok engang forekom den, der hørte tale om dem og ei selv havde seet dem, som Frembringelser af en frugtbar Phantasi. Uden for Resten at indlade mig i at recensere Hr. Grisons slette Vittigheder om denne Sag, vil jeg saa kort og tydeligt, som det er mig muligt, søge at vise, at om vi end ei endnu kunne angive disse Naturvirkningers Aarsag og Betingelser, saa er det dog heller ingenlunde muligt at bevise deres Umulighed, og der bliver saaledes Intet for os at gjøre, uden at henholde os til de paalidelige Erfaringer vi derom kunne have.

Beviset imod Magnetiseringens Mulighed skulde lyde saaledes: Ethvert Menneskes Sjæl kan kun virke paa sit eget Legeme, og igjen kun modtage Indtryk af sit eget Legeme. Altsaa kan det ene Menneske kun virke over paa det andets Sjæl, naar det første Menneskes Sjæl virker paa hans Legeme, dette Legeme igjen paa den Andens Legeme, og denne Paavirkning saa igjen fornemmes af dennes Sjæl. Saaledes er det virkeligt ogsaa aldeles i den daglige Erfaring, og vi have al Grund til at være forsigtige i vor Dom om alle Phænomener, hvor dette synes at være anderledes. Men heraf følger ikke, at vi have Ret til at erklære enhver Erfaring for Opdigtelse eller Selvbedrag, naar den ikke stemmer overeens med hiin Lov, ligeimod de tydeligste og uforkasteligste Vidnesbyrd om Erfaringens Rigtighed; thi i hiin antagne Regel er der dog Eet, som vi aldeles ikke kunne forklare: hvorledes det samme Menneskes Sjæl og Legeme kunne virke paa hinanden. Ved en Aand og et Legeme, maa vi tænke os Væsener af en saa aldeles forskjellig Natur, at vi aldeles ikke vilde kunne troe noget Slags Samkvem mellem dem muligt, hvis ikke den daglige Erfaring overbeviste os derom. I den dyriske Magnetismes Særsyn er Uforklarligheden i Grunden den selvsamme og heller ikke større; thi at mit Legeme staaer i Forbindelse med en Andens Sjæl, er aldeles ikke ubegribeligere end at det staaer i Forbindelse med min egen, kun at de Erfaringer der bevise det Første, ere sjeldnere. Saaledes ere vi i dette Tilfælde aldeles ikke berettigede til, imod alle Vidners Autoritet, at benægte Facta, men meget mere til at antage det som

en afgjort Sandhed, at en saadan Vekselvirkning virkeligt undertiden har Sted.

Endnu staaer tilbage at vise Publikum, at det omtvistede Spørgsmaal ej blot er en Kuriositet uden videre Indflydelse paa Menneskehedens Ve og Vel. For det Første er det bekjendt, at den dyriske Magnetisme er særdeles anvendelig i Lægekunsten, og at der gives Tilfælde, hvor den er den eneste sikkre Redning, om Man saa end for Resten ikke bør overile sig med at ville fremtvinge en saa overspændt og for Mennesket saa unaturlig Forfatning. Men ogsaa for os andre, der ikke ere Læger, ere disse Erfaringer af yderste Vigtighed. At udvikle hvormeget Lys fortsat Grandskning over denne Gjenstand vil kunne udbrede over den hele Naturvidenskab, dertil er det ikke her Stedet. Her kun Følgende. Ogsaa til vor Beroligelse i vor Tro paa Gud ere disse Natursyner af Vigtighed. — Man har ofte spurgt, hvorledes Gud har kunnet skabe Verden, hvorledes kan han fornemme hvad der skeer i den, og ved sit Forsyn bestyre dens Gang; — thi, sagde Man, Gud er en Aand, og hvorledes kan en Aand virke paa Materien eller modtage Indtryk af den? Saaledes maatte Man ogsaa komme til at tvivle om, at vore Bønner virkeligt naaede til Gud, og om hans Kraft virkeligt umiddelbart kunde styrke vor Aand. Og Man havde Ret til disse Spørgsmaal; da Man ingen Erfaring besad der beviste en saadan Correspondences Mulighed. Nu derimod vide vi af sikkre Erfaringer, at der kan existere en Forbindelse imellem en Sjæl og et fremmet Legeme, saavelsom ogsaa umiddelbart imellem to Sjæle, og vi kunne da saa meget desto trøstigere overlade os til den Forsikring Religionen giver os om Guds Alvidenhed og Almagt.

Saa meget har Forfatteren troet at burde sige om denne Materie. I Øvrigt vedgaaer han gjerne, at han ene har skrevet dette, for at aabenbar Haan imod Sandheden ej skulde blive upaatalt, men ingenlunde for at forandre nogen Grisons eller Grisettes Overbeviisning i den Henseende. Ikke heller er det hans Hensigt, at indlade sig i at gjendrive Den eller Dem, der muligen kunne ville gjendrive ham, til hvilket han haaber at der vel vil findes en Duelligere og dertil mere berettiget Frivillig.



Til Slutning vil han endnu tilføje to velmeente Ønsker. Først, at Man dog her i Danmark engang vilde blive kjed af ved alle Lejligheder at skele og stikle paa vore tydske Naboer. Have end en Tid enkelte Tydskere fornærmet og forhaanet os ved vor egen Arne, da var det visselig vor egen Sløvheds og Slapheds Skyld, at det lykkedes dem; og det er saare ukkjønsomt af os derfor endnu at vise bitter Avind imod Europas første Nation, hvem vi i videnskabelig Henseende skylde Alt, vort Broderfolk i Herkomst, Sprog og Sæder. — Dernæst er det min Bøn og mit Haab, at vort Politi, (i Tilfælde af at her engang skulde gives Lejlighed for vore Lærde til med egne Øjne at beskue hine vidunderlige Natursyner) ej vil indlade sig i at afgjøre videnskabelige Undersøgelser med et Magtsprog, men overlade denne Sag til Dem den vedkommer, og som i alt Fald vist deri ville opføre sig saaledes som det sømmer sig for redelige og kyndige Sandhedsvenner.

*Kjøbenhavn*, 27 Julii 1816.

---

## Indenlandske Efterretninger.

I Gaar begyndte Auktionen over det Kongelige Theaters Loger for næste Theatersaison. Priserne vare meget høiere end i Fjor, og i Gjennemsnit 2 til $2\frac{1}{2}$ ja indtil 3 Gange saa meget, som de i Fortegnelsen ere anførte for, skjøndt ligeledes disse Priser ere høiere anfatte denne Gang end i Fjor. En Parterre-Loge, hvis Abonnementspriis f. Ex. er 5 Rbdlr. 5 Mk., blev betalt med 14 Rbdlr. Dog vare Loger til Mandag, som sædvanligen, billigere end til de øvrige Spilleaftener. — Man seer heraf, at Skuespillysten med hvert Aar tiltager, og at denne Lyst endnu ikke fuldeligen kan styres, uagtet der nu ogsaa spilles om Sommeren, og hele Vinteren igjennem Skuespilhuset næsten ikke en eneste Aften er lukket. Foruden Kjøbenhavnernes bestandigen voxende Lyst til at besøge Skuespillet, maa det vel ogsaa komme i Betragtning, at Hovedstadens Befolkning, som man bestemt vil paastaae, siden Fredens Tildagevendelse, skal have tiltaget meget.

*Nykjøbing paa Falster*, den 13 Juli. En

Huusmand her paa Landet har, formodentlig i et Anstød af Afsindighed, som før skal have yttret sig hos ham, skaaret Halsen over paa sit halvandetaars Stifbarn, og sidder nu i Landets Arrest. — Paa Ourupgaard her i Falster hængte sig for kort siden en Røgter, formodentlig og i en Slags Vildelse, da ellers ingen Aarsag vides. — Her i Byen har nylig en Skomagerdreng været i det sorte Hul paa Vand og Brød et Par Ætmaal, for Klammerie paa Gaden. Han kunde ret godt have betalt Mulct; men paa den Maade har man her alt længe ladet være at straffe saadanne Krabater for slige Optøier, og Erfarenhed har viist, hvormeget mere virksom denne Kukkeluren paa smal Kost og i Nattens Mørke er, end en Pengemulct, hvortil der kan skee Bidrag af flere slige kaade Drenge. — Med den corporlige Straf kan dette nu ikke være Tilfældet, og derfor maae Lysten nu destoførre forgaae en eller anden Drengehelt til at udføre hvad Drengeraadet kunde viide beslutte, til god Ordens og Roligheds Afbrydelse; thi ligesaa ordentligt og roligt som Borgerskabet her i Almindelighed er, ligesaa uroligt og fredsforstyrrende vilde Drengeskabet blive, i Mangel af een eller anden saadan Kapsun, ganske afpasset for det Slags Folk. (Mariboe Av.)

Randers, d. 23 Juli. Med Billighed roser man os i Aalborg fordi vi finge ganske andre Skuespil at see end Fyenboerne. Man bød os, hverken Holbergs Skuespil eller andre Originaler, naar jeg undtager Heibergs — Indtog, som Selskabet holdt sit Indtog med i Randers. Derimod fik vi Troldqvinden Sidonia, dette ægte tragiske Mesterstykke. Det var Mad for Mons. Hvad kan være mere tragisk end: at en Fyrste for et fremmet ubekjendt Fruentimmers Skyld forgiftet sin gode elskværdige og tro Kone? at Sidonia er kold mod Fyrsten, men elsker sin Page, som hun, paa Theatret, lader hvile i sit Skjød? At en Munk, som ogsaa løber efter hende, lader hende af Aabryne kaste i Fængsel, fordi han træffer hende i en antiplatonisk tête à tête med Pagen, og at denne tro Svend kryber tresindstyve Alen op ad en steil Muur, for at see hende? At Munken, der endnu ei kan dæmpe sin vellystige Natur, vil omfavne hende, skjøndt hun, paa hans Denunciation, er lænket til en Blok, og at hun truer at knuse hans Hoved med Lænkerne? At Fyrsten raser, og hele Spektaklet ender i et Gravkapel mellem Ligkister og Dødningebeen? Er det ikke fortræffeligt? Skade at vi gik glip af en stor Fornøielse her i Randers, nemlig at see Fyrstinden i Ligkisten. Vi have, desto værre! intet Gravkapel, og heller ingen Ligkister! Vort Theater forestillede en Skov, med et Staggitter i Baggrunden, og et Par Mausoleer, der saae ud som Milepæle. Igjennem disse maatte Førstinden holde sin Opstandelse, men det gjorde alligevel ypperlig Effect. — Stykket selv blev fortræffeligen spilt: Hr. Liebe udførte Fyrsten Odd's svære Rolle særdeles vel. Jolanda, Mad. Zink, ypperlig. Det var nok Forfatterens Skyld, at hun, da Sovedrikken virkede, styrtede voldsomt om paa Scenen; slig Virkning har neppe en Sovedrik: man sover ind ved den. Aldobrandini, Hr. Hase. Tolemed, Hr. Enholm. Gregorius, Hr. Haack. Spilte meget godt. Mig tykkes han var vel final, til slig en geistlig Herre, og mangkede Tonsuren. Sidonia, Mad. Andersen. Man seer strax at denne talentrige Skuespillerinde tænker over sine Roller, kan rigtig fremsige foretegnede Ideer og Følelser, og at hun har havt en god Skole. Cynthio, Mad. Liebe. Hun udtrykker den naive Kjerlighed saadan, at man maatte ønske: den fandtes saaledes paa Jordkloden, i Almindelighed. En Munk, Hr. Rind. Præsidenten, Hr. Zinck. Den hemmelige Ret, hvori Hr. Zinck var Præsident, udsagde sin Fordømmelsesdom over Sidonia med saadan Fynd, at det virkede paa alle, ja endog Statisterne stode som forstenede, og glemte at føre hende bort. — Cendrillons fortryllende Musik henrev Enhver, og Mad. Liebes og Jfr. Clausens Duet skal stedse vorde mig i kjært Minde. Mad. Zincks Cendrillon er uforlignelig. Hr. Zinck gav den vise Alidor, og havde saadan Tillid til Publicums Imagination, at han brugte det samme Ansigt til Tiggeren som til den store Astrolog! I samme Spor traadte Hr. Enholm som Konge; han declamerede som Demosthenes — i sine unge Dage. Hr. Kapelmusikus Kittler spillede i Simphonien paa Klaveer, som tog sig fortræffeligt ud, især i første Act, hvor han efterlignede Waldhorn. — Saadan et Tryllespil, tager

ser godt ud paa et lille Theater. Man er i en Feeverden, omringet af lutter dandsende Genier; paa den vise Alidors Vink forvandles Anine fra en simpel Kokkepige, pludseligen til en smagfuld pyntet Dame, og en simpel Stue til en Soilesal hvis Stotter række lige op til Himmelen; saa, naar vi blot kon faae Lodoiska at see, med Maskinmester Nielsens berømte Ildregn, — er der Intet meer tilovers for os at ønske *). (Aarhuus Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 30 Julii.

Cours. Hamb. 2 M. 697, a vista 705. Amsterdam 2 M. , a vista 646. London 2 M. 31½ Rbdlr. Spec. 700. — Species solgtes til 42 a 42¾ Rbmk. . for Committeesedler blev givet (med Rente) 91½ a 92 pr. 100; Oblig. 79. Norske Sedler 42½. Svenske Sedler 10 Mk. 6 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Norske Efterretninger.

(Slutning af det Norske Storthings Indbydelse til Subscription til en frivillig Bank; see forr. No.)

For første Termins Indskud er Banken, i Mangel af Betaling til bestemt Tid, berettiget til paa lovlig Maade at gjøre sig betalt i Subscribenternes Eiendomme. Den Subscribent derimod, som ikke til bestemt Tid erlægger de øvrige Indskud, skal have forbrudt til Banken, hvad der allerede maatte være indbetalt, og udslettes af Subscriptions-Listen.

Til at overtage Interims-Directionens Forretninger i Christiania, samt fungere som Interims-Administration for Aggershuus Stift, har Storthinget udnævnt de Herrer Professor Rasmusen, Bank-Directeur D. Thrane, Kjøbmand E. Thurmann, Kjøbmand J. Holter i Drammen, og Statsraad Diriks. Til Interims-Administrationerne i de øvrige Stiftsstæder ere beskikkede, i Trondhjem: Kjøbmand Jacob Oxholm, Kjøbmand Wildhagen og Stiftsoverrets-Assessor Roll; i Bergen: Etatsraad Schytz, Consul Meltzer og Kjøbmand Wolert Konow; i Christiansand: Stiftsoverrets-Assessor Langberg, Consul P. Isaachsen og Kjøbmand O. C. Mørch.

Interims-Directionen modtager alle Subscriptionsplaner, og bekjendtgjør inden een Maaned, efterat den til Indbydelsen bestemte Tid er forløben, Antallet af de tegnede Actier, samt af hvem de ere tegnede. Subscriberes der for flere end 15,000 Actier, skal Antallet forholdsmæssig nedsættes for Alle, der have tegnet sig for Meere end 3 Actier.

Fremdeles haver denne Direction, hvis der subscriberes for 10,000 Actier, som er det mindste Antal, der udfordres til Oprettelsen af en frivillig Bank, at sende Subscriptionsplanerne til vedkommende Administrationer, og disse have da, saavelsom Directionen, for de til enhver især henhørende Stifter, at foranstalte Indskuddene modtagne, enten selv eller ved Commissionairer, de selv vælge, eller og ved de almindelige Oppebørselsbetjenter, samt for de modtagne Indskud meddele behørig Qvittering.

Endelig er det og Interims-Directionen paalagt, at foranstalte Sammenkaldelsen af en General-Forsamling af Bankens Interessenter, for, i Overeensstemmelse med Octroiens 17de §., at vælge Bankens faste Bestyrere.

De øvrige Bestemmelser, denne Banks Rettigheder og Pligter angaaende, findes alle udførligen fastsatte i den herhos følgende Octroi for Norges Bank.

Det staaer nu til Eder, I Norges formuende og velhavende Mænd af alle Classer! at fuldende det Verk, Storthinget har lagt Grundvolden til. Aldrig have Norges Sønner holdt sig tilbage, naar det gjaldt Fædrelandets Hæder og Held, og man tør sikkert antage, at den gjenvundne Nas-

*) Dette Maskinmesterens Triumphstykke saae jeg i Vinter paa det kgl. Theater, tilligemed et transparant Taarn, igjennem hvis Tagvindue man kunde see alle Heltene marschere ind i Slottet. Vor berømte Evald siger i de brutale Klappere: Femte Optrin:

Man tie, Dido, naar Du neiende og mild
Glad ved Parterrets Klap, nedglider i din Ild,

saa denne Ild alt længe har været det kgl. Theaters Prydelse! Gid den og maa blive vort k-

hængighed vil knytte dem med fastere Baand til dette Fædreland! Gjennemtrængt af denne Følelse, vil enhver Norsk Mand, til hvem denne Opfordring skeer, herpaa antegne det Antal af hele, halve, fjerdedeel og ottendeel Actier, hans Evne formaaer, og Norges frivillige Bank vil fremstaae som et Mønster paa ægte Fædrenelandssind.

---

## Priiscourant over de Agerdyrknings-Maskiner og Redskaber, som forfærdiges hos Mekanikus O. J. Vinstrup, boende ved Frederiksberg mellem Kakkelovns Fabriken og Slotskroen No. 41.

| | Rbdlr. N. V. |
|---|---|
| En stor Tærskemaskine med Jerndrev, to Halmrystere og Rensemaskine . . | 2000 |
| En mindre dito med dito dito . . . | 1000 |
| En mindre dito med en dito . . . | 700 |
| En Hakkelse-Maskine med 2 Metal Skruer til 2 Slags Hakkelse og 2 Sats Knive . . . . | 200 |
| En dito mindre med dito dito . . | 180 |
| En dito mindre med dito dito . . . | 160 |
| En stor dito af en anden Construction med 2 Sats Knive og Skrue . . | 180 |
| En mindre dito med dito dito . . | 160 |
| En mindre dito med dito dito . . | 140 |
| En mindre dito af en anden Construction med 2 Knive, 2 Sats . | 80 |
| Alle disse Hakkelsemaskiner faaes med et Sats Knive og Skruer for 20 Rbdlr. ringere. | |
| En Rensemaskine med 4 Sold og en Harpebund . . . . . | 120 |
| En dito med Harpe uden Sold . | 90 |
| En dito af en anden Construction . | 90 |
| En dito som sorterer Sæden uden Sold . | 80 |
| En Cylinder Kartoffelskjærer med 10 Knive | 40 |
| En dito Kartoffelvasker . . . | 15 |
| En Smals Plov . . . | 60 |
| En Cooks dito . . . | 90 |
| En dansk dito af en forbedret Construction | 80 |



| | Rbdlr. N. V. |
|---|---|
| En Vandfure Plov enkelt . . | 90 |
| En dito dobbelt . . . | 120 |
| En til at pløie Brakgrøfter med | 200 |
| En dito til forrække Vandrender . | 50 |
| En enkelt Kultivator . . . | 45 |
| En dobbelt dito eller Hyppe-Plov . | 50 |
| En Hestehakke . . . . | 40 |
| En Skuffel-Plov . . . . | 40 |
| En Tue-Plov . . . . | 100 |
| En Exstirpator med 5 Skjærer . . | 60 |
| En dito med 7 dito . . . | 70 |
| En dito med 9 dito . . . | 80 |
| Med 2 Hjul koste de 20 Rbd. mere og uden Hjul koste de 10 Rbdlr. mindre, disse her omtalte have et Hjul. | |
| En almindelig Harve . . . | 70 |
| En dito med knivdannede Tænder til at skrue fast . . . | 85 |
| En Rundharve . . . . | 50 |
| En Brakharve med almindelige Tænder | 120 |
| En dito med knivdannede dito . . | 150 |
| En Cooks Saae-Maskine . . | 450 |
| En Thaers dito . . . . | 400 |
| En dito til Haandkraft . . . | 80 |
| En dito til Roer og Turniper . . . | 50 |
| En dito til Bønner . . . . | 50 |
| En Kartoffeloptager . . . | 8 |
| En Oliepresse med Skrue . . . | 150 |
| dito Valser af Jern . . . | 200 |
| Vandskruer . . . 60, 80, | 100 |
| dito Pomper . . . | 30, 40 |
| En dito som giver uafbrudt Vand, efter en ny Construction . | 50, 80 |
| En dito anbragt ved Vindkraft til at udtørre Moser og Søer . | 500 a 1000 |
| En Haandkjerne med Hjul og Drev | 60 |

Alle forestaaende Maskiner og Redskaber forfærdiges efter de nyeste og beste Autorer; og for Arbeidets Godhed indestaaes; er det Bestilte ikke efter Ønske og det leveres uskadt tilbage, kan derfor bekommes andet, eller de udlagte Penge igjen.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.
Trettende Aargang. No. 62.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 3 August 1816.

## Skrivelse fra Herr Christen Stork.

Høistærede Hr. Udgiver!

Der skrives i vore Dage om alle og alskens Ting, lige fra Cederen paa Libanon, til Ysop, som voxer hos Vægge, og de tydske Aviser, og efter dem de danske, have nu, da Napoleon er saa langt borte og har slaaet sig til Rolighed, saare travelt med at fortælle, nu det ene og nu det andet Vidunder; f. Ex. om en almindelig Verdensbrand. Men uagtet man saaledes fortæller os, hvorledes det gaaer overalt til i Verden, saa gaaer det dog som oftest os, som det skal gaae Indbyggerne i Maanen, der, ihvorvel de boe i Maanen selv, aldrig have Maanskin. Jeg læser nu hver Postdag noget fra Lolland og Falster, og om de Ulykker, som der jevnligen hændes; men jeg har endnu ikke seet et eneste af vore mange Blade tale et Ord om vor By — ja, jeg tør sværge paa, at ikke een iblandt Hundrede veed, at der er et Hippelhøi til, endskjøndt vi allerede havde Kjøbstædsrettigheder i Erik Lams Tid, af hvilken Aarsag, efter Critici Mening, vor Stad, endnu den Dag i Dag, fører et Faar i sit Sigillum, og Sognefogden har et Lammehoved af bornholmsk Sandsteen indmuret over sin Port. Eftersom jeg nu i 35 samfulde Aar har været bestaltet Degn og Skolelærer hersteds, og i de sidste ti Aar tillige substitueret Medlem af Brand- og Vand-Commissionen, samt første Justitsdirecteur i Klubben, saa anseer jeg det for Pligt, at bringe Dem vor By i tilbørlig Erindring, og at meddele Dem her en liden topographisk Beskrivelse over Culturens Opkomst og Fremvæxt i vor ringe Stad, alt til behageligst Afbetjening, dog med fornøden Circumspection og under Kildernes omhyggelige Fortielse.

Vor By, ihvorvel ringe og uanseelig i sig selv, har altid emuleret med andre større Stæder deri, at holde Tempo i alle optænkelige Progresser, og have vi i saa Henseende aldrig villet staae tilbage for Nogen i Nogetsomhelst. De finder hos os in nuce, d. e. at sige i det Smaae, hvad De i store Stæder finder i det Store. For at gaae gradatim frem, saa at Alting kan staae her i sin logiske Orden, begynder jeg med Hospitalitets-Indretningerne og det almindelige Fattigvæsen.

Aldrig saasnart havde vi erfaret, at Fattigvæsener nu høre til de meest yndede Væsener, og at man i disse fattige Tider, som billigt, i alle Lande tager sig meget af de Fattige, saa besluttede man, ogsaa at organisere i vor By en Fattigstiftelse, og til den Ende at faae opført et Fattighuus. Sagen havde den ypperligste Fremgang, og inden et Aars Forløb havde vi det prægtigste Fattighuus, nogen By vil ønske sig. Men her indtraf den fatale Omstændighed, at vi, hvilket rigtigt nok maa falde Dem, og enhver Mand, høist forunderligt, kom til at mangle, hvad

der er det vigtigste ved ethvert Fattighuus — nemlig Fattige. Vist nok kunde vi faae Stoddere i Hobetal, naar vi ville tage Creti og Pleti, men det kunde Byens Honoratiores jo ikke være bekjendte, og at forskrive Medlemmer til vort Hospital fra andre Stæder, vilde have nedsat vor Byes Anseelse alt for meget, og kun givet Anledning til Spottegloser i vor skadefroe og satiriske Tidsalder. Vi have derfor, indtil videre, ladet os nøie med, at optage 7 værdige Lemmer i Stiftelsen, som imidlertid har Haab om, at faae større Tilvæxt med det Første. I dette Øieblik bestaae Lemmerne af følgende Personer: Jens Hik, forhen Driver; Jørgen Pip, eller, som han almindeligst hedder, lamme Jørgen; Hans Peitermann, forhen Røgter og Spaanesamler; Karen Øltapperske; Christopher Faust, pensioneret Tambour; Jochum Hestepranger; Mette Olsen. Jeg har a dessin opgivet Personalets Navne og Stand saa omstændeligen, paa det en tilkommende Statistiker, der i sin Tid maatte finde for godt at beskrive vor By, kan levere Alting saa udførligen som muligt. Vi lade ogsaa aarligen bekjendtgjøre vort Regnskab, der fuldkomment viser, at der hos os er sørget, som sig bør, for de Fattige. Jens Rokkedreier, der er bekjendt som et stort mechanisk Genie, har ogsaa opfundet en Beenmølle, der skulde indføres i Stiftelsen; men, til stor Skade for hans Celebritet, have vi desværre endnu ikke kunnet drive det saavidt, at faae saa mange Lemmer, at hans Maskine kunde bruges der med synderligt Emphasis; men Forstanderne have fattet den Beslutning, at vi ikke ville staae længer end eet Aar tilbage for Andre i saa Henseende, og at saavel Beensuppe som Rumfordsk Bouillon skal ex officio indføres der. Sagen har vel i vore Forsamlinger mødt stor Modsigelse, saasom nogle vrangeligen paastaae, at hvor der kommer Ørekjød fra for 500, maatte det ogsaa kunne komme for 7 Mennesker; men den første Forstander har reent ud erklæret, at det ikke skeete saa meget for Oeconomiens Skyld, som for at give vor By samme Anseelse og Reputation som andre Stæder, og denne Mening fandt ogsaa nyligen Bifald, da vi vare forsamlede in pleno. — Hvad Hestekjødet angaaer, da vilde Byen reent prostitueres, om den lod det fare; thi for



ikke længe siden, da Fogdens gamle Melkeøg styrtede, blev der i hans Huus holdt et stort Hestegilde, hvortil hele Byens Honoratiores, og deriblandt min Ringhed, vare indbudne, hvilket Gilde siden blev omstændeligen bekjendtgjort i Aviserne, med det Tillæg, at Hestestegen, der var tillavet som boeuf à la mode, fortæredes med den kosteligste Appetit. Vel var Anmeldelsen skreven med sædvanligt Licentia poetica, men nogen historisk Sandhed laae der dog til Grund; hvad Hesten selv angaaer, der i Aviserne blev udgivet for en treaarig Hoppe, da var Mæren — sub rosa — fuldkomment sine 23 Aar gammel; thi det har jeg af den meest authentiske Kilde, saasom min Salig Kone just kom i Barselseng med min Dotter Sidse samme Nat, da Fogdens blissede Hoppe folede med benævnte hvide Øg.

Hvad Skuespilvæsenet angaaer, da staaer det hos os paa en langt brillantere Fod end Hospitaliteten, der først er i sin Opkomst. Da Byen for 16 Aar siden baade trængte til et Sygehuus og et Skuespilhuus, og Indtægterne ikke vare klækkelige nok til at opføre begge paa eengang, saa debatteredes der længe for og imod, hvilket af disse Huse der skulde bygges først? Man kunde ikke blive enig, og overlod nu det Hele til den offentlige Generøsitet, ved at lade udgaae Subskriptionsindbydelser til begge Dele. Det varede ikke fire Uger, førend der var tegnet 2000 Rdlr. til et Skuespilhuus, men alle Planer til Sygehuset kom in blanco, med Protest tilbage. Efter neppe et Aars Forløb stod vor Theatrum fix og færdigt. Ved dets Indvielse holdt een af Directeurerne, Hr. Glarmester og virkelig Garderobe- samt Musikinspecteur Claus Rødspætte, en Tale, hvori han udviklede med megen Klarhed og Præcision, Grundene, hvorfor Publicum med saa meget større Redebonhed vilde subscribere paa et Skuespilhuus, end paa et Sygehuus. Han sammenlignede Sjelen og Legemet med Glasruben og Vinduesrammen. Rammen, sagde han, som egentligen er det, der skal holde Ruden sammen, maa naturligviis være stærk, thi ellers falder Glasset ud og gaaer i Stykker. Men Glasset, som vi egentligen see igjennem, er og bliver dog Hovedsagen. Enhver fornuftig Glarmester sørger derfor først og fremmest for, at

Ruden bliver som den bør være. Glasset — det er Sjælen; Rammen — det er Legemet. Naar først Glasset er rigtigt tilskaaret, da er det en smal Sag, at faae en Snedker til at afhøvle og sammensætte Rammen. Den, som er munter og glad, bliver ikke syg, og den, som er syg, bliver, ved at være munter og glad, snart sund — ergo, maa vi sørge for, at skaffe os et Sjele-Hospital d. e. et Skuespilhuus, førend vi sørge for at faae et Legems-Hospital d. e. et Sygehuus. — Talen vandt stort Bifald, og det blev eenstemmigen besluttet, at den skulde, paa Selskabets Bekostning, befordres til Trykken.

Vort Theater er nu, til ikke liden Ære for Byen, saaledes i Flor, at her opføres Tragødier, Comødier, Balletter, Dramer og Melodramer, saa godt som paa nogen anden Skueplads i hele Landet. Da næsten hele Byens Haandværkslaug, det vil sige, Mestere og Svende, er i Selskabet, saa falder det os ikke vanskeligt, at ex qvere de vigtigste Partier til Publici fuldkomne Tilfredshed. Saaledes skulde vi nyligen have Troldqvinden Sidonia, men den administrerende Direction saae sig, Aftenen i Forveien, i stor Forlegenhed, da man manglede en Liigkiste til Hendes Høifyrstelige Naade. Dog, neppe var man i Færd med at udnævne den Committee, der skulde sørge for at afhjelpe denne betydelige Mangel, førend Snedkermester, Hr. Klubdirecteur, Laugsskriver samt Straalemester Ruus fremtraadte, og tilbød sig at laane Directionen en meget kostbar, klædebetrukken Liigkiste, som han just havde under Arbeide for Mads Hjulmands nyligen afdøde Hustrue, og saasom denne Madame skulde begraves med stor Ceremonie, og hverken Musikken eller Liigtalen, eller de til Blomsterstrøelsen bestemte Piger, kunde være fix og færdige førend om fire Dage, saa vilde han sætte alle sine Folk i Arbeide, for at Kisten kunde blive færdig næste Dag, og laane Selskabet samme til Fyrstindens Bisættelse. Saaledes bleve vi ogsaa i Forgaars, ved et andet af Selskabets Medlemmer, hjulpne ud af en stor Forlegenhed. Vi skulde have Balletten Rolf Blaaskjæg; men af en besynderlig Feiltagelse havde man forsømt at forsyne sig med det sorte Flor, der i første Act skal frembringe den Taage, hvori de fire myrdede Koner i Drømme omsvæve den Blaa-



skjæggede Rolf. Men ogsaa af denne Forlegenhed bleve vi hjulpne, ved forrige Fuglehandler, pro tempora Hr. Visiteur og Portcontrolleur, samt ældste Dommer i Skydeselskabet, Hr. Ernst Falk. Han havde nemligen blandt sit Inventarium, adskillige Staaltraadsdørre til store Fuglebure, hvori han i sin Tid pleiede at have Duer ꝛc. Disse Dørre bleve meget konstigen sammensatte af Maskinmesteren, og anbragte paa Skuepladsen. Illusionen var ganske overordentlig, og Folk af vor By, som havde seet samme Ballet i Kjøbenhavn, forsikkrede, at den blev givet hos os ligesaa fuldkomment som der.

Da der, i den nyere Tid, hos Adskillige af de Lærde her i Byen, er opstaaet Scrupler, i Henseende til det copernicanske Systems Rigtighed, saa har man paa Hestebakken, lige uden for Byen, oprettet et Observatorium, hvorfra man kan iagttage Solens og Maanens og de øvrige Planeters Gang. Jeg er af Borgerskabet eenstemmigen bleven udnævnt til øverste Directeur over dette Observatorium, og haaber med det første, om Lykken iøvrigt er mig gunstig, at bekjendtgjøre mine Observationer, og, med Himlens Hjelp, at gjendrive den hedenske og ugudelige Mening, at Jorden gaaer og Solen staaer. Hvad vor By angaaer, da har jeg ved mine Bestræbelser nu bragt det saavidt, at man snarere kan faae Folk til at troe, Maanen er gjort af en grøn Ost, end at Jorden bevæger sig, og forleden Aften havde en jydsk Studepranger paa Kroen næsten mistet det eneste Øie, han havde, fordi han lod sig forlyde med, at man i Jylland fuldt og fast troede, at Jorden gik og Solen stod, hvilken Mening han paastod ogsaa at være af. Men Hans Grovsmed, som er en svoren Fiende af alle Nevloger, tog fat i Studeprangeren, som om han skulde til at beslaae en Hest, og ruskede ham saalænge, indtil Prangeren pibende raabte: "a seier ju hun løvver!" hvormed han for denne Gang da slap fra Smeddens Kløer.

Vi have ogsaa anlagt et Magnetiserings-Institut, efter Begjering fra Hr. Franz Basilius, Barbeermester og practiserende Aarlader, Clisteer-, Lavemant- og Kopsætter, her i Byen, en Mand af de meest ubyre Kundskaber, men som formedelst Skjebnens Capricer ikke obtinerede, hvad han med saa stor Ret fortjente at have, et Pro-

fessorat ved eet eller andet tydsk Facultet. Han har egentligen anlagt sit magnetisk-cliniske Institut i Fattighuset, men da Inventionen endnu er ny, har Institutet hidtil ikke havt den foronskede Fremgang, og Hr. Basilius har hidtil maattet indskrænke sine magnetiske Curer til Hospitalets Lemmer, men blandt disse ogsaa udøvet sande Undercurer. Ved Hjelp af Magnetismen har han faaet lamme Jørgen, som selv ikke kan huske den Tid, at han ikke haltede, til at gaae saa godt som den bedste Dansemester; den skjævnæsede Karen, hvis Næse i 60 Aar sad til den ene Side, har han skaffet et lige Ansigt, og Faust Tambour, som var bleven døv i Syvaarskrigen, formedelst en Canonkugle, der streifede ham forbi, har han skaffet sin fuldkomne Hørelse igjen. Da det nyligen arriverede, at en dumdristig Tyv havde skaaret Rumpen af Rokkedreierens røde Plag, og Sagen for den almene Sikkerheds Skyld, opvakte stor Sensation, uden at det, af anvendt Flid uagtet, var muligt at opdage Tyven, saa tilbød Mester Basilius sig, at vise samme igjen. Han magnetiserede nemlig eet af Hospitalets Lemmer, navnlig Karen Oltapperske, lagde nogle af Hestehaarene, som Tyven havde tabt, paa Karens Mave, og da hun var bragt til Magnetismens femte Grad, reiste hun sig op, og raabte: "gaaer hen paa Kroen, der sidder Peer Driver og tyller Brændeviin i sig — han er Tyven — han har skaaret Rumpen af Plagen!" Man gik til Kroen, traf der Peer Hyrer, kastede ham i Hullet, tog ham under strængt Forhør, og fik ham til at bekjende. — Mester Basilius er af den Formening, at ikke allene hele Medicinen og Chirurgien, men ogsaa Jurisprudencen, vil faae en ganske ny Skikkelse, naar han først faaer bekjendtgjort sine Erfaringer. Jeg forbliver med største Respect og Devotion, Deres hengivne Ven og Tjener

Christen Stork.

---

## Indenlandske Efterretninger.

I disse Dage døde i Kjøbenhavn een af vore talentfuldeste, unge Historiemalere, Christian Gotlieb Kratzenstein-Stub, i en Alder af 33 Aar. Han var født i Kjøbenhavn 1783, og antagen i Barns Sted af sal. Prof. Kratzenstein, der testamenterede ham en anseelig Sum. Han røbede tidligen et udmærket Talent for sin Konst, og efterat han hjemme havde malet gode, saavel historiske Stykker, som Portraiter, tiltraadte han 1809 en Udenlandsreise, og drog, over Cassel og Paris, til Italien. Efter at have uddannet sig i Rom, kom han for 5 Aar siden tilbage til Kjøbenhavn. Hans Medlemsstykke, Valkyrierne, som komme til Hother i en Grotte, er et Arbeide, som vil gjøre hans Navn uforglemmeligt. Baade Colorit og Tegning ere lige fortreffelige deri. Hans Arbeider i Portraitmalerie ere saare ypperlige. Hans svage Legemsconstitution opvakte allerede længe hos hans Venner den Frygt, at Døden kun alt for tidligen, vilde berøve os ham. Han efterlader en sørgende Enke og et umyndigt Barn.

Nestved. Natten imellem den 20 og 21 Juli døde, her i Nestved, Toldcasserer, Krigsraad Arendrup, efter faa Dages Sygeleie; han var ikke allene her i Byen agtet, som en brav Mand, men overalt, hvor han var kjendt; han gjorde meget godt imod den Trængende, var 41 Aar gl. og efterlod sig en Kone og 4 Børn, hvoraf det ældste, 14 Aar, gaaer i latinsk Skole paa Herlufsholm; han blev begraven i Torsdags den 25 Juli med al den Høitidelighed, som kunde skee i en lille Kjøbsted som Nestved, og blev bortbaaret af det her oprettede Brand-Corpses Over- og Underofficierer, med flere af Byens agtværdige Borgere; de fleste af Følget vare uindbudne; han blev indbaaret i St. Mortens Kirke, hvor der blev holdt en skjøn Tale af Hr. Pastor Holst, ligeledes en Sang afsjunget, forfattet af bemeldte Hr. Holst. (Slagelse Av.)

Mariboe, den 29de Juli. Afvigte Fredag, den 26de, om Morgenen imellem Klokken 2 og 3, havde vi en kort, men meget stærk Torden, ved hvilken Leilighed Lynilden slog ned og dræbte 3de meget gode Heste paa Marken for Ole Rasmussen, Gaardmand i Krunge Bye, under Engestofte Gods, der ligger omtrent en Miil fra Mariboe; tillige faldt 2de andre Heste, der tilhørte Ovenmeldte, og som ogsaa stod i Tøir paa Marken, i en Slags Bedøvelse, hvoraf de dog igjen kom sig. Siden den Tid har Luften været temmelig urolig og høist ugunstig for Høe og Tørvbjergningen. Igaar faldt paa sine Steder en temmelig stærk Regn og Hagl. — Ved Stutterie-Besigtigelsen i Mariboe den 27de

Julii d. A. tilkjendtes den første Priisbelønning, 100 Rbd. S. V., Hr. Proprietair Peder Thorsen paa Steensgaard ved Taars, den anden, 50 Rbd. S. V., Arvefæstegaardmand Jens Knudsen paa Øen Lang. Desuden forevistes 4 belønningsværdige Hingster, hvoraf en særdeles udmærkede sig, som tilhørte Gaardmand Jens Nys i Hunsebye, under Grevskabet Knuthenborg, og som blev indbrændt med Kronen G. Tillige bleve 9 stutteriedygtige Hopper indbrændte og Belønninger uddeelte for 27 Følhopper, hver paa 2 Rbd. S. V. — Ved Commissionen vare Hans Excellence Hr. Geheime-Statsminister Greve af Reventlau, Ridder af Elephanten rc., der i en Række af Aar saa priisværdigen har medvirket til den her i Stiftet saa saare forædlede og forbedrede Hesterace, Hans Høivelbaarenhed Hr. Stiftamtmand og Ridder v. Jessen og Hs. V. Hr. Etatsraad, Professor og Ridder Viborg, overværende. (Mariboe Av.)

Udtog af en Skrivelse fra St. Croix, af 27de April 1816. Den 9de Martii indtraf en sørgelig Tildragelse her paa Landet. Controlleur Gradmann, som, tilligemed Skibscapitain J. L. Arboe, kjørte ud, naaede lykkelig og vel deres Bestemmelse; men da de vendte tilbage og skulle passere et Vandsted, som, da de kjørte ud, var ganske tørt, havde Vandet, formedelst en frygtelig Regn, som lang Tid derefter vedvarede, formeret sig saa stærkt, at det bortskyllede baade Chaise, Hest og deri værende 2de Mænd. Arbo var heldig nok til at blive reddet, men Gradmann blev bortskyllet og druknede. Otte Dage derefter ankom den uheldige Gradmanns Kone hertil, i den søde Tanke, efter en besværlig Reise, at favne en elsket Mand; men ach! — han var borte! Et i Sandhed høist rørende Optrin var det, da hun blev underrettet om dette for hende saa sørgelige Uheld. — Den 17de April fandt en Duel Sted imellem 2de Officierer, nemlig en Major og en Capitain. Capitainen skjød Majoren igjennem Maven, hvoraf han døde faa Timer derefter. — Vi har nu og Comoedier her, hvor man en Gang imellem morer sig ret godt. Ligeledes har vi i denne Tid havt en stor Mængde Familieballer, der har været saare rige paa Uskylds Glæder og Fornøielser. — Her er og oprettet et musicalsk Selskab. Ingen kan blive Medlemmer uden ved Ballotering. Selskabet hol-



der Bal hver Maaned med Concert. Det har 6 Directeurer, som, ifølge Balloteringen, have følgende Rang: Secretair P. Borch, Procurator Frederichsen, Kammerjunker Kofoed, Secretair Hansteen, Secretair Wormskjold og Dr. og Landphysicus Bloch. — Selskabet har tillige en Secretair, som er A. C. Birch, samt en Casserer, som er Conrad Brabrand, (forhen Contoirbetjent ved Amtstuen i Mariboe). — Musikdirecteurerne ere Justitiarius Rosenørn og Schønberg. — Varmen er i denne Tid næsten utaalelig for Enhver, formedelst det lange stille Veir og i Besynderlighed den sydlige Vind, ja — det har for nogle Dage siden været saa varmt, at Folk ere faldne paa Gaden af Hede. — Paa een af Øerne, Barbados, har været Negeropror; mange Plantager ere afbrændte og flere Mennesker skrækkeligen myrdede, dog skal det næsten være dæmpet. Øerne Guadeloupe, St. Vincent m. Fl. skal staae i Forbindelse med dem. (S. Bl.)

Odense, d. 30 Juli. Igaar havde vi her paa Canalen den Glæde at see det skjønne nye Skib, som Kjøbmand Jens Nielsen har ladet bygge, retournere fra dets første Reise til Bergen, efter at denne drivtige Mand under Krigen havde mistet 7 saadanne Skibe, hvoraf nogle vare endnu større end dette. (Iversens Av.)

I Aarhuus Avis af 27de Juli d. A. læses følgende:

Motto:
Hvis du bukkede for ham, det var sandelig en Skam.
Wessel.

I Følgebladet til Aarhuus Avis No. 18, siger Engellænderen Machdonald: "Der var intet andet opvarmet Værelse i Huset — og om der havde været Tyve, havde man neppe overladt mig noget deraf." Her kan man billigen spørge, først: Hvad giver Hr. Machdonald Ret til at domme saa slet om den danske Gjæstmildhed? (den han i Sæbye slet ikke kjendte) eller for det andet: har maaskee Hr. M. netop i dette Øieblik været saa beskeden, at mene, at han af tyve Værelser intet havde fortjent? (altsaa efter dansk Redelighed heller intet havde faaet.) Endvidere taler M. om Byfogden i Sæbye, Hr. Cancellieraad Borck, paa en Maade, som om han

var en vel stor Elsker af Viin. Jeg, og vistnok Flere, kjender Hr. Cancellieraaden som en agtværdig og afholden Mand. — M. siger, at de Jydske Damer ikke tale dansk saa godt som de sjellandske. Herved maae jeg blot anmærke: at Hr. M. aldeles ikke forstaaer Dansk — Han dømmer da som den Blinde om Farverne. M. siger endvidere, at de Jydske Qvinders Øine, Læber og Hage ere omhyggeligen bedækkede. Det er sort Usandhed; men maaskee havde de ærbare Qvinder bedækket Øinene i Hr. Ms. Nærværelse, af Modbydelighed af saa inhuman en Fremmed, der finder det latterligt, at man i Jylland kan see paa en Qvinde uden urene Begjærligheder? — At gjennemgaae alle Ms. Usandheder er for vidtløftigt. Iøvrigt ønsker jeg ham alt Godt, samt at han bestandig maae bære Træskoe til 6 Pd., indtil han lærer at blive mere sandrue! — J. Blicher.

Ribe, d. 30 Juli. Fredagen d. 26de Juli holdtes Ordination her i Domkirken. Ordinandi vare: Hr. Ole Thorkildsen, kaldet til Sognepræst for Hvidding Menighed, Hr. Frederich Charlow Sophus Borchsenius, kaldet til Sognepræst for Nørømme og Vreininge, og Hr. Andreas Thomsen Ørbech, beskikket til personel Kapellan hos Provst Høier i Hee. — Biskoppens Ordinationstale fremstillede, i Anledning af 1 Timoth. 4, 16, Billedet af den værdige Præst som Theolog og Bibelven. — Pastor Thorkildsen prædikede over Math. 5, 14—16 — og afhandlede: hvorfor en Kristen og især Religionslæreren skal erhverve sig Kundskab og Oplysning. (Ribe Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 2 August.

Cours. Hamb. 2 M. 697, *a vista* 705. Amsterdam 2 M. 642, *a vista* . London 2 M. 31 $\frac{1}{12}$ Rbdlr. Spec. 700. — Species solgtes til 42 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 91 $\frac{1}{2}$ a 92 pr. 100; Oblig. 79. Norske Sedler 42 $\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 10 Mk. 6 ß. — Disconto 8 PC.

---



# Blandede Efterretninger.

## Norske Efterretninger.

I No. 57 af den Norske Rigstidende, for 17 Juli d. A., meldes følgende fra Christiania: "I Søndags Formiddag Kl. 10 $\frac{1}{2}$ afreiste Deres Kongel. Høiheder her fra Staden. Man veed, at Hs. Kongel. Høihed Kronprindsen havde først bestemt sig til at reise til Skaane over Gothenborg, men at Efterretningen om Coursens pludselige Stigen bragte Høisamme til at reise lige til Stockholm, for at foranledige de fornødne Foranstaltninger til at hemme dette Onde."

I en Skrivelse fra Stockholm af 4de Juli d. A., meldes følgende: "Den ærværdige Baron S. G. Hermelin, Bergraad og Ridder af Nordstjernen, har for nylig forøget sine Fortjenester ved at besørge udgivet et nyt Kort over de forenede Scandinaviske Riger, under Titel: "Karta öfver Sverrige och Norrige, utgifven af Geografiska Inrättningen 1815, sammendragen och författad af C. P. Hällström". Dette Kort faaes tilkjøbs i den Wiborgske Boglade i Stockholm for 1 Rd. 16 ß. Bco. Det er Skade, at dette skjønne Kort er, forsaavidt Norge betræffer, illumineret ikke efter Amterne eller den civile Administrations Inddeling, men efter Stifterne eller den geistlige, samt at Grændserne imellem det nordre og søndre Trondhjemske Amt og imellem Nordlandenes og Finmarkens Amt ikke ere udmærkede." (Norsk Rigtid.)

---

I Hall. Literatur-Zeit. læses en Bedømmelse over F. Rühs's historische Entwicklung des Einflusses Frankreichs u. der Franzosen auf Deutschland u. die Deutschen. Indledningen til denne Bedømmelse indeholder nogle Ord, som synes saa ganske at være sagte i rette Tid, at de bør anføres her. Rec. — saaledes begynder den — kan ikke undertrykke den Trang, først i Almindelighed at sige sin Dom om de ved de nyere Tidsbegivenheder foranledigede utallige Skrifter, førend han gaaer over til Anmeldelsen af det nærværende. — Naar man undtager saadanne, hvis Indhold er reenhistorisk, sætter han dem i een Classe med ledede Poeters Leilighedsvers, og regner dem blandt Presfefrembrin-

gekser, der med Føje kunde blive nævnte. — Med Grund kaldes de Flyveskrifter, thi de skrives altid flyvende. Det Horaziske prematur &c., finder, selv efter en formindsket Maalestok, ikke Sted hos dem. — Naar et talrigt Lang ubefføiede Politikere, ville forherlige Napoleons Rige, anprise gamle Staters Omstyrtning og ny Staters Skabelse og Indretning, som et Middel til at lyksaliggjøre Lande og Folkeslag, og lade Tydsklands Gjenfødsel udgaae fra det berygtede Rhinforbund: saa maae dette nødvendigen skee førend Efterretningen om det gamle Moscaus Brand, om den sørgelige Tilintetgjørelse af Verdensbetvingerens Hær gjenlød. Hvor vilde man siden have fundet lettroende Læsere? Knutten havde maaskee maattet tjene istedet for Honorar. — Derfor er Hastværk nødvendigt, paa det den gunstige Tidspunkt ikke skal gaae tabt. Men Hastværk er ikke Grundighedens Moder, om hvilken det rigtigen nok ikke er Fleerheden af saadanne Flyveskrivere, sædvanligen Mennesker uden Grundsætninger, at gjøre. Dem og deres Forlæggere er det allerede nok, naar deres Producter kjøbes. Dreier sig da Vinden, saa følge de, ligesom Veirhanen. Andre høre vel ikke til denne konstige Dyreart. De ere faste i deres Grundsætninger, de mene det ærligen! Men deres politiske Viisdom er ofte kun hentet fra Caffehuse, fra Aviser, eller deres Domme ere eensidige, eller de sætte Ordets Kraft i Forhaanelser. Derfor er det raadeligt, ikke at spilde sin Tid med saadanne Leilighedsskrifter, i det Høieste nu kun at læse Skrifter fra den Napoleonske Tid, i den Napoleonske Aand; thi disse kunne nu tjene til sand Morskab. Hvo vil vel uden Latter kunne læse i Martsheftet af Minerva f. A. 1808 en tilsyneladende ganske redelig, men ved Skinnet blændet Tydsker, udlede af Rhinforbundsacten, ligesom af et Evangelium, Trøst og Held for det arme, lidende Fædreneland? hvorledes han i dette Forbund erkjender et ægte, germannisk Forbund, lover sig af det Eenhed i Tydskland, og alle velsignede Følger af en saadan Eenhed i Regjering og i Krigsforfatning; hvorledes han af Englands uundgaaelige forestaaende Fald, af Napoleons alvorlige Villie spaaer den nærforestaaende almindelige Fred o. s. v. — Af denne ærunstige Dom over den store Hobs ubeføiede Politikere og deres Producter maa man imidlertid



ikke uddrage den Slutning, at Hr. Rühs's ovennævnte Skrift, i det mindste efter Rec. Synsmaade, hører blandt de unyttige Flyveskrifter. Det er rigtig nok foranlediget ved de nyeste Tidsbegivenheder, altsaa et Leilighedsskrift. Man synes at have ilet meget med dets Offentliggjørelse. For saavidt kan det ogsaa kaldes et Flyveskrift. Men Forfatterens Hensigt er reen og ædel *).

Følgende ere nogle Prøver af den nyeste engelske Industrie, den engelske Nysgjerrighed og engelske Lettroenhed!

1) I London forevises et Rustkammer, hvori findes alle Sorter Vaaben og Pantsere, der have været i Brug lige fra den Tid, de Danske erobrede Engelland indtil vore Dage. Denne Samlings nuværende Eiere have anvendt over 10,000 Pd. St. paa Anskaffelsen deraf, og have været saa lykkelige at overkomme følgende høist mærkværdige Stykker: 1) 3 gamle Rustninger, som Bonaparte havde udbedet sig fra Tøihuset i München og som han havde bestemt til Prydelse for et Cabinet i Malmaison; 2) den forborgne Cüras, som Bonaparte har baaret under sin Uniform i Egypten; 3) de Pistoler og den Sabel, der overleveredes ham som Foræring i det daværende franske Directoriums Navn til Belønning for de Seire, han havde tilfægtet sig i Spidsen for den republicanske Armee. Nota bene: Dette er den samme Sabel, med hvilken i Haanden, Bonaparte siden trængte ind i Femhundredeersaadets Sahl og forjagede derfra de der forsamlede Lovgivere!!

2) Panorama af Jerusalem, saaledes som denne Stad, seet fra Oliebjerget, endnu staaer og ligger, optaget i Aarene 1811 og 1812 paa Stedet selv af Donavan og Jacques; efter Donavan den Ældres udførte Tegning, fremstillede i et stort Panorama-Malerie, der er 18 Fod høit og

*) Dersom man ikke vil antage den jesuitiske Grundsætning, at Hensigten helliger Midlet, saa kan Anmelderen umuligen underskrive Recensentens Dom. Den Gjenstand, hiin Forf. her behandler, er for vigtig, til at Hensigten kan undskylde hans Ilfærdighed. En Apotheker, som af Ilfærdighed kommer i et Lægemiddel Opium istedet for Campher, har ogsaa en meget reen og ædel Hensigt; men kan denne undskylde hans unødvendige og skadelige Hastværk?

128 Fod lang i Omfang. Tilskueren seer her ikke allene det forrige Jerusalems og Tempels Beliggenhed, men ogsaa Kong Davids, Salomons, og Herodes's Palladser, de endnu tilværende Ruiner, ligesom og Levningerne af Stadens Volde og Porte. Dernæst seer han i Omegnen Oliebjerget, Bjerget Zion, Calvainabjerget, Dalen Josaphat, Bækken Kidron, Betlehem, Samaria, og Galilæa!!

3) Nye Koburgske Straahatte af ganske eget Material og ganske besynderlig Form, ligeledes Kendal-Huer, af ganske nyt Snit og Toi, er til Hæder for det Kongelige Brudepar, tegnede og forfærdigede af Elliot & Comp. hos hvem de ene og allene ere at faae.

4) Nye Kort af fortrinlig Qvalitet og farvede paa Bagsiden (paa det de hverken skulle blive smudsede eller forbyttede med andre). For Kortsynede et Slags Kort, der ere saaledes indrettede, at de 4 Couleurer aldeles ikke kunne forbyttes med hverandre.

I London gives et Selskab for skotske Hoilændere (Bjergskotter), hvis Formaal er at udbrede blandt Skotland's Bjergbeboere Kundskab, Sædelighed og Vindskibelighed, tilligemed det gæliske Sprog, for hvilket der er stiftet Skoler; at opbevare den celtiske Digtekonsts og Literaturs ærværdige Levninger, saavelsom materielle og andre Rester fra hin tidligere Alder; hævde gamle, ægte skotske Sæder og Vedtægter, gammel Troskab og Redelighed, og yde saadanne Bjergskotter, der, langt fra deres Fædreneland, ere i Forlegenhed, tilborlig Understottelse. Dette Selskab har valgt Prindsregenten til sin Beskytter, og ladet ham d. 29 Maj takke, fordi han har taget denne Værdighed derimod, ved en Deputation, der bestod af tre Vicepræsidenter, Lord Murray, Baronet Macdonald og Gener. Beckwith, og Hertugerne af Argyll og Athol, der tildeels vare klædte i gammelskotsk Dragt. Deputationen overgav ved denne Leilighed Prindsregenten et Exemplar af den Guldmedaille, som Selskabet har ladet præge, til Hæder for Bjergskotternes Chef, General Abercombie, der faldt ved Ægyptens Erobring. Den paa Pergament skrevne Adresse var forfattet i det gæliske Sprog.

I Altona er nyligen blevet anstillet Forsøg med den af Uhrmager F. Ständel opfundne Maskine til at spare Menneskekrafts Anvendelse ved Pomper ombord paa Coffardieskibe, i Overværelse af høist agtbare Mænd. Maskinen er befunden hensigtmæssig.

Nyligen holdtes i Kiel to Valeprækener til de ledigt blevne Præstekalds Gjenbesættelse ved den derværende Domkirke. Næste Dag blev Valget selv foretaget, og forfatningsmæssigen bestemt af Magistraten, Borgerskabet og Universitets Curiatstemmer. Et betydeligt Antal Fremmede, og blandt andre over 40 Præster fra andre Steder, havde indfundet sig, for at høre Prøveprækenen.

I Kreuznach vare nyligen paa en Søndag over 500 Personer tilstede i Fru v. Krüdeners religiøse Forsamling.

G. B. Niebuhr vil med det første levere sin berømte Fader Carsten Niebuhrs Levnetsbeskrivelse.

---

Kjøbenhavn, den 2den August. Efterat Hs. Majestæt Kongen var bleven indbuden af Hs. Majestæt Keiseren af Rusland at tiltræde den af denne Monark og af Deres Majestæter Keiseren af Østerrig og Kongen af Preussen under $\frac{14}{26}$ September 1815 i Paris afsluttede "broderlige og christelige Alliance", har Tiltrædelsen til samme fra Hs. Majestæts Side funden Sted og er bleven ved Coureer afsendt til Kongens Gesandt i St. Petersburg. (Statstid.)

Kjøbenhavn, d. 3 August. I Torsdags ankom her paa Rheden den første Chinafarer for particulier Regning, som siden Fredens Tilbagevendelse var afgaaet her fra Staden, Skibet Antoinette, Capitain J. P. Rohde. Ladningen, der ved Auction bortsælges førstkommende 18de September, bestaaer af 305,440 Pund forskjellige Sorter Theer i Kister og Daaser, 6100 Pd. Sago i Kister, 12,250 Pd. Radix China, 15,311 Pd. Radix Gallanga, 6000 Stkr. gule Nangviner, 5,400 Pd. Snørrottinger, samt et lidet Partie Porcellain.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 63.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 6 August 1816.

## Forsang til Jyllandsreisen.

(En kjær Frænde helliget.)

Eensom jeg laae paa min lynggro'de Bakke,
Stormenes Brusen hen over mig gik,
Mossede Gravsteen var under min Nakke,
Oppe i Skyerne dvælte mit Blik.

Dvælte i Skyerne, men mine Tanker
Foer over Stormens og Skyernes Gang;
Stundom jeg nynned', de skaldede Banker
Hørte min første, tungsindige Sang.

Tit gjennem Stormen jeg kunde fornemme
Liflige Toner fra Morgenens Kant;
Hid til mit Hjerte den venlige Stemme
Vei over Hav, over Hederne fandt.

Yndige, som paradisiske Drømme
Var dine Kvad i fortryllede Sal;
Blidelig susede Sangenes Strømme,
Svale som Regn i den solbrændte Dal.

Lønligen priste jeg ham, som optænder
Himmelske Luer i jordiske Bryst;
Skjaldenes Sjæle gaae ud fra hans Hænder —
Tusindes Glæde og Tusindes Trøst.

Mægtig jeg følte: den stærkere Flamme
Blev ved hans Ord med den svagere Gnist:
Følte, at Lærken er skabt af den Samme,
Som satte Midnattens Sanger paa Kvist.

Frydede mig, at de tusinde Tunger
Kvæde i evigt, uendeligt Chor;
Og at utallige Læber udsjunger
Hymnen til ham, som i Himlene boer.

Priste hans Værk, naar i smilende Sommer
Drosselens Fryd fylder lyttende Lund;
Og naar i Natten vemodigen brummer
Nørdrummens Klage fra taagede Grund.

Da svam en Taare af Fryd i mit Øie
Over den Gnist, som opvarmed' min Aand;
Gladelig flagred' den op mod det Høie,
Vældig løsrevet af jordiske Baand.

Ak! men jeg følte, at jordiske Sjæle
Drømme kun dunkelt om Himlenes Fryd;
Og at selv Digterens stærkeste Mæle
Er kun en fage hendøende Lyd.

Følte, at Oldtidens dybeste Rune
Hugges i Stenen og er ikke meer;
Ossians Harpe og Shakespears Basune
Ak! — ere begge kun Aske og Leer!

Følte, at Skjalderøst svagt ikkun hylder
Ham, som bag Solen og Stjernerne boer,
Tiden og Rummet allene udfylder —
Svimlende Dyb for en Skabning af Jord!

Rystet som af den Almægtiges Torden,
Svimlende ved hans Uendelighed
Skjalv jeg, og faldt paa mit Ansigt til Jorden,
Under hans Trone tilbedende ned.

Bedende laae jeg, ei turde jeg svinge
Mig imod Himlen i jordiske Ham —
Bernhard! jeg slumrede ei, da din Vinge
Rørte min Skulder med venlige Nam.

Rørte den venligt, forlod mig og suste
Atter til smilende Østerled hen;
Der hvor i Sekler Vestvindene bruste
Lynglandets Søn blev allene igjen.

Andengang kommer han ud af sin Hede,
Blander sin Stemme med Stormenes Larm;
Kan han ei Vinger mod Himmelen sprede,
Ager han dog i sin selvgjorte Karm.

Ak! og han veed det: af mangen en Frænde
Skal han miskjendes og hades maaskee;
Nogle af Harme vil lønligen brænde,
Faa ville græde, og Færre vil lee.

Men det formørker ei Sangerens Blikke,
Om han forfølges af Daarernes Hær;
Kjerligheds Digter! Kun du vil vist ikke
Trykke paa Tornen, hans Hjerte er nær.



Elsk mig min Ven! naar paa Aandernes Hede
Lyder min dybe, tungsindige Sang,
Og naar ved Pirren i Vandbiers Rede
Hvislen og Brummen forfølger min Gang.

Søn udaf Danmark, vor kjærlige Moder!
Vi have diet eet Fødelands Bryst.
Elsk dog mit Hjerte, min elskede Broder!
Om du ei altid kan elske min Røst.

Useet af dig har jeg tit ved din Side
Vandret paa Bredden af Døberens Flod;
Hvor dine Taarer de runde saa stride
Grædende jeg og paa Golgatha stod.

I dine Haver og gyldene Slotte
Tit har jeg været og frydet mit Blik;
Og om end selver slet ingen jeg aatte,
Gladelig dog gjennem dine jeg gik.

Vil du de glindsende Vinger udbrede
Hid fra din blomsterbedækkede Vang —
Stille og mørkladen er vel min Hede —
Dog kom min Broder! besøg mig engang!

Ogsaa hos mig skinner Solen hin klare,
Maane og Stjerner paa Himmelen blaae;
Taager og Storme ei altid henfare
Over min Hede saa skummel og graae.

Skummel og graae er min Fædrene Hede;
Dog under Lyngtoppen Blomsterne staaer;
Lærken blandt Gravene bygger sit Rede,
Og sine Triller i Ørkenen slaaer.

S. S. Blicher.

# Om Selvmordere.

Blandt de sørgelige Optrin, som her i Hovedstaden i den sidste Tid have tildraget sig den offentlige Opmærksomhed, høre unægteligen Selvmord. Vi see Mennesker i den meest blomstrende Alder, af Livslede, søge en frivillig Død, snart i Vandet, snart ved voldsomme Selvbeskadigelser. Disse Optrin maa gjøre et saa meget sørgeligere Indtryk paa hvert Mennesker en, som man af de paalideligste Optegnelser veed, at Selvmordernes Tal her i Kjøbenhavn stedse er voxet, især i de sidst henrundne Aarti. Det synes passende, med rolig Eftertanke at anstille nogle Betragtninger over hiin høist vigtige Gjenstand, og foreslaae Midler til, saa meget som mueligt, at forebygge saa stort et Onde.

"Selvmord", siger Goethe: *) "er i den menneskelige Natur en Begivenhed, som, hvor meget end der allerede har været talet og handlet derom, dog opfordrer ethvert Menneske til Deeltagelse, og i enhver Tidsalder dog eengang maa omhandles igjen. Montesquieu giver sine Helte og store Mænd Ret til, efter eget Tykke, at søge Døden; thi, siger han, det maa dog staae enhver frit for at slutte den femte Act af sit Liv, hvor det behager ham. Men her er ikke Talen om saadanne Mennesker, der virksomt have ført et Liv af Betydenhed, anvendt deres Dage for et stort Rige eller for Frihedens Sag, og hvilke man vil tage det ilde op, at de, saasnart den Idee, der besjeler dem, forsvinder fra Jorden, ogsaa tænke, endnu at forfølge den paa hiin Side. Vi have her med Saadanne at gjøre, der egentligen af Mangel paa Daad, i den fredeligste Tilstand af Verden, ved overdrevne Fordringer af sig selv, finde Lede i Livet. Da jeg selv har været i denne Forfatning, og bedst veed, hvilken Pine, jeg leed deri, hvilken Anstrængelse, det kostede mig, at undgaae den, saa vil jeg ikke dølge de Betragtninger, jeg velbetænkt har anstillet over de forskjellige Dødsmaader, man kan vælge".

"Det er noget saa Unaturligt, at Mennesket løsriver sig fra sig selv, ikke allene beskadiger, men endog tilintetgjør sig, at det for det meste griber til mekaniske Midler, for at udføre sit Forsæt. Naar Ajax falder i sit Sværd, saa er det hans Legemes Vægt, der viser ham den sidste Tjeneste. Naar Krigeren paalægger sin Vaabendrager den Pligt, ikke at lade ham falde i Fiendernes Hænder, saa er det ogsaa en udvortes Kraft, som han sikkrer sig, kun en moralsk istedet for en physisk. Fruentimmer søge i Vandet at kjøle deres Fortvivlelse, og Geværets høieste mekaniske Middel sikkrer en hurtig Gjerning med den ringeste Anstrængelse. Hængen omtaler man ikke gjerne, fordi det er en uædel Død. I Engelland kan den snarest møde, fordi man fra Ungdommen af seer saa mange hænge, uden at Straffen just er vanærende. Ved Gift, ved en Aares Aabning, venter man kun at komme langsomt ud af Verden, og den meest raffinerede, hurtigste, smertesløseste Død, ved en Slange, var en Dronning værdig, der havde tilbragt sit Liv i Glands og Lyst. Men alt dette ere udvortes Hjelpemidler, ere Fiender, med hvilke Mennesket slutter et Forbund imod sig selv."

"Naar jeg nu overveiede alle disse Midler, og saae mig videre omkring i Historien, saa fandt jeg blandt alle dem, der aflivede sig selv, ingen, der forrettede denne Gjerning med saadan Aandsstorhed og Aandsfrihed, som Keiser Otto. Denne, vel som Hærfører ikke lykkelig, men dog ingenlunde bragt til det Yderste, beslutter, til Bedste for det Rige, som, i en vis Henseende, allerede tilhørte ham, og, for at skaane saa mange Tusinde, at forlade Verden. Han nyder med sine Venner et muntert Aftensmaaltid, og man finder den næste Morgen, at han med egen Haand har stødt sig en hvas Dolk i Hjertet. Denne eneste Handling forekom mig efterlignelsesværdig, og jeg overtydede mig om, at den, som ikke kan handle heri, som Otto, ei maatte tillade sig, frivilligen at forlade Verden. Ved denne Overbeviisning reddede jeg mig saavel fra det Forsæt, som fra den Grille, at begaae Selvmord, hvilken i hine herlige Fredstider havde indsneget sig hos en orkesløs Ungdom. I min anseelige Vaabensamling fandtes en kostbar, veltilsleben Dolk. Denne lagde jeg bestandigen ved Siden af Sengen, og førend jeg slukkede Lyset, forsøgte jeg, om det maaskee kunde lykkes mig, at støde den skarpe Odd et Par Tommer dybt i Brystet. Men, da dette aldrig vilde lykkes, saa

*) Aus meinem Leben, T. 3.

før jeg omsider over mig selv, gav Slip paa alle hypochondriske Griller, og besluttede at leve." —

Vi see her, hvorledes een af vort Aarhundredes største Mænd har vidst, at undertrykke et Forsæt, og bekjæmpe en Grille, der kunde ledet ham til hiint Rædselsskridt, blot ved Fornuftens rigtige Anvendelse. Men Skade, at han ikke har underrettet os om Aarsagen til sit Forsæt, endskjøndt man af hans Ord: "at Selvmordsgrillen i hine herlige Fredstider, havde indsneget sig hos en ørkesløs Ungdom", maa slutte, at denne Aarsag ikke har været af Betydenhed.

Men ligesom ikke enhver, der gaaer frugtsommelig med saa frygteligt et Forsæt, seer sig istand til at raisonnere over sin Tilstand, og allermindst med en Goethes Aandsstyrke, saaledes har hver Tidsalders og hvert Lands Selvmordere deres særlige, caracteristiske, saavel moralske, som physiske Aarsager. Sjeldent begaaes Selvmord af moralske Aarsager allene; sædvanligst ere de forenede med physiske. Sjelens Harmonica kan ved tusinde udvortes Indtryk og Tilstødelser blive forstemt, og vi kjende her Aarsag og Virkning for lidet, til at vi kunne fælde nogen afgjørende Dom over den Ulykkelige, der i denne sørgelige Forstemning, med egen Haand voldsomt overskjærer Livets Traad. Der forløb mange Aar, førend man vilde betragte den Livslede, der avler Selvmord, som en Sygdom; førend man vilde betænke, at Driften til Livet hos hvert levende Væsen er saa mægtig, at den, der, endog af mindre betydelige Aarsager, gandske kan undertrykke den, og kaste sig frivilligen i Dødens Arme, nødvendigen maa befinde sig i en sygelig Tilstand. Vi bør altsaa beklage den Arme, der bærer et brændende Vesuv i sit Bryst; vi bør søge, physisk og moralsk, at lindre hans Tilstand, saalænge Hjelp er muelig, og, naar han i sin Selvkamp, beseirende sig selv, er segnet, fælde en medlidende Taare paa hans Grav!

At vor Tidsalder, meer end nogen anden, er skikket til, at udbrede den sygelige Pirrelighed, der forøger det Ubehageliges Indtryk paa Sjelen; der svækker Kraften til at bære Livets mange og mangehaande Besværligheder, derom er ingen Tvivl. Ligesom Fornødenhederne tiltage, Lyst til Nydelse og Vellevnet stiger, saaledes maa ogsaa hiin Pirrelighed bestandigen voxe, og udbrede sine vilde Skud i Livets forskjellige Stillinger. Den yttrer sig hos de fleste ved en Vrantenhed og Ulyst til at søge og finde Behag i Naturens skyldfrie Glæder; den gaaer med Aarene over til Hypochondrie, og fra denne til Livslede. Jo tidligere Aanden næsten i alle Stænder nuomstunder uddannes, jo mere Mennesket bortfjernes fra den simple Natur, desto tidligere svækkes dets aandige Kræfter, desmere uskikket gjøres det til at nyde Livets jevne Glæder, og finde Tilfredshed i Lidet; destomere stiger dets Selvfølelse, der forleder det til at gjøre overspændte Fordringer, og sørge over Tilsidesættelse og Miskjendelse, som den jevne Mand, bunden til sin Dont, og nøisom i sine Fordringer, saavel af Skjebnen som af Medmennesker, aldeles ikke kjender. Saa Manges evige Stræben efter at overflyve den Stand, de ere fødte i; at føre et mageligere og mere anseet og glimrende Liv end deres Fædre, der i Jevnhed levede og døde, deres Kald tro, som retskafne Mænd, afføder ikke sjeldent den Utilfredshed, Vrantenhed og Drillesyge, som nu ere saa almindelige blandt Menneskene. At denne sygelige Pirrelighed er smitsom, derom synes kun alt for mange Erfaringer at vidne.

Ligesom man er glad med de Glade, saaledes er man ogsaa, selv imod sin Villie, sørgmodig med de Sørgmodige, naar man nødes til at være bestandigt iblandt dem, og der behøves kun ringe Omstændigheder at støde til, for at gjøre endog den Muntre, ved en saa sympathetisk Paavirkning, vranten og nedslagen. Med alle sine tilsyneladende Lystigheder, har vor Tidsalder antagen en alt for alvorlig Caracteer, hvorom det umiskjendelige Hang til det Tragiske i Skuespil og Digte, saavelsom det fuldkomne Savn af det ægte Humoristiske og Glædeopvækkende i vor nyere Litteratur, synes tydeligen at bære Vidne om. Det sande Frosind er forsvundet fra vore selskabelige Kredse; det lede, alle Lidenskaber i Oprør bringende, og hver Aandskraft fortærende Kortenspil, er traadt i dets Sted; den Glæde, som nu saa sjeldent findes i Hjertet, maa hentes fra Glassets Bund, og Forstanden maa tie før Munterheden kan komme til Orde.

Jo mere altsaa Tiden og Tidsomstændighederne kunne stemme til Hypochondrie: den Planteskole, hvorfra Selvmordere sædvanligst udgaae, desto

helligere er den Pligt, at gribe saadan Ulykkelige under Armene, saalænge det endnu er Tid. Vor Hovedstad tæller blandt mange velgjørende og menneskekjerlige Indretninger et Institut, saavel for Dovstumme, som for Blinde, skulde det ved mange Ædles samvirkende Bestræbelse ikke være mueligt, ogsaa at oprette et Sygehuus for Hypochondrister, hvis Hypochondrie har naaet en saadan Grad, at deraf kunde befrygtes, saavel for dem, som for deres Familier, farlige Følger? Vor Kongestad eier alt for mange Ædlinger, vor Regjering er alt for redebon til kraftigen, at understøtte hver menneskekjerlig Stiftelse, til at en saadan Idees Udførelse kunde møde synderlig Vanskelighed. — I saadant et Sygehuus maatte der ikke blot anvendes physiske, men ogsaa moralske Lægemidler, da mange af dette Slags Syge maaskee lettere kunde helbredes psychologisk, end medicinsk. Man har saa meget større Grund, til at ønske et saadant Sygehuus, som desværre Hypochondrie i Almindelighed er af det Slags Sygdomme, der enten betragtes som blot indbildte — ret som om en Indbildnings-Sygdom ikke er en Sygdom! — eller ogsaa blot behandles efter Pharmaciens Forskrifter. Hjemme i sit Huus kan Hypochondristen sjeldent helbredes; hans Kone, hans Børn betragte ham som en vranten Særling, der er sin egen Plageaand; der seer Alting igjennem et sort Forstørrelsesglas og forbittrer sig Livet, enten ganske uden Aarsag, eller i det mindste for store Ubetydeligheders Skyld. Paa de egentlige Sygehuse har man hverken Tid eller Leilighed til at behandle et saadant Menneske ikke blot medicinsk, men ogsaa psychologisk. Man giver ham Lægemidler, og dermed lader man sig nøie; kjed af hans fixe Ideer og besværlige Klager ønsker man naturligviis kun at blive af med ham. Han seer i Sygehuset dagligen intet uden Elendigheder, der endnu mere maa forstemme ham, og blandt Reconvalescenterne mangle sjeldent ufornuftige Mennesker, der, af Raadhed, drive Spot med hans Ulykke. (Fortsættes.)

---



* * *

Grison spørger: om det ikke er en Sandhed, at han i Skilderiet No. 59 har yttret sig saaledes: "At Kundskaben om Naturens Kræfter og Virkninger, samt hines Anvendelse, langt fra ikke er udtømmet, at en viid Mark deraf endnu er udyrket, og at naar de fundne og findende Opdagelser anvendes til Menneskets Gavn, det da er en Gave, en Velsignelse fra den Algodes Haand; at han tvivler et heller paa, at der i Menneskets og Dyrenes Dele, jo er Noget hvorpaa Magneten, Electriciteten, Galvanismen o. s. v., kunne have Indflydelse, og at de, naar Forbindelserne først retteligen kjendes og anvendes, vilde gavne og virke i mangehaande Henseender og i Særdeleshed til Sygdommes Helbredelse, til Smerters Formindskelse."

Grison spørger nu den tænkende Læser: om han i hint Blad har haanet og angrebet den sande Lære om den dyriske Magnetisme, om han har anseet alle den dyriske Magnetismes virkelige Fenomener for Bedragerier?

Grison spørger endvidere: om han ikke utvetydigen har forklaret sig over: hvilken Anvendelse af Magnetismen, Elektriciteten, Galvanismen o. s. v. han angreb i hiint Blad? naar han har sagt: "At han kan ikke fordrage: at de bruges til Yderligheder ved Exageration og gjennem Sofismer, for at opreise Overtroens lede Tempel af sine Ruiner."

Grison spørger dernæst, om Alt hvad han i saa Henseende der har skrevet, ikke blot angaaer den overspændte dyriske Magnetisme, der ene bruges for at bedrage og vildlede de Lettroende, og føde Overtroe? og om saadant Angreb bør fordømmes?

Grison spørger fremdeles: om ikke de af ham opgivne Fortællinger om Damen, der kunde læse hvad Navn der stod under et tillukket Brev, naar det blev lagt paa hendes Mave; at hun kunde oplæse nogle Sider af en Bog, der blev holdt op til Væggen i en fjernere Stue ꝛc.; at en magnetiseret Person kan i sin Paroxysme tale Sprog, som den aldrig før vidste det mindste af, ꝛc. ꝛc. de allerurimeligste og sund Sands meest for-

nægtende Foregivender, naar man ikke antager at Bedragerie er i Spillet med?

Grison spørger dernæst: om saadanne og deslige Bedragerier ikke høre under Politiets umiddelbare Opdagelse?

Endvidere spørger Grison: Naar deslige Gøglerier komme herind fra Tydskland af, om de da ikke komme Darcu'en fra; og om nogen værdig tysk Mand kan ansee sig haanet ved et saadant Udtryk i en saadan Anledning? — Grison forsikkrer at han derved ikke har haft til Hensigt at fornærme nogen gavnvirkende Udlænding —

Grison spørger endeligen: om Forfatteren til et par Ord til Publikum i Skilderiet No. 61, kan ansees at have forstaaet hvad Grison skrev, og om Grisons Ord og Tanker ikke uretteligen af ham ere forklarede og aldeles misforstaaede?

Retfærdige, tænkende og fordomsfrie Læsere! dømmer nu mellem hiin Forfatter og Grison.

Kjøbenhavn, den 2den August 1816.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Udtog af en Skrivelse fra det Holstenske, af 2 Aug. 1816. Efterhaanden begynde vi at forglemme de mangfoldige ødelæggende Følger, som Krigen i en saa lang Række af Aar har udbredt over saa mange Lande og ligeledes over vort Fædreneland. Men aldrig ville vi forglemme, at vi skylde vor Regjerings Viisdom og faderlige Omhue Fredens Velsignelser, og stedse ville vi opbevare Mindet herom i et taknemmeligt Hjerte. — Mange Omstændigheder have bidraget til, at Huse og Landeiendomme i Hertugdømmene meget ere faldne i Prisen, og at sammes Eiere derved ere satte i den yderste Forlegenhed og Pengemangel. Men da Fremtiden aabner os blidere Udsigter, og den hidtil standsede Handel igjen begynder at blomstre, saa finde Mange endnu derved et Redningsmiddel og Muligheden at beholde deres Eiendele, hvortil kommer, at den Fædrenelandskjerlighed, som besjæler alle danske Undersaatter, gjør ethvert Onde mindre føleligt. Enhver tager modigen fat paa sit Arbeide, og seer Fremtiden tillidsfuld imøde. — I det Hele staaer Sæden godt her i Egnen, og dersom Veiret blot vil blive nogenlunde gunstigt,



vil Landmanden snart have fyldt sine Lader, hvilken Udsigt er desto glædeligere for ham, da Kornpriserne stige. Af Træfrugter haves kun lidet i Aar, Græs er derimod i Overflødighed, saa at man kan gjøre Regning paa godt fedt Slagtequæg og paa en Mængde Smør. — Saa længe vi kunne mindes, pleiede vi altid at erholde Colonialvarer, saasom Thee, Sukker og Caffee, fra Kjøbenhavn, hvor saadanne Varer stedse kunde erholdes for bedre Kjøb end paa andre Steder; men nu finder det Modsatte Sted, og hine Varer koste her ikke saa meget som i Hovedstaden. Derimod bringe os vore Skippere, der komme fra Kjøbenhavn, Tobak, Risengryn, Spanske og andre Sydfrugter, samt de nyeste Moder som iagttages af Hovedstadens Damer, og efter hvilke de ere klædte i deres Circler, eller vise sig paa Spadseregangene. — Afskediget Major v. Halle er afdød i Kiel, Oberstlieutenant Wolters i Altona og Enken Krigsraadinde Clausen i Glückstadt, og ere følgeligen blevne udslettede af Pensionslisten.

I Anledning af Uveiret den 10 Juli, meddeler Hr. Pastor L. Svendsen paa Agersøe, følgende i Slagelse Avis: "Det var mod Aften den 10de Juli at et Tordenveir fra Vesten trak op, og Klokken omtrent 7 frygteligen bragede her over vore Hoveder. Kun nogle faa Minutter ængstede denne os, hvorpaa fulgte et endnu frygteligere Uveir, der truede at omstyrte vore Boliger og tilintetgjøre Haabet om en lykkelig Høst. Vinden var, medens det tordnede, østlig, og kort førend det sidste Uveir brød ud, saaes ligesom en haardnakket Kamp mellem de fra Øst og Vest i hurtigste Fart fremilende Skyer. Vestenvinden seirede, men i det samme rystede ogsaa den derpaa umiddelbar følgende Hvirvelvind Byens vestlige Gaarde og heriblandt min Præstegaard, der ligger paa en Udkant, saa voldsomt, at jeg hartad frygtede for sammes Fald. Alt stod jeg i Begreb med at ville med Kone og Børn forlade Huset, da Veiret i det samme forsvandt og tog Retning ad Nordost. Et Huus, nylig opført paa den sydvestlige Kant af Øen, men som endnu ikke var fuldtægt, ikke heller klinet, blev kastet overende. Eieren Huusmand Rasmus Væver, der med to andre arbeidede derpaa, tyede, da de saae Veiret nærme sig, ind i Huset, men flygtede samt-

ilge igjen ud deraf, da det begyndte at knage, og slap heldigen fra den overhængende Fare. Sæden paa Marken laae nedslaaet langs henad Jorden, en Følge af den Plaskregn, hvoraf Veiret ledsagedes. Til Lykke havde Kornet endnu ikke sat Kjerne; det har derfor for største Delen igjen reist sig, og Alstyreren være lovet, som bevarede os, vore Boliger og vore Agre."

Mariboe, den 1ste August. Det Kongelige Skuespillerselskab, der i Nyekjøbing paa Falster vandt saa almindeligt Bifald, agter i næste Uge i Nakskov at give nogle Forestillinger, hvis Begyndelse er bestemt, om mueligt, til førstkommende Fredag, og sammes Fortsættelse førstkommende Søndag og Mandag. Iblandt de Stykker, som Selskabet agter at opføre, blive følgende: Den Stundesløse, Maskeraden og Gert Westphaler af Holberg; Galningen og Armod og Høimodighed af Kotzebue; Pebersvendene eller Høehøsten af Iffland; Sødskendene fra Landet af Jünger; Henrik den Femtes Ungdom af Dûval; og Lige for Lige af Marivaux, foruden andre mindre Stykker. — I disse Dage ere Arresterne her i Mariboe blevne berigede med 3de Bønderkarle fra Grevskabet Christiansæde. — Veiret er og vedbliver endnu at være meget ugunstigt for Høe- og Tørvbjergningen; men Natten imellem den 30te og 31te Juli regnede det her noget skrækkeligt. Endnu i Dag hænger Luften fuld af Regnskyer. (Mariboe Av.)

Odense, d. 2 August. Billigen maa Man ønske: at da Freden nu lykkeliggjør os, der ogsaa maatte lyses Fred over Kreaturerne, især Hestene, imod hvis Haler der er udbrudt en slem Krig her i Egnen, da der i Hunderup forleden Nat blev skaaren Halen af to af Sognefogden Knud Nielsens Heste og flere Andres. Bemeldte Sognefoged, hvis Heste ved denne Udaad ere skamskjæmmede, hvilken Skade han ei vilde have for 50 Rbd., udlover en Belønning af 10 Rbd. N. V. for Gjerningsmandens beviislige Opdagelse.

(Hempels Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 6 August.

Cours. Hamb. 2 M. 687, *a vista* 695. Amsterdam 2 M. 636, *a vista* . . London 2 M. 31 Rbdlr. Spec. 695. — Species følges til



$41\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $92\frac{1}{2}$ pr. 100; Dölig. 80. Norske Sedler 42. Svenske Sedler 11 Mk. 4 ß. — — — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Norske Efterretninger.

Under 5te Juli 1816 er udfærdiget Lov, som indeholder Modificationer og nærmere Bestemmelser angaaende Kongeriget Norges væbnede Magt, Værnepligten, m. v., og af hvilken følgende er det vigtigste: "§. 1. Kongeriget Norges væbnede Magt skal bestaae i følgende: A. Landmagten, som inddeles i a) Linietropper, som kunne bruges udenfor Rigets Grændser, og som igjen ere, enten 1) Districts-Tropper, eller 2) Hvervede. b) Landmilits eller Tropper, som aldrig maae bruges udenfor Norges Grændser, og som igjen bestaae af: 1) Landværn, 2) Kjøbstæds-Borgervæbning, 3) Kystværn og 4) Landstorm (Almue-Bevæbning). B. Sømagten. §. 2. Linietroppernes Antal bestemmes til 12,000 Mand foruden Officierer, Underofficierer og Spillet. Af disse 12,000 Mand skulle de 2000 være hvervede." (Efter Norsk Rigstid.)

"Kornbrændeviin saavelsom Genever maa ikke for Eftertiden indføres til Kongeriget Norge fra andre Steder" (S. Bl.)

Under 6te Juni 1816 er følgende ved Lov bestemt: "Til Lettelse ved Beregninger, og for at tilveiebringe Eenhed i Bestemmelsen af Arealet ved Kjøb og Salg, Taxationer og Skyldsætninger af Jordeiendomme, fastsattes: at en Norsk □ Miil eller 324,000,000 □ Alen skal indeholde 32,400 Tønder Land, hver Tønde beregnet til 10,000 □ Alen, og at en Tønde Land eller 10,000 □ Alen skal igjen inddeles i fire Maal Jord, hvert Maal beregnet til 2,500 □ Alen." (S. Bl.)

Torsdagen den 27de Juni holdtes Storthinget. Det ifølge Storthingets Beslutning af 4de Mai d. A. udfærdigede Reglement for Civil-Etatens Lønninger, omsatte fra Rbd. rede Sølv til Speciedalere, blev forelagt Thinget, som eenstemmig bifaldt Udfærdigelsen. Beløbet af de deraa opførte Lønninger var 221,308 Species. —

Ligeledes blev det ifølge Beslutningen af 4de Maj udfærdigede Pensions-Reglement, hvorpaa samtlige opførte Pensioner udgjøre 125,512 Specier 27 ß., forelagt Thinget, som eenstemmig vedtog, at det saaledes udfærdiget skal oversendes Regjeringen. (Efterr. om Norges Storth. Forhandl.)

---

I forskjellige Grevskaber af Engelland og Skotland findes Zigeunere; og et Selskab, som nyligen sysselsatte sig med at undersøge denne gaadefulde Menneskecaste, har indhentet følgende Efterretninger om samme. Zigeunerne foregive, at de oprindeligen nedstamme fra Ægypten; Antallet af dem, der findes i Engelland, lader sig ikke med Vished bestemme. De i Grevskaberne Bedford, Hertford, i nogle Egne af Buckingham, Cambridge og Huntingdonshire vandre der endnu bestandigen omkring; de vide enten ikke selv Antallet af de vandrende Zigeunere i de Grevskaber, de trække igjennem, eller de søge forsætligen at skjule det. De sædvanligste Navne, de benævne hverandre med, ere engelske, som Schmith, Cooper, Draper, Taylor, Boswell, Lee, Lowel, Loversedge, Allen, Mansfield, Glover, Williams Luren, Martin ꝛc. Banderne paa de forskjellige Steder staae ikke i nogen Forbindelse eller noget Samqvem med hverandre, men nærme Horderne sig sammen, saa synes de at undvige hverandre, for at undgaae Mødet. I Grevskabet Herts findes omtrent 60 Zigeunerfamilier; i Buckingham, Bedford og Northamptonshire synes de at være ligesaa talrige som i Cambridge, Oxford, Warwick, Wilt og Dorsetshire. Over det halve Antal af disse Zigeunere driver ingen Haandtering, nogle ere Heste- og Æselprangere, Grovsmedde, Smedde, Kjedelflikkere, Kobbersmedde, Skjærslippere, Kurvemagere, Stolemagere og Spillemænd. Fruentimmerne bære sædvanligst Kurve med Legetøi og Bissekram; ogsaa give de sig af med at spaae. Børnene opdrages i Forældrenes Haandtering. Angaaende deres Herkomst og deres Castes tidlige Skjebne synes de ikke at vide noget. Nogle Egne lade de til at elske fortrinligen. Særdeles gjerne besøge de en Marskegn ved Newbury i Berkshire og de vestlige Landsbyer i Cambridgeshire; Aarsagen dertil er bekjendt. Ville Fremmede tale til dem, og fritte dem, saa betjene de sig af deres Sprog, som de kalde kaudervelsk (gibberish) men, som ingen af dem forstaaer at skrive. De sige at de ere Christne; men dog forstaae kun faa af dem at læse Fader Vor; de gaae ogsaa sjeldent i Kirke. De gifte sig blot ved Ægteskabsløfte, uden alle Høitideligheder; kun faa opnaae noget Slags Rigdom, og ligesaa faa kunne læse.

Indbyggerne paa Sandwichsøerne i det stille Ocean drive stor Handel. Disse Øers Konge, en Søn af den Fyrste, der med egen Haand har dræbt Cook 1779, er en Mand af store Talenter; taler Engelsk og har antaget engelske Sæder. Ogsaa har han mange engelske Matroser i sin Tjeneste, og lader bygge Skibe paa europæisk Viis. Handelen paa China har skaffet disse Øer stor Rigdom og Overflødighed.

Den franske Læge Dupont har opfundet et probat Middel for Slag ved at spænde den Syge paa et Hjul og lade det med største Hurtighed dreie omkring.

Man anslaaer Summen af de indtil 1 Juli hos forskjellige Ministerier indleverede Ansøgninger om at faae Æreslegionens Baand til 54,000. "Lykkelige Land" — udraaber ved denne Leilighed Journal General — som tæller i sit Skjød saa mange Borgere, der kunne gjøre Fordring paa Fortjenestens Krone! Antager man nu et ligesaa stort Antal beskedne Folk, der ikke med egen Mund proclamere deres Fortjenester og Fordringer paa offentlig Udmærkelse, saa besidder Frankrig en skjønne Kjærne af brave Tjenere. Men de Beskednes Tal er tilforladeligen endnu betydeligere.

Et engelsk Blad leverer følgende Oversigt over den brittiske Nationalrigdom. De gamle brittiske Colonier indbefatte 634,096 Slaver, de nyerhvervede 136,000, som, beregnede til 70 Pd. St. hver, udgjør 53,006,720 Pd. St. Værdien af dyrkeligt og udyrkeligt Land i de gamle Colonier beløber sig til 28,001,718 Pd. St. De gamle Colonier indbringe aarligen 18,516,540 Pd. St.; de nyerhvervede 3,980,132 Pd. St. Producter; følgeligen ere de brittiske Colonier i det mindste 100 Mill. Pd. St. værd, hvilken Capital for det meste tilhører de tre største brittiske Handelsstæder: London, Liverpool og Glasgow.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 64.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 10 August 1816.

## Om Selvmordere.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Et saadant Hospital for Hypochondrister og Melancholister vilde gjøre enhver stor Stads Menneskekjerlighed Ære. Det er alt for vist, at Sindssygdommene endnu mangle deres særlige Sygehuse, ligesom deres særlige Læger. Endnu synes Ingen at have gjort sig disse Sygdomme til et eget Studium, endskjønt de, efter erfarne Lægers Mening, ere, især i vor Tidsalder, da Nervesvækkelse er stegen til saa høi en Grad, desværre alt for almindelige. Naar Lægekonsten saaledes vilde, i Forening med den offentlige Gavmildhed, virke til et saadant Maal, saa er der ingen Tvivl om, at mangen Ulykkelig vilde frelses fra en frivillig Død.

Man antager i Almindelighed, at den, som eengang har fattet det Forsæt, at ville skille sig ved Livet, selv om han eengang afholdes derfra, dog anden Gang vil udføre sit Forsæt, og selv om han anden Gang afholdes derfra, vælge tredie Gang denne frivillige Selvtilintetgjørelse. Erfaringen stadfæster denne Mening, og jeg har selv været Vidne til, at man tredie Gang trak en Mand op af Vandet, som han alle tre Gange frivilligen havde styrtet sig i, men erfarede siden efter, at han fjerde Gang havde styrtet sig deri, og virkeligen da ogsaa fundet sin Død der. Naar et saadant Forsæt først er blevet til en fix Idee, saa forfølger denne en saadan Ulykkelig uophørligen, og er han engang bleven standset i Handlingens Udførelse, gjør dette ham ofte saa meget mere skamfuld, og selv denne Skamfuldhed bliver en medvirkende Aarsag til Selvmord. De Færreste glæde sig over deres Redning. Ved at redde den Ulykkelige fra en Død, i hvis Arme han kaster sig, ligesom i en frelsende Vens Favn, viser man ham ofte i Grunden kun en ringe Tjeneste. Tvertimod man det virke endnu volsommere paa hans oprørte Sind, naar man, mod hans Ønske, river ham ud af en Vens Arm, for at styrte ham paa ny tilbage i den Fiendes Vold, hvis Aasyn han vil skye, hvis Forfølgelser, han undflyer. Han vil døe, og attraaer, efter de haardeste Kampe med sig selv, intet andet end at døe, og man vil tvinge ham til at leve. Og til hvilket Liv vil man tvinge ham? Til et Liv, som han først kun hadede, men som han nu, da man har bragt ham tilbage deri, baade hader og ølues ved. Med sig selv var han allerede enig, og modigen skred han til Værket, fordi han troede at hans Handling, som han søgte at udføre saa lønligen som muligt, først vilde blive opdaget, naar han ikke mere hørte blandt deres Tal, som han saalænge har ønsket at udslettes af. Det er altsaa ikke at undres over, at han vover et nyt Skridt, for dog eengang for Alle, at befries fra en Verden, han anseer for et pinefuldt Fængsel, saa meget pinefuldere for ham, som ingen kan befrie ham derfra strax, uden han selv.

Skal altsaa hans Redning være af nogen

Nytte, saa maa den Aarsag, der forledte ham til hiint skrækkelige Skridt, enten hæves, eller i det mindste formildes; thi ved at redde ham, tilbagegiver man ham vel det Liv, han var paa Veie at miste, men tillige den Hær af Ulykker, virkelige eller indbildte, der, som Plageaander, forfølge ham. Det er derfor ikke altid nok, at man redder et saadant Menneskes Liv; man maa ogsaa redde ham for Menneskeheden, og dertil er nødvendigt, at man, physisk og moralsk, søger at hæve Aarsagen, og med denne, Virkningen.

Men disse Aarsager ere rigtig nok mange og saare forskjellige, ja næsten umueligt at opregne. Inden vi omtale adskillige os bekjendte, synes det maaskee ikke af Veien, efterat have nævnet een af vort Aarhundredes største Digteres Tanker om Selvmord, ogsaa at anføre her een af dets største Philosophers Mening om denne Gjenstand. Om Selvmord ogsaa forudsætter Mod, siger Kant, eller stedse kun Forsagthed, er ikke et moralsk, men blot psychologisk Spørgsmaal. Naar Selvmord udøves, blot for ikke at overleve sin egen Ære, altsaa af Vrede, da synes det at være Mod, men skeer det, fordi Taalmodigheden i Lidelserne er forsvunden, altsaa af Sørgmodighed, som langsomt har udtømmet Taalmodigheden, da er det Forsagthed. Det synes at Mennesket søger en Heroisme i at see Døden lige i Øinene, og ei at frygte den, naar det ikke mere kan elske Livet. Men, om Mennesket, endskjøndt det frygter Døden, endda, under enhver Betingelse, ikke nogensinde kan ophøre at elske Livet, og een af Angest opkommen Sindsforvirring i saa Henseende maa gaae foran, for at kunne skride til Selvmord, da døer et saadant Menneske af Feighed, fordi det ikke længer kan udholde at bære Livets Qval. Den Maade, paa hvilken Selvmord fuldbyrdes, tilkjendegiver i visse Henseender, denne Forskjel i Sindsstemningen. Dersom det dertil brugte Middel er pludseligt og uden Redning dræbende, som et Pistolskud, eller, som et Sublimat (hvilket en stor Monark stedse har ført hos sig, for i Tilfælde af at han blev fangen, at tage det ind), eller et dybt Vand og Lommerne fulde af Stene, saa kan man ikke nægte Selvmorderen Mod. Men er det brugte Middel derimod en Strikke, der af andre kan overskjæres, eller almindelig Gift, som en Læge igjen kan skaffe bort fra Legemet, eller et Snit i Halsen, som kan sammensyes og læges, hvorved Selvmorderen, naar han bliver reddet, sædvanligen (?) glæder sig (?) og ikke forsøger det oftere, da er det en feig og skamfuld, men ingen ivrende Fortvivlelse; thi denne sidste kræver dog endnu til saadan en Gjerning, Styrke i Sindsforfatningen."

"Det er ikke blot forvorpne, uværdige Sjæle, der paa saadan Maade beslutte at skille sig ved Livets Byrde; man har ydermere ikke letteligen saadant at befrygte af dem, der ingen Følelse have for sand Ære. Da Selvmord imidlertid er græsseligt og Mennesket gjør sig selv afskyeligt derved, er det dog mærkværdigt, at i de Tider, da en Revolutionstilstand erklærer Uretfærdighed offentligen for Lovmæssighed (saasom Velfærds-Commissionen i den franske Republik), ærekjære Mænd (som en Rolland) søgte ved Selvmord at forekomme Henrettelse, hvilken Gjerning de, under en constitutionel Forfatning, selv vilde have erklæret for lastværdig. Grunden dertil er denne: I enhver Henrettelse efter en Lov, ligger noget beskjæmmende, fordi den er en Straf; naar nu Henrettelsen i sig selv var uretfærdig, saa kan den, som bliver et Offer for Loven, ikke betragte Henrettelsen som en fortjent Straf. Dette beviser han derved, at da Døden dog allerede er ham bestemt, saa vil han heller, som et frit Menneske, vælge den Vei, at tilføje sig den selv. Derfor udgave Tyranner (som Nero) det som en Gunstbeviisning, at man tillod den Dømte, at ombringe sig selv, fordi det skete da med Ære. Men jeg skjøtter ikke om at forsvare Moraliteten heraf."

(Fortsættes.)

---

## Indenlandske Efterretninger.

Contreadmiral Løvenørn har af den franske Konge erholdt la croix du merite militaire, ledsaget med en smigrende Skrivelse fra Marineministeren, Grev Dubouchage, hvori det hedder: at denne Udmærkelse tilstilles ham baade i Anledning af hans hæderlige Forhold ved den franske Flaade under Søkrigen 1778, og formedelst den store Nytte, som le depot des cartes et plans de la marine françoise havde havt af de Søkarter, som Admi-

ralen havde udgivet og ledsaget med sine Anmærkninger. (Literat. Tid.)

I Anledning af hvad der findes indført i Skilderiets No. 62, S. 990, kunde maaskee følgende Notiz interessere Bladets Læsere. — I Aaret 1717 blev af en Fremmed forevist i Kiøbenhavn Staden Jerusalem m. v., hvorom den paa et Quartblad paa Tydsk og Dansk trykte Anmeldelse lyder i sidste Sprog saaledes: "Gives hermed tilkiende, at her er een Persohn ankommen, som havér braat den Stad Jerusalem, Cavari Bierg, den Hellige Graf samt Bethlehem, som er endnu denne dag at see. Iligemaader alle de helige stæder som der er at finde, som den Keyserinde Helena 300 Aar efter Christi Himmelfart har ladet Opbygge iligemaader i Prospect Salomos Tempel som dend i gamle tiid haver Staaet, saa og det gamle Jerusalem, meget kaastelig giort af Cidern-Træ og er indlagt med Perlemutter . . . . Disse forundrings Kunst-Stycker er at see paa Amager-Torf i dend blaa Handt i dend beste Pladtz giver Persohnen 12 ß., i de andre 8 ß.

Dannebrogsmand N. L. Møller, paa Aggersøe, har meddeelt Udgiveren af Slagelse Avis følgende, i Anledning af det forhen omtalte Uveir, d. 10de Juli d. A.: "Himmelen var den Eftermiddag i Øst Sydost og Vest Sydvest fuld af Tordenskyer, disse trak op imod hverandre og foraarsagede et frygteligt Syn, hvis Lige jeg ikke kan erindre at have seet tilforn, da Skyerne fra begge Sider dreiede sig omkring som en Hvirvel og gik ganske nær ved Jordens Overflade, og Himmelen var oven over dem saa lys, saa jeg ikke havde seet den saa lys tilforn. Klokken 5 lod en Skyepumpe sig see i Syd Sydvest, og fortsatte sin majestætiske Gang saa langsomt i Nord Nordost, og de 2 omtalte Tordenskyer samledes med den, og toge samme Direction som den. Den var ledsaget af frygtelige Hvirvelvinde, hvoraf en traf over en Deel af Omøe, hvor den afbrød Grene af Træer, indblæste Vinduerne, og gjorde Skade paa Tagene. Paa Agersøe traf den over et nybygget, udflytter Huus, som den kastede reent i Gruus. Af 4 Mennesker, som vare derinde, havde en næsten 80aarig Mand nær kommet til Skade, da han var kun langsom til at retirere. Efter min Gisning tog den sin Gang ad Slagelse-Kanten. Her saae



vi to Gaarde at staae i Lue i Vidskyll i Tierebye Sogn, hvilke vare blevne antændte af en Lynstraale. Paa Langeland bemærkede man ikke dette Uveir, og Skippere, som seilede en ¾ Miil ude fra Omøe, bemærkede det kun svagt. Den 5te saae jeg, paa min Overfart til Corsøer, 2 Gange en Skyepompe at tage samme Retning som denne, men de forsvandt igjen strax, hvorpaa jeg sagde til mine Medreisende, at det vilde blive uroeligt Veir og stærk Skylregn, som ogsaa fulgte med den omtalte Orkan. Folket her var af samme Meening om den, som det var i Deres Egn."

I samme Anledning har Skolelærer M. F. Baade, i Boeslunde, meddeelt bemeldte Udgiver følgende: "Den 10de Juli henimod Aftenen, optrak et stærk Tordenveir i Syd-Vest; en enkelt Skye udmærkede sig fremfor de Øvrige, og havde Dannelse af en halvfyldt Luftballon, oventil bred, neden for smal og spids, efter min og sikkerlig Fleres Mening var det en Vandpose, eller den saa kaldte Skyepompe, den kom fra Havet, gik over Atterup, en Landsbye i Nærheden af Boeslunde, beskadigede Taget af et Par Bøndergaarde sammesteds, fortsatte Veien videre ad Næble til, en Bondebye tæt herved; i Forbifarten mødte en Gaardmand ved Navn Elias Jensen, af samme Bye den, og for ikke at gjøre Reisetouren med, blev han nødt til at kaste sig ned og gribe fat i Græsset; efter hans egen Forsikkring var det kun med Møie han kunde holde sig fast; den svævede derpaa videre, og hos en af Næble Udflyttere holdt den et slemt Huus; Manden hedder Peder Madsen, der rev den et Kirsebærtræ op med Roden, brækkede Grenene paa et Par Andre, gav en af Husets Længer en skjev Retning, kastede Porten af Hængslerne ud i en Vanding, og et Barn paa 3te Aar ud af samme, et temmelig langt Stykke ud paa Ageren; Drengen kom, efterat have faaet sin Samling igjen, uskadt tilbage; Husets Indvaanere vare færdige at døe af Skræk, og troede at Dommedag var kommen, eller i det mindste indbildte de sig at denne Tildragelse var en Forløber til den Verdens Undergang, som skulde efter hiin Spaadom af Professoren i Bologna, indtræffe den 18de. Fra disse eensomme, bedrøvede Mennesker reiste Vandposen ad Stude til, en Bondebye i Hemmershøi Sogn, der skal den, efter Rygte, have beska-

diget et eensomt liggende Huus, derpaa hjemsøgte den Hemmershøi, men hvad Skade den der har gjort er mig endnu ubekjendt. Paa dens hele Reisetour stod Marken i Røg og Fyg, som pleier at være Tilfældet i stærkt Sneeveir. Førend jeg slutter min Indberetning maae jeg endnu fortælle dem en meget overtroisk Fordom hos Almuen: En deel indbilde sig, at det var en ond Aand (Dæmon), der har gjort alle disse Luftspectakler."

Mariboe, den 5te August. Siden i Torsdags har Veiret daglig været meget uroligt, med idelige Regnbyger og Vesten Vind. En stor Mængde Høe og Tørv er endnu ikke bjerget. — Med Kornhøsten seer det kun maadeligt ud. Nogle Landmænd befrygte endog, at endeel af den sildig saaede Vaarsæd ikke vil opnaae sin fuldkomne Modenhed. — En Pot. Brændeviin her i Mariboe er nu stegen fra 4 Rbmk. til 4 Rbmk. 8 ß. — Efter Indberetning til Øvrigheden her i Mariboe vare Priserne paa Korn- og Fedevarer, samt Creaturer i afvigte Julii Maaned, følgende: En Tønde Hvede 21 Rd. En Tønde Rug 14 Rd. En Tønde Byg 9 Rd. En Tønde Havre 5 Rd. En Tønde graae Ærter 12 Rd. En Tønde hvide Ærter 12 Rd. En Tønde Bønner 10 Rd. En Tønde Vikker 8 Rd. En Tønde Kartofler 4 Rd. Et Pund røget Flæsk 3 Mk. Et Pund fersk Flæsk 2 Mk. Et Pund Kjød 1 Mk. 8 ß. Et Pund Smør 3 Mk. Et Pund Ost 1 Mk. Et Pund Talg 6 Mk. Et Slagternød 70 a 90 Rd. Et Faar 10 Rd. Et Sviin 30 a 40 Rd. — Alt i Rbp. N. V. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 3die August. Søndagen den 28de Julii, om Morgenen, fik en Skoemager i Horslunde det Indfald, at hænge sig i sit Sengebaand, medens Konen var ude og malke. Manden var i Velstand; han var Dagen i Forveien her i Byen. — Søefarten har været her nogen Tid meget roelig, men i disse Dage ere dog følgende Skippere ind- og udclarerede: Skipper J. Diderichsen til Rostock med Byg og Havre. A. Pedersen til Kiel med Byg og Havre. C. Sove med Brænde fra Falster. — Alle hjemmehørende i Nakskov. — T. Wist fra Svendborg med Smør og Brænde. J. Rasmussen fra Odense og herfra til Kjøbenhavn med Ost og Smør. — I Onsdags, den 31te, ankom det Kongelige Skuespillerselskab hertil fra Fyen, og aabnede deres Forestillinger, Fredagen den 2den August, med: "Skriftemaalet, eller Vægtemanden som Eremit," Lystspil i 1 Act af Kotzebue, og: "Galningen eller ved List feiret Kjerlighed," Skuespil i 3 Acter af Kotzebue. — Torsdagen den 8de August opføres: "Armod og Høimodighed," Lystspil i 4 Acter af Kotzebue. — Ligeledes opføres Fredagen den 9de August: "Barberen i Sevilla," Comoedie i 4 Acter af Beaumarchais. (S. Bl.)

Odense, d. 5 August. En Niels Rasmussen i Tommerup her ved Odense har i denne Tid skudt 11 Maarer ved Hjelp af en liden Støver. Ialt har han nu paa en 3 Aars Tid skudt over 50 Maarer. Ønskeligt var det, at flere ville følge hans Exempel, thi ikke allene betales Skindene godt, men at bidrage til at rense Landet for denne Plage, fortjente mere end noget andet Præmiebelønning af vore mange patriotiske Selskaber i Danmark. — Det vedholdende Regnveir gjør Høehøsten meget vanskelig, nedslager Bygget jammerligen og ødelægger Tørven, som i Aar vil blive saa skjør, at man taber den igjennem Vognene, og neppe vil blive rigtig tør, især paa græsrig Jordbund. — Bondens gamle Sagn om syv Ugers Regn, naar det regner Syvsoverdagen, er, desværre, i Aar temmelig rigtig indtruffen; thi have vi end havt enkelte Dage uden Regn, hos os, har det dog paa samme sikkerligen regnet andensteds i Naboelauget, som ogsaa har været kjendelig nok paa Luften. Disse uheldige 7 vaade Uger ere da ikke til Ende førend om 14 Dage; men sandsynlig kunne man dog maaskee haabe, med Fuldmaane og Midten af Hundedagene, at Veiret forandrer sig. Maatte vi da slippe med disse 8 Dage! — Alligevel ere vi dog her i Norden hidtil langt lyksaligere end vore sydlige Brødre, hvor skrækkelige Skyebrud have ødelagt Landmandens hele Haab i Aar, bortskyllet Huse, Qvæg og Mennesker. (Iversens Av.)

Odense, d. 6 August. Forleden Fredag omkom en Karl og tre Piger i et Færgeløb i Mariager Fjord, derved at Hestene bleve skye og løbe ud i Dybet med Vognen, som skulde have bragt dem fra Færgen ind paa tørt Land. Ogsaa Heste og Vogn blev borte i Strømmen. — Den ulykkelige Rust i Rugen spores allerede paa sine Steder her i Fyen igjen. Da Berberisserne nu dog ne-

sten allevegne ere ødelagte, maa den gamle Drøm om sammes Skadelighed for Rugen dog nok give Plads for Meeldugen eller den megen Væde i Blomstertiden. Maaskee det var tjenligt, igjen at forsøge den i gamle Dage brugte sildige Sæd, at Rugen ikke kunde komme til at blomstre saa tidlig. (S. Bl.)

Aarhuus, d. 6 August. Aldrig mindes man her et større Marked, med Hensyn til Bodernes Antal, men heller aldrig noget mindre, med Hensyn til Handelens Slethed, end dette Aars nuværende saakaldte St. Olufsmarked. Boderne ere, af store og smaae, kostbare og simple, 211 i Tallet. For en stor Deel har ogsaa det slette Veir bidraget til Markedets Flauhed; thi i alle de otte Dage, det har varet, har det været vedholdende Regnskyl, der i Fredags fulgtes af en fjern Torden, og i Løverdags endog med Hagl. — Blandt adskillige curiøse Affairer, som gjerne ved slige Leiligheder indtræffe, hændte det sig og en Morgenstund, at en Mand, ved at aabne sit Telt, fandt der indlogeret et ubekjendt Fruentimmer i Armene af tvende ligesaa ubekjendte Chapeauer. — For at søge Skjul mod en Skylregn, var en Forstue propfuld af Mennesker, da pludselig det svage Gulv gaaer sønder, og hele Forsamlingen plumper ned i en dyb Kjelder; lykkeligviis kom Ingen til Skade. — I en af de simplere Boder kom det til Næverkamp imellem en Vært og hans Gjæst; thi da denne hos hiin en halv Eftermiddag havde levet i Fryd og Gammen, og det slutteligen kom til Afregning, vilde Pungen ikke staae ham bi; og saaledes gaaer det vistnok Flere i denne pengeløse Tid. — Et Par Bønder bleve arresterede for Klammerie, og en anden Person for at have gjort lange Fingre. — Mange fryde sig ved Katten og Kokkepigen; propfuldt var Theatret og Balsalen. — En betydelig Vareauction afholdes her i disse Dage, hvorpaa man finder to i denne Tid saa mærkelige Ting: Godt Kjøb og lang Credit. Den vil endnu vedvare adskillige Dage. — Efter Forlydende kan vi med det første vente Tenorsangeren Hr. Rosenkilde hertil. — De Kongel. Skuespillere vedblive i Horsens at spille for fuldt Huus. I Aften gives der den sidste Forestilling. — En Seilbaad fra Thunøe kantrede i Eftermiddag paa Søen her uden for, og gik øiebliklig under; af Baadens Mandskab blev de to reddede af tililende Baade, den tredie fandtes ikke. (Aarhuus Av.)

(Af et Brev fra Schyum, Thisted Amt.) Den 25de Juli begyndte Kl. 11 Formiddag en stærk Regn i stille Veir, Kl. 12 viiste sig fra Limfjorden den frygtelige Skyepompe (Vindhvirvel, Vindskrue); den kunde sees og gav sig tilkjende ved en stærk Susen. Først berørte den den østligste Gaard i Schyum, Thisted Amt, uden at gjøre nogen anden Skade, end at nedrive noget Tag og Møntørv, derpaa baldede den og oprørte heftig et Kjer, Vesten for Gaarden, derfra anfaldt den en Gaardmand Mads Krabbes Lade, og i mindre end et Øieblik aldeles splittede og nedrev Laden ganske. — Manden tabte meget, især i disse trange Tider. — Et Øieblik i Forveien vilde han have indkjørt en forspændt Tørvevogn i Laden; tvende Børn vilde have tyet derind for Regnen; dette skedte ikke til al Lykke, og kun det gode Forsyn forhindrede disses beklagelige Undergang, da ellers hverken Manden eller Børnene vidste nogen Aarsag, hvorfor disse Beslutninger bleve ufuldførte. Den forspændte Vogn blev staaende urørt og Børnene tyede et andetsteds hen — skjøndt Laden var dem nærmest og beqvemmest — uden at ahne, at de derved frelsede deres Liv; thi de saae eller hørte endnu intet. Efter dette Nederlag tog Meteoret i Nordvest og gjorde ingen videre Skade end udøste en umaadelig Mængde Vand, til megen Tab for de slaaede Enges Eiere. — Luften vedblev for og efter at være stille, kun Skyepompens Bane var i et snævert Rum urolig. (Viborg Samler.)

Aalborg, den 4de August. Aarsdagen efter vor allernaadigste Konges og Dronnings Krønings- og Salvings-Fest, feiredes i Onsdags høitideligen her i Aalborg paa Compagniehusets store Sahl. En, Byens Indvaanere særdeles hædrende Stiftelse, med Kongelig Tilladelse kaldet: Mindet af 1815 Aars 31 Juli, hvorved 10 uformuende Børn aarligen blive opklædte for Renterne af en dertil sammenskudt Capital, indviedes ved en hensigtsmæssig grundig udarbeidet Tale af Hs. H. Hr. Stiftsprovst Schierup, som med den ham egne Kraftfuldhed, forestillede den talrige Forsamling: Hvorfor denne Dag høitidelig bør erindres. Taleren omringedes af de glade Børn i deres nye Paaklædning. Han tolkede deres Tak-

til deres Velgjørere og opmuntrede Børnene til Dyd og Retskaffenhed, som Menneskets høieste Prydelse. Talen endtes med det Ønske, at det ædle Kongepar længe i uforstyrret Glæde, maatte tænke tilbage paa denne Dag, og med de Ord: Velsign o Gud, som Du har lovet, Alle, som tænke vel og gjøre godt, saa velsignes ogsaa vort elskede Aalborg!!! — Salen var skjøn oplyst, og decoreret ved Hr. Kirkeværger og Dannebrogsmand Schiellerups og Hr. Blikfabrikør Meyers villige Foranstaltning. Festen forskjønnedes ved vor duelige Organist Hr. Heis's Musik, og den talentfulde Syngelærer Hr. Quists mesterlige Sang. — De Forsamlede skiltes glade ad, og Borgerfesten endtes med et lydeligt Samraab: Leve Kongen og Dronningen. (Aalborg Av.)

———

Kjøbenhavns Børs den 9 August.

Cours. Hamb. 2 M. 680, a vista 688. Amsterdam 2 M. 630, a vista = . London 2 M. 30 Rbdlr. 72 ß. Spec. 685. — Species solgtes til 41 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92½ a 93 pr. 100; Oblig. 80. Norske Sedler 40½. Svenske Sedler 1 Rbdlr. 74 ß. — — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Norske Efterretninger.

Hans Kongelige Høihed Kronprindsens Tale i Storthinget den 6te Juli, da Storthinget naadigst blev hævet:

Gode Herrer og Norske Mænd!

Et Aar er forløbet siden den Dag, da I traadte sammen i Kraft af Constitutionen, for at udføre de Forretninger, til hvilke Eders Medborgeres Valg kaldte Eder. Kongeriget Norges Storthing har nu anmeldt, at dets Arbeider ere sluttede, og jeg opfylder en for mit Hjerte behagelig Pligt, ved at tolke Kongens Følelser for det redelige Norske Folk.

Det er mig meget behageligt, gode Herrer og Norske Mænd! at kunne meddele Eder paa Kongens Vegne den Underretning, at vi vedblive at leve i Fred med alle Magter, og at, som en Følge heraf,



de Venskabs-Forholde, der forene os med de nærmest tilgrændsende Stater, Rusland, Preussen og England, have med hver Dag erholdt mere og mere Fasthed. I selv kjende paa en bestemtere Maade de Forholde, I staae til Eders forrige Regjering. Jeg har at melde Eder med Fornøielse, at Underhandlingerne med Danmark, betræffende Krigs-Briggerne og Post-Fartøierne, ere tilendebragte af Admiral Fabricius, til begge Regjeringers Tilfredshed. Den Danske Underhandler har afstaaet fra alle Danmarks Fordringer paa de omhandlede Fartøier, imod at erholde en Pengesum, hvoraf en Deel skal erlægges ved Enden af indeværende Aar, og det Øvrige ved Udgangen af det næste.

Kongen har med Glæde skuet den Tillid, med hvilken Normændene trykkede den Haand, der raktes dem af deres Svenske Brødre. Nogle ængstlige og mistænkelige Sjele formodede, at en fuldkommen Enighed ikke vilde kunne bestaae et heelt Aar imellem Kongen og Nationens Repræsentanter. I, gode Herrer og Norske Mænd! have beviist det Modsatte; I have beviist, at Redelighed og Retsind altid frembringe varige Foreninger.

Kongen har meget vel indseet de Vanskeligheder, I have mødt paa den nye Bane, I havde at gjennemvandre. Fædrelandskjærlighed har med Varme hilset den Norske Friheds Morgenrøde; men først med Tidens Fremskridt vil den kunne forene dermed Erfarenhedens kloge Underviisninger og Fornuftens Seier over Fordomme. Det er først for korte siden, at I kunne tale om Eders Rettigheder. I have overveiet Eders Velfærds-Anliggender og Eders selskabelige Forretttigheder; og vi ville haabe, at lykkelige Resultater blive Frugten af Eders Arbeider. Mit første Ønske var, at dele disse Arbeider med Eder, men, ved at afstaae fra dette mit Forsæt, vilde jeg baade overtyde Eder om min Agtelse og min Tillid, og tillige bevise Andre, der kunde misunde Eder Eders nærværende Frihed og tilkommende Skjæbne, hvor langt Regjeringen var fra at ville have den allermindste Indflydelse paa Eders Beraadslagninger.

Den første Pligt, som et Folks Repræsentanter have at opfylde, er: at kjende og rigtigen bedømme dets sande Stilling. Lader os ikke gjøre os et forvildende Begreb om vor, eller om de Hjælpekilder, Landet frembyder. Frembringelserne af vo-

re Bergverker og vore Skove ere indskrænkede; Hindringer stedse vor Handel, og det er ikke uden megen Møie, at vi afprise Jorden dens usikre Afgrøde. Og dog, hvormange ere ikke de Gjenstande, som Menneskekjerlighed, Fædrelandssind, Forudseenhed, ja selv Nødvendighed have foreskrevet, og som endnu skulle anskaffes. Saadanne ere: Sygehuse i Provindserne; et Hospital for Fædrelandets Forsvarere, som der bør kunne finde Pleie paa deres gamle Dage; Forraads-Huse for at betrygge mod ufrugtbare Aar og udenrigske Tildragelser. Men vi ville, i Hensigt til Midlerne for at tilveiebringe dette, haabe paa det Forsyn, som, i Foreningen imellem de Scandinaviske Folk, gav os det første Pant paa dets guddommelige Beskyttelse.

Naturen, der negtede Nordens Børn Fordele, som den tilstod Indvaanerne af mildere Jordstrøg, har sørget for at holde dem skadesløse ved kostbare Gaver: Sjelskraft og Frihedsaand. For at lede dem til dette ædle Maal, der blev dem foreskrevet, anviste den: Tarvelighed, Vindskibelighed og Arbeidsomhed; og, for at krone dens Velgjerninger, indaandede den i deres Hjerter denne indre Stemme, der, i tusinde Gjenlyd fra Forfædrenes Gravhøie og Minder, tilraaber dem: værer fattige, men uafhængige og hædrede. Evig være da denne Stemme Eder hellig! og da vil Friheden stedse finde Arvinger i Norden; da vil Fred inden Riget, og Agtelse udenfor det gaae i Arv til Eders Efterkommere, længe efterat jeg har ophørt at være til.

Farvel, gode Herrer og Norske Mænd! I vende nu tilbage til Eders Arnesteder, og ville der igjen lægge Haand paa Eders forrige Sysler, de være geistlige, borgerlige, eller dømmende; igjen beskæftige da Landmanden sig med det, der kan fremme hans Jordbrug; Kjøbmanden med det, der kan bringe hans Handel i Flor. Mine Ønsker skulle uophørligen følge Eder i Eders Beskæftigelser; og jeg beder den Evige, at han vil ledsage Eder, gode Herrer og Norske Mænd! med sin almægtige og beskyttende Haand.

Storthingets Præsident, Stiftamtmand Christie, Ridder af Nordstjernen, svarede saaledes:

Naadige Fyrste!

Den Tidspunct, der saa længe har været Gjenstand ikke mindre for Nationens end for vore egne



Ønsker, den Tidspunct, da vore Forhandlinger sluttes, er nu kommen. Med redeligt Sindelag og vedholdende Anstrengelse have vi bestræbt os paa at give Sagerne et Udfald, der kunde svare til Hans Majestæt Kongens og Nationens fælleds Ønsker og Forhaabninger. Mod dette Maal have vi stadigen gaaet frem, uagtet de Hindringer, Emnernes Vanskelighed og Vidtløftighed, Conjuncturerne og de nye Former, som maaste antages, have opdynget imod os.

Med den Frimodighed, som Bevidstheden om rene Hensigter indgyder, og med den Overbeviisning, at vi have været opmærksomme paa, hvad vi skylde et elsket Fædreneland saavelsom dets vise og faderlig sindede Regjering, overgive vi vore Beslutninger til Samtidens og Eftertidens Bedømmelse. Maae vi end beklage, at enkelte af de Foranstaltninger, vi have anseet særdeles nyttige for Riget, ikke for Tiden kunne komme Samme tilgode, haabe vi dog at have udrettet Noget til dets Bedste.

Af den Constitution, som sikrer os en lovbunden Frihed, af den Nordiske Halvøes Forening og en viis Regjering, der betrygger vor politiske Stilling, af den Grundvold, vi have søgt at lægge for endeel af Rigets indvortes Indretninger, og af de Beslutninger, som maae ventes af kommende, mere erfarne National-Forsamlinger, tør vi haabe Held for Norges Rige i Fremtiden; og dertil give Himlen sin Velsignelse!

Deres Kongl. Høihed Kronprindsen, som, overeensstemmende med Nationens Ønsker, for nærværende Tid er Rigets Vice-Konge, og De, ædle Prinds! som Hs. Majestæt naadigst har givet Nationen Haab om snart at see paa denne vigtige Post, kaldes om føie Tid tilbage til Broderlandet. Kun den Overbeviisning, at De ved Thronens Side ere Nationens Talsmænd og dens Rettigheders Beskyttere, kan trøste den over Savnet af deres længere Ophold her i Riget.

Landsmænd! Medlemmer af dette Storthing! Efterat have tilendebragt vore møisommelige og vigtige Forretninger, ile vi snart tilbage til vore Hjemsteder. Lader os, hver i sin Kreds, ved mandig Daad og klog Tale, udbrede og befæste Agtelse for Rigets Love og Forfatning, Tillid og Kjerlighed til dets Styrere; men fremfor Alt,

ladet os takke den Algode, der gav Staten den Ro og Lykke, som saa mange andre Stater have maattet savne.

Gud bevare Kongen og Hans Riger!

(Norsk Rigstid.)

I en Skrivelse fra Gothenborg af 19de Juli berettes følgende:

Deres Kongelige Høiheder Kronprindsen og Hertugen af Sødermanland havde vi ventet hid paa Deres Tilbagereise fra Norge, men vort Haab har denne Gang for en Deel slaaet os feil, da Hs. Kongl. Høihed Kronprindsen igaar tog den nærmeste Vei fra Udevalla til Hovedstaden, og H. K. Høihed Hertugen, efterat have taget Natteleie paa Lerjeholm, i Dag ved Middagstid fortsatte Reisen til Skaane paa den saakaldte Danskveien øster om Staden. (S. Bl.)

Bogbinder Richter i Stockholm, bekjendt for sin Konstflid og Virksomhed, har iblandt Andet gjort sig fortjent ved Opfindelsen af en Maade at farve, laquere og med smukke Former presse Skind, fornemmelig skikkede til Stole-Betræk, men ogsaa brugbare til Futteraler, Portefeuiller, Bøger, ja til stadselige Skoe og Halvstøvler m. m. Han er for denne Fabrication, hvorom endog Engelsmænd have erklæret: "at den ei kjendes i deres Land", nylig af Hs. Majestæt Kongen bleven belønnet med en stor Guld-Medaille, hvorpaa sees Kong Carl den 13des Billede og denne Inscription: Illis, qvorum meruere labores. — Af disse Skind (et nyt Slags Corduan, Saffian eller Maroquin), som ere stærke, varige og smukke, og have den Egenskab, at de kunne afvaskes, findes Prøver af flere Couleurer nedlagte til Eftersyn og Udsalg hos Kjøbmand Sigwardt Bl. Petersen i Christiania, hvor Ordres paa større og mindre Partier modtages, og Underretning gives om Behandlingsmaaden ved Skindenes Anvendelse. (S. Bl.)

———

Ogsaa i Berlin ere adskillige Mennesker blevne bidte af galne Hunde.

Der deutsche Beobachter, hvoraf Efterretningen i No. 56 i Skilderiet angaaende den i London aabnede Subskription, har været taget, berigtiger



nu samme paa følgende Maade: "De engelske Blade, under Artiklen Kjøbenhavn d. 20 Juli, og, efter dem, adskillige tydske Blade, haver urigtigen bekjendtgjort, at der ved en i London aabnet Subskription var til St. Petri Kirkes Opbyggelse allerede samlet en Sum af 6500 Pd. St. Sandt er det, at under den ædle Wilberforces Præsidium er sammentraadt et Selskab til at samle saadanne Bidrag, men indtil d. 28 f. M. var der kun subskriberet for 96 Pd. St."

Nogle Dueelskere i Antwerpen have sendt endeel Duer til Engelland. Adskillige af dem hjembragte et Brev til deres Herre, indeholdende den Efterretning, at samme havde vundet den første for denne Duepost udsatte Priis: en Sølvkaffekande.

I Wien er der føiet alvorlige Anstalter mod adskillige Agioteurer, og deres Vexelcontoirer ere blevne lukkede.

Paris ligner i denne Tid, — i Følge Londonske Blade, — ganske en engelsk Stad. Gaderne og alle offentlige Pladser ere opfyldte med Englændere. Pariserne ere langt fra at være tilfreds med dem; thi de kjøbe kun det Nødvendigste, og sætte ikke mange Penge i Omløb. Kunsterne have heller ikke stort Gavn af deres Ophold der. De af dem, der boe i store Hoteller, maae vel betale godt; men, for at betrygge sig mod Optrækkerie, gives kun eet Middel for dem, nemlig at indskrænke sig til deres Huus. De allierede Tropper, som endnu findes i de østlige og nordlige Departementer, fortære her heller ikke meget; de kjøbe intet andet end Brændeviin, Brød, Grønt og Kjød. Skrædere, Smede, Skomagere, Alting føre de med sig. Klæde sendes dem.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 65.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 13 August 1816.

## Om Selvmordere.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Det maa være enhver Tænker interessant, at anstille en Sammenligning imellem to saa store Mænds Tanker om Selvmord, og jo forskjelligere disse Mænd ere, baade i deres Forestillinger og Følelsesmaade, desto interessantere maa en saadan Sammenligning blive. Goehte, den følelsesfulde Digter, han hvis Hjerte slaaer saa varmt for Alt hvad der lever, han, som i poetisk Begeistring engang sagde: "Søde Liv! Tilværelses og Virkens søde venlige Vane! — fra dig skal jeg skilles?" maa betragte en saadan Gjenstand fra ganske andre Synspuncter, end hiin kolde, speculerende Philosoph, der, levende i ugift Stand, ikke bunden til noget andet Baand i Livet, end til sit Selv, kunde og maatte sige med Michael Angelo: min Konst er min Hustrue og mine Arbeider ere mine Børn. Med al den Ærbødighed man skylder en Philosoph, som Kant, maa vi dog tilstaae, at vi her kun gjenkjende i adskillige af hans Meninger om Selvmord den kolde, abstraherende, til en fast Gang bundne Fornuft. Hans 80aarige Liv randt hen i rolige Sysler, paa den uægteskabelige Stands fordrings-, anstrængelses- og ahnelsesløse, Bane. Fra sin Studeerstue til Cathedret, fra disse til Spadseregange og smaa selskabelige Kredse, var hans Liv kun et uophørligt Skifte imellem disse Hovedsysler. Til Kjerlighed kjendte han neppe, og dens tusindfolde Virkninger kunde ikke bestorme hans Bryst; agtet, ja næsten tilbedet af sin Tidsalder, kjendte han intet til Miskjendelsens fæle Hydra, og uforstyrret kunde han fra sit Visdomssæde i sit philosophiske Königsberg (Kongebierg), overlade sig til behagelig Grublen, og berige Verden med nye philosophiske Systemer, store ved deres Indvirkning paa Moralen og Lovgivningen, uvurdeerlige i deres Ideeberigelse, men dog for en Deel uudførlige i det virkelige Liv, og forudsættende en Verden og Mennesker, som der ikke gives, uden i Idealernes Rige. En saadan Mands Dom om Selvmord maatte naturligviis være abstraheret af den physiske og intellectuelle Idealverden, hvori han levede og skrev. Men for at slutte sig til denne hans Dom behøver man kun at læse hans Meninger om Gemytssygdomme*); han kalder Hypochondrie Grillenfængerie og benævner den med Grillesygdomme, fordi han fuldt og fast synes at troe, at Hypochondristens Sygdom ikke saa meget bestaaer i et virkeligt Onde i Legemet, som meer i en Frygt derfor; at Hypochondrie, som en Grillesygdom, bliver Aarsag til legemlig Indbildning om et Onde, den Syge er sig selv bevidst; at det kun er Indbildning, uden at kunne afholde sig fra at ansee samme for noget virkeligt; eller omvendt af et virkeligt legemligt Onde (som Be-

*) I hans Anthropologie, hvor ogsaa hans her anførte Tanker om Selvmord findes.

klemthed af opblæsende Spiser) at gjøre sig over sine Forretninger, Indbildning om alle Slags udvortes betænkelige Handelser og Bekymringer, hvilke dog siden forsvinde, naar, efter fuldendt Fordøielse, Opblæsningen har ophørt. "Hypochondristen er en Grillenfænger (Phantast), vedbliver han, af det beklageligste Slags: egensindig i, ikke at lade sig Indbildningen betage; stedse at falde Lægen besværlig, som har Ondt af gjøre med ham, og ikke kan berolige ham anderledes end et Barn (med Piller af Brødkrummer istedet for Medicin); dersom nu denne Patient, der dog, formedelst indbildt Sygelighed, aldrig kan blive virkelig syg, raadfører sig med medicinske Bøger, saa bliver han ganske og aldeles ufordragelig, da han troer, at føle i sit Legeme hvert Onde, som han læser beskrevet i Bogen. Til et Tegn paa denne Indbildningssygdom tjener den overordentlige Lystighed, den spillende Vittighed og glade Latter, som den Syge føler sig opvakt til, og stedse er hans Lunes afvexlende Spil."

Den, som af egen Erfaring, kjender det mindste til Hypochondrie, seer her strax af disse Betragtninger, at Kant ikke selv var Hypochondrist, eller nogensinde i sit Liv har været det; thi han taler om denne Gjenstand som theoretiske Oeconomer om det Practiske i Landvæsenet. Man kan ikke fortænke Kant, at han holder sig her til Lægernes almindelige Mening om denne Sygdom. Det gaaer med den, som med Øiensvaghed, som man aldrig troer, at kunne affærdige bedre end med det rigtig nok probate Middel: "Intet er godt for Øinene." Man har erklæret Hypochondrie for en Indbildning, fordi man selv stod i den Indbildning, at den kun var Indbildning, og fordi det ikke er saa let at curere Sjelesygdomme. Vil man see en træffende Skildring af en Hypochondrist, saa læse man hvad Holberg har skrevet om sine Sindssygdomme, og han anmærker eet Steds meget rigtigen, at den Svaghed, at kunne indbilde sig, at man er syg, jo forudsætter Sygelighed eller Sygdom. Den, som ikke er hypochondrisk, kan ikke indbilde sig, at han er syg, fordi der allerede udfordres en egen Disposition, baade i Sjel og Legeme, til at kunne bukke under for Indbildningens Magt. Man har sædvanligen ikke gjort Forskjel mellem en indbildt Syge og en Indbildningssyge.



Naar man vil paadutte en Hypochondrist, at han indbilder sig, at han er syg, saa er det det samme, som om man vilde paastaae, at den, der foregiver at have Smerte i Taaen af den Fod, der allerede for længe siden er blevet ham afsat, indbilder sig det; nei, han føler Smerten virkeligen. Men Maaden, hvorpaa han føler det, kjender vi ikke bestemt, og hvad Shakespear siger om Philosophien, lader sig, med nogen Forandring, anvende paa det menneskelige Legeme: "Der gives saa Meget imellem Sjelens Himmel og Legemets Jord, som Lægerne ikke drømme om". Det hele Nervesystem, eller det vi kalde saaledes, for saavidt vi med Øine kunne see og med Fingre føle det, er endnu et Terra incognita, hvis vidtløftigste Kyster ere uopdagede. Vist nok har Forstanden stor Kraft over Villien, og Ordsproget: Mennesket kan hvad det vil, er ofte maaskee ogsaa anvendeligt paa Indbildningskraften. Men hvo kan vel med Bestemthed sige os, hvor meget der af Hypochondristens Indbildning maa tilskrives hans Mangel paa Villie eller hans sygelige Pirrelighed uimodstaaelige Indvirkning paa den hele Maskine? Man siger: Hypochondristen indbilder sig snart den ene, snart den anden Sygdom, hvortil Lægen ikke finder mindste Spor; men det er det samme, som man vilde sige til hiin, der føler Smerte i Taaen af en Fod, han længe allerede har mistet, at han indbilder sig det kun, da den sunde Fornuft siger, at han ikke kan føle noget i et Lem, som ikke er til mere. Men i det Ord føle ligger her hele Vildfarelsen. Vi kjende saa lidt til, hvad Følen og Indbildning egentligen er, og alligevel er man dog saa ofte strax færdig med at dømme derom. Den overvættes Munterhed og Latter, Hypochondristen til visse Tider føler sig oplagt til, er netop et paafaldende Særsyn, hvilket vi, istedet for at bruge det, som et Vaaben imod ham, snarere burde betragte, som en mærkelig Action og Reaction, og om muligen, derved søge at komme paa Spor efter Sygdommens sande Aarsager og Natur.

(Fortsættes.)

# Fangen til sin Ven.

Fra Fængslets-Frihedsson behage
Lidt Skjemt og Alvor at modtage!

Omtrent for trende Uger siden
(Alt er Omtrentlighed fortiden!)
Kom til mit Fangebuur en Ven,
Og kasted' nogle Løvter hen.
Dog, derom vil jeg ikke tale,
Eiheller vil jeg her afmale,
Hvor mangt et Saar Saturn Den gav,
Som tog hans Lee for Haabets Stav.
Men, det der underligt mig tykkes,
Er, at det aldrig mig kan lykkes,
At see, blot paa Minuter, Den,
Der dog vel var — er — bli'er min Ven!
At Hiin har Meget at bestride,
Som paa Mercurs Vingfax man ride,
Sær, om Fabrikkers travle Dage
Ham fabrikere daglig Plage,
Derom er Hver vel enig strax,
Som ei ta'er Jøden tør for Lax.
Dog synes det mig ogsaa klart,
At Den maa flyde Ørnens Fart,
Der ei kan standse lette Vinge,
For Trøst til fangne Ven at bringe,
Mens, i det Timeglas, som minder
Om Livets Gang, et Korn nedrinder.
Jeg haaber, ja, jeg venter, saa,
Ei blot Dit Svar i Dag at faae,
Men, at Du Selv mig Haanden rækker,
For Aftenklokken Natten vækker.
Til da Du glemme ikke Den,
Som var og er og bli'er Din Ven! —
Din Viv, hvis Aasyn Godhed pryder,
Din ædle Viv, Guds Fred! jeg byder. —



Du, slutteligen, mig tilgive
Hvad Dig jeg voved' her at skrive!
Og stævner Du til Tychos *) Hal,
Da er det ei partie égale,
Thi, Du Udfordring mig kan give,
Mens jeg Indfordring blot kan skrive;
Du stedse hjemme træffer mig,
Mens ude jeg ei rækker Dig.

Det atten hundred' sexten var,
Fra den Tiid, Korsets Tegn vi bar,
Og syv og tyve lange Dage
Bag Juliusses Skjold mon' drage,
Da disse Riim, i Axels Stad,
Fra Gjældsborg, fangne Ven Dig kvad.

Blok Tøxen.

*) Hveen, med Levningerne af Tycho Brahes Uranienborg.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Nakskov, den 6te August. Det sig her i Byen opholdende Kongelige Skuespillerselskab giver Fredagen den 9de August — istedetfor den i forrige No. af Stiftsavisen, til samme Dag, anmældte Comoedie: Barberen af Sevilla af Beaumarchais — Virtuosen, i 1 Act, af Heiberg, og: Maskeraden, Comoedie i 3 Acter af Holberg, med tilhørende Intermedium, som forestiller en Maskerade. — Søndagen den 11te August opføres: Pebersvendene, Skuespil i 4 Acter af Iffland, localiseret og omarbeidet af E. Falsen. — Ligeledes opføres Mandagen den 12te August: Henrik og Pernille, Comoedie i 1 Act, og: Henrik den Femtes Ungdom, Skuespil i 3 Acter af Düval, oversat ved N. T. Bruun.

(Maribor Av.)

Viborg, d. 8de August. Nu har atter de sidste 18ten Dage givet Regn, Byger, Hagl og Kirkevinde, samt en Kulde og et Mørke, der ikke

ligner Hundedags-Veir. Høbjergningen paa de vaade Enge lider derved betydelig Skade, og paa Engene ved Aaen fra Skive til Hagebroe, skal mange Læs Hø være bortskyllet af Vandet. Uagtet dette fugtige Veir har dog og Rusten viist sig paa Rugen nogle Steder. (Viborg Samler.)

Til at bekoste den nye Oversættelse af vort Fædrelands ældre Historieskrivere, især Saxos og Snorros Kroniker, hvoraf en Prøve er udkommet ved Hr. Pastor Grundtvig udgivet, er ved det fyenske literære Selskabs Medlemmers Bestræbelser hidtil tilveiebragt, som deels indsamlet, den Sum 4170 Rbd. N. V., hvoraf contant er indbetalt og til det Kjøbenhavnske Selskab for de nordiske Oldskrivters Udgivelse indsendt 2826 Rbd., og lovede at betales til forskjellige Tider 1344 Rbd. Hertil kommer c. 18 Rbd. i Sølvpenge, 100 Rbd. S. V. i Kongel. Obligationer, som ere skjenkede til samme Øiemed, og 55 Rbd. N. V. som af forskjellige ere lovede aarligen indtil Værkerne udkomme. Desuden har det slesvig-holsteenske patriotiske Selskab af sin Kasse lovet et Bidrag af 80 Rbd. i Sølv. Som bekjendt er den hele Sum, der behøves til Saxos og Snorros Udgivelse, henimod 14000 Rbd. N. V.; ved lige Deeltagelse i de øvrige Provindser vil altsaa ei allene disse, men muligen endog flere af vort Fædrelands vigtigste National-Historieskrivere kunne udgives, og vort Norden have den udmærkede Ære, at see sine Rigskroniker udgivne paa hele Nationens Bekostning ved dens samlede Bidrag. (S. Bl.)

Aarhuus, d. 9 August. Imorges havde vi her et frygteligt Uveir med Torden, Lynild og Regnskyl. (Aarhuus Av.)

Den 19 Juli tiltraadte Hs. Durchlauchtighed Hertug Christian August af Schleswig-Holsteen-Sønderburg-Augustenborg, som Majorenn, Regjeringen. Om Formiddagen var Kour ved Hoffet paa Augustenborg, og derefter gaves et glimrende Diner i den store smagfuldt dekorerede Spisesal. En skjøn Aften begunstigede Illuminationen i Byen, som Hs. Durchl., med øvrige høie Herskaber, behagede at tage i Øiesyn, ved hvilken Leilighed nogle unge Bønderpiger overrakte Hs. Durchl. et Lykønsknings-Digt, som naadigst blev modtaget. Den jublende Mængde ledsagede den unge Fyrste til den indre Slotsgaard, hvor det i glad Enthusiasmus



gjentagne Vivatraab tilkjendegav den udeelte Overbevisning: at Ædelmodighed og faderlig Mildhed ere arvelige i denne høie Fyrste-Familie. (Hempels Av.)

Odense, d. 9de August. Forleden Dag saaes et Optog af et eget Slags her i Odense. En Svensker, ved Navn Magnus Lindahl, reed igjennem Gaderne paa en lille rød Rosinante og lod ombære en Kollektbog for at indsamle Bidrag til at kunne besøge de tydske Sundhedsbade. Man foreviste derhos Affkrivt af en svensk Doctor- og Præste-Attest for, at han fra sin tidlige Ungdom har været hjemsøgt af en inkurabel Lamhed i begge Benene. Paa denne Regning er han bleven rigelig begavet paa sin hele Vandring igjennem Landet ligefra Helsingør. Ved Bortreisen kjørte han allene i en lille Kabriolet. Ligesom det er Spørgsmaal, enten denne Person reiser meest for Almissen eller for Helbredet, burde slige vandrende Gjæster dog nok, med Hensyn til Fattigvæsens-Reglementet for Misbrugens Skyld, have særskilt høiere Tilladelse, al den Stund vore egne Hospitaler kunne levere Kandidater nok, fuldt saa trængende til lignende Badereiser. (S. Bl.)

Om Almueskolevæsenet. Kollegialtidenden meddeler i 3 Helarks-Nummere en Extrakt af det danske Kancellies allerunderdanigste Betænkning om de foregaaede Reformer i Almue-Skolevæsenet, foranlediget ved en allerhøieste Befaling til Kancelliet om at afgive Oplysning, angaaende Iværksættelsen af Skole-Anordningen af 29 Juli 1814, ikke paa visse Steder alt for stærk paaskyndes, uagtet Tidsomstændighederne synes at fordre, at Man, med Hensyn til de betydelige Byrder, som derved maae paalægges visse Distrikter, burde søge at lempe sig mere efter Mængdens Tarv. — Gid denne lyse og grundige Beretning — det meest talende Vidne om en ædel og human Regjerings Erkjendelse af Menneskets høiere aandelige Værd — maatte vorde fuldstændig gjennemlæst og overveiet af saavel Skolevæsenets Venner som Uvenner, paa det Hine kunne glæde sig ved en faderlig Regjerings Iver for Almeenoplysningens Fremme, og Hver den, hvis Kald det blev, paa en eller anden Maade at medvirke hertil, deraf hente fornøden Styrke og Opmuntring til at gaae alle Vanskeligheder imøde; Modstanderne derimod brin-

ges paa andre Tanker og medvirke til Opnaaelsen af det fælleds velgjørende Maal! (S. Bl. Forts.)

---

Kjøbenhavns Børs den 13 August.

Cours. Hamb. 2 M. 687, a vista 695. Amsterdam 2 M. 635, a vista . . London 2 M. 31 Rbdlr. . ß. Spec. 695. — Speciet solgtes til 42 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 93¾ pr. 100; Oblig. 79. Norske Sedler 42 a 42½. Svenske Sedler 10 Mk. 12 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Norske Efterretninger.

Ved Storthingets Møde den 28de Junii fremlagde Præsidentskabet Udkast til en Skrivelse, hvorved den Norske Regjering meddeles Underretning om de i Storthinget i Anledning af Hs. Majestæts naadigste Proposition af 14de Decbr. f. A. fattede Beslutninger, betræffende Statens aarlige Indkomster i 1816, 1817 og 1818, og om de Summer, de af Storthinget foreslaaede Skatter ere anseede for aarligen at ville udgjøre. Dette Udkast blev eenstemmig bifaldt. — I bemeldte Skrivelse gives følgende Oversyn over Kongeriget Norges Indtægter og Udgifter i ethvert af Skatteaarene fra 1 Juli 1815 til 30 Juni 1818:

Indtægter.

1) Told- og Consumtions-Indtrader . . . 650000 Spec.
(Hvad disse Indtrader maatt afgaae, saafremt Hans Majestæt maatte behage naadigst at sanctionere de fra Storthinget indgivne Lovforslage om Brændeviinsbrænden i Landet og om Forbud mod Kornbrændeviins Indførsel, vil blive erstattet ved den i dette Tilfælde af Storthinget foreslaaede Afgift af Brændeviinsbrænden).

2) Den almindelige Landskat . . 480000 —

3) Den almindelige Kjøbstedskat 120000 —

4) Jordebogs-Afgifterne og Indtægterne af Statens Eiendomme 40000 —

5) Afgifterne af Jern- og Kobber-Verkerne . . . . . . 5000 Spec.

6) Afgifter af Sauge . . . 4000 —

7) Afgifter af Arv, samt 6te og 10de Penge . . . . . 20000 —

8) Indtægter af stemplet Papiir og Kort . . . . . . . 60000 —

9) Departements- og Rets-Sportler 20000 —

10) Post-Indtrader . . . . 20000 —

11) Adskillige Indtægter:
   a) Smaaskatter 1600 Spec.
   b) Otte Procent-skatten . . 2000 —
   c) Rangskatten 1000 —
   d) Afgiften af Gjæstgiverie og Kroehold . 1500 —
   e) Tilfældige Indtægter . . 2000 —
   
   8100 —

12) Renter af Stats-Fordringer 10000 —

1437100 Spec.

Udgifter.

Spec. ß.

1) Hs. Majestæt Kongens Hofstat og Deres Kongl. Høiheder Prindsernes Appanage . . . 112000 .

2) Storthinget . . . . . . 15000 .

3) Civil-Administrationen . . 165000 .

4) Justits- og Politie-Væsenet . 31072 .

5) Almeennyttige Anstalter:

| | Spec. | ß. |
|---|---|---|
| a) Geistligheden, Universitetet, Kirker og Skoler m. m. | 44583 | 40 |
| b) Fattigvæsenet og milde Stiftelser | 10910 | . |
| c) Midicinalvæsenet | 12299 | . |
| d) Commune-Udgifter | 8300 | . |
| e) Opmaalingsvæsenet | 4000 | . |
| f) Kjøbstædsanlægget paa Hundholmen | 2000 | . |
| g) Land-Indspecteurers Lønninger m. m. | 5000 | . |
| | 87092 | 40 |

6) Kongsbergs Sølvværk . . . . 21000 .

| | | Spec. | ß. |
|---|---|---|---|
| 7) Pensioner . . . . . | | 125512 | 27 |
| 8) Renter . . . . . . | | 15000 | . |
| 9) Udenlandske Anliggender . . | | 50000 | . |
| 10) Land-Militair-Etaten . . . | | 530000 | . |
| 11) Søe-Etaten . . . | | 150000 | . |
| 12) Adskillige Udgifter: | Spec. | | |
| a) tilfældige Udgifter | 100000 | | |
| b) Skatte-Godtgjørelser og andre Ondragi Oppebørsels-Regnskaberne . | 30100 | | |
| | | 130100 | . |
| 13) Saldo ved Budgettets Afslutning | | 5323 | 53 |
| | | 1437100 | . |

(Efterr. om Norges Storthings Forhandl.)

---

**Den prophetiske Bonde i Frankrig.** For ikke længe siden berettede engelske Blade, og næsten paa samme Tid allgem. Zeitung fra Paris, at en prophetisk Bonde var bleven Kongen af Frankrig forestillet; The Courier af 2den Aug. meddeler følgende ham angaaende: "Martin, en Landmand i en liden Flekke i Departementet Eure og Loire, af jevn Tænkemaade, rene Sæder og stille Gudsfrygt, blev d. 2den April d. A. tiltalet af en Skikkelse af middelmaadig Størrelse, klædt i en smuk stor Kappe, med rund Hat og Spænder, paa følgende Maade: "Gaa, Martin, opsøg Kongen, og siig ham, at Frankrig trues, men, at dets Sikkerhed er at finde i Religionen. Reis herfra. Jeg vil give Dig et Raad, som Du skal meddele ham. — Martin. Jeg indseer ikke, min Herre, hvorfor De overdrager mig et saadant Ærinde; De kan jo selv udføre det. — Den Fremmede. Han, som sendte mig, har udkaaret Dig, Martin, for at ydmyge de Mægtiges Stolthed. — Da Skikkelsen havde sagt dette, forsvandt den. — Der forløb nogle Dage, førend Martin besluttede at adlyde, uden at have seet Skikkelsen igjen. Da han siden nogle Dage derefter gik ned i sin Viinkjelder, saae han Synet, og hørte disse Ord: Martin, Martin, har du gjort, som jeg sagde Dig? Men Martin forskrækkede sig, og løb i fulde Fiirspring hjem. Nogle Dage derefter lod Skikkel-



sen sig see igjen og skjældte paa hans Hjertes Haardnakkenhed. Men Martin raadførte sig med Præsten; denne meente, Bonden var fra sin Forstand. Ved Hellig-Aands Messen kom Skikkelsen ham atter til Syne. Dette underrettede Martin Præsten om, og denne henviste ham til Biskoppen. Han fik ingen Adgang til Biskoppen. Paa Tilbageveien i Landsbyen stillede Skikkelsen sig ham i Veien, og sagde: fat Mod, Martin; din Sendelse er begyndt. Vend om til Biskoppen; du vil faae ham i Tale. — Martin adlød. — Biskoppen betragtede ham som en Seer, og henviste ham til Præfecten. Synet kom igjen, og sagde til ham, han maatte vente, en stor Deel Hindringer vilde møde ham, men tilsidst vilde han dog udføre sit Ærinde. Præfecten var opmærksom paa Martins Tale, og sendte ham med en Skrivelse, med Penge og en Gensd'arme til Politiepræfecten i Paris. Paa Reisen kom ham Skikkelsen til Syne. Martin spurgte Gensd'armen: Hører du intet? Seer du intet? Soldaten svarede nei. — Ved hans Ankomst til Politie-Bureauet havde Martin et nyt Syn og fremdeles Aabenbaringer. Politieministeren sagde, da han fornam, hvad han vilde: Du behøver aldeles ikke at være bange for Skikkelsen; jeg har givet Befaling at hefte det, og du maa ogsaa i Fængsel. Gaa, sagde han til een af sine Agenter, og see om de befinde sig i sikker Forvaring. — Agenten gik, og kom snart tilbage med den Bemærkning, at den Mand, der har forurolliget Martin, nyligen er bleven arresteret. Det er ikke muligt, sagde Martin; den, som har sendt mig, staaer i dette Øieblik for mig! — Bonden maatte gaae bort, og fik med sin Gensd'arme et Værelse i Gaden Montmartre. Paa Veien did sagde han til Gensd'armen: der vil komme en Læge, for at undersøge mig. Hvo har sagt dig dette? spurgte Gensd'armen. Den Ubekjendte, svarede Martin. Doctor Pinel blev af Politieministeren anmodet om, at undersøge Bonden om Aftenen Kl. 5. Lægen kom og talede med ham; derpaa erklærede han, at Bonden viiste Symptomer af en periodisk Affindighed. Martin blev derpaa bragt til Daarehuser i Charendon, og der blev ham tilladt at arbeide i Haugen. Her havde han adskillige Syner. Skikkelsen sagde ham: man betragter dig som en Affindig, og nogle sige: jeg w

et Mørkets Sendebud; men see paa min Pande: seer du noget? — Martin. Nei! — Synet. Nu vel, Satan og hans Følgesvende bære paa deres Pande den evige Fordømmelses Segl. Derpaa blottede Skikkelsen sit Bryst, hvorfra der fremkom en Lysstrøm, og sagde: jeg er intet Mørkets Sendebud, Lys kan kun tjene til at forkynde Lysets Engel. — Jeg kan saare Frankrig, jeg formaaer at redde det. Lad Kongen laane Øren til dine Raad. Jeg vil opfylde dig med Kraft, naar du staaer for ham. Man veed ikke, igjennem hvem Kongen fik Efterretning om Martin, men man lod Politieministeren vide, at han ønskede at see Manden. Samme Dag blev Martin bragt fra Charendon til Paris, uden at man oplyste ham derom. Ministeren sagde, at han havde Ordre at lade ham bringe bort fra Paris og vende tilbage til sit Hjem. — Martin. O, nei, jeg vil i Dag faae Kongen at see. Da han blev spurgt, hvorledes han vidste det, svarede han: den Ubekjendte har sagt mig det; jeg veed ikke, hvad jeg skal sige Kongen; jeg vil ikke faae det at vide, førend jeg staaer for ham. Da Martin blev forestillet Kongen, talede han meget flydende, og ligesom der talede Nogen i hans Sted og ud af ham. — Man kjender intet til denne Samtale. Man troer, at han har forudsagt de siden indtrufne Begivenheder i Grenoble, og aabenbaret adskillige hemmelige Optrin under Kongens Ophold i Gent, samt tillige anbefalet Gudstjenestens Overholdelse. Ministeren sendte Bonden en Sum Penge, for at bestride sine Reisomkostninger; men han vilde kun modtage 12 Fr. Nogle paastaae, at han siden ikke har havt Syner.

I London Tavern forsamlede et talrigt Selskab sig d. 29 Juli, for at tage de lavere Classers nærværende trange Kaar i Overveielse, og søge at komme dem til Hjelp, ved de virksomste Midler. Hertugen af York tog Forsædet, ved hans Høire satte Hertugen af Kent sig, ved hans Venstre Hert. af Cambridge; tilligemed ham indtraadte Erkebispen af Canterbury, Biskoppen af London, Hert. af Rutland, Lord Manners, Skatkammercantsleren, Hr. Wilberforce og andre udmærkede Mænd. Hertugen af York udviklede Forsamlingens Formaal: "at undersøge og lette, saa meget som muligt, de arbeidende Classers nærværende Elendighed og Lidelser." Hertugen af Kent sagde blandt andet, at Selskabet har fundet mange Modstandere, da man troede, at det ikke var af patriotisk, men af politisk Natur, hvilket den hedengangne Whitebread fuldkomment har gjendrevet. Elendigheden er i mange Dele af Kongeriget stegen til en mageløs Høide. Det er derfor først og fremmest nødvendigt, at stifte en Fond til milde Gavers Uddelelse. Overgangen fra en udbredt Krigsvirksomhed til Fredssystemet, har frembragt i Forretningerne en Forstyrrelse, og i Haandteringerne en Stilstand, der virke ufordeelagtigen paa mange Communers Bestanddele og have for local Elendighed til Følge. — Hr. Frend meente, at Selskabets Evne var for ringe til at afhjelpe hine Besværinger. Blot af det forstyrrede Pengeomløb syntes ham den almindelige Nød at have havt sin Oprindelse. — Lord Cochrane søgte Noden til det Onde i andre Aarsager. Var det Freden, sagde han, der har bragt alle Landets Frembringelser til at falde? Komme de erhvervende Classers Lidelser ikke snarere af den uhyre overdrevne Bebyrdelse med Afgivter? En kort Fremstilling er nok til at vise, at Landets financielle Stilling, tilintetgjør Selskabets Formaal, og gjør hver virksom Hjelp umuelig. — Efter Indkomstskattens Fradragelse, vedblev han, er hele Kongerigets Statsindtægt 62,567,450 Pd. St. Renterne af Nationalgjelden beløber sig til $40\frac{1}{2}$ Mill.; følgeligen har Regjeringen kun til sine Udgivter 16,380,000 Pd. St. Statsgjeldens Byrde er uhyre og med hvert Aar er den voxen. Disse ere Sandheder, som Folket burde vide; de ere Grundkilderne til vor Elendighed. Ministerne have bevilget uhyre Renter, for at kunne faae Laan. Nu ere 1,578,000 Pd. St. forfaldne. Skriget var her saa stærkt for og imod, at Lorden maatte afbryde, men da Hert. af Kent anmodede Forsamlingen om at høre ham, og saa at dømme, begyndte Lorden igjen, og sagde: at Nationalgjeldens uhyre Byrde, ligesom og den store Militairetat og Statsformuens ødsle Anvendelse, vare de sande Aarsager til den nuværende Elendighed. Hr. Lowe erklærede, at Landet aldrig havde været i en mere trængende Tilstand; vi ere beløssede, sagde han, med Afgivter, derfra vor Elendighed, som er almindelig. Handelen og

Haandteringerne gaae med hver Time alt mere og mere over fra denne Øe til det faste Land. Manufacturisterne i Manchester vide, at Trist kan kjøbes for lettere Priis udenlands end hjemme; i Stockport gaae 15000 Arbeidere, der tilforn levede deraf, nu ledige. Afgivtsystemet paa Arbeidslønnen har forplantet Landets Haandteringer. — I et Sideværelse tegnede man sig til Understøttelse for Trængende. Prindsregenten for 500 Pd. St., Dronningen, Hert. af York og af Cumberland, hver for 300 Pd. St., Hert. af Wellington, Sir Pole, Thornton, Drammond, Buring og Mortlock, hver for 200 Pd.; 25 Personer hver for 100, J. J. Angerstein for 300 Pd. St.

Iblandt de mange Berigelser, det Kgl. Bibliothek i Berlin, i de sidste Aar har faaet, fortjener især at omtales en Samling af 33 islandske Sagaer i Originalsproget, bestaaende af 6 Bind. Det er nye Afskrifter, men, som ere forfærdigede med stor Omhyggelighed af islandske Lærde, og af den, ved adskillige Værker angaaende hans fædrenelandske Litteratur, bekjendte Islænder, Prof. Finn Magnussen, collationerede. Deriblandt findes de vigtigste af Islændernes historiske, hidtil utrykte Mindesmærker, som vanskeligen ville komme fuldstændige for Lyset. Hovedværket er Sturlunga Saga, dernæst Laxdæle, Reikdæle, Svarfdæle Saga, og adskillige andre berømte Mindesmærker af den oldnordiske Historie; fremdeles indbefatte disse Bind adskillige mythiske Fortællinger, f. Ex. de om Stærkodder, Hoari Vidfami og Browella-Slaget. Nogle faa ere aftrykte i Biørners nordiske Kæmpedater, men meget skjødesløst. Det Kongl. Bibliothek besidder saaledes unægteligen de vigtigste og betydeligste islandske Sager, der endnu ere til. Det Udvortes af Exemplarerne viser, uden at være til Skade for deres Brugbarhed og calligraphiske Tydelighed, det uophørlige Brug den menige Islænder gjør deraf, og saaledes ere de den, der tager dem i Øjesyn, ærværdige som non indecoro situ sordida. (Hall. Litt. Zt.)

Berlin er blevet beriget med det forrige guistinianske Gallerie, hvilken i hele Italien berømte og udmærkede Maleriesamling, Kongen af Preussen har tilkjøbt sig for en betydelig Sum, under Sit Ophold i Paris. Strax ved dens Ankomst til Kongestaden blev den, efter Monarkens Befaling, udstillet, til Fordeel for det herværende qvindelige Velgjørenheds-Selskab. Galleriet indbefatter 132 Malerier af den italienske, 11 af den franske, 10 af den nederlandsk-tydske, og 4 af ubekjendte Mestere. Hertil kommer endnu 14, ikke til Marchesa Guistiani hørende, men dog ligeledes fortræffelige Malerier. — I den hele rige Udstilling af 171 Mesterværker, findes, blandt andre, 1 Michael Angelo, 1 Raphael, 9 Titianer, 13 Caraccis, 8 Caravaggios, 2 Guido Renis, 4 Dominichos, 1 Sebastinians, 2 Salvator Rosa, 5 Poussins, 1 Claude Lorrain, 1 Albrech Dürer ꝛc. Raphaels Johannes er eet af denne store Mesters ypperste Malerier.



Den 23 April blev i München lagt Grundstenen til den store Bygning, hvori Kronprindsen af Bayern vil lade opstille de af ham sammenbragte Konstværker. Samlingen har faaet det Navn Glyptothek.

Mad. Moreau spiller, efter engelske Blade, een af de første Roller ved det franske Hof, og blandt dem, der hylde hende, regnes ogsaa Marschal Macdonald.

Den preuss. Legationsraad ved Gesandtskabet i Paris, Hr. Schoel, har oversendt Keiseren af Rusland Abregé de l'Histoire de la Litterature romaine, og modtaget derfor af Monarken en prægtig Ring med Diamanter.

I Bayreuther Zeit. hedder det, at den bekjendte Hofraad Schmalz kan, i Anledning af nogle Steder i hans Skrifter om Dydsforbundet, vente en svær Injurieproces.

Den franske Juveleer Boudon, der for en Fordring af 150,000 Fr., havde adskillige Ysenburgske Skove til Underpant, og som af Mangel paa Betaling vilde holde sig til Pantet, har over dette hans Uheld, mistet Forstanden, og sidder nu i Daarehuset. Han er Fader til 10 Børn, og hans Formuesomstændigheder ere meget slette.

En Dame paa tyve Aar i Neapel, forsvarede nyligen sin Arveret for Appellationsretten i Rom.

De sytten Figurer, som prydede et Tempel i Arcadien, og som Kronprindsen af Bayern har tilkjøbt sig, lader Prindsen nu restaurere af Thorwaldsen i Rom.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 66.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 17 August 1816.

## Om Selvmordere.

(Slutning; see forr. No.)

Denne Afvigelse fra Hovedæmnet forekom os nødvendig, da Hypochondrie, i Almindelighed, maa betragtes, som Selvmords Fotløber, i det mindste det Slags Selvmord, hvis Grund ikke kan søges i egentlig Heroisme eller i en af Øieblikkets Trang fremkaldt Beslutning. Blandt ti Selvmordere vil man neppe træffe to, hos hvilke man ikke, længe førend Handlingens Udøvelse, har fundet mærkelige Spor af Hypochondrie. Men selv i det meest heroiske Selvmord, naar man undtager det Slags, der udøves i den Hensigt, at redde mange Tusindes Liv, og hvorpaa Keiser Otto har givet os et Exempel, finder man Hypochondriens Særkjender: Ængstelighed for og overdrevne Forestillinger om Fremtiden. Selv naar Cato jager Dolken i sit Bryst, saa skeer det, for ikke at overleve Roms Frihed, det er med andre Ord, af Frygt for at opleve Roms Ufrihed. Naar Aristarch, haabeløst lidende i en Vatersot, vælger en frivillig Hungersdød, skeer det af Frygt for de Smerter, han ved et længere Liv endnu vil komme til at udholde, og naar en Cleopatra aabner sin Barm for en giftig Slanges Bid, saa er det først, efter at have tømt Nydelsens Bæger, indtil den sidste Draabe, at hun, nedsjunken i Tungsindighed, tyer til en Dødsmaade, som Goethe kalder en Dronning værdig. Selv Saul, som falde i sit Sværd, for ei at falde i sine Fienders Hænder, var i høi Grad hypochondrisk, førend han valgte denne Dødsmaade; havde han ikke været dette, saa vilde han maaskee have søgt en anden Vei, at undkomme sine Fiender paa, og virkeligen fundet den. Men ogsaa her møde vi det Characteristiske hos Hypochondristen, at han heller vil overskjære Knuden end opløse den. Een af vor Tidsalders meest udmærkede Mænd viiste sig virkeligen stor deri, at han heller vilde overleve sin Ulykke, end frivilligen ende den med sit Liv, og man kan derfor næsten sige om ham, at han viiste sig større i Ulykken end i Lykken; ihvorvel det er en afgjort Erfaringssætning, at Mennesket sædvanligen lettere kan finde sig i hiin end i denne.

Jo mere man altsaa overtydes om, at Selvmord almindeligst er en Følge af en hypochondrisk Sindsstemning, desto lemfældigere vil man bedømme denne Handling. Maaden, hvorpaa den udføres, beroer gjerne paa den tilfældige Leilighed, og det er denne, ikke Selvmorderen, der bestemmer, med hvilken Nøgle Evighedens Port skal aabnes for ham; man kan derfor ikke med Grund antage Kants Mening, at Maaden, hvorpaa Selvmordet fuldbyrdes, i visse Henseender tilkjendegiver Forskjellen i Gemytsstemningen. I Almindelighed seer enhver Selvmorder nok mere paa det Middel, han har først ved Haanden, og som mindst udsætter ham for Overrumpling, eller Standsning i Handlingen. Den, som er vant til at omgaaes Geværer

og Pistoler, vælger helst at skyde sig, og forfeiler sjeldent sin Hensigt; den, som har Leilighed til at forskaffe sig Gift, som deels ikke er saa let at overkomme, deels ikke af enhver kjendes saa nøie, at han veed hvilken Dosis der virker, omkommer sig helst dermed. I Almindelighed er det Selvmordernes Dødsmiddel her tillands, at drukne sig, hvortil naturligviis det Vand, som næsten overalt omgiver os, er saa indbydende. Den første, der, saavidt man mindes, fandt paa at styrte sig ned fra Rundetaarn, var et ungt Menneske, der for en deel Aar siden gjorde det, efter Sigende, af een alt for overdreven Æresfølelse. Blandt alle frivillige Dødsmaader synes denne at være den græsligste; thi ikke allene overgiver man sig her til den skrækkeligste Lemlæstelse, men udsætter endog den uskyldige Forbigaaende for at lemlæstes eller dræbes, da det meget let kan hænde, at den, der saaledes nedstyrter sig fra en stor Høide, tilfældigen kan falde paa ham. For henved 50 Aar siden, gaves her i Kjøbenhavn et eget Slags qvindelige Selvmordere, der næsten kunde kaldes Dobbeltmordere, da de, for ikke at lægge Haand paa sig selv, toge Livet af et uskyldigt Barn, i det Diemed, siden at blive dømte fra Livet, hvilket de ansaae for hæderligere end selv at skille sig derved.

Aarsagerne til Selvmord ere, skjønt de alle forudsætte større eller mindre Anlæg til Hypochonderie, mange, og fortjente at undersøges i en egen Afhandling af større Omfang end nærværende Tidsskrifts Grændser tillade. Vi kunne inddele dem i to Hovedclasser: de oeconomiske og de moralske. De oeconomiske maa naturligviis i en Tidsalder, som den, hvori vi leve, udgjøre det største Antal. Mennesket behøver, som Goldsmith siger, kun Lidet her paa Jorden, og dette Lidet behøver det ikke længe; men Nydelseslysten er stegen til en saa høi Grad, at de Fleste miskjende Naturens nøisomme Fordringer, og forbittre sig selv Livet, for at gjøre Meget af hint Lidet. For at kunne leve stort, det er, over sine Evner, maa man anstrænge sig over sine Kræfter, udsætte sig for Farer, Ydmygelser og Ængstelser, der nedbryde den stærkeste Sundhed, svække Nervekraften og gjøre os tilsidst uskikkede til, med mandigt Mod at bære Livets virkelige og uundgaaelige Byrder. Derfra den Hypochonderie, der, som oftest, er den eneste Arvelod, man efterlader sine Børn, hvilke ikke sjeldent i mange Led maa bøde for deres Forældres Feil. Blandt de moralske Aarsager høre især: skuffet Kjerlighed, Skinsyge, Miskjendelse, Tilsidesættelse, Drillerie især i sit Kald og af sine Foresatte.



---

## En biographisk Gaade.

Af Kongeslægt jeg er; min salig Fader
Ej kjendte Gjerrighed, thi ellers han —
Det hver jo sagtens tænke kan
Som kjender vores Nutids dumme Lader —
Ej gyldne Vaaben havde ladet fare
For Kobber-Skjold. — Jeg selv personlig af Vanvare
Engang paa Ræve-Jagt min Broder skjød;
Hver Christen tænke sig min haarde Nød!
Jeg vilde, eller ej, jeg maatte,
Lig den i Fare stædte Rotte,
Flux flygte bort, og til et Land jeg kom,
Hvor Dronningen, ret smuk og from,
Ei Nogen noget nægte vilde;
Jeg anstod hende ikke ilde,
Ja, hendes Hjerte kom i Brand,
Og hun mig bød, hvad du let gjætte kan. —
Men jeg — vel ikke just af Dyd —
Var døv hver Gang hun raabte: lyd!
Ja kold jeg var, som Juule-Snee,
Og kold jeg blev. — Da saae jeg hende
Barskt Øiekast mod mig at vende,
Og underligen sig at tee.
Omsider hende udi Tanker randt,
Hvorledes Potiphars saa snilde Mage,
En List opfandt
Da Joseph Kjoleslippen lod tilbage.
Mon sher, hun sagde til sin Mand,
Du ej dig forestille kan,
Hvor næseviis Krabaten mod mig er;
Han siger han mig har saa saare kjær,
At han ei uden mig
Kan blive lykkelig.

Den Konge, skjøndt han var et ærligt Skrog
Og lod fast trende være lige,
Dog Rynker paa sin Pande slog
Og hørte man ham, opbragt, sige:
Ei jeg ham nu guillotinere lader,
Hans Blod jeg selv, vil ikke tappe af,
Men jeg ham sender til din Fader,
Og der han finde skal sin Grav. —
Dog jeg var snu og lugted' Krudtet,
Jeg med en Hestehandler prutted';
Han sine Heste anbefaler,
Og mig for tvende Rigsbankdaler
Vil overlade strax den Hest
Der mig mon hue allerbedst.
Jeg saae da ved sin Krybbe staae
Det Bæst, der blev af Blod frembragt
I Helligdommens indre Vraae.
Og neppe Bidselet er paa den lagt,
For jeg det Monstrum, der saa gjerne
Husere vil i godt Folks Hjerne,
Som kommer meget Ondt afsted,
Men blir for sund Fornuft dog ræd,
Udi mit Raserie anfalder,
Og dræber det
Saa peent og net —
Nu raabte man Hurra, Bravissimo,
Og jeg af Glæde ret i Sjælen loe;
Men, som desværre tit det gaaer,
At hvo der troer, han sikkert staaer,
I Dyndet dratter, raaber Ach og Vee!
Saa maatte jeg og see,
At Fiender i Skokketal stod' frem,
Og vilde mig i Knibe bringe,
Dog jeg ved Snildhed vidste dem at tvinge,
Med banket Troie hver sig listed' hjem. —
Nu faldt mig ind et Togt at gjøre
Til hine Damer, som Medlidenhed
Med noget Han-Kræ aldrig følede;
I Klammerie med dem jeg ogsaa rager,
Men ogsaa her min bittre Hævn man smager,
Mit Kriger-Væsen jeg med dennem drev,
Saa got,
At de til Spot,



Jeg Seierherre, blev. —
Dernæst jeg mig da ægtevie lod
Til en Prindsesse, udaf Kongeblod,
Og levede med hende ret brillant
Til Manden med sin Lee han fandt,
Jeg burde hugges om,
Og jeg til Rhadomantus kom. —

Nu var jeg død for denne Sinde,
Dog ikke gandske: thi et Minde
Hvori jeg lever, man mig reisede;
Mit Øverste mod Skyen kneisede,
Og Ribbeen gav man mig saa føre,
At intet Puf dem kunde Skade gjøre;
Og, skjøndt ei levende, jeg var
Jeg for hver Uven blev en Skræk, jeg bar
Det i min Bug, hvorfra Gud dig bevare,
Og fra min Side lyned' Død og Fare. —
Jeg kunde skride frem fra Syd til Nord,
Og Manden, som man troede saa stor,
Man overgav udi min Varetægt;
Dog jeg ei merkede den tunge Vægt,
Og han, der fordum hersked' over Andre,
Hvor jeg befalede, nu maatte vandre.
Jeg til et Hvilested ham bragte hen,
Hvorfra han neppe kommer her igjen.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Hs. Durchl. Landgreve Prinds Carl til Hessen har, i Anledning af sit og høie Gemalindes forestaaende Guldbryllup, i Altonaer Merkur ladet bekjendtgjøre Følgende: "Louisenlund, den 5te August. Jeg erfarer, at ikke Faa af mine Venner og Bekjendtere i Hertugdømmene agte personlig at lykønske Os her til Vort Guldbryllup. Saa meget jeg med sand Taknemmelighed erkjender deres gode Deeltagelse, saa troer jeg dog at maatte melde dem, at Vi agte at tilbringe denne Dag, om Gud vil, i huuslig Stilhed; ikke troer jeg heller, at Vi til den Tid blive her. Derimod beder jeg alle dem, som kjerligen tage Deel i Vor Lykke, samme Dag om Middagen Kl. 12 at tænke paa Os, og med Os opløfte Hjerterne til den algode Gud, og love,

takke og prise ham, hvorved Dagen paa værdigste og herligste Maade høitideligholdes.

Carl, L. z. Hessen."

Ifølge et under 6 Decbr. 1815 udkommet Patent, angaaende Forvaltningen af Forretningerne m. m. i Hertugdømmet Lauenburg, hvis Overleverelse til Danmark før er anmeldt, har Hs. Majestæt Kongen optaget Titelen: Hertug af Lauenburg. Embedsmændene skulle inden fire Uger aflevere deres Bestallinger, og Besiddere af Privilegier disse til den kongelige Kommissarius, Grev Cay von Reventlow, for at indsendes til nye Bestallingers Udstædelse eller Privilegiernes Bekræftelse uden Betaling; de Sager, som hidtil indstævnedes for Overappellationsretten i Celle, skulle herefter indstævnes til Overretten i Glückstadt, som nu derfor kaldes, "holsteensk-lauenburgsk Overret", og der paadømmes efter de i Lauenburg gjeldende Love; de forhen til Regjerings-Kancelliet i Hannover sendte Sager skulle ligeledes gaae til det slesvigholst. Kancellie, og de forhen til Kammeret i Hannover sendte nu gaae til Rentekammeret eller til General-Told-Kammeret. Ovennævnte Kommissarius forbliver indtil videre i Lauenburg, for deels at indhente Efterretninger om Forfatningen der, deels at meddele Vedkommende de fornødne Oplysninger over Forretningernes Fordeling, med Hensyn til hvad der skal sendes til Kjøbenhavn.

Efter de til Kancelliet indkomne Fortegnelsers Udviisende er ved Forligelses-Kommissionerne i Kongeriget Danmark, i Aaret 1815, i alt foretaget 22,385 Sager, af hvilke 15,159 ere forligte eller hævede, 512 udsatte, 6814 til Retten henviste, og 1716 der indstævnede; af Politiesager, saavidt de kunne forliges, er i bemeldte Aar ved Retterne foretaget 6823, af hvilke 5577 ere forligte, 187 udsatte, og 1059 paadømte.

Skrivelse fra Fridrichstadt, af 14de August 1816. Den Storm og det Uveir, som i mange Egne har raset med frygtelig Voldsomhed og anrettet endeel Skade, er ogsaa bleven sporet i Marskegnene, men dog uden nogensteds at foranledige nogen Oversvømmelse. — Vi have i denne Sommer havt megen Regn og koldt Veirligt; mange lave Marskegne og Marker staae derfor under Vand. Høet vil blive dyrt, og det lidet Forraad, som deraf haves, er ikke engang godt bjerget,



formedelst det urolige og fugtige Veir. Skjøndt Rugen har liidt endeel af Kulde og Regn, sees dog overalt en Mængde Sæd paa Markerne. Rapsæden er alt afmeiet. Den pleier i Almindelighed at blive udført i Mængde til Holland og andre Lande, men hidtil har den kun funden faa Kjøbere; derimod søges Uld meget og betales dyrt. Fedevarer forsendes ikke mere i den Mængde til Hamborg, som før, og ere i lav Priis i denne Stad. Kornpriserne ere vel stegne noget; men Heste søges ikke mere saa stærkt, og ere ikke heller saa dyre, som for kort Tid siden. Colonialvarer ere ikke i høi Priis, og adskillige Speculanter have derved tabt betydeligt. — Krigen har tilføiet os Saar, som der naturligviis vil Tid til at læge. Da imidlertid vor gamle Jord, uagtet de mange Spaadomme om dens Undergang, endnu er i ubeskadiget Tilstand, trøste vi os med Haabet om bedre Tider.

Mariboe, den 12te August. Fredagen den 9de dennes trak et Tordenveir op over Mariboe, der, skjøndt det kun var af kort Varighed, dog var meget alvorligt med skyllende Regn og stærke Vindstød, hvorved endeel Høstakke i Omegnen her ved Mariboe, bleve hvirvlede op i Luften. — Ved Auctionen den 9de dennes over Rudbjerggaards Godser skete ingen Bud. — Den 10de dennes havde en Gaardmand i Slemminge det Uheld, at blive ihjelslaget, ved det at et Læs Hoe veltede oven paa ham op imod et lidet Steengjerde. — Byg vil i Aar blive meget afsættelig i de sydlige Lande, da Vaarsæden er paa mangfoldige Steder aldeles ødelagt ved Oversvømmelser, Hagl o. s. v., og Byg paa sine Steder, som i det Hannoverske, er den eneste Kornsort, der maae bruges til Brændevin og Øll, ogsaa til Brød vil komme til at erstatte Rugens Savn. I Fyen bydes allerede paa sine Steder 12 Rbd. for Tønden af den endnu uhøstede Byg. — Den ulykkelige Rust i Rugen spores allerede paa sine Steder i Fyen. Ligeledes i Lolland.

(Mariboe Av.)

Odense, d. 13de August. Hverken Hundedagenes Midte eller Fuldmaane, bragte os endnu stadigt Veir. Nu faae vi da at see hvad Syvsoverdagens syvende Uges Udgang, eller Hundedagenes Ende, vil virke paa Luften; thi hidtil slaae alle vante Bemærkelser feil i denne Tid. Baro-

metret stiger eller falder og Veiret bliver uforandret, det regner ligesaa godt med Nordost som med Sydvest og med alle Vinde, og Maanen synes i Henseende til Luftens Forandring at have tabt sin Indflydelse paa vor Dunstkreds. — Kort, det skulle være sært, om vi ikke bedre hen, spørge en eller anden langt fra os foregaaet Revolution i Naturen, som vi hidtil ere uvidende om.

(Iversens Av.)

I Aarhuus Avis læses følgende snorrige Bekjendtgjørelse: "Da jeg har bragt i Erfaring, at Pigen Karen Marie skal have fæstet sig paa to Steder, saa spørges, hvad hun tænker paa? Vil hun holde mig for Nar? Er der da ikke mindste Spot eller Skam i hende? Bedes alle og enhver at vogte sig for denne forføriske Tøs, hun har bedaaret flere Mennesker end mig. Ærede Medborgere! lad dem ikke smøre om Munden med hendes søde Ord og Karesser, men lad hende gaae for den hun er. — J. Nielsen."

Til skyldig Gjensvar paa foresttaaende, læses i det følgende Numer af samme Avis, efterstaaende: "I forrige Avis, finder jeg som en Nederdrægtighed af mig, at jeg havde fæstet mig paa to Steder, men da jeg paa dem begge troer at have afbetalt de lumpne Fæstepenge jeg fik, ved adskillige Billigheder, lader jeg ham vide min gode Mand at jeg forlader Byen, for at forsøge min Lykke i Kjøbenhavn, og lader saa skoftisere derover hvem som vil. Han har ingen Ære af at omtale sligt i Aviserne, men hvem kan tage sig i Agt for slige Katte, som gjerne vil kratte. — Karen Marie Jensdatter."

I Aarhuus Avis af 13de August, læses følgende med Overskrift: (Indsendt). Da der atter findes Rust paa Rugen i Aar, som paa enkelte Steder har tilintetgjort Dyrkerens Forhaabning om denne Kornsæd; og det af Aarhuus Avis No. 115 for afvigte Aar, udi en Bekjendtgjørelse fra Nim Herred, sees: at der gives Aarsager (andre end Berberissen), hvoraf Rust paa Rugen saa kjendelig og øiensynlig kommer; har saadant foranlediget det Ønske hos Indsenderen heraf: at den ærede Forfatter til hiin Bekjendtgjørelse, behageligst ville meddele Publikum hans Opdagelser eller sikkre Resultater om Aarsagen til Rugens Rust i Almindelighed. — Vel troer man ikke længere, at Berberisserne have bevirket denne Rugens Beskadigelse; thi paa Steder hvor denne Plantes forrige Dyrkning er tilintetgjort, fandt Rusten Sted, endog førend det vaade Veirlig indtraf; men den forventende Meddelelse fra hiin Forfatter vilde uden tvivl være onskelig, ei allene for at bortrydde Mistanken imod Berberissen, men tillige for at satisficere Jagttageren, der efter anmeldte Bekjendtgjørelse venter en nærmere Oplysning og Forklaring om Maaden at undgaae Rustsygens Følger paa.

Viborg, d. 10 August. I Gaar Morges Kl. 3 begyndte det stærkeste Tordenveir vi endnu i Aar her have havt, og trak rundt om Horisonten og endte ikke før Kl. 7½ i Nordost og Øster. Skjønt Skraldene vare meget stærke og Lynet hyppigt, skeede dog her ingen Skade. En stærk Regn faldt tillige. Med nogle faa Dages Mellemrum har det nu regnet her over 5 Uger. (Viborg Samler.)

Viborg, d. 12te August. Det Tordenveir vi havde her i Fredags Morges Kl. 3 havde man og til samme Tid og ligesaa stærk i Holstebroe og Lemvig, som dog er 11 Mile herfra. (S. Bl.)

Om Almueskolevæsenet. (Slutning; see forr. No.)

Det Hele, hvoraf Rummet her blot tillader en kort Oversigt, er behandlet under følgende 4 Punkter: 1) om Almue-Skolevæsenets Forfatning før de nyere Skole-Anordninger udkom og hvorledes disse ere fremkaldte. 2) Om de nødvendigste Betingelser for et hensigtsvarende og velorganiseret Skolevæsen og hvorvidt Lovgivningen i denne Henseende er fyldestgjørende. 3) Hvad der til Almue-Skolevæsenets Forbedring hidtil er udrettet, og hvad der staaer tilbage; og 4) Behandlingen af de Spørgsmaal: om Man paa nogle Steder er gaaet forvidt med Iværksættelsen af Skoleanordningens Forskrivter; samt om og hvorvidt det, efter Tidsomstændighederne, maatte være raadeligt at standse det begyndte Værk?

I Henseende til første Post vises, at Almue-Skolevæsenet paa nogle Steder vel var i temmelig god Tilstand, thi foruden de 240 grundmurede Skoler *), Dannerkongen 4de Frederik lod op-

*) Over Døren paa enhver af dem staaer disse betydningsfulde Linier:

føre og der endnu trodse Tiden, og de af det Kongelige Rentekammer foranstaltede Indretninger til Skolevæsenets Forbedring i Frederiksborg Amt og paa Sorø Akademies Godser, fortjene blandt flere private Mænd ved denne Leilighed at nævnes: Greverne C. og L. Reventlou og afdøde Baron Løvenskjold, paa hvis Besiddelser de meest hensigtssvarende Foranstaltninger til Almue-Skolevæsenets Forbedring vare føiede; men desuagtet var Almue-Skolevæsenets Forfatning paa Landet og i Kjøbstæderne i Almindelighed i den sørgeligste Forfatning, deels formedelst det alt for store Antal af skolepligtig Ungdom med Hensyn til Lærerne, deels for disses ringe Lønning, som foranledigede, at de meest uduelige Personer, Tjenere, Kudske og Haandværkere erholdt slige Embeder. I adskillige Kjøbstæder var imidlertid Planer til Skolevæsenets bedre Organisation approberede, saasom en almindelig interimistisk Plan efter Biskop Plums Forslag, for Almue-Skolevæsenet i alle Fyens Kjøbstæder, og først efterat det provisoriske Reglement af 10 Octbr. 1806 var prøvet omtrent i 7 Aar og alle Oplysninger benyttede, bleve Skole-Anordningerne af 29 Juli 1814 udfærdigede.

I Henseende til andet Punkt, opstilles følgende Betingelser, som af alle, Kongen og Fædrenelandet hengivne, oplyste og tænkende Mænd, maa ansees at være nødvendige ved et velorganiseret Skolevæsen: a) at Almue-Skolelærerne ere duelige til deres Embede, det vil sige, have dertil faaet den fornødne Dannelse. Vel høres der Klager over, at de som Skolelærere ansatte Seminarister ikke opfylde deres hellige Kalds Pligter; men Cancelliet er overbeviist om at disse Klager ere meget overdrevne, og føres for en stor Deel af Folk, der ikke kjende det, hvorom de tale, eller hade og forfølge de nyere Fremskridt i Almueskolevæsenets Forbedring. Imidlertid er det vel mueligt, at nogle Seminarister ere mislykkede Subjekter; men det er Gangen i alle menneskelige Ting, og Indretningen bør derfor ligesaa lidt ansees overflødig og unyttig, som Universiteterne, skjøndt Nogle af de her dannede ikke blive Embedsmænd saaledes, som Man burde ønske og haabe. b) At Almueskolelærerne have en til deres Stilling passende Lønning, saa at de, med Familie, kunne leve uden Næringssorg, med tarvelig Nøisomhed. c) At Skoledistrikterne hensigtsmæssigen ere inddeelte, og at der haves de fornødne Skoler. For at standse bekostelige og for Tiden byrdefulde Skolebygningers Opførelse, blev under 21 November f. A. samtlige Amts-Skoledirectioner tilskrevet, at disse indtil videre ikke maatte foranstaltes forinden Collegiets Resolution i ethvert enkelt Tilfælde var erhvervet, hvorved haabedes, at enhver Klage af Vedkommende i saa Henseende burde bortfalde. Dog har Cancelliet troet, at denne Udsættelse ei burde skee paa ubestemt Tid, men i det høieste paa 2 a 3 Aar, hvorefter Sagen atter burde tages i Overveielse. d) Stadig Skolegang. Den nye Skole-Anordning har betydeligen indskrænket Skolegangstiden for hvert Barn, saaledes som den burde have fundet Sted efter Forordningen af 23 Januar 1739 §. 36, hvorfor det synes, at der med Føie ei kan klages over al for megen Skolegang, men at det tvertimod bør erkjendes, at Børn af øverste Klasse have paa Landet i alt 34, og de af de nederste Klasser 29 Uger om Aaret, i hvilken Tid de kunne være til Nytte for deres Forældre eller Huusbonde. Iøvrigt er der forlangt samtlige Amts-Skoledirektioners Betænkninger, om hvorvidt det maatte være raadeligt, at nogen videre Modifikation i Henseende til Sommerskolegangen maatte finde Sted. e) At der i Almueskolerne ei læres mere eller mindre, end hvad der er passende for de Skolesøgende med Hensyn til deres borgerlige Stilling. Ifølge Skoleanordningerne for Landet og de almindelige Borgerskoler i Kjøbstæderne er ikkun bestemt at der skal undervises i Religionens vigtigste Sandheder, i Regning, Skrivning og Læsning, samt nogle passende Forstandsøvelser; og i Kjøbstæderne skulle tillige indrettes Haandgjerningsskoler. Disse

> Halvtredsindstyve Aar, Gud! har Du mig opholdt,
> At Sygdom, Krig og Pest mig intet Ondt har voldt;
> Thi yder jeg min Tak og breder ud Dit Navn,
> Og bygger Skoler op de Fattige til Gavn.
> Gud lad i dette Værk Din Naades Fylde kjende!
> Lad denne min Fundats bestaae til Verdens Ende!
> Lad altid paa min Stoel Een findes af min Æt,
> Som mener Dig, min Gud! og disse Skoler ret!

Læregjenstande synes ikke at indeholde mere, end hvad der bør ønskes og fordres af ethvert Medlem i Staten, endog den ringeste Klasse. Desforuden skal der underviises i Gymnastik, hvilket ei heller synes at finde Alles Bifald; men saalænge det er vist, at Mennesket bestaaer af Sjel og Legeme, bør begge Dele ved Opdragelsen dannes til deres Bestemmelse, og mærkelig vil Forskjellen blive imellem de saaledes underviste Almues Børn og hvad de have været; Man kan være overbeviist om, at de ville blive andre Væsener, og hvilken Forskjel paa at danne disse til Krigere, naar Pligten byder dem at indtræde i Hs. Majestæts Armee, og at danne de forrige, uvidende, dorske og klodsede Bonderkarle? f) At der er behørigt Opsyn med Skolevæsenet, som sikrer for at Lovene gaae i Opfyldelse. Det nærmeste Tilsyn over Almueskolevæsenet paa Landet tilkommer Skolekommissionen, og Opsynet føres af Amtmanden og Amtsprovsten under Navn af Skoledirektion, hvilken Grever og Friherrer ere berettigede at tiltræde; ogsaa skulle Biskopperne paa deres Visitatser og ved hver anden Leilighed undersøge Skolernes Tilstand, og ere derfor at ansee som et Slags Generalkontrollører.

I Henseende til den tredie Post bemærkes: at af omtrent 1700 Landsbyesogne i Danmark, Bornholm, Alsøe og Ærøe iberegnede, er Skolevæsenet ikke organiseret i ⅓ af Sognene. De Amter eller Distrikter, i hvilke meest er bevirket til den befalede Reforms Iværksættelse ere: de Hovedstaden nærmest liggende 26 Sogne af Kjøbenhavns Amt; 62 Sogne af Maribøe Amt; 40 Sogne af de forrige Assens og Hindsgavls Amter; næsten alle Sogne af Randers Amt; 69 af Aarhuus Amts nordlige Deel; 46 af Aalborg Amts østlige Deel; 45 af Holbeks Amt og 37 af Præstøe Amt. Af 66 Kjøbstæder, foruden Hovedstaden, ere ikkun approberede faste Planer for 8. De Hindringer, som hidtil have mødt imod Almue-Skolevæsenets Forbedring, bestaae i: deels at ikke alle Degnekald, hvis Indkomster høiligen behøves til Skolelærernes Løns Forbedring, have været ledige, deels i nuværende Tidsomstændigheder, hvor Statens Tarv, efter den tilendebragte Krig, fordrer betydelige Skatter, hvortil kommer de lave Kornpriser, til Tab for Landmanden, Bygningsmaterialiernes Dyrhed, og Mangel paa Laan fra de offentlige Stiftelser, hvilken Hindring synes at være den vigtigste, og bruges af nogle Velsindede, som og af dem, der have den gode Sag, og deri gjerne søge Anledning til at standse Skolevæsenets Fremgang; og endelig den Uvillie, som af Almuesmanden, især Bondestanden, der ikke ynder nogen Forandring i den gamle Slendrian, yttres imod den befalede Forbedring. Ved denne Leilighed er det Cancelliet behageligt at torde sige, at den største Deel af den hæderlige Geistlighed troligen har opfyldt sine Pligter i Henseende til Skolevæsenet, og at de redeligen, med meget Arbeide, og stundom mange Ubehageligheder, have bestræbt dem for at Hs. Majestæts Bud kunde blive overholdte; men dog tør det ikke antages, at alle Geistlige ere saaledes sindede; thi Skolevæsenets Forbedring bringer ingen nye Indtægter for Geistligheden, som denne Stand paa sine Steder vel kunde behøve, da tvertimod den nyere Lovgivning paalægger Præsterne meget Arbeide og Ansvar, uden at fritage dem for at yde Bidrag til Skolevæsenet.

Iøvrigt ere Anordningens Bud paa intet Sted, maaskee med Undtagelse af faa Tilfælde, for stærk paaskyndede; men det vilde maaskee snarere være beviisligt, at nogle Embedsmænd langt fra ikke havde i denne Henseende viist den Virksomhed, Man billigen kunde fordre.

Som en Følge af alt Forestaaende anseer Kancelliet det for en af sine helligste Pligter, at fraraade saadanne Forandringer i Anordningen af 29 Juli 1814, som kunde i det Væsentlige tilintetgjøre dens tilsigtede Virkninger, liig det, som ved Plakaten af 29de April 1740 er bevirket, i Henseende til Forordningen af 23 Jan. 1739, og i Anledning af denne Kancelliets allerunderdanigste Betænkning, behagede det Hs. Majestæt at afgive følgende allerhøieste Resolution:

"Med allerhøieste Tilfredshed have Vi af denne allerunderdanigste Beretning erfaret den gode Fremgang, som Almueskolevæsenets Forbedring, i Medfør af Bestemmelserne i det provisoriske Reglement af Aaret 1806, og den derpaa grundede Anordning af 29 Juli 1814, har havt; hvilke Bestemmelser Vi allernaadigst ville, at skulle fremdeles paa det nøieste efterkommes og overholdes, for saavidt Sognedistrikternes Formuestilstand ikke maatte lægge

væsentlige Hindringer i Veien derfor. I Henhold hertil, og ifølge de af Kancelliet anførte Tidsomstændigheder, approbere Vi ligeledes allernaadigst Kancelliets Cirkulaire af 21 Novbr. f. A., hvorefter flere nye Skolebygningers Opførelse, indtil videre, og indtil Sognedistrikternes Formuestilstand maatte tillade det, er bleven udsat, hvorved dog tillige maatte iagttages, hvilket Vi allernaadigst paalægge Vort Kancellie nøie at vaage over, at de offentlige Stiftelsers paa faste Prioriteter nu udlaante Kapitaler, i de første Aar efter den, ved Vor Forordning af 5 Januar 1813, fastsatte Indults Ophør, ikke for hyppigen opsiges til Skade for Eiendoms Besidderne. Hvad angaaer Forskrivterne i Vort allerhøieste Reskript af 9 Febr. d. A. No. 2, Litr. b, da bemyndige Vi allernaadigst Kancelliet til at brevvexle med de Deputerede for Finantserne, om en almindelig Bestemmelse kunde træffes, hvorefter Kancelliet uden videre Brevvexling med samme i enkelt Tilfælde, til Udførelse af nye Skoleplaner, i Overeensstemmelse med de af Kancelliet anførte og hidtil fulgte Grundsætninger, kunne paalægge vedkommende Distrikt indtil et vist Beløb pr. Tønde Hartkorn, hvorimod Kancelliet i alle de Tilfælde, hvor det fornødne Bidrag overstiger et saadant Beløb, forinden maatte træde i Brevvexling med de Deputerede for Finantserne. Iøvrigt finde Vi allernaadigst, at de nye Skoledistrikter, hvor Bygningernes Opførelse indtil videre er udsat, bør paalægges strax at udrede noget vist aarligen pr. Tønde Hartkorn, deels for at opspare en Kapital til Bygningens Opførelse i Tiden, deels for at forebygge den Tanke, at der mueligen ikke skulde opføres nye Skolebygninger i saadanne Distrikter, hvorom Kancelliet ligeledes bemyndiges til at brevvexle med de Deputerede for Finantserne. Hvorvidt nogen Forandring i Skolegangstiden, især om Sommeren, maatte kunne med Nytte indføres, derom tillade Vi allernaadigst Vort Kancellie, naar de fornødne Oplysninger ere indkomne, at nedlægge nærmere allerunderdanigst Forestilling." (Hempels Av.)

Odense, d. 13 August. Vort borgerlige ridende Korps har, efter 10 Aars Forløb, igjen begyndt sin aarlige Fugleskydning. Efter i Fredags Formiddag at have forsamlet sig paa Byens Raadstue, udmarscherede det til det yndige Tolderlund, hvor dets Chef, Hr. Ritmester Kellinghusen, ikke allene opofrede sin skjønne Lystskov til Skydebane, men endog modtog Korpset og endeel indbudne Hædersmænd med en Frokost, ved hvilken under Musik og Kanontorden udtømtes de inderligste Skaaler for Hs. Maj. Kongen, Hs. Høihed Prinds Christian o. Fl. Fugleskydningen varede derefter i 3 Dage. Første Dag nedfaldt Ringen, som er 5te Gevinst, ved Hr. Kjøbmand Andrups Skud, i Commission for Hr. Konstsnedker Corvenius; anden Dag høire Vinge, som er 2den Gevinst, ved Hr. Maler Jacobsens Skud; tredie Dag venstre Vinge og Rumpen, 3die og 4de Gevinst, ved Hr. Brændeviinsbrænder Kochs Skud, i Commission for Smaaehandler og Dannebrogsmand Hr. Søren Nielsen (den tillige nedfaldne 4de Gevinst skal nærmere vindes ved Skiveskydning), og Brystpladen, eller Kongegevinsten, ved Hr. Fabrikør Kjærs Skud, i Commission for Hr. Reebslager Jørgensen. De talrigt forsamlede Medborgere og Medborgerinder fornøiede sig om Aftenen med Dands i den oplyste Skov, og siden som Øienvidner til de ved Hjemmarschen saa lydeligen yttrede Følelser hos Corpsets samtlige Medlemmer for deres aldrende, men raske og patriotiske Chef. (S. Bl.)

---

## Kjøbenhavns Børs den 16 August.

Cours. Hamb. 2 M. 700, a vista 706. Amsterdam 2 M. , a vista . London 2 M. Rbdlr. ß. Spec. 700. — Species solgtes til 42 Rbmk. 4 ß., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 93¾ pr. 100; Oblig. 79. Norske Sedler 42 a 42½. Svenske Sedler 10 Mk. 12 ß. — Disconto 8 PC.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststræde No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 67.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 20 August 1816.

## Om Tøffeltaktiken, eller om Konsten at underkue Mænd *).

Mine høistærede Herrer!

Naar denne Forelæsning skal opnaae det tilsigtede Diemed, saa maa jeg bede Dem, at træde ud, ligesom af Dem selv, og forestille Dem, ligesom om De udgjorde en Kreds af Skjønne, for hvilke jeg, en gammel, erfaren Matrone, eller en qvindelig Professor, holder en Forelæsning over Tøflens Taktik.

Mine skjønne Veninder!

Tøflen er et gammelt og i Grunden meget passende Symbol for Fruentimmerherredømmet, ja, der ligger maaskee en dybere Sands i dette Sindbillede, end i den allegoriske Fremstilling af Jorden ved Gudinden Isis, eller i Evighedens Sandseliggjørelse ved en Slangering. Betragte vi Tøflen, fra hvilken Synspunkt, vi end ville, saa gjenfinde vi i den Grundtrækkene af den ømme Qvindevælde.

Den meest fremstikkende af dens Egenskaber er den, at den retter sig efter Foden, uden at presse eller klemme den, især, naar den er fodret.

Ligesaa slutter ogsaa Qvindeaaget sig til Mandens Nakke saa blidt og umærkeligen, at tusinde Mænd bære det, uden at føle det, ja endog uden at vide det. Og heri, mine Elskværdige! yttrer netop det qvindelige Herredømmes Fortrin sig fremfor det mandlige; thi et Aag, som man ikke føler, er, som bekjendt, intet Aag.

En anden Hovedegenskab hos Tøflen er dens Lethed. Hvad er vel lettere at bære end en Tøffel? Tyrkerne, som i Alting ønske Magelighed, gaae helst i Tøfler, og det første, som enhver Ægtemand, for at gjøre sig magelig, foretager sig, naar han, træt af Dagens møisomme Forretninger, kommer hjem, er at tye til sine Tøfler, som ere et Billed paa Ægtestandens lette Aag. Og hvo kan vel nægte, at Ægteskabsaaget, blandt alle Aag, er det letteste? Er det vel sammensat af andet end ømme Bønner, smægtende Blikke, honningsøde Kys, smeltende Taarer og hjertebrækkende Sukke? I dette søde Aag spænde vi de stivsindede, fremfusende Mandfolk for vor Triumphvogn, og kjøre med dem i Gallop, ikke som balstyrige Kudske paa offentlige Gader, men liig Phøbus sine sneehvide Svaner. Digteren Wessel har med Føie kaldet sit berømte Sørgespil: "Kjerlighed uden Strømper", ikke: "Kjerlighed uden Tøfler"; thi denne store Mand vidste alt for vel, at der ikke gives nogen Kjerlighed uden Tøfler, da han skrev om Kjerlighed foruden Strømper.

En tredie Egenskab hos Tøflen er dens afrundede Form, og den hermed forbundne Lempe-

*) Efter C. H. Friedrich.

righed i Trykket. Vel gives der et Slags Tøfler med spidse Hæle, hvilke i alt Fald kunne gjennembore den haardeste Mandspandeskal, og, som naar man træder dermed, især paa en Ligtorn, kan afpresse bitter Smerte og Veeklage; men selv, under denne frygtelige Skikkelse, bliver den dog altid et blidt Instrument mod en plump, kantet og colossalsk Mandsstøvle, især naar den er forsynet med Sporer, som man enten bærer for virkeligen at ride, eller blot for "at lade som man rider". Ligesom Tøflen er et sandseligt Billede paa det blide Qvindeherredømme, saaledes er Mandsstøvlen, især den ungerske, med lange nedhængende Qvaster, der give den samme frygtelige Udseende som Snogepanderne en Husarhest, et saare passende Symbol paa den raa Mandfolkevælde. Hvilken Skræk og Frygt udbrede ikke et saadant Par drabelige Støvler rundt omkring sig i den civiliserede Verden? Man tør ordentligen ikke nærme sig dem paa ti Skridt; thi, snart rive de et Stykke af et Musselins Slæb bort med sig, snart støde de et heelt Theebord med fransk Porcellain omkuld, og udsætte endog de Tilstedeværende, som ikke alle ere uforbrændelige Gely-Latourer, for at skoldes.

Kun i een Egenskab udholder Tøflen ingen Sammenligning med Ægteskabsaaget. Det er nemligen den Beqvemhed, hvormed man ligesaa let slipper ud af den, som ind i den. Med Ægteskabsaaget forholder det sig, som bekjendt, anderledes. Den, som eengang har bøiet sin Nakke derunder, afryster det ikke saa let igjen, som man kaster en Tøffel fra sig. I den Henseende ligner Qvindeaaget Fidelen, den Spanske Kappe og Blyhatten: Strafinstrumenter, hvormed man i fordums Dage pleiede at gjøre haardnakkede Subjecters Nakke bøieligere, men hvilke dog synes at være gaaede af Brug. Imidlertid maa man dog her takke den alvældige Vane, der gjør dette Aag Mandfolkene ligesaa let, som Skildpadden sin Skal og Sneglen sit Huus.

Efter denne Tøffelapologie, mine skjønne Veninder! vilde vi, som jeg haaber, ikke finde noget mere grundet i Naturen, end den Omstændighed, at Mandkjønnet, fra Verdens Skabelse af, stod under Tøflen. Tage vi den første, den bedste Krønike, saa finde vi denne Paastand stadfæstet paa



hver Side. Slaae vi f. Ex. Bibelen op, saa støde vi paa det første Blad paa vor Stamfader Adam, der i egentlig Forstand stod under Tøflen; thi, hvorledes havde han ellers ved Eva's Tillokkelser ladet sig forføre til at spise af den forbudne Frugt, og saaledes paa den letsindigste Maade skilt os alle ved Paradiset?

Hvorledes Samson stod under Tøflen, er hele Verden bekjendt. Jeg tvivler ikke et Øieblik paa, at naar Delila havde været i Lysten efter hans Øren, som efter hans Haar, saa havde han ladet sig skjære Ørene eller endog Næsen af. I det mindste see vi i vore Dage meer end een Samson, der ikke allene offrer vort Kjøn sine Haar, men og sin Næse, ja endog sin Forstand. Men det er endnu intet imod Kong Ahasverus, der, skjøndt han var Herre over hundrede og syv og tyve Lande, dog i den Grad stod under Tøflen, at hans Prima Donna, Comtesse Esther, ikke allene fik ham til at tilbagekalde en Forordning, der nyligen havde forladt Pressen, men endog til at udfærdige en Anden, der var en reen Antipode af den forrige, og som bragte hans første Minister Haman, med alle hans elleve Sønner, formodentligen for Selskabs Skyld, paa Galgen.

Men det vilde lede os for langt fra Maalet, mine Elskede! dersom vi vilde gjennemvandre hele Historiens Mark, for at finde Exempler paa Tøffelherredømme.

Kun dette kan jeg ikke undlade at anmærke, at de Grækere, det tapperste, viseste og meest dannede af alle Folkeslag, mere end noget andet, erkjendte dette Herredømme, i det de satte endog Gudernes og Menneskenes Fader, Tordenskyernes Behersker, Zeus, under Tøflens blide Herredømme, hvilket de Olympiske Gudeconferencer bevise, som den gamle Skjald Homeros saa lunefuldt og træffende har skildret os, og hvori snart den blaaøiede Cythere, snart den paafugløjede Hæra, glimre som Mesterinder og seire over den Olympiske Pavers Hjerte og Fornuft. Hvad denne Jupiter var for en Hornbrager, gider jeg ikke engang talet om, og, naar Billedhuggerne paasatte Jupiter Ammon Horn, saa skedte dette med største Føie. Efter mit Skjønnende gave Oldgrandskerne derfor meget Glip, naar de i disse Ammonshorn søge et Symbol for Styrke; thi med samme Ret kunde man

lade enhver anden Hanreys Horn gjelde for Symbol paa Styrke.

At Herkules, hiin græske Samson, satte sig, for at føje sin Ægtemage, hen ved Spinderokken, veed hver Skoledreng. Aspasias Tøffelregimente er ikke mindre bekjendt. Ogsaa Xantippe fortjener en rørende Omtale, og det er sikkerligen vor Almagts største Triumph, at han, som var sin Tidsalders viseste Mand, som hverken kjendte Menneskefrygt eller Dødsfrygt, skjelvede for en Qvindes Tøffel; thi han lod, som Diogen Laersios fortæller, sig overslaae af sin kjære Ægtemage med Vand, uden at sige andet end: naar Xantippe tordner, lader hun ogsaa regne, og Critici ere ikke engang enige om, hvorvidt det var ganske reent Vand. — Men i hele Historien gives intet mere talende Beviis paa Tøflens Magt, end den Omstændighed, at netop paa samme Tid, da Menneskeheden sukkede under Gregor den 7des Tøffel, denne ligesaa snedige, som halsstarrige Kirkenapoleon, selv igjen stod under sin Venindes, den bekjendte skjønne Mathildes Tøffel, saa at egentligen den hele Jordplanet, med alle sine Keisere, Konger og Helte stod under en Qvindes Tøffel.

Dette er Aarsagen til den sværmeriske Tilbedelse, der, næsten til alle Tider vistes Tøflen, og det maa derfor ikke undre os, naar vi høre, at et, formedelst sin Galanterie og fine fine Sæder, bekjendt Nabofolk, Polakkerne, har indført hos sig en Skik, der ganske træffende symboliserer denne Tilbedelse.

I deres Drikkelaug nemlig, tjener en Fruentimmertøffel, eller, hvad der kommer ud paa eet, en Fruentimmersko, istedet for en Pocal, som i det den indtil Randen fyldes med Viin, circulerer fra den ene Mund til den anden, og tømmes af alle tilstedeværende Mandsfolk paa det smukke Kjøns Velgaaende. I Sandhed! naar der nogensinde gaves en fremmed Skik, som af den mandlige Deel af vore Folk, de altid færdige Efterabere af fremmede Moder, Sæder og Skikke, fortjente at optages, saa er det denne, og jeg forbeholder mig at bringe denne vigtige Gjenstand, i een af vore næste Theeconferencer, under formelig Discussion, paa det den kan faae Lovskraft. — Vore Damer have ogsaa i nyere Tider tydeligen lagt for Dagen, hvor megen Vigtighed de sætte paa dette store Symbol, ved at lægge sig efter Skomagerhaandværket, hvilket i saa uoeconomisk en Tidsalder, som den nærværende, ikke kan være af Oeconomie, da de i saa Fald ogsaa maatte lægge sig efter Skræderhaandværket, og selv sye deres Klæder, hvilke de Fleste af dem, som bekjendt, ikke gjøre, men Grunden til denne deres Lyst til Spanremmen, Sylen og Begtraaden, fremfor til Rammen, Synaalen og Cammerdugs Traad, maa ene og allene søges i den store Tilbedelse af Tøflen; thi ved selv at forfærdige den, kunne de bedst indrette den efter deres eget Hoved. Ogsaa Cavaliererne have i den senere Tid beflittet sig meget paa hiin Konst, og nedlagt et Par Tøfler, som Tegn paa deres Underkastelse, for deres Herskerindes Fødder.

Af alle hine historiske Kjendsgjerninger uddrager jeg nu den Slutning, mine smukke Veninder! at hverken Forstand, eller Jern, eller Guld, eller, som Vagtmesteren i Wallenstein siger, Stokken, men ene og allene Tøflen, regjerer Verden.

Derfor er ogsaa intet mere forklarligt, end de uhyre Revolutioner, som denne tilsyneladende høist uskyldige Ting har frembragt i den moralske og politiske Verden. Gaae vi til Grunden af de mærkværdigste Begivenheder i Historien, saa ville vi overalt finde Stadfæstelse paa, at de ere motiverede ved Tøflen. Jeg taler ikke engang om de Stordaad, som Qvinder fordum udøvede ved deres Arms Kraft. Intet altsaa om de stridbare Amazoner og Skjoldmøer, om Lagertha, Penthesilea, Camilla, Clorinde, Jeanne d'Ark og Corday. Mandsqvinder, som disse, forekomme mig som moralske Uhyrer, der staae i Modsigelse med deres bedre Natur, fordi vi Fruentimmer ikke skulle herske ved den raae mandlige, men ved den qvindelige Skjønheds og Klogskabs blide, og derfor desto stærkere Kraft. (Fortsættes.)

## Et mærkeligt Træk af Rettens langsomme Pleie.

Keiser Joseph — fortæller Goethe — henvendte, af egen Drivt, og for at efterligne Friedrich den Store — sin Opmærksomhed paa Vaabnene og paa Justitsen. Han fæstede sit Øiemærke paa Kammer-

retten (i Wetzlar), og bragte Visitationen i Forfald. I 166 Aar havde man ikke bragt nogen ordentlig Visitation istand; en uhyre Mængde Acter laae opdyngede og voxte med hvert Aar, da de sytten Assessorer ikke engang formaaede, at bortarbeide det Løbende. Tyve Tusinde Processer havde opsamlet sig, aarligen kunde kun 60 afgjøres og det Dobbelte kom til. Ogsaa Revisorerne ventede et ikke ringe Antal Revisioner, man skal have tællet 50,000! Desuden hindrede saa mangen Misbrug Rettens Gang; men det Betænkeligste af Alt laae i Baggrunden, adskillige Assessorers personlige Forbrydelser.

---

## Indenlandske Efterretninger.

For nyligen ankom her til Kjøbenhavn en Vestfarer, der havde tilbagelagt Reisen i 35 Dage; noget som man i Mandsminde ikke skal have oplevet Mage til.

Haugedyrkningen i Sjælland tager nu saa betydeligen til, at der i Kjøbstæder bringes Kjøkkenurter til Torvs, der endog overgaae dem man hidtil fik fra Amager, hvis Handel med disse Artikler nu langt fra ikke mere er saa fordeelagtig som før. Det er ellers mærkeligt nok, at man først efter fulde 300 Aars Forløb, for Alvor har begyndt i Sjælland at lægge sig efter denne Dyrkning. Det var netop i Aaret 1516 at Christian d. 2den, for at føje sin Dronning, som var vant til andre Retter end dem hun fandt i Norden, lod komme en Colonie Hollændere fra Vaterland i Nordland herind, bestaaende af 24 Familier, der hundrede Aar derefter havde formeret sig til over 100. Det er altsaa dem man skylder Haugedyrkningens Forbedringer her tillands. Hvorledes den i tidligere Aarhundreder var kommen saa meget tilbage, er ikke let at begribe, thi at man i Oldtiden lagde megen Flid derpaa, derom vidne de ældgamle Udtryk: Abildgaard (Æble- eller Frugthauge), Humlegaard o. s. v. Selv Biavlen, der, til at forfærdige Mjød, vort Nordens ældste og almindeligste Nectar, var saa nødvendig, forudsatte Haugedyrkning, i det mindste af det ringere Slags.

Odense, den 16 August. En Indsender af en Anmeldelse i Randers Avis forsikrer, at Byg og Havre paa de fleste Steder i Jydland er mangelig og kort baade af Straa og Ax; men at Rugen derimod staaer mageløs ypperlig og har hverken taget Skade af Soel eller Rust. Denne Hovedartikel mener han altsaa umulig kan blive dyr iaar, thi den anden Grund Man angiver, nemlig: Rhinlandenes Oversvømmelse, falder bort af sig selv, og kan ikke virke paa vores Kornpriis i Danmark. De oversvømmede Lande ere ikke saa vidtløftige, at Tydskland og Frankerig, hvor Man gjør Regning paa en rig Høst, jo kunne hjelpe dem med deres Overflod. Desuden ere Rhinlandene ikke Rugegne. — Den sande Grund maa være, at en eller anden Kornpuger har saa stort Forraad af Korn, at han frygter for Afsætning, og derfor udspreder saadanne Rygter. (Hempels Av.)

Aarhuus, d. 16de August. Hr. Rosenkilde, kgl. Tenorsanger og Skuespiller, indtraf herhil igaar, og vil paa vort Theater en Aften i næste Uge lade os høre sin af det Khønske Publikum saa yndede Syngestemme. — Kornpriserne ere her i denne Tid stegne betydelig. Rug til 20 a 22 Rbd. Td.; for Byg er her endog i Partieviis i disse Dage betalt $11\frac{1}{2}$ Rbd. Td. — Sandsynligviis er det en Følge af den store Mangel i de sydlige Lande og deraf foranledigede Handelsspeculationer. — — (Forlangt Indrykkelse.) I Tønningen var jeg til sidste Marked og leverte min Driver mine Penge nemlig 250 Rd. Courant i en saakaldt Kat, mens jeg gik ind for at modtage Penge for 2 Sviin; da jeg kom ud var Driveren borte, han foregav at han vilde kjøbe sig en Kniv til min anden Driver, men kom aldrig; jeg opholdte mig 4 Timer efter ham paa Markedet efterat alle vare borte, men forgjeves. Ved at erkyndige mig om denne Persons Foretagende, skal han være satud efter Hamborg; dog har han hjemme imellem Tøndern og Kloster i en Bye som hedder Jeisen. Skulde nogen forekomme denne Person, da skal jeg ærbødigst bede at anholde ham. Hans Navn er Cornelius, klædt i en bruun kort Kjole, Hat paa, gule Buxer, middelmaadig af Størrelse, Støvler paa. For Tilveiebringelsen af denne Person loves en Douceur af 25 Rd. Courant af Undertegnede. Ligeledes kom jeg til Uheld at vælte udenfor Horsens med en Foermand, blev gjennemslagen; jeg maatte leie en hver Nat til at vaage hos mig. Den første Nat havde jeg en af Hr.

Veibels Svende hos mig fra Horsens; han skal 50 Rbd. fra mig da han reiste om Morgenen ud fra mig; han gik til Guldbrand Bager og byttede der for 10 Rbd. Ved redelige Folks Hjelp fik jeg da 48 Rbd. igjen. Denne Person er født paa Middelgaden i Aarhuus, hans Navn er Hans. Betænk, naar en Handelsmand paa sin Reise skulde lide saa betydeligt et Tab, om det ei var haardt. — Ole Christensen Vævmand, i Nørring ved Frysenborg pr. Aarhuus. (Aarhuus Av.)

I Viborger Samler af 15de August findes følgende Bekjendtgjørelse: "Fredagen d. 9de August om Morgenen Klokken 4, slog Lynilden ned i Stuehuset hos den virksomme og duelige Landmand Hr. Niels Arroe til Aagaardsholm i Thorum Sogn; og, uagtet al anvendt Flid, saae han i mindre end 3 Timer de bedste 3 Længder af sin skjønne og vedligeholdte Gaard, hvortil er 20 Tdr. 3 Fdkr. $1\frac{3}{10}$ Alb. Hartkorn, fortæret af Luerne. Foruden Tabet af Husene blev ham tillige berøvet hans Indboe, paa nogle Sengeklæder og Linned nær. Tabet er saa meget mere trykkende som Høstenstunder til og han uden Tømmer, Tag og Penge, da selv hans solgte, men ei leverede Korn brændte, mangler Boelig, Tærskeloe og Huus for Stade og Køer. Den, som fra Velstand med Kone og 3 smaae Børn, i saa kort Tid er nedsat i Armod, føler Tabet i al sin Omfang; men vist nok gives og mange andre, som lide med den Lidende, og disse understaaer jeg mig i at bønfalde om et Bidrag til at lindre en ædel Familie Nød. — Junget Præstegaard pr. Skive. — Jens Groth Krag, Sognepræst."

Knippelsbro, der forbinder Kjøbenhavn og Christianshavn, og som i Sommer undergik en Hovedreparation, er nu fuldkommen færdig, og har ved Forandringen vundet overordentlig meget i Beqvemmelighed. Klapperne, som tilforn vare anbragte oven paa Broen, og som ved deres Tyngde bidrog til Broens lettere Optrækning, ere nu borttagne, og den fornødne Tyngde er derimod anbragt nedentil, hvorved der baade vandtes større Plads, og Broen i det Hele har faaet et bedre Udseende. Ovenfor de to Porte, ved hver Ende af Vindebroen, ved hvilke Lænkerne ere befæstede, sees Hs. Maj. Kongens Navnetræk, omgivet med passende Emblemer. Paa de fire Hjørner er anbragte Postamenter af Steen, forestillende under allegoriske Figurer de 4 Hovedvinde. Paa begge Sider ud til Vandet langs med hele Broen er anbragt et smukt og stærkt Jernrækværk, istedet for det forrige Bolværk. Vindebroen er langt fra ikke mere saa steil, som før, og Vogne, som skulde kjøre over den, lide nu ikke mere voldsomme Stød.

Hr. Holbein og Mad. Renner gave i Aftes en Forestilling paa det Kongelige Theater, og, skjøndt Veiret var deiligt, og Floras Indbydelse langt mere tillokkende end Thalias, saa havde den sidste dog fuldt Huus. Mad. Renner spiller med megen Gratie, i Fru Schütz's Smag, efter hvem hun synes at have dannet sig, men ved Siden af denne berømte Skuespillerinde udholder hun dog neppe nogen Sammenligning. Paa Torsdag giver Hr. Holbein sin sidste Forestilling, hvori Hr. Dr. Rüge vil deeltage.

---

Kjøbenhavns Børs den 20 August.

Cours. Hamb. 2 M. 685, a vista 700. Amsterdam 2 M. 645, a vista , . London 2 M. $31\frac{1}{2}$ Rdlr. Spec. 700. — Specier solgtes til 42 Rbmk. 4 ß., for Committeesedler blev givet (med Rente) $93\frac{1}{2}$ pr. 100; Obl. 81. Norske Sedler 42 a $42\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 10 Mk. 4 ß. a 10 Mk. 6 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Norske Efterretninger.

Ved Jordfaldet i Tiller Sogn ved Trondhjem, den 7de Marts d. A., nedstyrtedes Kirken sammesteds, som af Almuen var opbygget i Aaret 1801, og blev med dens Klokker og Ornamenter aldeles ødelagt. Kirken har ingen Fond, ei engang Tiende, den er benificeret Klæboe Præstekald, og Almuen bestaaer kun af 24 Gaardmænd og 20 Huusmænd. Efter derom indkommen Ansøgning har Regjeringen under 28 Juni resolveret, at der, i Overensstemmelse med Rescripterne af 15de December 1724 og 7de April 1809, samt Loven om Pengevæsenet af 14de Juni sidstl. §. 26 b., maa til Tiller Sogns Almue, som Eier af bemeldte Kirke, ind-

kræves 1½ Speciesdaler af hver Hoved- og ½ Speciesdaler af hver Annex Kirke i det Nordenfjeldske District, hvortil foruden de 3de nordlige Bispedømmer ogsaa henregnes Stavanger Amt; samt derhos tilladt, at der i 3 paa hinanden følgende Søndage maae i Trondhjems Bispedømme udsættes Bækkener for Kirkedørene til frivillige Gavers Indsamling, til Hjælp for Tiller Kirkes Eiere.

(Norsk Rigstid.)

Tjøtøe Annexkirke i Alstahougs Præstegjeld paa Helgeland blev i Aaret 1810 afbrændt ved Lynild, og skal opbygges for Kirke-Eiernes, nemlig den Nordlandske Kirke- og Skole-Fonds Regning. Regjeringen har i samme Anledning under 28de Juni tilladt, at det samme Bidrag af Kirkerne i det Nordenfjeldske District, som i det Foregaaende er anmeldt, maa indkræves til Hjælp til Tjøtøe Kirkes Opbyggelse. (S. Bl.)

Til midlertidigt Locale for Universitetets Bogsamlinger, bliver, efter Regjeringens Bestemmelse, endrømmet den Staten tilhørende, hidtil af Generallieutenant Hexthausen beboede Gaard i Christiania, som efterhaanden tages i Brug indtil den 1ste Marts næste Aar, da den hele Gaard af Beboeren ryddeliggjøres til Universitetets Afbenyttelse. (S. Bl.)

Den Norske Rigstidende af 7de August melder følgende: "En sørgelig Tidende paaligger det i Dag Rigstidenden at bringe sine Læsere — den, at Fædrenelandet har tabt en af dets meest udmærkede Mænd: Biskop Johan Nordahl Brun. Ei kunne vi her male et Billede af den Hensovne, eller skildre hans sjeldne Værd som Digter, som Taler, som Fædrenelandets og som den christelige Kirkes trofaste, kraftfulde og ivrige Tjener. Det behøves ei heller for at minde Norge om, hvad det nu haver tabt; thi i næsten et halvt hundrede Aar var Brun det Norske Folks Hæder og dets Yndling. Flere Tusinde beundre ham, fordi de hørte ham at tale; endnu Flere beundre ham, fordi de have læst, hvad han skrev, og neppe er der nogen Egn i Fædrenelandet, hvor jo hans Navn kjendes og elskes af Høie og Lave. Desuden ville vist og de Mænd, som dertil have Kald og Evne, ei undlade at reise det fortjente Minde paa den Henfarnes Grav. Vi have allerede af Digteren Zetlitz en Biographie af Biskop Brun, for en Deel efter dennes egne Optegnelser, der vil vidne for Eftertiden om hans handfulde Liv, saalebes som hans egne Skrifter ved deres ligesaa eiendommelige som genialske Præg ville stedse bevare hans hædrede Minde. — Johan Nordahl Brun var født den 21de Mars 1745 paa Bynæsset af Gaardbrugeren: Svend Brun og Kone: Mette Cathrine Nordahl. Først bestemt til Krigsstanden, begyndte han, 12 Aar gammel, at studere, og blev 1763 Student. 1772 fremtraadte han som Forfatter af de første originale danske Sørgespil: Zarine, og Einar Tambeskjelver, hvorpaa han endnu i samme Aar blev Capellan til Bynæsset, og kunde da indtræde i Ægteskab med sin Ungdoms-Forlovede, Jomfru Ingeborg Lind, der skjenkede ham 8 Børn, og nu som Enke begræder sit Tab. 1774 blev Brun Sognepræst til Korskirken i Bergen; 1793 blev han Stiftsprovst, 1797 constitueret og 1804 virkelig Biskop over Bergens Stift. Den 28de Januar 1810 blev Brun Ridder af Dannebrog, den 28de Januar 1812 Commandeur af Dannebrog, den 28de Januar 1813 Dannebrogsmand, og den 7de Januar 1815 geistligt Medlem af Nordstjerne-Ordenen. — Den 26de Juli 1816 henslumrede Oldingen blid og rolig ved Fortrøstningen om den Herres Naade, som han troligen havde tjent. Hæder med hans Minde, og Fred med hans Støv!"

I ovenmeldte Tidende læses til den Afdødes Minde følgende Digt af Hr. Conrad N. Schwach:

Johan Nordahl Brun.

Født den 21de Marts 1745. Død den 26 Juli 1816.

Hvis er den brede Kæmpegrav,
Omhvalt af høie Fjelde,
Hvor til ærværdig Bispestav
En Harpe op monn' helde;
Hvor Mænd og Qvinder samle sig,
Og sukke dybt og inderlig,
Og græde hede Taarer?

Der slumrer Norges gamle Skjald,
Der hviler Troens Kæmpe,
Hvis Kraft og Ild i hellige Kald
Ei Tider kunne dæmpe;

Der suttes fast i Moderarm
Den Søn saa gjæv, saa tro og varm,
Af Fødeland for Kæmper.

Ja Bubbe! Du din Gang har endt,
Og nedlagt Bispestaven;
Den staaer, et herligt Monument,
En Bautasteen paa Graven;
Mens Kraften af dit Lærerord
I mange Hjerter frodig groer,
En Sæd for Evigheden.

Ei sjunger meer med høien Sands
Du her til Harpens Tone;
Du byttet har din Laurbærkrands
Med Salighedens Krone.
O! men fra Harpen paa din Grav
Skal mangt et Qvad, som Du os gav,
Til fjerne Slægter runge.

Ja fast dit Minde stande skal,
Du gamle Norgaborde!
Og lyse over Høi og Dal,
Som Fjeldets stolte Varde,
Og gyde Ild i Normænds Hu,
At vandre fromt og gjævt som Du,
Som Du at elske Norge.

I Tillæget til den Norske Rigstidende af 10de August læses et Digt af Eyler Hagerup over forrige Stiftsamtmand i Trondhjem, nylig som Overpræsident i Kjøbenhavn bortdøde Geheime-Conferenceraad Baròn Fred'rik Adeler, til hvilket Digt følgende er føiet som Anmærkning: "I det ulykkelige Misværtaar 1803 lod afdøde Baron Adeler, dengang Stiftamtmand i Trondhjem, fra sit Baronie Adelersborg i Sjælland, opsende et ikke ubetydeligt Qvantum Kornvarer til Trondhjem, Værdalen og formodentligen til flere samme Stifts Egne, hvoraf Noget blev, efter denne ædle Herres Bestemmelse, solgt til en overmaade ringe og billig Priis, og Noget aldeles uden Betaling bortskjenket til de Fattige. — Paa Stiklestad i Værdalen, hvor Norges mærkelige Konge, Oluf den Hellige, faldt, har afdøde Baron Adeler ladet bekoste en Minde-støtte af Bornholms Sandsteen med Marmor-Plade og Indscription af Danmarks berømte Digter Abrahamson, hvorom Mere findes skrevet i Bogen om Oluf den Hellige, en Læsebog for Menigmand, trykt i Kjøbenhavn 1803, S. 260—261, af hvilken Bog der i Trondhjems Aviser No. 38 d. A. læses, at en Oversættelse paa Tydsk udkommer til første Leipziger-Messe, "efter Anmodning af en Boghandling i Tydskland," besørget af Capitaine von Tischendorf, der tillige har den Ædelmodighed at forære Indtægten af 30 Exemplarer til det Norske oprettende Bibel-Selskabs Fond."

Dødsfald, anmeldte i den Norske Rigstidende af 10de August: Forrige Kjøbmand H. Bolt, 78 Aar, den 4de Juli paa Frederikshald; Major P. J. Beichmanns Kone, R. D. Orning, 71 Aar, den 6te Juli i Jarlsbergs Grevskab; Kjøbmand A. Schjølker, den 8de Juli i Christiania; Major C. Lohmanns Enke, F. U., 67 Aar, den 17de Juni i Ytre Sogn; Skræder O. Jansen, 39 Aar, den 27de Juni i Bergen; Cancellieraad M. Hegge, 35 Aar, den 27de Juni i Trondhjem; Hattemager J. Walther, $55\frac{1}{2}$ Aar, den 22de Juli i Christiania; Metal- og Kande-Støber C. Larsen, 42 Aar, den 17de Juli i Bergen; S. Ellertsens Huustro, J. C. Wulff, 31 Aar, den 18de Juli i Bergen; R. Reiersens Huustro, W. E. Walsen, 43 Aar, i Bergen; A. B. Rasmussen, 73 Aar, den 28de Juli i Bergen.

Udtog af et Brev fra Posen, den 13 Mai. — (Af Almänna Journalen No. 156). — Igaar havde vi her en Begravelses-Ceremonie for afdøde Frøken Euphemie von Engeström, Hoffrøken hos den Kongl. Svenske Prindsesse Sophia Albertina, og Datter af den Kongl. Svenske Statsminister for Udenlandske Anliggender m. m. Hans Excellence Hr. Grev L. von Engeström og Sammes Grevinde, født Chlapowska — en Ceremonie, som i rørende Høitidelighed overgik Alt, hvad vor Stad hidtil har seet. Kirken (Bernhardiner-Kirken her i Staden) var paa den prægtigste Maade udziret og prydet med en meget smagfuld Katafalk. Prinds Biron af Curland, som førte Commandoen her, havde ladet opstille i Kirken en Haye af Grenaderer i fuld Puds, ligesom og paa Gaderne, hvor Processionen skulde passere, adskillige Hædersvagter, bestaaende af Detaschementer af Gensd'armeriet til Hest og til Fods. Processionen var talrig; den anførtes af Canonicus Chlapowski. Den Afdødes Fættere Clapowskier, Stjanickier, Kolatzkowskier, bare Ki-

get; Kisten var prægtig og Ligklædet af himmelblaat Sammet, rigt besat med Sølvgaloner og Fryndser samt prydet med det Engeströmske og Chlapowskiske Vaaben. Næst efter Liget gik den Afdødes Broder, den Kongl. Svenske Kammerherre, Major og Overadjutant m. m. Hr. Baron Stanislas von Engeström, ledsaget af Fyrst Biron af Curland; dernæst den Afdødes Moster, Grevinde Prusimska, ledsaget af Præsident Serboni, og derefter de øvrige Slægtninger, hvorpaa fulgte Stedets civile Autoriteter, Militair-Etaten og de Geistlige, alle i fuld Pomp. Biskoppen af Posen forrettede Jordpaakastelsen, en Ære, som forhen aldrig er hendt nogen Enkelt, ikke engang Castellanen Jaraczwoski, og Canonicus Cawicki, en for sin Veltalenhed berømt Mand, holdt derefter i det Polske Sprog en vakker Ligtale. Men det Rørende i denne Høitidelighed var de umiskjendelige Udtryk af den Agtelse og Kjærlighed, som dette unge Fruentimmer ved sin Forstands og sit Hjertes Egenskaber havde forhvervet sig hos alle Stænder og Classer, og som man nu havde Anledning til at see og høre. See her nogle af disse Træk, som bedre end alle Monumenter tolke den Afdødes Værd: Stedets Autoriteter vare indbyrdes komne overeens om, endog ubudne, at følge dette unge Lig til dets Hvilested; en Mængde Polske Officierer gjorde det Samme; de ansaae, sagde de, dette Beviis paa deres Agtelse som Pligt imod en Person, der altid havde ladet deres Mod og Fædrelands-Følelser vederfares Ret. Iblandt det i stor Mængde forsamlede Folk var der mere end een Ulykkelig, som med taarefulde Øine fulgte sin Velgjørerindes Aske. — — (Norsk Rigstid.)

———

I Frankrig er den Døvstumme Monteil, der mistænktes for at have dræbt i Skoven ved Biron begge Søstrene Bonnet og den unge Pousson, blevet arresteret af Gensd'armeriet, der bragte ham til Hr. Poussons Huus. Dennes Datter gjenkjendte i ham strax hendes og hine Søstre Bonnets Mordere. Da Monteil bragtes i Forhør til Bergerac, tilstod han Forbrydelsen og de med samme forbundne Omstændigheder. Hr. Bonnefour, Directeur for Døvstummeinstitutet, gjorde den Anklagede Dommerens Spørgsmaale, og denne den Anklagedes Svar saa forstaaelige, at der albeles ingen Tvivl eller Misforstaaelse fandt Sted. Da Hr. Bonnefour selv er en Døvstum, saa maatte man skriftligen forelægge ham de Spørgsmaale, der gjordes Monteil; denne tilkjendegav han dem ved Tegn, og derpaa skrev han sammes Svar og meddeelte dem Dommeren. Det varede længe, forend Monteil vilde tilstaae, at han var Morderen. Men da de Spørgsmaale, der gjordes ham, bragte ham i Forlegenhed, gik han til Bekjendelse, og vedkjendte sig den Kniv, hvoraf han havde betjent sig. Den unge Pousson er endnu ikke cureret, men dog uden for al Fare.

Den bekjendte Fru v. Krüdener har siden nogen Tid paa Grændserne af Storhertugdommet Baden, paa den saakaldte Hörnlein, bestræbt sig for med utrættelig Iver, at fortsætte sine daglige religiøse Øvelser, og derfor ikke gjort liden Opsigt der i Egnen, især da hun nyligen en Søndag, paa en liden Høi, under fri Himmel, begyndte at holde sine Andagtsøvelser, og hun derved fra forskjellige Egne i Schweitz, Elsaß og Tydskland, havde trukket Mennesker af alle Stænder og Religionspartier til sig. Der indfandt sig her henved tusinde Personer. Den storhert. Badenske Regjering har imidlertid ved en Forordning søgt at sætte Skranker for dette ny religiøse Uvæsen, og der blev fra Ministeriet for det Indre tilskrevet alle geistlige og verdslige Foresatte, at lade kundgjøre i alle Sogne, at det fra nu af, forbydes enhver i Fremtiden at overvære denne nu alt for gudfrygtige Kones Bedetimer, og at tilbagevise endog fremmede Pillegrime, der til den Ende endnu maatte indfinde sig der.

En Tydsker, ved Navn Michel Bant, der boede i Nærheden af York, havde den Grundsætning, aldrig at give rede Penge ud, naar han ved Gjentjeneste eller Ombytning kunde erholde noget. Vilde man ikke betale ham hans Producter, saa søgte han at tilbytte sig noget. Saaledes samlede han en Formue af 230,000 Dollars, hvilke fandtes ved hans Død. Han havde hængt sig af Fortvivlelse over, at han for et Partie Kleverfrø fik 500 Dollars mindre end der allerede var ham budet.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.
Trettende Aargang. No. 68.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 24 August 1816.

## Om Tøffeltaktiken, eller om Konsten at underkue Mænd.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Andre Mønstre i Historien ere det, som bevise, at vi Fruentimmer, fra Arilds Tid af, vare Drivefjedre til store Begivenheder, de Axler, omkring hvilke den moralske Verden dreier sig, eller de Tvistens Æbler, for hvilke Mandfolkene kives, og slaae hverandre ihjel. Og netop denne Qvindevælde er det, som jeg her vil betegne med Udtrykket Tøffel, thi derved forstaaer jeg Tøflen i indskrænket Forstand, eller Ægteskabstøflen, men ved Tøflen, i vidtløftig Forstand, det hele Indbegreb af Magt, hvormed vort Kjøn behersker det mandlige, ligemeget om det er i eller uden for Ægtestanden.

Hvad andet, spørger jeg, gav Anledning til Trojas Ødelæggelse og til saa mange Heltes Død, end Helenas Skjønhed? Og naar vi forfølge Historiens Traad videre: hvad andet var Aarsag til den Trojanske Colonies Stiftelse i Hesperien, og til det deraf fremkomne Romerherredømme over Verden, end samme Helenas Skjønheds seierrige Magt? Vi kunne derfor, uden stor Vanskelighed antage, at to smukke Qvindeøjne, eller, med andre Ord, Tøflen, vare Aarsag til en fuldkommen Forandring i den politiske Verden.

Fremdeles: hvad andet styrtede Romulus's ældgamle Kongetrone? Hvad andet grundfæstede den romerske Fristat end Lukrezias Yndigheder og Taarer? Hvad andet bragte Splid iblandt Roms Høvdinger, og gjød Olie i den ødelæggende Borgerkrigs Lue, end Cleopatras Tryllerie? Og skal jeg tale her om den Almagt, hvormed Skotternes Dronning, Maria Stuart beherskede Mændene, og de blodige Feider, hun foranledigede? Skal jeg bringe den smukke Camilla Caffarelli i Erindring, hiin Stifterinde af Pazzis blodige Sammensværgelse mod Medizeerne i Florenz? Skal jeg anføre den Indflydelse, Tøflen havde paa Syvaarskrigens Begivenheder? Skal jeg beraabe mig Moer Sigbrit, der styrede Christian den Andens Cabinet og Finantser, og hendes smukke Datter Dyveke, der formaaede mere over den ubøjelige Christian end hele den svenske Adel med alle sine Biskopper og Prælater?

Hvert Blad i Historien, mine smukke Tilhørerinder! er et Document, der lydeligen taler for den Paastand, at Tøflen regjerer Verden.

Men hvortil raadføre sig med det Forbigangnes Historie, naar Alt, hvad vi dagligen see og høre, stadfæster denne Paastand?

Hvad andet end Tøflen er Stifteren til de fleste Kjævlerier i det selskabelige Liv? Jeg taler intet om Ægteskabsuenigheder! At det er Tøflen, der bringer disse Slagskygger i Ægtestandens flade Malerie, er for bekjendt, til at det behøver at omtales. Om andre Stridigheder er her ikke

Taken. Anstod det vor qvindelige Værdighed, at nedlade sig til den store Hobs Lystigheder, og at blande os i deres støjende Danse og Drikkelauge, og at udforske Grunden til de Slagsmaal, hvormed de sædvanligen endes, saa vilde vi gjøre den Erfaring, at de utallige Saar og Buler, man høster der, i Almindelighed slaaes til Ære for den qvindelige Tøffel, og ere ligesaa mange Vidnesbyrd om dens Triumph. — Men naar dette er Tilfældet med det grønne Træ, hvad skal man da først vente af det tørre? Og i Sandhed, hvad er sædvanligen Anledningen til de ridderlige Tvekampe, hvori vore unge Cavalierer brække Halsen paa hverandre? Er det andet end det Fortrin, som to smukke Øjne gave den Ene for den Anden? — Er det altsaa ikke Tøflen i vidtløftig Forstand? Jeg vover at paastaae, at uden Tøflens Impuls lidet eller intet Stort i Verden vilde skee; thi uden det smukke Kjøns Bistand, uden den qvindelige Skjønheds Priis, taber den mandlige Ærgjerrighed sin Spore. Man spørge de unge Helte, hvad der smigrer deres Ærgjerrighed meest: den Lovtale, hvormed en Foresat tildeler dem et Hæderstegn for deres Tapperhed, eller den Velbehag, der fremlyser af smukke Pigers Øjne?

Men ikke allene i alle muelige Slags Stridigheder og Feider, aabenbarer Tøflens Magt sig, men ogsaa i hvert andet Forhold. Hvad er Sjelen i det huuslige Liv? — Tøflen. Hvad har den meest afgjørende Indflydelse paa Børnenes Opdragelse og Valget af Levemaaden? — Tøflen. Hvo stifter og adskiller de fleste Ægteskaber? Tøflen, der i Sandhed ligesaa ofte kommer igjen som Kasems Tøfler. — Fremdeles, hvad er Drivefjederen i de fleste selskabelige Fornøjelser og Underholdninger, for de fleste Fester og Lystigheder, de fleste Baller og Maskerader? Hvad er Sjelen i Skuepladsen? Hvad opliver Konsterne, Handelen og Fabrikerne? — Tøflen. Thi naar det qvindelige Kjøn ikke var, hvad formaaede da at krydre de selskabelige Fornøjelser, og anspore Luxus, Mode og Konsternes Begeistring? Foruden os, mine smukke Veninder! vilde Jorden være en Ørk, uden os vilde Mandfolkene hverken have Lyst til at arbeide, svede og kjæmpe, eller til at dandse, synge og drikke. Kort sagt: uden os vilde de enten døe



af Kjedsommelighed, eller af Livsleede slaae hverandre ihjel.

Og nu kommer jeg endeligen til en Punkt, som kun Faa værdige tilbørlig Opmærksomhed, ihvorvel Tøflen her viser sig saa meget virksommere, jo mere den agerer bag Coulissen, nemlig til Tøflens Indvirkning paa det indere Statsliv. Jeg paastaaer nemlig, at den ikke bidrager lidet til, at holde Statsmaskinens Hjulværk i Bevægelse. Kun maa man have Øjne til at see og Hoved til at begribe.

Hvad har vel meest bidraget til at frembringe hiin Revolution i hele Europas, ja næsten i hele Jordklodens Pengevæsen, og selv afpresset H. M. Keiseren af China, hos hvem, man hidtil troede, al Europas Sølv og Guld laae begravet, de bittreste Veeklager over de chinesiske Financer, end netop Tøflen? Er det ikke denne, der ligesom en Talisman lokker Sølvskillingerne ud af Lommen, og befaler dem at vandre did, hvorfra ostindiske Schaller, italienske Hatte og franske Levantiner komme? Er det ikke den, der drive vore fede, jydske Stude til Hamborg, og, ved et besynderligt Koglerie, lader dem vende tilbage igjen, under Skikkelse af Flor, Glandsbaand, Tyl og Nettelduq? Kort, i Tøflen bør man søge de værste Coursagioteurer; i den have de deres sande Rede, og hvo, der skal fordrive dem derfra, man staae tidligt op; thi saalænge den pryder Skjønhedens Fod, lade de sig hverken udryge som Ræve eller fange med Garn.

Af alle disse Beviisgrunde, mine smukke Veninder! er Tøflens Souverainitet, som jeg haaber, sat i det klareste Lys. Naar der derfor sagdes til Eva, og det endnu gjentages af hendes Døttre: "han skal være Din Herre", saa maa dette ikke tages ligefrem efter Bogstaverne. Vor Tjenestepige, vor Tjener siger jo ogsaa hundrede Gange om Dagen: "hvad befaler Herren?" men man maatte kun kjende lidet til vore Dages Tyende, dersom man vilde antage dette for andet end høflig Skjærds, thi hver Mand veed, at baade Tjener og Pige, nu til Dags, er sin Herres Herre, og at de befale over ham, ikke han over dem. Men Qvindeklogskaben fordrer naturligviis, at vi ikke lade os mærke noget hermed, og jo større Nathus den kjere Ægtefælle er, desto mere maae vi i Sel-

skaber lade, som om vi erkjendte hiint Bud, og ved Udtryk, som: min Mand vil ikke tillade det, min Mand er ikke for det o. s. v., søge at skjule, at han staaer under Tøflen.

Hvor latterligt er det ikke, naar visse Mænd, i det de bøje deres Nakke under vort Aag, uophørligen pukke paa deres saakaldte Overherredømme!

„Jeg spørger: hvad have I Skabningens indbildte Herrer da forud for os, uden eders raa Legemskraft? Dersom dette skulde være et Beviis paa, at nogen er Skabningens Herre, hvor budt stod da Mennesket under Elephanten? Hvor snart vilde da Bjørnen blive Herre over Bjørnetrækkeren og Hesten over Rytteren? — Men I maa vide, I Skabningens Herrer! at det er Os, som den algode Natur har givet Fortrin af en alting beseirende Skjønhed, af den snue, letnemmede Forstand, ja endog af Charakteerstyrke, som I er saa stolte af. Hver Gang det gjelder om en alvorlig Kamp for Hunsregimentens Forsvarer hvo vil da seire — Qvinden. Da for ikke længe siden Lavalette var paa Veie at reise fra Paris til Paradis, — hvo var det da, der ved Snildhed optrak Broen til Evigheden, og førte ham, fra et mørkt Fængsel, gjennem Vægtere, Sluttere, Politie og Gensd'armer, til Frihedens Land — til America? — en Qvinde.

Ja, hører det, I Daarer! — Os har Naturen stemplet til Skabningens Herrer. Saalænge Verden staaer har Qvinden, ved en hemmelig, men desto stærkere Troldom, hersket over eder. I allene ere Undersaatterne, I allene Qvindernes Spilleværk og Aber — —

Men, jeg mærker, jeg begynder at blive hidsig, og det skader den Sanddruhed, som en saa vigtig og alvorlig philosophisk Undersøgelse kræver.

(Fortsættes.)

---

## Indenlandske Efterretninger.

Det Øverste af Frue Kirketaarn er nu færdigt; men dette Taarn, som tilforn kneisede over alle sine Søstre, og mod hvilket det ligeoverforstaaende St. Petri Kirketaarn var et Barn, er nu imod samme, hvad dette tilforn har været imod



Frue Taarn. Dette er, fra det høieste, næsten blevet til det laveste Taarn i Kjøbenhavn, og tjener til et talende Billede paa det Omskiftelige i al jordisk Høihed.

Den berømte Prof. E. M. Arndt, Forfatter til Geist der Zeit o. s. v., har i denne Tid opholdt sig i Kjøbenhavn.

Mariboe, den 19de August. Torsdagen den 29de August, om Formiddagen Klokken 10, bliver, ved Hans Høiærværdighed Hr. Biskop og Ridder Boisen, den allernaadigst udnævnte Catechet ved Nykjøbing Borgerskole paa Falster, Hr. Candidat Fog, indviet, i Mariboe Domkirke, til det offentlige Lære-Embede. — Den 14de August, imellem Klokken 4 og 5 om Morgenen, afbrændte 2de Huse i Øster-Radsted, under Grevskabet Hardenberg. Til al Lykke blev endeel af Boeskabet reddet og intet Menneske kom til Skade. — I forrige Uge indtraf her i Mariboe den sørgelige Hændelse, at en Gaardskarl, navnlig Jens Edvardsen, styrtede, i en beruset Tilstand, ned igjennem et Høstænge, og forslog sig saaledes, at han døde nogle Dage efter. — Atter den 15de dennes havde vi her en kort, men meget stærk Torden, med Storm og Regnskyl. I Gaar, den 18de, var Veiret saare skjønt og yndigt, men om Aftenen, imellem Klokken 9 og 10, brast med eet, under Vindstille, en Regnskye, der nedskyllede Vandet hen ad Jorden. — Man har nu begyndt paa fine Steder at afmeie Rugen. — Hist og her ligger Kornet elendigen nedslaaet paa Marken. Til Udførsel er i denne Tid Hvede solgt for 30 Rbd. Tønden. Byg er næsten ikke at faae.

(Mariboe Av.)

Nakskov, den 13de August. Ved Nakskovs Toldsted er fra den 1ste til den 13de August følgende Skibscapitainer ind- og udclareret: Berg fra Kjøbenhavn med Stykgods, C. Thomsen fra Kjøbenhavn med Stykgods, L. Smidth fra Kjøbenhavn med Stykgods, L. Andersen fra Svendborg med røget Flæsk, J. Friis fra Aarhuus med Stykgods, J. Diderichsen fra Rostock med Salt og Leertøi; alle hjemmehørende i Nakskov. — Jens Brandt af Marstall fra Flensborg med Brændeviin. En Baad med Jydepotter fra Colding. J. Clausen til Helsingøer med Hvede, Meel og Gryn. — Det Kongelige Skuespillerselskab fra Kjøbenhavn,

der under dets Ophold i Nakskov, bestandigen spillede for fuldt Huus, har nu forladt Stiftet, med Almeenhedens Ønske, at dette ærede Selskab snart igjen vil glæde os med dets ligesaa skjønne som vel udførte Forestillinger. — I denne Tid har Hr. Kjøbmand E. R. Lønborg i Kjøbenhavn kjøbt Gaarden No. 305 i Søndergaden af Kjøbmands-Enken Madame S. E. Midlerkamp for den Summa 7000 Rbdlr. N. V. — (S. Bl.)

Odense, den 20de August. Udtog af en Skrivelse fra Hr. Apotheker Rieffesthal i Nyborg 18 August: "Af Deres Avis No. 108 seer jeg, at i det Holstenske døe mange Køer af Blodpis, og at hvem som veed Raad, anmodes at melde det. Denne Syge findes ogsaa ofte her i Landet i Skovegnen; og paa denne Byes Græsgang tabtes tilforn derved saa meget Qvæg, at man kom overeens indbyrdes at oprette et Assurance-Selskab, som ved Sammenskud betaler hvert Høved som døer. Da dette Selskab stiftedes gjorde jeg det opmærksom paa, at af denne Syge sielden noget Høved vilde tabes, naar man betids vilde anvende følgende Middel, som jeg alt længe for havde anmeldt i Aviser; og nu døer her, ved Brug deraf, sielden noget Høved af denne Sygdom, og ikke uden sielden angribes deraf. — Raad mod Blodpis hos Hornqvæg, saavel om Sommeren som Vinteren at bruge, er følgende: Galæble fra Aleppo 8 Lod fiin knuses, og kaages med 6 Potter Vand, indtil der ikkun kan frasies 3 Potter; heraf indgives Qvæget 3 Pægle hver 4 Time; behøves meer, kan Galæblene atter udkaages, og end 2 Lod tilsættes. Qvæget indtages paa Stald, gives at æde, eller, om det ikke tykker Drov, da indgives det Meel og Vand, som Næringsmiddel; oftest, især naar det betids bruges, skeer Hjelp inden 2 Dage, og da udlades det paa Græs igjen. Denne Syge træffer meest det Qvæg, som der er groet over Pine paa en Hinde, som ved Hjelp af Synaal og Traad aftages. Skovløg, hvor samme findes iblandt Græsset, beskyldes ellers ogsaa for at være Aarsag til Qvægets Blodpisning." (Iversens Av.)

I Nat mistede Odense ved Døden en i sit Fag sielden Mand, Hauge-Inspecteur Müller. Om hans theoretiske og practiske Kundskaber, gode Smag og heldige Ideer til at benytte ethvert Terrain til Localets Forskjønnelse ved Naturens Tilhjelpkommelse, vidne de mange heldige Hauge-Anlæg der findes af ham her i Landet. Han var derhos en meget dannet Mand, og hans gode Character havde erhvervet ham almindelig Agtelse og Kjerlighed. (S. Bl.)



Odense, den 20de August. Ved en lykkelig Bommert i Kataloget over afdøde Christensens Bibliothek i Kjøbenhavn, er Fyens Stiftsbibliothek kommet i Besiddelse af de lærde Efterretninger fra 1720 til 1788 for 40 Rbd., en Priis, som, naar denne kostelige Svite ikke havde været anført som ukomplet paa 3 forskjellige Steder i Kataloget, vist nok var gaaet i det dobbelte. — (Indsendt.) De i senere Tid hyppigen omtalte Skypomper, eller som de maaskee rigtigere kaldes Vindhvirvler, giver Indsenderen Anledning til at beskrive et Luftsyn af samme Art, som han i September 1811 paa en Reise i Jydland saae to Mile sydostlig fra Ringkjøbing. I en tordensvanger Luft saaes tvende sorte Skyer at drives af Luftstrømmen imod hinanden; da de vare stødte sammen, begyndte en derfra nedgaaende Spids at danne sig, som af den deri indsluttede Vind blev dreven længere og længere ned, indtil den var omtrent en 20 Alen fra Jorden, da Vinden, der var ilet forud, begyndte at adsplitte Grønsværen paa Marken, hvorfra der opgik ligesom en Røg- eller Støvstørte imod Skyspidsen. Denne Vindhvirvel gik langsomt i en Retning mod Vesten, og Indsenderen, nysgjerrig for at betragte den nærved, fulgte den i nogle 100 Skridts Afstand. I Løbet stødte den paa Hjørnet af en Lade og adsplittede hele Taget. Endelig kom et stærkt Tordenskrald i Skyen, hvorved Vindhvirvelen hørte op, men af Skyspidsen, hvoraf hidtil ikke en Draabe Vand var nedfalden, styrtede paa engang et hæftigt Skyl, som snarere lignede et Vandfald end Regn. (Hempels Av.)

I Aarhuus Avis af 20de August, læses følgende, med Overskrift: "Roesværdig Flid. I Thranberghuset $\frac{3}{4}$ Miil fra Viborg, boer to gamle Folk. — Til Huset er et Par Tdr. Land, slet Jord, som desuden er kun den vestlige Side af en Banke. — Paa denne Banke, og hvad de avle derpaa, holde disse gamle Folk een Ko og nogle Faar, skjøndt andre ikke kunne holde nogen Ko paa dobbelt saa megen Jord. — Aarsagen til denne Velsignelse er formodentlig: at den graa-

hærdede Olding, der ikke kan arbeide for nogen Gaardmand for at faae sin Mark pløiet, med Spaden i Haanden gjør Hestens og Plovens Tjeneste, og harver sit Korn ned med en lille Harve som han selv trækker. — Saaledes ernærer denne stræbsomme Gamle sig og Kone, ved roesværdig Flid, og skal dertil meget understøtte en Søn, som er i Hs. Majestæts Tjeneste. — Gud give mange af vore Dagdrivere vilde følge hans Exempel! og vi skulle, med Tiden, ikke finde saa mange frugtbare Egne ligge øde i vort gode Fædreland, som Ufliid finder saa mange Grunde for at være ubrugbare. — Bache, Skolelærer."

I Viborger Samler af 17 August læses følgende: Puppen eller Larven til den saakaldede Oldenborre (et vinget Insect) anretter i denne Sommer betydelig Skade paa Markerne i Lindum og Bigum Sogne og maaskee flere Steder her i Amtet. Disse Larver, der næsten er undergaaet deres Forvandling, opholder sig i Jordskorpen og afgnaver Roden saavel af Sæden som Græsset, som derefter bortvisner og hentørres. De anretter den største Ødelæggelse paa høitliggende og sandige Jorder i Nærheden af Skovene og hvor hele Strækninger ganske er ødelagt. — Kunde Nogen opgive et tilforladeligt Middel til at udrydde og ødelægge dette Utøi og opgive samme i denne Avis, ville Vedkommende derfor være meget forbunden.

---

Kjøbenhavns Børs den 23 August.

Cours. Hamb. 2 M. 702, a vista 710. Amsterdam 2 M. 650, a vista . . London 2 M. 31¾ Rbdlr. Spec. 710. — Specier solgtes til 42¾ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93½ a 93¾ pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler 42 a 42½. Svenske Sedler 10 Mk. 4 ß. a 10 Mk. 6 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Norske Efterretninger.

Den Norske Rigstidende af 14de August leverer en Skrivelse fra Stockholm af 30te Juli, hvis Indhold er følgende: "I et Extra Ordens-Capitul, holdt paa Haga Løverdagen den 27de Juli, behagede det Hans Kongl. Majestæt i Naade at udnævne til Commandeur med det store Kors af Sværdordenen: General-Lieutenant og Commandeur af samme Orden, E. D. A. von Ahrenfeldt; til Commandeur af Sværdordenen: General-Major og Ridder af samme Orden, A. R. von Meyer; til Riddere af Sværdordenen: Adjutant hos H. K. H. Kronprindsen, Friherre Ferdinand Wedel-Jarlsberg, Major i den Norske Stab Kaltenborn, Oberst Tideman, Major Fleischer, Major Krog, Major Birch; til Commandeur af Nordstjerne-Ordenen: Stiftamtmand i Bergens Stift og Ridder af samme Orden, Vilhelm Friman Koren Christie, og den Keiserl. Østerrigske Geheimeraad og Ridder Gentz; til geistlig Commandeur af Nordstjerne-Ordenen: Biskop i Bergens Stift og Medlem af samme Orden, Johan Nordahl Brun; til Riddere af Nordstjerne-Ordenen: forhenværende Statsraad Casten Anker, Sorenskriver Weideman, Professor Lange, General-Auditeur Bergh; til Riddere af Wasa-Ordenen: Stadshauptmand Weybye i Trondhjem, Assessor Henckel paa Kongsberg, Directeur P. Steenstrup ved Kongsbergs Bergværk og Gevær-Fabrik, Professor Maschmann, Secretair Sødeman ved Trondhjems Litteratur-Selskab, Administrator Lerche ved Waløe Saltverk, Veimester Steen og Commerceraad Brock i Frederikstad; til geistligt Medlem af Wasa Ordenen: Pastor Norman til Thranøe i Nordlands Stift. — — Nu forlægges ogsaa her Kirkigaardene uden for Staden til Egnen af Haga. De nødvendige Pengesummer til Begravelses-Pladsernes Indretning og Forskjønnelse bringes sammen ved Subscriptioner. Over-Statholderen Grev Carl Mørner erhverver sig ved denne gavnlige Indretning en ny Fortjeneste af vor Residents."

---

Nogle Træk af Fru Professorinde, Henriette Hendel-Schütz's Levnet. — Denne berømte Konstnerinde, som i to Aarti har gjort Tydskland saa stor Ære, er født i Döbeln i det nuværende Kongerige Sachsen, og blev fra sin spædeste Ungdom dannet for den fremstilende Konst. I Declamation, Tone- og Dansekonsten nød hun Underviisning af de fortrinligste Læremestere, og allerede tidligen blev hun i Berlin ansat ved Hof-

letten. Her blev hun bekjendt med Prof. Engel, der, indtil Beundring, henreven af den ualmindelige Udvikling af hendes legemlige og aandelige Fortrin, paatog sig hendes videre Uddannelse, og i tre Aar selv underviste hende i Historie, Mythologie, i Sprog og i Digtekonst, i Declamation og Mimik, hvorover han, som bekjendt, selv har skrevet et ypperligt Verk. Allerede i sit 16de Aar forenede hun sig med den berømte Operasanger Eunike i Berlin, og blev tillige med ham paa fordeelagtige Vilkaar ansat ved Hoftheatret i Maynz, hvor hun, sin Ungdom uagtet, erhvervede sig, som første Elskerinde, i alle Roller, udeelt Bifald. I Aaret 1793 gik hun til Amsterdam, hvor hun, efter at have været der nyligen, endnu fandt sine Fortrin, som Konstnerinde, i frisk Minde. Da i Aaret 1794 den franske Revolution ogsaa truede Holland, og foranledigede Opløsningen af den tydske Skueplads i Amsterdam, gik Konstnerinden til Frankfurt am Main, hvor blandt de fortrinlige Mænd, hun gjorde Bekjendtskab med, ogsaa fandtes den store Konstmaler Pforr, der fuldendte hendes allerede i Amsterdam, hos den berømte Kuyper, begyndte Underviisning i Historiemalerie, og først vakte hendes store Talent for mimisk Fremstilling. Derefter skabte hun sig i Konsternes Rige dette nye Fag, hvori hun dog ikke vovede offentligen at fremtræde, førend hun i tolv Aar havde studeret de forskjellige Nationers og Tidsalderes Malerie og Billedhuggerie. Under sit Ophold i Frankfurt am Main nød hun Geheime-Legationsraad Vogts og den aandrige Skribent Heinsius belærende Omgang, og de inderlige Venskabsforhold, hun stod til Digteren Goethes Moder, og den, som Konstkjender berømte Geheimeraad Willemer, var tillige umiskjendelig Borgen for hendes sædelige Værd. — I Aaret 1796 blev hun, tilligemed hendes Mand, ansat ved Theatret i Berlin, hvor hun, under Iflands Styrelse, var i 10 Aar Skuepladsens Pryd, og glimrede, som den første Konstnerinde i det Tragiske. I Omgang med Berlins berømteste Konstnere og Konstkjendere, en Schadow, Buri, Dahling, Hirt, A. W. Schlegel, Feßler, Lewezow, Bendarid o. fl. fuldendte hun sin Dannelse, og paa den derværende Skueplads indførte hun i gammelhistoriske Stykker det antike Costume. Hendes fortrinlige



Roller vare Medea *), Ariadne, Lady Macbeth, Isabella (i Bruden fra Messina), Johanne af Orleans, Grevinde Terzky, Attila (i Regulus), Kleopatra (i Rodogune), Merope, Octavia, Veturia (i Koriolan), Lady Melfort, Orsina **), og i det naive Fag Grethe ***) i Iflands Pebersvende.

Efterat hun allerede i adskillige Aar havde levet skilt fra sin Mand, forenede hun sig i Aaret 1806 med Doctor Hendel, en meget agtet ung Læge i Stettin og Ætling af den berømte Tonekonstner Hendel, som har sat Folkesangen: God save the King i Musik, og har et herligt Gravmæle i Westminsterabbedie. Ved denne Forbindelse syntes Konstnerinden at være skilt fra Konsten, i det hun trak sig tilbage i det huuslige Liv, og levede udelukkende for sine Pligter, som Ægtemage og Moder. Men Skjebnen selv førte hende tilbage til Konsten, da hendes værdige Mand, der, efter Stettins Erobring, blev ansat som Læge og Overopsynsmand over det franske Lazareth, snart derefter faldt som et Offer for sit Kald. Tabet var saa meget smerteligere, som hun kun havde levet syv Maaneder med ham i ægteskabelig Forening. Da Sørgetiden var tilende gjorde hun i October 1807, en Konstreise igjennem Tydskland, og gik over Berlin, til Halle, hvor hendes afdøde Mands Fader boede. Her lærte hun at kjende hendes nuværende Ægtefælle, en Søn af den berømte Philolog og Udgiver af allgemeine Literaturzeitung, Hofraad Schütz. Denne unge, allerede den Gang, som Forfatter bekjendt Lærd, var ansat som Professor i Æsthetiken, men Ophævelsen af Fridrichs-Universitetet skilte ham, som saa mange andre fortjente Mænd, ved sin Post. Den haabeløse Tilstand, hvori denne Periode styrtede alle tydske Universiteter, det Had, han bar til sit Fædrenelands Fiender, hvilket gjorde ham det umueligt, at tigge hos nye Herskere, om en Plads, og Forbindelsen med Konstnerinden, forandrede ganske hans Leveplan, og frembragte hos

*) Hvilken Rolle hun ogsaa gav paa den Kongl. Danske Skueplads, under sit Ophold her i Kjøbenhavn.

**) Gav hun ligeledes i Kjøbenhavn.

***) Spillede hun ogsaa med stort Bifald paa det Danske Theater.

ham den Bestemmelse, at omskifte Theorien af den Konst, han med saa meget Bifald havde været Lærer i, med Udøvelsen, hvori han i kort Tid hævede sig til en betydelig Høide, saavel i det tragiske, som i det fiint comiske Fag.

I November 1808 gav endeligen Konstnerinden i Frankfurt am Main første Gang en offentlig mimisk Forestilling, ved hvilken Leilighed hendes Mand udgav en lærd Afhandling om Pantomimik. Ubeskriveligt var det Indtryk, som dette nye Konstsyn gjorde, hvis Roes siden saavel i, som uden for Tydskland, udbredte sig i alle Tidskrifter og utallige Afhandlinger, næsten i alle europæiske Sprog; og i en for Konsterne og Videnskaberne saa ublid Tidepunkt, bragte Konstnerindens Navn til en sielden Pynt af Hæder.

Efterat Konstnerparret, i Løbet af nogle Aar, havde gjort en Konstreise igjennem hele Tydskland, og ikke allene ved Hofferne i Wien, Berlin, München, Stuttgard, Carlsruhe, Weimar, Darmstadt o. s. v., men ogsaa i de øvrige fortrinlige Stæder, som Königsberg, Breslau, Leipzig, Frankfurt, Hamborg o. s. v. havde høstet Bifald og Beundring, besøgte det ogsaa det nordlige Europa, og fandt ved Hofferne i St. Petersborg, Stockholm, og Kjøbenhavn den meest smigrende Agtelse; Konstnerinden fik overalt fyrstelige Foræringer. Allerede tidligere havde Dronningen af Preussen givet hende Beviser paa sin Yndest. — Reisen fra St. Petersborg til Stockholm gjorde Konstnerparret i Selskab med den berømte Fru Stael, hendes Svigersøn, Hertugen af Broglio og hendes Reisefælle A. W. Schlegel. Fru Stael udraabte engang i sin Begeistring: "hvor meget er De at beklage, ubegribelige Kone! at De ikke kan see Dem selv!" — I indeværende Sommer gjorde Fru Schütz med sin Mand en Reise til Amsterdam, hvor hendes Forestillinger ikke vandt mindre Bifald end i andre Lande. — Ikke blot tydske Konstdommere, af hvilke vi fortrinligen kun nævne Hofraad Böttiger og Digteren Falk, men ogsaa udenlandske Forfattere kappedes i tydske, danske, russiske, svenske, hollandske og franske Tidsskrifter om at gjøre Almeenheden opmærksom paa denne berømte Konstnerinde. Maleren Peroux har tegnet hendes pantomimiske Stillinger, efter Naturen, og Henrich Ritter har leveret samme i Kobber paa 26 Blade. Til Konstnerindens Portrait, foran Samlingen, har Digteren Baggesen leveret følgende Indskrift:

> Alles vereinet in sich, zugleich Stof, Bilden und Werkzeug,
> Wandelnd Naturen in Kunst, Hendel, und Kunst in Natur.
> So wie im Weltall waltet der Geist, und im Geiste des Weltall,
> Wirkt sie, wieder gewirkt, Bildnerin selbst und Gebild.

---

Et Bremer Skib mødte paa sin Tilbagereise fra Brasilien, i det atlantiske Ocean, et engelsk Skib, som d. 3 Juni havde forladt St. Helena. Hr. Jones, som i 8 Aar havde været Præst der paa Øen, og nu vendte med sin Familie tilbage til Engelland, meddeelte følgende Efterretninger: Buonaparte beboede for det første Gouverneurens Huus, der ligger paa det bedste Sted. Endskjønt der intet spares, for at gjøre ham hans Ophold saa behageligt, som muligt, kan man dog ikke tilfredsstille ham. Det for ham i Engelland byggte Huus var endnu ikke ankommet. Det skal overlades til ham at lade opføre samme, hvor han finder for godt. I en med Poster tilstrækkeligen besat Omkreds af nogle engelske Mile, kan B. gaae frit omkring, men dog kun under en engelsk Officiers Ledsagelse. Kort efter sin Ankomst har han ofte ladet sig offentligen see; nu skal han arbeide paa sin Levnetsbeskrivelse. Ihvorvel mismodig, synes han dog ikke at have opgivet alt Haab om at tilbagekaldes af de Franske; hvilke, som han mener, ikke kunne komme ud af det, uden ham; han er imidlertid høflig mod enhver og taler med enhver — lige indtil med Bonden ved Plougen, og om alle Gjenstande. Hr. Jones har adskillige Gange været hos ham; engang talte han med ham om Religionen og Communion, men afbrød snart Samtalen, og begyndte at tale om ganske andre Gjenstande. Det er hans Vane; han springer fra den ene Yderlighed til den anden. Han er overtydet om, at have stiftet meget Godt paa Jorden, hvorved han anmærkede, at en Anden havde opoffret dobbelt saa mange Mennesker til dette Øiemed. Da Hr. Jones tog Afsked med ham, spurgte han smilende: om han maaskee vilde blive

Biskop i hans Fædreneland? Det største Antal Indbyggere paa St. Helena er ikke tilfreds med Buonapartes Ophold der, og blandt dette Antal maa især regnes Kjøbmændene og Konstnerne. Af dem, som omgive ham, yndes Bertrand og hans Familie. Hans Officierer staae for ham med Hatten i Haanden. I alle Retninger krydse engelske Krigsskibe omkring St. Helena, og kun Gouvernementsskibe tilstedes Adgang der; selv de tilbagevendende brittiske Ostindiefarere og de fra Hvalfangsten i Sydhavet kommende Skibe, som tilforn pleiede at indtage fersk Vand her, tilldes ikke mere at løbe an her. De forsyne sig paa den hidtil ubeboede Øe, Ascension, især med Vand, som med stor Bekostning bringes did fra St. Helena. Af Engellænderne er der oprettet en Militairpost; ogsaa arbeides paa et Fort, og en Fregat krydser i Nærheden af Øen. De forenede Magters Gesandter ved Hoffet i Longwood vare endnu ikke ankomne. Hr. Jones vil udgive en egen Bog om sit Ophold paa St. Helena.

Fra Wien skrives, at den der oprettede nye Nationalbank er et Bevis paa, hvor vanskeligt det i nærværende Øieblik er i europæiske Stater, at afhjelpe Onder, der ere mange Aar gamle. De første to Dage, da denne Bank blev aabnet, affærdigede man enhver saa hurtigen, som muligt, og modtog af dem, der bragte store, ja uhyre Summer i Papirpenge, disse i forseglede Pakker, og tilveiede dem Beløbet i Sølv. Men man saae sig snart igjen nødsaget til at tælle, og nu var det ikke mere muligt at forsyne Alle; der blev bekjendtgjort den 6te Juli, at kun de, der ikke bragte over 7000 Fl., kunde faae dem vexlede, men at de, som havde større Summer, maatte melde det skriftligen, da de saa kunde faae dem anviste næste Dag. I Begyndelsen gik det fortræffeligt, men snart fandt mange paa, at dele større Summer i mindre af 7000 Fl., og disse sendte nu, istedet for een, tyve Personer til Banken. Derved blev Tilløbet saa frygteligt, at Folk endog om Natten samledes uden for Banken, efterhaanden fyldte Gaden og kom i Strid med Vagten. En Husar blev kastet af Hesten, et Par Mandspersoner bleve ved Overkjørsel beskadigede, og en Kone fik i Trængselen Armen brækket. For at afværge dette Tilløb blev den 1ste August bekjendtgjort, at Alle skulde fra nu af melde sig skriftligen, da fra Uge til Uge enhver skulde blive forsynet. — Efter en Bekjendtgjørelse fra den provisoriske Direction af 1ste August beløb de indtil den Tid hævede Actier sig til 1909.

I Leipzig er Mad. Catalani, hvis Sølvtoner allevegne, hvor hun kom, hidtil maatte, som billigt, betales med Sølv, bleven temmelig koldt modtagen, og hun reiste derfor ogsaa strax bort derfra, efter at hun havde givet en Concert, som ikke meget besøgtes. — Tydske Blade erklære hende for Italiens, og Fru Milder for Tydsklands første Sangerinde, og, paa det ingen af dem skal blive for stolt af deres Stemme, sætte de den endnu Schmeling-Mara imellem begge. — Overalt hører det nu ogsaa i andre Henseender til vor Tidsalders Overdrivelsessyge, saavel i at ophøie som at fordømme, at afsige superlative Domme. Hvad mon Efterverdenen engang vil sige til disse Domme? Muligen vil mangen Een, der nu regnes blandt de første, for dens retfærdige Domstoel blive henregnet blandt de sidste, og omvendt, mangen En, der nu regnes blandt de sidste, i sin Tid tælles blandt de første?

I London er udkommen en eskimoisk Oversættelse af det nye Testamente, trykt paa Bibelselskabets Bekostning, til Brug for christne Eskimoer paa Labrador Kysten. Denne Oversættelse beviser det store Slægtskab, der er imellem det Grønlandske og Eskimoiske.

---

Opløsning paa Gaaden i No. 66: Bellerophon (see Mythologien). Samme Navn havde og Skibet, som bragte Bonaparte til St. Helena.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 69.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 27 August 1816.

## Om Tøffeltaktiken, eller om Konsten at underkue Mænd.

(Fortsættelse; see forr. No.)

At herske er sødt, mine Veninder! og vi ville nyde denne Sødhed i sin hele Fylde. Ligesom stjaalne Vande, som Kong Salomon siger, ere søde, netop fordi de ere stjaalne, saaledes er vort Herredømme sødt, netop fordi det, som Jesuiternes, virker lønligen. Det maa derfor være vort Øjemærke, stedse at bestyrke Mandfolkene i den Indbildning, at de herske over os, for desto sikkrere at holde dem under Tøflen. Lad Elephanten, Camelen og Dromedaren længe nok være stolte af deres Storhed og Styrke; den lille Dreng, der sidder paa deres Ryg eller Hals, er dog den, der fører Regimentet, og kun ved at løbe løbsk eller paa andre Maader at blive halstyrige, udsætte de deres lille spæde Behersker for den Fare at falde af. Naturen har vidst at holde en passende Ligevægt mellem Skabningens Kræfter, ved at give den ene i Forstandsoverlegenhed, hvad den gav den Anden i Legemskraftsoverlegenhed. Vi Fruentimmer ere svagere og spædere af Legemskraft end Mandene; men desto stærkere ere vi derimod i Snildhed og Finhed. Hvor mangen lille bitte Pusling af en Kone regjerer derfor ikke en Goliath? Hvor ofte see vi ikke Karle, der besidde Kræfter som en Bjørn, og, liig Kong August af Polen, kunne brække en Hestesko som en Kommenskringel, ofte hjemme i deres Huus lade sig karnøfle af en spædlemmet, neppe to Alen lang Husfrue, uden at de tør vove at knye? Helte med Knebelsbart, hvis blotte Aasyn indjager Skræk, og hvis Stemme lyder som en Torden, ere ofte sande Cujoner, naar det kommer an paa at udholde en Dyst med deres Allerkjereste.

Jeg vil bestræbe mig for, mine smukke Veninder! at udvikle for Dem, i de øvrige Dele af min Forelæsning, Grundtrækkene af en viis Qvinderegjering, og da jeg tør forudsætte, at en stor Deel af vort Kjøn er tjent dermed, saa vil jeg i sin Tid udgive denne Lære i Trykken, under Titel af: Tøffeltaktikens Theorie, eller Konsten at underkue og beherske Mænd, paa det den kan indføres som en Fruentimmercatechismus i ethvert velindrettet Huus, og i Fremtiden lægges til Grund ved Pigeopdragelsen i de saakaldte Døttreskoler. Er det mig muligt, saa skal jeg stræbe at formaae en eller anden Digter til at versificere den for mig, hvorved jeg da haaber at forøge dens Brugbarhed i en Tidsalder, hvor Alt hvad der skal gjøre Indtryk, maa være paa Vers, og det Hippocreniske Vand er nu næsten blevet en ligesaa nødvendig Drik, som Kommen- og Magenaquavit, eller, som de Lærde kalde den, Aqua vitæ.

Jeg haaber imidlertid, at jeg ikke af denne Aarsag vil blive udraabt for at ville stifte Mytterie; thi jeg har kun den redelige Hensigt, at gjøre mine uerfarne Tilhørerinder bekjendte med de

Konstaredt, hvorved de kunne hævde en Forrettighed, der med Rette tilkommer dem, men som Mandfolkene saa gjerne ville gjøre dem stridig. Altsaa til Sagen! —

Enhver, der vil beseire eller overvinde en Anden, maa først undersøge, hvorledes hans Vaaben forholde sig til dennes. Han gjøre sig tillige bekjendt med Modstanderens svage Sider, og derefter bestemme han Angrebsmaaden.

Lader os derfor, fremfor Alt, holde en Vaabenmønstring, det er, undersøge, hvilke Vaaben Naturen har givet os, og hvorledes de forholde sig til Mændenes. Denne Undersøgelse leder os til følgende Resultater.

Naturen gav den ene Deel af vort Kjøn hine lavere Angrebs- og Forsvarsredskaber, hvormed den ogsaa har forsynet visse Dyr, nemligen skarpe Negle (ligesom Høgene), skarpe Tænder (ligesom Katten) og en spidsig Tunge (ligesom Slangen).

Den anden Deel af vort Kjøn gav Naturen hiin tynde, ligesaa bøjelige, catalaniske Hals, som snart ved Tonernes søde Magt kan blødgjøre Mandens Hjerte, dysse hans Forstand i Søvn; og fortrylle hans Sandser, snart ved deres raa Vælde bedøve hans Øren, bevinge hans Fødder og jage ham paa Flugten. Atter en anden Deel gav den Skjønhedens Tryllekraft, for hvilken alle Mandfolk falde, ligesom for en Afgud, i Støvet; den gav dem hiint Øjenspil, der gjør de Viseste forvirrede og fortykte, hiint Purpurmunden omsvævende Smiil, der fængsler og fortryller de Stærkeste, hiin smækkre Vext, hiin Lilie- og Rosenfarve, der opflammer de Koldeste. Endnu en anden Deel gav den hine skarpe Sandser, som intet undgaaer, hine Luxøine, som udspeide det meest Skjulte, hine Spornæser, der lugte det Fjerneste, hine Muskøren, der høre, hvad der tales nok saa sagte. Endnu en anden gav den hiin Forstandsskarphed og Forstandssmidighed, der gjetter Mandens hemmeligste Følelser og Hensigter, strax udspører hans svage Sider, og hver Gang veed at træffe den rigtige Punkt; Naturen gav den især hiin Forstillelsesgave, der er lige stærk i at hykle, som at dølge Følelser, hiint Skuespillertalent, der læres saa tidligen i vore dramatiske Selskaber, som forstaaer at vælge til hver Rolle den rette Maske, og er lige øvet i at lee, sukke og fremkonstle Taarer, fremgøgle Lyst og Smerte, Henrykkelse og Trækninger, Daanelser og Krampe. Endeligen gav den en stor Deel af vort Kjøn hiint Mod, hiin Udholdenhed og Urokkelighed, der forfølger sine Planer, uden at lade sig trætte af Klipper og Torne, eller afskrække af Mandens Modstand.

Alle disse Vaaben, mine elskede Veninder! udgjøre et saa frygteligt qvindeligt Arsenal, at Mandfolkene næsten staae ganske værgeløse imod os; thi, naar vi fraregne deres raa Legemskraft, hvad kunne de modsætte en saadan Overlegenhed andet end hiint sandsesløse Raserie, der løber sig selv forbi, og driver den til afmægtig Fortvivlelses Skridt, eller hiin kolde, phlegmatiske Forstand, der aldrig tilsteder dem at handle.

Ja, om vi end maa indrømme, at Naturen udruster Mangen iblandt dem med høi Skjønhed og fiin Forstand, stundom endog paa en meget ødsel Maade, og at de ofte gjøre en meget fordærvelig Brug deraf imod vort Kjøn, saa staae de dog i det Hele uendeligen tilbage for os.

Derimod besidde de alle vort Kjøns svage Sider, og det i en endnu høiere Grad, — hiin Lidenskabelighed, der gjør dem døve og blinde, hiin Stolthed og hiin Forfængelighed, der saa let løber i Snaren.

Lader os nu gaae over til det andet Spørgsmaals Undersøgelse: paa hvilken Maade maa vi bruge vore Vaaben, for at bringe Mandfolkene under Tøflen?

Hvad for det første de gemene Angrebs- og Forsvarsredskaber: Negle, Poter, Tænder og lignende Vaaben angaaer, enten de nu tjene til at kradse, bide, støde, slaae og kaste, saa gives der naturligviis Tilfælde, hvori der lader sig gjøre en meget virksom Anvendelse deraf, naar de nemligen paa een Tid og uformodet rettes mod et mandligt Ansigt. — Vel beklager jeg de arme Skabninger, der af Naturen behandles saa stedmoderligen, at de ikke kunne modsætte Manden andre Vaaben, som han ved sin overveiende Kraft saare let kan gjøre uvirksomme; men da imidlertid en betydelig Deel af vort Kjøn maa indskrænke sig til dette Slags Vaaben, saa er her Stedet at tale om deres Brug. I dette Tilfælde giver os nu Dyrenes Naturhistorie den lærerigeste Oplysning. Lader os vælge et ganske simpelt Exempel. Hvorledes forsvarer

et svagt og spædbygget Dyr, den kjelne Kat, sig mod den lige saa stærke, som rovgjerrige Hund? Den trykker sig hen i en Krog, samler der alle sine Stridskræfter paa een Punkt, og gjør her ofte et lige saa dristigt, som mesterligt, Udfald mod sin knurrende Fiende, i det den med sine skarpe Tænders og Poters forenede Magt farer Fienden saa lige op i Ansigtet, at han hver Gang maa trække sig tilbage med anseeligt Tab, indtil det lykkes Katten ved en mesterlig Manøvre, at gjøre sig Luft.

Meer end dette Vink behøver den qvindelige Lærenemhed ikke, til i lignende Tilfælde at følge den samme Katte-Taktik.

Men her er ikke blot Talen om at agere defensiv allene, men ogsaa om at handle offensiv. Vi maatte derfor see os om efter et andet Exempel i Naturhistorien, hvis ikke vor egen Naturhistorie gav os tilstrækkelig Oplysning. — Lader os lægge Mærke til den første den bedste Fiskermatrones Taktik. Hvad gjør hun, for at dæmpe en Opstand, hvormed hendes kjere Ægtemage truer hendes Tøffels Souverainitet? Efter at hun en Stund har brugt Munden, og ved dette Havblik har gjort Manden tryg, farer hun pludseligen, saasnart kun det fjerneste Spor af oprørske Sindelav ytrer sig, som et Lyn, i concentreret, kegelformig Slagorden løs paa den uforberedte Rebeller, saaledes, at denne, betagen af en panisk Skræk, søger sin Redning i feig Flugt, og med nyt Tab og nye Opoffrelser underkaster sig. Af saadanne gjentagne qvindelige Seire fremstaaer tilsidst en sød Vane, at herske, paa qvindelig, og en bitter Vane, at adlyde, paa mandlig Side, hvorved en Observanz grundes, der stempler alle lignende oprørske Forsøg i Fremtiden til Forbrydelser, og omgiver den qvindelige Tøffel med en vis Glorie. Nilles Mester Erik hører til det grovere Slags qvindeligt Skyts, men er langt fra endnu ikke gaaet ganske af Brug. Dog, ligesom man i den nyere Krigskonst ikke mere binder sig til noget bestemt Vaaben, men, efter Omstændighederne, betjener sig af Bajonnetten og Flinten, Sabelen og Canonen, saaledes binder den qvindelige Taktik sig heller ikke til noget bestemt Forsvars- og Angrebsmiddel, men bruger snart Næven, snart Neglene.



*Hele Hemmeligheden i dette Slags qvindelig Krigskonst*, som jeg gad kalde den lille Ægteskabskrig, bestaaer altsaa i Foreningen af de anførte Vaaben til et lige saa rask og energisk, som uformodet Angreb. Paa denne Maade gjøres den overlegne mandlige Kraft ved en snu og behændig Taktik uvirksom.

Men jeg har allerede for længe opholdt mig ved dette Slags Vaaben, hvis Brug altid skader den qvindelige Tøffels Majestæt, og selv i heldige Tilfælde kun lader høste tvetydige Laurbær. Kun for den systematiske Ordens og Fuldstændighedens Skyld maa jeg berøre den, og gaaer nu over til et andet Slags Vaaben, nemlig den qvindelige Hals.

I hele Naturen berøre Yderlighederne sig ikke mere end i den qvindelige Hals; det qvindelige Sind maatte da være en Undtagelse herfra. Den er lige beqvem til at frembringe den haardeste og meest skurrende Mislyd, og den blødeste og sødeste Vellyd. I begge Tilfælde er den et meget virksomt Vaaben, naar den med Konst rettes mod det mandlige Øre.

Der gives visse skjærende og skarpt tilspidsede Fisteltoner, som ere istand til at gjennembore den stærkeste Trommehinde, og lade Manden kun beholde Valget imellem Bedøvelse og en hurtig Flugt. Ere vi nu af Naturen udrustede med en saadan Hals, saa maa vi iagttage samme Regel, som jeg har foreskrevet angaaende Brugen af de mod Mandens Øren og Næse rettede Vaaben. Vi maa forbinde dermed en sleben Tunges Bistand, og bruge begge disse Allierede ligesaa kraftigen som uformodet imod den opsætsige Ægtemand. — Vel har jeg kjendt en halsstarrig Ryggesløs, som i saadanne Tilfælde betjente sig af en vis Modgift, i det han, saasnart Konen lod Mundbatteriet spille imod ham, satte en Bornetrompet og en Skralle i Bevægelse, og paa denne Maade forstod nogenlunde at dæmpe og sløve det Skjærende i den qvindelige Hals; men sædvanligen smøre Mændene ved saadanne Leiligheder heller Haser, end udsætte sig for den Fare, at slaaes med Døvhed eller Forrykthed.

Og ved dette Slags Vaaben maa jeg imidlertid gjentage, hvad jeg ovenfor har sagt, at de vanhælde det med Rette saakaldte smukke Kjøn,

og kun bør anbefales dem, der ikke kunne have sig over Fiskerqvinders Cathegorie.

(Fortsættes.)

## Indenlandske Efterretninger.

Ved den første Forestilling, Hr. Holbein og Fru Renner gave paa det Kongelige Theater, brugtes ingen Souffleur, hvortil den Omstændighed, at det meste af det, der fremsagdes, var forfattet af Hr. Holbein selv, vel bidrog meget. Imidlertid er dette dog intet Nyt paa vor Skueplads. Allerede for 26 Aar siden, spillede Hr. Instructeur, Ridder Schwarz, og afdøde Skuespiller Preisler i Stykket: Man gjør hvad man kan &c., uden Souffleur.

I Hempels Avis af 23de August læses følgende: Ulykkelig Tildragelse i Ærøeskjøbing. — Søndagen den 18 Aug. om Aftenen imellem Kl. 8 og 9 faldt 2 Pigebørn, et paa 10 og et paa 14 Aar, i den paa Torvet værende over 20 Alen dybe Brønd, idet de efter Børnenes Vilis legede paa og ved samme. Enhver, der fik Efterretning om denne sørgelige Tildragelse, ilede strax til Stedet, men Landtjener Peder Erichsen lod sig binde en Line om Livet og ved samme fire ned i Brønden. Ved Skinnet af en Lygte, der ligeledes blev nedfiret ved en Line, blev han et Barn vaer under Vandet og var saa heldig, med megen Fare og Anstrængelse, at befæste en Line om samme, hvorved det blev ophidset. Barnet var af Udseende fuldkommen livløst. Imidlertid bleve efter Øvrighedens Foranstaltning de anordnede Redningsmidler af Lægen, Hr. Physikus Møller, strax anvendte og kronede med et heldigt Udfald, da dette Barn, som var det mindste, efter en Timestids Forløb kunde ansees som reddet og bringes i Seng. Barnet befinder sig fuldkommen vel og Moderens Glæde og Taknemmelighed kan ikke beskrives. — Imedens Man var ifærd med at bringe dette Barn til Live, savnedes endnu et noget ældre Barn, og forbemeldte Landtjener Peder Erichsen resolverede til atter, paa en imidlertid tilveiebragt Stige, at gaae ned i Brønden og, da intet Spor af Barnet var at see, at krøie efter det. Paa denne Maade blev ogsaa dette Barn snart bragt op af Brønden;



men alle Forsøg at bringe det til Live igjen vare forgjeves, da det havde brukket Halsen. — Skipper Hans Christian Brandt modtoge de ulykkelige Børn med megen Redebonhed i sit Huus og leverede alt Fornødent, uden i ringeste Maade at ville modtage nogen Erstatning derfor. Ligesom Landfogderiet agter at indberette disse ædle Handlinger til det høikongelige Slesvig-Holsteen-Lauenburgske Kancellie, saa finder det sig ogsaa forpligtet til at bringe samme herved til almindelig Kundskab. — Ærøeskjøbing den 20 August 1816. — Carstens.

Noget i Anledning af Spørgsmaalet i Samleren No. 97 om Oldenborrelarver. (See Skilderiet No. 68.) Da man sieldnere her i Jylland end andensteds plages af disse skadelige Dyr, og det især siden vore Skove saa øiensynlig have faaet Svindsot, saa maa den gode Agerdyrker ikke troe, at den usædvanlige Mængde af disse Larver ere noget mirakuløst; men allene en Virkning af Luftens Fugtighed og andre Veirligets Synderligheder, der i denne, over hele Europa fugtige Sommer, har givet flere Millioner af dem en usædvanlig Graadighed og Virksomhed. — I May, da de pleie at skade Frugttræerne meest, har man dog ikke her i Viborg seet i Aar mange; de kom vel; men da det regnede med kold Luft forsvandt de snart herfra og søgte maaskee Skovene igjen. Paa Gaarden Boller i Romlund Sogn, Nørlyng Herred, hvor der findes et Egekrat, have de og i Aar ødelagt Mandens Korn- og Græsmark; saa han har den samme Skjebne, som Beboerne i Lindum og Bigum Sogne i samme Herred, skjønt disse Steder ligge en 4 a 5 Mile fra hverandre. Naar man kjender den megen Møie og den lange Tid en Oldenborres Æg behøver for at naae sit Endemaal; saa er man let enig i, at dette foragtede og forhadte Dyr har af Naturens Herre faaet en saa langsom Udvikling, at det vækker vor Beundring og, selv da, naar disse Skabninger tilføie os Skade, giver os et stort Begreb om det Liv der virker og ikke uddøer i Naturens store Rige. — — Oldenborren (Scarabæus Melolontha), paa Tydsk Maykäfer, komme frem i Maimaaned og opholde sig paa Skov- og Frugttræer, hvis Blade og Blomster de afæde; om Dagen, især naar det er varmt, krybe de i Skjul under Bladene; men om Natten

æde de stærke, og give ved deres Snurren deres Munterhed tilkjende. Mod Enden af Mai eller først i Juni, efter Veirets Beskaffenhed, parre de sig; naar Parringen er skeet, krybe Hunnerne nogle Tommer dybt i Jorden, helst i tørre og hoitliggende grønne Agre, og lægge i Jorden 18 til 20 guulagtige Æg, derpaa krybe de op igjen og døe; Hannerne døe og hastig efter Parringen. Som vingede Insekter leve de neppe en Maaned; desto længere leve Æggene og Larverne; det varer 5 Aar inden de forlade Jorden som vingede Oldenborrer. Nogle Uger efter at Æggene ere lagte, kryber Larven frem, guulhvid af Farve med 6 Been, et mørkeguult stort Hoved, sorteblaa Ringe, Kjæben er dannet som en Sax; naar Ormen er fuldvoxen er den $1\frac{1}{2}$ Tomme; Kroppen har 12 Indsnit eller Fordybninger og, paa hver Side af Livet sidde 9 Lufthuller. Denne Orm (Larve) nærer sig af Kornets og Græssets Rødder, (i Haverne æder den Rødderne af Blomkaal, Hvidkaal og andre Vexter.) I Jylland kaldes disse Larver Stonbutisser. Da Æggene ere lagte overlig i Jorden, og Ormen skifter Hud hvert Aar i de 5 de ligger i Jorden, saa krybe de bestandig dybere ned hvert Aar mod Vinteren og lette sig mod Foraaret, indtil de i det 6te Aar endelig faae deres fulde Dannelse og krybe op som vingede Oldenborrer. I det sjette Foraar er Ormen bleven en Puppe (Svøbelsebarn) og forvandles da til Oldenborre fra Marts til Mai. Den vingede Oldenborre taaler ikke Kulde, Regn eller stærk Varme. Naar derfor Nattefrost indtræffer i Mai eller stærk Regn eller Varme, døe mangfoldige uden at have parret sig; men som Orme ɔ: Larver ere de stærkere, og mueligt dette fugtige Aar har og været en Aarsag til deres hastigere Fremvext og Graadighed. De have mange Fiender, saasom: Sviin, Ugler, Muldvarpe, Ravne, Krager, Stær, Strandmaager, Markmuus ꝛc. Derfor flyve disse nævnte Fugle gjerne efter Ploven om Foraaret, for at opsamle disse Orme. I Lindum og Bigum opholde sig denne Sommer og usædvanlig mange Krager som fortære dem og een Mand har faaet 2 Sviin fede, ved at lade dem rode i den ødelagde Kornmark, da de ere der i saadan Mængde, at man med en Haandfuld Jord kan faae mangfoldige Larver op. De af ældre Naturkyndige anpriste Raad imod dem: Ne bestaaer fornemmeligen i, at afryste dem om Middagen og om Morgenen, naar de sidde døsige i Træerne og da samle dem op og komme dem i varmt eller koldt Vand, hvorved de døe — eller og kaste dem i en Grav og stampe dem ihjel og dække dem med Jord. Ved at dræbe dem itide inden de parres, beskjermer man sig for Yngelen. I Marsken i Holsteen, hvor man og er plaget med dem, pløier man Jorden til Brak (fælder den) saa tidlig mueligt i Juli og August og driver Svinene ud paa Agrene, da de fortære en stor Mængde. Ravne, Krager, Stær og Maager indfinde sig og ved Hjelp af deres Sandser og holde Maaltid. Jeg ville derfor raade de Beboere, som nu have taget Skade, strax at omploie den Jord saa dybt mueligt, der kan indtages til Sæd og drive endeel Sviin paa Marken. — Naboerne kunne jo got være tjente med at faae deres forsultede Sviin til Gjæst der. Jorden maa da til Rugsæden overharves og atter omploies, om de skulle have rodet for slemt. — Hvad da skal fældes næste Aar, kan got fældes nu og da komme de og af deres Leie. Endelig troer jeg, at man i Udkanterne af Skovene hvor de i Mai vise sig, burde i stille Veir om Dagen og mod Aften røge med svovlede Skodtørv, der vist nok bedøvede dem saa de faldt til Jorden og desbedre med River kunne samles og dræbes; maaskee Tjærøg virkede det samme. De svovlede Tørv var vist nok de bedste. — Da de Marker her i de omtalte Sogne, som ere plagede med dem i Aar, ikke avle noget, fordi Roden er afædt og Straaet saaledes falden om inden Kornet modnedes, ja deres Græs og er henvisnet og Kreaturene ikke have Føde der, skulle man troe, at denne Nød vakde her i Provindsen deres Brødres Deeltagelse, saa at de betænkte disse Uheldige med mild Understøttelse, da deres Fødekorn og Straafoder til Vinter er ødelagt. Deres Sognepræster ville vist nok glæde sig ved at modtage sligt goddædige Bidrag og, skeer det, skal Givernes Navne med Fornøielse uden Betaling vorde indført i Samleren. — Viborg, den 21de August 1816. — A. F. Just. (Viborg Samler.)

I Aarhuus Avis af 23de August læses følgende: „Varskou. Mine agtværdige Medborgere advares at paapasse deres Gjæs, at de ei skal

komme i den meget respective og agtværdige Borger Wendelbos Tofte ved Kirkegaarden, da jeg d. 17de d. maatte betale ham for 23 Gjes a 4 Mk. pr. Stk. og for 1 Skp. Havre til at føde dem med 1 Rbd.; trøste mig kan jeg, at jeg ikke har været den eneste der har maattet betale for slig Fangenskab; men en god Maade er det dog at faae Byg paa sin Ager betalt især naar det har slaaet Feil, og ikke i denne Tid har den fornødne Lukkelse. Gid det maae bekomme ham godt, da man ved slige Leiligheder ofte kan faae en glad Aften. — J. Kirkerup."

———

I disse Dage er udkommet: Dramatiske Forsøg, af H. C. G. Proft. Prisen er 3 Rbdlr.

Hr. Overkrigscommissair Øst lader Mandagen den 2den September førstkommende, om Formiddagen Kl. 9½ og følgende Dage, i Gaarden No. 13 i Snaregaden bortsælge en Samling af Bøger, samt Kobbere, Charter og Musikalier. Fortegnelsen faaes i Hr. Bergmans Boutik paa Høibroplads No. 47.

———

Kjøbenhavns Børs den 27 August.

Cours. Hamb. 2 M. 712, a vista 720. Amsterdam 2 M. 656, a vista . . London 2 M. 32 5/12 Rbdlr. Spec. 720. — Specier solgtes til 43¾ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93½ a 94 pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler 42 a 42½. Svenske Sedler 10 Mk. 4 ß. a 10 Mk. 6 ß. — Disconto 8 PC.

## Blandede Efterretninger.

I den Norske Rigstidende af 17de August læses følgende Linier, fremsagte paa Skuepladsen i Bergen, i Anledning af Biskop Johan Nordahl Bruns Begravelse den 5te August.

* * *

En Susen mellem Klippens Graner drog,
Og hule Suk, og underlige Stemmer,
Som Varsler om, at Dødens Engel slog,
En Mand, hvis Fald det hele Land fornemmer.



Saa segne, gamle Norge! dine Helte hen;
Med dem din fordums Kraft, din Aand hensvinder
Mens Dværgeslægten voxer op igjen
Og hopper, legende, om stolte Minder.
O! let din tunge Barm! fortæl dit Savn!
(Et Slør drages tilside.)
Ha! — elskte Aasyn! længe kjendte Navn!
Navn, som skal høit i Nygtets Tempel hænge,
Ja, præges dybt i Klippevæg med Staal.
Ei Døgnets Aand det skal forkrænge,
Mens Saga har sit gamle Tungemaal.
Stolt Trøndelagen Ham sin Hæder nævner;
Og i dens Dale lød hans første Qvad.
Ved Nide-Elvens Bred Han vandred' glad,
Der spirede i Friheds Skjød de Evner,
Som længe har fortryllet Dan og Nor.
Najaden i det unge Øie skued',
Med Spaadoms Ord, hun saae den Ild, som lued',
"Som skjøn Du er, saa skal Du vorde stor".
Der, om i Phantasiens Egne svæver
Hans unge Aand, begjærlig, fyrig, vild;
Men kraftigst Næring vælger Ungdoms Ild,
Og Melpomenes Dolk han dristig hæver.
Saa varm han lokkes let af Sydens Glød,
Og smelter ved Zarines Elskovs-Klage;
Men Nordens Liv snart kalder ham tilbage
Til herligen at tolke Einars Død.
Da treen en Guddom frem, og Haanden rakte
Til Ynglingen. Dens hulde Majestæt
Og Gang og Sprog forkyndte høie Æt,
Og første Øiekast hans Tillid vakte.
"Fra dette Nu og til din sidste Dag,
— Saa talte den — "dit Liv skal mig tilhøre,
"Jeg dig til Roes, til Hæder dig vil føre,
"Til Menneskers og Himlens Velbehag.
"See! straalende, den ligger for dit Øie
"Din Fremtids Bane — o! drag vældig ud
"Til Kamp for mig, for Sandhed og for Gud!
"Fra Jordens Phantasier til den Høie,
"Opløft din Aand og himmelsk Ild nedhent!
"Tal Mod og Haab i den Betrængtes Hjerte,
"Og Trøst i Nød og Lægedom i Smerte,
"Led Mørkets Søn til Lyset, som er tændt!
"Din Høst skal skjøn og rig og herlig være,
"Og stor din Løn, med mig at dele Ære."
Saa lød Religionens Tale, og dens Haand
Berørte Ham. Veltalenhed udstrømte

I Ambra-Duft; — sit Bæger Svada tømte;
En ukjendt Ild igjennemfoer hans Aand. —
Ja, du — gjentog han — skal min Guddom være; —
At tjene dig, mig vorde Løn og Ære! —
Han vied' den sit lykkelige Liv;
Og Sang blev kun hans ædle Tidsfordriv.
Naar stundom da han rørte Harpens Strænge,
Vid, yndefra den rige Aare flød;
Thi kun den Sang er reen og klar og sød,
Hvis Toner fra det fulde Hjerte trænge.
For talte dette Die Glædens Sprog,
Nu Mørke det og Dødens Nat indhyller.
Ei meer dit vennehulde Smiil fortryller,
Hvormed Du alle Hjerter til Dig drog.
Taus er den Læbe, som forstod at male
Saa levende, og pryde Sandheds Tale.
Kold, livløs er den ædle Barm,
Som slog for Venskab, Pligt og Fædreland saa varm.
Farvel! trofaste, ædle, kjække Søn!
Tak for hver Gang Du hæved' dristig Stemme,
Som Tolk for mig! — Hist skal Du klart fornemme
Min sanddrue Ros, som mere værdig Løn,
End alt det Gøgel, Høihed kalder Ære,
Som qvæler Kraften og den sande Ære. —
Saa Moder Norge fra sin Granelund
Tilraaber Dig ved unge Datters Mund.
Og, sidste Affskedstak, dit Støv modtage
Fra denne Norges gamle Klippestad!
Den saae Dig blomstrende og ung og glad;
Den saae din hæderkronte Alders Dage.
Den har dit Støv — ja meer — din Aand den har
I mangt et fromt, andægtigt Hjerte præget,
Som ved dit Ord blev glædet, trøstet, qvæget,
Som tænker Dig og mindes hvad Du var.

R.

---

Da Uldmarkedet i Lewis i f. M. var tilende, meddeelte, i en Forsamling af Stadens Indbyggere og Landmænd, Præsidenten, Lord Shefield, Efterretninger, angaaende Uldens Avling og Forbrug i Engelland, hvoraf det Væsentlige var følgende: Den finere Ulds Avling har gjort betydelige Fremskridt, men dens Priis er, formedelst den overdrevne Indførelse af fremmed Uld, betydeligen sjunken. Forraadet af indenlandsk Uld overgaaer langt Manufacturernes Behov selv i deres meest blomstrende Tilstand. Ofte var Ulden, førend den i saa overdreven Mængde blev indført fra andre Lande, 3 til 4 Aar i de indenlandske Besidderes Hænder. Man kan i Engelland faae Uld af de fineste Sorter. Den spanske Faareavl har i Tydskland, Frankerig og Ungarn, tiltaget i en beundringsværdig Grad. I Begyndelsen indførtes af fremmed Uld i Engelland i Gjennemsnit 800,000 Pd. Efter den Tid steg Indførslen overordentligen, og i de to sidste Aar indførtes 30 Mill. Pund. Der ligger nu en uhyre Mængde Uld opdynget i Engelland, og i Tydskland og Spanien ligge endnu ligesaa store Forraad, som, naar der kun er mindste Udsigt til Prisernes Stigen, ville blive sendt til Engelland. Nu er Forraadet af de finere Uldsorter i Magazinerne saa stort, at der bydes saa godt som intet for den. Tilladelsen at indføre et Product, der kommer fra alle Verdensdele, og hvoraf der forholdsmæssigen ingen Afgivter svares og concurrerer med Landets Producter, stemmer ikke med Retfærdighedens Grundsætninger. Naar de finere Uldsorter blive slettere, maa dette mere tilskrives de nuværende Omstændigheder og Pengenes Sjeldenhed end Indførslen af fremmed Uld. I Forsamlingen blev, blandt andet, besluttet, at indkomme hos Underhuset med et Bønskrift, angaaende en passende Afgivt af fremmed Uld, der indføres i Engelland, for at sætte Landmanden istand til at kunne paa Markederne holde Priis med Fremmede.

I Berlin er udkommet Mad. Catalanis Portrait i den punkterede Maneer, tegnet i det Kgl. Skuespilhuses Concertsahl, i det Øieblik hun sang de Ord: "Oh dolce concento", ved hvilken Leilighed Konstnerinden ogsaa fra den mimiske Side, skal have udmærket sig, fremfor nogen anden Sangerinde.

300 Original-Breve af Hertugen af Malborough og Dronning Anna, skrevne da hiin store Hærfører anførte Tropper i Tydskland og Nederlandene, ere nyligen solgte ved Aution i London for 570 Guineer.

Det Kongel. Videnskabers Academie i Stockholm har tilkjendt Mag. Dav. Aspelin en

Præmie for en Sang over Sverrigs Forening med Norge, og Kongen af Sverrig har forordnet, at Mag. Gust. Abr. Silfverstolpe, Lector i Historien ved Gymnasiet i Linköping, skal, i Egenskab af Rigshistoriograph, forfatte en Historie om Sverrig og Norge, i de Tider, da disse Riger vare forenede. Hs. Majestæt har ved denne Leilighed forundt Lector Silfverstolpe Titel af Cancellieraad og en Pension.

St. Petersborg. De utidige Fostere i det herværende Konst- og Naturaliecabinet, fra Embryo indtil den niende Maaned, eller fra Undfangelsens første Øjeblik, indtil det naturlige, fuldkomment modne Foster, beløbe sig nu til 120. Den første af samme, en blot geleagtig Blære, blev udtagen af en Kone, der var i Færd med at begaae Egteskabsbrud, men i Gjerningen blev overrumplet og strax ihjelstikken af sin Mand. — Landcadetcorpset, der har Omfangen af en liden Stad, da det dets Bygninger udgjøre $2\frac{1}{2}$ Werst (henved $\frac{3}{4}$ Mile) i Omkreds, indbefatter 750 Cadetter, og med det hele Personale 2315 Individer i 1260 Værelser. Dette fortræffelige Institut, først oprettet af Feldtmarschal Greve v. Münnich, og af Greven af Anhalt saa godt som fra ny organiseret, for den russiske Nations Ungdom, saa overordentligt nyttigt og vigtigt, koster aarligen 650,000 Rubel Banknoter. — Ingenieurcorpset koster aarligen henved 460,000 Rub. B. N., og har 560 Lærlinger. — Det græske Seminarium, der under Chatarina II. blev bestemt for 200 Drengebørn fra Grækenland og Archipelagus, tæller nu kun Faa. — Frøkenstiftelsen koster aarligen 390,000 Rubel, og er bestemt for 240 adelige og 240 borgerlige Elever. Endog mange Fornemme lade deres Døttre opdrage der. — I Hittebørnenes Hospital findes nu 900 Børn. — Af Kirker tælles 73, nemligen foruden 60 af russisk-græsk Confession, endnu 5 tydsk-lutherske, 1 tydsk og 1 fransk reformeert, 1 engelsk, 1 hollandsk, 1 catholsk, 1 svensk, 1 finsk og 1 armeniansk; hvortil endnu kommer en Moschee (egentligen et blot Bedehuus) for den herværende tyrkiske Gesandt og andre Muhamedanere. Offentlig Gudstjeneste holdes i femten forskjellige Sprog og det høieste Væsen dyrkes



efter 11 forskjellige Troesbekjendelser. Af protestantiske Menigheder ere her 13 med 15 Præster. — I Bygningskonsten hersker endnu stedse meer den groteske Smag, end den ædle Stil. De Stores og Riges Palladser ere vel af beundringsværdig Størrelse, bygte med Ødselhed af Pragt og Guld, men ikke altid med Tækkelighed og Smag. Ogsaa andre Bygninger ere overordentlig store, men alle ikke saa skjønne som store. Man beundrer endnu stedse kun det Colossalske (det Yderstore), og lægger sjeldent Mærke til, at disse uhyre Bygninger ere saa overlæssede med Zirater og Prydelser, at det Heles Forhold ikke kan oversees, og den ædle Simplicitet lider derved. Den italienske Bygningkonst er blandet med den hollandske, og Alt tilsammen udgjør ikke sjeldent meget uformelige Bygninger, hvor den ægte Prydelse og ædle Jevnhed ganske er opoffret, i det mindste underordnet, en Ødselhed i Pragt og Prydelser. Den, som ikke har seet München, Manheim, Florenz, Genua, Venedig, Rom o. s. v. i hans Øine og efter hans Dom, og for en dannet, rigtig Smag maa det i mange Henseender saa skjønne, stolte og prægtige St. Petersborg tabe. Men den, hvis Øie ikke sønderlemmer, og ikke med Kjenderblik undersøger de enkelte Dele af det Hele, af Templer, Palladser, Slotte, Lysthuse og andre Bygninger, ikke efter Smagens Regler prøver, men blot overskuer Gaderne i Almindelighed, for ham er og bliver denne nordiske Keiserstad et Non plus ultra af Pragt og Skjønhed, Rigdom og Prydelse. (Leipz. Liter. Z. 20 Juli 1816.)

Herschel finder det ifølge anstillede Jagttagelser sandsynligt, at den paa Himmelen overalt adspredte chaotisk forekommende Taagematerie efterhaanden gaaer over til virkelige Stjerners Gestalt. Ogsaa Melkeveien forestaaer Forandringer. Den viser Aabninger; hist og her skiller en Deel sig fra den, og efter Tyngdens Lov maae dens Dele uophørlig samle sig i affsondrende Grupper. Den maae desaarsag engang ophøre at være Melkevei, d. e. en som hidtil sammenhængende Række af adspredte Stjerner.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 70.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 31 August 1816.

## Om Tøffeltaktiken, eller om Konsten at underkue Mænd.

(Slutning; see forr. No.)

Skjønnere og mere glimrende er Tøflens Seier, naar den qvindelige Hals med Philomeles Tryllerie, virker paa det mandlige Øre. Intet er sindrigere udtænkt end Fabelen om Sirenerne og Ulysses's Reisefæller. Saaledes som disse lokkedes ved hine melodiske Søuhyrers søde Triller, ombord fra Skibet, ned i Afgrunden, saa formaae ogsaa vi, ved vor Stemmes Tryllekraft, at nedstyrte Ægtemanden, fra hans indbildte Høide, i Tøffelregimentets Afgrund. I Sandhed, jeg gad kjende den Følesløse, der ikke vilde hengive sin sidste Rigsbankdaler for et ostindisk Shawl, der ikke vilde sætte sin sidste Sølvskee paa Assistencehuset, for at skaffe Penge til en Merino, og endnu oven i Kjøbet sit gode Navn, i det Øjeblik vi foredrage vore Bønner med en Catalanis og Minna-Beckers Fløitetoner. Det glæder mig derfor altid ret inderligen, naar jeg er Vidne til een eller anden Sirenes Seir over sin Mands Betænkeligheder og kolde Fornuftgrunde, og naar mangen riig Vellystling indbilder sig, at kunne kjøbe for sit Metal en smuk Kones Frihed eller Dyd, saa kunne vi med større Ret paastaae, at vi, for vore Halses Metal, kunne kjøbe vore Mænds Frihed, Dyd, ja endog Fornuft. Ligesom den himmelske Forening af Vellyd og Mislyd, kan i Musiken sammensmelte til Harmonie, saaledes kan ogsaa vor Halses forskjellige Toner, snart klingende som en Harmonica, snart skurrende som en Vægterpibe, frembringe den herligste ægteskabelige Harmoniconcert, og, selv i Henseende til Vægterpibens Toner i Ægtestanden, har den vise Sokrates, den Mand, der lagde den første Grundvold til Tøffelregimentet, tilfulde lært os, at de ikke virke disharmonisk paa Mændenes Øren; thi, da Alcibiades engang foreholdt denne store Vise, at Fru Xantippes Skjælden var utaalelig, svarede Philosophen, at han er vant dertil, ligesom til idelig en at høre Lyden af Tridser, menende, at han ligesaavel burde taale denne Lyd, som man taaler den af Gjæs. Kunde en Xantippe ved sin Hals, bringe det saavidt i sit Tøffelregiment over een af Grækenlands syv Vise, for henved tre Tusind Aar, hvad maae vi da ikke kunne udrette ved dette Middel nu, da vi staae paa Skuldrene af Aartusinders Erfaring, og i denne, som i hver Konst, have holdt Skridt med Tiderne?

Hvorledes disse Vaaben nu skulle bruges, vil jeg strax vise, i det jeg gaaer over til den høiere qvindelige Taktik, nemlig: den Konst at fortrylle, afvæbne og fængsle Mændene, og fængslede bringe dem under Tøflen.

Grundvolden for den høiere Krigskonst er den qvindelige Skjønhed. Den er det Vaaben, der evigen vil sikkre det qvindelige Kjøn Seiren over det mandlige. Den raaeste Cannibal mildnes og tæmmes ved den, og, naar Herkules bort-

slængte sin Kølle og sin Løvehuud, og satte sig som Vartoukone ved en Spinderok, for at hylde den, naar Rinaldos Kraft blev fasttryllet ved Armidas Yndigheder, ja, naar den mordsyge Mars smægtede endog i Cytheres Baand, saa kjender jeg intet, som mere træffende sandseliggjør Skjønhedens Magt end Allegorien om Løven, paa hvis Ryg den lille Skarpskytte Amor rider. —

Men lader os ikke glemme, mine Yndige! at Skjønhed er en død Capital, naar vi ikke forstaae at aagre dermed og at ompræge den til en Mynt, for hvilken vi kunne kjøbe Mændenes Frihed, under Skin af, at vi sælge dem vores, ligerviis som hine Vexelerere, der i eet Aandedræt raabe, at de baade v e x l e og f o r v e x l e alle Slags Mynter.

Dog Skjønhed, som ikke er parret med Klogskab, er ikke blot en død Capital, men et dræbende Vaaben i Hænderne paa et uerfarent Barn, der kun alt for let retter det mod sin egen Barm. De bør altsaa aldrig glemme, mine yngre Veninder! at der gives ingen farligere Himlens Gave, ingen større Forbandelse, end netop hiin uskyldige Skjønhed, der ei har valgt den argusøjede Klogskab til sin Vogter; thi, liig den hedsede Hind, jages den par force; liig den arme Hare, bliver den eftersat af jagtlystne Herrer, kort, alle Mandfolk, begjerlige efter Fangst og Bytte, opstille Snarer for den, og baade Ride- og Krybeskyttere, sætte deres største Ære og Lykke i at kunne fange den. Man kan derfor lettere slippe forbi et heelt Regiment Posekigere og Douanierer, med Lommerne fulde af Contrebande, end med et glat Ansigt forbi en Trop Skjønhedsjægere.

Det er altsaa Klogskaben, som maa træde i Forbund med Skjønheden, ikke blot for at beskytte den imod Angreb, men ogsaa for at hjelpe den at vinde Seier. Og netop Reglerne for denne qvindelige Klogskab er det, som jeg nu, under Titel af: qvindelig Kurrekonst, anvendt Koketterie eller Tøffeltaktik i høiere Begreb vil foredrage.

Den qvindelige Kurrekonsts hele Hemmelighed beroer paa den Grundsætning: "Kast Skjønheden ikke som Lækkerbid for Mandfolkenes Lystenhed, men betragt den, som en Lokkemad til at fange Mændene."

Betænker, mine unge Veninder! at Mættelse er Kjerlighedens Grav. — Lyder eders Mand der-



for kun nippe af eders Yndigheders Bæger, men aldrig tømme det ganske. — En smuk Kone, der er saa taabelig eller lidenskabelig, at vænne sin Mand til Ødselhed, ligner en afsindig Ødeland, der øder Alting i een Uge, og i den øvrige Ægteskabstid maa sulte eller tage paa Borg. Nei, i intet Fag er det italienske Bogholderie mere nødvendigt end i Kjerligheds Oeconomien. Skal vor Skjønheds Banksedler beholde deres Credit; skal deres Cours ikke afvige for meget fra andre Skjønhedscourser, saa maa vi ei udstede flere saadanne Sedler end Mændene kunne give os Valuta for. Den, der ødsler med sine Yndigheder, kan i hele sin øvrige Levetid ikke vente andet end Tomhed, Kulde og Lede; hendes Skjønheds Nimbus er forsvunden, Nydelsen har mistet sit Krydderie, Yndigheden sin Brand, det qvindelige Vaaben sin Odd, kort, en saadan taabelig Kone har gjort sig selv vaabenløs, letsindig forskjærset sit Herredømme og ligesom forsyndet sig mod Tøflens Majestæt. I bør aagre med eders Yndestbeviser, mine unge Veninder! I bør vaage og herske over eders Følelser; hvert Øjekast, hvert Suk, hvert Haandtryk, hvert Kys være et velberegnet Angreb paa Mandens Frihed. Hans stormende Angreb bør I drive tilbage med eders Øjnes seierrige Magt, men kun opfylde den knæfaldende Bedendes Bøn, naar han, ubetinget lover at underkaste sig, høitideligen erkjender Tøflens Herredømme og garanterer det ved dyrebare Offere og Underpanter. Saaledes ville I stedse straale for Manden i Skjønhedens Glorie, om end Tidens Gravstik for længe siden har gravet Furer paa eders glatte Kinder; om end disses Roser have ophørt at blomstre i Sundhedens Bed, og, konstigen tilberedte, maa hentes i smaae nydelige Krukker fra eet eller andet Skjønhedsmagazin paa Østergade; om end eders Tænders Perlerader længe have maattet vige for Hvalrossens skarpe, men ved Konstens Haand metamorphoserede, Hugtænder.

Og nu nogle særdeles taktiske Regler og Hemmeligheder.

Sjelen i den qvindelige Kurrekonst er Konsten at skuffe, eller Forstillelseskonsten. Forstillelse er Klogskabens Datter, eller rettere, uden den er Klogskaben en Uting. Det vilde ikke være vanske-

ligt at udføre denne Sætning, ligesaa skarpsindigen som lærd. Jeg haaber, at mine Skjønne imidlertid ere alt for meget overtydede om dens Sandhed, til at jeg behøver at opholde mig ved saa indlysende Præmisser. I denne Forudsætning bliver altsaa Spørgsmaalet: hvorledes skuffer man Mændene?

For at opnaae dette Øiemed, maa vi frem for Alt forvisse os to mægtige Bundsforvandte. Disse ere Mandens Stolthed og Forfængelighed. Den første vinde vi let ved det allerede ovenfor anførte Konstgreb, at vi stedse lade Manden, i det vi beherske Ham, blive i den Mening, at han behersker Os; at vi derfor fordre af ham alle de Offere, han skal bringe os, ikke som Tegn paa Lydighed, men som Tegn paa Høimodighed; ikke i en bydende, men i en smigrende og bedende Tone. — Men hans Forfængelighed bestikke vi derved, at vi bestyrke ham i den Indbildning, at vor Stræben sigter kun til, at behage Ham, at hans Kjerlighed er den eneste Afgud, vi med Liv og Sjel offre til. Have vi saaledes forsikkret os de høie Allierede, saa drage vi med alle Skjønhedens Vaaben til Feldts imod ham, og Seiren kan ikke længe blive tvivlsom.

Lader os oplyse Sagen ved et Exempel. Vi ønske at eie en kostbar Klædning, et moderne Service, en elegant Pragtvogn eller noget Lignende. Vort Ønske finder i Mandens Egensindighed en haardnakket Modstand. Hvorledes bære vi os ad, for at opnaae vort Maal?

Først rykke vi frem med den qvindelige Veltalenheds hele Styrke, opstille i Slagorden alle de Grunde, hvorfor vi ikke kunne staae tilbage for denne eller hiin o. s. v., forstærke den ved al den Magt af Vellyd, som vor Stemme formaaer, ved hine søde indsmigrende Accenter, som gjøre vor Bøn saa uimodstaaelig, især naar vi understøtte vor Tale med: min gode lille Mand! min søde Engel! min rare Dreng! og lignende currente Kjerlighedstitler; vi maa tillige lade nogle Brandraquetter fra vore Øine spille paa ham. Gjør dette endnu ingen Virkning, saa bryde vi med det svære Skyts op mod Centrum, og affyre et Kys paa hans Læber. Bliver han desuagtet i sin gamle Stilling, saa lade vi et maskeret Batterie af Sukke spille paa hans Hjerte. Nu endeligen er han beredt til at capitulere, kysser vor Haand, gjøre Afbigt for den os tilføiede Krænkelse, og beder om Tilgivelse og Amnestie. — Tilstaaes, og en øm Omfavnelse er Prisen for hans Lydighed. — Saaledes, mine Veninder, maa hvert Yndestbevis kjøbes med Offere. Saaledes maa vi bruge Skjønhedens Vaaben, og stedse tilkjæmpe Tøflen nye Trophæer.

Men sæt, alle vore Konster strande paa Mandens klippefaste Urokkelighed; da, mine Elskede, bliver os intet andet tilovers, end at trække vore Reserver til os, og at udføre et afgjørende Slag mod en endnu ubesat fiendtlig Side — jeg mener imod Mandens Medlidenhed. — Disse Reserver bestaae i Taarer, Besvimelser, Krampetræk, hvilke vi i Stormskridt lade rykke frem imod ham. En lille bitte Flaske med Assafoetide er den Bombardeerbasse, der ved sin blotte Lugt jager hver Modstander paa Flugten og lader os beholde Marken. Det maa have været en Qvinde, der opfandt dette Middel for Morsyge, og derved forbandt den dobbelte Hensigt, at læge Sygdommen og befæste Tøflens Herredømme.

Og med saadanne Vaaben, mine Veninder! seire vi sikkert endog da, naar Skjønhedens Vaaben mangle.

Lader os heller ikke afskrækkes ved det første mislykkede Forsøg; thi vise vi os strax store i vort sidste Vaaben, Urokkelighed og Udholdenhed, saa ville vi sikkerligen ogsaa omsider opnaae vort skjønne Maal.

Disse, mine Elskværdige! ere Grundsætningerne for den anvendte qvindelige Taktik, som jeg lovede at foredrage Dem. Og her slutter jeg denne Forelæsning med det oprigtige Ønske, at den maatte tjene til, snart at udbrede Tøflens Herredømme over hele Jorden.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Efter Deres Majestæters allernaadigste Befaling blev, i Anledning af Deres Høifyrstelige Durchl. Landgreve Carl af Hessens og høie Gemalindes Guldbryllup, i Gaar d. 30 Aug., Kl. 12, saavel Kjøbenhavns, som Frederiksberg Byes Fattige, bespiste med et Maaltid veltillavet Middagsmad.

Kongestadens Fattige, omtrent 1600 i Tallet, bleve ved den derværende Fattigdirections Omsorg bespiste i Kjøbenhavns Fattighuse, og kostede denne Bespisning omtrent 2000 Rbdlr.; Frederiksbergs-byes Fattige, omtrent 60 i Tallet, bleve bespiste i det derværende Hospital. Hver Fattig erholdt: $\frac{3}{4}$ Pd. Risengryn, 1$\frac{1}{4}$ Pot Mælk, $\frac{1}{4}$ Pd. Smør, 1 Pd. Oxekjød, 1 Pot godt Øll, $\frac{1}{4}$ Pd. Pudder-sukker, og et 8 Skills. Suurbrød. Hvad enhver heraf levnede, blev samme tilladt at beholde. Paa hvert af Stederne var en Præst og et Medlem af Fattigcommissionen tilstede, og tilkjendegav de der forsamlede Fattige, Hensigten af og Anledningen til denne Bespisning, bedende med dem den Algode om at udbrede sin Velsignelse over det høje Fyrstepar. Høitideligheden i Frederiksberg Hospital var saa meget større, som netop omtrent paa denne Tid, for fire Aar siden, hiin velgjørende Stiftelse blev indrettet til Huusly og Pleie for 24 Personer.

Høsten her i Sjælland er begyndt. Rugen staaer paa de fleste Steder godt, men Havren og Hveden ere ikke allevegne modne endnu. I det Hele bliver Høsten ikke saa fordeelagtig i Aar, som i Fjor. — Af Kirsebær til Syltning gives ikke mange; Fjerdingen betales med 14 Rbdlr.

Uagtet der i Sommer ere komne saa mange Vestfarere hertil med Colonialvarer, saa er Sukker og Caffe, istedet for at falde steget i Prisen. Ved sidste Auction betaltes Java Caffe med 8 Mk. og raae Sukker med 4 Mk. 12 ß. Pundet.

I det sidste Hefte af: Videnskabelige Forhandlinger ved Sjællands Stifts Landemode, læses en Afhandling om de nærværende Hindringer for det grønlandske Missionsvæsens Fremme, og Forslag til at afværge dem, af Hr. Pastor N. E. Wolf. Hvad der synes Forf. at være en vigtig Hindring er det ringe Antal Missionairer; hvoraf der forhen vare 10, og nu, siden Aaret 1792, kun ere 5 paa en Kyststrækning af 300 danske Mile. Naar Missionairerne vilde, som de burde, foruden deres bestemte Reise hvert Foraar, af og til om Sommeren besøge Grønlænderne, som da ere adsplittede, saa vilde i det mindste det sydlige Grønlands Missionairer, komme til at reise 400 Mile og derover, frem og tilbage. Forf. havde til sit længstbortliggende Annex 56 lange Mile, altsaa frem og tilbage 112 Mile, hvilken Reise ikke kunde gjøres i kortere Tid end 8 Uger, og dertil medgik over det Halve af hans 300 Rdlr. store Gage. Denne var ikke tilstrækkelig til at bestride Reiseomkostninger, naar han om Sommeren vilde besøge Grønlænderne i Fjordene og paa Øerne. Missionairernes Kaar ere saaledes meget beklagelige. — Catecheterne, som leve uden Tilsyn, passe deres Dont som Grønlændere, og forsømme saavel den døbte Ungdoms som de udøbte Børnes Undervisning. Familiefædrene tilbringe den bedste Sommertid, som burde anvendes til, paa Søen at samle Føde for den lange Vinter, med Jagt blandt Fjeldene efter Rensdyr, blot for at bringe deres Hustruer og Døttres Forfængelighed et Offer; thi for den grønlandske Kone og Pige er en Klædning af smukke, tidige Reenskind, hvad den kostbareste Pynt er for vore Damer. En fortrinlig Ære sætter den grønlandske Pige i, at række en rask Reenjæger sin Haand, og ikke lidet bryster Konen sig, naar hun, under fortrolig Passiar med sine Jevnlige, vidt og bredt fortæller, hvor mange Rener hendes Mand har nedlagt. Ider Grønlænderne saaledes hendriver Sommertiden, er Vinteren neppe halv tilende, før Hunger er hjemme i alle Huse og staaer tegnet i alle Ansigter. — En anden Hindring for Missionairvæsenet er den Omstændighed, at Europæer af den arbeidende Classe bringe moralsk Fordærvelse til Grønland, og Grønlænderen, der, liig et Barn efterraber Alt, troer at kunne gjøre hvad han seer Europæerne foretage sig. Ægteskabsbrud, Forførelse og Drukkenskab har derved indsneget sig blandt disse Naturmennesker. Og her ere europæiske Matroser deres Læremestere. Uagtet Grønlænderne kun have i deres Sprog Bekræftelsesordet: "sandelig", kunne dog de fleste af dem, under en Ruus, udtordne alskens Matros-Fordandelser — paa Dansk. Forf. forsikkrer, at han, under sit Ophold i Grønland, har maattet taale spottende Svar af en udsvævende Grønlænder, som han lod kalde til sig, for at give ham en Irettesættelse. "Tael til Dine Landsmænd", sagde han; de Kulle være klogere og bedre end vi, men ere langt værre. Naar Du har forbedret dem, saa tael til mig." — Forf. foreslaaer, at der istedet for fem burde være ti Missionairer, og foruden disse to duelige

Provster; at Missionairernes Løn maatte forhøies, og at de, ved deres Hjemkomst til Moderlandet, maatte nyde hurtig og god Befordring.

Nyborg, den 25de August. Tiden til det gavnlige Beltfiskerie er forhaanden, men Skade at Vind og Veir ikke ere føielige! Det ubetydelige der er fisket afsattes begjerlig; Silden falder stor og feed. (Hempels Av.)

Aarhuus, d. 24 August. Paa Onsdag Formiddag Kl. 10 ordineres i Domkirken Hr. Munch som Sognepræst til Beder og Malling, og Hr. Laurberg som Catechet og første Lærer ved Borgerskolen i Skanderborg. Prædiken holdes af Hr. Munch. (Aarhuus Av.)

I Aarhuus Avis af 27 August læses følgende: "I et af de Aar da der skreves meest om Berberisserne, tog T. W., nu 57 Aar gammel, et Stykke Takke af sin Fødegaard K., som han ikke kunde mindes var oplagt, altsaa havde det lagt mellem 30 og 40 Aar. Mellem dette Rug-Tag var meget endnu paa Vippe og Straae ligesaa sundt som da det blev oplagt, men næsten ingen Straae uden Rust fra Top til Rod, eller Vippe uden fuld Besæt af saa svange Kjerner at Musene ikke havde agtet dem værd at røre. I den Tid var Berberissen saa ukjendt i denne som formeentlig i alle Jyllands Egne. — Manden er endnu levende, og hans fulde Navn og Opholdssted kan erfares i Avis-Expeditionen. Lignende Erfaring vil ogsaa kunne gjøres paa andre Steder, naar man upartisk vil søge derefter".

Ribe, d. 27 August. Løverdagen den 17de indtraf paa Tanggaard, Lærschou Sogn, den særdeles og meget sjeldne Omstændighed, at, da Mandens Datters Bryllup holdtes, nedkom Brudens Moder i Barselseng, fødte tvende Pigebørn, hvoraf den ene blev begravet den 18de dennes paa anden Bryllupsdagen og det andet blev døbt i Lærschou Kirke. — Denne Mand kan altsaa med Sandhed sige: at have giftet een Datter, ladet een begrave og een døbe, paa een Dag: Neppe vil nogen af os som nu leve, kunne erindre en slig Begivenhed. (Ribe Av.)

Viborg. Onsdag d. 21 August ophørte den Regn, der med faa Dages Mellemrum vedholdt næsten i 8 Uger, og daglig i de sidste 5 Uger. Luften er nu temmelig kold med Nordost Vind.



Dette mærkelige Aar for Fugtighed og Kulde i Hundedagene, kan, som vi bør haabe, dog give et got Høstveir og tørt Efteraar. Høet, der paa mangfoldige Steder er bleven fordærvet, vil i Aar ikke kunne erstattes; men hvor man kan slaae 2 Gange, der kan ventes god Efterslet. Agurker og fine Havesager lykkes ikke i Aar. Træfrugter er der næsten intet af de fleste Steder her omkring, undtagen Kirsebær og Blommer. Men en usædvanlig Mængde Blaabær, Hindbær og andre vildvoxende Bær har Aaret frembragt. Endnu i Lørdags faldbødes Blaabær. Nye Kartofler har man allerede i 14 Dage bragt til Torvs.

(Viborg Samler.)

Kjøbenhavn, den 30te August. Den 28de d. M. ankom fra Bengalen her til Staden Skibet Maria, tilhørende de Herrer Ryberg & Comp., ført af Capit. Boy Eben. Dets Ladning, som ved Auction bortsælges den 2den October, bestaaer af: Circa 4500 Pd. Bengalsk Indigo, 5400 Pd. Schellack, 7500 Pd. Mocca Caffe, 22500 Pd. Java dito, 22000 Pd. Bomuld, 20000 Pd. Calliaturtræ, 10000 Pd. Snørrottinger, 30000 Pd. Benares Sukkere, 20000 Pd. Sago, 117000 Pd. Ingefær, 180000 Pd. Patna Riis, 20000 Pd. Turmerick, 21000 Pd. Tamarinder, samt 11 halve Fade Batavia Arrac.

---

Kjøbenhavns Børs den 30 August.

Cours. Hamb. 2 M. 707, a vista 715. Amsterdam 2 M. 650, a vista . . London 2 M. $32\frac{1}{4}$ Rbdlr. Spec. 715. — Speetier solgtes til $42\frac{3}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $93\frac{1}{2}$ a 94 pr. 100; Oblig. 81 a 82. Norske Sedler 42 a $42\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 10 Mk. 4 ß. a 10 Mk. 6 ß. — Disconto 3 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

I Følge Breve fra Bonn, faldt d. 19de Juli, under skrækkelig Torden, adskillige Stene i en Hauge ved Sternberg. Endeel Personer vare overværende derved. Een af Stenene veiede 100 Pd., andre 20 til 40 Pd., og de fondersøge en

Kirsebærtræ ganske og aldeles. De have en sorte-grøn Farve, og ligne, som sædvanligt, Jernslagge.

Visconti bemærker i sine Forelæsninger over Lord Elgins Konstsamling: af Billedernes Beskuelse fra Pantheon er det klart, at hvad man paa Frontonfeldterne selv ansaae for Reliefer, virkeligen have været Rundbilleder, saaledes anbragte, at de i Nærheden kunde betragtes fra alle Sider, og paa de Trapper, der førte til samme, kunde de ogsaa beskues bagfra. Mange Huller og Fuger i disse Billedværker vidne tydeligen om, at næsten alle Prydelser, som Vaaben, Spænder, Redskaber, Haarpynt, ogsaa paa Figurer af hvidt Marmor, vare udarbeidede i forgyldt Bronze. Blandt de Konstsager, Lord Elgin reddede, findes ogsaa et, blandt Ruinerne af Bacchus-Templet i Athenen fordum opgravet Relief, i den ældre ellilke Stiil, der var anbragt som Prydelse paa en Brønd i en Gaard. Phædrus's dobbelte Soelskive, som man kjender af Spon, har Lord Elgin ogsaa medbragt, og blandt de 64 Epigrammer eller Steenskrifter, findes den berømte Bustrophedom-Indskrift fra Sigeum, som det franske Gesandtskab hos Porten allerede i hundrede Aar havde beilet til.

I Nyyorkske Tidender meddeler en Dr. Mitchel Efterretning om en Miss R's dobbelte Bevidsthed. Hun havde, ved gode Anlæg og en god Opdragelse, erhvervet sig mange Kundskaber, da hun i Mandbarheds Aarene, efter en dyb Søvn, pludseligen ganske mistede Hukommelsen og følgeligen ogsaa sine Kundskaber. Hun maatte paa ny begynde at lære at læse og skrive ꝛc., faldt imidlertid, efter nogle Maaneders Forløb, atter i en lignende Slummer, og befandt sig, da hun vaagnede op, i samme Tilstand, som førend hiin Søvn paakom hende, uden at vide hvad der var foregaaet med hende, efter samme. I en Tid af fire Aar skal denne gamle og nye Bevidsthed afvexle med hinanden, saa hun i Almindelighed kun nøie kjender saadanne Personer og Ting, som hun i begge Tilstande har havt Leilighed til at lære at kjende.

Da i forrige Aar den i Goa værende Inquisitions Acter, efter den daværende Prindsregent af



Portugals Befaling, bleve høitideligen brændte, varede denne Auto da Fee i hele tre Dage.

The Courier indeholder en Skrivelse fra en Stabsofficier, dat. St. Helena d. 19 Mai, hvori denne forsikkrer, at han, uagtet han havde opholdt sig fem Uger paa Øen, kun har seet Napoleon B. en eneste Gang, fordi samme ikke kan lide de Authoriteter, der bevogte ham. En Dag efter Ankomsten gik Brevskriveren i Selskab med Admiralen og flere Officierer hen til ham. B. undskyldte sig med en Upasselighed; ved næste Besøg erklærede han reent ud, at Admiralen, som han bærer stort Had til, maatte blive tilbage. — Han underholdt sig en halv Time med Gouverneuren (Sir H. Lowe) paa Italiensk, og derpaa henvendte han sig til Officiererne, som han gjorde de sædvanlige Spørgsmaale angaaende deres Fædreneland. B. skal i sit Udvortes have forandret sig meget. Han er bleven meget ældre, er meget plussere, har tykke, yderst blege Kinder og bliver skaldet paa Issen. Han gaaer sjeldent i Uniform, og den civile Dragt klæder ham ikke. Han bar en grøn Kjole, thi han holder af den grønne Farve — Haabets Farve. — Det er hans Jagtkjole; paa hver Knap staaer et andet Dyr, som Ræve, Hjorte, Hunde ꝛc. Han klager meget over, at Engellænderne have sendt ham herhid. Gouverneurens Huus er overordentlig skjønt. Fasaner og Agerhøns findes her, ligesaavel som vilde Paafugle i Mængde. — Gouverneuren har givet den Befaling, at den Officier, som B. personlige Bevogtelse er betroet til, skal agte vel paa, at hans Fange bliver under Bevogtning, og at han hver 6te Time, saavel om Dagen, som om Natten, skal besøge ham.

Den forrige Konge af Sverrig skal have i Sinde, i Fremtiden at opholde sig i Frankfurt a. M. under Navn af Gustav Adolph Gustavsson.

Paa Raadhuset i Hamborg har man ophængt et skjønt historisk Malerie, forestillende den russiske Keis. Generals Grev v. Benningsens Indtog i Hamborg, malet af den berømte Tischbein. Det er anbragt paa samme Plads, hvor tilforn Napoleons Billedstøtte stod, der førtes, som Trophe, til St. Petersborg.

Den i London 1815 udkomne Sketch on a tour to Copenhagen through Norway and Sweden, by Jens Wolff, 1 Vol. 4. roses som rig paa historiske Noticer.

Blandt de nyeste Værker, som Gouvernementet i Bengalen har befordret til Trykken, høre 1) en hindustansk-engelsk Ordbog, af Capt. Thom. Roebuk; 2) en persisk-arabisk-engelsk Ordbog af Johnrich Houghton; 3) Houdeegutool Bulaghut d. e. Afhandlinger om Persernes Rhetorik og Prosodie, udgivet af Muoluven Jan Ulee; 4) Pooroosch Pureechi, ell. Menneskeprøven (indeholdende Hinduernes Moral) en Oversættelse af Sanscrit i den sædvanlige Overhindustanske Mundart; 5) en Oversættelse af Soohrabs Historie i engelske Vers, af Jak. Atkinson, tilligemed den persiske Original; 6) Qumus (Kamus) en bekiendt arabisk Ordbog, af Schuck-Ahmed, en født Araber; 7) en Grammatik i Telinga-Sproget af W. Curey; 8) Sinesisk Sproglære af Morrison; 9) Nulokyn, et berømt fortællende Digt, udgivet af Babuhram Pundit og forhen oversat i persiske Vers af Fuzih.

Hvor meget man nu i Tydskland begynder at lægge sig efter den nordiske Mythologie, sees deraf, at der i Aar er udkommet i Leipzig: Kleines Handbuch der Nordischen Mythologie. Für Schulen und Freunde der Mythologie; hvilken Forf. troer at være nødvendig til at forstaae de nordiske Digte. Men at han ikke har været Arbeidet voxen, har han tilfulde deri godtgjort. Saaledes siger han: "at den nordiske Mythologie maa være meget gammel, da den allerede for 2000 Aar fandtes hos alle asiatiske Folk f. Ex. Hunnerne — Slaverne, i Britannien hos Angelsachserne."

Extract af Ridder Joseph Bangs Afhandling om Rust i Kornet, indført i botaniske Annaler for Juni Maaned 1816. — Botanikerne have længe havt Kundskab om at Rust i Kornet foraarsages ved en liden Snyltesvamp, som sætter sig paa Bladenes Stilke og Straaet af Planten. Dette er gjort beskueligt ved Kobbere, stukne efter microscopisk Forstørrelse, og derved anmærket, at det stribede Udseende paa Overfladen af Straaet, som kan bemærkes ved et almindeligt Forstørrelses-



Glas, foraarsages ved afvexlende langagtige Aabninger i samme, af hvilke den ene er uden Aabning, den anden forsynet med tvende Rader af Pori eller Munde, tillukt i tørt men aabnet i vaadt Veir, og vel beregnet til at inddrikke flydende Materier, naar Straaet er fugtigt. Igjennem disse Pori, som ogsaa forefindes paa Bladene og Stilkene, formodes Sæden af Svampene at vinde Adgang, og paa Bunden af de Huulheder, til hvilke disse leder, spire de og skyder upaatvivlelig deres smaae Rødder i den celluløse Textur paa hiin Side af Barken, hvor de drage deres Næring ved at opsnappe den Saft som af Naturen var bestemt til at give Kornet Trivelse. Kornet bliver da følgelig indkrympet, i Forhold som Svampene ere mere eller mindre talrige paa Planten og som Kjernen blot formindskes i Kornet, medens den barkagtige Deel bliver ubeskadiget, er Forholdet af Melet til Klidene altid formindsket i samme Grad som Kornet er blevet lettere, hvilket kan gaae saavidt at det ikke er værd at tærske. — Ethvert Slags Korn er udsat for at blive befængt med Rust, men Vaarkornet mindre end Vinterkornet, Rug mindre end Hvede, sandsynligt fordi den modnes og omhugges førend Svampene have faaet Tid til at vinde betydelig Tilvæxt. Kjernen fordærves ikke saa let, endskjøndt Straaet er meget plettet, fordi hele Stilken af Naturen er indhyllet i Strømper eller Grunden af Bladet, derfor kan Svampen ikke saa let faae Adgang til Straaet. — I Henseende til Oprindelsen og Fremgangsmaaden af denne Sygdom, er det sandsynligt, at Bladet først bliver smittet i Foraaret, eller tidlig om Sommeren førend Straaet skyder; Svampen har da en brandguul Farve, efterat Straaet er guulnet antager Svampen en mørk chocoladebruun Farve. Svampene ere saa smaae, at ethvert af Straaets Pori kan fremb ringe fra 20 til 40 Stykker, som enkelt indeholder i det mindste 100 Frøekorn. Hvorlænge det varer inden den kommer til Modenhed er uvist; i den varme Tid ikke længere end een Uge, er det saa, hvor besvangret maae Luften da ikke, mod Enden af Sommeren, blive af dette fine Støv, som ved mindste Vind kan kastes paa utallige Strækninger af Kornagre. (Fortsættes.)

# Sorge-Cantate over Biskop Johan Nordahl Brun, ved Sorgehøitiden i Bergen, den 5te August 1816.

Af L. Sagen.

---

Ærens Sol ei Sorg fordunkler,
Her i Taaredug den funkler —
Norges Yndlingssøn er død!
Nor, snelokket og nedbøiet,
Sætter sig med Graad i Øiet,
Stirrer sorrigfuld i Skjød;
Og den Gamle sukker kun:
Fred med dig, min Nordahl Brun!

Fader Nor saa sjelden græder,
Kraft og Fasthed er hans Hæder,
Her sit Krav Naturen har —
Gubben har ei stort at miste,
Og nu lagdes her i Kiste
Hvad ham Dyrebarest var.
Som han elsked', elsked' kun
Ham igjen vor Nordahl Brun.

* * *

Sluk't Ilden er i Skjaldens lyse Øie,
Og kold den Haand, som greb i Strengen varm;
Stum er de Læber, som i Livets Møie,
I Feidens Tid gjød freidigt Mod i Barm.
Rind, Vemodstaare! paa det brustne Hjerte,
Som slog med Ungdoms Kraft for Fødestavn,
Som deelte venligt vores Fryd og Smerte,
Og blev det samme midt i Dødens Favn!

Det Aasyn, der var blid som Morgenrøden,
Og dog med Lyn til Jorden Nidding slog,
Der fryded Smerters Søn i selve Døden,
Og Manden huld, som Barnet til sig drog,
Ak! dette Aasyn Dødens Liin indhyller —
Den Stemme, som udbredte Jesu Trøst,
Fra Herrens Tempel os ei meer' hentryller
Livsaligen til Aanderigets Lyst. —

Hvo sang som Du, Du sølvgraa Skjaldekæmpe!
Paa høie Fjeld — for Kæmpers Fødeland?
Hvo vakte Kraft, hvo monne Frækhed dæmpe
Som Du, vor Demosthen! Du Kraftens Mand?

Som Yngling alt Du reiste Bautastene
Paa Einars og hans gjæve Brødres Støv,
Da fletted' sammen Nor og Melpomene
Din Krands af Laurens og af Egens Løv.

Rind, Vemodstaare! da — — hvo er tilbage
Som vækker høit og djærvt af Sløvheds Blund?
Den faldt den stærke Eg fra fordums Dage,
Som samled' os om sig i Stormens Stund!

Hvo husker ei — Du stod med Lokker hvide
O Gubbe! og tiltalte Mænd af Ord?
Bød Drotten kjekt igjennem Stormen stride
Og styre høit med os som Mænd i Nord?

Det er forbi! — og intet, intet kalder
Nors første Taler, første Skjald igjen!
Dog, græder ei! — han midt i Isgraa Alder
Stod selv saa stærk, og Døden saae som Ven.

Hans Dont var endt — saa roligen han trykked'
Sit Øie til — og trofast Hustru bad
Et ømt Farvel, mens Religionen smykked'
Hans kolde Tinding med sit Olieblad.

Saa døer den Mand, der vandrede for Herren —
Fred, Sandheds-Kæmpe! med dit Støv i Grav!
Erkjendtlighed evindelig som Æren
Skal slynge Blomster om din brudte Stav.
Dit Qvad skal Norrigs sidste Slægt istemme
I Bjerge-Lie, i dunkle Granelund;
Og før skal Nor sit Navn, sin Æt forglemme
Før han forglemme skal sin Nordahl Brun!

* * *

Helten monne vore Fædre
Bedst ved Daad og Idræt hædre,
Og vi følge deres Spor.
Norske Brødre! lad os sværge,
Ved Hans Minni, kjekt at værge,
Virke for vor Fader Nor!
Skjaldens Minde hædres ved
Kjekhed, Kraft og Enighed!

Luen, som hiin Gubbe tændte,
Som for gamle Norge brændte,
Slukkes ei af Døgnets Vind!
Sindig, ædel, mandig Tale
Lyde gjennem Norges Dale,
Vække Kraft og Alvorssind!
Indtil Døden, troe som Han,
Elske vi vort Fædreland!

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 71.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 3 September 1816.

## Hvad er interessant?

Vore Purister, som jeg, i Analogie med Skorsteensfeiere, gad kalde Sprogfeiere, have længe havt Travl med at finde et danskt Ord for interessant, og i de Tider, da man søgte at faae Surrogater for Alting, lige indtil et Surrogat for gammel dansk Ærlighed, oversatte Nogle dette Ord med deeltagelig. Uagtet denne Oversættelse i mange Henseender var meget passende, saasom naar Talen var om en interessant Casse, en interessant Bogholderplads, en interessant Commissair- og Curatorpost i et Bo o. s. v., kort sagt, i alle de Stillinger i Livet, hvor det kommer an paa at tage Deel i noget, saa gives der dog Tilfælde, hvor det Ord "deeltagelig" ikke lader sig bruge istedet for "interessant", thi hvor upassende vilde det ikke være f. Ex. at sige et deeltageligt Fruentimmer, istedet for et interessant Fruentimmer; enhver deeltagelig Dame behøver jo ligesaalidet at være interessant, som en interessant Dame just behøver at være deeltagelig. — Saadanne Betragtninger anstillede jeg nyligen i min Sopha, da min Tjener kom og lod mig vide, at der var forspændt. Jeg saae paa Uhret, fandt at Klokken allerede var tolv, og sagde: "lad kjøre frem!"

Jeg var indbudet til et Middagsmaaltid hos min Ven F., der tilbragte de bedste Sommerdage paa sin Villa, to Mile fra Byen. For otte Aar siden havde denne Villa været en Bondegaard. Men en riig Speculant kjøbte den, lod den nedrive til Grunden, opførte et italiensk Lyststed i samme Stiil, som en romersk Villa, der, efter Colomella, vare inddeelte i Villa rustica, Villa urbana og Villa fructuaria. Speculanten gik alle Speculanters Vei; hans Villa blev sat til Auction, og min Ven F. kjøbte den for Spotpriis. — Jeg steeg af i Villa urbana, hvor de Fleste af Selskabet havde forsamlet sig, for at conversere. En fornemme Mand var meget fordybet i en Samtale med min Ven, og omkring ham stod en stor Kreds af Damer og Cavalierer, der opmærksomt syntes at høre paa hans Tale. Efterat jeg havde hilset paa min Ven og de øvrige af Selskabet, satte jeg mig ned paa en Stoel, for at hvile mig lidt, da min naturlige Corpulence ikke godt taaler at kjøre to Timer i eet, i en Hede af 23 Grader Reaum. og paa en Vei, der ikke sjeldent minder om de arabiske Sandørkener, i hvis Sand man levende kan steges, saaledes som den indtørrede Mand, der forevises paa Konstkamret, tydeligen nok kan godtgjøre. Hvad mit Legeme havde liidt af Kjørslen, ventede jeg min Aand vilde finde Erstatning for i den fornemme Mands Tale; thi uagtet hans Hjulbeen, hans pyramidalske Ryg, hans intet mindre end symmetriske Skuldre, der stode i et Forhold til hinanden, som det nuværende Frue Taarn til St. Petri Taarn, ikke røbede det mindste af nogen Velbaarenhed, saa blev det Ord Velbaarenhed dog saa ofte igjentaget, at jeg maatte tage Fornuften

fangen under Troen, og forudsætte, at den precieuse Herre var en velbaaren Herre. Jeg tvivlede ikke paa at det var Ting af stor Vigtighed, han talde om, og jeg begyndte at lytte med saa meget større Opmærksomhed efter hans Tale, som han hvert Øjeblik betjente sig af det Ord interessant, hvilket jeg nyligen havde tænkt over. Efterhaanden fortyndede den om ham forsamlede Kreds sig, og det blev mig nu saa meget lettere at høre tydeligen hvad han sagde.

"Jeg kan ikke beskrive Dem hvad det er en interessant Kone — den Fru Strip. Det er sandt — hun er af simpel Extraction, men man spiser ganske superbe hos hende. Hendes Huus er det interessanteste Sted, man kan ønske sig. Forleden spiste jeg der til Middag og Aften, og jeg forsikkrer Dem, Retterne vare saa interessante, at man ikke kunde ønske sig dem bedre paa et fyrsteligt Bord. Først havde vi Carper med Viinsauce, ganske superbe tillavede — ganske delicate; saa havde vi falsk Skildpadde — nu kan jeg forsikkre Dem, jeg har aldrig smagt ægte Skildpadde, som interesserede mig saa meget som denne falske. Jeg præssede Fruen, at hun dog endeligen skulde give mig en Recept paa denne delicate Ret, da jeg fandt den saa yderst interessant, men hun vilde partout ikke; hun paastod, det var et Arcanum, som hun havde faaet af en Mand, paa hans Sygeseng, og som hun, under ingen Betingelse, turde aabenbare. Derpaa fik vi en Grisesteg, som ikke allene smagte delicat, men som var saa interessant udpyntet med Grønt, at dette ellers i Livet saa obscene Dyr, nu saae saa lækkert og slikket ud, at man kunde faae Lyst til at kysse det. Men nu kom det allerinteressanteste. Man bar et Fad med Pølser frem, og jeg holder færdeles meget af Pølser. Men da man vil til at lægge dem for — mon Dieu, hvilket Spectakel! Pølserne stige i Veiret, ligesom Luftmachiner, og spadsere omkring under Loftet. Hele Selskabet blev ganske perplex over dette ligesaa interessante, som nye Syn. Man hvisker til hverandre — men ingen kan blive klog paa disse miraculøse Pølser. Omsider opklarer den smukke Vertinde hele Hemmeligheden, og hvad mener De — det Hele var et physisk Experiment; Pølserne vare à la Montgolfier — c'est à dire — fyldte med brændbar



Luft. Kun Skade, at saa delicate de saae ud, kunde de dog ikke spises; men det Puds, Fruen havde spillet os, var saa interessant, at hele Selskabet begyndte hjerteligen at lee over det naive Indfald."

Jeg havde saaledes her Leilighed til at gjøre af denne levende Kogebog adskillige Bemærkninger over Ordet "interessant"; men midt i mine Betragtninger, traadte min Ven F's Kone ind, og bad Selskabet at tage Haugen med sine nye Anlæg i Øiesyn. Vi gik derud, og her fik Velbaarenheden atter Leilighed til at gjøre adskillige interessante Bemærkninger.

"O, mon Dieu! hvilken interessant Udsigt", raabte Velbaarenheden, i det Fru F. havde ført os op paa en Bakke i Enden af Haugen, hvorfra man kunde overskue den hele omliggende Egn, ligesom i et Panorama. "Nu har jeg seet mange superbe Udsigter, vedblev Velbaarenheden, men aldrig nogen interessantere. Hvilken Afvexling! Hvilken Mangfoldighed!" — Vi gik nu videre og kom til et ægyptisk Tempel, hvor min Ven F. havde anbragt den berømte Dyrekreds, hvoraf en Franskmand har beviist, at Verden i det mindste var 15000 Aar gammel. Hr. F. udbredte sig over denne Gjenstand, og Velbaarenheden forsikkrede, at det var yderst interessant. Vi gik derpaa igjennem nogle labyrinthiske Gange, og befandt os med eet paa en stor Grønning, hvor, for at bringe Alting Naturen saa nær som muligt, en Qvie græssede. Velbaarenheden, som blev bange for Dyret, og antog det for en Tyr, vilde retirere; men da han hørte at det var en Qvie, der ikke var ældre end sex Maaneder, endskjønt den var ualmindelig stor af sin Alder, fattede han sig igjen, og forsikkrede, at han var en stor Elsker af Naturhistorien, og at denne Qvie især var ham interessant for sin ualmindelige Størrelse.

Vi fortsatte vor Promenade, og kom over en Bro til en Eremitage; derfra til en Ruin. "Denne palmyriske Ruin, sagde min Ven F., har min Formand, Kaptein Peersen anlagt, førend han selv blev til Ruin." — "Hvorledes, spurgte Velbaarenheden, i det han tog sin Lorgnette frem, der var befæstet ved hans Vest — er denne Ruin af den ruinerede Kaptein Peersen? Det er mig en høist interessant Efterretning; hans Kone

har netop i Gaar søgt om en Plads i Abel Cathrines Kloster, og i sin Ansøgning beraabt sig paa sin Mands Ruin."

Da Selskabet havde beseet den hele Hauge, gik vi tilbords, og tilfældigviis kom jeg til at sidde ved Siden af den interessante Velbaarenhed. — Har Deres Velbaarenhed været paa sidste Forhal, spurgte en mig ubekjendt Dame, der lod til at være fremmed. — "Ja, jeg har, svarede hiin, — jeg finder det ganske charmant — særdeles interessant. Især fandt jeg Herkules's Tempel, som i min Barndom hedte Samsons Tempel, ganske ypperligt oplyst. Et Forhal er overalt et interessant Billede paa vor Tidsalders Oplysning. En Obscuritet rundt omkring, som i Graven, og kun enkelte Partier oplyste med brogede Lamper. En af Gjæsterne, der syntes at være en Lærd, fik nu, da han hørte det Ord Oplysning nævne, ogsaa Leilighed til at lade sin Stemme høre, og udbredte sig temmelig vidtløftigen over dette Emne. Men een af Damerne, som lod til at kjede sig ved denne lærde Afhandling, spurgte: hvoraf det Ord Vox- eller Forhal egentlig kom. "Det skal jeg saa man sige Dem, min charmante Frue, tog Velbaarenheden strax til Orde — seer De, Fox var en meget berømt Minister i Engelland, en god Ven af Napoleon, enfin, en toutafait Karl. Han var den første Opfinder af denne Folkeforlystelse. Ja — det veed jeg bestemt — jeg har altid fundet det yderst interessant at anstille etymologiske Undersøgelser. De skjærpe Forstanden — lede til Grundighed, kort sagt, Etymologien er et interessant Studium." Den Lærde, som her befandt sig i sit rette Esse, loe hele Tiden i Skjægget, og vilde, rystende paa Hovedet, rykke ud med sit: "Deres Velbaarenhed tillade, Vauxhall kommer hverken af Vox eller Fox" — men Velbaarenheden, der havde en Mund som en Peberqværn, vidste stedse at falde den Lærde saaledes i Flanken, at han aldrig kunde komme videre end til sit "Vox eller Fox"; Velbaarenheden havde saa mange Anecdoter paa rede Haand at afparere den lærde Mand med, at denne, omsider kjed af at spilde fine Perler paa saadanne Skabninger, trak sig i største Orden tilbage til sin Tallerken og analyserede det Stykke Kalkunsteg, han havde liggende for sig. Nu ledte Traaden af Samtalen til Hovedstadens Chronique scandaleuse, og denne fandt Selskabet saa interessant, at hvor megen Umage den lærde Mand end gjorde sig for at bringe det nylig udkomne interessante Heltedigt paa Bane, saae han sig dog ikke istand til at komme til Orde.

En af Gjæsterne havde medbragt de med sidste Post ankomne tydske Aviser. Velbaarenheden spurgte strax om de indeholdt noget interessant Nyt. "Intet Nyt, men lutter Gammelt — svarede Avisoverbringeren — i det mindste intet Nyt fra Jorden. Den berømte Herschel i Engelland, har meddeelt en Efterretning fra Himlen, og den viser, at Revolutionerne strække sig nu lige til Melkeveien; at der falder hele Bunker af Stjerner ud af den, og den maa i sin Tid ophøre at være Melkevei." — "Ih, saa beholder Jesper Ridefoged jo Ret, — raabte en Junker, der sad lige for mig, — at Maanen er af en grøn Ost, thi naar Melkeveien bliver tyk, saa bliver den jo til Ost, og da Melkeveien bestaaer af lutter Stjerner, saa blive disse jo til Ost — hi, hi, hi!" Junkeren ventede formodentligen, at Alle skulde besvare hans Hihihi! med et skingrende Hahaha! men det blev der intet af denne Gang, thi, hvorlidet end de fleste af Selskabet syntes at kjende til Herschel og Melkeveien, saa lod det dog, som de besad saa megen Fornuft, at de ikke vilde lee af det, de ikke forstode. Velbaarenheden meente, at slige Opdagelser dog ikke vare saa ganske uinteressante paa en Tid, da Aviserne vare saa flaue, og man ikke hørte det mindste til Krig, Massacre og Bombardementer, uden Pokker i Vold i Algier og Tripolis.

---

Jeg havde saaledes practisk Leilighed til at anstille Bemærkninger over, hvor mange og forskjellige Begreber, man her tillands forbinder med det Ord interessant; at det snart tages i en god, snart i en ond, nu i en ædel, nu i en uædel Bemærkelse. Ordet er saaledes aldeles uoversætteligt; thi enten man taler om en Grisesteg, eller et Heltedigt, en Pudsemager eller Homer, en scandaleus Anecdot eller en deilig Udsigt, saa betjener man sig af interessant som Tillægsord.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Hr. Malthe Conrad Brun, der nu henved tyve Aar har opholdt sig i Paris og valgt Frankrig til sit andet Fædreneland, vedbliver at udmærke sig der ved Skrifter, som udenlandske Blade ikke noksom kunne rose, og han synes at blive for Frankrige en anden Winslow. Som Udgiver af Dagbladet Quotidienne, der har en Afsætning af 5000 Exemplarer, finder han i Frankrigs Hovedstad sit rigelige Udkomme. Et af hans nyeste Værker er en mathematisk og physisk Geographie, som E. A. W. Zimmermann har oversat paa Tydsk, og hvorom Recensenten i Leipz. Lit. Zeit. siger: "En Skribent, der saa ganske har sin Gjenstand inde, som vor Forf., giver Rec. ikke Leilighed til nogen Bemærkning, den undtagen: at han har været fortrinlig heldig med Værket. I Sandhed, den, selv for en almindelig Læser, tilstrækkelige Klarhed, forenet med dyb Grundighed, finder man i faa Bøger i saadan Fuldkommenhed, som her." — Danmark har fra ældre Tider havt den Skjebne, at ikke faa af dets ypperste Hoveder levede, virkede og døde fjernt fra dets Kyster. Tycho Brahe døde i Prag, Winslow i Paris, Zoega i Rom; Thorvaldsen lever i Rom, Steffens i Halle, Malte-Brun i Paris, Niebuhr i Berlin. Vist nok er det en Sandhed, at disse Mænd maaskee tildeels ikke havde uddannet sig i saadan Grad hjemme som udenlands, hvor Leilighederne for Geniets og Talentets Udvikling ere flere, og de Opmuntringer, de nyde af Almeenheden for deres Anstrængelse, større; men ikke desto mindre bliver et saadant Tab for Fædrenelandet, i Almindelighed betragtet, dog altid et Nationaltab; thi udmærkede Hoveder høre i ethvert Land til de sjeldne Naturproductioner.

Nakskov, den 27de August. Fra den 13de til den 27de August er ved Nakskov Toldkammer følgende Skibscapitainer ind- og udclareret: L. Smidt til Kjøbenhavn med Hvede. R. Jensen til Stockholm med Hvede. Berg til Kjøbenhavn med Hvede. J. Diderichsen til Kjøbenhavn med Hvede. C. Andreassen til Kjøbenhavn med Hvede og Stykgods. L. Andersen til Aarhuus med Tømmer. J. Friis til Aarhuus med Hvede. Poul Willøe fra Sønderborg med Brændeviin. P. Hansen Røe fra Svendborg, baglastet. En Baad fra Colding med Jydepotter. — Alle hjemmehørende i Nakskov. — C. Willøe fra Nysted, baglastet og herfra til Kjøbenhavn med Flyttegods.

(Mariboe Av.)

Odense, den 30 August. I Aaret 1818 indtraffer Paaske den 22 Marts efter den i Kronologien saakaldte cykliske Regning, efter den astronomiske egentlig 8 Dage senere. Dette er den tidligste Datum i Aaret, da Paasken kan indtraffe, nemlig Dagen efter Jevndøgn, hvilket giver 27 Søndager efter Trinitatis. Saa tidlig Paaske har Man ikke havt siden 1761, og faaer ikke igjen førend Anno 2285. Der bliver i 1818 en Sol- og en Maaneformørkelse. — — I Tirsdags jordedes afdøde Haugeinspecteur Müllers Liig paa den af ham selv anlagte smukke Assistentskirkegaard her ved Byen, hvor han selv havde udseet sit Hvilested, paa høire Haand strax indenfor Indgangen. En talrig Skare fulgte Liget til Graven, hvor Hs. H. Hr. Stiftsprovst Dr. Tetens med inderlig Varme tolkede Almeen-Følelsen ved Tabet af denne virksomme og agtede Medborger. — Hvilken sjelden Mand han var i sit Fag, og hvor heldig han stedse vidste at forene Natur og Konst, derom vidne de mange skjønne Hauge-Anlæg og smagfulde Lystpartier, der findes af ham her i Landet. Han var dertil en meget dannet Mand, og hans blide Karakteer havde erhvervet ham Alles Agtelse og Kjerlighed.

(Hempels Av.)

Viborg, den 29 August. Magen til den ædle Hjelpsomhed til at frelse Menneskeliv, som udøvedes i Aerøeskjøbing den 18 August, havde man i Fjor Sommer her i Viborg, da en Majors Søn, omtrent 7 a 8 Aar gl., af Overgivenhed faldt ned i Husets Brønd, hvor Forældrene boede. Hans Skrig kaldte snart Folk sammen; men som det gjerne gaaer ved slige Leiligheder, bestod Deeltagelsen i at hyle og bejamre Barnet, uden at man overlagde Midler til i Hast at redde ham. Til al Lykke gik snart efter hans Fald Kjøbmand Peder Ginnerup forbi Huset, som var ude for at bede Fadder og, uagtet han derved fik en for sine Klæder ganske modsat Bestemmelse, steg han, forsynet med en Stige, øieblikkelig ned, og bragte Drengen uskad i Hast op af Vandet. At

denne menneskekierlige Handling ikke da offentlig kundgjordes i Samleren, havde allene den Grund, at Barnets Fader var fraværende og det ville saaret Moderens Hjerte end mere at see denne Tidende saa offentliggjort; men nu, da og hun er reist herfra Byen, synes det billigt at yde Manden den Hæder, han fortjente. — — Høsten er i fuld Gang. Veiret særdeles gunstigt. Rugen er meget moden. Næsten hver Nat fryser det.

(Viborg Samler.)

Kjøbenhavns Børs den 3 September.

Cours. Hamb. 2 M. 707, a vista 715. Amsterdam 2 M. 653, a vista . . London 2 M. 32¾ Rbdlr. Spec. 715. — Specier solgtes til 43 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 94 pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler 42½. Svenske Sedler 10 Mk. 12 ß. — Disconto 8 PC.

## Blandede Efterretninger.

I Fortegnelsen over Forelæsningerne ved det Kongel. Frederiks-Universitet i dets syvende Halvaar fra Begyndelsen af August-Maaned 1816, ere Forelæsninger anmeldte af 18 Academiske Lærere, nemlig: Professorerne Skjeldrup, Sverdrup, Rathke, Rasmusen, Platou, Sørensen, Thulstrup, Esmark, Keyser, Hersleb, Hansteen, Lange og Steenbloch, Lectorerne Stenersen, Lundh og Orry, Docent Dahl og Lector Steenbuch. I Fortegnelsen er anført, at Universitetets Bibliothek er aabent fra Kl. 1 til 2 de fem første Dage i Ugen. De i sidste Halvaar med Universitetets Lærere skeede Forandringer og Forfremmelser ere følgende: Rasmusen er af Storthinget udnævnt til Medlem af Interims-Directionen for Norges Bank i Christiania, Lector Hansteen er udnævnt til Professor, Assessor ved Christiansfands Stiftsoverret, L. Lange, til Professor i Lovkyndighed, af Kongen er han benaadet med Nordstjerne-Ordenen, og af Storthinget udseet til Suppleant i Lov-Committeen og udnævnt til Suppleant i Interims-Bank-Directionen i Christiania; C. Steenbloch, der forhen har været Overlærer ved den lærde Skole i Frederiksborg i Sjelland, er beskikket til Professor i Historien; Procurator Steenbuch uenævnt til Lector i Lovkyndighed. Af Professor C. Smith ere ingen Forelæsninger anmeldte, da han endnu opholder sig udenlands. (Norsk Rigstid.)

(Slutningen af Udtoget af Ridder Joseph Bangs Afhandling om Rust i Kornet; see forr. Numer.)

Landmanden har troet, men Botanikerne ei villet tilstaae, at Hvede, som staaer i Nærheden af Berberisbuske, sjelden undgaae Rusten, hvilket skulle foraarsages ved Melet af Blomsterne, som virkeligt er guult og ligner Rusten i dens tidlige Tilstand. Dette er kuns Gisning, men da det derimod er vitterligt, at Berberisbladet hyppig angribes af en Snyltesvamp, vel større, men forresten meget liig Rusten, er det mueligt at begge ere af een og samme Art, og at Frøekornet fra Berberissvampen kan blive overført paa Hveden. — Med Hensyn til Sygdommens angivne Oprindelse og Fremgang gisnes, at den kan føres i Marken ved det smittede Straae, som heelt føres ud blandt Gjødningen, hvilket da kunde forebygges ved een Forsigtighed, ikke at blande Straaet i Møgbyngen; ogsaa anprises at udluge om Foraaret de unge Planter, som have brandguule eller sorte Striber paa Bladene eller Straaet. Det med Rust smittede Straae formodes at indeholde flere nærende Dele end sundt Straae, og altsaa at maatte være trivseligere til Creaturets Foring, om Qvæget ellers erfares at befinde sig vel derved (Hos mig, i Aaret 1800, fik Qvæget stedse Durkløb naar vi fodrede 2 Dage dermed). Det indskrumpne Korn formodes at kunde bruges til Sæd, naar det ellers ikke er svangt.

C. M. Wielands Samtale med Napoleon. — I Efteraaret 1808 blev den berømte Congres holdt i Erfurt, medens de der forsamlede Fyrster, paa nogle Dage, besøgte Hoffet i Weimar. Ved Middagstaflet d. 6 Oct. traf det sig, at Fyrste Primas, i Løbet af Samtalen, kom til at berøre den Wielandske Spaadom angaaende Napoleon og sammes Ytringer om hem. Napoleon blev derved nysgjerrig efter at see ham. Da Wieland netop samme Dag ikke var kommet

til Hove, og tillige havde frabedet sig nogle Indbydelser, under Foregivende at hans Sundhed ikke tillod ham at komme, saa blev det derved. Men samme Aften opførte de af Napoleon til Waimar kaldte franske Skuespillere Cæsars Død af Voltaire, og nu kunde Wieland ikke modstaae den Lyst, at see paa eengang den franske Keiser, de franske Skuespillere, og blandt dem Talma. Han havde sin Plads i en liden Sideloge, tæt ved Theatret, hvor ellers Hertugen pleiede at være. Napoleon kunde ikke løfte Øinene i Veiret, uden strax at blive ham vaer, og da dette med en sort Fløiels Kalot bedækkede, ikke Hverdags Oldingshoved var ham paafaldende, saa forespurgte han sig angaaende samme, og hørte nu, at det var Wieland. Paa Ballet spurgte han nu igjen efter ham; Hertuginden befalede, at sende strax en Hofvogn efter ham, og Wieland indfandt sig henved Kl. 10½ om Aftenen i sin sædvanlige, men stedse anstændige, Klædedragt. — "Neppe havde jeg — skriver han selv — været der nogle Minuter, saa kom Napoleon fra en anden Side af Salen mig lige i Møde; Hertuginden selv præsenterede mig for ham, og han sagde meget venligen — det Sædvanlige, i det han tillige saae mig stift i Øinene. Neppe har nogensinde en Dødelig besiddet den Gave, at gjennemskue et Menneske ved første Øiekast, i høiere Grad end N. Han saae, at jeg, trods min stakkels Celebritet, var en jevn, fordringsløs gammel Mand, og da han (som det syntes) vilde for stedse gjøre et godt Indtryk paa mig, forvandlede han sig paa Øieblikket i en Form, hvori han kunde være sikker paa, at naae sin Hensigt. Aldrig i mit Liv har jeg seet en jevnere, roligere, blidere og fordringsløsere Menneskeføn. Intet Spor til at den Mand, der talte med mig, var sig bevidst, at være en stor Monark. Han underholdt sig med mig, som en gammel Bekjendt med sin Lige (og hvad der endnu aldrig var mødt nogen af mine Lige) i hele halvanden Timer og ganske allene, til største Forbauselse for alle Tilstedeværende. — — Det var henved Kl. 12, da jeg endeligen begyndte at føle, at jeg ikke længer kunde taale at staae. Jeg tog mig altsaa en Frihed, som neppe nogen anden Tydsk eller Fransk havde vovet. Jeg bad Hans Majestæt at demittere mig, da jeg ikke følte mig stærk nok til at holde længer ud at staae. Han tog det meget vel op. "Allez donc, sagde han i en venlig Tone og blid Mine, allez, bon soir!" — Af den lange Samtale var for Wieland altid følgende det Mærkværdigste. Samme Dags Skuespil havde ledet Samtalen paa Julius Cæsar, og denne erklærede Napoleon for et af de største Hoveder i hele Verdenshistorien, ja, tilføiede han, han vilde, uden Undtagelse, være det første, dersom han ikke havde begaaet en eeneste, men ganske utilgivelig Feil. Wieland grundede forgjeves paa, hvilken Feil det egentligen kunde været, men vilde imidlertid ikke spørge. Dog Napoleon, der formodentligen kunde læse Spørgsmaalet i hans Øine, blev strax ved: De vil vide denne Feil! Cæsar kjendte jo allerede for længe siden nøie de Mennesker, der ryddede ham af Veien, og han burde derfor have ryddet dem af Veien. — Havde Napoleon, tilføiede Wieland, kunnet læse i min Sjel, saa vilde han have læst: Du vil ikke gjøre Dig skyldig i denne Feil! — Fra Julius Cæsar kom Talen paa Romerne overhoved, den Romerske Krigskonst og Politik, der alle havde i Napoleon en Lovtaler. Desto værre slap Grækerne derfra. "Af en Mængde Republikers evige Strid om sande Usselheder, sagde Napoleon, hvad kunde der komme ud af? Men Romerne satte deres Hu til det Store, og derfor kom ogsaa noget Stort ud af det: det Romerske Riges uhyre Magt, der gav hele Verden en ny Skikkelse og gjorde Epoche i Verdenshistorien." Wieland mindede ham om Grækernes Literatur og Konst; Napoleon svarede: det gaaer dog altsammen ud paa Kiv! — Imidlertid talte han med Berømmelse om Homer, for hvem han gav Ossian Fortrinet. Saaledes kom Samtalen paa Poesien, i hvilken Napoleon kun agtede det alvorlige Slags, det Stærke, Høie, Pathetiske, menende, at de andre Arter kun gjøre sløve og blødagtige. Over Ariosto erklærede han sig neppe engang saa fordeelagtigen som Cardinal Hippolito von Este, ja han yttrede sig misbilligende over al lignende Poesie, "ved hvilken Leilighed han" — tilføiede Wieland, — rigtig nok ikke vidste, at han gav mig selv et Ørefigen. Men overhoved saaes især af alle hans Yttringer om Poesie, at han aldeles ikke besad en saadan Ting, som de Tydske kalde Gemyt, og agtet Manden var usæd-

vanlig høflig og forbindtlig imod mig, saa forekom det mig dog ofte, som han var støbt af Bronze. Imidlertid havde han dog bragt det saavidt, at jeg ganske aabenhjertigen gjorde ham det Spørgsmaal: hvoraf det da kom, at Cultus, som han i Frankrig havde reformeret, ikke er bleven mere philosophisk og mere svarende til vor Tidsalders Aand? — Smilende svarede hertil Napoleon: Ja, min gode Wieland, for Philosopher er den heller ikke skabt, thi Philosopherne troe hverken paa mig eller min Cultus, og de Folk, som troe paa samme, kan man ikke gjøre og lade beholde Underværker nok. Naar jeg engang kunde stifte en Religion for Philosopher, saa skulde den rigtig nok være anderledes beskaffen. — Herfra fortsattes nu Samtalen om Religionen, hvorved Napoleon viste sig i høi Grad som Skeptiker. "Men det var imidlertid, sagde Wieland, kun en meget Hverdags Skepticismus, som han udkrammede, og jeg fandt intet at beundre i hans Fritænkerie end den Aabenhjertighed, med hvilken han gav den til Priis for mig."

---

Tilforn bleve omtrent 60,000 Dagblade dagligen trykte i Paris. Nu beløber deres Tal sig i det Høieste kun til 48,000. Af Journal des Débats trykkes 11,000 Exemplarer; af Journal de Paris og Gazette de France 5 til 8000, af Quotidienne henved 5000. Deres Tal beløber sig til 10 eller 12, hvortil endnu kommer le bon Français, en ny Tidende, men som kun udkommer ugentligen 3 Gange *).

For ikke længe siden læste man i offentlige Blade, at man i Genua, ved at aabne en fra Paris tilbagesendt Kiste, fandt der berømte Bakken sønderbrudt. I den Anledning fortjener følgende at bemærkes: Il sagro catino er et sexkantet Fad, 14 Tommer i Gjennemsnit, og var allerede længe i stort Ry, fordi Smaragder af den Størrelse ikke forekomme mere i vore Dage; men endnu mere agtedes det som hellig Antiqvitet; thi man fortaller, at Dronningen af Saba skal have foræret Salomon dette Kar, og at Christus skal have nydt af det sidste Paaskelam paa samme. Denne Tro herskede allerede førend Korstogenes Tid; og da Genueserne 1101 havde taget virksom Deel i Cæsareas Erobring, fik de, blandt deres Andeel af Byttet, dette Klenodie, der, siden den Tid blev i Cathedralkirken forevüst og tilbedet som en særdeles Helligdom. Troen paa samme vedligeholdt sig endnu hos det genuesiske Folk, endskjøndt Kjendere i forrige Aarhundrede have udfundet, at Massen ikke er af Smaragd, men af en Art Glas, og følgeligen ikke fra Kong Salomons Tider. Genueserne følte sig meget krænket, da Napoleon skilte dem ved dette Klenodie.

*) I Kjøbenhavn udkomme i dette Øieblik — Adresseavisen uberegnet — tre Tidender dagligen og to ugentligen, hvoraf der i Alt omtrent afsættes 6500 Exemplarer. For nogle Aar siden blev der afsat af een af disse Tidender over 6000, altsaa næsten ligesaa mange som nu af fem.

Bibelselskabet i Berlin har i forrige Aar havt en Indtægt af 3154 Rdlr., men af Mangel paa et tilstrækkeligt Antal Exemplarer af Bibelen, er endeel af disse Penge hidtil bleven ubenyttet. For at afhjelpe denne Mangel skal der paa adskillige Steder anlægges Bogtrykkerier, og et særeget Bibeltrykkerie med Stereotyper. I det Hele har det berlinske Hoved-Bibelselskab foranstaltet uddeelt 6514 Exemplarer, deels af hele Bibelen, deels af det nye Testamente allene, i det tydske, vendiske, bøhmiske og polske Sprog. Det har ialt 15 Filialselskaber.

Da i forrige Aar russiske Tropper marscherede igjennem Königsberg, blev i et Selskab, hvor adskillige russiske Officierer, især Livlændere, befandt sig, Gener. Apraxin og Tschernitschew fra Syvaarskrigen omtalte. Een af de tilstedeværende russiske Officierer spurgte: "om man vel vidste, at den General Tschernoi, der spiller en ikke uvigtig Rolle i Sophies Reiser fra Memel til Sachsen, er den samme General Tschernitschew?" En anden i Selskabet forsikkrede, at Hr. Prof. T. i samme Værk ikke er nogen anden end den daleværende, men nu længe afdøde, retskafne Professor Teschke i Königsberg, en Mand af den ædleste Caracteer, saa-

ledes som Hermes ogsaa har skildret ham. Ligeledes er Spilleren-Traitor ingen opdigtet Person. Adskillige have nøie kjendt ham, men det er ikke hans egentlige rette Navn. Han skal, ligesom Hermes har skildret ham, have været et meget slet og rænkefuldt Menneske, og et Creatur af General Tschernitschew.

For at redde vigtige Haandskrifter fra Forglemmelse og Tilintetgjørelse er i Stockholm ved Friherre A. L. Stjernelds Medvirkning stiftet en Indretning, til at udgive de mærkværdigste ældre og nyere Manuskripter i Skandinaviens Historie. Denne Indretning gjør Regning paa den allerede aabnede Subskriptions Bistand. Som et Forsøg foreslaaes et aarligt Pengeforskud paa 3 Aar til saadanne Manuskripters Udgivelse. Man har anholdt hos Hs. Maj. Kongen om, at han vil være denne Stiftelses høie Beskytter. Alle høie Kongel. Personer have allerede subskriberet. De høiere Embedsmænd i Stockholm have lovet, at være tilstede ved Bedømmelsen af de Stykker, der skulle udgives, og man har anmodet Actuaren i Rigsarchivet Sundell og flere sagkyndige Mænd om, at være behjelpelige ved Redactionen. De Kongel. Personer have tilsammen subskriberet for 800 Rd. aarligen, og desforuden er der i Stockholm allerede tegnet meget paa Subskriptionslisten. Den første Deel af denne Samling, der udgjør den første Deel af det, ved den fortjente Prof. i Historien Dr. Fant i Upsala, med megen Umage udarbeidede svenske Corpus Diplomaticum, fra de ældste Tider, er allerede færdig.

Paa det svenske Academies Aarsdag den 20 Dec. 1815 bleve følgende Prisbelønninger uddeelte: I Talekonsten: Docenten ved Universitetet i Upsal J. Wallin for et Forsøg til en Historie om de første Korstoge; i Digtekonsten: Dr. D. Aspelin for en Sang om Sverrigs og Norges Forening. Med to Guldmedailler blev Krigsr. Grev Gust. Snoilsky beæret for en Oversættelse og Efterligning af Boileaus Art poëtique. Af de to Priser, som Hofcantsler Frih. C. B. Libeth har stiftet, tildeeltes den ene Mag. L. M. Enberg for hans Svar paa Academiets Pris-Spørgsmaal: Om Foreningen af en rigtig Smag med en rigtig Forstandscultur, og hvilken Indflydelse Smagen, i den Henseende, har paa Staten? — Den Medaille, som Academiet samme Aar har ladet præge over Hofintendanten J. T. Sergell, forestiller paa den ene Side hans Brystbillede med hans Navn og Titel, og paa den anden Pygmalion, huggende paa en Statue, med Omskrift: Nec Dextra Deus Absuit. I Exerg. læses: Summorum Aemulo Sculptorum Denato MDCCCXIV. Sergells Minde, forfattet af Professor og Provst Mag. F. M. Franzén, blev forelæst.

Den Skadeserstatning, som Kongen af Neapel har lovet Indvaanerne i den ulykkelige Stad Noja for deres af Forsigtighed brændte Effecter, kræver en Udgivt af 600 000 Ducater. Antallet af de døde Pestsyge beløber sig ialt til 780.

I Paris er den Hund, der tilhørte Krigsadministrationen, og den første Nat, den gjorde Tjeneste, reddede Ministeriets Kasse fra Tyve, hvorfor den fik en Pension af 180 Franker, nylig død. Krigsministeren Grev Cessac afkortede den af Oeconomie det Halve af dens Pension, hvorfor man sædvanlig kaldte den "Hunden paa halv Sold."

Prindsregenten af Engelland blev nyligen i Hampton-Court pludselig overfalden af en Betændelse i Underlivet, der blev saa betydelig, at han siden ikke har forladt Hampton-Court. Nogle Dage efter følte Hs. Kongel. Høihed nogen Lindring. I Tirsdags vilde Dronningen og to af Prindsesserne besøge ham fra Windsor; men underveis mødte Hertugen af Cambridge dem, og medbragte saa gunstige Efterretninger, at Dronningen og Prindsesserne endnu samme Aften vendte tilbage til Windsor.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 72.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 7 September 1816.

## Sprogbemærkninger.

For adskillige Aar siden førtes, i Anledning af Ordet Urkraft, en Strid, der, saavidt man erindrer, ikke ledte til noget afgjørende Resultat; uden Tvivl fordi de Stridende gik ud fra en urigtig Synspunkt. Det tydske Ur findes vel i det Islandske ür (af, fra), men paa Dansk synes det ingensinde at være brugt saaledes i Sammensætninger, og bør vel heller ingensinde bruges. Det, som svarer til det tydske Ur- findes i det danske Aarsag, aarvaagen, Aarfugl, hvori det betegner først, oprindelig o. s. v.; og man kunde altsaa i alt Fald bruge istedet for Urkraft: Aarkraft, i Analogie med Aarsag, som svarer til Ursache.

---

J. F. Cordsens nyligen udgivne Bog om Skrivemaaden i Embedssager, klages (S. 181) med Føje over, "at uagtet det Ord Mester *)

---

*) Egentligen er Mester en Forkortning af Magister. "Magister," siger Campe: "blev oprindeligen brugt for Skole- eller Læremester (Magister scholæ); nu betegner det i Hoiskolernes Sprog et Menneske, der har tilbragt nogle Aar ved Hoiskolen, derpaa udholdt en Prøve, der altid løber godt af, siden skrevet enten selv, eller for Penge og gode Ord ladet en Anden skrive over et selvvalgt Emne et Par Ark; dernæst enten selv eller ved een af sine Lærere offentligen lade forsvare denne Piece, men i begge Tilfælde, under den Betingelse, at han tilsidst altid beholder Ret, endeligen for rede Penge er bleven skabt til Mester af det lærde Laug, og som har stadfæstet og forherliget denne Skabelse ved at give Oldermesterne og dem, der have spillet med i denne Farce, en Hædersmaus. Siden nogen Tid skamme de saaledes skabte Mestere sig ved denne saa dyrt erhvervede Titel, og kalde sig Doctor, d. e. Lærer." — I vort Modersmaal har man længe brugt det Ord Mester istedet for Magister. "Er du Mester over Borgerne, saa er du dog ikke Mester over Mesterne", sagde Magister Jakob Sperling i Odensee til Borgermester Otte Sneblad sammesteds; thi, som Stiftsprovst ansaae nok Sperling sig for den første Magister i Fyen, naar Borgermesteren derimod kun var den Første over nogle ulærde Borgere. (Jvf. Dr. G. L. Badens: Skjemt og Alvor, S. 25.) — Christian den Fjerdes bekjendte Svar til Borgermesteren: at der er ligesaa stor Forskjel paa Mester for og Mester bag, som paa en Tønde Sild og en Silde-Tønde, viser allerede, hvor meget Værd man endnu i de Dage satte paa Magister- eller Mestertitelen. Men dens Nedværdigelse, især i Tydskland, og den latterlige Laugsstolthed, der udmærkede mange saakaldte Magistere, der betragtede sig selv for ophøiede over andre umagistrerede Medcolleger, ligerviis som de Haandværkssvende, der havde reist og forskaffet sig en Kundschafter, ansaae sig for mere end deres ubereiste Medsvende, saa blev det Ord Magister ofte en Gjenstand for Satire, især paa Skuepladsen, og dette har uden Tvivl ikke bidraget

er et gammelt, ærværdigt, dansk Ord, ere vi dog nu paa Glid til at miste de Fleste af vore Mestere. Vore Snedkermestere have begyndt at være Meubelhandlere, vore Skolemestere ere blevne Skolelærere eller vel endog Institutforstandere, vore Hørere ere blevne Adjuncter, endog vore gode gamle Degne ere nu Kirkesangere, og Oldermænd ere paa Veie at blive Inspecteurer. Især synes Directeur og Inspecteur at være efter Folks Smag." — Denne Liste kunde endnu forøges med mange Flere. Det gode gamle Ord Kræmmer har maattet vige for det udanske Handler. En Klædekræmmer hedder nu Silke- og Klædehandler, en Hosekræmmer: Strømpehandler. Professionister have ligeledes forandret Endelsen af deres Titel: f. Ex. Kobbersmed er bleven til Kobberfabricant, Guldsmed til Guldarbeider eller Juvelerer, uagtet de fleste Guldsmedde hverken indfatte eller falholde Juveler. Gartnere kalde sig nu Konstgartnere, Dansemestere ville være Danselærere, og Musicanter: Musiklærere. Spillemænd ere blevne til Musicanter, og Hoboister til Spillemænd, Feltskjærere og Badskjærere til Chirurger og Amtsbarberere, hvilket sidste Udtryk, naar det tages lige efter Bogstaverne, maatte være det samme som en Barberer, der raserer hele Amtet; at dette hverken er eller kan være Tilfældet, skjønner enhver, der veed hvad det har at betyde, at barbere et heelt Amt. Men Amt skal nok her betyde det samme, som Tilladelsen at holde en offentlig Barbeerstue i et vist District af Staden; det er noget ganske andet end Amt i Amtsforvalter ꝛc.

---

Blandt de nye Ord man, efter det Tydske, i den sidste Tid har villet berige os med, hører Udlandet. At man paa Tydsk siger Ausland er analogue med ausländisch; men da vi ikke sige udlandsk, men udenlandsk, saa kan man heller ikke bruge Udland. Det maatte i alt Fald hedde Udenland. Men vi trænge ikke til dette udanske Ord, da det i de fleste Tilfælde kan gives med udenlands, andre Lande o. s. v. — Træffende er ogsaa i nyere Tider blevet indført istedet for veltruffen. Man siger et veltruffent Portræt, men aldrig et træffende Portræt. "Træffende Træk" er urigtigt; thi det er Maleren, der træffer Trækkene af den Person, han maler, men ikke Trækkene eller Maleriet, der træffer. En anden Tydskhed, der har indsneget sig i Sproget, er udtale sig, sich aussprechen. At udtale sig er ganske stridende mod Sprogmaaden. Man kan i dets Sted bruge ytterer sig, aabenbarer sig o. s. v.

---

lidet til, at Ordet maatte vige for Doctor, der befrier den virkelige, fortjente Lærde fra den Spot, Ordet Magister, som man nu eengang, for enkelte Pedanters eller Ufortjentes Skyld, forbandt et pudseerligt Begreb med.

---

Det Udtryk næsviis og Næsviisthed maa komme af det latinske nasutus, som foruden næsviis, betyder: vittig, spodsk, ligesom og Nasus betegner Spotten, Satire, spodsk Vittighed. Billedet synes at være taget efter Næsen, fordi denne er det, hvorved Spot, Foragt ꝛc. udtrykkes, f. Ex. at slaae Kroller paa Næsen. Lavater har endog paastaaet, at Vittigheden viser sig især paa Næsetippen, og altsaa er beslægtet med Næsviished. Hvorvidt dette er grundet, kan i vore Dage ikke være vanskeligt practisk at overtyde sig om.

---

Om Skrivemaaden i Embedssager, ser Breve, fra en ældre Embedsmand til en Yngre, udgivne ved Frederik Cortsen. XII. 226 S. 8vo.

Blandt vore Skribenters forskjellige Bestræbelser i nyere Tider er unægteligen den: at uddanne Modersmaalet, een af de vigtigste; thi med Føie kan man sige med Realis de Vienna: "et Folks Ære beroer for størstedelen paa dets Modersmaal; dette er Landsærens Karm. Over det maa man vaage strængere, over dets Reenhed maa man ivre mere end over den kjeleste Elskedes Ære." — Ethvert Folks Dannelsesgrad speiler sig paa det bestemteste i dets Sprog. Ikke kan det nægtes, at der allerede for et halvt Aarhundrede gaves Skribenter

iblandt os som O. Guldberg, Schytte, Sneedorff, Kraft o. fl., hvis Stiil nærmede sig Classiskhed; men ligesom der udfordres mere til en skjøn Sommer, end enkelte skjønne Sommerdage, saaledes er det ikke heller nok, at enkelte geniefulde Forfattere, ved en naturlig Tact og ved egen Stræben, udmærke sig ved en god Skrivemaade; thi denne Egenskab lever og døer sædvanligen med disse Enkelte, som en dem eiendommelig Gave, naar den ikke har rodfæstet sig og er bleven almindelig i hele Skriftriget. Vor Tidsalder var det forbeholdent, at see det Frø, som store Skribenter havde nedlagt, udbrede sig over det hele Skriftrige, og give Sproget en Uddannelse, hvortil man nu næsten i de fleste, endog ubetydeligste Skrifter, finder heldige Spor. Jo mindre vor egentlige Sprogregion er, og jo større Fristelsen er for Skribenten, at arbeide i Sprog og for Nationer, hvor han kan vente sig ti, ja tyve Gange saa mange Læsere, som i hans Fædreneland; desto mere vidner det Offer, han bringer, om hans uskrømtede Lyst til at fremme sit Lands Tarv. Naar man undtager Sverrig og Holland, saa gives der i Europa intet Hoved-Sprog, der tales og læses af en mindre Befolkning end det Danske. Selv i een af Danmarks Provindser, betragtes det endnu tildeels som fremmed, og i dets forrige Søsterland Norge, taler nu visse Skribenter om et norsk Sprog og en norsk Literatur, ret som om Holberg ikke ligesaa godt havde tilhørt Danmark som Norge, eller Ewald ligesaa godt Norge som Danmark. — Men disse Hindringer have, selv efter Norges Adskillelse fra Danmark, ikke afholdt patriotisksindede Mænd fra at arbeide for Modersmaalets Opkomst, og blandt disse maa især regnes Forfatteren af de her anmeldte Breve. "Anledningen til at de nu træde for Lyset — hedder det i Forerindringen — hidrører fra den Formodning, at de, paa en Tid, da det begynder at indsees, at Forretningsstilen udgjør en egen Disciplin, maaskee kunne være den begyndende Embedsmand og den Studerende, som bestemmer sig for Embedsveien, til nogen Nytte." At det sidste vil være Tilfældet, ja at Bogen ikke blot vil være til nogen, men til megen Nytte, det er Anmelderen overbeviist om, og denne Overbeviisning vil ogsaa enhver, der læser Værket med fordomsfri Eftertanke, sikkerligen dele med ham.



Men da ethvert menneskeligt Værk bestandigen maa være istand til at modtage end større Fuldkommenhed, saa tillader Anmelderen sig at yttre det Ønske, at den værdige Forfatter ved et nyt Oplag, som man har Grund til at haabe, vil forandre Formen. — Brevformen forekommer Anmelderen ikke at være den beqvemmeste til et Skrift af den Natur, som nærværende, der dog egentligen skal være en Lærebog. En Inddeling efter Paragrapher, under visse Hovedafdelinger, med bestemte Overskrifter, vilde upaatvivleligen lette Oversigten. En saadan Bog maa, naar den skal læses med Nytte og indpræntes sig Hukommelsen, gjennemgaaes mere end eengang, og mere studeres end blot læses. Under practiske Udarbeidelser bør man kunne raadføre sig med den; thi ved denne practiske Anvendelse faaer Læseren desto bedre Leilighed til at tænke over de forskjellige Gjenstande. Ogsaa vilde et udførligt Register, eller en fuldstændig Indholdsliste, kunne være af stort Gavn i den Henseende. — I Indledningen havde det maaskee været godt, om de forskjellige Arter af Embedsstiil først havde været udførligen bestemte og udviklede; thi, naar denne, efter sine forskjellige Hovedclasser var classificeret, havde Læseren en fastere Punkt at gaae ud fra.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Den 4de September holdtes i Rentekammer-Collegii Forsamlingssahl Licitation over Leverancen af følgende Partier Kornvarer til Kongelig Tjeneste: A. til Sø-Etatens Brug i Kjøbenhavn: 5353 Tdr. Rug, 1086 Tdr. sexradet Byg, 1940 Tdr. toradet Byg, 472 Tdr. hvide Erter. B. til Land-Etatens Brødbagning i Danmark: 1. i Kjøbenhavn eller Citadellet Frederikshavn 11000 Tønder Rug, 2. i Helsingøer eller paa Cronborg Fæstning 1100 dito, 3. i Hillerød 180 dito, 4. paa Hirschholm 100 dito, 5. i Næstved 200 dito, 6. i Corsøer 100 dito, 7. i Nyeborg 500 dito, 8. i Odense 400 dito, 9. i Fridericia 500 dito, 10. i Faldstrand 20 dito, 11. i Veile 40 dito, 12. i Randers 250 dito, 13. i Colding 138 Td. 3 Skpr. ¼ Fkr. dito. 14. i Ribe 70 Tdr. dito. — De gjorte Bud vare saaledes: til Sømagtens

Brug i Kjøbenhavn: Rug 17 til 19 Rbdlr. Tønden, sexradet Byg 11 Rbdlr. 2 Mk. til 11 Rbdl. 3 Mk., hvide Ærter 14 Rbdlr.; til Land-Etatens Brødbagning i Helsingøer eller paa Kronborg Fæstning: Rug 18 Rbdlr. 4 Mk. Tønden; i Næstved: dito 16 Rbdlr. 5 Mk.; i Corsøer: dito 17 Rbd. 1 Mk. 8 ß; i Nyborg: dito 18 Rbdlr. 4 Mk.; i Odense: dito 18 Rbdlr. 3 Mk.

I Cariise Bye, Faxe Herred, fandt i August Maaned d. A. følgende sørgelige Tildragelse Sted: Medens et Barns Forældre og deres Tjenestefolk vare i Marken ved Arbeide, var en aldrende Mand allene hjemme, for at have Tilsyn med Huset, og et $\frac{3}{4}$ Aar gammelt Barn, som laae i Vuggen. Nogle Sviin brøde ud af deres Indelukke og søgte Stuen, hvor Barnet laae. Den gamle Mand var gaaen ud. Et Sviin angreb Barnet, søndersled det, og fortærede det paa en Arm og et Been nær. Man tænke sig hvilket Indtryk det gjorde paa Barnets Forældre, da den Gamle søgte Marken med disse Levninger, og viiste dem samme.

Mariboe, den 2den September. Veiret vedbliver endnu at være af og til meget ugunstigt for Høsten. I den senere Tid har det næsten regnet adskillige Gange hver Dag. Rughøsten er for det meste fuldendt. En stor Deel Hvede og Byg er allerede afmeiet. Man befrygter at Ærterne ikke vil opnaae den fuldkomne Modenhed. — Efter Indberetning til Øvrigheden her i Mariboe vare Priserne paa Korn og Fedevare samt Creature, i afvigte August Maaned, følgende: En Tønde Hvede 24 Rd. En Tønde Rug 15 Rd. En Tønde Byg 10 Rd. En Tønde Havre 5 Rd. 3 Mk. En Tønde hvide Ærter 12 Rd. En Tønde graae Ærter 12 Rd. En Tønde Kartofler 4 Rd. Et Pund røget Flæsk 3 Mk. Et Pund fersk Flæsk 2 Mk. Et Pund Kjød 1 Mk. 8 ß. Et Pund Smør 3 Mk. Et Pund Ost 1 Mk. Et Pund Talg 1 Rd. Et Slagtenød 80 Rd. Et Sviin 40 a 50 Rd. Et Faar 10 Rd. — Alt i Rbp. N. V. (Mariboe Av.)

Odense, d. 3 September. Kornpriserne begynde nu at stige noget. — Det eneste der kan hjelpe Landmandens lidet paa Benene igjen, som



er saa følelig paa Knæerne, at Skatter og den høie Folkeløn neppe kan tilveiebringes, hvorfor ogsaa allerede adskillige Forpagtere, og de, der forrente deres Eiendomme, gaae bag af Dandsen. Folkelønnen maae imidlertid dog snart slaae af, da allerede mange gaae ledige, som en Følge af Tidsomstændighederne; skjøndt de hellere, saalænge de endnu have noget at tære af, lægge Hænderne i Skjødet, end de arbeide for ringere Priis. — Ved alle de indtrædende Perioder, under hvilke man, efter gammel Erfaring, skulde have ventet Forandring i Veirliget, er i Aar Forventningen feilslaget. Det ustadige Veirligt vedvarer endnu, som gjør Høsten vanskelig. Skeer nu ingen Forandring ved Fuldmaane, saa er meget at befrygte, at ingen kan ventes førend ved Jevndøgnet, og bliver endeligen Luften engang renset af den megen Fugtighed og Tordenmulm, der nu har opfyldt den lige siden hiin store Komet 1811 forlod vor Horizont, saa vil Kulden blive følelig. Vi have allerede havt en liden Forsmag derpaa, da i næstforrige Uge indfandt sig nordlige Vinde med saa stærk Nattefrost, at Tøierne vare frosne i Dagningen. (Iversens Av.)

Viborg, d. 2 September. Det gode og fortreffelige Høstveir, varede kun kort. — Dog blev endog her indkjørt Korn. I Fredags begyndte det igjen at regne stærkt; men i Gaar (Søndag) saa stærkt, som det var Tordenskyl. Straaet lider i det mindste meget derved. Havren er endnu ikke moden. Byg kun enkelte Steder her.

(Viborg Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 6 September.

Cours. Hamb. 2 M. 717, a vista 725. Amsterdam 2 M. 660, a vista — . London 2 M. — Rbdlr. Spec. 730. — Specier solgtes til 43 a $43\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 94 pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler 42. Svenske Sedler 10 Mk. 12 ß. — Disconto 8 PC.

## Blandede Efterretninger.

Hs. Kongl. Majestæt har under 2den August efter Ansøgning i Naade entlediget Hs. Excellence Hr. Grev H. H. v. Essen, en af Sveriges Riges Herrer, Ridder og Commandeur af Hans Kongl. Majestæts Ordener, Feldtmarskalk og forhen Statsraad, fra de ham anbetroede Embeder som Statholder, Feldtmarskalk og Universitets-Cantsler i Norge; og har det naadigst behaget Hs. Majestæt, til Statholder, Feldtmarskalk og Universitets-Cantsler i Norge at udnævne Hans Excellence Hr. Grev Carl Mørner, en af Sveriges Riges Herrer, Ridder og Commandeur af Hs. Kongl. Majestæts Ordener, Ridder af Kong Carl den Trettendes Orden, Feldtmarskalk og Overstatholder i Stockholm. (Norsk Rigstid.)

I Aaret 1807 udgav en tydsk Lærd i St. Petersborg, Hr. Faber, der forhen stod i fransk Tjeneste og der havde Leilighed til at tagttage Napoleons Regjeringsvæsen, Notices sur l'interieur de la France, som indeholdt en upartisk Skildring af denne Regjering; men, efter Fredsslutningen i Tilsit og Ruslands derved forandrede Forhold til Napoleon, saae Forfatteren sig nødsaget til at tilbageholde Fortsættelsen af sit Værk. Nu, da Tingene have forandret sig, er han i forrige Aar fremkommen med: Beyträge zur Charakteristik der französischen Staatsverfassung und Staatsverwaltung während der Epoche Bonapartes, en Fortsættelse af det forhen nævnte Værk. Kan det end ikke nægtes at Forf. har betjent sig af vel stærke Farver til sit Malerie, saa er det dog alligevel unægteligt, at hans Bog indeholder meget interessante Bidrag til Napoleons Historie. Han søger at belyse dennes Fremfærd fra alle Sider, og at vise de Midler og Veie, hiin Magthaver valgte, for at hæve sig til den Pyne, hvorfra hans Værk udgik, og de Følger, hvormed det endte. Han paastaaer, at Napoleon dreiede saavel Forfatningen, som Forvaltningen, efter sine af Øieblikket skabte individuelle Planer og Indfald; at intet var ham helligt, som laae i Veien for hans Indfald, Planer og ubegrændsede Herskesyge. Han viser, hvorledes det var mueligt, at bringe Frankrig og de samme underordnede Stater i en Stilling, ganske modsat den, man stræbte efter, da det franske Folk, ved Revolutionens Udbrud, reiste sig mod Misbrug og Feil, der tidligere havde yttret sig i Kongemagtens Udøvelse. Forf. Yttringer grunde sig baade paa egne Erfaringer og de i franske officielle Blade bekjendtgjorte Acter. De Hovedgjenstande, han udbreder sig over ere: Constitutionen, som hos N. havde tabt al Betydning, fordi der for Nationernes Frihed og Sikkerhed for Misbrug, her paa Jorden kun gives een Borgen: Tro og Love, men hvortil det døde Bogstav paa Papiret ikke er nok, især naar en Regjering tillader sig at sige, hvad Portales engang sagde: den offentlige Ordens Vedligeholdelse vilde stundom selv ved Constitutionen være udsat for Fare, naar den var alt for ubøielig. — Forvaltningen: Efter den bonapartiske Regjerings Begreb bestod Forvaltning ikke i andet, end i at tilveiebringe Penge og Soldater, hvilket ogsaa er de to Poler, hvorom Virksomheden af en Regjering maa dreie sig, for hvilken Krig er Fornødenhed og Formaal. Aanden i den Bonapartiske Forvaltning yttrer sig i fire Ord: stedse tage, aldrig give, eller og: stedse love, aldrig holde. Overhoved hedte det siden Revolutionen: "gjøre hvad Regjeringen for Øieblikket trænger til, og da denne Trang fornyede sig med hver Dag, saa gik Konsten at forvalte ikke over til den næste Dag, men den var hver Dags Konst; Videnskabens Hemmelighed var Øieblikkets Befaling, Opløsningens Fortjeneste laae i den strænge Efterlevelse." — Eenhed og Eensformighed i Forvaltningen, d. e. den mueligst indviklede Organismus i Forvaltningshierarchiet, beregnet paa at bringe i det hele Væsen den mueligste Lethed til Herskerens egennyttige Hensigters Forfølgelse, og ved det meest indviklede almindelige Beluringssystem, at gjøre Menneskene til villieløse Maskiner for Despotens Øiemeder, og at qvæle hver Følelse for Frihed og Liberalitet, indtil den sidste Spire. I Statens indere Indretning herskede største Mørke og Forvirring. Kun een Eenhed var Herskeren i hans Forvaltningsorganismus Øiemed: hans Villie og dennes Udførelse til hans personlige Fordeel. Denne havde han for Øine; denne har han uaffladeligen forfulgt, og, Midler til at opnaae den satte han i den eensformige

Ytring af sin Magt. Ved en almindelig Eenhed i Formerne skulde Fuldbyrdelsens Eenheden virkeligen tilveiebringes; dette var Uniformiteten. Af hans Livs militaire Vaner, syntes ham dette det hensigtsmæssigste Middel til Statens Regjering, og den ytrer sig caracteristisk i alle hans Indretninger; thi den mistroiske Despotismus, der uafladeligen stræber at vide og bevogte Alt, finder i Formernes Eensformighed en Lettelse i den Opsigt, den paalægger sig. — Afgivtssystemet. Dets caracteristiske Kjendemærker ere ingen andre, end de stedse stigende Paalægs Mængde, Vilkaarlighed og Uefterdivlighed, og de Skatteydendes frygteligste Plagerier, naar Skatterne skulde hæves. Man kan ikke tænke en større og mørkere Afstand imellem Regjeringens og dens Ordføreres høitonede Ytringer og Virkeligheden, end netop i Skildringen af Afgivts- og Finantssystemet, og dets saa ofte priste velgjørende Indflydelse paa Frankrig, og dets Folkeslags Velstand. I alle Grene af den offentlige Forvaltning siden den bonapartiske Despotismus-Periode er Ordenes Begreb blevet forandret; men i ingen Stede dette i den Grad, som i Finantserne. Her bleve Begrebernes Fordreielse udført med større Consequents og Ondskab end noget andet Steds, forbi her Regjeringens høieste Maal blev forfulgt. — Penge. Den Bonapartiske Regjering har ofte talet om Forbedringer i Finantserne og dens leiede Talere kunde ikke finde Ord nok til at rose disse Forbedringer; men de betydede aldrig andet end, at efter forhøiede Paalæg, Statscassernes Indtægter vare blevne forøgede; enhver af disse Forbedringer var for den Betalende: større Afgivter, større Nød; den sidste Regjerings franske Finantssprog var, efter sit Væsen Løgn; efter Indklædning Poesie, der haanede Folket. Blandt alle de Onder, Bonaparte bragte over Frankrig, vare Finantsondets Rødder dybest. Det franske Finantssystem holdt sig under Bonapartes Jernscepter ikke ved sine Grundsætningers Viisdom, men ved Herskerens ubøielige Villie, Dristighed, List og Magt. Penge til Krig og Penge ved Krig, dette vare de Former, under hvilke det franske Finantssystem opløste sig i hans Hoved. De regelmæssige Afgivter overhoved bleve af en staaende Hær af flere end 200,000 Finantstjenere hævede, af hvilke de directe Skatter allene bestyredes af 80,000, og Douanierer, droits reunis og Octroys udgjorde henved 100,000. Executionen hos de Skatteydende hørte stedse til Dagens Orden, og Executionsbefalingers Udfærdigelse var Oppebørselsautoriteternes daglige Forretning. I en Stad med 6000 Indbyggere talte Forf. i eet Aar 2319 udfærdigede Executionsbefalinger, og i en anden Stad med 32,000 Indb. saae han ligeledes i eet Aar 11,000 saadanne Befalinger udfærdigede. Han blev bekjendt med Indbyggere, der for alle Slags Biomkostninger, som hørte til deres Contributionsqvantum, maatte betale en Femtedeel, en Fjerdedeel, ja en Trediedeel over samme. Det skatteydende Folk maatte tilveiebringe over 100 Mill. Fr. for at lade komme i Regjeringens Hænder de 3,000,000 Fr. som udgjorde Beløbet af de directe Skatter, og Indkrævelsessystemet var saa slet organiseret, at Regjeringen maatte lade tilflyde C[illegible]gvererne, som først kaldtes garnisaires og siden porteur de contrainte 50 Mill. Og ved indirecte Skatters Hævelse var Misforholdet imellem Statscassens Indtægt og Omkostningerne om ei endnu større, dog i det mindste ligesaa stort. — Indregistreringsgebyrerne. Inkrævningsbekostningerne beløbe sig i Aar X og XI til 13 a 15 PC. og i det Hele over til 12 000,000 Fr. af en Revenu, hvis hele aarlige Beløb beregnedes til 90 Mill., og det Halve af alle disse Afgivter bleve ikke engang hævede af Indtægterne, men af Nationens Capitalfonds. — Douaniererne Tal beløb sig allerede i Aaret 1791 til 15093; men siden den Tid de franske Grændser paa den ene Side udbredte sig til Nord- og Østersøen, og paa den anden til det adriatiske Hav; siden den Tid der isteder for een trak sig en tredobbelt Cordon af disse bevæbnede og militairisk dannede Toldvægtere omkring de vidtløftige Land- og Søgrændser; siden den Tid kunde man uden Beregning anslaae deres Tal til 30,000; dog er dette under B's Regjering intetsteds bestemt opgivet, ligesom der overalt herskede her Taushed i Henseende til Finantsbetjenternes Tal. Indtægten af denne Finantsgreen selv steg, under B., ved de stedse-stigende Afgivter fra 17 til 60 Mill. Fr., og naar man sammenligner de aarlige Udgivter til Douanernes Forvaltning med Summen af de aarlige Indtægter, man havde ved

dem, saa giver en Række af 10 Aar et Middeltal af 35 PC., som Regjeringen maatte anvende, for at tilveiebringe Finantsresultatet af dette Paalæg. Hvor meget denne Skat trykkede det franske Folk, skjønnes letteligen, naar man betænker, at Landets indere Hjelpekilder aftoge Aar for Aar i samme Forhold, som Afgivten tiltog. Med næsten 50 Gange høiere Skatter end før, og ved en meer end et Trediedeel forøget Omfang Land, var dog Douaneindtægten kun bleven fire Gange høiere; og Hovedartiklerne, hvoraf, ved Sagens nøiere Belysning, Afgivten blev betalt, vare, efter Finantsministerens egen Tilstaaelse i Aar 1806, ikke fremmede, men indenlandske Materialier, som Frankrig behøver til sine Fabrikers Drivt. Derfor virkede ogsaa Douanesystemet saa ufordeelagtigen paa Frankrigs Nationalvelstand. Aldrig, figer Forf., ere de nu tildags erkjendte Statshuusholdningsgrundsætninger blevne mere indlysende retfærdiggjorte, end ved hiin mangeaarige Douanekrig. Aldrig har man bedre kunnet overtyde sig om, at Industrie og Handel, for at blomstre, maa have en fri, uhindret Bevægelse, og at alle Douanevæsenets Anstrængelser maatte undergrave den almindelige Velstand. Alle i Frankrig forfærdigede Industriartikler, der skulde fortrænge de udenlandske Fabricater, vare saa dyre, at alle Gjenstandes Fordyrelse udbredte sig indtil de ringeste Ting. Forbudssystemet rammede ikke blot de Riges Luxus, men et stort Antal Artikler, der høre til de første Fornødenheder for de uformuende og næringdrivende Indbyggere. Uldent og Linned-Tøi, til de arbeidende Classers sædvanlige Klæder, Strømper og alle Slags Varer, der til de laveste Priser leveredes af andre Lande, Jernvarer, Redskaber og Værktøi til de nødvendigste Arbeider, ere uforholdsmæssigen blevne fordyrede. Daglønnens Dyrhed i Frankrig gjorde det umueligt, at forfærdige de Varer, der hidindtil hentedes udenlands fra, til samme lave Priser, og da det forrige billige Kjøb beroede paa Fordeelagtigheden af de Tuskdrivende Egnes topographiske Beliggenhed, paa deres Producter og deres Samfærselsmidler, saa var det ikke mueligt at faae dem, saasnart disse Omstændigheder, ved Douanesystemet vare blevne gjorte unyttige. De i de fjerne nordlige Dele af Frankrig forfærdigede Varer kom en Beboer af en sydlig



Provinds langt dyrere at staae, end denne kunde forskaffe sig dem fra et tilgrændsende fremmed Land; og Beboerne af en Søstad kunde have mangen udenlandsk Vareartikel for lettere med fremmede Skibe, end naar han vilde lade dem komme landværts fra de modsatte Grændser af Frankrig. (Fortsættes.)

**Det faste Lands Klager over den engelske Handel.** Fra alle Kanter opløfter man nu sin Stemme imod den engelske Handel paa det faste Land. Man klager ikke mere over det Herredømme, som det mægtige Brittannia udøvede med væbnet Haand paa Havet, da det endnu nyligen bedækkede det med sine Flaader, og ikke vilde erkjende nogen Neutral. Det er noget andet, man nu besværer sig over, og som man pleier at kalde Engellændernes Handelsdespotismus. "Ikke deres Skibscanoner, siger man, have vi nu at frygte for. Men de ere som Venner langt besværligere, end de vare ved deres Bloeadesystem og ved deres Opbringelse af vore Skibe. Midt i den dybeste Fred ødelægge de vor Handel. De oversvømme os med deres Fabrikers Frembringelser, fordærve ved Priser, der ere under Varernes Værd, Markeder, og tvinge derved vore egne Manufacturer til en Standsning, der uundgaaeligen maae drage deres Forfald efter sig." — Disse Klager have, fra en vis Side betragtet, noget Glædeligt. De vidne om en forøget Nationalfølelse og Konstflid. For ti Aar siden gaves der saare mange, der enten fandt det latterligt, eller bleve vrede, naar man sagde til dem, at det var en stor Daarlighed af Fastlandet, at sende sit Metal til Engelland for Varer, som man ved egen Virksomhed kunde forskaffe sig. Nu er det kun Mellemhandlere og Commissionairer, der finde Forargelse i hiin Dom, fordi de personligen staae sig godt ved Engellændernes Handel, uden at tage i Betragtning om og hvormeget deres Folk lider derved. — Man seer ogsaa, at man nu kan hjelpe sig uden engelske Varer, som man forhen ikke kunde undvære. Hvorledes er en saadan Forandring fremkommen i Begreberne? Unægteligen kun derved, at Fastlandets Fabriker have faaet en større Uddannelse og Fuldkommenhed; at disse nu tilfredsstille Fornødenheden og Søgningen, og at man, naar man lader komme

udenlands fra, hvad disse levere, hurtigere og umiddelbarere spores Følgerne af en saa ufornuftig Fremfærd i Forretningernes Standsen og Familiernes Forarmelse. Og hvem har man at takke for denne Fabrikernes blomstrende Tilstand paa Fastlandet? — Lader os ikke miskjende det: de Aar, i hvilke vi bare Napoleons Aag, have i Almindelighed virket velgjørende paa dem, thi Naturen har indrettet det saaledes, at selv det Onde ikke er uden Gavn, og at selv Gift optager en Plads blandt velgjørende Lægemidler. Det blev Regjeringerne ofte nok raadet, at opmuntre Konstfliden i deres Lande. Det skete ikke, i det mindste ei saaledes, som det burde skee. Nu kom Napoleon med sine Decreter af Berlin og Mailand, der gjorde Handelen med Engelland til en Forbrydelse. — Vel lede derved adskillige Fabriker paa Fastlandet, efterat have bragt det til en høi Grad af Fuldkommenhed, f. Ex. de schlesiske Lærredsfabriker, da det blev dem umueligt at forsende deres Frembringelser til Søes; men en Mængde andre vandt; thi man saae sig nødsaget til at søge hos dem, hvad man var vant til at lade komme fra Engelland, og mange Anlæg, der længe havde lidt, og som havde befundet sig i en Tilstand af umyndig Barndom, kom sig og modnedes til mandig Styrke. — Men for at komme tilbage til hine Klager, da ere de rigtig nok ikke uden Grund. Engellænderne oversvømme, blandt andre de nederlandske Havne og de tydske Messer med en saa uhyre Mængde Fabricater, og sælge dem til saa lave Priser, at det falder de nederlandske og tydske Fabriker vanskeligt, ja umueligt, at udholde Concurrencen med dem. Dette er saa meget slemmere, da Engellænderne selv ved en saadan Handel snarere tabe end vinde, og deres Hensigt, at qvæle vor Konstflid, og berøve vore Fabriker deres Hjelpekilder af Penge, ved at formindske deres Afsætning, tydeligen nok fremlyser. — Hvilken Udsigt har man ved denne Tingenes Tilstand?

(Fortsættes.)

De forenede nordamericanske Stater ere atter blevne forøgede med en ny Stat, som bestaaer af Districtet Indiana, imellem Floderne Ohio, Messisippi og Sciote, og de frie Negeres Lande, en Strækning af 21,000 □ Mile, hvoraf Vandene indtage 4000 □ M. og hvis Indbyggeres Tal nu er steget til 90,000 Sjele, blandt hvilke 5000 frie vaabendygtige Mænd. Croydon, 25 Mile fra Staden Louisbourg, i Staten Kentoucki, er bleven bestemt til Regjeringens Sæde. Denne Stat, som skal udgjøre den 18de af de forenede Stater, strækker sig mod Norden til de canadiske Søer. Fristaterne have ved den faaet et Bolværk mod det brittiske Nordamerica.

---

Kjøbenhavn, den 6te September. I Torsdags Formiddag, den 29de August, behagede det Deres Majestæter Kongen og Dronningen og Deres Kongelige Hoiheder Kronprindsesse Caroline og Prindsesse Wilhelmine at tage det store Kongelige Bibliothek i Øiesyn, og at tilbringe nogle Timer med at besee denne herlige Bogsamlings Locale og Indretning, og med at lade Sig endeel af de vigtigste Mærkværtigheder og Sjeldenheder i dette rige litterariske Forraad forevise. Fra Bibliothekets øverste Sale behagede det Deres Majestæter og Deres Kongelige Hoiheder med Følge, at begive Sig ind i det Kongelige Konstkammer. — Den 31 August ankom Hs. Hoihed Prinds Christian med høie Gemalinde, samt Deres Hoiheder Prinds Ferdinand og Prindsesse Juliane, til Sorgenfri. (Dagen.)

---

## Rettelse.

I forrige No., P. 1122, L. 5: istedet for: vare inddeelte læs: var inddeelt.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 73.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 10 September 1816.

## Om Danmarks Ophjelpning.

"Danmark er ej noget Fabrikland og vil heller neppe nogensinde vorde". Bestaaer denne Sætning, naar den nøje drøftes? Naar Statistikeren Meusel antager dette som afgjort, da maa enhver give ham Ret: at Danmark ej nu er det; men sørgeligt var det, om det ej nogensinde skulde vorde det. — Det var en saare ubehagelig Udsigt for den danske Stat, om den, i dens nuværende Stilling og Forhold til andre Stater, ej selv kunde bringe det dertil, at den kunde forarbejde og forædle Landets egne Frembringelser; om den stedse skulde hente fra andre Lande, eller rettere, lade sig fra Fremmede bringe mange af sine Fornødenheder, af Ting, som vi selv kunde forarbejde og forædle hjemme; om vi ingen Udsigt havde til, at vi i Fremtiden kunde spare at sende vore Penge eller Frembringelser af Penges Sølvværd til Udlandet for at faae det, vi selv i Landet kunde frembringe; om denne Hovedaarsag til vor stigende Cours ej i Tiden kunde hæves; om vi ej kunde bringe vor Cours i et bedre Forhold ved gode Industrie- og Fabrikanstalter, til Forarbejdelsen af vore Fornødenheder; om vi ei kunde lære at indskrænke os saaledes i Brugen af fremmede Overdaadighedsartikler, at vi ansaae det for en Ære, ei at bære andet i Tiden, end hvad Landet selv frembringer, forædler eller forarbeider. — Vel kan det ikke nægtes, at Landets Beskaffenhed og Beliggenhed synes at have bestemt Danmark til Agerdyrkning, Skibsfart og Handel, men mon ikke Fabrikernes Gang meget vel dermed kan forenes, naar Landets Folkemængde tiltager i den Grad, at der bliver arbeidende Hænder nok til alle Dele, og naar de nødvendige Maschiner sættes i Gang for at erstatte Mangelen paa Arbeidere; naar man indbød, til at bosætte sig paa de danske Sletter, Fremmede, som, ved deres Indsigter og Færdigheder, kunde sætte Tingene i Gang, og lære Danske at Fabriker kunde trives vel paa dansk Grund, og lykkes under vor Himmelegn?

Jeg mener ei Vi behøve at besvare disse Spørgsmaale benægtende, og vil det glæde mig saare meget, om det kan lykkes mig at vække Mænd, som har mere Tid, Indsigt og Kraft at opofre til Drøftelsen af denne i mine Tanker saa vigtige Materie. Unægteligt er det, at Danmark kjøber det af Fremmede, som det selv kan frembringe; det er uden for al Tvivl, at det ei endnu har lært at undvære, hvad det bør undvære.

Det gjemmer vist nok i sit Skjød adskillige Materialier, som kunde erstatte Savnet af fremmed Indførsel. Dets frugtrige Jordbund vil ved ret Anvendelse kunne gjøre megen Indskrænkning i fremmed Tilførsel; den vil kunne frembringe meget til Fuldkommenhed, som nu er forsømt, især ved Dyrkning af forskjellige Handelsplanter. Ja, selv vore Kornarter, naar de vorde forædlede, naar Intet heri forsømmes; naar der anvendes den nødvendige Forsigtighed med deres Indavling og

Opbevaring; naar Danmark kan levere dem ligesaa gode, som de, der indføres fra Fremmede; vilde hæve en vigtig Hindring i vor Handels Underballance. Men hvorledes er vor Danske Rug i Almindelighed, i Forhold til den østersøiske? Vort Hvedemeel mod det engelske? Sæden i Danmark er jo paa flere Steder saa uren, saa uartet, at den taber i Handel sin halve Værdie, imod hvad den kunde være. Hvilket Tab for Landet!!

Maatte dog Mænd fremstaae i enhver Provinds, ja i ethvert Amt og Sogn, som vilde ret lægge Vind paa at avle reen og god vægtig Sæd; som vilde deri søge en Ære, for taalelig Priis at afhænde fortrinlig gode Kornvare til Udsæd; som vilde bære Omsorg for at disse betimeligen kunde faaes, især med Hensyn til Efteraarssæden, som det er vigtigt at faae tidlig saaet, naar vi i vort Clima skal forvente en forønsket Afgrøde. Da vil det første Skridt være gjort til forædlede Kornarter. Den opmærksomme Bonde vil snart lære at indsee, hvor indbringende det vil være for ham, naar han paa Torvet faaer langt mere for sine Vare end andre, som have forsømt at forskaffe sig reent og vægtigt Korn til Udsæd. — Exempler vilde snart virke paa flere. Den, som eengang er i Besiddelse af den gode Udsæd, vil hastigen finde Afsætning og Løn for sin Møje — Kornvarenes Forædling hastigen udbrede sig til sand Vinding for Landet og til Glæde for mange, som nu maae lade sig nøje med ringere, fordi de ei kan faae den bedre. Vor sjællandske Rug og Havre er især, efter min Erfaring, saa maadelig, og af saa ringe Beskaffenhed, at det fortjener megen Opmærksomhed først at tænke paa deres Forædling. Disse Kornarter bør indtage en bedre Plads i Sædskiftet, end de have paa de fleste Steder, eftersom de til sine Tider meget søges og kunde afsættes med Fordeel.

Af Proprietairer og Præster tør man vente, at De vilde bidrage, hvad der staaer i deres Magt, for at fremme denne gode Sag til Landets Fordeel, saameget mere, som det vil være dem selv gavnligt, naar de Afgifter, Bonden maa yde, leveres af god Bonitet, og naar han punktlig kan svare til enhver Tid hvad han har at udrede. Maatte vort hæderlige Landhuusholdnings Selskab alvorligen skjenke denne Sag sin Opmærksomhed og ved



udsatte Belønninger opmuntre til reen og god Udsæd, hvis Product kunde bringes i Handel, lig det Fremmede, ja endog overgaae det!

Men i det jeg anpriser nogle Midler til at bevirke vore Kornarters Forædling, synes jeg at føres noget fra mit Maal; saa synes det; men i Grunden er det ikke saa; thi skal Fabriker trives paa dansk Grund, maa Kornforædlingen og en bedre Dyrkningsmaade gaae forud; man maa ei see paa at avle meget, som giver ringe Afgrøde; men mindre og Godt. Det Mindre, som er godt, indbringer lige megen Fordeel og fordrer mindre arbejdende Hænder, som kunde afgives til Fabrikernes bedre Gang i Tiden.

Jeg troer ikke at fejle, naar jeg i saa Henseende paastaaer: at det er til megen Skade for Landets Kornavl og de hensigtsmæssige Frembringelser af Jorden, at adskillige Hovedgaarde i Danmark ere af saa betydeligt Omfang, og at de, som Erfaring lærer, drives slet, fordi det er vanskeligt for Forpagterne, uden Hjelp af Hoverie, at faae de fornødne Folk til Jordernes tilbørlige Drift; de maa, for at faae dem, forhøje Folkelønnen til Skade for andre Landmænd, som vilde drive deres Jorder, efter de nyere Forbedringer i Landbruget. Hvis derimod Hovedgaarde af betydeligt Omfang, parcelleredes, vilde flere Familier kunde leve, Jorderne bedre dyrkes, og den deraf flydende Folkeformerelse i Tiden levere flere arbejdende Hænder til Jordernes tilbørlige Drift, og omsider levne nogle til Fabrikernes bedre Gang, hæve vor saa heldende Handelsvægtskaal, og ophjelpe vor Handelsligevægt. Det saa indbringende Hollænderie synes, især i Sjælland, at være en Deel forsømt, da det er den vigtigste Kilde til Agerdyrkningens gode Fremme. Staldfodring er ej endnu udbredt nok, de derfor udsatte Belønninger have ej endnu havt den tilsigtede Nytte, den maatte videre udbredes.

Det Danmark omgivende Hav leverer os en ny Kilde til Danmarks Opkomst, naar Fiskerierne drives med Kraft; man maatte altsaa foranstalte alt til Opmuntring for dette Hverv. Flere Selskaber maatte forenes om, at sætte deres Penge i denne Handel, og at udfinde de tjenligste Midler til at fremme den. Vor virksomme Sølling har her gjort en roesværdig Begyndelse, maatte kuns

flere, besjælede af samme Fædrelandsaand, understøtte hans gavnrige Foretagender og virksomt fremme hans gode Hensigt, da kan man haabe, at vi om faa Aar ej længer skal skatte til Udlændinger, for at faae Fiskevare til vore Fornødenheder, men med egne Skibe hjemføre Alt, hvad vi i saa Henseende behøve.

Iblandt flere Fornødenheder, som ere blevne os uundværlige, er Trælastens Indførelse, især Bygningstømmer. Hvad Midler have vi til at kunne i Tiden indskrænke disse Fornødenheder? En frugtbar Jordbund til Skovsopelskning. Man opelske derfor saadanne hastigvoxende Træesorter, som kunde levere os det Fornødne til Overtømmeret i vore Bygninger, især den canadiske Asp, som trives saa hurtig og heldig i vor Himmelegn, som om faa Aar leverer os det Fornødne til Bjelker, Sparrer, Lægter. Uden at tale om flere nævner jeg denne som den fortrinligste. Vore Tørvemosers rette Afbenyttelse til Brændsel og Kul, lære os at undvære i meget de engelske Steenkul. Vi benytte de Færøiske — Vi stræbe derefter at vi i Eet og Alt nytte vort eget Lands Frembringelser paa bedste Maade, og lære at undvære det Fremmede, som vi kunde undvære. Ei maa vi nu tænke paa, saa hastig at naae andre Lande, end mindre at overgaae dem, som i flere Aar have lært Vigtigheden af, selv at frembringe og forædle deres Fornødenheder, for ej at tolde til andres Skatkamre; men vi stræbe efter, at naae den mueligste Fuldkommenhed, at vi kunde hjelpe os frem med vort Eget. Vi gjøre ej endnu Regning paa indenlandske Fabrikaters Udførsel. Kjendsgjerninger bevise: at vore Klædefabriker have til en Tid været i meget god Gang. Naar Indførsel af fremmed Klæde forbydes, naar der holdes strængt over, at det ei indføres, da tør man haabe de vil trives og vedligeholdes til Gavn for Landet, og til Forbedring i vor synkende Cours. Flere Fabriker ere og kunde vist sættes i Gang — med Tiden trives saaledes paa Dansk Grund, at vi kunde undvære heraf fremmed Indførsel. Hørfabrikerne ved Brahetrolleborg i Fyen og ved Kjøng i Sjælland, have lært os, at Hørren trives saare vel paa dansk Grund, at den under god og ret Behandling kan sættes ved Siden af den fremmede; og naar der ved Opmuntringer drives tilbørligen paa Udbredelsen af denne Avl, naar flere Patrioter vilde fremstaae til Exempel for Andre, vilde vi og i Tiden kunde undvære fremmed Tilførsel heraf. I flere Egne avle dog Bønderne nu næsten Alt, hvad de behøve. Det feiler kun, at flere vilde drive disse Handelsplanter i det Store, at der og kunde deraf leveres Producter til Linnedfabrikernes Drift i Kjøbstæderne; at man lærer, efter de nyere Forsøg, her i Landet at give Hørren den fornødne Blødhed, for at kunne spindes til samme Finhed som i Udlandet; at vi opmuntre og drive paa de høistnødvendige Maschiners Gang, indtil vi faae arbeidende og tilvante Hænder nok til at fremme denne Sag. Skulde man vel lade sig indbilde, at den danske Nation ei var oplagt til Haandarbeider? Skulde man, til liden Ære for Nationen, antage, at den ei hertil kunde vænnes? Nei! Men med Ungdommens Opdragelse er det, der skal begyndes ved ethvert vigtigt Foretagende til Statens Gavn. Naturanlægget, som den danske Nation har, saavel som nogen Anden, maa itide udvikles; Forstandens og Legemets Kræfter fra Ungdommen vænnes til nyttig Øvelse i det, hvorved den i Tiden skal erhverve sit Brød og gavne Staten — og vi skulde vinde duelige Hænder og danne Subjecter nok til at sætte Fabriker i Gang paa de danske Sletter. Der ligger mange skjulte Evner forborgne hos Barnet, som ei saa hastigen kjendes, naar de ei i Tide gives Anledning til Udvikling. Ved tidlig Tilvænnelse vil Ungdommen snart vise en beundringsværdig Færdighed, naar den faaer tilbørlig Anviisning. Hvo, der tvivler om denne Sandhed, han gjøre kun Forsøg, med fornøden Varsomhed, for at vække Lysten hos den Unge. Han trættes ikke i sine Bestræbelser, og han vil da vist opdage, hvad han ved første Undersøgelse ei kunde finde. Har han kun Indsigt og Taalmodighed nok, til at gaae frem med Sindighed, Overbærenhed og Overlæg, for at opsøge og udvikle de skjulte Evner, veed han kun at gjøre Arbeidet let og behageligt for Ungdommen; giver han den af egen Erfaring at forstaae, hvad Fornøielse og Nytte den indhøster af sine behagelige Anstrængelser: han vil da erfare, at mange findes oplagt til Haandarbeider, som nu ikke kjendes, fordi de ei i Tide bleve prøvede. Jeg

kunde her fremstille en heel Hær af uigjendrivelige Erfaringer, naar det ei vilde føre mig for vidt fra mit Maal i denne Materie. For dem, som ere indtagne af Fordomme mod denne Sætnings Rigtighed, gjelder intet Beviis, og for Grandskeren, som søger alvorlig Sandheden, ere de overflødige. Der mangler kun Mønstre for Ungdommen hos os til Efterlignelse, naar den paa hensigtsmæssig Maade skulde dannes til duelige Haandsarbeidere. Ikkun at der gaves Opmuntringer nok, da vil det komme af sig selv.

At Folk i kolde Climater skulde have mindre Lyst til Arbeide og Virksomhed, og at Luftens blidere Temperatur skulde anspore Arbeidslysten, og den ublidere svække den hos Nordboeren, kan Forfatteren ikke troe, da det strider imod Erfaring. Derimod ere vore kortere Dage, og den nødvendige Belysning, naar Dagen slipper, noget, som fordyrer Arbeidslønnen hos os. Den mere og grovere Føde, som de Danske ere vante til, især af det dyriske Slags, gjør det og mere kostbart at holde Arbeidere til Fabrikkernes Drift; men i et Land, som Danmark, vil i Tiden, ved Agriculturens blidere Fremvext, denne Indvending for Fabrikkernes Fremgang hæve sig selv ved en rigere Production, en formeret Folkemængde og en bedre Opdragelse.

Hvad jeg videre kunde have at tilføie i denne Materie, om Skibsfartens Udbredelse, Udløbenes Opmuddring, Havnenes Forbedring ved vore mindre Kjøbstæder; om Indskrænkning i Overdaadigheds-Artikler, som vi i saa betydelig Mængde hente fra Fremmede; om det nøie Regnskab, vi burde holde over vor Handelsballance; om Nødvendigheden af Indskrænkning i Brænderier af vore Kornvare; om Kartoffelavlens Udbredelse; om Ostens Tilberedning og Forædling, for at bringe den til samme Fuldkommenhed, som den udenlandske, m. m., som virksomme Midler til Danmarks Opkomst, vil jeg opsætte til en beleiligere Tid, i det Haab, at Andre maaskee vilde tage fat, hvor jeg slipper, og omstændeligere udvikle dette vigtige Emne. Kun tillades det mig endnu at tilføie: det er Luxusvare fra Udlandet, som ødelægger os; vi maa afkaste deres Aag; vi maa gjøre os mere uafhængige af fremmed Konstflid; vi maa lære at undvære, hvad vi kan og bør undvære; vi maa ei for tusindfold Tant sende vore Penge ud af Landet; vor Oplags-, Transit- og Commissions-Handel maa gives al muelig Lettelse og Fremgang; og da kan man haabe, at vore Lidelser ville svinde, vore Saar læges og vort Fædrelands sande Held fremmes.

## Om Kirsebærviin.

Da i denne Tid saa mangfoldige Mennesker nyde Kirsebærviin, saa vil det vel ikke være upassende, at anføre her, hvad den afdøde Professor Tode har sagt om denne Viin i sine første Sundhedstidender for 36 Aar siden: "Alle de, som ellers give Doktor og Apotheker lidet eller intet at fortjene, kunne nu faae Leilighed til at give os rigelig Opreisning. Det vil ikke vare længe, førend den ny Kirsebærviin bliver færdig: en Drik, som er saa meget vel skikket til at fordærve Maven i Grund og Bund, og at forøge et Anlæg til Gigt og Steen: en Drik, som har forvoldet mangen stolt Brækkelse og Bugløb, Mavepine, Cholera o. s. v. — Har altsaa nogen Lyst til at unde Læger og Apothekere, Vaagekoner o. s. v., ligemaade Leilighedspoeter og alle de øvrige, som have en Næringsgreen i Folkes Død og Begravelse, en lovlig Fortjeneste, saa ombedes den venligst, enten selv at drikke eller raade gode Venner til at drikke Kirsebærviin. Vi skulle med skyldig Taknemmelighed drikke slige Velynderes Erindring i et godt Glas Rhiinsk Viin."

## Indenlandske Efterretninger.

Skrivelse fra Hertugdømmet Holsteen, af 7de Septbr. 1816. I mange Aar har man her i Landet ikke oplevet et saa foranderligt Veirligt, som i nærværende Sommer, i hvilken vi idelligen ere blevne hjemsøgte af Kulde, Storm, megen Regn, og undertiden med Hagel, og hvorved Kornet og Træfrugterne have lidt meget. Rugen er dog indhøstet med temmelig Held, men Havren er endnu for største Deel tilbage. Boghveden, der, som bekjendt, mindst kan taale Kulde og megen Regn, har ogsaa lidt meest. — Et Pund Smør holdes

i 22 a 24 Rbß., og for et Pd. Oxe eller Kalvekjød gives 1/2 Rbß. — Rapsæden finder nu mange Kjøbere og Tønden deraf betales med 7 Rdlr. — Krammarkedet i Haderslében, der i Aar var berammet til den 23 Sept., er bestemt at skulde afholdes den 19de Sept., fordi de Mosaiske Troesbekjenderes Nytaarsfest indfalder paa hiin Dag. — Kancelliedeputeret Etatsraad Prehn og Overretsraad v. Rønne ere afreiste til Hertugdømmet Lauenburg. — Stænderne i Lauenborg agte med det første at afsende en Deputation til Kjøbenhavn, for at forsikkre Hs. Kongl. Majestæt, deres nuværende Regent, om deres underdanige Hengivenhed og Allerhøiststamme deres Taknemmelighed, for den dem allernaadigst sikkrede Constitution og Rettigheder. De til denne Deputation valgte Personer ere: Landmarskalk v. Bülow til Gudow, Grev Friderik v. Bernstorff til Steitenburg, Landsyndicus Gottschalk og Borgermester Rømer i Ratzeburg. — Hidtilværende Professor i Lovkyndigheden ved Universitetet i Kiel, Welcker, er bleven kaldet til Heidelberg.

Mariboe, den 5te September. Hans Høihed Prinds Christian til Danmark, med Gemahlinde Caroline Amalia, Søn Frederik Carl Christian, Sødskende Juliane Sophie og Frederik Ferdinand, alle Høiheder, ankom til Taars Færge, Løverdagen den 24de August, Kl. $1\frac{3}{4}$ Eftermiddag, og reiste gjennem Lolland og Falster, efter et Par Dages Ophold, til Møen. H. H. Pr. Christian beviidnede ved Afreisen Hr. Stiftsbefalingsmanden Sin Tilfredshed og Velbehag med den Modtagelse, høibemeldte Kongelige Familie havde nydt i Stiftet, hvilket igjen paa en smigrende Maade blev tilkjendegivet Vedkommende; ligesom det høie Herskab allerede ved bevaagne Yttringer havde satisficeret Enhver for sin Bestræbelse til det beqvemme Ophold og Gjennemreise. — Ved det saakaldte Østholte (eller Østholte Stræde) i Grevskabet Knuthenborg, modtog den constituerede Birkedommer Larsen H. H. Prinds Christian &c., og med et frivilligt ridende Chor, der bestod af Grevskabets unge Bonderkarle, som anførtes af Sognefogden Peder Sørensen, fulgte Høisamme til Mariboe. (Mariboe Avis.)



Odense, d. 6 Septbr. Indeværende Aars offentlige Examen i Odense Kathedralskole begynder Mandagen den 9 Septbr. og varer til 23de. De Kandidater, som i Aar demitteres, ere: F. J. G. Scholten, en Søn af Kammerjunker Scholten i Odense; F. C. Knutzen, en Søn af Justitsraad Knutzen i Odense; P. Larsen, en Søn af Kjøbmand Larsen i Kjerteminde; P. Mortensen, en Søn af Gjæstgiver Mortensen i Odense, og St. L. J. Borring, en Søn af Kjøbmand Borring i Bogense. — — Forleden kom en Tjenestepige fra Nørreaabye til Skade og fik Armen farskaaret paa en Lee, og i Mandags blev atter en Karl fra Eibye Sogn indbragt til Middelfart, som ved et Fald tilbage i en Vogn, hvori Høstjernene vare, havde skaaret hele Tommelfingeren og Musen af den venstre Haand. Han er strax taget under Kuur af Distriktlægen, den duelige og almindelig agtede Dr. Boyesen, ved hvis Hjelp ogsaa Pigen er igjen helbredet. — Mange Ulykker kunde forebygges ved en mere forsigtig Omgang med de tildeels farlige Markredskaber. (Hempels Av.)

Aarhuus Avis har atter følgende snorrige Bekjendtgjørelse: "Maae jeg spørge, er det Ret af en Herre, som skulde være honnet, at sige sin Teller op den 30te August, uden at erstatte ham og hans Huus; han har bestridet denne Ting i 16 Aar uden Strid og uden at gjøre nogen Uret. — Er der nogen i Hast som behøver en Teller, da vil jeg paatage mig det, og udrette det som det bør være. — Mads Scheibye, boende paa Broberg."

Panker, den 30 August. Idag blev det herværende Capel, der tilligemed et Hospital er bleven oprettet ifølge den forevigede Fyrste af Hessensteins Testamente, høitidelig indviet af Hr. Generalsuperintendent Adler. Vore durchl. Herskaber bivaanede med deres tilstedeværende Børn og Børnebørn den første Gudstjeneste i samme, og høitideligholdte paa denne Maade, med rørt Tak til Gud, deres Guldbryllups Jubelfest. Klokken 12, efterat Talen var endt, istemmedes "O store Gud vi love Dig!" under Kanonernes Løsning. Den hele Dag var helliget den stille religiøse Fest og landlig Glæde. (Statstid.)

Kjøbenhavn, d. 9de September. Commandanterne her i Staden og i Citadellet Frederikshavn saavelsom samtlige Chefer og Commandeurer for de sammesteds garnisonerende Regimenter og Corps have, i Anledning af Hds. Kongelige Hoihed Prindsesse Louises og Hs. Hoifyrstelige Durchlauchtighed Generalfeltmarschallen Landgreve Carl til Hessens Guldbryllup, den 30te August sidstleden, i en Lykønskningsskrivelse bevidnet dette ophoiede Fyrstepar i eget, samtlige Officierers og begge Garnisoners Navn deres varme Deeltagelse og underdanige Hengivenhed. (S. Bl.)

---

Kjøbenhavns Børs den 10 September.

Cours. Hamb. 2 M. = , a vista 740. Amsterdam 2 M. = , a vista 680. London 2 M. = Rbdlr. Spec. 740. — Specier solgtes til $44\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 94 pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler 41 a 42. Svenske Sedler 10 Mk. 12 S. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Den 3 September døde paa sit Gods Rellingen ved Hamborg F. L. Schrøder, af Følgerne af gigtiske Tilfælde. Denne, baade som Skuespiller og Skuespildigter lige berømte Konstner, levede her et stille og eensomt Liv. Som Tydsklands Garrick forplantede han Shakespears Mesterværker paa den tydske Skueplads, og for Hamborg skabte han et Theater, der skylder ham uendelig meget. I den danske dramatiske Litteratur er han bekjendt som Forfatter af: Fændrikken, Ringen No. 1 og 2, o. fl.; ogsaa har han omarbeidet for den tydske Skueplads endeel engelske Stykker, hvoraf nogle, oversatte paa dansk, opføres med Bifald paa vor Skueplads. Hans Eftermand, som Directeur for det Hamborgske Theater, er den bekjendte Hertzfeldt.

Da efter sagkyndige Mænds Forsikkring et Pund Beenpulver giver en ligesaa kraftig Suppe, som 6 Pd. Kjød, saa opkastes i All. Anzeiger det meget passende Spørgsmaal: "Hvorfor man ikke sørger for Midler og Veie til paa alle Steder og



Tider at kunne have saadant Beenpulver i det Smaa? Nu benyttes Benene kun saalidet til Føde, fordi Benenes Pulveriseren falder alt for vanskeligt i de enkelte Huusholdninger; en Mand, der vilde drive dette i det Store og ved et Møllværk vilde hæve denne Vanskelighed og formodentligen selv finde sin Regning derved, især i folkerige Stæder, hvor Been er let at faae, og kunne gjøre Regning paa god Afsætning, naar Sagen først var kommen ret i Gang.

Medens man i Paris nyligen har forbudet at opføre Stykker over bibelske Gjenstande paa Skuepladsen, uagtet Æmnet til Racines Mesterværk Athalia er bibelsk Indhold, har man i Burgau i Schwaben d. 23 Juni opført det store Skuespil: Jesu Christi Levnet og Lidelser med Musik af Domcapelmester Buhler i Augsburg, for 2000 Tilskuere, som det skaffede, hedder det, en saa behagelig Nydelse, at den første Afdeling af dette Drama igjen blev opført den 30 Juni, og den anden den 4de og 14 Juli. Det blev givet i to Afdelinger fra Kl. 8 til 12 om Formiddagen og fra 3 til 8 om Eftermiddagen. — Anmelderen mindes at have seet for en Deel Aar siden Racinis Athalia, oversat af Prof. Schønheider, opføres paa den Kongel. danske Skueplads, og afdøde Skuespiller Preisler udføre den Ypperstepræsts Rolle meget fortrinligen; men dette Mesterværk gjorde aldeles ingen Lykke og blev, efter at have været et Par Gange spillet, henlagt. Da derimod i Fjor Vinter den første Act af Klingmanns Moses blev givet ved det Lindgrenske Declamatorium, gjorde dette bibelske Drama megen Lykke. Det synes altsaa som Smagen, i den Henseende, i en Tid af tyve Aar meget har forandret sig hos os.

Fra den brasilieske Øe St. Catharina har Commandanten for Skibet Rurik, v. Kotzebue, tilmeldt den russiske Rigskantsler Grev Romanzow, at han kun vil dvæle der en kort Tid, for at forsyne sig med Levnetsmidler, og derpaa tiltræde Reisen omkring Cap Horn til Sydhavet, hvorfra han haaber at indsende interessante Efterretninger, især naar det lykkes ham at opdage nye Øer. Han roser sit Skibsselskabs Iver, især Naturforskernes, der, fra om Morgen til om Natten, klavre omkring paa Bjergene, for at indsamle Alt, hvad der forekommer dem mærkværdigt.

Sex hidtil utrykte Digte af Tasso ere blevne trykte i Ferrara paa Statens Bekostning. En nøie Gjennemtegning af Haandskriftet skal efter Pavens Befaling forfærdiges og nedlægges i det vaticanske Bibliothek.

I Siberien har man fundet et Bryggerkal-Lag af en ny Ertsart, der har megen Lighed med Rav og desaarsag ogsaa blev holdt derfor. Men den chemiske Analyse, som den berømte Klaproth har anstillet dermed, og er bleven bekjendtgjort i hans Beyträge zur chemische Kenntniß der Mineralkörper, beviser, at det er væsentlig forskjellig saavel fra Rav, som fra den ved Halle fundne Ertsharts.

Som Bevis paa, hvad der kan blive af Grækeren under en fri Forfatning kan den lille ufrugtbare Klippeøe Hydra, paa Sydostkysten af Peloponnes, tjene. De faa Indbyggere bleve forstærkede ved Flygtninger fra Morea, hvilke undflyede, efter den russiske Krig, Tyrkernes barbariske Hevn, og benyttede Eilandets lille, men sikkre Havn til Handel. Denne nye Søstad betaler Porten en bestemt Pengesum, og forskaanes af den Grund for Besøg af Capudan Pascha, der paa de andre Øer aarligen udpræsser Tributen. Den regjeres af en selvvalgt Øvrighed. Efter Gells Beretning har Øen 350 Handelsskibe, der ikke blot drive Frugthandel paa det middellandske og det sorte Hav, men ogsaa gaae til America. Staten, som kun eier een Brønd og faaer sit Vand fra Cisterner, er velbygt og forsynet med et godt Værn. Staten havde allerede udbredt sit Herredømme over det gamle Aegina, Procos og andre Nabo-Klippeøer, og vilde endog afkjøbe Athenerne, Havnen Piræus. Fra denne Øe faae Tyrkerne deres bedste Matroser og Søofficierer.

Bidrag til den franske Statsforfatning og Statsforvaltnings Charakteristik i Bonapartes Epoche. (Fortsættelse; see forr. No.) Kornoverflødigheden i de rhinske og belgiske Egne har aldrig gavnet Alpedepartementet, og Bourdeaux-Vine og Provence-Olier have altid været meget dyrere ved Mosel og Yonne end ved Newa. Politiske Regnemestere, som Sismonde, havde allerede for ti Aar siden forsikkret, at Douaneforfatningen kostede den fattigste franske Daglønner tyve Franker aarligen; uden at underskrive denne Beregning som ufeilbar, er det en Kjendsgjerning, at næsten alle Fabricata, der hørte endog til den Fattigstes Livsfornødenhed, vare stegne til det Dobbelte, ja Tredobbelte, endskjønt de vare forfærdigede i Landet selv, og da Duanesystemets Skjærpelse var stegen med hvert Aar, ja næsten med hver Maaned, saa kan man tænke sig, hvor stort de Enkeltes og det Heles Tab maa have været. Ligesaa skadelig for Frankrigs Velstand og maaskee endnu skadeligere end Douanevæsenet vare de ved Finantsloven af 5te Ventose Aar XII. skabte Droits réunis, og blandt disse igjen især Saltafgiften, og Drikkeafgiften, der skulde svares af alle Vine, Æble- og Pæremost og Brændeviin, og gav Anledning til utaalelige Plagerier for de Ydende; derfor vare disse Afgivter ogsaa saa forhadte hos Folket, at man forandrede deres Navn fra Droits réunis til droits ruineux, og ved Tingenes Forandring i A. 1814 intet ivrigere blev forlangt end sammes Afskaffelse. — Iøvrigt bestod det Trykkende i det af Bonaparte skabte Afgivtssystem endnu deri, at den Ydende aldrig vidste, om han havde ophørt at betale, og hvorvidt Regjeringens Fordringer til ham endnu kunde gaae; thi disse Fordringer havde intet bestemt Maal. Alle offentlige Anstalter, som i andre Stater Regjeringerne lade udføre paa deres Bekostning, maatte i Frankrig Indbyggerne bære, og det er virkeligen ingen Overdrivelse, naar man siger, at den Bonapartiske Regjering sjeldent gav til de almeennyttigste Indretninger i Departementerne andet end Papiret, hvorpaa Beslutningen stod. Naar en Entrepot skulde indrettes, en Børs opføres, en Havn forbedres, en Canal, en Bro, en Dam anlægges, saa blev der altid strax udskreven en Localafgivt, til hvilken alle Stæder og Departementer, der directe eller indirecte engang kunde høste Nytte af Værket, bidroge. En Beslutning eller et Decret bestemte det Antal Centimer, der for enhver af de Deeltagende Stæder skulde føies til de directe Afgivter. Den hele Lovgivende Konst bestod i at forfærdige den Tarif, der hver Gang tilføiedes en Anordning; og Consularbeslutningerne og de Keis. Befalinger af det Slags ere utallige. Selv ved Anlæg, hvormed Herskeren vilde forbinde sit Navns Hæder, brugtes denne Fremgangsmaade. — Dyr-

næst fortjener det ogsaa at bemærkes, at Bonaparte forenede med sit Finantssystem især to Egenskaber: Meget Skriverie og Travelhed, Reglementsaanden og Plageaanden. De to første fandt han hos Nationen, og han har bragt dem til en frygtelig Høide. Aldrig er der vel blevet skrevet og besluttet mere, og aldrig har vel de Skrivendes Tal været større i Frankrig, end under Bonaparte. Aldrig har Tabelvæsenet spillet saadan en Rolle, som under hans Regjering. Ligesom han vilde overse hver Stad, hvert Departements og alle Hjelpekilder og Fornødenheder med eet Øiekast paa en Tabel, saaledes skulde det ogsaa være med hele Frankrig. Vant ved Opdragelsen til Tal og mathematiske Former, vilde han paa denne Maade lægge det underkuede Folk Beviset for dets Lykke og Velstand i en tydelig Beregning for Øine. De mærkværdigste Omstændigheder af dette Slags ere Konst- og Manufacturtabellerne i Moniteuren af 28 Nov. 1811, og Ministeren for det Indre, Grev Montalivets Exposé angaaende Rigets Tilstand i A. 1812 i Moniteuren af J. 1813 No. 58, Actstykker, hvis Indhold hver Sagkyndig ved at vurdere, og hvis Blændværk, Frankrigs virkelige Tilstand alt for paafaldende gjendriver. Det meest overtydende Bevis paa Urigtigheden af hine Taller og Nuller givne Fremstilling var sikkert Decretet af 24 Marts 1812, der bød at uddele dagligen 200,000 Portioner Rumfordsk Suppe til de hungrende Indbyggere. Den nyere Luxus, som man kunde antage for et Bevis paa Frankrigs Velstand, var, med al sin Glands, kun et over Tingenes Overflade draget tyndt Anstrøg. (Fortsættes.)

Det faste Lands Klager over den engelske Handel. (Fortsættelse; see forr. No.)

Lader os, for at udfinde den naturlige Lov, som her er den herskende, søge at bestemme Tilfældet i det Enkelte. A. har et stort Vareforraad; og derhos en stor Mængde Folk, der frembringe, berede, indskibe og bortskaffe disse Varer. B. har et stort Huusvæsen, og behøver meget, men for magelig til at bestyre det selv, henter han alle sine Fornødenheder for sig og Sine fra A., og A. er vant til, uden Medbeilere, at faae anseelige Summer aarligen fra B. Men med Tiden gjør B. den Opdagelse, at C. og D. levere ligesaa gode, eller næsten ligesaa gode Varer; begge ere hans Venner, eller staae ham af een og anden Grund nærmere end A. og deres Priser ere ikke saa høje, maaskee endnu billigere end de sidste. Han beslutter sig altsaa til at hente en Deel af sine Fornødenheder fra disse. Mange andre gjøre hvad B. gjør. A. seer derved sine Pengekilder stoppede. Hvad vil han nu gjøre? Han vil sørge for, indtil videre, kun at tilveiebringe Penge, for at vedligeholde sin Credit, sin Huusstand o. s. v. Han vil altsaa søge at forvandle de Varer, der fra Tid til anden ere blevne ham paa Halsen, til Sølv, han vil sælge dem under deres Værd, og til enhver Priis. Men enhver veed, at Varers Salg langt under deres Værd, er et Forspil til en nærforestaaende Fallit, i det mindste til en nærforestaaende Omvæltning i dens Forfatning, der sælger dem langt under Prisen. Om han end en Tidlang derved standser sine Medbeileres Afsætning, saa kan han dog ikke længe fortsætte det; thi kun Afsindige gjøre sig til System at sælge med Tab. Han vil altsaa vælge en anden Udvei; han vil levere Varer af ringere Godhed, for endnu længer at kunne holde de lave Priser, der hidtil, til hans Medbeileres Ærgrelse og Skade, fyldte hans Casse. Men ogsaa dette vil ikke længe være ham til Gavn. At kjøbe det Slette, endog til lette Priser, bliver altid en fordærvelig Sparsommelighed, og man lader sig kun eengang skuffe. A. vil altsaa snart see sin Forfatning forværre sig, og han vil handle viseligen, endnu i Tide at rette sig efter Omstændighederne, og da disse hidtil have gjort Udvidelsen af hans Forretninger umuelig, vil han lære at indskrænke sig. — Hvad der gjelder om Enkelte, gjelder ogsaa om hele Nationer, thi Nationer ere moralske Personer, og hvad der er unaturligt maa opløse sig, enten det nu findes hos Enkelte eller hos hele Folkeslag. Og saaledes vil da intet afholde os fra, nu at anvende det Sagte paa Engelland. (Fortsættes.)

Efterretninger fra Neapel melde, at Vesuv den 7 August efter et heftigt Jordstød, har udkastet Ild. Ved Nattens Komme hørte Udbrudet op; men man var ikke uden Frygt for at det vilde begynde paa ny.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 74.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 14 September 1816.

## Om de tegnende Konsters Skjebne i Danmark.

(I Anledning af Hr. Justitsraad Weinwichs bebudede artistiske Forelæsninger.)

De tegnende Konster have havt en besynderlig, afverlende Skjebne i vort Fædreneland. At Konstsands og Konstsmag tidligere maatte vaagne i det varme Sønden end i det kolde Norden, er lizesaa begribeligt, som at Apricoser og Vindruer først efter mange Aarhundreders Forløb kunde forplantes fra hine blidere Himmelegne til vort Land. Trækfuglene forlade, ved Vinterens Nærmelse, de kolbere Egne, for under en varmere Himmel, at opsøge et gunstigere Opholdssted, og Konsten flyer sædvanligen, som hine, de Lande, der, i physisk og moralsk Forstand, hjemsøges af Snee og Iis. Derfor varede det naturligviis længe førend en ædlere og højere Konstsands kunde forplante sig til vort Norden. Medens man der frembragte Misskabninger i Billedhuggerkonsten, som dem vi see paa Jellinge-Monumentet i Jylland, laae Grækenlands og Roms uopnaaete og uopnaaelige Mindesmærker allerede i Ruiner, og medens Kong Hans 1503 lod Opgangen til sin Riddersal paa Slottet i Kjøbenhavn pryde med to saa smagløse Steenbilleder, som dem vi endnu den Dag i Dag see ved Opgangen til det Kongelige Bibliothek, som Vidnesbyrd paa hiin Tidsalders slette Konstsmag i Fædrenelandet, levede og arbeidede allerede i Italien en Michel Angelo, Leonhard da Vince og Raphael Sanzio. Lige indtil Frederik den Andens Tid synes man ikke at spore mindste Smag for de tegnende Konster her tillands. Kong Hans var alt for jevn en Mand til at bryde sig om Konst, og Munkeindflydelsen var i hans Tid for stor, til at nogen ædel Sands kunde faae Lov til at udvikle sig; Christian den Anden gave Adelen og Geistligheden alt for meget at bestille, til at han, indviklet i uophørlige Borgerkrige, kunde tænke paa nogen fredelig Muses Ophjelpning, endskjøndt hans lyse Forstand, hans Familieforbindelse med den mægtige Carl den Femte, hans Giftermaal med en Prindsesse, der var opfødt i Nederlandene, hvor allerede den Gang fandts saa store Konstnere, under andre gunstigere Omstændigheder, havde givet hans Konstsands en bedre Vending. Imidlertid har man dog fra hans Tid den bekjendte Altertavle i Slesvig, forfærdiget af Billedhuggeren Hans Brüggemann fra Husum, der vidner om en bedre Smag, i det mindste hos enkelt Mand. Med Christian den Tredie begyndte Konstsandsen dog at forbedre sig noget, endskjønt de i hans Tidsalder endnu ulmende Statsuroligheder, ikke tillod nogen stor Forbedring. Først under Frederik den Anden blev det mueligt at værdige de saalænge landflygtige skjønne Konster nogen virkelig Opmærksomhed, og hvad dertil nok bidrog meest var den lykkelige Omstændighed, at den udødelige Tycho

Brahe, upaatvivleligen vakte hos Kongen Konstsands og Konstsmag. Ogsaa begyndte paa den Tid andre Adelige, som Henrik Ranzou, der paa sit Slot Bredenberg i Stormarn, lod opføre Bygninger i den italienske Stiil, og pryde sine Hauger med Billedstøtter, at faae, det være nu af egen Konstfølelse eller for at følge Hoffets Tone, Smag for Konsten. At Frederik den Anden lod Cronborg pryde med Tapeter af Maleren Hans Knieper fra Antwerpen, der i Alt fik for dette Arbeide, 12600 Rdlr., en for den Tid meget stor Sum, beviser tilfulde denne Konges Agtelse for Konsten og Lyst til at befordre den i sine Stater. Han begyndte saaledes allerede at lægge Grund til Tapeters Fabrication, der siden, baade under Christian den Fjerde, Frederik den Tredie og Christian den Femte, bragtes, ved den bekjendte Fabrik i Kjøge, til saa stor Fuldkommenhed. At denne Fabrik gik under, medens den Goblinske i Frankrig vedblev at blomstre, er besynderligt, og at disse skjønne og varige Tapeter, der, som de paa Rosenborg udvise, have kunnet vedligeholdt sig lige til vore Tider, maatte vige for brogede Papirer, er beklageligt.

Man seer af alt dette, hvor meget en eneste Mand, som Tycho Brahe, kunde virke paa en heel Tidsalders Smag, og neppe havde Konsterne og Videnskaberne i vort Fædreneland uden ham, faaet et saa mægtigt Fremstød. Men Alt, hvad der imidlertid dibindtil var skeet, gik dog næsten kun ene ud paa, at fremme Konsten i Fædrenelandet, uden Hensyn til at det skeete ved Fremmede eller ved Landets egne Sønner. Naar man undtager Christian den Tredie, som opmuntrede og understøttede den bekjendte Melchior Lorichs fra Flensborg, saa betjente man sig i Almindelighed af fremmede Konstnere. Først Kong Christian den Fjerde, denne sande Landsfader, søgte ikke blot alvorligen at befordre Konsten i sine Riger, men stræbte ogsaa, saa meget som muelig, at ophjælpe indfødte Konstnere. Men til at fuldføre Værker, som Frederiksborg og Rosenborg Slot, var det, paa den Tid, nødvendigt for ham, at benytte sig af fremmede Konstnere, og dannede han paa denne Maade et indenlandsk Konstacademie; thi ikke allene udbredte disse fremmede Konstnere en bedre Smag i Fædrenelandet, men de efterlode sig tildeels her Børn, der, opmuntrede af Christian, naturaliseredes til danske Konstnere. Saaledes tog Kongen sig af den i Bergen bosatte Maler Salomon von Havers tvende efterladte Sønner, og lod dem reise paa sin Bekostning. Den ene af dem blev siden Christian den Femtes Bygmester og den anden Portrætmaler i Sorø. Den bedste af de Konstnere, Christian kaldte herind, var unægteligen Carl von Mandern. Endnu mere fremmede denne store danske Konge den indenlandske Konstsmag, ved at berige sit Gallerie med kostbare Malerier. Allerede i Aaret 1612 lod han kjøbe i Brabant, Holland og Seeland for 1000 Rdlr. Malerier, hvilke, naar man seer hen til Pengenes Priis og Maleriernes yngre Alder for 200 Aar siden, uden Tvivl maa have været af de kostbareste, det Kgl. Gallerie kan opvise. Hans egne Børn yndede og dyrkede Konsten. Eleonore Christine havde Carl van Mandern til Læremester, og baade malede og broderede ypperligen; hans Søn Ulrich Christian var en god Maler. Man kan, uden Overdrivelse, sige, at Christian den Fjerde var Danmarks Perikles, ligesom han var dets Trajan. Mindre blide vare Konsternes Skjebne under hans Søn og Efterfølger, Frederik den Tredie, hvortil de ødelæggende Krige mod Sverrig vel ikke have bidraget lidet. Uagtet denne Konge selv udøvede Malerkonsten, og har malet et Portrait af en Præst i Bremen, der endnu gjemmes paa Konstkamret, saa hører hans Regjeringstid dog vel neppe til Konstens glimrende Perioder i Danmark, endskjønt der ikke manglede denne Monark paa god Villie til at ophjelpe den. Man behøver kun at sammenligne den under Christian den Fjerde, 1626, forfærdigede Metalstatue i Rosenborg Hauge med Christian den Femtes, intet mindre end skjønne Statue, paa Kongens Nytorv, for at see den store Afstand imellem begge Tidsalderes Konstsmag. Ogsaa femte Christian var det meget om at gjøre, at danne indfødte Konstnere; under ham levede den bekjendte danske Historiemaler, Peter Andersen, af hvem der sees tre store Malerien paa Frederiksborg Slot, hvilke, uden just at være Mesterværker, dog ikke ere uden Fortjeneste. Den bekjendte Magnus Berg, som Kongen lod sætte i Lære hos Peter Andersen og siden paa sin Bekostning reise til Italien, fortjener, i det mindste som Billedskjærer, at omtales med Hæder. Hvad Tycho

Brahe synes at have virket til Konstens Fremme under Frederik den Anden, det virkede Gyldenløve under Christian den Femte. Han foregik Adelen med et lysende Exempel; og at han lod bygge Charlottenborg, der endnu med Grund regnes blandt Kjøbenhavns smagfuldeste Bygninger, i een saa reen og ædel Smag, er det bedste Vidnesbyrd om hans ved mange Aars Udenlandsreiser erhvervede egen Smag. Med Frederik den Fjerde opgik i Fædrenelandet en herlig, men af mørke Skyer ofte fordunklet Sool over Konsten i Danmark. To Gange havde denne Konge været i Italien, og hvad han saae her af Konstværker, maatte naturligviis gjøre et levende Indtryk paa hans medfødte Konstsands. Det kan ikke blot betragtes som en simpel Lyst til at følge Modens Strøm, at han paa sine Reiser kjøbte Konstsager; thi de Summer han betalte derfor, og de Værker, han anskaffede, vare betydeligere end man af en blot glimrelysten Konge kunde vente. I Florenz betalte han, som man finder antegnet i hans egen Lomme-Almanak for 1709 — tusinde Piastre for fire Statuer, hvoraf den ene, Herkules Støtte, formodentlig er den samme, som endnu findes i Rosenborg Hauge. Frederiksberg er, næst Fredensborg Slot, som han efter sin Hjemkomst fra Italien lod opføre, et talende Bevis paa hans Konstsmag, og søger blandt alle vore Lystslotte endnu sin Mage. Hvor meget Konstsmagen bidrager, endog til hele Staters Forædling, det see vi paa denne Konges hele Regjering. Hjemsøgt af Krig, Pest og Ildebrand, trivedes og fremblomstrede dog Konster og Videnskaberne under hans Regjering, og mærkeligt nok er det, at de første Skolebygninger paa Landet skrive sig fra denne, under saa uheldige Tidsforhold regjerende Monark, der trods alle disse Uheld, endnu kunde efterlade sin Søn et rigt Skatkammer. En Konge, som havde saa megen Smag, maatte naturligviis virke mægtigen paa alle dem, der omgave ham. Selv hans Dronning havde en herlig Maleriesamling *). Udmærkede Genier fremstode imidlertid ikke under fjerde Frederik, nagtet der fra hans Side ikke manglede Opmuntring dertil. Henrik Krock, som uden Tvivl spillede en fornem Rolle paa den Tid, var neppe noget egentligt Genie, endskjønt den "Altingsønderknusende" Ramdohr nok uden Tvivl med Uret, kaldte ham "den flittigste Haandværksmand, der nogentid har ført Penselen." — Christian den Sjette gav Konstnerne Leilighed nok til at vise sig, ved at lade med uhyre Bekostninger opføre Slotte, hvorpaa intet blev sparet, der kunde bidrage til deres Glands og Pragt. Men den gode Smag vandt dog langt fra ikke det, man af saadanne Anstrængelser var berettiget til at haabe. Skjøndt fjerde Christian levede henved halvanden Aarhundrede tidligere, saa synes han, naar man seer hen til Konsternes daværende Tilstand i Danmark, dog at have forstaaet at vælge sine Konstnere med langt større Smag end Christian den Sjette. Christiansborg blev længe beundret, ikke saa meget for sin Skjønhed, som for sin imponerende Storhed, der mere vidnede om Kraftanstrængelse end Smag, mere om Pengeopoffrelse end Genie. Det var indvortes hvad det var udvortes. Alting var beregnet paa at blænde Øiet ved Snirkler, Forgyldning og Zirater; men den sande simple og ædle Stiil, stor ved sin egen Storhed, indtagende uden laant Ziir, syntes man ganske at savne her. Mærkeligt nok er det ogsaa, at hvor rig en Leilighed her havde været for Geniets Udvikling, saa finder man dog i denne Periode, der havde i en vis Henseende saa meget Lighed med den i Frankrig, under Ludvig den Fjortende, intet eneste Konstnertalent af første Rang, endskjønt man ikke kan nægte, at Marcus Tuscher besad et Talent, til hvis Udvikling hine Pragtbygninger dog neppe have bidraget meget. Hvad her er sagt om Christiansborg gjelder ogsaa om Hirschholm. Ilden ødelagte Christiansborg, efter at det indvendigen endnu neppe var fuldkomment færdigt, og det kun havde staaet noget over fire Decennier, skjøndt det syntes bygt for Evigheden. Hirschholm opløste sig, saa at sige, selv, thi, bygt paa et Morads, forfaldt det fra Tid til anden saa meget, at man saae sig nødsaget til at nedbryde det, og kun en eneste Fløi deraf er levnet. Det synes som Smagens Nemesis hvilede haardt over begge disse Bygninger. Ligesom vi alt nærme os vor Tidsalder, be-

*) Jvf. Noticen P. 1176-77 under Indenlandske Efterretninger i nærværende Numer af Skilderiet.

gynder Konstsmagen ogsaa mægtigen at forbedres og forædles. Først under Frederik den Femte kom den Indretning til fuld Modenhed, der gav Smagen Fasthed og Geniet Leilighed til at udvikle sig, blomstre og trives. Konstacademiet, der under sjette Christian lagdes Grund til, blev nu stiftet, og skjønt man i Begyndelsen, ligesom ved en Frugthauges Anlæg, maatte betjene sig af fremmede Plantninger, saa varede det dog ikke længe, førend man kunde lade Landets egne Sønner forskjønne og forherlige denne store Konstnerplanteskole. Den fik i Geheimeraad og Overhofmarschal Adam Gottlob Moltke, en Præses, der selv var Konstynder, og skjøndt det i Malerkonsten endnu ikke talte noget udmærket Genie blandt sine Professorer, havde det dog i J. M. Preisler en ypperlig Kobberstikker, hvis Lige man didindtil ikke har havt i Danmark, og i J. F. J. Saly, en Billedhugger, der, hos os først i nyere Tider er blevet overtruffen af en Thorwaldsen. Hans Mesterstykke, Frederik den Femtes Statue til Hest paa Amalienborg, er og vil længe blive Kongestadens største Prydelse, og det var ikke, uden til stor Skade for den fædrenelandske Konst, at han efter at have forfærdiget denne Statue forlod Danmark. Selv den saa dadlelystne Ramdohr kan ikke nægte hans Statue sit Bifald, men for dog at kunne have noget at udsætte, fortæller han, at Kongen sidder for dramatisk (?), at Hestens Hoved er for lille (uagtet et lidet Hoved dog i Almindelighed regnes blandt en Hests skjønne Egenskaber), at Halen sidder for dybt i Bagdelen, og at Skinkelen af det strakte Bagbeen er for tynd. Ramdohr er vist en stor Konstkjender; men hans Dadel synes at være alt for søgt og laconisk. — Allerede den første fædrenelandske Frugt af hiin herlige Konststiftelse, Portrætmaleren Peder Als, opvakte store og glimrende Forhaabninger om hvad man kunde vente sig af dette Academie, og havde maaskee Venskab nogen Deel i den saa fordeelagtige Dom, den udødelige Winkelmann fældte over det Portræt, Als forfærdigede af ham i Rom, saa var det dog allerede nok, at en Konstkjender, som han, endog af Venskab, kunde sige, om den første danske Maler, det Danske Konstacademie havde tilkjendt sin Guldmedaille, "at der vare malet faa saadanne Portræter som dette", og at han, der vist ikke ganske offrede Venskab sin hele Overbeviisning, regnede ham blandt de bedste Malere. Andre fødte Genier fra den Tidspunkt var Landskabsmaleren J. P. Lund, Portrætmaleren V. Erichsen, og den danske Tenier P. Cramer. Uagtet Batailliemaleren J. E. Mandelberg var svensk af Fødsel, saa maa han dog regnes heriblandt, da han skyldte Danmark, hvis Konge lod ham reise udenlands, en stor Deel af sin Dannelse. Saaledes var Grunden lagt til den stolte Bygning, som siden har yttret saa stor og velgjørende Indflydelse paa Konsten og Konstsmagen i vort Fædreneland. Meget var hidtil imidlertid skeet ved fremmed Hjelp, og Christian den Syvendes Tidsalder var det forbeholdent, at see den fædrenelandske Konst dyrkes, fremmes og forherliges ved lutter indfødte Konstnere. Øverst blandt disse stod N. A. Abildgaard, som Historiemaler, J. Juel, som Portrætmaler, C. Høier, som Mignaturmaler, Wiedewelt, som Billedhugger, og den i sit 41de Aar bortdøde geniefulde E. Poulsen, hvis Medlemsstykke, de 3 nordiske Rigers Forening, berettigede til store, men ved uheldige Omstændigheder, tidligen tilintetgjorte Forhaabninger. Abildgaard og Wiedewelt vare uden Tvivl de to lærdeste Konstnere, Danmark har eiet, og hvortil, muligen, Europa, i den Henseende, har kun havt faa deres Lige *). Men ligesom Abildgaard fordunklede alle sine Forgjængere her tillands, som Historiemaler, saaledes fordunkler Thorvaldsen alle sine Forgjængere, som Billedhugger, ikke blot her, men i hele Europa, og gjør Canova selv Rangen stridig. (Fortsættes.)

*) Wiedewelt forstod ikke blot de lærde, men ogsaa de fleste levende europæiske Sprog. Forfatteren heraf eier en af ham egenhændig skreven Samling artificibus Excerpta, som han kalder den, hvori han har excerperet af 200 Bøger i syv forskjellige Sprog.

## Indenlandske Efterretninger.

Paa Grevskabet Holstenberg i Sjælland hangte i mange Aar paa Slottet, saavel i Gangene, som paa Loftet, en stor Deel Malerier i Oliefar-

ver, der, bedækkede med Støv og Smuds, aldeles ikke ansedes som Noget, der fortjente en bedre Skjebne. Endeligen blev for ikke længe siden en Konstkjender opmærksom paa disse Stykker, og fandt, at der blandt samme vare en Deel udmærkede og fortræffelige Arbeider. De blive nu restaurerede hos en bekjendt talentfuld Konstner her i Hovedstaden, hvor allerede tre Transporter ere ankomne. Naar Stykkerne ere restaurerede, vil denne Samling blive een af de fortrinligste, nogen Privatmand i Danmark eier. Da den under Frederik den Fjerde værende Storcantsler, Grev U. A. Holstein af Holsteinborg, har været gift med en Søster til Kong Frederiks Gemalinde, Anna Sophia, der eiede en skjøn Malerie samling, saa finde nogle det ikke usandsynligt, at hine Stykker ere af denne Samling, der formodentligen tilfaldt Storcantsler Holsteins Gemalinde som Arvelod.

Den første Auction, der skal holdes i den ny indrettede Auctionssahl paa Kjøbenhavns Børs, bliver Onsdagen den 25de d. M., om Formiddagen Kl. 9, over den med Skibet Antoinette fra Canton for particulair Regning hidkomne Ladning chinesiske Vare.

Indgangen til Gammelholm eller Bremerholm, der før Ildebranden 1795 var gjennem en Port paa Admiralitetsbygningen, og siden den Tid gjennem samme Port af denne Bygnings Rudera, er nu bleven forandret og forskjønnet. De fra Ildebranden tilbageblevne Levninger af Admiralitetsbygningen, tilligemed en bag samme staaende gammel Bygning, der afbenyttedes til Bolig for Admiralitetsbuddene o. s. v., ere nemlig aldeles nedrevne; til Gaden er opført en høi Muur, midt paa hvilken Indgangsporten er anbragt. Bag denne Muur, hentil Holmens Vagt og den egentlige Indgang til Holmen, er nu en stor aaben Plads.

I Anledning af Hs. Hhd. Prinds Christians Fødselsdag, giver det dramatiske Selskab i Odense den 18de September en Beneficeforestilling, til Fordeel for den ny Udgave af Saxo og Snorro.

I Iversens Avis efterlyses: Corporal Peter Rasmussen Grisehuus, af Fyenske Regiment lette Dragoner, som den 3die September er deserteret fra Regimentets Standqvarteer i Odense. Han er 28 Aar gammel, 65 Tommer høi, blaa af Øine, guul af Haar, stærk bygget, dansk talende, og lidet døvstum.

Mariboe, den 9de Septbr. Natten imellem den 8de og 9de dennes indtraf det Uheld, at et af Seierværkets Blyelodde nedstyrtede og meget beskadigede Domkirkens Altertavle, samt sønderslog en Helgens ene Arm. — Mechanicus og Kunstner Hr. Bøckmann forviser i denne Tid her i Byen endeel physiske og mechaniske Kunster, chinesiske Skygger, mechaniske Transparenter af alle Couleurer Ild, Balletten Katten og Kokkepigen, tilligemed flere seeværdige Kunster, og til Slutning gaaer Jomfrue Bøckmann, 7 Aar gammel, paa gloende Jern med sine bare Fødder.

(Mariboe Av.)

Nakskov, den 7de September. Fra den 27de August til den 7de September er ved Nakskovs Toldkammer følgende Skibscapitainer ind- og udclareret: L. Smidt fra Kjøbenhavn med Stykgods. E. Brandt fra Sjelland med Brænde. H. A. Brandt fra Kjøbenhavn med Stykgods. L. Andersen fra Lübeck med Passagerer. J. Friis fra Aarhuus med Stykgods. A. Petersen fra Rostock med Salt. J. Diderichsen til Kiel med Passagerer. P. Weiloe til Flensborg med Frugt. Alle hjemmehørende i Nakskov. — Den 1ste September bleve ægteviede: Hr. Sagfører Søren N. Lindemand her fra Byen og Jomfrue Sophie Dorthea, fød Bøschen, fra Kjøbenhavn. Vielsen holdtes i Vester Karlebye af Hr. Pastor Thanning.

(S. Bl.)

Odense, d. 10 Septbr. Ligesom intet er saa ondt, det jo dog har noget Godt i Medfør; bemærkes nu ogsaa, at Maaren, som æder vore Kyllinger og Ællinger, tillige æder vore Rotter, hvilket vi ere saare veltjente med, da vi dog ikke skjøtte om at æde dem selv, som vore gode Venner gjøre paa Batavia. Virkeligen bemærker man nu, at hvor Maaren i disse Aaringer har havt sin Gang, ere Rotterne reent borte; thi endog Lugten af Maaren bringer dem til at flygte. — Da man ikke førend efter 1808 bemærkede Maarens Ødelæggelser i Fyen, opkom blandt Landalmuen det taabelige Rygte, at de Franske havde ført Maaren med herind.

Men, Sagen var nok denne at vor Ligegyldighed havde ladet Rotterne faae Overhaand, og den skrækkelige Mængde af disse skadelige Dyr, der fandtes her overalt, lokkede Maaren til vore Grændser, der gaaer efter Føden. Af Rotter og Muus vilde vi overalt aldrig blive saameget hjemsøgte, naar vi ikke druknede vore Katteunger, og ikke gjorde de overblevne tamme. Man sætte kun altid Melk hen til dem, og skære Huller i Dørene til Lofter og Kjeldere at Kattene kunne have fri Adgang, saa recommandere Rotter og Muus sig, blot ved Lugten af deres Fiende. De Unger, Kattene ikke kunne føde, æde de selv. — Der skrivs nu paa een Tid i alle Aviser saameget om Barbareskerne, og i Jylland om Barbarisserne, at Almuen løber vild i disse Benævnelser, og troe at det er Engellænderne der drage til Felts imod Barbarisserne og Jyderne imod Barbareskerne. Imidlertid blive maaskee Englænderne snarere færdige med Barbareskerne end Jyderne med Barbarisserne; thi om de end faae dem alle ødelagte, vil endda Rugen staae Fare for at svinde, saalænge vor Lufttemperatur ikke forandrer sig, at vi, som i forrige Tider, faae mindre Taage, og altid Blæst efter Taagen, istedet for stille Lummervarme. Overalt er det ikke afgjort endnu, enten Rusten er Aarsag eller Følge af Rugens Fordærvelse. Iaar f. Ex. har man seet Rust her i Fyen baade paa Byg, Havre, ja endog paa Hveener, og dog have disse været uskadt i Kjernen. Derimod har man iaar seet Barbarisser uden mindste Rust enten paa Blade eller Stilk, som endnu kan forevises, og velkreven Rug i en Løkke paa hvilken der stødte 4 Hauger med Barbarisser i. (Iversens Avis.)

Odense, d. 10 Septbr. Nu til Dato er Beløbet af de til Fyens Stifts literære Selskabs Kommittee for Udgaven af Saxo og Snorro deels indbetalte, deels anmeldte og lovede Bidrag i Alt: 4684 Rbd. N. V., 100 Rbd. S. V., 224 Rbd. Sølv og Løvte om 55 i aarligt Bidrag, indtil Værkerne komplet ere udkomne. — Torsdagen den 5 d. M. indtraf den ulykkelige Tildragelse, at en Blytækkerdreng her fra Odense, ved at tabe Ligevægten styrtede ned af Vindinge Kirketaarn, hvor han var paa Arbeide, og døde paa Stedet. Da han var en god, beskeden og lærvillig Dreng, tog hans Mester sig dette Tab meget nær. — Den nye Landevei kan nu ventes ganske færdig imellem Odense og Nyborg inden Vinteren. Det samme vil og blive Tilfældet med det Halve af Middelfart-Veien, til hiinsiden Gribsvad Kroe, om nogle Uger, saasnart Resten af Vissenberg-Synden bliver fuldført, hvilket Foermændene med Længsel see imøde, for at undgaae den slemme Omvei ved Ubberud. Af den øvrige Chaussee ud efter Middelfart ere ligeledes flere betydelige Strækninger anlagte. Især behageligt er det for Reisende, paa den ny Vei at passere forbi Kørsebjerggaardens Enemærker, og see, hvor utrættelig den drivtige Eier, J. C. Olsen, har søgt at bøde paa det uafvendelige Skaar, der ved at lægge Veien lige over den ypperlige Fredeskov, for hvilken hans ogsaa virksomme Fader i sin Tid belønnedes med de hæderligste Agtelsestegn af Landhuusholdningsselskabet, tilføiedes denne. Allerede har han nemlig indhegnet Levningerne af Skoven og Jorderne deels med et sjeldent dobbelt Steengjerde og deels med levende Hegn, som, anbragt paa begge Sider af Veien, yder en sand Forskjønnelse. Overalt er denne Mand et Mønster paa, hvad enhver Bonde kunde være. Med megen Læsning og god Dømmekraft forener han i sin Stilling ualmindelige Kundskaber samt Lyst til at anvende disse, og giver et talende Beviis paa, hvormeget et Menneske kan udrette i Verden, naar det kun for Alvor vil det Gode og redelig lægger Haand paa Værket.

(Hempels Av.)

Viborg, d. 9 September. Høsten afbrydes endnu jevnlig af stærk Skylregn. Saaledes regnede det meget stærkt i Fredags 8te Dage, Sondags og Mandags — og Natten til sidste Fredag uophørlig i 8te Timer. Endnu stærkere Søndag den 8de September. Den tordensvangre Luft lader til ikke at kunne udtømmes. Bedrøveligt er det imidlertid for Landmanden. I Lørdags den 7de September havde man ny Rug paa Torvet som kostede 14 Mark Skjeppen. (Viborg Samler.)

---

Kjøbenhavns Børs den 13 September.

Cours. Hamb. 2 M. 732, a vista 740. Amsterdam 2 M. 678, a vista . . London 2 M. . Rdlr. Spec. 745. — Species solgtes til

44½ a 45 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 94 pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler 41. Svenske Sedler 10 Mk. 12 ß. — — Disconto 3 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Den 12 Aug. blev i Assiseretten i Grevskabet Antrim i Irland afsagt Dom over et mageløst Mordbrænderie, der udøvedes i den store Stad Belfast, som taller 50,000 Indb. og paa en stærkt beboet Plads. Gaardens eier, en Musselinsfabricant, havde allerede i Aaret 1815 det Uheld, at Ryggesløse om Natten tjærede hans Port, og øste et Fad brændende Tjære ind ad Vinduet; men da det blev i Tide opdaget, anrettede det ingen Skade. Denne Fabricant sysselsætter 480 Mennesker, men desuagtet forskaanedes han ikke af Folkets Raserie. Man sendte ham næsten dagligen Brandbreve; han satte Vagt ud og lod sig gjøre Vinduesskuder af Jern. Men den 28 Febr. om Morgenen opbrøde Mordbrænderne med Vold hans Huus; da han vaagnede ved Allarmen, gik han hen til Vinduet, og saae at Gaden var opfyldt med Mennesker, der rykkede løs imod hans Gaard. Han skjød med sin Musquedonner iblandt dem. Mordbrænderne dannede en Linie, og skjøde ind i Vinduerne, især ind i det, hvor Eieren stod. Nu saae han tre Karle stige ud af eet af de nederste Vinduer, og han affyrede en Pistol paa dem. Pludseligen skete en Explosion, der forvandlede hele Gaarden til Ruiner. Den Deel, hvor han stod, blev hængende ved Muren, men hans Kone blev begravet under Ruinerne, og med Møie og stærkt beskadiget reddet. Kjøkkenet stod i lys Lue. Mordbrænderne havde kastet en Hat fuld med Krud ind i Kjøkkenet, og tændte det med en Lunte; men da Døren stod aaben, saa havde Krudtet banet sig en lettere Udgang og bløt fort Kjøkkentaget bort med sig. Havde de udført deres Helvedsplan i Selskabsværelset, saa var ingen af Gaardens Beboere sluppet derfra med Livet. Af disse Mordbrændere ere 5 blevne grebne og dømte til Galgen. De bestode af Qvinder, der vare forbittrede over at Fabricanten havde nedsat deres Løn; de holdt en Forsamling, hvori der formeligen blev debatteret om den bedste Maade at sætte Ild paa Fabrikherrens Gaard. Mytteriet talte 20 Lemmer, hvoraf 10 til 12 vare bevæbnede. (The Times.)

Bidrag til den franske Statsforfatning og Statsforvaltnings Characteristik i Bonapartes Epoche. (Slutning; see forr. No.) Den forrige Luxus havde Dybhed; den grundede sig paa mange Aars Velstand, og gik ofte tilbage paa mange Slægter. Omvendt skabede den nyere Luxus Ting af Værd, saa var dette foreskrevet. Broderingerne, de kostbare Tøier til Klæder og Værelsers Prydelse, rettede sig efter de Befalinger, der udgik fra Thuillerierne, til de indenlandske Manufacturers Ophjelpning; man saae ingen Virkninger fremstaae af Tingenes naturlige Gang, af Rigdom, Overflødighed og Frihed. Under den Bonapartiske Regjering drev de Store kun Luxus, fordi de, ophøiede til Dagens Store, ogsaa vilde give sig Udseende af Store; og med al udvortes Prunken herskede i det Indre af deres Huusholdning, ofte det meest paafaldende Gnierie. Den niende Afdeling, som er eet af de interessanteste Partier i nærværende Værk, har til Overskrift: det Umuelige mueligt. Forf. viser her i en sammentrængt Skildring af Bonapartes Idrætter, hvor meget Godt denne Mand havde kunnet stiftet, dersom han ikke havde forladt den naturlige Vei og i Svimmelen af revolutionaire Ideer og Prospecter havde gjort sig til eiendommelig Caracteer, at gjøre netop det Modsatte af det, Andre ansaae for mueligt og ventede af ham, og dersom i alle hans Idrætter ikke det Voldsomme var traadt i det Naturliges Sted. Bonaparte besad een Fordeel, som ingen født Hersker besidder. Udsprungen af en Stamme, hvori han, fra Ungdommen af havde det virkelige Menneskeliv for Øine, og lærte at kjende det med alle sine Skrøbeligheder, medbragte han ved Statsroret kostelige Erfaringer. Hans Øre forstod at mærke paa Ulykkens Røst og hans Øie at skjælne dens Blik. Af ham kunde man vente, at han selv vilde opsøge Veien til de Lidendes Hjerte. Men han kunde ikke besidde en Henrik 4des og de for Tronen fødte Ædleres Dyder. Bonaparte lod som om han ikke forstod Ulykkens Stemme, og han var hjerteløs nok, at ville være Herskerne liig fra een Side, der er en førgelig Følge af deres Fødsel og deres

Stilling. Han stræbte at fjerne sig fra Alt, hvad der er menneskeligt og blev fremmed for det. Hvor vidt var det maaskee kommet med ham og Verden, om Forsynet ikke havde standset hans Løb, netop da han syntes at være Maalet for sin Stræben nærmest?

Det faste Lands Klager over den engelske Handel. (Fortsættelse; see forr. No.)

Engelland var førend Aaret 1806 vant til, at oversvømme det faste Land med en uhyre Mængde Fabricater, som dette, ved større Anstrængelse selv havde kunnet anskaffet sig. Siden den Tid har det i en Række af Aar været udelukket fra samme; det har ikke kunnet lægge Mærke til de Fremskridt, som Fabrikerne hos de forskjellige Nationer, det tilførte Varer, havde gjort. Da Trangen dertil vedvarede under Adskillelsen fra Engelland, saa maatte de dertil Trængende beslutte sig til, at hente samme fra dem endnu ene tilgjængelige Fabrikanstalter paa det faste Land, og da disse gjorde sig værdige til den Tillid, man viste dem, og bestandigen gjorde sig den end værdigere, saa indgik man nye Handelsforbindelser, som man ikke har Lyst til at sønderrive igjen, da enhver gjerne bliver hos den Kjøbmand, hvor han behandles godt og redeligen. I nogle Lande, som i Rusland, der vedbliver at styrke og befæste sig i sit Indre, have Regjeringens bestemte Foranstaltninger formindsket fremmed Indførsel, i andre have patriotiske Følelser tiltaget i saadan Grad, at mange, for at holde Pengene i Landet, lade sig nøie med sammes Frembringelser, om de end ere af ringere Godhed. — Paa alt dette vare Engellænderne ikke forberedte, da de, efter at det faste Lands Havne igjen vare aabnede for det, udøste over samme paa eengang deres under Spærringen opdyngede Vareforraad. Med Forundring saae de, at Efterspørgslen havde formindsket sig, og, at de Fabricater, som de med stor Fordeel haabede at afsætte, blev dem paa Halsen. Dette pirrede deres Stolthed. Nationer, hvis Konstflid de havde anseet for at være dybt under deres, vovede nu at kappes med dem, og de kappedes med Held. Monopolet var dem fravristet. Deres Harme gav dem et meget slet Raad. De vilde ødelægge det faste Lands Fabriker, der maalede sig med dem i Konstflid, ved det, de endnu ene havde forud for dem, ved den Mening man udenlands endnu nærede om deres Rigdomme og deres Capitaler. De antoge, da de trængte til rede Penge, den Mine, som det ikke kom dem an paa nogle vundne PC. meer eller mindre, og solgte deres Varer under Prisen. Det er sandt at de derved bragte det faste Lands Fabriker i en øieblikkelig Forlegenhed, thi de kunde ikke forebygge, at Kjøberen valgte det, der var bedre Kjøb og endnu stedse ansaaes for godt, og de selv vare ikke istand til at sælge deres Varer til saa lave Priser. Imidlertid saae man dog snart, at heller ikke Engellænderne kunde staae ved, at sælge til de Priser, som de maatte vedblive at holde deres Varer i, naar deres Haab, at see deres Medbeilere paa det faste Land underkrykte, ikke skulde gaae Glip. Hvad gjorde de altsaa nu? De forfærdigede, for saa meget som muligt at bøde paa deres Tab, deres Varer slettere. Almindeligen hørte man den Klage, at de engelske Fabricater snart i Henseende til Materialet, snart i Henseende til Tilberedelsen, men især til Farven, hvormed Kjøberne meest kan lokkes og skuffes, meget havde tabt i Godhed. — Derfor har man nu ingen Tro til engelske Fabrikvarer, og giver især Bomuldsfabricaterne fra Sachsen, Schweiz og Frankrig, og selv Uldentøier fra Nederlandene, om de end ere dyrere, med Rette, Fortrinet. Allerede paa sidste Leipziger Paaskemesse yttrede denne Mistro sig i den Grad, at mange engelske Kjøbmænd, for kun at faae Penge, ikke forsmaaede at sælge deres Varer i Detail og lod dem falbyde i Husene, medens, især henimod Slutningen af Messen, tydske og schweizeriske Varer fandt en meget stærk og næsten uventet Afsætning. Mærkværdigt er det, at de den Gang sendte en Mængde Mønstre af tydske Cattuner til Engelland og Skotland, for ufortøvet at lade dem eftergjøre. Det er bekjendt, at i Henseende til Konst, er Opfindelser ikke Engellændernes Sag, og allerede 1785 skrev Wendeborn, at Mønstertegnerne i de engelske Cattunfabriker for størstedelen bestaae af Franske. Naar altsaa Tydske og Schweizerne vedblive at tilfredsstille Publicum ved nye Mønstre, saa vil de faae et stort Fortrin for Engellænderne; thi med disses ufortøvede Eftergjøren har det ikke saa stor Fare. De ville altid komme for sildigen dermed.

(Fortsættes.)

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 75.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 17 September 1816.

## Om Adressecontoiret i Kjøbenhavn.

Een af de nyttigste Indretninger i Kjøbenhavn er unægteligen Adressecontoiret. Det første Privilegium paa et saadant Contoir fik J. F. v. d. Osten, Kammerjunker og Kjøgemester, og siden Geheimeconferenceraad, under Frederik den 4de, 1706, men hvad der er besynderligt nok, blot som en Bisag af Tilladelsen at holde Portechaiser. Disse vare paa de Tider, da endnu ikke hver Rokkedreier og Børstenbinder kjørte i Carosse, saa meget indbringende, at Kammerjunkeren holdt sig til dem, og overlod Adressecontoiret til sin Fuldmægtig. Portechaiserne hvilede, ligesom lærde Efterretninger i sin Tid paa den Berlingske Avis, som Onera paa Privilegiet til Adressecontoiret. Dette Privilegium, der blev skjænket Kammerjunkeren som Faddergave ved een af hans Sønners Daab, tilligemed et andet, at nyde Indkomsterne af Auctionerne ved Hofetaten, tillod ham ogsaa at lade trykke og opslaae Placater til enhvers Efterretning: en Skik, der endnu i vore Dage kunde være af stor Nytte. Hiin Indretning oprettedes og faldt fire Gange. Første Gang, 1706, var Contoiret i Færgestrædet, men havde i Aaret 1711 endnu ikke flere end 73 Subskribenter, og med den indtrufne Pest ophørte det ganske. Hvad Aar det næste Gang blev oprettet er uvist, men dog har man trykte Efterretninger fra 1721, der caracterisere Tidsalderen. I den trykte Placat tilbød Bogholderen, der lod Contoiret bestride ved sin Kone, sig, at forskaffe høie og velfornemme Damer, blandt andre: "Franske Mademoiseller, som vel kan informere Børn udi det franske Sprog og bordyre; Frue-Piger, Jomfrue-Piger, Huusholdersker, Sye- og Knipple-Piger, Kok- og Bryg-Piger." — 1725 bleve Efterretningerne ikke mere trykte som Placater, men i Octav paa to Blade, under Titel: Adres- og Notifications-Relations. Af et No., dat. d. 23 Febr. 1725, sees, at der efter en Madame Viegantes solgtes 4 forskjellige Leievaaninger i Viegantes Gade, dernæst en samme tilhørende Plads og paastaaende Bygninger i denne Gade, og en ligeledes hende tilhørende Gaard i Stormgaden, med en Haveplads, hvori fandtes Viinranker. — 1726 bleve Avisens Artikler forøgede, og Contoiret anlagt paa Hofapotheket paa Kjøbmagergaden. Det var nu paa Veie at komme sig, men ligesom Pesten standsede dets Fremskridt forrige Gang, saaledes omstyrtede Kjøbenhavns almindelige Ildebrand det 1728. Imidlertid blev dets Privilegium igjen confirmeret af Christian den 6te 1731 for v. Ostens Sønner, men i Confirmationen, som først blev udstedt 1740, tales endnu om Portechaiserne, som en Hovedsag, og Adressecontoiret som en Bisag. 1744 sluttedes en Contract imellem Privilegiets Eier og en Auditeur S. M. Meyer, hvori ikke tales et Ord om Adressecontoiret, men blot om at holde Portechaiser, for hvilken Tilladelse han betalte 130 Rd. aarligen. — Tre-

die Gang blev Adressecontoiret oprettet 1749 af Hofetatens Auctionsforvalter og Procurator N. Holm, paa Hjørnet af Compagnie- og Knabrostrædet. Ved Holms Død ophørte det atter, og der hengik nu ti Aar førend nogen tænkte paa at gjenoprette det. Hovedaarsagen var nok den, at Portechaiserne vare gaaede reent af Mode fra den Tid Lænkerne ved Slottet bleve borttagne, og mueligen havde Holberg, ved sine idelige satiriske Udfald mod Portechaisebefordringen ogsaa bidraget til denne Modes Afskaffelse; thi at de, den Gang, han kaldte dem "firkantede Æsker med to Heste for, som kan tale", vare i største Brug, er uden for al Tvivl. Ogsaa Kareters tiltagende Tal maatte give Portechaiserne et slemt Stød, thi det var vel ikke saa let at faae to Karle til at slæbe en Portechaise for samme Priis, som man kunde faae en Kareet til Leie, i hvilke man i de Dage kunde kjøre en Tour i Byen for 12 til 16 ß. og ud til Gyldenlund for 6 Mk., ei at tale om, at der kunde befordres fire Personer i en Karet, medens en Portechaise kun kunde rumme eet Menneske. Endeligen besluttede den bekjendte, virksomme Agent Hans Holck, for fjerde Gang at opreise Adressecontoiret af Støvet, og det lykkedes ham ogsaa at bringe Indretningen paa en fast Fod. Han paatog sig, i Forening med sin Handelsfælle, Kræmmer J. Andersen, at bestyre dette Adressecontoir, hvis Efterretninger i Førstningen bleve udgivne skrevne, men da man havde samlet 30 Subskribenter, kom til at udgaae trykte. Det første Aar tabte Entrepeneurerne 80 Rd. derved. Aargangen kostede 8 Mk. I Begyndelsen udgik ugentlig kun ½, siden et heelt, saa to, tre, indtil 4 Ark; Betalingen for Bekjendtgjørelser var meget billig. For at forøge Bladets Interesse lod Holck indføre deri Afhandlinger af blandet Indhold, hvilke, med Hensyn til Tiden, de bleve skrevne i, ikke vare uden Værd. I Aaret 1761 tilkjøbte Holck og Andersen sig Privilegiet af de Ostenske Arvinger for 900 Rd. Men i Brødrene Berling havde de længe to slemme Rivaler, som, i den Tanke, at der ved visse Artikler gjordes Indgreb i deres Rettigheder, ofte anklagede Holck for Politieretten; ja de vilde endog formene ham, at udgive det maanedlige Tillæg til Adresseavisen, fordi det skulde indeholde Bedømmelser over Bøger, og i en Skrivelse til Holck og Andersen, erklærede de reent ud, at de reservere sig med Reservanda: "allene at criticere de nye udkomne Bøger" paa Grund af et, deres Sal. Fader forundt Privilegium; men disse Indsigelser uagtet, indførtes dog i Tillæget til Adresseavisen Bogdomme, og siden blev dette Tillæg forandret til den bekjendte critiske Journal. — Efterat Holck ved sin mageløse Anstrængelse havde bragt Adressecontoiret til en saadan Pynt, tvang hans forstyrrede oeconomiske Omstændigheder ham til at tage Medinteressentere deri, for, ved 30 Actier at tilveiebringe 30,000 Rd. — Holck var ikke allene Bestyrer for Adressecontoiret, men havde tillige Deel i en Kræmmerboutique, som bestyredes af Andersen, og et Norsk Glascompagnie. Begge kom saaledes til Agters, at de ikke kunde udrede sig af den Gjeld, de vare nedsjunkne i, uden ved at gjøre hiint Laan af 30,000 Rdlr. i Adressecontoiret, hvis Indkomster allerede den Gang vare saa store, at det kunde svare 8 PC. af Laanet. Denne Indretning, som i Begyndelsen endog medførte Tab for Bestyrerne, voxte efterhaanden saa meget, at der blev afsat over 4000 Exemplarer af Avisen.

---

## Om de tegnende Konsters Skjebne i Danmark.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Ved C. F. Harsdorf fik den borgerlige Bygningskonst en ædlere Skikkelse hos os, og man maa kun beklage, at der tilbød sig saa faa Leiligheder for ham til at vise sin Smag og Konst. Herkules Loge i Rosenborg Hauge vidner tilfulde om hvad han var istand til at yde. Kobberstikkerkonsten, som, under alle Konger af den oldenborgske Stamme, ikke vilde komme ret i Veiret hos os, førend J. M. Preisler, ved Konstacademiets Oprettelse, blev kaldet herind fra Nürnberg (1744), fik siden ved J. F. Clemens, en indfødt dansk Mand, et mægtigt Fremstød. Allerede 1765 vandt han Academiets store Guldmedaille, hvorpaa han reiste udenlands, og arbeidede hos den berømte Kobberstikker Wille i Paris. Han vendte tilbage til sit Fædreneland, og blev hets første Kobberstikker. En lykkelig Omstændighed var det, at Abildgaard og

Juel vare hans Samtidige, og at han ved sin Gravstikke kunde mangfoldiggjøre hines Frembringelser. Aldrig kunde Abildgaards Ossian og Socrates eller Juels mesterlige Portraiter finde en værdigere Efterligner, end i Clemens. Ved ham kom Kobberstikkerkonsten i vort Fædreneland til en saa høi Pynt, at man, istedet for at vi tilforn maatte forskrive vore Kobberstikkere udenlands fra, nu tvertimod forskrev udenlands fra en Kobberstikker fra Danmark. Det er noksom bekjendt, at Clemens blev kaldet til Berlin, for at stikke Friedrich den 2dens Revuer, og til London, for at stikke Montgomery's Død, hvilket sidste Arbeide man betalte ham med 3000 Pd. Sterl. En anden Kobberstikker, der i samme Tidspunkt fik sin Uddannelse, er J. G. Preisler, en Søn af J. M. Preisler, der, ligesom Clemens, paa sin Udenlandsreise havde arbeidet hos Wille i Paris. Eet af de skjønneste Stykker, Kobberstikkerkonsten i vort Fædreneland kan opvise, er hans Medlemsstykke, som han har stikket under sit Ophold i Paris; men siden den Tid har man til stort Tab for Konsten kun seet faa Stykker fra hans Haand, og det synes, som han allerede for endeel Aar siden ganske har nedlagt den Gravstikke, hvis første Frugt var et saa herligt Arbeide. Overalt syntes i adskillige Henseender en meget uheldig Skjebne at have hvilet over de tegnende Konster i Fædrenelandet netop fra den Tid af de ved Regjeringens Opmuntring begyndte at gaae frem med Kjæmpeskridt. Døden berøvede os E. Poulsen for Tiden, ubehagelige Omstændigheder adskillige meget haabefulde yngre Konstnere, og endeligen Slotsbranden Abildgaards ypperste Malerier i Riddersahlen. Dertil kom endnu, at den Tidspunkt, hvori disse Konstneres Genie tilligemed Handel og Velstand i Danmark fremblomstrede, netop var den uheldigste for Konstens Understøttelse. Konstsandsen savnedes hos de Rige og Store; og Fremmede kunde for Spotpriis tilkjøbe sig vore bedste Konstskatte. En besynderlig Vandalisme havde indsneget sig; Grev O. Thotts efterladte Maleriesamling, hvori der blandt meget Maadeligt ogsaa fandtes meget Fortreffeligt, blev saa godt, som givet bort, og de bedste Stykker kjøbtes for fremmed Regning. Med Poulsens, Wiedewelts og Juels efterladte Konstsager gik det ikke bedre; Juels bedste Arbeider solgtes for 20 til 30 Rdlr. Stykket, og Wiedewelts Tegninger for en Ubetydelighed. Hvor Konstens Frembringelser saa lidet agtes, der kan dens Dyrkeres Lod heller ikke være heldig. Paa enkelte Undtagelser nær kunde de fleste Konstnere hos os ogsaa sige med Conti: "Konsten søger om Brød", og for at faae dette maatte selv det fremspirende Genie slavgjøre sig ved Underviisning i Tegning; ved at forfærdige bestilte Portraiter o. s. v. Blandt Adelen fandtes der ikke mere Konstyndere, som Tycho Brahe og Henr. Ranzou, og de rige Uadelige vare alt for meget sysselsatte med deres sandselige Nydelser, til, at der fra den Side kunde ventes nogen Opmuntring. Man lod sine Værelser betrække med broget Tapetpapir, og behængte et enkelt deraf i det Høiste med Kobberstykker, som tilsidst ogsaa gik af Brug. De største Offere, de Formuende bragte Konsten, var at lade deres egne eller Paarørendes Portraiter male hos Juel eller Høier, hvilket ofte kun skeete eengang i hele deres Liv, og naar de betalte den almindelige Priis 50 Rdlr. for et Portrait, saa troede de allerede at have gjort saare meget for Konsten. At hiin Hollænder, der, strax efter den franske Revolution, var kommet hertil med en kostbar Maleriesamling, som skal have tilhørt Hertugen af Orleans, under saadanne Forhold, ikke solgte andet end nogle faa smaa Stykker, er begribeligt, og han var sikkerligen ikke kommet hertil med denne Samling, dersom Revolutionen den Gang ikke næsten overalt i Europa havde frembragt saa stor Forstyrrelse, og betaget de Fleste Lysten til at tænke paa Malerier. — At det under saadanne Omstændigheder snarere maa ansees for et Held end Uheld, snarere for en Vinding end et Tab for Fædrenelandet, at det store Genie B. Thorvaldsen, der maatte fremstaae af Nordens Skjød, for at overtyde fordomsfulde Udlændinger om, at der ogsaa fra Norden kommer Guld, og at Geniets Fødeland er overalt, vil enhver, der mener det redeligt med sit Fædreneland, tilstaae. Kun i Italien kunde han blive, hvad han blev; kun der havde man den sande Maalestok for hans Genie. — Men uagtet disse for Konsten uheldige Tidsomstændigheder i Fædrenelandet, begyndte Konstsmagen dog lidt efter lidt at vaagne, og det blev nu ikke mere saa let for Udlændinger at tilkjøbe sig vore Konstsager for Spotpriis. Hvad

der har bidraget saa meget hertil var uden Tvivl den bestandige offentlige Udstilling af den Vestske Maleriesamling, som Regjeringen har tilkjøbt sig, og af det Moltkiske Gallerie, som dets høie Eier ønskede at skulle være andet end en død Skat, begraven for Almeenhedens Øie.

Vi staae nu ved Enden af den nuværende Periode, og see os med Veemod forgjæves omkring efter saa modne Genier som Abildgaard og Juel. De to sidste Spirer af den ældre Skole see vi endnu i C. A. Lorenzen, hvis Waldemars Seier i Lifland og holbergske Gallerie, ere Værker der ville skaffe ham en hæderlig Plads ved Siden af hine, og i C. Hornemann, der er bleven Høiers værdige Efterfølger. Af yngre tildeels meget-lovende Konstnere tæller vort Fædreneland Adskillige, der, med tilbørlig Opmuntring, ville holde os, om ikke ganske, saa dog for endeel skadesløse for de Udte store Tab.

Vi have saaledes i et kort Omrids viist de tegnende Konsters Skjebne — deres Ebbe og Flod i Danmark — fra de ældre til de nyere Tider. At den Moltkiske Maleriesamlings offentlige Udstilling eengang ugentlig, har bidraget meget til Konstsandsens Gjenopvaagnelse i vore Dage er vist; thi ikke blot Konstnere, men ogsaa Konstyndere have derved faaet Leilighed til practisk at uddanne denne Sands. Et ikke ringe Held var det, at Opsynet over Samlingen blev betroet til en Mand, som Justitsraad Weinwich, der ikke blot har gjort sig selv Konsten til et Yndlingsstudium, men som ogsaa sætter sin Hæder og Glæde i, at meddele Andre sine indsamlede Erfaringer, der, efter tolv Aars uafbrudt Vandring i dette Gallerie, maa, som enhver indseer, være store. Justitsraaden har nyligen tilbudet sig at holde paa dette Sted tolv artistiske Forelæsninger, for hvilke han vil lægge et af ham over den Moltkiske Samling forfattet raisonneret Catalog til Grund. Til disse Forelæsninger have Konstnere fri Adgang; andre Konstyndere betale 20 Rbdlr. N. V. Men førend tyve betalende Tilhørere have tegnet sig, begyndes ikke. Meget skulde det glæde Forfatteren heraf, dersom Justitsraaden kunde blive sat istand til at begynde disse Forelæsninger, som man er overbeviist vilde kunne stifte stort Gavn, da det Moltkiske Gallerie uimodsigeligen er eet af de skjønneste, vort Fædreneland eier, og Justitsraad Weinwich allerede ved sine Forelæsninger i afvigte Aar tilfulde har viist, at han forstaaer at gjøre sit Foredrag ligesaa lærerigt, som underholdende. — For at give dem, der maatte føle Lyst til at høre hine Forelæsninger, uden nøiere at kjende det Moltkiske Gallerie, et Begreb derom, troer man her korteligen at burde omtale det.

Vi have allerede seet af det Foregaaende, at A. Moltke blev Præses for det ny oprettede Konstacademie. I denne Stilling havde han altsaa Leilighed til med Skjønsomhed at samle Konstværker, og unægteligen gives der i hans Samling kun faa maadelige, men mange ypperlige Malerier.

(Fortsættes.)

---

## Om Herr Professor og Ridder Ørsteds Maaneds-Forelæsninger over de nyeste Opdagelser og Fremskridt i Chemien.

Hr. Professor Ørsteds nyligen endte Maanedsforelæsninger over de nyeste Opdagelser i Chemien vare saa almeeninteressante, at det sikkerligen vil være enhver Videnskabsynder, der ikke har havt Leilighed til selv at høre dem, saare kjert, at erfare her deres Hovedindhold. Anmelderen seer sig saa meget mere istand til at meddele Skilderiets Læsere samme, som Hr. Professoren selv ved Forelæsningernes Slutning, gav en kort Oversigt derover, omtrent lød saaledes:

"I det jeg i Dag slutter en Omgang af tolv Maanedsforelæsninger, kan jeg ikke nægte mig den Fornøielse at henvende Deres Blik paa den rige Høst af Opdagelser, der blev os til Deel i det korte Tidsrum, vi her have overskuet. Endskjønt disse Foredrag tildeels have gaaet to eller tre Aar tilbage i Tiden, saa kunne de dog ikke siges at omfatte tre Aars Opdagelser, da der endnu blive saa mange Gjenstande af det sidste Aars Opdagelser, der først kunne udvikles i de følgende Foredrag. Overalt er det vanskeligt, nøie at afpasse, hvilke Opdagelser der høre til hvert Aar, da sædvanligviis Spiren til en Opdagelse først erkjendes for hvad den er, naar den efter nogen Tid faaer udviklet sig til en noget større Modenhed, og desuden

selv de Opdagelser der strax fremtræde i en mod-nere Tilstand, først senere komme til vor Kundskab. Vi gjøre os da neppe skyldig i nogen Overdrivelse, naar vi betragte de Opdagelser, der i disse Foredrag ere blevne os stillede for Øie, som Frugten af et Par Aars Arbeider."

"I dette Tidsrum have vi erholdt Opdagelsen af et nyt Stof, Jodine kaldet, som uden at indeholde noget af den Materie der i saa lang Tid førte Navn af Surstof, danner en Syre ved at forene sig med Brinten (Vandstoffet). Een af de mærkeligste sammensatte Stoffer, Blaasyren, hvis Natur man endnu ikkun meget ufuldkomment kjendte, har Gay-Lussacs Arbeide sat os i et fuldkomnere Lys, i det han viiste os, at det kunde betragtes som sammensat af 2 Maal Kulstof, 1 Maal Qvælstof og 1 Maal Brint (Vandstof), og det paa en saadan Maade, at de to første udgjøre en Sammensætning, som man kan skille fra det sidste, og fremstille som en ny, hidindtil ubekjendt Materie, der af den franske Forfatter kaldes Cyanogène, men af os Blaael. Samme Blaasyres voldsomme Giftvirkninger ere ved adskillige Lærde nærmere blevne undersøgte, Modgiften funden, og denne farlige Forgiftnings Kjendetegn saaledes fastsat, at en forbryderisk Brug af denne Gift ikke let vil undgaae den fortjente Straf."

"Vi havde længe savnet et Mellemleed mellem den Electricitet, der frembringes ved gode Lederes indbyrdes Berøring, hvilken vi pleie at kalde Galvanismus, og den ved Rivning frembragte Electricitet. Zambonis electriske Støtte af tørre, forsølvede og forgyldte Papirblade, har givet os et Redskab, der er indrettet som den galvaniske Støtte, men frembringer samme Virkninger som Electriseermaskinen."

"Den mærkelige Egenskab mange Legemer have, at lyse i Mørke, deels efter at have været udsat for Solens Straaler, deels uden dette, er bleven undersøgt af tre flittige Naturgrandskere, Dessaigne, Heinrich og Grotthuus, der alle tre have beriget os med nye Kundskaber over denne vigtige Materie, der dog endnu er langt fra at være udtømt."

"At Aandedrættet ikke, uden Nervernes Mellemkomst, frembringer Varme, var allerede beviist ved Englænderen Brodies og Franskmanden le



Gallois. I den Tid vi omfatte, har Englænderen Prout beriget Læren om Aandedrættet med en Række af interessante Erfaringer, hvorved det godtgjøres, at Mennesket paa de forskjellige Tider af Døgnet ikke ved Aandedrættet optager ligemeget af Luftens ildnærende Stof (Surstoffet). Denne, og flere Love, som han har opdaget for Aandedrættets chemiske Virkning, ville ikke blive uden Indflydelse paa Lægevidenskaben."

"Maaskee ere alle disse Opdagelser tilsammentagne ikke saa vigtige, som de Fremskridt, vi have gjort til en mathematisk Chemie. Tydskeren Joh. Benjamin Richter havde allerede før mere end 25 Aar lagt Grundvolden hertil. Berzelii Arbeider havde bragt denne Lære et saa stort Skridt videre, at den vakte alle Chemikeres Opmærksomhed. Ved de fortrinligste Chemikeres forenede Arbeider have vi seet denne Lære hver Dag vinde ny Kraft; saa at den nu har naaet en saadan Fuldkommenhed, at vi efter Udfaldet af et hundrede nøiagtige Forsøg, ere i Stand til med Sikkerhed at forudberegne Udfaldet af mange Tusinde. Allerede ere mange Sammensætninger ved denne Lære blevne nøiere kjendte, og frem for alt har Berzelius benyttet den til en stor Forbedring i det chemiske Mineralsystem."

"Jeg vil ikke opholde mig med en Opregning af de mindre vigtige Opdagelser, der blot have en theoretisk Interesse; men ikkun tilbagekalde i Deres Erindring nogle af de Opdagelser der have en umiddelbar Indflydelse paa Livet og Kunsterne. Interessant, om ikke overmaade vigtig, fandt vi den Opfindelse af Wollaston, at udtrække Guld- og Platintraader til en hidindtil uhørt Tyndhed, ved at indslutte dem i Sølvtraader, og naar disse vare udtrukne til den yderste Tyndhed, da at borttage Sølvet ved Hjelp af Salpetersyre. Derimod turde vi maaskee anføre blandt andet de for Udøvelsen vigtige Theorier, Karstens Forbedringer i Læren om Jernet og Staalet. De Efterretninger, vi have faaet om Gehlens Forsøg over Glaubersaltets Anvendelse til Glas, berigtige i mange Henseender vor Forestilling om denne Gjenstand. Peschels Forsøg over Karrenes Indflydelse paa Gjæringens Producter, kunne ved Anvendelsen vorde saare vigtige for Bryggerier og Brænderier."

"Maaskee kunde jeg synes at være gaaet for

langt tilbage i Tiden, ved at afhandle Maaden, hvorpaa man oplyser Gader og Fabriker med den Luft, der uddrives af de sædvanlige Brændematerialier; men vist er det, at vi først i de senere Tider derom have faaet en nogenlunde nøiagtig Efterretning. Ogsaa Dampskibets Opfindelse hører til en noget ældre Tid; men dets Brug i Europa tilhører dog de sidste Aar, og videnskabelige Efterretninger derom, kom først i de senere Tider til os."

"Nogle af de sidste Par Aars Opdagelser, hvoriblandt dem over Lyset, har jeg endnu ikke meddeelt Dem, fordi jeg endnu venter Efterretninger, der kunne give os et tydeligere Begreb derom."

---

## Indenlandske Efterretninger.

I Torsdags (d. 12 Septbr.) Formiddag Kl. 11, behagede det Deres Majestæter Kongen og Dronningen, samt H. H. Prinds Ferdinand, at lade Sig forevise det under Bygning værende Christiansborg Slot. Allerhøistsamme og Høistsamme kjørte indtil Collonnaden fra Ridebanen, hvor De stege af, og begave Sig igjennem Collonnaden op i Hovedbygningen, for at see Localerne, hvor Gulvene overalt ere lagte. Hr. Etatsraad og Ridder Hansen, som modtog Deres Majestæter ved Indgangen, havde den Naade at vise Allerhøistsamme omkring, og gjorde Dem opmærksomme paa hvad der er færdigt, og hvorledes det, som endnu ikke er færdigt, vil blive indrettet. — Paa et lidet Stykke nær, er nu hele Slottet under Tag. I dette Øieblik er man sysselsat med den Fløi, hvori Kirken skal være. Dagligen arbeide paa Slottet 60 til 70 af Murere, Tømmerfolk og Steenhuggere, og omtrent 150 af commanderet Mandskab. — Kl. 1½ begave Deres Majestæter og Hs. Hhd. sig bort igjen, efterat have taget Collonnaden, som nu er færdig, og Hovedbygningen, i Øiesyn.

Saa lidet det end var at formode, at den Deel af Hovedstaden som under Bombardementet blev ødelagt, vilde reise sig af sin Aske med samme Hurtighed som den Deel, der blev et Rov for Luerne i Aaret 1795, saa seer man dog, at selv under de yderst ufordeelagtige Omstændigheder, i hvilke Stadens Indbyggere siden den Tid have



befundet sig, snart een, snart en anden Tomt forsvinder, skjøndt rigtig nok paa enkelte af disse kun opføres Huse paa 1 Etage. Naar man kjender de Vanskeligheder som det har medført at bygge, især saalænge Krigen med Sverrig gjorde Tilførselen af nogle af de nødvendigste Materialer umulig, maae man endda forundre sig over, at saa meget er skeet. Skjøndt der imidlertid nu snarere haves Overflødighed end Mangel paa Bygningsmaterialier, saa synes det dog, at man nu ikke bygger saa flittigt, som man saa meget havde Aarsag at ønske. Flere end 150 Tomter ligge endnu øde. Vare disse bebyggede, kunde den saa talrige uformuende Deel af vore Medborgere dog muligen have Udsigt til at erholde godt Huuslye for en taalelig Priis, uden at behøve at opofre sin Sundhed ved at søge sin Boepæl i fugtige Kjeldere eller paa utætte Loftkammere.

Paa Assistencekirkegaarden uden for Nørreport sees nu blandt de nye Mindestene, især to mærkelige. Den ene er opreist paa afdøde Capitain Abrahamsons Grav, og forestiller en antik Bautasteen med en Runeindskrift omkring en Stjerne paa den ene Side, og paa den anden følgende Indskrift: W. H. F. Abrahamson. Nat X. April MDCCXLIV. Den. XII. Septemb. MDCCCXII. Salige ere de Rene af Hiertet. — Den anden Mindesteen er opreist over den for to Aar siden afdøde russiske Gesandtskabspræst, med en russisk Indskrift.

Til stor Lykke for Høsten har det høist ublide og bestandigen af Regn ledsagede Efteraarsveir for nogle Dage siden forandret sig til det skjønneste Midsommerveir, og medens vi sidst i August ofte kun havde 14 Gr. Varme, have vi i Dag, den 17de September, i Solen 25 Gr. Reaumur: en Varme, som vi ikke have havt stærkere i Sommer. En saadan Overgang synes at høre til sande Naturseldenheder.

De Herrer Interessentere i det Kongelig Octroierede Danske Asiatiske Compagnie anmodes af Directionen for samme behageligen at møde i en General-Forsamling, som holdes i Compagniets Huus Mandagen den 23 Septbr. førstkommende om Eftermiddagen ved 4½ Slet, for: 1) At meddeles de Efterretninger, som Directionen finder sig foranlediget til at afgive. 2) At lade sig fore-

bragt den bestandige Commissions Betænkning over Begjæringer fra tvende Fuldmægtige om Tillæg i Gage og derover at tage Beslutning. 3) At lade sig forelægge den af Compagniets Bogholder opgjorte Balance til 11 April 1816, samt at høre Compagniets bestandige Commissions Betænkning derover.

Mariboe, den 12te September. Høsten er nu i fuld Gang, og er, i Henseende til Kornets Beskaffenhed og Mængde, falden langt bedre ud, end man efter Tidernes Tegn kunde formode. — Hs. Durchl., preussisk Statscantsler Fyrst v. Hardenberg, ventes med det første her til Lolland fra Dobberan, for at aflægge et Besøg hos sin Hr. Søn, Hans Excell. Geheime-Conferentsraad, Greve af Hardenberg-Reventlau. (Mariboe Av.)

Odense, d. 13 Septbr. Indbydelsesskriftet til den offentlige Examen i Odense Kathedralskole var for iaar følgende: "Om den erotematiske Underviisningsmethode i Almindelighed og dens Anvendelse paa Arithmetiken i Særdeleshed", af Dr. og Overlærer H. O. Bjørn. — I Anderup Bye, en Fjerdingvei her fra Odense, har en Kone nylig født Trillinger, en Dreng og to Piger, af hvilke kun den Første lever. (Hempels Av.)

Følgende Bekjendtgjørelse, i Aalborg Avis, af 12 Septbr., synes at burde komme til saa Manges Kundskab som muligt: "Efter alle de Uheld, som i de senere Aaringer have rammet vor elskede Fædreneland, er det vist nu mere, end nogen Tid, hver god Borgers hellige Pligt, at henvende sin Opmærksomhed paa alt hvad der kan virke og have gavnlig Indflydelse paa national Velstand og enhver i sin Kreds opfordres ved disse Omstændigheder til efter Evne at medvirke til dette vigtige Maal. — Man har længe indseet, at det ville være gavnligt, ligesaavel for Landmanden, som for den Handlende, naar det, i Følge vores vise og faderlige Regjerings dertil allerede ved Forordningen af 21. Octbr. 1791 givne allernaadigste Tilladelse og Anviisning, blev almindelig antaget og fastsat, at kjøbe Korn af Landmanden til Handel efter Vægt, hvorved Kornets indvortes Værdie i Kjøb og Salg med største Sikkerhed kan bestemmes. Ved at kjøbe Korn efter Vægten vandtes og, at Landmanden, naar han ikke, som hidtil, kunde afsætte slet og ureent Korn, blev nødsaget til at sælge af det bedste og kjernefuldeste eller fremmeste Korn, hvilket Bonden nu i Almindelighed selv beholder til eget Forbrug, samt derhos at beflitte sig paa at dyrke sin Jord saaledes, at den frembragte forsvarlig og godt Korn, for hvilket han naturligviis og kunde vente høiere og bedre Betaling. Med Landmandens Interesse forbandtes og saa de Handlendes, som, istedenfor til Udlandingen at afsætte deels slet, deels maadelig Korn til en forholdsmæssig ringere Priis, nu kunde levere Landets Korn-Produkter saa forsvarlige og gode, som det i Almindelighed er muelig her at frembringe dem. — Paa disse Grunde og i bemeldte Hensigt har Kjøbmands-Lauget i Aalborg, hvorfra det meste Korn, der frembringes i Aalborg og Viborg Stifter, udføres, efter indbyrdes Forening vedtaget og paa Ære og Samvittighed tilforpligtet sig, ei for Eftertiden at modtage og kjøbe Korn til Handel og Udførsel uden efter Vægt og aldeles intet deraf at kjøbe, som befindes at veie mindre end den ringeste for hver Kornsort herefter anførte Vægt, der efter de her faldende vel rensede Korn-Varers større eller mindre Godhed, nu befindes saaledes: Rug 1 Td. fra 10 Lpd. 8 Pd. til 11 Lpd. 12 Pd. ja 12 Lpd.; Byg fra 8 Lpd. 12 Pd. til 10 Lpd. 8 Pd. ja 11 Lpd.; hvid Havre fra 7 Lpd. 8 Pd. til 9 Lpd.; broget dito fra 6 Lpd. 12 Pd. til 7 Lpd. 6 Pd. — Foranførte Kornkjøb efter Vægt tager sin Begyndelse saasnart Korn af indeværende Aars Afgrøde hidføres til Salg, eller her faldbydes, til hvilken Ende det vil være nødvendigt, at enhver Sælger medbringer saa stor en Prøve af hver Kornsort der kan fylde en dansk Potte. — I det undertegnede herværende Kjøbmands-Laugs Over-Kjøbmand og Bisiddere herved paa bemeldte Laugs Vegne bekjendtgjør forestaaende til Almeenvels Fremme sigtende Foreening og Vedtægt, tillade vi os Ønsket, at de Herrer Præster og Jordegodseiere af Iver for dette national Anliggende ville skjænke samme deres kraftigste Understøttelse og Medvirkning og til den Ende ikke allene ved deres Tiende- og Landgilde-Korns Hævelse tilholde og formaae Yderne til at rense og kjørne Kornet tilbørlig, og i det mindste levere det, som det er voxet, men endog søge at gjøre Almuen det indlysende, hvor gavnligt det ville være for dem selv at bringe herefter de bedste

Kornvare til Markedet og ved Anskaffelse af nye og bedre Sædekorn m. v., at bestræbe sig for paa mueligste Maade at forædle fine Kornproducter. — Endnu maatte det tillades os ved denne Leilighed og paa foranførte Grunde at fremsætte det Ønske og den indstændige Begjering til de respective Handlende i Aalborg, Viborg og Ribe Stifter, at de af Fædrenelandskjerlighed og for tillige at befordre det Almenes og deres eget Vel, ville 8 slutte sig til, ikke for Eftertiden at kjøbe Smør i fjerdingviis af Bonden, som ofte samler derpaa fra Sommerens Begyndelse til dens Ende, hvorved Smørret bliver af forskjellig Farve og det først nedlagde bedærvet og harsk, forinden Fjerdingen kan blive fyldt og derefter til Kjøberen afleveret; hvorimod det ville være særdeles ønskeligt, at faae Bonden overtydet om Nytten af, at han ugentlig bringer til Handelspladserne, det Smør han i de sidstafvigte 8te Dage om Sommeren har samlet og kan undvære, ligesom andensteds er Brug; thi da kan Kjøberen behandle Varene, for saavidt de bestemmes til Handelsbrug, som skee bør, og fornøden eragtes med Omæltning, Omsaltning med fiin Salt og Nedpakning i rene og velconditionerede Foustagier, ved hvilken Behandling vores Smør betydeligen vil vinde i Godhed, og noget nær vil kunde sættes ved Siden af det i Aarhuus Stift producerende. — Aalborg, d. 7 September 1816. — Jacob Kiellerup. Peder Borreschmith. Frantz Holm."

Et Skib, tilhørende et Handelshuus i Kjøbenhavn, ladet med 300 Fade Sukker, som afgik nyligen herfra til Hamborg, er underveis forlist med Mand og Muus. Det var assureret for 20,000 Specier.

---

Kjøbenhavns Børs den 17 September.

Cours. Hamb. 2 M. 752, a vista 760. Amsterdam 2 M. 692, a vista • . London 2 M. $34\frac{1}{4}$ Rbdlr. a vist. Spec. 760. — Specier solgtes til $45\frac{3}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 94 a 95 pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler 38 a $38\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 11 Mk. — — Disconto 8 PC.



## Blandede Efterretninger.

Dødsfald, anmeldte i den Norske Rigstidende af 7 Septbr. Præste-Enken A. E. Rolsdorph, 87 Aar, den 1ste August; Contorist P. Røsted, den 22de August i Christiania; Jomfru Rognebye, 31 Aar, den 22de August paa Ringerige; J. H. Vieth, forhen Fabrikmester paa Christiania Tugthuus, 88 Aar, den 25de August; F. V. Borthig, 43 Aar, den 27de Aug. paa Moss; P. E. Kanberg, 47 Aar, den 28de Aug. i Christiania; Madam A. Birkeland, 74 Aar, den 30te Aug. i Haalands Præstegaard i Christiansands Stift; Skipper Z. Zachariassen, 31 Aar, den 29de Aug. i Tønsberg.

Canova har nu opstillet i Palladset Borghese den Billedstøtte, der forestiller Prindsesse Borghese nøgen som Venus, og som hører til hans bedste Konstværker.

Engellænderne klage over, at de have fundet de franske Manufacturer, især i Rouen, langt fortrinligere end de havde ventet.

Napoleons Marmorstatue, der er sendt Prindsregenten som Foræring, er 13 Fod høi, og saa tung, at det Skib, som bragte den, kun i stille Veir kunde seile omkring Kysten.

Nu ere Vognen og de Figurer, der hørte til de venetianske Heste af Bronze paa Carousselpladsen i Paris, ligeledes blevne nedtagne, fordi de, uden Hestene, gjøre en latterlig Figur.

I Almanac royal har man udeladt blandt Storkorsene, Cardinal Fesch, Cambaceres og Fouché.

Om Handelens Tilstand i Engelland kan man bedst gjøre sig Begreb deraf, at i 3 Dage nyligen fallerede 11 Huse, og deriblandt eet med 350,000 Pd. St. — Handelen med Vine og stærke Drikke lider især.

---

Rettelse. P. 1140, Lin. 14: Sprogmaaden læs: Sprogbrugen.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 76.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 21 September 1816.

## Signes Gravhøj.

(Ved Sigersted 1816.)

O Troskab! du est stor i Nord!
Oehlenschlæger.

Du, som engang den hede Taare
Har viet Elsktes Hvilested;
Som sorgfuld stod ved Pigens Baare,
Der vandt Din første Kjærlighed;
Du, som i Verdens Larm og Vrimmel
Engang var glad og lykkelig,
Nu sortnet seer Din klare Himmel,
Din Elskede frareven Dig!

Træd hen til Elskovs mørke Bolig,
Til Nordens Troskabs skjønne Pant,
Hvor Møen med sin Sorg fortrolig
Sin Ro, og hisset Habor fandt;
Og see Din Elsktes Aand fremsvæve,
Føl Hjertet højt ved Tanken slaae:
Tro Kjærlighed vil evig leve!
Dens rene Ild kan ej forgaae!

Alt mangen Vaar og Høst er svunden
I Tidens vilde Ocean;
Og mangent Sekel alt er runden
Henover Herthas skjønne Strand;
Men Højen end fra Jord sig strækker,
Som skjuler Elskovs trætte Been;
Og Evighedens Blomster dækker
Den mosbekrandste Mindesteen!

Naar Maanen huld fra Himlen smiler,
Henrykker blid den fromme Sjæl;
I rolig Blund Naturen hviler
I stille tause Aftenqvel;
Da vandrer Sjølunds Elskerinde
Med Vennen hid i Højtids Stund,
Da sværger hun ved Signes Minde,
For ham at leve, døe som hun!

Saa Troskabs Stjernen evig blinker
Fra Sigars længst nedbrudte Huus,
Dens lyse Flamme kjærligt vinker,
Om Højen sjunker end i Gruus!
I Sagas Bog den stolt skal prange,
Som Tolk for stor og kraftfuld Sjæl;

Den straale vil i Skjaldens Sange,
Som Nordens Hæder, Nordens Held!

C. Otto.

---

## Om Shakespears Sørgespil paa det danske Theater.

„Hele Verden er en Skueplads", siger Shakespear; man kunde maaskee vende Sætningen om og sige: hele Skuepladsen er en Verden; thi evig Omvexling er den førstes som den sidstes Lod. Jeg har nu kjendt vor Skueplads i tredive Aar, men hvilke Revolutioner i Smagen har man ikke oplevet i den Tidspunkt? Endnu for ti til femten Aar siden syntes man at have antaget den Grundsætning, ikke at opføre Stykker af Schiller, Shakespear o. s. v., for ei at faae Folk til at vrage den lette Føde fra Frankrig og Tydskland, som man, uden stor Anstrængelse, kunde forskaffe dem. Midt i en Tidspunkt, hvor Guillotinen var i Frankrig, som det den Gang kaldtes, permanent, og da Strømme af Blod fløde paa Tydsklands og Italiens Sletter, kort, da man i Frihedens Navn slagtede og lod slagte Mennesker i Tusindetal, i denne blodige Tidspunkt var man her tillands saa superfølsom, at Kratters Sammensværgelse imod Peter den Store, et fra Theatereffectens Side ikke forkasteligt Stykke, som fuldkomment kan sættes ved Siden af de meest beundrede Kotzebueske tragicomiske Skuespil, blev udpeben, efterat en satirisk Opmuntring dertil havde været indrykket i Adresseavisen *); blot fordi der fortælles deri om Radbrækning. Nu derimod er man saa vant til Blodsudgydelse paa Skuepladsen, at naar et Sørgespil skal gjøre Virkning, maa i det mindste tre, fire Personer slaaes ihjel, ja man hører med største Liigegyldighed Skraalet af en ulykkelig Olding, som Øinene stikkes ud paa bag Scenen. Shakespears Sørgespil begynde at høre til Dagens Orden, og ligesom man i Læge-

*) Denne vittige Satire findes i Kjøbenhavns Adresse-Contoirs-Efterretninger for 1797, No. 22, den 25 Januarii, og lyder saaledes: "En af Dramaturgiens Dyrkere udsætter herved en Præmie af 30 Rdlr. for en Fortsættelse af Tragoedien Sammensværgelsen imod Peter den Store. I denne Fortsættelse skal Fyrst Serdjukow, og hvilke andre af det første Stykke Forfatteren maatte finde for godt, sammensværge sig paa ny imod Czaren. Deres Planer skal forulykkes paa en Maade, der er endnu mindre sandsynlig end den, som Kratter har udfunden. De Sammensvorne skal stilles for Retten, og de beskikkede Dommere over Liv og Død, om hvis Redelighed og Duelighed Forfatteren i Forveien skal underrette Læserne, bør vises os lige saa ukyndige i alle de Former, hvilke Retfærdighed og Menneskelighed tilsige, som de Krattiske. Ogsaa disse Dommere bør Czaren dictere den Dom, som han allernaadigst vil have afsagt. Men vil Forfatteren fortjene Præmien, maae Dommerne flittigen benytte sig af de engelske Love om Majestætsforbrydere og adskillige af de tyrkiske *) maatte han ei heller lade ubrugte. Disse Dødsdomme som Fæstemøer, Hustruer og Mødre bør bønfalde Czaren om at underskrive paa hans Vegne, maae Forfatteren for alting lade exeqvere paa Scenen, og paa det saadant kan vorde saa naturligt som muligt, raader Præmiens Udsætter ham at gjøre sig bekjendt med Mester Samsons og hans Staldbrødres Manerer. Blodige Hoveder paa Fade og Hjerneskaller i Form af Drikkebægere anbefales Forfatteren til velbehageligt Brug. Dersom en saadan Tragoedie virkelig vorder skreven, og fra Moralitetens og Sandsynlighedens Side erholder lige saa store og mange Skjønheder, som hiin af Kratter, tvivler man ikke, at den jo af vor Theater-Direction vorder antagen. Thi skulde den ikke vise at den ved denne Leilighed, som ved enhver anden, anseer dette for sin vigtigste Pligt at skaffe Theatercassen saa megen Indtægt som muligt? Og hvo der kjender det danske Publicums Smag, han har og Grund til at holde enhver Opførelse af en saadan Tragoedie for en sand Finants-Operation. Skulde denne Formodning realisere sig, agter Præmiens Udsætter, som den, der har været lykkelig nok til at skaffe Theatercassen en saa betydelig Indkomst, at anmode Theater-Directionen om at opføre denne Tragoedie en Gang om Aaret til Fordeel for de fattigste og dueligste Skarprettere."

*) Til Beroligelse for de Svagelige anmærkes at her blot tales om Loves æsthetiske Brug.

konsten nu helst fordriver Gift med Gift, saaledes synes man ogsaa paa Skuepladsen at ville fordrive Sorg med Sorg, ved idelig at give os Sørgespil til Recreation og Restauration i en Tidsalder, hvor man hverken behøver en Aristoteles eller Lessing, til i det virkelige Liv at lære at kjende det Sørgeliges Natur. Langt være det fra mig, at miskjende den udødelige Shakespears store Skjønheder; men om denne Digterkonge, hvis han levede nu, og levede iblandt os, vilde have skrevet, som han skrev for sit Lands Theater, synes ikke at være aldeles afgjort. Men antaget at hans Stykker, saaledes som de ere, i alle Henseender kunde være passende for vor Skueplads, eier da denne et Ensemble, der kan give disse Stykker, som de bør gives? Lad end Hovedrollerne, som jeg ikke vil nægte, efter Omstændighederne, gives godt; det Hele vil, paa den Fod, Tingene nu staae, ikke kunne gives saaledes, som saadanne Sørgespil bør gives, naar de skulle kunne sees med Deeltagelse? Vi have nyligen seet Kong Lear, og det kan ikke nægtes, at Hovedpersonerne udførte deres Rolle saa godt, som vi, der efter to Hundrede Aars Forløb, nu første Gang see shakespearske Sørgespil paa Dansk, ere berettigede til at fordre; men man maa beklage, at disse Konstneres kjendelige Flid og Studium skal være anvendt paa et Stykke, der, med al sin Fortræffelighed, dog vil blive henlagt. Det gjør, i egentlig Forstand ikke hvad man kalder Lykke; Mængden glider bort over de skjønneste Steder, uden at fatte, for ei at sige forstaae dem*), og kun enkelte paafaldende Situationer gjøre, i Forening med den udvortes Pragt, et løseligt Indtryk paa den; men et Indtryk, som store Balletter ogsaa gjøre. For hvem opfører man altsaa shakespearske Stykker? For Kjenderen; han ønsker enten at see dem tillede, som de i det Hele maa spilles, eller ogsaa aldeles ikke at see dem opføre, for i det mindste, uforstyrret at nyde den Glæde, deres Læsning yde ham. For den store Hob? Den bryder sig ikke om, enten man giver den Johanne Montfaucon eller Kong Lear. Kotzebue er dens Mand; han taler desuden ikke paa Vers, og trækker Handlingen ikke saa langt ud. Hvor Shakespearske Stykker skulle gives, der maa det hele Ensemble, der skal give dem, og det Theaterpublicum, der skal see dem, være begge lige modne dertil.

*) Lichtenberg fortæller, at naar Garrick fremsagde den berømte Monolog i Hamlet, saa reciterede han den temmelig sagte, men der herskede en Taushed i hele Huset, saa at man vilde kunne hørt en Knappenaal falde. — Hos os er det ganske anderledes. Kun saare Faa synes at lægge Mærke til den, og den gjør saa godt som aldeles intet Indtryk paa Mængden.



## Indenlandske Efterretninger.

Til større Ordens Fremme har nu Kjøbenhavns Brevpostcontoir faaet en meget beqvem Indretning. Paa den ene Dør til Contoiret staaer Indgang, og paa den anden Udgang. Ovenover begge: Kjøbenhavns Brevpostcontoir. Paa en ophængt Tavle læses følgende vigtige Bestemmelser: "F6. a) Dørvogterne ere befalede, ei at indlade Nogen i Contoiret ved Posternes Ankomst, saalænge Conferencen skeer; b) efter den Tid og naar Brevene til de Kongelige Collegier og Ministre ere expederede, da indlades disses Betjenter; c) ei at indlade nogen Uberettiget ved Posternes Afgang, efter den Tid Contoiret er befalet at skal lukkes, uden Post-Forvalterens dertil givne Tilladelse; d) lydelig at opraabe enhver, som indlades, efterat Contoiret er lukket, og dertil givet Adgang. — Iøvrigt ere disse Personer, saavelsom Postbudene, alvorlig indskjærpede, at vise Høflighed imod enhver Forekommende." — Da man forhen ikke kunde faae at vide om de udenrigske Poster vare ankomne, førend Contoiret, efter deres Ankomst, blev aabnet, saa findes nu en Tavle ophængt med Paaskrift: Ikke ankomne udenrigske Poster, paa hvilken hver Gang, i det Øieblik, Posten ankommer, tilkjendegives, hvilken der ikke er ankommen. — Aviserne udleveres igjennem en Aabning, fra et særskilt Locale, hvorved den Trængsel, der forhen fandt Sted, nu er forebygget. — Det Lollandske Postcontoir, som i nogen Tid afbenyttede det Locale, forrige Norske Postcontoir havde, i samme Etage, som det Danske, er nu flyttet ned i Baggaarden. — — Brevpostkorterne udhænges nu, ved Posternes An-

komst, paa 9 forskjellige Tavler. Istedet for at de forrige Tavler kun havde hver Provindses Navn til Overskrift, er de nye, til desto hurtigere Oversyn, betegnede med hvert enkelt Stæds Navn, og desuden med samme Numer, som findes paa det Sted, hvor de ophænges, og det i følgende Orden: Tavle 1. Aalborg, Aarhuus, Randers, Wiborg, Fladstrand, Hiøring, Holstebroe. Tavle 2. Ribe, Warde, Kolding, Fredericia, Weile, Horsens, Hobroe, Lemvig, Ringkjøbing. Tavle 3. Nyborg, Odense, Svendborg, Assens, Faaborg, Ebeltoft, Grenaae. Tavle 4. Roeskilde, Ringsted, Sorøe, Rudkjøbing, Bogense. Tavle 5. Slagelse, Korsøer, Nestvæd, Kallundborg, Holbek. Tavle 6. Hamborg. Tavle 7. Hamborg, Altona. Tavle 8. Haderslev, Apenrade, Flensborg, Slesvig, Kiel, Glückstadt, Lübeck. Tavle 9. Rendsborg, Itzehoe, Sønderborg, Husum, Tøndern, med adskillige Smaastæder i Holsteen. Ved denne Indretning er der givet enhver Leilighed til at lade sit Bud opsøge sine Breve, ved blot at opgive samme Numeret af Tavlen.

Odense, d. 17 Septbr. Mellem Nyborg og Odense er hele Chausseen nu snart færdig, kun er man uvis endnu om, paa hvad Maade man skal komme ind til Odense, enten gjennem Eibye-Møgstræde over Møllebroe, eller over en nye Broe hvor Chausseen fører lige til det brillante Torv, der vilde give Fremmede en behageligere Idee om Odense end de hidtil passerte Krinkelkroge ved St. Jørgensport eller Møllebroe, og hvor dog i Ole Bagers Tid har været en Broe, som Kortet over Odense af 1593 udviser. — Ad Middelfart behøver man nu snart ikke heller længere at grue for den berygtede Wissemberg Gyde, og kan derimod frydes ved at passere Jørgen Christian Olsens skjønne Landejendom, der med lige saamegen Smag som Flid har vedligeholdt hvad vor navnkundige Jørgen Korsebergs Flid og Indsigter havde frembragt, og som var denne saa smertelig at see gjennemskaaren af den nye Landevej.

(Iversens Av.)

Aarhuus, den 17 Septbr. Til Stiftsprovst over Aarhuus Stift er Hs. H. Amtsprovst O. A. Secher tillige allernaad. bleven udnævnt, og til Sognepræst til Domkirken: Hs. H. Pastor F. E. Studsgaard, i hvis Sted igjen vi atter faaer vor gamle fortjenstfulde Religionslærer Dr. Phil. og Professor samt Sognepræst for Slangerup og Uvelse Menighed i Sjælland J. H. Larsen, til Sognepræst for vor Frue Kirke i Aarhuus, og for Aabye Sogn i Aarhuus Stift. — Af nye Anlæg her i Aarhuus fortjener især at anmeldes et, hvorpaa der i denne Tid skal gjøres en Begyndelse: et Sukkerraffinaderie, der anlægges af Chefen for Handelshuset Ree et Comp., Hr. Ph. Harro. Ree. Da Virksomhed, Gavnelyst og Evne her ere forenede, kan man vente et mere end almindeligt Anlæg. (Aarhuus Av.)

Ribe, den 17de Septbr. Den offentlige Examen begyndte i Ribe Cathedralskole, Mandagen den 2den Septbr., efterat Indbydelse dertil var skeet i Byen og Omegnen ved et Program, som indeholdt nogle af Horatses Oder (3die Bogs I, 24de og 29de) i metrisk Oversættelse af Rector Thorup. Den 13 Septbr. sluttedes Prøven ved en Tale, som holdtes for en meget talrig og hæderlig Forsamling af Adjunct Wohnsen, der viste: "at dersom den offentlige Underviisning i Almindelighed skal kunne lykkes, maa Forældrene have virket forud, og vedblive at virke med." Før og efter Talen bleve nogle dertil forfattede Stropher afsjungne med Ledsagning af Instrumentalmusik, som skyldtes tildeels Concertselskabes velvillige Understøttelse. Ved Examen var Antallet af Skolens Disciple 41, af hvilke 3 dimitteredes til Universitetet, 1 udmeldtes formedelst Forældrenes Bortflytning og 1 paa Grund af anden Bestemmelse snart vil afgaae. Mandagen den 16de antoges 10 nye Disciple, hvilke med de øvrige tilbageblivende udgjøre et Antal af 46. (Ribe Av.)

Viborg, d. 16 Septbr. Det bør i Annalerne optegnes, at vi her i sidste Uge, uagtet de mange Ugers foregaaende Regn, have havt saadant Høstveir: Søndag den 8de Septbr. stærk Regnsky; Mandag: Regn; Tirsdag: stærk Regn i 9 Timer og derpaa om Eftermiddagen Orkanstorm af Sydvest; Onsdag: tørt Veir med stærk Storm af S. V.; Torsdag: Morgen fra $2\frac{1}{2}$ til $4\frac{1}{2}$ meget stærk Lynild over hele Luften, uden Torden, fra

Kl. 6 stærk Regn til Middag. (Barometret stod paa ustadigt nogle Dage). Fredag tørt Veir med S. V. Lørdag: tykt Veir med Regn hele Eftermiddagen. (Barometret paa smukt Veir.) — Af gammelt og nyt Rug var i Lørdags meget til Torvs. Det gamle kostede 16 Mk. Skpn. Det ny 12 a 14 Mk. (Viborg Samler.)

---

Kjøbenhavns Børs den 20 September.

Cours. Hamb. 2 M. 752, a vista 760. Amsterdam 2 M. 692, a vista . . London 2 M. $34\frac{1}{4}$ Rdlr. a vist. Spec. 760. — Specier solgtes til $45\frac{3}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 97 a $97\frac{1}{2}$ pr. 100; Oblig. 82. Norske Sedler $39\frac{1}{2}$ a $39\frac{3}{4}$. Svenske Sedler 11 Mk. — — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Om America. — Aartusinders Erfaring vidner om, at Culturen ikke bestandigen bliver paa een Plads, og det synes at være Forsynets store Plan, at den skal vandre fra den ene Verdensdeel til den anden. I Africa var først dens Vugge i Ægypten, derfra vandrede den til Asien, og herfra igjen til Europa, og dens Retning var stedse fra Sønden til Norden. Næsten skulde man troe, at Culturen, ligesom Solen, aldrig skal bestraale Jordkloden paa eengang, og at i den moralske, som i den physiske Verden, det ene Land skal have Dag medens det andet er indhyllet i Nat. I dette Øieblik synes alle Tidens Tegn at bebude, at Culturen vil drage sig fra Europa til America, og dette er saa meget mindre usandsynligt, som vor Verdensdeel tilsyneladende er saa overbefolket, at det ene Menneske næsten er her det andet i Veien; og at man paa adskillige Stæder endog gjør sig Umage for at formindske Befolkninger. Medens Vanskelighederne i Europa ere saa mange, selv for det Menneske, der blot vil være til, nyde Guds fri Luft og Jordens Frembringelse for sit Ansigts Sveed; indbyder en heel Verdensdeel til at nyde Frihed og Sikkerhed i dens Skjød. Allene de forenede nordamericanske Stater indbefatte, foruden Louisiana, 47,000 □ Mile, og paa disse boer der endnu kun, efterat Befolkning i ti Aar er stegen $\frac{1}{3}$ Deel, 9 Mill. Mennesker. Og hvilke Lande træffer man ikke paa disse 47,000 □ Mile? Med følgende Linier har en Sagkyndig beskrevet os den, i Archenholzes Minerva for Jan. 1806. "Regjeringsforfatningen (i de forenede Stater) er i det Hele fortræffelig. Intetsteds skaffer Loven Menneskerettighederne et stærkere Brystværn mod Vold og Tyrannie; intetsteds er den borgerligere Frihed sikkrere imod ethvert Angreb. Intet Spor af Feudal-Regjering; ingen Skillevæg imellem Stænderne; intet Livegenskab, intet Hoverie, ingen Tiende, ingen Jagtrettighed; enhver er fuldkommen Herre over det Land, hans Sveed opdyrkede; Floden, der vander den, Minerne, som findes deri, ere hans uangribelige Eiendom. Ingen Præstedespotismus, thi Staten lønner ingen Præster, og de Geistlige ere afhængige af deres Menigheder; altsaa heller ingen Samvittighedstvang; der hersker i enhver Henseende, den fuldkomneste Religionsfrihed, og den af Frederik den Store erkjendte Sætning, at Overopsynet over Menneskets Indvortes ligger ganske uden for en god Regjerings Grændser, er intetsteds tænkt eller anvendt saaledes i sit hele Omfang, som af en Washington, Franklin ꝛc. Pressen staaer under ingen Tvang, og her tør Tungen være, hvad Naturen har bestemt den til, Hjertets Organ. Afgivterne ere overalt ualmindeligt maadelige, og kun faa af dem kunne kaldes directe. Der gives ingen Lauge; Borgerens Virksomhed nedtrykkes ikke af nogen Tvang, og enhver kan drive hvilket Haandværk, han finder for godt. Hertil kommer de mange Industriegrene, den hidtil meget fordeelagtige Handel, og Udsigten at efterlade sine Børn et tilstrækkeligt Udkomme og forsørge dem fordeelagtigen, uden stor Umage. Desuden det Tillokkende for den Ærgjerrige, at han, naar han udmærker sig ved Hoved, kan faae Indflydelse i Regjeringen, og opsvinge sig til de høieste Statsembeder." — Lad end nu være at dette Malerie er skildret med lidt vel stærke Farver; det Meste deri er dog Sandhed. Vil man beraabe sig paa den gule Feber, som America hjemsøges med, saa kan man svare, at denne dog kun er periodisk og ikke kan betragtes som uudryddelig; at ogsaa En-

ropa har Febere, der ere ligesaa dræbende som hine, endskjønt de ikke ere saa epidemiske. Have Americanerne Moscitos, saa have Europæerne saa mange andre Ubehageligheder at drages med, der fuldkommen opveie hine. Men alle nyere Efterretninger overtyde os om, at America maa være et Land, som det nok er værdt at leve i. Idelligen klage nu de engelske Blade over Udvandringerne til den nye Verden, og en Stat, hvis Befolkning fra 1790 til 1812 er stegen fra 3 til 7 Mill., og fra 1812 til 1816 til 9 Millioner, maa dog have egne Fortrin, der, saavel indvortes som udvortes fra, befordre, i saadan Grad, Befolkningen. Men ikke blot fra Engelland, ogsaa fra mange Egne i Tydskland, Frankrig og især Schweiz, er i de sidste Tider hele Caravaner vandrede til America. Det overgaaer al Forestilling, hedder det i en Skrivelse fra Baltimore af 8 Juli d. A., hvilken Handelsvirksomhed der hersker i alle vore Søpladser. Aldrig har der været saa mange Penge i Omløb eller saa stor Leilighed for Kjøbmanden til at anbringe sine Capitaler paa den fordeelagtigste Maade. Naar man hører idelige Klager over Handelens og Konstflidens Standsning i den gamle Verden, især i Storbritannien, saa skulde man næsten troe, at de fleste Grene af Verdenshandelen efterhaanden ville søge et Tilflugtssted paa den nye Verdens gjæstfrie og fredelige Kyster, for at undgaae de uophørlige politiske Storme, som Europa hjemsøges af. Forretningerne have tiltaget saa meget, at her er Mangel paa duelige Handelsbetjenter, og man er saa forlegen for dem, at den Ene overbyder den Anden. Befolkningen i Baltimore har især siden et Aar tiltaget saa meget, at Staden til alle Sider maa udvides; men uagtet man uophørligen er sysselsat med at bygge, saa er det dog ikke tilstrækkeligt, og man har derfor i Sinde at anlægge ganske nye Qvarterer, og at bebygge adskillige i Nærheden liggende store Pladser. Det Udvortes af Husene bebuder en almindelig Velstand, og i Henseende til den smagfulde og beqvemme indere Indretning vige mange af dem ikke for de fornemste Hoteller i London. Ogsaa gives her Familier nok, der føre en Pragt som brittiske Lorder, endskjønt deres Tjenere ikke bære Livree og deres Equipager ikke ere prydede med Vaaben. Qvækerne blive imidlertid, om de end ere nok saa rige, ved deres gamle, jevne Levemaade. Man er i Færd med, ved Gaslys, at give Gaderne og offentlige Bygninger en skjønnere Belysning. Af Tydske tæller man i Baltimore 10,000, og af Franske, som have bosat sig her, endnu flere. Engellændernes Tal tiltager bestandigen. Nyligen hændte det sig, at et heelt engelsk Skibs Mandskab ikke vilde vende tilbage til London, og at Capitainen maatte sælge sit Skib og reise hjem. Baltimore driver nu en directe Handel paa Triest og Levante, især Smyrna. Derværende Huse have atter sat store Summer i den ostindiske Handel, der nu drives i America med Iver. Den directe Handel paa China drives med lige saa stor Iver, og man troer endog, at det tidligt eller sildigt vil blive Engellænderne umueligt at udholde Concurrencen med Americanerne. I Columbian Gazette hedte det nyligen: Vi kunne ikke noksom rose vor Regjerings Iver for at trække alle Slags Konstnere, Haandværksfolk og Fabricanter fra andre Lande herind, at forskaffe dem et rigeligt Udkomme og lade dem nyde al muelig Understøttelse. Paa denne Maade kan det bevirkes, at, ved Siden af Agerdyrkningen, Industrien stedse kan gjøre større Fremskridt, paa det vi i Tilfælde af en Krig med Storbritannien, der tidligt eller sildigt vel er uundgaaelig, saa temmeligen kunne undvære de brittiske Varer og Fabricater. Fra alle Kanter høre vi med Fornøielse, at de mange Fabriker og Manufacturer, der siden saa kort Tid ere blevne ligesom hjemfødte hos os, have havt en saa overordentlig heldig Fremgang, at de ikke kunne tilfredsstille alle Efterspørgsler. Dette vil ogsaa sikkert lokke mange andre Fabricanter fra Engelland og Frankrig hertil; hvilket er nødvendigt; thi de Fabriker, der hidtil ere anlagte her, ere langt fra endnu ikke tilstrækkelige til at forsyne et saa stort Land og en stedse stigende Befolkning med deres Fornødenheder. Særdeles Roes fortjener derfor den Anordning, at enhver, der bringer en i America nu ubekjendt Opfindelse, til de forenede Stater, anseligen skal belønnes."

Vi see heraf, at ligesom den gamle Verden i en Række af tre Hundrede Aar opslugede den nye Verdens Guld, saaledes er denne nu paa Veie, at drage hele Europas Handel og Konstflid til sig.

Et Sammenstød af adskillige Omstændigheder sætter America nu mere istand hertil end for nogle Aar siden. Fem og tyve Aars næsten uophørlig Krig har blottet de meest blomstrende Lande i Europa for Sjælen i al Handel og Industrie: Penge, og selv dets Repræsentant, Crediten, er i høi Grad svækket. Saalænge Krigen stod paa, vare Forventningerne spændte, og man lovede sig gyldne Frugter af en kommende Fred. Den kom, men Frugterne udebleve. Høsten af den store og blodige Udsæd svarede aldeles ikke til Forhaabningen. Paa en unaturlig Anstrængelse fulgte nødvendigen en unaturlig Slappelse. — Ikke blot Engelland, men næsten hele Europa, har i den ny Verden, en mægtig og farlig Medbeiler. En heel Verdensdeel er i den Henseende udsat for samme Fare som enkelte Stater. Enhver Aftagen og Tilbagegang af den Natur er umærkelig, men netop derfor desto farligere. Rom, eengang næsten det samme, som hele Europa nu tilsammentagen, sank, uden at det selv anede det. Hvad der hændte denne Kjæmpestat, maa ogsaa kunne hænde Europa. Spørger man hvad det skal gjøre, for at forekomme denne Undergang, saa kan Svaret ikke blive andet end: at det skal befæste Borgerfrihed og Borgerheld; at det skal frivilligen indrømme sine Beboere de Menneskerettigheder, der tilkomme dem; at det skal ved samvittighedsfuldt at holde Tro og Love, søge at gjenvinde den tildeels tabte offentlige Tillid; at det skal søge at gjøre det saa let som muligt for den stræbsomme Borger, at have sit klækkelige Udkomme; at det skal løsne hvert Baand, der nedkuer Sjelen, og knuse hver Lænke, der gjør den frie Mand til Træl, og dræber Lysten til Flid og Drivtighed, kort, at det skal sørge for, at man kan finde hjemme, hvad man søger i en anden Hemisphære, og det vil da undgaae den Skjebne at blive et andet Rom.

---

Hs. Maj. Kongen af Sverrig har, under 14de August d. A., i Stokholm udfærdiget en Circulære til samtlige Landshøvdinger, hvorefter enhver af disse i sit Lehn har at sammenkalde en Committee af 15 oplyste og sagkyndige Mænd af alle Stænder, for at overlægge, ved hvilke Midler den i Sverrig herskende Overdaadighed bedst kunde hemmes, og derefter indsende til Kongen en Betænkning over Resultatet af disse Overveielser. — Indledningen til denne vigtige Circulære er af følgende væsentlige Indhold: "Da det eneste Hiemed for Vore Handlinger og for vor faderlige Omsorg er, at kunne for bestandig berede Vore troe Undersaatteres Vel, saa kunne vi ikke uden Bekymring erfare Overdaadigheds daglige Tilvæxt og de Ulykker, som denne altid fører med sig. Idet den næres ved Toldsvig og en ulovlig Handel, og selv giver disse Overtrædelser af Loven en daglig Opmuntring, udstrækker den sine ødelæggende Virkninger til alle Classer i Samfundet. Skadelig som Overdaadigheden er endog i de Lande, der af Naturen og ved Beliggenheden ere i høi Grad velsignede, bliver den endnu fordærveligere i de Stater, hvor kuns ved Tarvelighed og ufortrødent Arbeide Livets første Fornødenheder kunne erholdes. Ved Bestræbelsen efter en stor Gevinst fører den Medborgere bort fra nyttig Daad, for at overgive dem til ulovlige Beregninger, og undergraver saaledes baade den almindelige og private Velstand, samt befordrer Bedragerie i Penge-Affairer. Dette foraarsager igjen en stedse stigende Dyrhed, som udbreder Sørgmod i enhver Huusholdning, og især føles stærkest af Statens Embedsmænd og Enhver, der kuns har sin faste Løn. Alle Afvigelser fra Ærlighed og Pligt kunne ligeledes tilskrives samme Aarsag. Det er Overdaadighed, der ofte forstyrrer den huuslige Fred og Ægtefællers indbyrdes Fortrolighed formedelst de virkelige Opofrelser, den paalægger Enhver, som, det være sig af Forfængelighed eller Svaghed, har søgt at opfylde dens indbildte Fordringer. Dens skadelige Virkning bliver ikke staaende ved nærværende Slægt alene; ved sin Indflydelse paa Ungdommens Dannelse gaaer den over paa Efterkommerne, hvis National-Aand og Velstand derved allerede iforveien undergraves. Vi ere inderligen overtydede om Nødvendigheden af at sætte en Grændse for dette Onde. Saalænge dette vedvarer og den udenlandske Handel derved drives til Skade for Riget, ville alle de Opofrelser, Vi allerede have gjort, og de, Vi endnu ere villige at gjøre for at opretholde Orden i Pengevæsenet, for at afgjøre den udenrigske Gjeld og hindre Privat-Formuens Undergang, ikke undlade at være ligesaa frugtesløse som hidtil. Rigets

Stænder have ved sidste Rigsdag ytret det Ønske, at der maatte tages kraftige Midler til at hæmme Ov rdaad, og, da Vi altid med Glæde gaae deres Ønsker imøde, især naar disse, som i dette Tilfælde, alene have til Hensigt Medborgeres Forening og Oplivelse af den Aand for Frihed og Selvstændighed, som de have arvet efter deres Fædre, saa have Vi desaarsag i Naade villet anbefale Eder: o. s. v." (Norsk Rigstid.)

I Begyndelsen af August-Maaned er ved det Kongl. Frederiks-Universitet afholdt Examen artium, hvortil havde meldt sig 22 Studerende, nemlig, 7 fra Christianias, 2 fra Christiansands, 6 fra Bergens og 5 fra Trondhiems lærde Skole, samt 2 Privatister fra Christiania. Af disse erholdt 3 bedste, 16 næstbedste og 3 slетteste Charakteer. I de 4 nu forløbne Universitets-Aar have 70 Studerende, hine indbegrebne, underkastet sig bemeldte Examen, nemlig: fra Christiania Skole 27, deraf 12 med bedste og 15 med næstbedste Charakteer; fra Christiansands Skole 12, deraf 1 med bedste, 5 med næstbedste og 6 med sletteste; fra Bergens 12, deraf 6 med bedste, 6 med næstbedste, og fra Trondhjems Skole 14, deraf 7 med bedste, 6 med næstbeste og 1 med sletteste Charakteer, samt 5 Privatister fra Christiania, af hvilke 1 erholdt bedste Charakteer med Udmærkelse, 3 næstbedste og 1 sletteste Charakteer. — Den 12te, 13de, 14de og 15de Juni holdtes philosophisk og philologisk Examen, som 20 Studerende underkastede sig. I fornævnte August-Maaned indstillede sig til Forberedelses-Examen 19 Personer, nemlig: 15 til den Juridiske, af hvilke 5 opnaaede Charakteren Rosværdig, de øvrige Antagelig, og 4 til den Medicinske, hvoraf 1 ansaaes Rosværdig og de andre Antagelige. — — Den 26 August afholdtes Theologisk Embeds-Examen. Professor Hersleb og Lector Stenersen examinerede, og Pastor Sigwardt var tilstede som Medcensor. Candidaten S. D. B. Abel, Søn af Sognepræsten til Vandsøe, P. S. Abel, erholdt Charakteren Haud illaudabilis. De til det skriftlige specimen opgivne Spørgsmaal vare: 1) Exponatur Psalmus 99. 2) Explicentur Epist. ad Eph. cap. 3tii vers 14—21. 3) Qvibus de causis, quo modo quoqve successu Jesuitarum ordo, ipso Pontifice Romano donum



jubente, dissolutus sit, breviter ostendatur. 4) Quænam intercedit inter theologiam dogmaticam atque ethicam christianam vera conjunctio Theologo nunquam dissolvenda. 5) Num in religione, cui fidem habemus, digna veri nominis mysteria esse possunt, et qualis — si hoc datur — debet eorum esse indoles? 6) Qvomodo doctrina Pauli de Justificatione hominis cum servatoris nostri effatis consentiat, breviter ostendatur. (Norsk Rigstidende.)

Ved sidste Foraars-Termin beløb Antallet af de ved Universitetet i Upsala indskrevne Studerende sig til 1092, hvoraf dog kuns 709 vare nærværende. Iblandt disse 1092 vare 98 af Adelstanden, 277 Præste- og Borger-Sønner, 182 Bondesønner samt 274 Sønner af Mænd i den civile og 41 i den militaire Stand. 250 af disse Ynglinge studerede Theologie, 186 Jurisprudence, 96 Medicin, 346 Philosophie, og 215 havde ikke opofret sig til noget bestemt Fag. (S. Bl.)

Om den nyligen afdøde Schröder siger Ramdohr i hans bekjendte Studien: "Schröder er Poussin eller rettere Caraccio i sin Konst. En ualmindelig Skarpsindighed, et høist rigtigt Omdømme om det Hensigtsmæssige, Sande, Nyttige, en levende Følelse af det Vittige og Stærke, forbunden med Færdighed, Ombyggelighed og Bestemthed i Udførelsen, udgjøre, som jeg troer, hans Character som Skuespiller, Directeur og Forfatter. — Men Schröder er ogsaa som Menneske i huuslige og borgerlige Forhold høist hæderværdig. Jeg gad gjerne sagt det offentligen, fordi det, uden for Hamborg, maaskee ikke almindeligen erkjendes. Man tager ikke i Betragtning hos ham, hvad han har formaaet over sig selv, fordi Naturen, der skabte ham med Anlæg til store Talenter, har hindret ham fra, at formaae Alt over sig selv. Men jeg, som nøie kjender ham, jeg veed, at han besidder Grundsætninger, og bliver disse Grundsætninger saa tro, som det ved de Luner og den Hjertets Blødhed, uden hvilken den store Digter ikke lader sig tænke, kun er mueligt."

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 77.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 24 September 1816.

## Skaaler.

Den 2den September 1816.

For

Stifteren af Norges Universitet,

**Kong Frederik den Sjette.**

Melod. Langt meer end Guld rc.

For Dig, o Konning, god og huld
I fordums Tvillingrige
Skal Sangens Jubel høi og fuld
Fra Normænds Hjerter stige;
Thi Dig, o Fredrik, skylder Nor
En Gave skjøn og kjær og stor.

I Norges stærke Klippevæg
Har Saga gravet Runer;
Der staaer Dit Navn med evigt Præg
Og trodser Tidens Luner;
Og Klippens Skulder Templet bær,
Som Du, o Fredrik, grunded der.

Du reiste Viisdoms Tempelhal
Paa Norges Fjeld, bød tænde
Dets Alterild, som stedse skal
Meer høi og herlig brænde;
Og tændte i hver Normands Barm
Erkjendtlighedens Flamme varm.

Du virket har til Norges Vel,
Det vil vi aldrig glemme;
Vor Tak, vort Ønske for Dit Held
Vi festligt her istemme:
Held Dig, Dankonning, ædle Mand!
Held om Din Throne, om Dit Land!

C. N. Schwach.

## Om de tegnende Konsters Skjebne i Danmark.

(Fortsættelse; see No. 75.)

For at give de Læsere, som ikke have seet den Moltkiske Samling, et Begreb om dens Fortræffelighed, ville vi her korteligen nævne de vigtigste Stykker:

Tre Malerier af den franske og nederlandske Skole, hvilke Ramdohr betragter som Hovedstykker i dette Gallerie, ere; en Lairesse, der forestiller Rom, siddende paa en Trone, og tilføres af Feldtherren tre overvundne Verdensdele. Dette Stykke giver rigt Emne til at studere Compositionen; Figurerne ere her af en Størrelse, som man sjeldent træffer dem af denne Mester. Det Hele stadfæster hvad Füeßli siger om Lairesse, "at han fuldkomment forstod det Digteriske i Malerie; at hans Ideer ere skjønne og høie; at han opfandt med megen Lethed, var i store Compositioner fortræffelig, og for det meste prydede sine Malerier med skjønne Architecturer. Baade Hovedfigurerne og Bitingene ere lige fortræffelige. Man see f. Ex. Romulus og Remus, det lille Tempel, som den ene Figur holder i Haanden &c., for at overtyde sig herom."

Didamias, der dicterer sit Testamente og legerer deri sin Ven sin Kones og Datters Underholdning, af Nic. Poussin: et Arbeide, som alle Fremmede, der tage Galleriet i Øiesyn, betragte som det ypperste Stykke i hele Samlingen. Anordningen, Udtrykket og Tegningen ere lige ypperlige; kun Skade at Farverne ere saa afbleegede. Ogsaa i dette Malerie finder man Stadfæstelse af hvad Füeßli siger om denne Mester: at han ved det Høie i sine Tanker vidste at forædle de almindeligste Gjenstande, som han behandlede med megen Ziirlighed og moden Forstand; at han var en fortræffelig Tegner; at hans Compositioner ere klogt og ædelt tænkte; at man sporer deri et fuldkomment Bekjendtskab med Oldtidens Costume; at der i Henseende til Lidenskabernes og de forskjellige Naturvirkningers Fremstilling kun Faa ligne ham. Man har ikke uden Føie kaldt ham den franske Raphael. Værdien af nærværende Stykke kan bedst bedømmes deraf, at der allerede i Aaret 1775 blev betalt for et Stykke af denne Mester, forestillende Jupiters Barndom, der kun er 3 Fod bred og 27 Tommer høit, 2310 Livres, og for et Bachchanalstykke 3500 Livres. Da den Moltkiske Poussin er temmelig stor, saa kan man uden Overdrivelse, ved at følge hiin Maalestok, antage, at det er i vore Penge i det mindste 1000 Species eller 7000 Rbdlr. værdt.

Adam og Eva i Uskyldigheds Standen, da de fornemme den himmelske Røst, der forbyder dem at spise af Frugten. Det gjemmes i et eget dertil indrettet Skab, som er under Lukke. — "Dette Stykke, siger Ramdohr, er een af de skjønneste Adrian van der Werft, jeg nogensinde har seet. Konstneren har meget viseligen antydet Røsten ved en blot Lynstraale, der fremkommer paa Firmamentet, og til hvilken vore første Forældre skue frygtsomt op. Man vil ikke ganske billige Udtrykket, thi det er smaaeligt, og i Eva alt for theatralsk. Imidlertid seer man dog altid, at v. der Werft har følet poetisk. Hans Ideer ere for det meste godt valgte, og sjeldent er Udtrykket falskt. Derhos maa Udførelsen komme i Betragtning, der, i Henseende til Omhyggelighed og Reenhed, overgaaer Alt, hvad jeg kjender af lignende Arbeide. Maleriet er een Støbning. Tegningen er urigtig. Adams Legeme er meget fordreiet. Coloriten mindre elphenbeenagtig end ellers, og Rundingen, som man kan tænke, overordentlig. Bitingene ere meget flittigen udførte. Hovederne ere ikke skjønt valgte, Figurerne for lange." — Værdien af dette Stykke kan man slutte sig deraf, at ingen Maler, allerede i levende Live, fik sit Arbeide saa godt betalt som A. v. der Werft. Saaledes betalte Hertugen af Orleans ham, 1713, for Paris's Dom 5000 hollandske Gylden, og Ridder Page, en Engellænder, for ti Malerier, 33,000 Gylden. Men hans Colorit, siger Füeßli, er i mange Malerier kold og stiv, og hans Kjødfarve ligner Elphenbeen. Han mener at v. d. Werft vilde have været een af sin Tids største Malere, dersom han havde været fastere i Tegning. — Sidestykket til dette Malerie, forestillende Adam og Eva, som drives ud af Paradiis, hænger i samme Skab, og blev længe anseet for original, men man er nu

overtydet om, at det er en Copie. Det tjener imidlertid til ved Sammenligning at vise det originale Stykkes Skjønheder i et desto klarere Lys.

(Fortsættes.)

---

## Tiggernes Lyksalighed.

(En Tiggers Betragtninger over sig selv.)

Keiser Antonius har skrevet Betragtninger over sig selv; men er jeg end kun en Tigger, saa har jeg dog samme Keiserlige Ret, at jeg kan anstille Betragtninger over mig selv. — Man beklager en Tigger — og Bettelstaven frygter man mere end Døden; men med liden Grund! Ere de fleste Mennesker ikke Tiggere? Har ikke hver sin Tiggerpose og sin Bettelstav, skjønt alle frygte for at kaldes Tiggere? Tigger ikke Hofmanden om et naadigst Smiil, ligesaa godt som jeg om en Skilling? Tigger ikke saa mangen Rangsyg om Titler og er stolt deraf, naar han faaer Posen fuld? Tigger ikke Poeter, Satiriker, Lærde og Moralister hver Dag i Almeenhedens store Audiencesahl, nu med et Digt, nu med en Libel i Haanden? Ere mange Presser nuomstunder vel andet end privilegerede Bettelstaver, hvorved taalte Betlere vandre Landet rundt, og tiltrygle sig nogle Skillinger af den offentlige Nysgjerrighed og den menneskelige Svaghed? Kort, dersom alle de, som tigge, skulde opbringes som Tiggere, saa maatte man have hele Regimenter af Stodderkonger til at besørge denne Opbringelse. — Jeg er en Tigger, og skammer mig ikke ved at være det; jeg ærer min trofaste Bettelstav, fordi den i tredive Aar har fødet mig, og jeg er stolt af min Tiggerpose, fordi den endnu aldrig ganske har sveget mig. Dersom min Fader ikke var død, da jeg neppe havde naaet de tolv Aar, saa havde jeg muligen faaet en forgyldt Tiggerstav og en Silketiggerpose, istedet for at denne nu er af Sækkelærred og hiin af simpel Fyr, men en Tigger var jeg alligevel blevet; jeg havde maaskee maattet tigge i ti Aar, førend jeg havde faaet den forgyldte Stav, og i tyve Aar til, førend jeg havde faaet Silkeposen. Nu er jeg en fri Mand og min egen Herre. Jeg tigger af hele Verden og bukker dybt



for Enhver, men jeg gjør ingen Forskjel paa Stand og Rang; enhver, som vil give mig noget, er min Mand. Skal man endeligen krybe og bukke, saa har man dog altid større Ære af, at man gjør det for hele Verden, fra Fyrsten og Ministeren lige ned til Stodderkongen, end for nogle enkelte Mennesker. Jeg bukker og ydmyger mig heller ikke længer, end til jeg har faaet min Skilling, og naar jeg har faaet den, gaaer jeg min Vei; og jeg har betalt min Gjeld med et "Gud velsigne Dem!" — Misundelse, hiin giftige Slange, som stifter saameget Ondt i Verden, kan aldrig naae mig. Bagvaskelse, denne Varulv, som undergraver de ædleste Forsætter og forstyrrer saa mange Retskafnes Ro, gaaer mig forbi, uden at røre mig. Jeg er elsket af Alle, endog af de største Umennesker, thi selv den, der med en Helvedsglæde kan see hele uskyldige Familier, som han har gjort ulykkelig, vansmægte og omkomme, holder dog af mig, og troer at kjøbe sig Aflad for sine Synder, ved at tilslænge mig en Fiirskilling. Jeg har bragt det saavidt som nogen Dødelig kan bringe det: at gjøre Misundelse og Bagvaskelse vaabenløse, og omskabe Ondskabens Tiger til et Lam. Jeg kan vandre trygt iblandt Røvere, og de have meer end eengang broderligen deelt deres ranede Maaltid med mig. Jeg sover roligere om Natten, end den rigeste Mand i Landet, thi, hvad jeg ikke kan finde om Dagen, det er Ingen saa taabelig at søge hos mig om Natten. Og for al den Lyksalighed kan jeg takke min Bettelstav og min Tiggerpose — de ere et Leidebrev, som skaffer mig Sikkerhed overalt og Venner, hvor jeg kommer hen. Jeg er, i en vis Henseende, endog en Sjelesørger, thi den, som rækker mig en Drik Øl eller et Maaltid Mad, troer sig i Øieblikket allerede flyttet et Par Trin høiere op paa Himmelstigen. En Tigger er derfor et langt vigtigere Væsen i Staten end mange indbilde sig. Vi ere, saa at sige, de Riges Skattemestere; hvad man giver os i Almisse, det opsamler sig til en Capital, der bærer hundrede PC. Renter.

Vedbliv derfor at være min Ven, du min elskede Stav, og ledsag mine Fied indtil Gravens Bredde! Du har hidtil skaffet mig Brød, værnet om min Sikkerhed, befæstet min Frihed og Uafhængighed. Skulde nogen Guldmager engang til-

byde mig den philosophiske Steen, saa skal jeg vise ham Dig, min gamle Ven, og sige, liig hiin hollandske Maler om sin Pensel: "see, med denne gjør jeg Guld!"

## Indenlandske Efterretninger.

I General-Forsamlingen i det Kgl. asiatiske Compagnie i Gaar (d. 23de Sept.) tilkjendegaves Forsamlingen, at der til Directionen nyligen var indkommet et af 31 Interessentere undertegnet Forslag, til at sætte Compagniet i Virksomhed ved at udruste en Expedition; men at den administrerende Direction har troet, at en saadan Expedition ikke kunde iværksættes førend Compagniet havde faaet en ny Octroy istedet for den gamle, som er udløben d. 13 Jan. næste Aar. Der blev nu ved Votering antaget, med 54 Stemmer imod 12, at ved en extraordinair Generalforsamling, i den Henseende, skal tages en nærmere Beslutning.

I denne Tid seer man paa Kjøbenhavns Gader hele Klynger russiske Officierer, Matroser og Poper (Præster) med lange Skjægge, fra de russiske Krigsskibe, som ligge her paa Rheden: et Syn, som man i de sidste Krigsaar ikke har været vant til at see hos os, og som nu ere et behageligt Vidnesbyrd om den tilbagevendte Fred. Officiererne have et Slags Epauletter, besat med Guld, og i det Hele er deres Uniform smagfuldere end tilforn; de have nogen Lighed med de engelske Søe-Officierer, kun at Farven hos disse er blaae, men hos Russerne grøn. For Kræmmere og Sælgekoner ere disse Russer saare velkomne Gjæster, thi de indkjøbe alle Slags Fornødenheder, ligefra Agurker og Rødløg, indtil Tøi til Klæder o. s. v. Sjeldent have de nogen Tolk med sig, men alligevel kommer man dog gjensidigen meget godt ud af det. Sælgernes hele Sprogkundskab bestaaer i Almindelighed i Kopek og Dobre. Man begjerer saa og saa mange Kopeker, hvis Tal betegnes med Fingrene; Kjøberen ryster med Hovedet, naar det er for dyrt, og Sælgeren, naar Budet er ham for lavt; men siger een af Parterne Dobra! saa er Handelen sluttet. En Russer kan saaledes reise hele Danmark igjennem uden at sige andet end Dobra, ligesom man, efter Figaros Forsikkring, kan slippe hele Engelland igjennem med de fyndige Ord: God damn you!, som er al den Sprogkundskab, en Fremmed der behøver.



Hr. Seyffert foreviser for nærværende Tid i Aalborg: forskjellige mekaniske transparent Fyrverkerier, Balletten den brukne Broe eller den lystige Tømmermand, samt to smaae Heste, som gjør over 100 Slags Konster, og ikke mangler andet end at kunne tale.

Den fra det fyenske Regiment lette Dragoner deserterede Corporal, efterlyst i Iversens Avis No. 118, og anmeldt i Skilderiet No. 74, er ikke lidet døvstum, men: lidet døv stundum.

Maribøe, den 19de September. Den 18de om Aftenen lynede det her temmeligt stærkt. — De der i Henseende til dette Aars Høst har havt det gamle Sagn for Øie: "At jeg mig ei forhaster", har høstet bedst. Nogles Hidsighed og Mistroe til Naturlovene har havt til Følge, at de igjen maatte udkaste deres Byg af Laden.

(Mariboe Av.)

Dersom man vedbliver, hedder det i en Afhandling om Skovfred, i sidste Hefte af Schlesw. Holst. Provindsialblade, at ødelægge Skovene, saaledes, som det endnu stedse skeer, formedelst den i mange Henseender fordærvelige Handel med Jordegodser, i det man søger at faae en stor Deel af Kjøbesummen ud af det, ved at borthugge Skovene, saa vil ogsaa i den østlige skovrige Kant af Holsteen Brændemangelen med alle sine, i climatisk, oeconomisk og industrieus Hensigt, sørgelige Følger, ikke være langt borte. Saaledes blev der, for kun at nævne eet Exempel, i Foraaret 1815 falbuden paa Godset Sierhagen for 10,000 Rdlr. (i Sølv) Brændeved.

I Nieblum paa Øen Føhr lever en blind Døvstum, Peter Nickelsen, der, fra sin første Barndom af, har været døvstum, og siden 13 Aar saa blind, at han næsten ikke kan skjælne imellem Dag og Nat. Nickelsen, som nu er 65 Aar gammel, mistede meget tidligen sine Forældre, og fik efter deres Død den daværende Skolelærer, Jens Braren, i Burgsam til Formynder. Denne tog ham til sig i Huset og sørgede faderligen for

ham. I Skolen lærte han meget godt at regne, og ansaaes i den Henseende for een af de dueligste Lærlinger. Endnu paa hans gamle Dage oplöser han enhver saadan Opgave, der pleier at forekomme i det daglige Liv, let og rigtigen, og regner yderst sjeldent Feil. I Skrivningen bragte han det kun saavidt, at han temmelig godt kan eftermale Bogstaverne, og ved enkelte Bogstaver betegne mange Gjenstande. Hele Ord har han aldrig kunnet sammensætte, og endnu mindre kunde han fremstille sine Tanker. Hans Lærer har ikke allene bibragt ham gode og grundige religiøse og moralske Grundsætninger, men ogsaa gjort ham til et moralsk godt Menneske og en nyttig Borger i sin Fødestavn. Efterat han var confirmeret, lod Braren ham lære Tømmerhaandværket, hvori han blev meget dygtig, og bibragte ham ogsaa geographiske Kundskaber. Saalænge han havde sit Syn, kunde han rigeligen fortjene sit Brød, og, selv efterat han er bleven blind, forfærdigede han, blot ved Hjelp af Følelsen Meget, ligesaa godt som mangen Anden, der kan see. Fra den Tid af han blev blind, gad han helst sysselsætte sig med at gjøre Kurve og Reb af Straa, og med at brolægge, hvori han har bragt det til en Færdighed, man ikke skulde vente. Hans Brolægning er saa god, at ingen saa letteligen vil overgaae ham deri. Endnu paa hans gamle Dage er han virksom og finder Fornøielse i nyttige Sysler. Een af hans kjæreste huuslige Forretninger er at kløve Brænde; den Taalmodighed, han viser herved, overgaaer al Beskrivelse, og han forretter denne Gjerning blot ved Hjelp af Følelsen. Han er meget nysgjerrig. Ikke blot hvad der skeer paa Øen, men ogsaa, hvad Aviserne fortælle om Verdensbegivenhederne, vil han gjerne vide. Han har fra sin Barndom havt en stærk Hukommelse, som endnu er uforandret. Han kan saaledes huske, i hvilken Maaned og paa hvilken Dag vigtige Begivenheder have tildraget sig. Ligeledes kan han hele Aaret igjennem opgive, hver Ugedag og hver Maaneds Datum. Kun naar et Skudaar indtræffer maa man sige ham, at nu, Febr. har 29 Dage, og da er han igjen istand til, uden Nogens Hjelp, nøie at bestemme Tiden indtil næste Skudaar. Hans sunde Legeme, hans ordentlige og virksomme Levemaade, hans indere Tilfredshed og Aandsrolighed, og hans næsten ængstelig Omsorg for sin Sundhed, love ham en høi Alder. Da han endnu havde sit Syn underholdte han sig med adskillige gamle Bekjendter, men, siden han er bleven blind, er hans Svoger, Præsten A. P. Becker, hos hvem han er i Huset, næsten den Eneste, der kan underholde sig med ham. Han gjør sig forstaaelig ved Tegn med Hænderne og Legemet. Vi gjøre os igjen forstaaelige for ham, siger Hr. Becker, ved Følen paa hans Legeme og Bevægelser med Hænderne. Yderst sjeldent forekomme Tilfælde, hvor vi ikke gjensidigen, strax forstaae hverandre tilstrækkeligen. Saasnart vi tage fat i hans Hænder, er hans hele Opmærksomhed henvendt paa enhver Berørelse og Bevægelse af Hænderne. Træffer det sig, at han ikke forstaaer os, eller tvivler, saa tilkjendegiver han os sin Tvivl og tilføier, hvad han troer, vi ville sige ham. Adskillige Gjenstande kan han betegne med Bogstaver. Saaledes kan han f. Ex. betegne Tallene ved Chifre og Navne paa Personer og Stæder ved enkelte Bogstaver. Det, han betegner med enkelte Bogstaver, behøver man kun at skrive ham i den flade Haand, saa forstaaer han det strax. Hans Fornemmelse er usædvanligt fin, saaledes kjender han f. Ex. hver Pengesort, feiler yderst sjeldent, naar han tæller Penge; og lader sig ikke føre bag Lyset naar han vil kjøbe Noget f. Ex. Lærred, thi ved sin Følelse kan han nøie skjønne dets Finhed og Værd. Hans Lugt er ligesaa skarp, og han gjør ofte opmærksom paa Ting, som Andre ikke vilde blive vaer.

Søndagen den 7de April dette Aar, om Eftermiddagen Klokken 5, slog Lynilden ned i Kirketaarnet i Tetenbüller i Landskabet Eiderstedt. Saasnart man blev dette vaer, ilede begge Snedkere, H. Cordts og P. Moritz, op i Taarnet, og gjorde, saa høit de kunde komme, en Aabning, for at see, hvor det havde tændt. Men da dette var 12 til 15 Fod høiere end de kunde komme, saa var der ikke at tænke paa Slukning. Taarnet maatte altsaa nedhugges. Men nu var Spørgsmaalet: hvor? De begyndte saa høit de kunde; men da der var saa lidt Rum, saa gik det kun langsomt, især da det smeltede Bly dryppede dem snart paa Hænderne, snart i Ansigtet, og de ikke strax havde Haandsave. H. Cordts, der ansaae det for umueligt, at slukke Ilden ovenpaa, vilde derfor længer ned, lige over Uhret, for at nedhugge Taar-

net. Dette havde unægteligen været det sikkreste; men man modsatte sig ham. Hine to Mænd fortsatte Arbeidet, hvor de havde begyndt; men deels udmattede, deels forbrændte af det smeltede Bly, maatte de forlade deres Post. P. Moritz havde nær tilsat Livet; da, i det han huggede, hans Fod gled, og han vilde styrtet ned paa Kirkegaarden, dersom han ikke var blevet siddende med Fodderne fast imellem Bjælkerne, og paa denne Maade reddet. Da de begge havde forladt Taarnet gik Smeden Math. Mathiesen derop. Ilden greb stedse mere om sig, men han søgte snart ved Vands Paagydning, snart ved Hugning og Nedstyrtning, at standse den saa meget som muligt. Staaende eller rettere hængende paa den ydre Side af Taarnet bad han de Omkringstaaende at bringe ham Vand, og saasnart han havde en Spand fuld, dyppede han Torklæder i Vandet, og svingede med en Stage, som de vare befæstede ved, i Ilden. Hverken de Omkringstaaendes Ligegyldighed og Uvirksomhed eller den truende Fare kunde bevæge ham til at forlade sin Post. Da Ilden tog mere og mere Overhaand gik Mølleren Cornelius ogsaa op i Taarnet, hvor Schmidt ganske ene stod øverst. Begge arbeidede henved en Time, uden at man mærkede at Ilden dæmpedes; det var tvertimod brændt længer ned end hine stode. Alle Omkringstaaende, og især Schmidts Børn, bønfaldt dem, om muligt, at redde sig; men de raabte kun paa Vand. Endeligen lykkedes det dem, imod al Formodning, at faae, henved Kl. 7½ Ilden slukket, hvorved en stærk Skylleregn kom dem til Hielp. Var Taarnet afbrændt, saa vilde intet Huus i denne Landsbye, eller rettere Flekke, blevet reddet. Da Faren var overstaaet, faldt Schmidt paa Knæ, bad en kort Bøn og sang derpaa Psalmen: Nu takker alle Gud. Kirkeværgerne i Tetenbüller have bestemt Schmidt, der reddede Taarnet, en Belønning. Skaden anslaaes til 1700 Rdlr. Sølv.

Af Indberetningerne til det Slesv. Holst. Sanitets-Collegium angaaende Vaccinationens Fremgang i Hertugdømmerne, i Aaret 1814, sees, at i dette Aar 9961 Personer ere blevne vaccinerede, altsaa 1768 flere end i Aaret 1813. Antallet af de Vaccinateurer, der have indsendt Lister til Sanitetscollegiet, er 69, blandt hvilke findes 55 Læger og Saarlæger, 3 Præster, 3 Skolelærere, 1 Apotheker og 7 andre Personer. Af disse Vaccinateurer have følgende indpodet det største Antal: Etatsraad Suadicani i Slesvig, 1864; Physicus, Dr. Schumacher i Hadersleben, 1352; Physicus, Dr. Mesner i Meldorf, 680; og Interimsphysicus, Dr. Struve i Flensborg, 423. Vaccinens værnende Kraft har i Aaret 1814 især stadfæstet sig derved, at de virkelige Kopper, som, under det fremmede Militaires Ophold i Holsteen, yttrede sig, ikke have udbredt sig videre.

Den menneskekjærlige Etatsraad Suadicani lod i det Slesvigske Ugeblad indrykke en Opfordring til de Fattiges Veninder, at forsyne samme med Arbeide, over hvilke han vilde foranstalte et Lotterie, hvorved der kunde sammenbringes en Fond til Brændsel for de Fattige. I Slutningen af October f. A. bleve Arbeiderne, hvis Tal udgjorde over 200, udstillede, og gjorde hine Velgjørerinders Hjerter og Duelighed lige megen Ære. For Lodder skal der allerede være indkommen henved 400 Rdlr. S. H. Cour., der sandsynligviis ville blive Fattigcollegierne tilstillede, med Begjering, at indkjøbe Tørv derfor, som kan overlades de Fattige under Indkjøbsprisen.

Til at oprette et Mindesmærke for den afdøde Prof. Müller i Slesvig, er der hidtil indkommet 931 Mk. 10 ß., der, i Forening med det, der endnu ventes af Bidrag, ville være tilstrækkelige til at reise den fortjente Afdøde et værdigt Minde. Pengene ere indtil videre nedlagte i den academiske Qvæsturs Casse.

Forstanderen for St. Petri Menighed i Kjøbenhavn Hr. Bøttger, har ladet bekjendtgjøre, at den hyppige Efterspørgsel om Kirkestole i St. Petri Kirke har foranlediget, at man er betænkt paa at anbringe og indrette der flere lukkede og aabne Stole. — Anmeld. maa her bemærke: siden den Tid den yndede Prædicant, Hr. Dr. Kochen er bleven valgt til Præst ved denne Kirke, søges den ogsaa af mange udenfor Menigheden. Alle rose hans Veltalenhed og det Hjertelige i hans Foredrag.

---

Kjøbenhavns Børs den 24 September.

Cours. Hamb. 2 M. 740, a vista 748. Amsterdam 2 M. , , a vista , . London 2 M.

33¾ Rbdlr. a vist. Spec. 745. — Specier solgtes til 45 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 96½ a 97 pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler 39 a 39½. Svenske Sedler 11 Mk. — — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Om Familien Veltheim, som i denne Tid opholder sig i Brunsvig, læses i tydske Blade følgende: Den 13de d. M. gav denne interessante Familie, som længe har opholdt sig i Danmark og Sverrig, og nu er givet Fædrenelandet tilbage, en Vocal- og Instrumentalconcert. Mad. Veltheim overraskede Publicum med en Scene af Bethoven, som hun foredrog med Følelse. Charlotte Veltheim, der ogsaa som Componistinde, er bifaldsværdigen bekjendt, fortjener ikke allene for sin Konstfærdighed paa Pianoforte, men ogsaa i Henseende til Foredraget og den sjeldne Hukommelse, Kjenderes Beundring. Det er høist interessant at see denne 16aarige Pige foredrage, uden Noder, en Concert af Dussik. Det samme var Tilfældet med den store Poloineseconcert, som begge Søstre foredroge. Forestillingen af Mallesherbes Roser, af Kotzebue, med indflettet Sang af Carl Veltheim, lod paa Theatret, udført af Hr. Veltheim og hans Døttre, intet at ønske tilovers. Fritz og Christian Veltheim, som endnu samme Aften gave de to smaae Savoyarder, bleve eenstemmigen fremkaldte. (I Kjøbenhavn har den Veltheimske Familie, under sit lange Ophold der, som bekjendt, ikke gjort saa udmærket Lykke.)

Offentlige Blade tale om et Æg, der forevises i London, og paa hvis indad vendende Side læses: at Napoleon vil komme tilbage til Europa d. 16 Nov. 1816. Man lægger til, at det er skeet ved et chemisk Middel, og det maatte altsaa betragtes, som Bedragerie. Bedre havde det været om hiin Efterretnings første Meddeler havde fortalt os, da han dog ikke kan sige ved hvilket chemisk Middel det er skeet, hvor tydeligt denne Spaadom læses paa Ægget; thi at man ved at tage Indbildningskraften til Hjelp, ofte i et eller andet Naturspil kan faae de forunderligste Ideer



sammensatte, derpaa har man i Historien adskillige Exempler. Saaledes fortæller E. Pontoppidan i den 3die Deel af sin Kirkehistorie S. 609, "at man i Aaret 1587 fangede i Norge en Sild, paa hvis Skjæl skarpsynede Folk kunde læse nogle latinske Bogstaver, hvilke, naar de rigtigen blive ordnede, frembragte det ominøse Ord vincemini. Silden, som gjorde saa stor Opsigt, nød den Ære, at blive bragt til Hoffet, hvor den blev betragtet af mange Øine." "Tager man Indbildningskraften til Hjelp, tilføier gamle Pontoppidan, som man sikkerligen ikke kunde beskylde for Svagtroenhed, saa finder man in lusu naturæ (Naturspil) meget, der synes overnaturligt." — Muligen er det anførte Æg et lignende Naturspil, og Spaadommen, om Bonapartes Tilbagekomst noget, som man ved Indbildningskraften fremtvinger. Ved chemiske Midler lader det sig neppe gjøre, at faae anbragt i det Indvendige af et Æg Bogstaver, uden at jo Bedrageriet af Chemikere, som London har saa mange af, jo strax skulde blive opdaget.

Fra Newyork skrives: Her hersker en Handelsdrivtighed, som man før ikke har kjendt, og alle Slags Fabriker blomstre hurtigen frem. En stor Deel af Verdenshandelen synes under nærværende Tidsomstændigheder, og under de politiske Storme, der have foruroliget Europa, at drage sig til America, som alt mere og mere bliver Sædet for en udbredt Konstflid. Den sidste trænger ikkun til Mennesker, og for at spare Menneskehænder, seer man sig nødsaget til at betjene sig af Maskiner. Dampmaskiners Anlæg befordres meget ved de fortræffelige Steenkul, hvoraf America har en saa stor Rigdom. Fra Engelland er der atter nyligen bleven forplantet hertil mange Fabrikanstalter, der nu kun mangle Haandværks- og Arbeidsfolk, men, som man, ved den uafbrudte Forbindelse med Europa, snart venter at faae derfra. En Hovedspeculation er det imidlertid at kjøde Landeiendomme, da Agerdyrkningen ved Jordbundens Frugtbarhed og Leiligheden til Frembringelsernes Afsætning er saa stor. Ved den saa rask tiltagende Befolkning og den i lige Grad voxende Rigdom og Velstand gaaer man, med Rette, ud fra den Grundsætning, at Landeiendommenes Værd

om faa Aar maa stige overordentligen. Mange ere sikkre paa, at de Eiendomme, som nu kjøbes for saa godt Kjøb, efter kort Tids Forløb ville kunne sælges til Priser, hvorved man faaer en ti Gange saa stor Capital. Derfor søges nu Oeconomer, Gartnere og Folk, der have Indsigter og Erfaringer i Agerdyrkningen, særdeles meget i America, og betales med en Rundhed, som man i andre Lande neppe har noget Begreb om. Urolighederne i det spanske Americas vidtløftige Lande drage bestandigen en Mængde Emigranter derfra til de forenede Stater, og de medbringe tildeels store Skatte af Guld og Sølv. — Ny-Orleans har i de senere Tider vundet meget derved. Vor nuværende saare betydelige Handel paa Brasilien begunstiges ganske særdeles af den derværende Regjering, hvorved vi nyde Fordele, som man ikke tilsteder Engellænderne, medens disse stedse alt mere og mere fortrænges fra de brasiliske Havne. Da Fristaten Newyorks Befolkning endnu ikke meget overstiger en Million, saa er der for Tiden endnu ingen Grund til at skille det samme tilhørende District, langs med Oronokofloden, hvor indvandrede Franske anlægge Etablissementer, fra denne Stat. Den Efterretning, at de Franske ville danne en egen Stat imellem Champlain- og Ontariosøen er derfor ikke ganske grundet; men med Tiden kan der rigtig nok blive deraf en særegen Stat i de americanske Forbund; indtil videre bliver dette District, ligesom hidtil, afhængigt af Staten New-York. Efter en i sidste Congres af Statssecretairen for det Indere fremlagt Etat have de Tydske i Pensylvanien tiltaget i den Grad, at deres Tal snart maa være henved en Million, og den tydske Befolkning i denne Stat overgaaer allerede mangt et tydsk Hertugdømmes. Derfor er ogsaa det tydske Sprog saa almindeligt i Philadelphia, at det, ved Siden af det engelske, betragtes som Modersmaal. Hr. Møller, en for nyligen i Lancaster død tydsk Kjøbmand, har legeret det offenlige Bibliothek i Philadelphia en betydelig Sum paa det Vilkaar, at der for Renterne af Capitalen aarligen anskaffes blot tydske Bøger.

Det var den 2den Juli d. A., hedder det i en Skrivelse fra Paris, vor Fregat la Meduse, som skulde overbringe den nye Gouverneur samt adskillige militaire og civile Personer til Senegal, forulykkedes. Af 147 Mennesker, som kastede sig paa en i Hast sammenslaaet Pram, bleve kun 15 reddede, efter at de i tretten Dage havde været overladte til Skjebnen i en Afstand af 15 Mile fra Landet og i Vand til midt paa Livet. Ogsaa disse femten Ulykkelige vilde have fortæret hinanden, hvilket af Mangel paa Levnetsmidler allerede før var skeet med adskillige af deres Staldbrødre, dersom ikke Corvetten Echo var kommen til, og havde frelst dem som ved et Underværk.

Den bekiendte forrige Statsraad Grev Regnault de St. Jean d'Angely har, ifølge americanske Efterretninger, i New-York stiftet et philosophisk-literarisk Selskab under sit Præsidio, og underskriver sig nu bestandig "Borgeren Regnault."

I Straßburg er Slagteren Neß bleven dømt til femaarigt Fængsel og en Mulkt af 600 Franker, fordi han havde ladet en Rovfugl med Bogstaverne N. B. indbrænde paa sit Bryst, og med oprørsk Tale vilst den frem i offentlige Huse.

Til Leith er nylig med et Fartøi ankommen et ungt Menneske paa 18 Aar, der er født ved St. Davidstrædet. Han har medbragt en af de i hans Hjem brugelige Kanoer, og allerede anstillet adskillige Forsøg dermed. Han gaaer under Vandet med den, og kommer først igjen til Syne langt fra det Sted, hvor han gik ned.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.
Trettende Aargang. No. 78.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 28 September 1816.

## Om den dyriske Magnetismus.

Tydske Blade have allerede erindret, at een af vore første Læger har fuldkomment helbredet en ung Dame her i Hovedstaden, ved den dyriske Magnetismus. Denne magnetiske Helbredelse, som er en virkelig Kjendsgjerning, har i disse Dage udgjort en ikke uvigtig Gjenstand for offentlige Samtaler. At den udsmykkes med mange urimelige Tilsætninger er begribeligt, men da man kan vente en videnskabelig Efterretning om den hele Cuur fra Magnetiseuren selv, saa vil det Overdrevne og Ugrundede i Fortællingen, saaledes som den nu forplanter sig fra Mund til Mund, snart forsvinde af sig selv. Imidlertid synes det ikke af Veien at meddele her nogle Betragtninger over den dyriske Magnetismus i Almindelighed.

Allerede for nogle tredive Aar siden fremtraadte, som bekjendt, den i sin Tid berygtede Mesmer med sine magnetiske Curer, og endskjønt, efter Kirchers Beretning, allerede Galen, Dioscrides og Avicenna tilskreve Magneten en Kraft til at forbedre de tykke Safter i det menneskelige Legeme, læge Krop og lindre Nervesmerter, saa maa Mesmer dog betragtes som den, der har lagt Grunden til Læren om den dyriske Magnetismus, eller ved visse Behandlinger og Manipalationer at vække hemmelige Kræfter, og ved skjulte Indflydelse at fremvirke Desorganisation, Somnambulismus, Divinationsevne, Criser og Sygdommes Helbredelse. Mesmers Skjebne er bekjendt. Indsigtsfulde Mænd, især Medlemmerne af den i Paris, efter Kongelig Befaling 1784 nedsatte Commission, med Franklin i Spidsen, erklærede Magnetismen i det Høieste for et Spil, som man driver med nervesvage eller skuffede Mennesker; andre paastode endog, at der aabenbart ogsaa stak Bedragerie og Sværmerie derunder. En ligesaa duelig Læge, som stor Naturforsker, Dr. Ingenhauß, siger om Mesmers magnetiske Curer i Wien: "Jeg veed ingen sikker Kjendsgjerning, der beviser, at den magnetiske Kraft har nogen Indflydelse paa den dyriske Huusholdning. Det, som jeg selv har havt Leilighed til at see og som har gjort meest Opsigt, og vundet visse indsigtsfulde Personers største Tillid, har undersøgt i Grunden, indtaget mig saa meget imod den, at jeg ingensinde kan sætte mindste Tro dertil, og tilintetgjort hos mig endog Muligheden, i Fremtiden at troe lignende Tilfælde, af hvilken Autoritet de end maatte blive understøttede". Philosophen Kant erklærer, i sin Anthropologie, Mesmerianerne reent ud for Bedragere. Baade i Tydskland, Frankrig og det øvrige Europa blev den Mesmerske Lære miskjendt og forfulgt, og den franske Revolution bragte den omsider aldeles i Forglemmelse. Mesmer trak sig tilbage til Schweiz, hvor han i Frauenfeld, i Canton Thurgau, levede i Stilhed, uden dog at ophøre, at udøve sine magnetiske Curer. Han forsikkrede her, som Olding, de Reisende, der i nyere Tider besøgte ham, at han var overbeviist om sin

miskjendte Læres Vigtighed for Menneskeheden, og at der vilde komme en Tid, da man vil indsee det. — Endskjønt Mesmer selv ikke i Begyndelsen stod paa den Punkt, hvorpaa Læren om den dyriske Magnetismus nu staaer, saa er det dog mærkværdigt nok, at en Mand, der blev udskregen for en Sværmer og, hvad som værre er, en Bedrager, er Stifteren til en Lære, som nu gjør saa stor Opsigt iblandt Europas Læger. At Mesmer gjorde sin Opdagelse til en Financeoperation, bidrog vel ikke lidet til at gjøre hans Lære mistænkt, og at han stræbte at lægge for meget deri, virkede at man troede for lidet derpaa. Man havde saa meget større Grund til, i Førstningen at mistroe ham, som han stiftede et Selskab, Harmonie kaldet, der for det meste bestod af Ikkelæger, og hvis Medlemmer maatte betale ham 100 Louisd'orer hver Person. Meningerne om Magnetismens Anvendelse i Lægekonsten er endnu i dette Øieblik meget deelte. Nogle, som forhen forkastede den, f. Ex. den berømte Hufeland, have antaget den, og det synes ikke ulig en Undskyldning for sin fordums Vantro, naar han i sin Skizze til en Historie om Menneskeslægtens Sundhed, mener, at den nuværende Slægt viser en større Receptivitet for Magnetismen; thi saa meget kan den menneskelige Natur dog vel ikke have forandret sig i en Tid af tyve til tredive Aar, at denne Receptivitet skulde være nu saa meget større og mærkeligere. — Man har i Tydskland med Iver begyndt at anvende Magnetismen, som Lægemiddel, især i Sygdomme af for svag Nervevirksomhed og exalteret Pirrelighed, forenet med Mangel paa Energie, hvor Nervekraften er uregelmæssigt fordeelt. Der paastaaes, at man har frembragt de vidunderligste Curer derved, og en Dr. Kluge har ordnet den nyere Lære om Magnetisme i et Slags System, og opfyldt det med Historier, der tildeels er overnaturlige, for ei at sige unaturlige. Adskillige af dem kunne, saaledes som de ere fortalte hos ham, maaskee mere skade end gavne Sagen, ved deres Eventyrlighed. At den Magnetiserede i den magnetiske Tilstands femte Grad, som kaldes Selvbeskuelse, Klarsyn (Clairvoyence) kan bringes i en saa exalteret Forfatning, at han seer Meget i et klarere Lys end sædvanligen, derom kan der, hvor megen Modsigelse Sagen end har mødt, neppe være nogen Tvivl; kun maa man ikke drive Troen dertil alt for vidt. Hvilke Phænomener man i en exalteret Tilstand kan blive vaer, bevise iblandt andet følgende to Kjendsgjerninger. Da den bekjendte Mag. Eilschow laae paa det Yderste besøgte ham den lærde Gram. Eilschow, som ikke forstod mere Græsk end en sædvanlig studeret Mand, men aldeles ikke var stærk deri, begyndte nu at tale dette Sprog i sin Sygdomstilstand med en Færdighed, som satte Gram i største Forundring. — En som Digter og Embedsmand lige fortjent og agtværdig Mand fortalte mig ganske nyligen, at han engang besøgte en nu afdød bekjendt Forfatter, som laae syg af Feber, og som under Phantaseren fremsagde adskillige græske Ord. Hiin mærkede sig dem, og spurgte siden Patienten, da denne var kommen sig igjen, om han forstod disse Ord, men fik til Svar, at han kun forstod nogle deraf. Ved nøiere Undersøgelse fandt man, at hine græske Ord vare to Vers af Homer. — Man har ogsaa et Exempel paa, at den store Euler opløste i Drømme et Problem, som det ikke var ham muligt at opløse i den vaagne Tilstand. — Naar man altsaa fortæller, at en Magnetiseret i den femte Grad har talet Sprog, som man aldrig har hørt ham tale tilforn, saa maa man antage, at det er den exalterede Tilstand, der forhøjede hans Hukommelseskraft. Men uden forhen engang at have lært Sproget, eller i det mindste have hørt det tale, lader dette sig vel neppe tænke. Iøvrigt er over den hele Lære om Magnetismen udbredt et Slør, som efterhaanden, naar paa den ene Side Fordomme, og paa den anden alt for stor Tro til det Overnaturlige tilsidesættes, vil kunne bortdrages. Hvor meget Indbildningskraften har Deel i Magnetismens Virkninger, er endnu ikke afgjort, og hvor meget der af det her fortælles om den derved vakte Divinationsævne, indere Selvbeskuelse, Rapport med Fraværende, o. s. v. er grundet, det trænger endnu til flere authentiske Stadfæstelser end man hidtil har havt. Aldrig bør vi imidlertid glemme Shakespears Ord, at der gives Meget imellem Himmel og Jord, som vor Philosophie ikke drømmer om; aldrig bør vi forkaste Noget, enten fordi det er Nyt, Usædvanligt eller Ufatteligt. Naturens Kræfter ligger dybt skjulte, og den udvikler dem kun for dens Øjne,

der, tillidsfuldt og grandskende, søger og følger dens Spor. Men man vogte sig for at falde fra Vantro til Overtro, ligesom og enhver, der vil anstille magnetiske Curer nøie maa erindre, at Magnetismens bestemte Anvendelse er endnu underkastet mange Vanskeligheder, da den griber ind i det organiske Livs meest skjulte Dybder og i den Ukyndiges og Uforsigtiges Haand skal kunne frembringe de frygteligste Forstyrrelser.

---

## Om Frederiksbergallee og Pilealleen.

Blandt alle kongelige Lystslotte, siger en meget beføiet Dommer, v. Ramdohr, er Frederiksberg bygget i den reneste Smag. Det hører til de skjønneste Bygninger i og omkring Kjøbenhavn. Udsigten fra samme er fortræffelig, og, næst den i Helsingøer, een af de rigeste i Sjælland. Sagde han dette i Aaret 1792, hvad vilde han da vel sige nu, da Frederiksberg Hauge i saa høi Grad er bleven forskjønnet, og Udsigterne paa saa mange Kanter forøgede? Hvad vilde han sige, dersom han nu en Morgen ved Solens Opgang, eller en Aftenstund ved dens Nedgang, stod paa Bakken i den yderste Ende af Haugen, og saae ud over de frugtbare Marker, de skjønne Lyststeder, de nydelige Landsbyer, der med deres hvide Kirketaarne, overalt tilsmile Øiet? eller om han saae de nydelige, med saa megen Smag og Konst anlagte Partier ved Marmortemplet, det chinesiske Lysthuus, eller den lille Øe? Hvad de elysæiske Marker ere for Pariserne, det er Frederiksberg for Kjøbenhavnerne, og der er intet Under, at Mennesker i Tusindtal om Sommeren hver Søndag, naar Veiret kun tillader det, strømme ud til det sjællandske Eden, som kun faa Hovedstæder i Europa kunne rose sig af, at have saa nær sine Volde. Men jo mere Frederiksberg er Kongehusets og Undersaatternes Yndlingssted om Sommeren; jo mere man vedbliver at forskjønne endog Byen selv, der har vundet saa meget ved de indhegnede Hauger i Alleegaden, og næsten hvert Aar forøges med smagfulde Lyststeder, desto større Grund har man til at ønske, at Alt, hvad der kan bidrage til at forstyrre den



Nydelse, Frederiksberg og dets Slotshauge yder, maatte bortryddes.

Det være os tilladt at erindre, at den skjønne Allee, der fører lige fra Vesterbro til Slotshaugen, vilde vinde meget, dersom den i Midten blev opfyldt med Gruus. Derved vilde Vandet, naar det regner stærkt, faae bedre Afløb, og Trottoirene paa begge Sider, der i Regnveir, især om Efteraaret, paa sine Steder ofte staae fulde af Vand, blive beqvemmere at gaae paa for de Spadserende. Dernæst vilde det være at ønske, at denne Allee maatte fra sidst i August, indtil det Kongelige Herskab tager ind til Hovedstaden, blive oplyst med adskillige Lygter, da det ikke sjeldent træffer, at det paa den Tid af Aaret, er der saa mørkt om Aftenen, at det ene Menneske ikke kan see det andet, og at man let kan støde sig mod et Træ. Naar der for det første kun blev anbragt Lygter uden for de i Alleen værende Bygninger, saa var det allerede nok.

Ogsaa Pile-Alleen synes at trænge til en Hovedforandring, og kunde, naar der blev anvendt nogen Bekostning derpaa, bidrage til Slotshaugens Forskjønnelse, saavelsom til Fodgjængeres og Ridendes Beqvemmelighed. Det gamle Plankeværk langs med Slotshaugen maatte borttages, og i dets Sted kunde der opføres et Rækværk, lig det, der findes uden for Rosenborghauge. En for nogle Aar siden der opdaget Kilde kunde baade tjene til Nytte og Prydelse; thi deels kunde derfra Frederiksberg Byes Indbyggere forsynes med ferskt Vand, som de nu maae hente enten fra Kilden i Slotshaugen, eller fra Pompen ved Skaldene, deels vilde man derved have Lejlighed til at anbringe en architectonisk Forskjønnelse. — Veien, som nu i Regnveir, sædvanligen er saa opblødt, at baade Gaaende og Ridende ofte have Møie ved at komme frem, maatte ligeledes i Midten opfyldes med Gruus, saa at Vandet ogsaa her kunde have et Afløb, og Trottoirerne for Fodgjængerne blive beqvemmere. Ved Rækværket kunde der anbringes Bænke, og Mangfoldige, som nu skye den Vei, der dog fører op til Valbyebakke, hvorfra man har den skjønneste Udsigt af Verden, vilde da vælge den til Promenade, istedet for at nu, især om Søndagen, næsten Alle, tye ene til Slotshaugen.

---

For efter Evne at gavne de Videnskabsmænd, der ønske at holde Skridt med Chemiens uophørlige Fremgang, har jeg i det sidste Aar maanedligen holdt en Forelæsning, hvori jeg fremsatte og forklarede de Opdagelser, der efterhaanden skee i denne Videnskab.

Uagtet jeg fremdeles fortsætter disse Forelæsninger, vedbliver det dog at være yderst vanskeligt for dem, der ikke i de senere Aar have hørt andre Forelæsninger over Chemien, at følge dens Fremskridt. Ved den galvaniske Støttes Opdagelse begyndte en ny Tidsalder i den chemiske Theorie. Ikke blot Opdagelsernes Mængde, men ogsaa den nye Retning, de toge, gjorde det næsten umuligt for andre end dem, der gjorde denne Videnskab til deres fornemste Studium, at omfatte alt det Nye, hvormed den blev beriget, i dets rette Sammenhæng. Jeg troer derfor, at en Række af Forelæsninger, der skildrede Videnskabens nye Tilstand, og hvori alle derhen hørende Hovedforsøg viistes, ikke vilde være mine videnskabelige Medborgere uvelkommen.

For at udføre det foresatte Øiemeed med den Korthed, der vil ønskes af mange Forretningsmænd, gives ingen udførlig Fremstilling af de før den galvaniske Tidsalder gjeldende Læresætninger; men disse anføres blot saaledes, at de kunne bringes Tilhørerne i klar Erindring, for saa vidt de kunde have tabt sig af hans Hukommelse.

Disse Forelæsninger holdes i Thotts Palais hver Aften, Løverdagen og Søndagen undtagen, fra Kl. 6 til $7\frac{1}{2}$. De begyndes Mandagen den 7de October, og tilendebringes i en Tid af fire Uger. Formedelst Experimenternes Kostbarhed betales Adgangen med 15 Rbdlr. N. V. Da Forretninger i denne Tid ofte hindre mig fra at være hjemme, har jeg henlagt Adgangskortene hos Hr. Universitetsboghandler Brummer paa Østergade.

H. C. Ørsted.



## Indenlandske Efterretninger.

I Onsdags Formiddag blev een ombord paa den her paa Rheden liggende russiske Fregat, i disse Dage afdød Pope eller russisk Præst, høitideligen begraven paa Assistence-Kirkegaarden uden for Nørreport. Ligfølget bestod af den russiske Charge d'Affaires, fire Poper, adskillige russiske Officierer, hvilke alle kjørte i Kareter, og af nogle tredive Matroser af Fregattens Mandskab, hvilke alle gik til Fods, 6 paa hver Side af Ligvognen og de øvrige to og to ved hver Kareet. Da Toget kom til Kirkegaarden stege alle af ved Porten, og Liget blev baaret i Procession hen til Graven. Processionen aabnedes af to Cantorer ved det russiske Legationscapel, hvoraf den ene bar et Sølvrøgelseskar. Efter disse fulgte de fire Poper i fuld Ornat med Samaria af Brocade paa, og derpaa et paa et firkantet Brædt malet Helgenbillede, som blev baaret af een af Mandskabet. Efter disse de Øvrige af Følget, og tilsidst Een med et sort Kors. Hele Veien blev sjungen et Slags Psalme efter en egen Melodie. Da Liget vor kommet hen til Graven, posterede de fire Poper sig, hver i sit Hjørne; den første af dem, hvis Samaria var broderet med Guld og vidnede om højere Udmærkelse, læste nu Messe og holdt Bøn over Liget, hvorved de Omkringstaaende bestandigen istemte med lydelig Røst: Ghospodi pomilui (d. e. Herre forbarm dig) *), og i det samme betegnede sig med Korset,

*) Disse Ord forekomme meget ofte i Russernes Bønner. De gaae sjeldent nogen Kirke forbi, uden at de udtale dem, og i det samme bukke og betegne de sig med Korset, paa den ovenfor anførte Maade. --- Den russiske Gudstjeneste, som holdes i det slavoniske Sprog, bestaaer af mange smaa Ceremonier, vidtløftige Messer, Sang og Bøn, som holdes af Cleresiet, hvortil Menigheden kun istemmer hine anførte Ord Ghospodi pomilui, og stundom ogsaa af Oplæsning af et Stykke af Kirkefædrene. Prækener holdes sjeldent og paa faa Steder. I Kirkerne ere hverken Stole eller Bænke, men hele Menigheden staaer. Instrumentalmusik i Kirken tilstedes ikke. Russerne have hverken Psalmer eller Psalmebøger; men de, som staae i Anseelse hos dem, afsynge Psalmer i Chor. Bønnen forrette de for de Ma-

Hvilket skeete med de to første Fingre fra Panden til Brystet og til begge Skuldre, bestandigen fra Høire til Venstre. Dette varede omtrent 10 Minuter. Derpaa blev Liget nedsænket i Graven, dog ikke med Reb, som ellers er brugeligt, men med lange, omtrent et Korteer brede Strimler Seildug. Den første Pope kastede tre Skovler Jord, i det han fremsagde nogle Ord, paa Kisten, og hver af de andre kun een. Paa Graven blev lagt det sorte Kors, hvorpaa læstes paa Latin den Afdødes Navn, Kald og Dødsdag. Derpaa trak Poperne deres Samaria af, hvormed hele Ceremonien var tilende. Den Afdøde blev begraven tæt ved den for to Aar siden her i Kjøbenhavn afdøde russiske Legationspope, hvis Liigsteen er omtalt i eet af de foregaaende Numere af Skilderiet.

Den højeste Gevinst i Classelotteriet, 50,000 Rbdlr., er bleven vundet af en Professor i Kjøbenhavn, og de 25,000 Rbdlr. af et ungt Menneske i Helsingøer.

I Hamborger Børsenhalle læses under Artikelen Kjøbenhavn: "I disse Dage døde her den bekjendte Professor i Gymnastiken, Hr. Winther." Sært nok at Anmelderen ikke tillige har anmærket, at tolv unge Piger, som Sindbilleder paa Uskyldigheden, have strøet Blomster paa hans Grav.

I Onsdags begyndte Auctionen over den med Skibet Antoinette fra Canton hidkomne Ladning i den nye Auctionssahl paa Børsen. Sahlen og Galleriet vare propfulde af to Slags Lysthavende, nemlig af dem, der havde Lyst til at kjøbe, og af dem, der havde Lyst til at see Sahlen. Først solgtes Bohe Thee med 30 Pd. Thara pr. Kiste, for 17 Mk. 8 ß. Pdt., men derpaa gik Prisen op for dem, som havde biet, indtil 22 Mk. 5 ß. Nu kom Congo med 20 Pd. Thara pr. Kiste, og da mange troede at det vilde gaae med den, som med Bohe Theen, saa blev den betalt med 5 Rbdlr. 3 Mk. 8 ß. Pdt., men for dem, som biede, gik den med til 4 Rbdlr. 3 Mk. 2 ß. Ved denne Leilighed gjorde en Mand den meget rigtige Anmærkning, at man i vore Dage her, som overalt, enten kommer for sildigt eller for tidligt. — Kjøberne maatte desforuden betale 10 PC. for Told og Recognition, samt ½ PC. Fattigpenge. — Det er ellers mærkeligt, at dette ikke allene er den første Auction der holdtes i den nye Børs-Auctionssahl, men tillige den første siden Krigens Tilbagevendelse hertil hidkomne Chinafarers Ladning, som er bleven solgt her. Man havde ventet mange Commissioner udenlands fra, men det var ikke Tilfældet. Paa adskillige Kister nær, der kjøbtes for norsk Regning, blive alle Theerne her.

lede Billeder, der findes i deres Stuer, og forestille Jesus Christus, Jomfru Maria eller den hellige Nicolaus. De bukke sig mange Gange for samme, i det de betegne sig med Korset og læse for sig selv Fader vor eller nogen anden kort Bön, men især og næsten altid Ghospodi nomiluj.

Nakskov, den 21de September. Fra den 7de til den 21de September ere følgende Skibscapitainer ved Nakskovs Toldkammer ind- og udclareret: E Langemark fra Kjøbenhavn med Stykgods. A. Christensen fra Kjøbenhavn med Stykgods. Berg fra Kjøbenhavn med Stykgods. J. Thorøe fra Norge med Tømmer. Pauk Wiise fra Flensborg med Stykgods. P. Hansen til Kjøbenhavn med Hvede. E. Brandt til Fyen, baglastet. H. A. Brandt til Svendborg, baglastet. A. Christensen til Svendborg med Byg. Alle hjemmehørende i Nakskov. — Ole Larsen fra Nyekjøbing, baglastet. J. Brandt af Marstall fra Flensborg med Brændeviin og Muursteen. — I disse Dage er herfra udgaaet en Baad paa Sildefiskerie, som er udredet af et Interessentskab her i Byen. — I Dag var her ved Skibsbroen over 500 Oel Sild, som blev solgt for 13 a 14 Mk. Oelen. (Mariboe Avis.)

Wordingborg, den 31te August. Her i Byen er for kort Tid siden død et Fattiglem, 106 Aar gammel. — For faa Dage siden indtraf den ulykkelige Hændelse, at et Par Heste løbe løbske her ved Byen, hvorved Karlen, som kjørte, brækkede det ene Been og blev ilde tilredt. En Kone, som var med paa Vognen, fik og Skade. — En stor Gaard her i Byen, tilhørende Hr. Proprietair Hastrup til Rosenfeldt, er solgt til Hr. Levin Eschelsen for 8000 Rbd. N. V. — Ligeledes er Hr. Kjøbmand Peermiins Gaard solgt til Hr. Bjørn for den Sum 6000 Rbd. N. V., og Lars Juuls Enkes Gaard solgt til Hr. Bjørn for den Sum 1500 Rbd. N. V. (S. Bl.)

Aarhuus, d. 24 Septbr. Vi har for Tiden her det skjønneste Midsommersveir; Høsten skal overalt her i Egnen være bleven vel tilendebragt. (Aarhuus Av.)

Viborg, d. 21 Septbr. Veiret har hele denne Uge været skjønt og kun i Onsdags endeel taaget og om Formiddagen, ganske lidet Regn. Da det var Tamperdag, er det at formode, at vi nu ville faae godt Veir en Tid. Høsten er derfor og nu næsten tilendebragt her. Nogle Sogne i Fiends Herred har allerede begyndt at pløie til Rug. — — Oldingen Hr. Land- og Krigskommissair Thestrup paa Vesterriis, har ved Gavebrev af 21de August d. A., i hvilket han ædelmodigen skjenker det fattige Hvam Sogn, som manglede Boelig for Skolelæreren, et til denne Bestemmelse passende Huus, med ikke ubetydeligt Jordtillæg, gjort sig fortjent af Skolevæsenet. — Denne Hr. Krigscommissairens christelig ædle Handling, have vi anseet for værdig, herved at bringe til offentlig Kundskab. — Amtsskoledirectionen for Viborg Amts østre Deel den 16de September 1816. — E. Blom. J. Stochholm. (Viborg Samler.)

---

Forordning om udvidet Handelsfrihed for Island.

Vi Frederik den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenborg, Gjøre vitterligt: Vi have ladet undersøge og taget under Overveielse, hvilken Forandring, efter de nærværende Omstændigheder, kunde være fornøden i Lovgivningen om Handelen og Skibsfarten paa Vort Land Island, for at denne Handel, efter Vor allernaadigste Hensigt og den allerede ved de i Aarene 1786 og 1787 og senere udgivne Anordninger skete Forberedelse, kunde vorde gavnligst saavel for Staten i Almindelighed, som for Vore kjere og troe Undersaatter i bemeldte Vort Land Island i Særdeleshed. Thi byde og befale Vi, som følger:

§. 1. Vort Rentekammer er allernaadigst bemyndiget til, fra næstkommende Aars Begyndelse og indtil videre, at udstæde Passe eller Tilladelser til at beseile Island for et vist Antal Handels-Skibe, der tilhøre fremmede Staters Undersaatter.



§. 2. De Fremmede, som ville vente at erholde islandske Beseilings-Passe, bør derom saa betimeligen indgive deres Ansøgninger, at de ere indkomne til Vort Rentekammer inden Januarii Maaneds Udgang det Aar, hvori Beseilings-Tilladelsen ønskes afbenyttet. I Ansøgningen anføres Skibets Navn og Drægtighed, samt en Forklaring over den Ladning, som til Island ønskes udsendt, hvorhos i Særdeleshed maa opgives, forsaavidt Ladningen bestaaer i Tømmer, Størrelsen af denne Varesort i Forhold til Skibets Drægtighed.

§. 3. Ved Beseilings-Passets Modtagelse, eller til hvilken anden Tid og paa hvad Sted, Vort Rentekammer i enkelte Tilfælde maatte bestemme, erlægges, i Stedet for Ind- og Udførsels-Told, samt Skibsafgivter, 50 Rigsbankdaler i rede Sølv for hver Commercelæst af Skibets Drægtighed, undtagen naar Ladningen bestaaer af Tømmer, thi da betales for hver Commercelæst, som denne Varesort maatte optage af Skibets Rum, ikkun 20 Rigsbankdaler i rede Sølv. I øvrigt ville Vi i ethvert Tilfælde, naar Fremmede til Handelen paa Island beviisligen maatte befragte danske Skibe med behørigt danskt Mandskab, forunde Vedkommende en efter Omstændighederne passende Nedsættelse i de her anførte Afgivter.

§. 4. Naar et fremmed Skib, paa den her foreskrevne Maade, er bleven forundt Tilladelse til at handle paa Island, bør Skipperen, forinden Afseilingen fra det Sted, hvor Skibet udredes, være pligtig til at lade det meddeelte Beseilings-Pas paategne af den danske Consul paa bemeldte Sted, som derved bekræfter Rigtigheden af Skibets, i Passet opgivne, Navn og Drægtighed. Ligeledes bør Skipperen forsyne sig med behørige Attester om, at Skibets Mandskab ei er befængt med nogen farlig smitsom Sygdom, i Særdeleshed ikke med Kopper eller Mæslinger, hvilke Attester, forinden Skibets Afreise, ogsaa bør forevises Consulen og af ham paategnes.

§. 5. Ved Ankomsten til Island skal Skipperen strax anløbe een af Landets Kiøbstæder, som ere: Reikevig i Sønder-Amtet, Eskefiord og Oefiord i Øster- og Nord-Amtet, samt det i Vester-Amtet beliggende Udliggersted Grønnefiord, hvilket herefter skal have Kiøbstæds Navn og Rettigheder, i Stedet for Isefiord, som, formedelst dets mindre

beleilige Beliggenhed, bliver for Eftertiden at henregne blandt de auctoriserede Udliggersteder. Naar Skipperen ankommer til een af bemeldte Kiøbstæder, blive det islandske Beseilings-Pas, fornævnte Sundheds-Attester, samt Cargaisonlisten, tilligemed Skibets øvrige Papirer, ufortøvet at aflevere i Reikevig til Byfogden, men i de øvrige Kiøbstæder til vedkommende Syssel mand, som bør forsyne Papirerne med Paategning om, at de ere foreviste og rigtige befundne, naar dette sidste er Tilfældet, hvorefter de tilbageleveres til Vedkommende.

§. 6. Dersom det befindes, at Skibet ved Ankomsten til Landet mangler fornævnte Sundheds-Attester, skal samme ansees, som om det ei var forsynet med det fornødne islandske Beseilings-Pas, og bør derfor af Øvrigheden afvises, som aldeles uberettiget til Handel, hvorom vedkommende Embedsmænd skulle afgive Forklaring ved Paategningen af de foreviste Papirer, og om det Skete uopholdeligen affende Beretning til Amtmanden, samt i øvrigt nøie paaagte, at Skibet ikke pleier noget Samqvem med Landet, hvilket under Skibets og Ladningens Confiscation forbydes. Naar derimod det fremmede Skib, paa den befalede Maade, har legitimeret sig i een af Landets Kiøbstæder, som berettiget til Handel, skal det være Skipperen uformeent, at anløbe de øvrige Kiøbstæder og auctoriserede Udliggersteder, hvilke sidste nu for Tiden ere: Havnefiord, Kieblevig, Ørebacke og Vestmannøe i Sønder-Amtet, Berrfiord, Vapnefiord, Hussevig, Hosføas og Skagestrand i Nord- og Øster-Amtet, samt Reikefiord, Isefiord, Dyrefiord, Bildal, Patriksfiord, Flatøe, Stickesholm, Olufsvig, Stappen og Budenstad i Vester-Amtet. Dog er Skipperen forbunden til strax ved Ankomsten til een af disse Handelspladse, og forinden han driver nogen Handel, ogsaa der at forevise Skibspapirerne for vedkommende Syssel mand, som ligeledes forsyner dem med Paategning om, at de ere blevne foreviste.

§. 7. De fremmede Handlende skulle i eet og alt rette sig efter Landets Love i Almindelighed og de for Vore egne Undersaatters Spekulationshandel paa Island gjeldende Anordninger i Særdeleshed. Det er derfor, i Overeensstemmelse med Placaterne af 1ste Junii 1792 og 23de April 1793, Fremmede ikkun i 4 Uger tilladt at drive



Handel en detail i en Kjøbstad eller i et auctoriseret Udliggersted, uden at de maae oprette Handel paa Landet ved enten at opføre Skuur, eller ved der at opsætte Bygning eller Telt; ligesom Fremmede ogsaa, i Følge Forordningen af 13de Junii 1787, 1ste Kap. 13de og 14de §., skulle være forbundne til at afgive til vedkommende Øvrigheder en Liste over de Varer, som de maatte have kjøbt og solgt i enhver af de Handelspladse, som af dem ere blevne opseilede.

§. 8. Naar et fremmed Handels-Skib, som er forsynet med islandskt Beseilings-Pas, ankommer til et Udliggersted, forinden det har anløbet een af Kjøbstæderne og der af Øvrigheden erholdt den befalede Paategning paa Skibspapirerne, da skal Skibet, som endnu uberettiget til Handel, af vedkommende Syssel mand ei tilstædes nogen Handel, inden bemeldte Paategning paa lovlig Maade er bleven erhvervet. (Fortsættes.)

---

Kjøbenhavns Børs den 27 September.

Cours. Hamb. 2 M. 742, a vista 752. Amsterdam 2 M. 688, a vista . . London 2 M. . Rbdlr. Spec. 750. — Species solgtes til $45\frac{1}{2}$ $45\frac{3}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 97 pr. 100; Oblig. 81. Norske Sedler $38\frac{1}{2}$ a 39. Svenske Sedler 11 Mk. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Den norske Rigstidende af 18de September leverer en Skrivelse fra Stockholm af 6te s. M., af følgende Indhold: "Som en Prøve paa, hvormeget H. K. H. Kronprindsen ønsker og søger at fremme det Svenske Folks Opkomst og dets Tilbagegang til Fortidens Tarvelighed, Flid og Arbeids-Duelighed, hvilke ere Grundvolden for dets Selvstændighed, vil vist Enhver med Fornøielse læse Beretningen om følgende Begivenheder: Da Hs. Kgl. Høihed paa Tilbagereisen til Skaane, Søndagen den 4de August sidstleden, efterat have taget Natteqvarteer i Nyköping, spiste Frokost ved Wreta Gjæstgivergaard, havde en stor Mængde

de af Almuen fra flere Sogne forsamlet sig der, Alle helligdagsklædte og Fruentimmerne for en stor Deel klædte i Kattuner, Netteldug, Silke og andet udenlandsk Kram; en Deel var alligevel klædt i hjemvævede linnede og uldne Toier. Dette gav Anledning til en Sammenligning, hvorved Hans Kongl. Hoihed behagede at ytre, at adskillige af de Svenske Toier, uden Hensyn til deres langt storre Styrke og Varighed, befandtes smukkere end de udenlandske; og tilsidst behagede det H. K. Hoihed at tillade Landshovdingen, at udsøge iblandt Folkeforsamlingen og at indføre til ham alle dem, som bare hjemvævede Klæder, hvorpaa H. K. H., foruden mange smigrende Opmuntringer til at vedblive dette for deres øvrige Medborgerinder saa nyttige Exempel, desuden naadigst leverede hver af disse Koner og Piger en Dukat. Dette Tegn paa hans naadige Velbehag syntes at udbrede iblandt den hele forsamlede Menighed den inderligste Glæde og største Tilfredshed, som og ved Hs. Kgl. Hoiheds Afreise ytredes i Hurraraab og Velsignelser. Da nu Rygtet havde forkyndt Deres Kongelige Hoiheders Kronprindsens og Hertugens Tilbagekomst samme Vei den 28de, havde baade paa samme Wreta Gjestgivergaard som og langs Veien lige til Nyköping en stor Mængde Almuesfolk atter indfundet sig, hvorved Deres Kongl. Hoiheder anmærkede med særdeles Fornøielse, at nu alle Fruentimmerne vare i hjemvævede Klæder; og, da alligevel endnu nogle bemærkedes, som havde beholdt deres Kattuns-Halstørklæder, behagede H. K. H. Kronprindsen at give en Kone og en Pige, som bare baade paa Hovedet og paa Halsen ret vakre hjemvævede Tørklæder, hver sin Dukat, med fornyede Opmuntringer til alle Nærværende, at fuldkommengjøre alt mere og mere deres Arbeids-Duelighed, og gaae tilbage til deres Forfædres Tarvelighed."

I den Norske Rigstidende No. 73 (Skilderiet No. 76.) læses under Artikelen "Norske Efterretninger" en Beretning om den i forrige Maaned afholdte Theologiske Embeds-Examen, hvorhos tillige anføres de Qvæstioner, som til den skriftlige Prøve bleve givne. Da nu 2 af disse Qvæstioner ere af Indsenderen i den Grad forhutlede, at Spørgsmaalene derved ganske forandres, anseer Undertegnede denne Forvanskning som en



Fornærmelse saavel imod det høiærværdige Theologiske Facultet som imod sig selv, og holder det følgeligen for sin Pligt, herved at gjøre Bladets Læsere opmærksomme paa de Forandringer, som Indsenderen af ovennævnte Beretning har foretaget sig. Den under No. 4 anførte Qvæstion lader Indsenderen begynde med "Quænam intercedit", istedet for at selve Qvæstionen havde "Num intercedit". I den under No. 5 anførte Qvæstion har Indsenderen i første Linie forandret Qvæstionens "cui fidem habeamus" til "cui fidem habemus"; og imod Slutningen af samme Qvæstion har Indsenderen friskvæk indpracticeret Ordene: "si hoc datur", hvortil der i den af Faculetet opgivne Qvæstion ikke findes det allerringeste Spor. At Meningen væsentligen forandres ved en saadan Forvanskning, vil det saavel for Theologen som for Enhver, der i det Latinske Sprog ei er ukyndig, være unødvendigt at anmærke. De øvrige Forandringer, som Indsenderen har tilladt sig at gjøre, ere mindre betydelige, da de ingen Indflydelse have paa Meningen. Saadanne ere f. Ex. i Qvæstionen No. 3 dens første Linie "quoque successu" for "& quo successu", og i samme Qvæstions anden og tredie Linie "ipso Pontifice Romano demum jubente" istedetfor Original-Qvæstionens ipso demum Pontifice Romano jubente". Men, uagtet disse sidstnævnte Forandringer ingenlunde have nogen Indflydelse paa Meningen, maa man dog tilstaae, at det er heel usømmelig handlet af det ommeldte Stykkes Indsender, at han vil mestre det Theologiske Facultet ved at give sig af med at pynte paa dets Latinske Sprog. Hvorvidt derimod det af Indsenderen tillagte Udtryk "si hoc datur" (hvis det ikke er en Trykfeil) stemmer med hans Grammatik, overlades til ham selv at afgjøre. Kun dette vil Undertegnede tilføie, at, hvad der i Henseende til Bekjendtgjørelses-Maaden og den mulige Hensigt kan være at sige, er her ikke Stedet at anføre. — Christiania, den 11te September 1816. — S. D. B. Abel. (Norsk Rigstid.)

---

(Med dette Numer sluttes 13de Aarg. 3die Qvart.)

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 79.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 1 October 1816.

## Om Landemode.

In omni disputatione a definitione est incipiendum.
Cicero.

De ønsker, ædle Ven, at erfare mine Tanker om en for den geistlige og verdslige Stand lige vigtig Gjenstand: Landemode. Efter tyve Aars Fraværelse kunne Omstændighederne, Tiden og modnere Erfaring have forandret meget i vore forhen saa samstemmende Meninger om Statssamfundets vigtigste Anliggender; men hvor meget end hine maatte have forandret sig, er jeg dog overbeviist om, at vor gjensidige Sandhedskjerlighed endnu bestandigen er den samme. Med lige saa megen Frimodighed, som vi i vor Ungdoms blomstrende Dage, uden Forbeholdenhed, redeligen stræbte, at komme Sandhedens store Maal nærmere, og i denne skjønne Kamp glemte ethvert andet Forhold, saaledes er jeg ogsaa nu overtydet om, at De, efterat have hørt mine Tanker, igjen vil tilkjendegive mig Deres, med den Frimodighed og Utilbageholdenhed, der ene kan lede til vort fælles Øjemed: Sandhedens Opnaaelse.

Inden vi gaae videre troer jeg at burde tale et Par Ord om Landemoders Beskaffenhed i ældre Tider, hvorved Historien, den meest upartiske Veileder, skal oplyse os om deres Vigtighed i hine Tider, og disse Oplysninger maa nødvendigen tildeels sætte os bedre istand til at kunne bedømme vore Dages Landemoders Hensigtsmæssighed og Mangler. — Det første Landemode*) eller Nationalconcilium i den danske Kirke, blev, efter E. Pontoppidans Mening, holdt i Slesvig, i Aaret 1022. Dette Mode var meget glimrende. Her mødte den nyligen fra Engelland tilbagekomne Knud den Store, som havde en geistlig Lærer af den engelske Kirke med sig. En Erkebisp havde Forsædet, og Forsamlingen bestod ikke blot af Bisper og Prælater, men selv Hertug Bernhard af Sachsen havde indfundet sig der. Endskjønt man ikke med Vished veed, hvad der egentlig blev forhandlet her, saa antager man dog, ikke uden rimelig Grund, at en Liturgie og Kirkeanordning, som der didtil ikke var tænkt paa, blev antagen, og saavel Kirkens som dens Tjeneres Rettigheder bestemte. At Hertugen af Sachsen og Erkebispen af Hamborg vare tilstede, vidner om, at de Beslutninger, der skulde tages, vare af stort Omfang. — Et andet Landemode, der blev holdt i Slesvig, 1222, var af største personlig Vigtighed for den daværende Geistlighed. Cardinalen Gregorii de Crescentia var sendt hertil af Paven, for at bringe et, allerede hundrede Aar forhen udstedt Forbud imod

*) Ordet pst mode forekommer allerede i et Document fra Aaret 1245, som siden skal omtales, og A. Hvidtfeld oversætter Concilium med Landemode.

Præsters Giftermaal i Udførelse. Cardinalen var reist et heelt Aar i Forveien omkring i alle danske Stifter og Provindser, for at formaae de Geistlige til at give Slip paa de Koner, de endnu havde, men hans Bestræbelse var frugtesløs. Saavel Verdslige, som Geistlige paastode, at Ægteskab maatte være helligt for Alle, og selv Bønderne i Skaane havde, ved Enden af det foregaaende Aarhundrede, endog anført, som een af Aarsagerne til deres Oprør, at visse Præster havde givet Slip paa deres Koner. Biskopperne selv vare misfornøjede med Forbudet, og nogle 100 Præster appellerede til et General Landemode *), hvilket de troede at være over Paven; men de fik kun udvirket et Nationalconcilium, hvori Cardinalen præsiderede, og her blev besluttet, at det skulde være Præsterne aldeles forbudent at gifte sig. — I Lund blev holdt, Aar 1187, et Landemode, hvis Formaal var, at forfatte et Breviarium (Farebog), hvilket skulde indføres i alle Stifter, da forhen hvert Sted havde sine Ceremonier, Sange og Bønner. I dette Møde havde den navnkundige Erkebisp Absalon Forsædet. 1225 blev sammesteds holdt et Concilium, hvor man vilde søge at raade Bod paa de Misbrug, Mangler og Uordener, der vare opkomne i Bandstiden, men dets Hovedhensigt synes dog kun at have været den, at Paven vilde have Værdien af de sex næstfølgende Aars Kirketiender, som Bidrag til den hellige Krig eller det forjettede Lands Gjenerobring, hvilken Begjering han lod foredrage ved sin Nuncius. — I Bergen holdtes 1156 et Concilium, hvor man vilde gjøre Jus canonicum, eller den pavelige Ret, fuldstændigere og tydeligere. Da man gik for vidt heri, og vilde gjøre store Indgreb i Borgernes Rettigheder, saa satte Erling Skacke sig høitideligen derimod; men Trondhjems Erkebisp, der havde Forsædet, fik ham snart omstemt, ved at love ham Norges Krone, som den Gang hørte til de Gaver, Paven kunde uddele. — I Odense blev 1245 holdt et Landemode, hvor Geistligheden satte sig op imod Kong Erik Plougpennings Forsætter, og ikke vilde tilstede, at Kirke- og Klostergodser skulde,

*) Der var altsaa Forskjel imellem et Generalconcilium og et Nationalconcilium.



ligesom Andre, bidrage til Krigen. Det blev fastsat, at den her fattede Beslutning skulde forelæses Folket paa alle Høitidsdage i Landets Sprog. I denne Beslutning, hvoraf endnu haves en Originalafskrift, hedder det: Af Gudz Faderss macht och Hellig Jomfrues og nærwerendiss raadz macht, bandsette wii alle the, som for bodnings, hadtz eller nogen manz ynneste skyld, eller for nogen anden sag, af ildzke dierrwess till aff at rana Kyrker theris reth, eller theriss Friihed, bryde eller bekymbre. Oc alle de som Kirkens tyng meth wold borttaghe, eller af onskab paa gonge, oc alle the som tesse stycke lade göre, byndhe eller forwerwe. Och enghen theræ maa aff thette Band afflösiss, uden aff theris Biscop, muelig bædring dog tilforn giort for Skade og Urett o. s. v. *). — I Callundborg blev Aar 1249 holdt et Concilium, der ogsaa synes at have angaaet Kirkegodsernes Sikkerhed. — Iøvrigt maa jeg her erindre, at Landemodernes Forhandlinger have været bedækkede med et Hemmeligheds-Slør, som man kun for saavidt drog til Side for de verdslige Stænder, som Geistligheden fandt sin Fordeel derved.

De seer, min Ven, af disse enkelte historiske Exempler, som Rummet ikke tillader mig at forøge med flere, hvor vigtige Landemoder i ældre Tider have været, og at de ikke sjeldent grebe ind i den verdslige Statsbestyrelse. Med Geistlighedens Magt sank ogsaa Landemodernes Anseelse. Imidlertid forstaaer jeg dog endnu ved vore nuværende Landemoder et Møde af Landets geistlige Mænd, for at overveie Ting af Vigtighed til Kirkens Tarv **). Vil nogen tage denne Benævnelse fra anden

*) Jeg anfører dette Sted Ord for andet, for at vise, deels hvilken Magt den catholske Geistlighed tiltog sig, deels det Sprog, man i Danmark talte og skrev for henved syv hundrede Aar siden. Der gives kun faa Sprog i Europa, som mindre have forandret deres oprindelige Form, end vort Modersmaal; thi hverken Fransk, Engelsk eller Tydsk fra det trettende Aarhundrede er saa forstaaeligt i vore Dage, som det her anførte Dansk.

**) Følgende Oplysninger har Hr. H. Behrmann givet os om Sjællands Landemode: "Roskilde

Synspunkt, han beholde sin Meening. — Overveielse af vigtige Ting, som nærmest have Hensyn til Kirkens nuværende Tarv, som i flere Henseender har dens fremtidige varige Vel til Formaal, er efter mit Begreb det Maal, hvortil alle dets Bestræbelser bør sigte.

Hvis da Landemodet fornemmeligen vilde sysselsætte sig med lærde Undersøgelser, som ikkun tjene til at tilfredsstille Enkeltes Nysgjerrighed; hvis Nogle her vilde fremtræde for at vise deres Lærdom, og derved tildrage sig Opmærksomhed, synes det ei upassende at henvende disses Stræben paa de vigtigere Gjenstande: Vor National-Oplysning og Moralitet, den nærmeste Vei, som fører til dette Maal, de bedste Midler, som maa anvendes for at naae det. — Hertil hører unægteligen Ungdommens planmessigste Dannelse, Oplysning om Maaden, paa hvilken man rigtigst bør gaae frem for at Lysets Straaler kunde trænge fjernt og nær ind i Underviisnings-Anstalterne, skjønsomt Valg af de Bøger, som vare meest passende at lægge til Grund ved Underviisningen, foruden dem, som Skoleanordningen har bestemt, for at naae den saa nødvendige Overenstemmelse, Orden og Bestemthed i det Hele; thi hvad der bør tjene til Regel for Meddelelsen af de, for ethvert Menneske, høistfornødne Kundskaber, maa have sin Bestemthed; det maa fremsættes i den fatteligste og blideste Dragt, i den skjønneste Orden, fremstilles eiendommeligen for den barnlige Uskyld, for den ungdommelige Vidskab, naar den skal vorde yndet og elsket.

Læsebøger, som lægges til Grund ved Undervisningen, maatte underkastes offentlig Bedømmelse. Enhver Kyndigs sindrige Bemærkninger maatte nyttes; man maatte prøve nøie og vælge det Bedste forinden de lægges til Grund ved Undervisningen. Retskrivning bør have en bestemt Norm under dens nuværende Forskjellighed. De Grundsætninger, paa hvilke Religionsundervisningen skal bygges, som skal dueliggjøre Ungdommen til nyttige Borgere for Verden og til sande Christne, bør have Fasthed og Styrke. — Ei nytter det at Meget læres og Intet til Gavns. Hukommelsen maa ei overvældes med Ting, som ei nærmest ere brugbare og nødvendige, og som læres for ligesaa hastig at glemmes. Grundighed i Lidet er bedre end Overflødighed i Meget, hvori man ei gaaer til Bunds. Der maa tages Hensyn til at danne Børn til gode Mennesker og retskafne Christne i Overeenstemmelse med den evangeliske Christelige Lære; de maa bibringes de Kundskaber og Færdigheder, der ere dem nødvendige og uundværlige, for at kunne blive nyttige Borgere i Staten, saa byder Skoleanordningen af 29de Juli 1814. Den omhandler Undervisnings-Maaden og foreskriver Lærerne deres Pligter. Den byder: at for Skolecassens Regning skal anskaffes Bibler og saadanne Læsebøger, af hvilke der behøves flere til Undervisningen i Skolen — og Bøger, som Skolelæreren behøver, for at udvide sine egne Kundskaber. — I Henseende til disse sidste ere tvende blevne auctoriserede; men med Hensyn til de i flere Skoler behøvende Læsebøger er ei bestemt, hvilke disse skulde være. — 6te §. i Regler til Jagttagelse for Skolecommissionerne paalægger vel Skolecommissionen at bestemme, hvilke af de anordnede eller herefter anordnende Bøger, Tabeller, Landkorter, Forskrifter m. v. enhver Skolelærer efter Omstændighederne skal betjene sig af. Den byder: at dersom nogen Skolelærer ønsker at benytte sig i Skolen af en eller anden Bog, som ei endnu er anordnet til saadant

---

Domkirkes Capitel vedblev endnu efter Reformationen, vel noget indskrænket, men med ei liden Myndighed i mange Ting, og en ikke mindre Jurisdiction. Efter Capitlets Ophævelse traadte Landemodet, i. e. en Forsamling af Sjællands Stifts Befalingsmand, Biskop og Provster, to Gange om Aaret, i visse Ting, i dets Sted. Det havde ei allene Opsigt over alle offentlige Stiftelser og deres Oeconomie, men ogsaa over Kirkedisciplinen og en temmelig udvidet Jurisdiction i geistlige Sager. Men efterhaanden tabte Landemodet disse Rettigheder, og nogle kjedsommelige Regnskaber var Alt, hvad det havde at beskjæftige sig med. — For at forbinde med disse aandsfortærende Forretninger nogen Næring for Aanden, bragte vor nuværende Biskop, Münter, Forelæsninger over literære, især theologiske, Gjenstande i Forslag, og hvor meget Bifald denne saa gavnlige Indretning har fundet, beviser dens Efterlignelse i de øvrige Stifter." (See Grundrids til Roeskilde Domkirkes og dens Monumenters Beskrivelse velse ved H. Behrmann. Kbhvn. 1815, S. 61 og 62.)

Brug, da har Skolecommissionen at indsende hans derom gjorte Forslag tilligemed sin Betænkning til Amtsdirectionen. Dette Anordningens Bud viser tydeligen, at Lovgiveren da havde Hensyn til Tidsomstændighederne og Lærernes forskjellige Evner, men den Tid maa dog snart være kommen eller hastigen forventes, da der overalt kan læres hvad Skoleanordningen foreskriver.

Var det da ikke raadeligt, at, foruden de anordnede, tillige blev bestemt: hvilke Lære- og Læsebøger, der overalt i Stifterne skulde lægges til Grund ved Undervisningen i Skolerne, paa det at Eenformighed i det Hele kunne indføres? Vel indseer jeg heelt vel, at der endnu paa nogle Steder maatte tages Hensyn til Lærernes Evne. Men hvad Skade, at man havde en Bestemmelse for alle dem, som kunde følge den? Mon det ei vilde befordre Eenhed og lette Arbeidet saavel for Lærerne som Tilsynsmændene, naar samme Bøger overalt lagdes til Grund ved Undervisningen? Mon ikke Valget af disse Bøger til Regel for Alle bedst ved Landemodet kunde bestemmes? Biskoppen og Amtsprovsterne have ved deres aarlige Visitatser bedst Leilighed til at bemærke, hvor Underviisningen havde bedst Fremme, hvad Bøger der brugtes, ved hvilke Hensigten nærmest opnaaedes o. s. v. Dem tilkom altsaa Valget af Læsebøger i de Underviisningsgrene, som Skoleanordningen foreskriver, naar disse allerede haves af saadan Beskaffenhed, som nødvendig udfordres af en Bog, der bør tjene til Regel for Alle, saavel i Henseende til Retskrivning, som med Hensyn til Bestemthed og Orden, Sandhed og Fattelighed m. v. Omhyggeligen at gjøre Valg blant de flere, at bestemme hvilke der fortjene at lægges til Grund ved Underviisningen saavel i Kjøbstæderne, som paa Landet, maa altsaa være et vigtigt Formaal for Landemodets alvorlige Overveielser.

Har Landemodet det rette Formaal under dets Forhandlinger, vil det svare til sin Bestemmelse, maa det endvidere henvende sin Opmærksomhed paa at hemme indsnegne Misbrug, og hindre Uskikke, som ere imod den sunde Lærdoms Fremme, der hører til Gudfrygtighed. Det maa omhyggeligen overveie: hvilke der er de tjenligste Midler til at vedligeholde god Orden under Jesu Christi Religions frugtbare Udbredelse til stigende Held blant alle Stænder fjærne og nær. At udfinde Midler til at forebygge videre Udbredelse af den overhaandtagende Drikfældighed, som paa visse Egne er saa almindelig i flere Stænder — til at kunne sætte Grændser for Utugt og Skjørlevnet som i Bund og Grund forderve Slægterne — at kunne forjage Letsind, Ryggesløshed og Vildskab, hvortil Krigsaarene have givet Anledning — at kunne tilbagegive mange Christne den tabte Smag for Religion, Andagt og Sædelighed — at kunne hemme Anledningerne til de hyppige Ægteskabs-Uenigheder; at udgrandske de tjenligste Midler til at forebygge disse Lasters videre Udbredelse.

At Samlivets varige Held kunde befordres, at Ynglingen og Pigen kunde dannes paa den meest hensigtsmessige Maade til at naae det høieste Maal for deres jordiske Lyksalighed — at kunne give den nærværende yngre Slægt en anden Retning, at den ei skal træde i vanslægtede Fædres og Mødres ynkelige Spor, at det Onde ei skal videre udbredes sig til de følgende Slægter — Dette — bør i mine Tanker være en Gjenstand for Landemodets alvorligste Overveielser. Hvo er den Lærer, som den ham anbetroede Menigheds Vel ligger paa Hjerte, der ei med Begjerlighed griber ethvert Middel, som kan tjene til at afværge dette Onde og de bedrøvelige Følger, som det drager efter sig. Den tiltrædende Lærer, som faaer saa mange ham uvante Ting at varetage, vil især skylde Landemodets Forhandlinger uforglemmelig Tak, naar disse fornemmelig sigte til at veilede ham til at gjøre den rette Anvendelse i Embedsførelsen af sin videnskabelige Dannelse ved Academiet; thi samvittighedsfuldt staaer han ofte forlegen i at vælge Mønstre til Efterlignelse.

Har han end, ved nøie Grandskning, lagt sig en vis Plan, han vil gaae frem efter som Folkelærer, er han dog ofte tvivlsom i den rette Anvendelse af Religionens dyrebare Sandheder. Under hans Ønske at gaae videre frem i Fuldkommenhed, for at naae sit vigtige Maal at blive en duelig Folkelærer, saavel i Skolen som i Kirken, og i sin hele Embedsførelse, er det ham af Vigtighed at nytte de Ældres Erfaringer om den bedste Fremgangsmaade. Hvis da Landemodets Forhandlinger i saa Henseende blev et sammenhængende Heelt; hvis man her arbeidede efter en vis Plan; hvis alles

Bestræbelser havde til Formaal at danne Folkelærere til de dueligste Embedsmænd; hvis de ældre Mænd, udrustede med fortrinlige Kundskaber, Evner og Erfaringer her vilde fremtræde og levere Mønstre til Efterligning paa den bedste Fremgangsmaade i Embedsførelsen, og Landemodet under dets Forhandlinger stadigen vilde henvende sin Opmærksomhed paa at gjøre det rette Valg, blant det, som indleveres efter denne Plan; hvo vil da ei fremstaae og levere Resultatet af sine Granskninger og Erfaringer om den bedste Fremgangsmaade? hvor mange brave Mænd, som hidtil arbeidede i det Skjulte efter Menighedens Tarv, vilde da ei virke for at fremme den gode Sag, advare den Uerfarne, hvor han stod Fare for at snuble, veilede den Ukyndige, oplyse den Videlystne og bane ham Vei til den største Hæder, Religionens og Moralitetens Fremme? Maatte det tillades mig at nævne dem, jeg kjender, som ved Religionens offentlige Foredrag og i hele Embedsførelsen fortrinligen have udmærket sig, og som med Hensyn til deres Stilling fortjene i mange Henseender at tages til Mønstre! Den rette Fremgangsmaade under de forskjellige mødende Omstændigheder i Embedsførelsen i Overeensstemmelse med vore Love og de nyere Bestemmelser, den forsigtigste Omgangsmaade under indtræffende Tilfælde, hvor Lovbestemmelserne ei give Læreren nogen bestemt Regel for hans Forhold, fortjener og en nøie Undersøgelse. Her vilde den erfarne Lærer saare meget nytte den uerfarne, som taknemmeligst vilde paaskjønne Meddelelsen af den Erfarnes rette Fremgangsmaade under saadanne mødende Omstændigheder. Dette var i mine Tanker den Synspunkt, hvorfra Landemodet under dets Forhandlinger fornemmelig bør gaae ud. — Hvad der leder til Opfyldelsen af dette Øiemed, fjernt eller nær, fortjener vist nok Landemodets Opmærksomhed, naar det vil svare til sin nærmeste Hensigt. Man indseer vel: at det er langt fra min Mening: at jeg vilde udelukke fra dets Virken hvad der i enhver Hensigt sigter hertil. Men man seer og, at jeg ei ubetinget bifalder det Valg, man stundom har gjort blant de indgivne Afhandlinger; at jeg ei i det Hele er enig med de Høilærde Herrer i Henseende til den hidtil lagte Plans Udførelse, ei giver mit Samtykke til Meddelelsen af det Udbytte, som dets Forhandlinger hidtil har leveret. At udpege hvad der efter



min Formening kunde uden Skade været udeladt; naar Landemodet skal svare til sin Bestemmelse, opsætter jeg til en beleiligere Tid.

Deres oprigtige Ven o. s. v.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Paa Kjøbenhavns Bragerbro forevises to saakaldte Springere (Orca), hvilke af Fiskeren Jens Pedersen og Medinteressentere i disse Dage ere blevne fangne i Kattegattet, tæt ved Hornbek. Fiskerne forsikre, at de paa samme Tid saae over 100. De ligne Marsvinet og Vandhugget og ere sorte paa Ryggen, men hvidagtige under Bugen. De kaldes Springere af deres Færdighed at springe løst, det er op fra Vandet, dog ikke lige op fra Vandet, som Vandhugget, men fremad i Buestrøg. En eneste saadan Fisk kan sætte et heelt Sildbjerg i Urolighed, hvilket Fiskerne gjerne see, da derved Sildene desto bedre gaae i Garnene. Endskjønt Springeren skyder med utrolig Hastighed tæt forbi Garnene i største Mørke om Natten, og ofte kommer ansættende lige paa samme, er det dog meget sjeldent at den fanges deri. De to Anførte bleve fangede med en stor Krog, og ere begge af overordentlig Størrelse, især den ene, som er 4 Alen lang fra Hovedet til Rumpen, og 3 Alen 2 Tommer i Circumference, uagtet de i Almindelighed ikke pleie at være længer end $1\frac{1}{2}$ Favn. De ældste Folk i Helsingøer forsikkrede, da Fiskene bleve bragte der i Land, at de endnu aldrig havde seet dem af den Størrelse. Springeren kommer med Sildene, som er dens Føde, og paa Sundmøer i Norge fanges den med et dertil indrettet Springer-Vod. Dens Spæk giver godt Tran, som betales dyrere end anden Tran; fire maadelige Fisk give Spæk til een Tønde Tran, og Kjødet, som spises af fattige Folk, skal smage næsten som Svinekjød eller Marsvinets Kjød. Den er fosterfødende og Ungerne patte paa samme Maade som Landdyrene.

Een af de skjønneste Bygninger i Kjøbenhavn, afdøde Grosserer Berthelsens Gaard paa Nytorv, er i denne Tid til Auction. Den er bleven opraabt for 83,000 Rbdlr. S. V., men hidtil er kun budet 50,000 Rbdlr.

Pengemangelen begynder atter at blive følelig, og som en Følge heraf er Discontoen stegen.

I Følge offentlige Blade har den her paa Rheden liggende russiske Fregat, der egentligen skal bringe Storfyrstinde Annas Brudeskat til Holland, ogsaa tyve udvalgte smukke Heste ombord, hvoraf Keiser Alexander oversender sin Svoger Prindsen af Oranien ti og Regenten af Engelland de øvrige som Foræring. Naar Skibet har losset i Helvoet og Portsmouth, skal det gaae til Havre de Grace, for at afhente de Malerier, Keiseren har tilkjøbt sig af Galleriet i Malmaison. Ombord paa samme Skib vender ogsaa Prindsen af Broglio, der har tjent ved den russiske Garde, tilbage til sit Fædreneland.

Chinaskibet Antoinettes Ladning, som ved Auction bortsolgtes den 25, 26 og 27de September, betaltes saaledes: Bohe Thee, a 30 Pd. Thara pr. Kiste, fra 2 Rbdlr. 88 ß. til 3 Rbdlr. 69 ß. Pundet; Congo, a 20 Pd. Thara, fra 4 Rbdlr. 48 ß. til 5 Rbdlr. 56 ß.; Dito, a 22 Pd. Thara, fra 4 Rbdlr. 54 ß. til 4 Rbdlr. 64 ß.; Kampoy, a 22 Pd. Thara, fra 4 Rbdlr. 58 ß. til 4 Rbd. 69 ß.; Dito, a 20 Pd. Thara, fra 4 Rbd. 60 ß. til 4 Rbd. 72 ß.; Dito, a 30 Pd. Netto, 4 Rbd. 73 ß. a 4 Rbd. 78 ß.; Dito, a 12 Pd. Netto, 6 Rbd. 62 ß. a 7 Rbd. 56 ß.; Ziou Zioun, a 20 Pd. Thara, fra 5 Rbd. 23 ß. til 5 Rbdl. 32 ß.; Pecco, a 20 Pd. Thara, fra 9 Rbdl. 16 ß. til 10 Rbd. 84 ß.; Dito i Daaser a 1½ Pd. Netto, fra 21 Rbdl. til 24 Rbdl. 32 ß. Daasen; Thunkay, a 20 Pd. Thara, fra 5 Rbdlr. 12 ß. til 5 Rbd. 80 ß.; Hayson, a 12 Pd. Netto, fra 20 Rbd. 64 ß. til 21 Rbd. 64 ß.; Dito i Daaser a 1½ Pd. Netto, fra 35 Rbdl. 64 ß. til 40 Rbdlr. 16 ß. Daasen; Soulong, a 12 Pd. Netto, fra 24 Rbd. 48 ß. til 27 Rbd. 32 ß.; Dito i Daaser a 1½ Pd. Netto, fra 39 Rbdlr. til 40 Rbdlr. 32 ß. Daasen; Tchye, i Daaser a 2⅔ Pd. Netto, 68 a 72 Rbdl. Daasen; Dito, i Daaser a 1⅓ Pd. Netto, 38 a 39 Rbdlr. Daasen. (Forts.)

Mariboe, d. 26 Septbr. I Onsdags Eftermiddag den 25de Septbr., indtraf Hs. Durchl. Fyrsten af Hardenberg, med sin Gemalinde og Suite, til Grevesædet Hardenberg-Reventlau her i Lolland. Han var fra Dobberan seilet til Nyested, hvor han modtoges af hans Søn, Hs. Excell. Grev Hardenberg-Reventlau. (Mariboe Av.)



Odense, d. 27 Septbr. Extrakts Markedspriser vare, saavidt de endnu ere bekjendte, følgende: Sæderug solgtes for 17 Rbd., Byg for 8 Rbd. Tønden, Boghvedegryn for 4 a 4½ Rbdlr. Skjeppen, og Smør for 36 Rbd. Fjerdingen. — Sidstafvigte Tirsdag Aften omtrent Kl. 9 viste sig atter et mærkeligt Luftsyn her ved Odense. Luften blev nemlig pludselig saa oplyst, at det paa engang saae ud som Gaderne vare illuminerede eller den klare Dag. Meteoret varede henved et Minut inden det efterhaanden igjen forsvandt. Sandsynlig frembragtes det af en elektrisk Materie, da der samme Dag havde viist sig flere Tordensky er paa Himmelen. (Hempels Av.) — — Nogle Reisende, som paa Veien imellem Helsingøer og Hirschholm observerede dette Luftsyn, meddeler derom følgende: Til samme Tid som ovenmeldt viste det sig først som en Stjerne, der med et stærkt Lys udvidede sig mere og mere, hvorefter Luften ligesom skiltes ad, og udbredte et meget blændende Skin, saa man kunde see ligesaa godt, som ved høilys Dag; men, hvad der især var mærkeligt ved dette Luftsyn, var, at i de faa Minuter, det fandt Sted, var Luften saa overmaade varm, at nogle Kulsviere, som kjørte ad samme Vei, bleve holdende, og ikke mindre tilkjendegave deres Forundring end Frygt over den besynderlige Varme paa denne Tid.

Foruden den Mængde, der forhen er skrevet baade for og imod Berberisserne, leverer sidste Aarhuus Avis næsten et fuldt tættrykt Halvark med forskjellige Stykker i denne Anledning, af hvilken hele Mængde følgende synes at være det Vigtigste: I de 20 Aar, jeg har boet her i Randlev; har der i Haven ved Rodsteenseie, en halv Fjerdingvei fra denne Byes Mark, været en Berberis-Hække, 30 Alen lang og 4 Alen høi, i den søndre Ende af Haven, hvor den paa søndre og vestre Side omgives af Gaardens Mark. 6 Alen fra Hækkens østre Ende er en stor Dam, og desuden i Nærheden Enge og grønne Silger. Fra Hækken er fri og aaben Udtræk især for nordvestlige Vinde henad mod den tilgrændsende Randlev Mark. I al den Tid har hverken Rug eller andre Straasædarter taget Skade, enten paa Randlev Mark eller i Nærheden af Berberisserne. Ligeledes har der i Odder Præstegaards Have været Berberisser i 12

eller 13 Aar, uden at Rugen der har taget Skade. Ingen har altsaa her havt Aarsag eller Anledning til at anke paa Berberisser. Hvad jeg her har anført, er notorisk Sandhed, og kan, om det behøves, vorde juridisk beviist. — Slutningen, som deraf maa uddrages, overlader jeg til enhver fordomsfri Sandhedsven. — Randlev Præstegaard den 19 Septbr. 1816. — N. Blicher.

---

Forordning om udvidet Handelsfrihed for Island. (Slutning.)

§. 9. Dersom det befindes, at Skipperen paa noget fremmedt, ellers til Handel paa Island berettiget, Skib har overtraadt de i 7de og 8de §., for et saadant Skibs Handel, foreskrevne Regler, bør han bøde fra 50 til 100 Rigsbankdaler rede Sølv, hvilken Mulct af Øvrigheden paa lovlig Maade kan inddrives ved at lægge Beslag paa Skibet og at bortsælge, ved offentlig Auction, en saa stor Deel af Ladningen, som behøves til Mulctens Betaling. Af denne Mulct, som, naar Forseelsen igientages, erlægges med det dobbelte Beløb, tilfalder Angiveren ¼ Deel. Men de øvrige ¾ Dele tillægges Stedets Fattigvæsen.

§. 10. De fremmede Skibes Ladninger bør være overeensstemmende med den Forklaring, som derom er indført i de, Vedkommende meddeelte, islandske Beseilings-Passe og den, vedkommende Øvrigheder tillige forevisste, Cargaisonliste. Befindes det, at et fremmedt Skib medbringer andre, end de i Beseilings-Passet omforklarede Varesorter, kan Skibsrederen ei vente, at ham oftere forundes Tilladelse til at handle paa Island; ligesom Skipperen ogsaa, naar det i Særdeleshed maatte befindes, at Skibet enten aldeles ikke, eller blot for en Deel, indeholder den Tømmerlast, som i Beseilings-Passet er angiven, bør udrede i Mulct 5 Gange Beløbet af den Afgivt, som ved den urigtige Angivelse er besvegen. Denne Mulct, hvoraf Angiveren ogsaa nyder ¼ Deel, men de øvrige ¾ Deele tilfalde Vor Kasse, inddrives paa den foran bestemte Maade.

§. 11. Det paalægges Byfogden i Reikevig og de Sysselmænd, i hvis Embeds-Districter Handelspladse ere beliggende, at have et særdeles Tilsyn med, at de Fremmede holde sig denne Forordning, saavelsom de øvrige for den islandske Handel gieldende Anordninger, efterrettelige. Til bemeldte Vore Embedsmænd skal af ethvert fremmedt Handels-Skib, som anløber en inden deres Jurisdictioner beliggende Handelsplads, udredes 6 Rigsbankdaler i rede Sølv, som Skipperen erlægger, forinden Skibspapirerne, efter Forevisningen paa ethvert Sted, blive ham tilbageleverede.

§. 12. Saasnart et fremmedt Skib kommer tilbage fra Island, skal Skipperen aflevere det islandske Beseilings-Pas, der gielder ikkun for een Reise, paa fremmede Steder til den nærmeste af Vore Consuler, men i Vore egne Lande til vedkommende Toldbetiente, hvorefter Passet af dem uopholdeligen indsendes til Rentekammeret. Handler Skipperen herimod, kan Skibsrederen ei vente, at ham oftere forundes Beseilings-Tilladelse paa Island.

§. 13. Det Forbud, som indeholdes i Forordningen om den islandske Handel og Skibsfart af 13de Junii 1787, 2det Kap. 1ste §, med de i Island bosatte Kiøbmænds Handel paa fremmede Steder, med mindre de forud associere sig med et Handelshuus i Danmark eller Hertugdømmene, skal, for Eftertiden, være ophævet. Det tillades derfor enhver i Islands Kiøbstæder eller auctoriserede Udliggersteder bosat Handelsmand, som der har taget Borgerskab og vedbliver for sig og sin Familie at holde Dug og Disk, med egne, eller andre Vore Undersaatter tilhørende, Skibe, der ere forsynede med anordnet islandskt Søepas, saavel derfra at udsende Ladninger directe til fremmede Steder, som ogsaa, for egen Regning, directe fra fremmede Steder, at indføre Skibsladninger i Island.

§. 14. De i Island stadigen bosatte Handelsmænd, som derfra til fremmede Steder ville expedere Handels-Skibe, der ei ere forsynede med islandske Søepasse, udstædte igiennem Vort Rentekammer, skulle være forbundne til, for det Skib, som udsendes, at erhverve behørigt Søepas, hvilket kan skee ved at indsende de i Placaten af 7de Martii 1787 befalede Beviisligheder til Vor Stiftamtmand over Island, som er bemyndiget til derefter at meddele Vedkommende det forlangte Søepas, der gielder ikkun for een Reise, hvorunder Tilbagereisen ogsaa indbefattes, uagtet Skibs-

maatte have anløbet flere fremmede Steder. I øvrigt følger af sig selv, at, dersom Skibe afgaae fra Island til Steder, hvortil algierske Søepasse behøves, bør dermed forholdes for Eftertiden, som hidindtil.

§. 15. For ethvert af Stiftamtmanden meddeelt Søepas erlægge de Vedkommende 36 Rigsbankskilling Sølvværdie for hver Commercelæst af Skibets Drægtighed, hvilket Gebyhr indbetales hver Gang i Islands Jordebogskasse. Og bør Stiftamtmanden derhos aarligen til Rentekammeret afgive en Forklaring over alle de Søepasse, som af ham, i Følge foregaaende §. 14, maatte blive meddeelte.

§. 16. Saasnart et fra Island udgaaet Handels-Skib, som er forsynet med et af Stiftamtmanden meddeelt Søepas, ankommer til fremmede Steder, bør Passet af Skipperen forevises Vore Consuler sammesteds, og af dem paategnes, ligesom Søepasset ogsaa, naar Skibet, efter fuldendt Reise, kommer tilbage til Island, uopholdeligen bør afleveres til vedkommende Sysselmand og af ham indsendes til Stiftamtmanden, som derefter indsender det, tilligemed de for Passets Udfærdigelse modtagne Beviisligheder, til Vort Rentekammer, for der at vorde efterseet og casseret. Overbevises Rederen eller Skipperen nogen utilladelig Omgang med Søepassets Erhvervelse eller Brug, bør de paa lovlig Maade tiltales og bøde fra 200 til 2000 Rigsbankdaler Sølvværdie, som deles paa den i 9de §. bestemte Maade.

§. 17. Enhver af Vore Undersaatter, som expederer Handels-Skibe directe fra Island til fremmede Steder, skal, i Stedet for den ved Placaten af 18de Augusti 1786, §. 10, paabudne 1 Procent Afgivt, naar islandske Varer udføres fra Danmark eller Hertugdømmene til fremmede Steder, erlægge til Vor Kasse en Afgivt af 5 Rigsbankdaler rede Sølv for hver Commercelæst af det udsendte Skibs Drægtighed. Rederen, eller Skipperen paa hans Vegne, bør til den Ende, forinden Skibets Afreise fra Island, udstede og aflevere i Reikevig til Byfogden, men i de andre Steder til vedkommende Sysselmand, tvende ligelydende Anmeldelser, hvori forklares det udsendte Skibs Navn og Drægtighed, saavelsom til hvilket fremmedt Sted Skibet maatte være bestemt. Med disse Anmeldelser, hvoraf vedkommende Sysselmand uopholdeligen indsende den ene til Landfogden, bør Afgivten enten strax erlægges til Jordebogskassen i Island, eller ogsaa for sammes Beløb tillige afleveres en, paa et vederhæftigt Handelshuus i Kiøbenhavn, in triplo udstædt Anviisning, som derefter med trende forskiellige Skibsleiligheder tilstilles Vort Rentekammer, til hvilket desuden den anden Anmeldelse altid bliver at indsende.



§. 18. Naar de i Island stadigen bosatte Handelsmænd, for egen Regning og med de af dem fra Island udsendte Skibe, indføre Ladninger sammesteds directe fra fremmede Steder, skulle de nyde den samme Frihed for Told og andre Afgivter, som Vi, indtil videre, have tilstaaet Vore Undersaatters Handel paa Island i Almindelighed.

For det øvrige forbliver det ved de for den islandske Handel nu gjeldende Anordninger.

Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Givet paa Vort Slot Frederiksberg, den 11te September 1816.

Under Vor Kongelige Haand og Segl.

*Frederik R.*

---

### Kjøbenhavns Børs den 1 October.

Cours. Hamb. 2 M. 752, a vista 760. Amsterdam 2 M. 694, a vista . . London 2 M. 34½ Rbdlr. Spec. 765. — Specier solgtes til 45½ a 145¾ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 97 pr. 100; Oblig. 80. Norske Sedler 37. Svenske Sedler 11 Mk. — Disconto 8 PC.

---

### Rettelser.

I nogle faa Aftryk af forrige Numer, førske Pille, Lin. 4 nedenfra, staaer: Manipalationer læs: Manipulationer — og Lin. 2 nedenfra: Sonnambulismus, læs: Somnambulismus.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 80.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 5 October 1816.

## Om Nationaleenhed,

i Særdeleshed med Hensyn til det Spørgsmaal:

### Bør Hertugdømmene have en forskjellig Mynt fra Danmark, og bør al Fællesskab med Hensyn til Rigsbank-Forpligtelser hæves?

Af

B. Giørtz,

Sognepræst i Nustrup.

En Forfatter, der med et philosophisk Blik har overskuet Forordningen af 5te Januari 1813, og med Skarpsindighed vejet ethvert dens Bud, har sagt: "Det er et Problem, om ikke hele Fælledskabet mellem Danmark og Hertugdømmene med Hensyn til Rigsbank-Forpligtelser, nu Hertugdømmene ere traadte ud af Seddelcirculationen, helst burde hæves, imod at disse paa anden Maade overtog sig deres forholdsmæssige Andeel af Bankens Byrder, og hvorledes dette i al Fald paa den retfærdigste og for Kongens Undersaattere taaleligste Maade kunde skee" *). De offentlige Tidender have sagt os, at en Kongelig Commission i denne Henseende er anordnet for at undersøge denne vigtige Opgave. Denne Commissions Forhandlinger ere endnu tilhyllede for vore Blikke, ligesom Fremtiden allene bestemt vil kunne afgjøre, hvorvidt dens endelige Resultat vil lede til Gavn, ikke blot for Hertugdømmene, men for samtlige Kongens Lande. Men da ovenanførte Forfatter siger: det er Problem, saa kan der vel sættes et maaskee mod dette Problem, og tvertimod samme opkastes det Spørgsmaal: Om det vilde virke til Gavn for den hele danske Stat, om man i Stedet for at virke alt mere og mere til at befordre Nationaleenhed imellem Danmark og Hertugdømmene, slopper Baandet ganske, saa at Hertugdømmene i Henseende til Sprog, Lov og Myndt komme til at staae ganske isolerede fra Danmark? Eller: Skulde det være rigtigt, at Hertugdømmene have en forskjellig Mynt fra Danmark, og at al Fælledskab hævedes med Hensyn til Rigsbank-Forpligtelser?

En Stats Styrke bestaaer uden Tvivl deri, at der hersker Nationaleenhed i den, og at alle dens Lande betragte sig som Dele af et fælleds Heelt. Mangler denne Eenhed, vil den ene Provinds med Misundelse skue hen til den anden, som den mere begünstigede Deel. Med Misnøje vil den yde sin Skjerv til Statens almindelige Tarv, naar Fordelen ikke umiddelbar tilfalder den, men snarere en anden Deel. I Farens Øjeblikke vil den, om den kan, trække sig tilbage, og glemme Broderbaandet, der omslynger den med det Hele.

*) Etatsraad Ørsteds Betragtninger over Danmarks nuværende Pengevæsen. Kjøbenhavn 1815.

Egoistisk vil den allene sørge for sig selv, beraabe sig paa sine Privilegier og Rettigheder, og aabenlydt yttre sin Harme, naar den troer, at disse trædes for nær. En Stats samtlige Lande bør udgjøre et eneste Legeme, hvor alle dens Lemmer maae virke til et eneste Maal; uden dette er Statskraften lammet, og den vil ikke med Held kunne udføre noget vigtigt Nationalanliggende. Man erindre sig den bekjendte Fabel af den Romerske Historie: Om Maven og Lemmerne, som Menucius Agrippa holdte til Folket, der misfornøjet havde lejret sig uden for Byen og ikke vilde stride.

Antage vi som Hovedmaal for enhver Stat, eller maae vi ansee det som den almindelige Villie for ethvert Selskab, der forener sig tilsammen, at hvert enkelt Individ, og, som en Følge deraf, det Hele, skal opnaae den højst muelige Fuldkommenhed, saa maae ogsaa den Lov, som behersker dem være lige for Alle; thi da denne ikke er andet end den almindelige Villies Yttring, lader sig ikke nogen Afvigelse tænke herfra. En Grundregel for enhver velordnet Stat bliver da unægtelig denne: at alle dens Individer bør staae under een Lov, som bør være lige for Alle; eller i en velordnet Stat bør Loven give alle Borgere Lighed.

Ophører denne Lighed, gives Enkelte Forrettigheder frem for Andre, eller tillader Loven Nogle visse Friheder og Rettigheder, hvis Udøvelse den forbyder Andre, da taber Staten sin Eenhed. Det Heles uadskillelige Vel bliver da ikke hver Enkelts.

Bestaaer derfor en Stat af flere Dele, hvoraf enhver Deel eller Provinds har sin særskilte Lov, som saa lettelig bliver Tilfældet, naar den enten ved voldsomme Anmasselser river nye Dele til sig, eller paa anden Maade indlemmer heterogene Dele i sit Legeme, da taber den sin Eenhed og med samme sin indvortes Kraft og Selvstændighed. Den tilkommende Deel eller Provinds, saalænge den ikke ved en fælleds Lov smeltes sammen med Moderlandet, vil stedse betragte sig isoleret, og ikke ansee sig i egentlig Forstand som et Lem af det hele Legeme, og derfor heller ikke uden nødtvungen yde Sit til Statens indvortes Kraft og Selvstændighed.

I de fleste Kontrakter, hvorved Lande afstaaes eller overdrages, gjøres det sædvanlig til en



Forpligtelse for de erhvervede Landes tilkommende Regjeringer, at bestyre dem efter deres gamle Love og Privilegier. Men lægges derved ikke en uoversitigelig Hindring i Vejen for at nationalisere slig en Provinds, da den adskilt fra det Hele ved sin indvortes Forfatning maaskee aldrig vil lære at forbinde sin Interesse med det Heles? Aarhundreder kunne forgaae og Nationaleenheden bevirkes alligevel ikke. Det samme er Tilfældet, naar enkelte Klasser af Folket have udelukkende Forrettigheder. Hvor der ingen almindelig Villie er, siger Rousseau *), der opkommer imellem det Hele og een af dets Dele et Forhold, der gjør dem til tvende forskjellige Væsener, hvoraf Delen er det ene, og det Hele, — denne samme Deel fraregnet — det andet: Men det Hele, en vis Deel fraregnet, er intet Heelt, og saalænge dette Forhold vedbliver, er der ej mere noget Heelt, men to ulige Dele". Skulde det ikke ogsaa være en Følge af slig en Forfatning, hvad Erfaring til alle Tider saa kraftig har bekræftet, at den begunstigede Deel stedse vil beraabe sig paa sine Forrettigheder, stedse vil med al sin Kraft modsætte sig ethvert Nationalanliggende, hvor gavnligt det end maatte være for det Hele, og hvor meget end Billigheden til Statens Borger-Lighed maatte tale for det, naar det angriber denne Deels Privilegier, og saaledes svække Nationaleenheden og med samme Statens indvortes Kraft og Selvstændighed.

Enhver Stat bør derfor lade det være sig magtpaaliggende at fremvirke Nationaleenhed i alle dens Dele. Ingen særskilt Deel maae være privilegeret paa det Heles Bekostning, men der maae herske Lighed imellem Statens samtlige Borgere. Een almindelig Lov maae være gjeldende for det hele Statslegeme; thi i modsat Tilfælde udgjør det ikke eet Legeme, som har fælleds Interesse, men heterogne Dele, som søge deres egne private Fordele paa det Heles Bekostning, og da er det Hele svækket i sin Kraft til at udføre noget stort Nationalanliggende.

Naar vi derfor tænke os en oprindelig Stat,

*) Om Selskabs Foreningen af J. J. Rousseau, 2. B. 6. Kap.

hvor Flere frivilligen forene sig tilsammen, for at udgjøre et fælleds Selskab, maae vi nødvendigen forudsætte denne Betingelse: At Loven maae være lige for Alle. Men ligesaa nødvendig maae vi ogsaa tænke os sligt et Selskabs Sammenbindelse ved et Nationalsprog. Sprogenes Forvirring, hedder det, forhindrede Taarnbygningen i Babylon, og hvor let indsees det ikke, at forskjellige Sprog nødvendigen maae forhindre Nationaleenheden og at denne Forskjellighed stedse vil frembringe en unaturlig Frastand imellem de enkelte Dele, som skulde udgjøre et Heelt.

Hvor en Omstændighed, som f. Ex. Forskjellighed i Sprog, hindrer to Nationer i et Land at blande sig imellem hinanden, der vil de i nogle Aarhundrede beholde forskjellige, ja endog modsatte Sæder, siger Hume *). Sproget er det, som forbinder Mennesket med Mennesket. Sproget er det ligeledes, som forbinder Nationer med Nationer, og bevirker deres Eenhed. Særskilt Sprog derimod støder Menneskene fra hverandre, hindrer det almindelige Samqvem, og lægger Baand paa fælleds Handel. Det, som især sammensmelter forskjellige Folk til eet, er at de nedsatte sig iblandt hverandre og optage hverandres Sæder; men hvilken Hindring lægge ikke de forskjellige Sprog her i Veien?

Er det i Almindelighed ovenfra, at Tonen angives, som den hele Masse af Folket tager til Mønster, saa falder det af sig selv i Øjnene, at saalænge en enkelt Deel af Staten har sit eget Sprog forskjellig fra det Hele, saalænge vil ogsaa de, som angive Tonen stedse holde det isoleret. Embedsmændene ere især de, som virke paa det hele Folk. Disse maae for Sprogets Skyld tages af den enkelte Deel, og deres Forkjerlighed for samme vil stedse virke ufordeelagtig imod det heles Eenhed. Drages end Enkelte ind i Moderlandet, de ville dog alligevel stedse slutte sig til hverandre, de ville indbyrdes tale deres Fædrenesprog og saaledes stedse vedligeholde deres Forkjerlighed for deres Fødeprovinds paa det Heles Bekostning.

*) David Humes blandede Skrifter, 4de Deel pag. 337, tydske Oversættelse 1756.



Indlemmer derfor en Stat en fremmed Provinds i sit Legeme, bør den fortrinligen arbeide paa, for at frembringe Eenhed i det Hele, at indføre i samme Moderlandets Sprog *). Den maae til den Ende ophæve enhver Hindring, som kan standse den fælleds Handel. Den ene Deel af Staten maae ikke have noget Fortrin frem for den anden, men uhindret maae den ene Dels Produkter og Frembringelser kunne gaae ind i den anden. Den maae i den acqvirerede Deel overalt udstrøe Embedsmænd af Hovedlandet, som kunne medbringe dets Sprog og dets Sæder, for at kunne bevirke Nationaleenhed. Den maae, søge saa vidt som muligt, at indføre Hovedlandets Sprog ved den offentlige Undervisning og stræbe efter, at det kan bruges i alle offentlige Akter.

Det kan vel være, at disse Midler i Førstningen ville foraarsage Misfornøielse; men skal Lægen holde sit Medikament tilbage, fordi det smager Patienten bittert? Hvad der i Førstningen var bittert, bliver snart taaleligt og ofte varer det ikke længe, forend man neppe merker dets Bitterhed. Paa denne Maade og ved flere til samme Øiemed sigtende Midler, vil den acqvirerede Deel efterhaanden smelte sammen med det hele Legeme og Nationaleenheden befordres. Anvendes derimod ikke disse eller andre lignende Midler, som sigte til samme Maal, kan en Stat, ved at indlemme heterogene Dele i sit Legeme, vel forstørre sig; men den vil ikke vinde i indvortes Kraft i samme Forhold, som den vinder i Udstrækning, den vil maaskee i Henseende til Nationalkraft snarere tage af.

"Statslegemet, saavelsom det menneskelige

*) Da Franskmændene i Aaret 1808 laae omkring i Hertugdømmene, gjorde man sig der Umage for at lære saa meget af deres Sprog, som i det mindste udfordredes til at kunne gjøre sig forstaaelig ved den daglige Handel. Havde deres Ophold varet længere i Landet, vilde muligen dette Sprog ogsaa mere have udbredt sig. Kunde man deraf ikke uddrage den Slutning: at Militaire, ikke af Provindsens Indfødte, men af Hovedlandets Børn, som ikke engang kunne tale det fremmede Sprog, vilde være et virksomt Middel til at udbrede dets Sprog i den acqvirerede Deel?

Legeme, begynder at døe fra dets Fødsel, siger Rousseau, og indslutter i sig selv Aarsagerne til sin Undergang. Men saavel det ene som det andet kan have en Forfatning, der er mindre og mere stærk og beqvem til at vedligeholde samme en længere eller kortere Tid. Menneskets Forfatning er Naturens, Statens er Konstens Værk. Det beroer ei paa Menneskene at forlænge deres Liv, men det beroer paa dem at forlænge Statens saa meget som muligt, ved at give samme den bedste Grundforfatning, som den kan have. Den bedst indrettede Stat maae ophøre, men sildigere end en anden, dersom ingen uforudseet Hændelse bevirker dens Undergang for Tiden *)." Denne Sætnings Sandhed befæster alle Tiders Historie; ingen Stat er evig, og ligesom de gamle Stater ere opløste, saa vil ogsaa de nyere blive det. Men i Staten selv og dens Forfatning kan Spiren ligge til dens tidligere Opløsning. Nationaleenheden er Livs-Principet, hvor dette fattes, kan et Land vel for et Øieblik fremstille Synet af et kraftfuldt Liv, men denne tilsyneladende Kraft kan letteligt sløves.

Vel kan saavel Oldtiden som Nytiden opvise Exempler paa konfoedererede Stater, som have viist en stor Nationalkraft til en vis Tid. Men denne Nationalkraft var kuns et Blus som snart forsvandt. Hvor udmærket store stode ikke Grækenlands Stater efter den Salaminske Seier? Men hvad Nationalkraft udviste de, da den ærgjerrige Philip af Macedonien paalagde dem Aaget? Uden at tale om, at fordi der ikke var nogen Nationaleenhed iblandt dem, sønderslede de sig selv; men de forglemte, endog i det Øieblik, da denne ærgjerrige Fyrste vilde paalægge dem Aaget, at de, som eet Folk, burde ved fælleds Kraft have hævdet deres Frihed og Selvstændighed.

Da Hertugen af Alba oprettede sin Blodret i Nederlandene, opstod de forenede Nederlandes Republik, og ytrede en Kraftstorhed, der opvakte Beundring. Denne Republik viste, siger en Historieskriver, i en Krig, der varede i firesindstyve Aar, den heroiske Kjerlighed til Frihed, som med Glands

*) Selskabs Foreningen af J. J. Rousseau, 3. B. 11te Kap.



havde fornyet det gamle Grækenlands Under *). Men hvilken Contrast fremviste dette Land i det attende Aarhundre mod hvad det var i det syttende! Og mon ikke Grunden til den Splid, som søndersled det, og den svage Modstand, det i den senere Tid udviste mod fremmed Magt, laae i dets Statsforfatning? Hvor fælleds Interesse, der sammenknytter alle Dele til et heelt Legeme, mangler, der vil vi heller ikke øine nogen stor Nationalkraft. Hvad Frankerige gjorde i Revolutionens Dage er almindelig bekjendt. Men hvor søge vi Grunden dertil uden i Nationaleenheden! Vare hine Love, som ophævede Standernes Ulighed og forbandt Alle med lige Rettigheder under een almindelig Lov; vare hine Love, som gjorde det hele Rige til een eneste udelelig Stat ikke gangne forud, det vilde da uden Tvivl neppe have kunnet kjæmpe næsten mod samtlige Europas Magter.

Ogsaa Spanien stred nyligen for Frihed og Uafhængighed, men udviste ogsaa dette Folk den samme Kraftyttring af Nationaleenhed? Dersom ikke Engeland saa kraftigen havde virket for det, dersom ikke saa mange fremmede Magter havde angrebet dets Fiende med forenet Kraft, det vilde da formodentlig have bukket under, og det fordi her var ikke nogen fælleds Nationalinteresse, som sammenbandt det Hele.

Spaniens forrige Konger, saavel af østerrigsk som fransk Stamme, havde aldrig arbeidet paa at forene dette store Riges samtlige Provindser til et Heelt, og at sammenknytte det ved een almindelig Lov. Følgen heraf var, at de forskjellige Folk, hvoraf dette Rige bestaaer, aldrig hørte op at føle sig, som Biskajer, Arragonier, Catalonier, Castilier, Andalusier, Valentier o. s. v. og at forsvare deres særdeles Forfatning og Love paa Bekostningen af det hele Riges nødvendige Eenhed. I det Øieblik, da den sande Nationaleenhed skulde have udviist sig udmærket, viste sig i dets Sted kuns den Forskjelligheds Aand, som i Aarhundrede havde været enhver Provinds egen, en Aand, som fordi den virker enkelt, lammer Eenhedens Kraft.

*) Millotts Verdenshistorie 9 Deel, danske Oversættelse Pag. 263.

Saaledes dannede der sig i Aaret 1808 en saa kaldet Central-Junta, som vilde bestyre dette Riges samtlige Anliggender ved Provinsialjuntaer. Men den samme Aand, som under de forrige Dynastier havde adskilt den ene Provinds fra den anden, varede ved, og i det enhver Provinsialjunta vilde bestaae for sig selv, gaves der ingen almindelig Villie, som besjælede det Hele, og forenede alt under en Kraft *). Og saaledes kan en stor Nation være svag i det Øieblik, den skal vise Nationalkraft, naar der blandt dens forskjellige Dele ikke hersker Nationaleenhed.

De Regentere altsaa, som have havt Nationaleenhed for Øine i deres Statsbestyrelse, fortjene derfor i denne Henseende at roses. Det er ogsaa af den Aarsag, at Montesqvieu opkaster sig til Alexanders Lovtaler. Man har, saa siger han, talt saa meget om hans Tapperhed; lader os ogsaa tale om hans Forstand og Forsigtighed. Han modstod dem, som vilde, at han skulde behandle Grækerne som Herrer og Perserne som Slaver. Han tænkte allene paa at forene begge Nationer, og at ophæve Forskjellen imellem det erobrende og det overvundne Folk. Han antog Persernes Sæder, for ei at gjøre dem forsagde ved at lade dem antage Grækernes. Derved vandt han ikke allene Darii Gemahl og Moders, men ogsaa alle Persernes Kjerlighed. Derfor sørgede de saa meget over ham, og hvor fremviser Historien en Erobrer, lig ham, der er bleven begrædt af alle de Folk, han har undertvunget? Han tog sig Hustruer af det Folk, han havde overvundet; han vilde, at hans Hof-Folk skulde gjøre ligesaa, og de øvrige Macedonier fulgde dette Exempel *).

(Fortsættes.)

---

*) Staatsgeschichte Europas von der Abreise Napoleons zum Armee in Spanien, bis zum Wiener Frieden. Tübingen 1811.

*) Esprit des Loix 2 Deel, 10 Bog, 13 Kap.

---



## Nyt i Kobberstik-Konstens Rige.

Da man er temmelig forvisset om, at der endnu ei existerer mere end eet Aftryk af det i Aar i Dresden udkomne berømte Kobberstykke: la Madonna di S. Sisto di Rafaello, tegnet af Mad. Seidelmann, stukket af den i Aar for tidlig for Konsten afdøde Professor Friedrich Müller, saa troer jeg at gjøre saavel Konstens Dyrkere, som Yndere, en Tjeneste med at gjøre dem nærmere bekjendt, saavel med denne Frembringelse, som Konstprodukt, som ogsaa at anstille nogle artistiske Betragtninger over dette sjeldne Arbeide, der gjør Kobberstikkeren saa uendelig megen Ære, og som sikkert vil berige den Konsthandler, der nu har samme i Forlag.

Maleriet, i det Kongelige Dresdenske Gallerie, af Raphael, er noksom bekjendt og beskuet; jeg taler derfor ei om Kompositionen, kun at Stykket indeholder Marias Forklaring, svævende i Skyer med Barnet Christus i Armene, omgiven paa den ene Side af en knælende Pave, paa den anden af den hellige Barbara, ligeledes knælende. Neden til sees det halve Legeme af tvende Engle, og en Myriade af Englehoveder omgive Maria i Baggrunden. Naar man seer dette Kobberstykke, maae man beundre, til hvilken Grad af Sandhed, Styrke, Skjønhed, det er mueligt, denne Konst kan have sig. Alting runder sig, løber som en Støbning smeltende sammen, og der er, at jeg skal benytte mig af det for Kobberstik-Konsten ellers saa fremmede Ord, Kolorit i dette Stykke. Traktationen er, i alle Dele, omendskjøndt fuld af Styrke, dog delikat, blød og forsmeltende. Den hellige Barbaras, Pavens, og de tvende nederste Engles Hoveder, ere hver i deres Art usigelig udtryksfulde, og Englehovederne især fulde af barnlig Ufyld og Ynde. I Marias Hoved og Barnets derimod, ere endeel Partier holdne i stærk Skygge, især er den udmærkende stærk i Sammenføielsen af begges Hoveder. I Alt hvad der er Drapperie, Marias Slør undtagen, synes der at være megen Sværhed og Tunghed; men maaskee dette efterhaanden, paa senere Aftryk, vil tabe sig, og kun er saa kjendeligt paa de første, af hvilke dette er et. Den klare Baggrund af Englehoveder er sjelden i sit Slags, og det er ei let fatteligt for Uindviede i Konsten,

hvorledes Konstneren, med saa stor Bestemthed og Sikkerhed, har kunnet vedligeholdt Konturerne af disse Hoveder saa rene og bløde, da de dog yderligere ere overdragne med Tver-Linier, som give dem Anseende, som om der var dragen et fiint Forhæng af Merlin over dem, og saadant dog ei løber i hinanden, men staae tydelige og klare hver for sig.

Dette Aftryk, som tilhører Hr. Sekretær Fick, har han hensat i det Moltkiske Malerie-Gallerie, hvor saavel Kobberstik-Kunstens Dyrkere, som Yndere, nøiagtigen kunde beskue det, paa den Dag og de Timer, Galleriet sædvanlig er aabent. Det er af Vigtighed for de Konstnere, der dyrke denne Green af Konsten, at undersøge dens høiere Frembringelser, gjøre sig bekjendte med dens Fremskridt, og derved at uddanne og forædle deres Talent; det er af Vigtighed for Kjøbenhavn, dets Konst-Akademie, og dets Elever, at Kobberstik-Konsten havde der mange flere af dens hældige Dyrkere, da Stadens Beliggenhed gjør Afsætningen af denne Konstes Producter, der ogsaa her kunde blive en ej ubetydelig Næringsgreen, langt lettere, end andre Stæders, hvorfra Transporten er mere besværlig og byrdefuld, men som dog høster stor Fordeel deraf. Man glemme ej, hvad Boydel engang med sin Kobberstik-Entreprise indbragte for store Summer til Engelland, eller hvad det flittige og industriøse Nürnberg og Augsburg aarlig endnu herfor trækker fra Udlandet. Endog her hos os have disse Stæder sine Udsendinge med deres, endog ofte maadelige Vahre, i Stedet for de hos dem fra os burde have Kobberstykker til Salg. Vi ere i den Henseende noksom forsynede med gode Malerier, kun mangle vi en Boydel, der forstod at sætte Maskinen i Gang.

N. H. Weinwich.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Foruden Sommertheatret paa Vesterbro have vi nu ogsaa faaet et Marionettheater, som Vedkommende kalde mechanisk Theater af Konstfigurer. Man opfører der Lystspil med og uden Sang, saakaldte Balletter med Dukker, og til Slutning Efterspil af Personer. Dukkerne gjøre deres Sager ret godt, men Personernes Spil er kun saare maadelig. Theatret er i det thottiske Palais; og hidtil har Tilløbet været meget stort. Kjøbenhavnernes Lyst til saadanne Forlystelser er stegen i den Grad, at der en Aften i forrige Uge, uagtet der blev spillet paa det store Theater, paa Marionettheatret og paa Sommertheatret ikke var en eneste Billet tilovers paa nogen af Stederne. — Hvad Marionettheatret angaaer, da vare Marionetter allerede bekjendte hos Grækerne og Romerne; thi baade Herodot, Xenophon, Aristoteles og fl. omtale Træfigurer, der sættes i Bevægelse med Traade o. s. v. I nyere Tider have Marionetspil vundet stort Bifald i Frankrig. En fransk Tandlæge i Paris, Brioche, bragte dem i Midten af det 17de Aarhundrede, til end større Fuldkommenhed. Allerede 1764 gaves i Paris en Marionet-Opera, der vandt stort Bifald. I Tydskland gives saadanne Marionettheatre, der deels ved deres mechaniske Færdighed, deels ved deres drøie, men ægtcomiske, fra det virkelige Liv hentede Loier, more, endog en dannet Almeenhed. Omreisende Marionetspillere indfinde sig gjerne paa Messerne 2c.

Ved Auctionen over det fra Bengalen hjemkomne Skib Marias Ladning, den 3 d. M., vare Priserne: Bomuld 13 Mk. 12 ß. a 14 Mk. 4 ß. Pundet, Sukkere 71 a 72 ß., Sago 6 Mk. 13 ß. a 6 Mk. 15 ß., Riis 34 Rbdlr. a 35 Rbdl. 64 ß. pr. 100 Pd., Ingefær 8 Mk. 1 ß. a 9 Mk. 9 ß., Gurkemeye 53 a 57 ß., Java Caffe 7 Mk. 6 ß. til 7 Mk. 8 ß., Mocca Caffe 9 Mk. 8 ß. a 10 Mk. 13 ß., guult Schellak 17 Mk. 2 ß. a 19 Mk. 1 ß., brunt dito 9 Mk. 4 ß. a 9 Mk. 9 ß., Tamarinder 72 a 86 ß., Batavia Arrak 16 Mk. 8 ß. a 18 Mk. 2 ß. Potten, Indigo 9 Rbd. 32 ß. a 11 Rbd. 72 ß. Pdt., Snørrottinger 38 a 40 ß., Calliaturtræ 18 Rbd. 16 ß. pr. 100 Pd.; med Tillæg af 5 PC. Told, Caffe og Arrak undtagen, der er solgt til Udførsel, og desuden af det Hele $\frac{1}{5}$ PC. Fattigpenge.

Aalborg. Den 20 Septbr. holdtes det sædvanlige Marked i Nibe og begunstigedes af et Veir, vi ikke mindes at have havt skjønnere, selv i den svundne Sommers blideste Dage. Derfor var det ogsaa usædvanlig stærk besøgt, et alene af Omegnens nærmeste Beboere, men tillige af mangfoldige

Aalborgensere. Og dog kan Man ikke sige, at Markedet var stort med Hensyn til Handel og Vandel. Adskillige af Galanteriehandlere fik vel neppe deres Reise betalt. En af dem havde medbragt en Deel Kobbere, hvis Hovedgjenstande vare Venus og Cupido i de piquanteste Attituder. Man kom, saae dem og gik bort. Ingen fandt sig beføiet til at kjøbe malet Kjerlighed i dyre Domme, vel vidende, at Man kan have den virkelige for langt bedre Kjøb. Træ- og Jord-Frugt var der fuldt op af. En Skjeppe umoden, nedfaldne Æbler udbragtes i fem Rigsbankdaler. Sædekornet stod imellem 18 og 24 Rbd. pr. Tønde. Paa sidste Hobroe Marked kjøbtes det for 16. Sammesteds vare ogsaa Hestene overordentlige lette. Sildefiskeriet i Nibe, denne uudtømmelige Velstands Kilde, er for dette Efteraar begyndt, men da de endnu falde sjeldne, betales de overordentlig dyrt. For en Oel gives 18 a 20 Mark: ellers er den almindelige Priis 3 a 4. Veien til Nibe, der tilforn paa sine Steder var meget slet, er nu ganske istandsat. (Aalborg Av.)

Mandagen den 23 September og følgende Dage afholdtes dette Aars offentlige Examen i Slagelse lærde Skole, til hvilken at overvære som overordentlige Censorer, adskillige Byens og Omegnens Videnskabsmænd vare indbudte, ligesom tillige Disciplenes Fædre og Værger, samt Byens Embedsmænd og andre Honoratiores, som Tilhørere at bivaane. Efter i denne Examen at være prøvede, indsendtes til, ved Universitetet at underkaste sig Examen Artium, Disciplene, N. J. Struer, en Søn af Pastor Struer i store Fuglede, og A. D. Dinesen, en Søn af Justitsraad Dinesen paa Kragerupgaard. Det af Rector Vithusen forfattede Indbydelsesprogram var en dansk metrisk Oversættelse af Persius, 2 Satire, med forudskikket Undersøgelse paa Latin om det mens bona (gode, retskafne Sindelav) Digteren i Satiren opmuntrer til. (Slagelse Av)

Slagelse, d. 3 October. Vil man overbevise sig om, hvor skadeligt og hensigtsstridigt det er, at beplante Landeveie med Træer, saa har man blot nødigt, at gjøre en Tour op ad Veien fra Slagelse til Nestved, forbi det forrige Antvorskov Slot, hvor Veien dreier af og hvor Træerne ret staae i en frodig Vært; de beskygge Veien og gjør den



mørk og melancholsk, hindre den fra at tørres, saa at den er vaad og tung, naar hele den øvrige Deel af Veien er tør og let at kjøre. Desuden hvormeget betage ikke Alleer paa Landeveierne Udsigten? Hvormeget trætte de ikke i Længden ved deres Eensformighed? (S. Bl.)

Mariboe, den 30te September. Hs. Majestæt Kongen har i denne Tid allernaadigst skjænket til Provindsialbogsamlingen i Mariboe et Exemplar af det Kongel. Mynt- og Medaille-Kabinet og et Exemplar af Værket over de antique Mynter. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 28de September. Fra den 20de til den 28de September ere følgende Skibs-Capitainer ved Nakskovs Toldcontoir ind- og udclarerede: A. Larsen med Hvede til Kjøbenhavn. Andersen med Flyttegods til Kjøbenhavn. J. Thorsøe til Königsberg, baglastet. R. Jensen fra Stockholm med Jern og Fjelle. H. A. Brandt fra Rostock med Salt. — Alle hjemmehørende i Nakskov. — J. Bøye fra Flensborg med Brændeviin og Muursteene. Jens Brandt til Flensborg med Byg. — Begge hjemmehørende i Marstall. Ole Larsen af Nykjøbing til Flensborg, baglastet. (S. Bl.)

Wordingborg, den 29de September. I Omegnen ved Wordingborg er i denne Sommer sielden indtruffen Tordenveir. Dog har den slaaet ned tæt ved en Mølle, 1 Miil fra Wordingborg, men ingen Skade gjort. Iøvrigt har Veiret været saare ustadigt; men ved det i den senere Tid indfaldne gode Veir skal dog de fleste Landmænd her i Sjælland have faaet høstet den meste Sæd. — Efter Forlydende udvider Wordingborg sig meget, ved at forskjønne dens Steder. Rytterstalden er i Aar, ind- og udvendig, saavel med Tag, som Tømmerarbeide, Muurarbeide og Stenebrolægning, sat i prægtig Stand. Ligesaa lader og Byen bekoste en nye Sprøite, med Behør, begge Dele koster 3600 Rbd. — Byrde nok for saa liden en Bye, men begge Dele var nødvendig, og det Borgerne trøster sig ved, er, at de har faaet en kyndig Brandinspecteur, ligesom andre, der i dette Fag haver Commando. — En Skomagersvend, som, formedelst ei at have behørigt Pas, og tillige mistænkt for Tyverie, var indsat i Wordingborg Arrest, fik forleden paa en snild Maade Leilighed til at smøre Haser, men blev et par Dage derefter,

igjen paagreben og sat under streng Bevogtning. (S. Bl.)

Randers, d. 23de Septbr. Iaftes indtraf her følgende: Gartner Bursches Kone gik et Ærinde op paa et Kammer i 2den Etage. Aldrig saasnart var hun kommet derop før der hørtes nogle saa gjennemtrængende Jammerskrig, at Naboer og Gjenboer, frygtende for Ildløs, stimlede sammen paa Gaden. Nu hørtes ynkelige Skrig af Flere tilligemed Accompagnement af en pibende Hundelyd. Pludselig styrter et Menneske ud af Gadedøren med den hylende Hund i Hælene; denne fik et Spark og Mennesket undkom. Strax efter saaes Gartner Bursche i Døren i Nathabit med dragen Sabel i Haanden. Sammenhængen var denne: Konen var, som sagt, med Lys i Haanden gaaet ovenpaa, hvor hun i en Krog af Værelset havde seet et Menneske og i sin Angst udstødt et høit Skrig. Denne springer frem, slukker Lyset, giver Konen nogle Stik i Ansigtet af et skarpt saarende Instrument, river Klæderne løse om hende og endelig kaster en stor Stige paa hende. Konen besvimer; flere Fruentimre komme til, Lyset slukkes atter og Mennesket undkom. Alt dette havde vistnok været forebygget, hvis ikke Husets troe og aarvaagne Hund, som alle dens Kammerater i Randers, havde været lagt en Rem om Snuden, hvorfor den hverken kunde gjøe eller bide. Flere ville vistnok følge denne dristige Tyvs Exempel, og daglig høre vi jo Garn, Kjøkkentøi ic. blive borte. Det lader sig derfor befrygte, at jo mere aarvaagent Politiet er med at lade Munden lukke paa Hundene, jo mere vil Tyve og Spitsbuber sætte deres Aarvaagenhed paa Prøve.

(Aarhuus Av.)

I No. 47 af Skilderiet findes et Stykke med Overskrift: "Om det ublide Veirligt", hvori Forf. søger at bevise, at vort Clima i nyere Tid meget har forandret sig. Mod disse, paa physiske og historiske Jagttagelser byggede Ytringer, fremtraadte een af vore Kjøbstædsaviser med intetsigende Modgrunde, og troede derved at kuldkaste dem. Det glæder derfor Forfatteren af hiint Stykke i Skilderiet, at finde sine Meninger stadfæstede af en sagkyndig Mand, Hr. Kammerraad Just i Viborg, der i 27 Aar har været Agerdyrker. Denne forsikkrer nemlig i sit Svar til Hr. Pastor Hansen i Todberg, i Anledning af Berberissestriden (see S. Hempels Avis Numer 131): "At vort Klima her i Danmark, i de sidste 25 til 30 Aar har forværret sig kjendelig. Jeg har f. Ex., siger han, havt Bønder for en 26 Aar siden, der saaede Havre sidst i Februar, begyndte at slaae paa Græs med Rimelighed i April, saaede Byg sidst i April, høstede Kornet først og midt i August, og havde Vintersæden lagt inden 29 Septbr. Marts Maaned var da tør og temmelig blid, April fugtig, Maj havde en Foraars- og Sommervarme, som Man nu neppe har i Juni. Hundedagene vare gruelig hede; August, Torden fraregnet, meest tør, og i Septbr. havde Man vedholdende tørt og smukt Veir. Vel var det taaget; men Vinden bidrog meget til, at hindre dens Skadelighed. Derimod var October regnig, og i Novbr. begyndte Snee og Frost. Jeg har dog selv saaet Rug den 12 Novbr. efter Gjøde, som jeg ikke fik afharvet for en stærkfaldende Snee — og den blev den bedste jeg nogensinde avlede, skjøndt Marken var kold — og Rugen ikke kom op før i Jule-Dagene. Novbr., Decbr. og Januar vare da vore rette Vintermaaneder, og sidst i Februar begyndte allerede Tøen og Foraarstaagen at jage Sneen bort. I de Tider og med saadanne mere tørre end vaade Sommere, har jeg ikke hørt noget om Rust. Det er derfor høist rimeligt at antage, at Lufttemperaturen, der nu her til Lands har forvandlet sig fra ovennævnte Veirligt til Vinter i April, Slud og Nattefrost i Maj, kold Regn og Taage i Juni, liden Varme og megen Regn i Juli og August, mørk Septbr., Regn og Taage Octbr., Novbr. og Decbr. og først ret Vinter i Januar, Februar og Marts, kan volde Rug og andre Kornsorter den Rust, Berberisserne nu skal have Skylden for, hvad enten de ere i de rustbefængte Egne eller ikke."



---

Kjøbenhavns Børs den 4 October.

Cours. Hamb. 2 M. 757, a vista 765. Amsterdam 2 M. 698, a vista 704. London 2 M. 34⅔ Rbdlr. Spec. 765. — Specier solgtes til 45¾ a 46 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 95 a 96 pr. 100; Oblig. 80. Norske Sedler 36½ a 37. Svenske Sedler 11 Mk. 4 ß. Disconto 8 PC.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckers Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 81.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 8 October 1816.

## Om Nationaleenhed, o. s. v.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Iblandt de Beherskere i de nyere Tider, hvis Værd, som Regent, er forskjelligen bleven bedømt, staaer Keiser Joseph II. Men er den Dom, Montesquieu har fældet over Alexander, ikke partisk, saa fortjener ogsaa Joseph i denne Henseende vor Lovtale. Hans store Idee var, at forbinde alle sine Stater ved een Lov, een Interesse, een Skattebestyrelse, eet Hovedsprog, een Nationalaand. En stor Tanke. Men, — saa dømmer en Forfatter om ham — uudførlig for een Mand, uden Tvivl uudførlig i alle Henseender og under alle Omstændigheder *). At Keiser Joseph ikke udførte sin store Idee er bekjendt; men ligesaa bekjendt er det og, hvor lidet Tidsomstændighederne vare ham gunstige. Man kalde derfor ikke denne hans Idee uudførlig i alle Henseender og under alle Omstændigheder. Ligesom samme Forfatter ogsaa synes at misbillige, at han gav Gallizien og Lodomerien samme politiske Forfatning som de tydske Arvestater og berøvede dem derved deres Selvstændighed. Er Beviis paa **) — saa siger han — hvor dybt denne Nation har været nedsjunken i Barbari og Trældom, og tillige et Bevis for Nødvendigheden af denne Reform, men ingen Undskyldning for Josephs Fremgangsmaade.

Kan den Slutning være rigtig: at skjøndt Reformen var nødvendig, fortjener Joseph dog Daddel? Indsaae denne store Regent, at Nationaleenheden er det, som sammenknytter et Statslegeme, da havde han unægtelig fortjent Daddel, om han ikke havde arbeidet til dette Maal. Skulde han maaskee have ladet disse polske Provindser beholde deres Sprog, Rettergang ꝛc., blot for at de kunde bevare deres Selvstændighed? Da havde han, om han havde handlet efter denne Tanke, lidet fattet, hvad der tjente til hans Staters sande Vel. Ethvert Folk, som incorporeres i et andet, bør ikke længere have nogen Selvstændighed for sig selv. Dets Selvstændighed smelter sammen med det øvrige Statslegeme, som ikke skal udgjøre uden eet Heelt, hvortil udfordres eet Sprog og een Lov. Naar vi derfor see, at Joseph handlede efter denne Idee, bør Historien i denne Henseende fremsætte ham som et Mønster. Uden Tvivl handler derfor den Forfatter rigtigere, der med Montesquieu roser slig en Fyrste, end den, der kaster Daddel paa ham. Eller er det maaskee ikke Handlingen i sig selv, men kun Fremgangsmaaden, som man dadler? Men saa kunde man til Svar herpaa spørge: Hvad skal den Regent gjøre, hvis Folks Vel ligger ham paa Hjerte; som indseer, at Nationaleenheden eller fælleds Interesse, forenet i det Heles Vel, er det Maal, han skal virke til,

*) Fortsættelse af Millots Verdenshistorie, 1ste Deel, Pag 394.

**) Samme, Pag. 431.

hvorledes skal han udføre dette sit Ønske? Han skal — saa vil man maaskee svare herpaa — ikke gaae frem med den Raskhed, hvormed Joseph gik frem. Han skal virke langsomt og uformærkt. Han skal Ingens Rettigheder træde for nær. Han skal ikke vilde rødde enhver Steen af Vejen paa eengang, men lade Tid og Omstændigheder udrette, hvad Øjeblikket ikke formaaer. Tilhobe vise Raad! Men giv Regenten, som føler sit høje Kald, Udødelighed; eller giv ham i det mindste et Aarhundrede at herske i, for at kunne udføre sine Planer, og da vil han befinde sig vel ved at følge disse Raad. Men kunde vi ikke skjenke ham et Aarhundredes Udødelighed, saa lader os rose ham, fordi han vil saae, imedens det er Tid, og fordi han tænker, der kommer en Nat, da ingen vil virke. At vente, at Eftermanden paa Tronen skal træde ind i Formandens Aand, og følge i det Væsentlige hans Fremgangsmaade, er i Almindelighed at haabe mere, end det Historien viser os. Desuden ville Vedkommende, som troe at tabe ved de valgde nye Forholdsregler, sikkert ikke efterlade at anvende alt, for at bringe dem i Forglemmelse, og baade hemmeligt og aabenbart fremstille dem i et falskt Lys, som højst skadelige, for at tilintetgjøre dem. Raskhed i Foretagendet, var derfor ofte det eneste Middel til at naae Maalet. Med alt dette vil der blive Ujevnheder nok tilbage, som kunne overlades til Eftertiden at udfyldes. — Stene nok tilovers, som maae blive liggende. Og vel den tilkommende Slægt, om den formaaer at vælte dem bort!

Men, — atter vil man maaskee indvende — hvorlet udarter ikke denne Raskhed til Despotismus? Hvad er et Folks fra Forfædrene nedarvede Rettigheder, naar en Despot i et Øjeblik med et Magtsprog formaaer at tilintetgjøre dem? Grundede Indvendinger! som det synes. Men førend vi kalde den Regent Despot, der vil bevirke Nationaleenhed og bringe Lighed ind iblandt den Stats Borgere, han behersker, maae det først være afgjort: hvilke de Rettigheder ere hos et Folk, eller hos visse privilegerede Klasser af et Folk, som ingen Regent, uden at udraabes for Despot, tør vedrøre.

Naar een Regent behersker et Folk med Jernscepter, udmarver den arbeidende Classe, og forfølger



mange af Nationens Borgere med Ild og Sværd for Meningers Skyld; men lader derimod de privilegerede Stænder i Roe nyde Frugterne af de i deres Øjne dem saa hellige og fra Forfædrene nedarvede Rettigheder, da kalder man ham ofte den Store! Naar derimod en Anden kaldes Despot, fordi han følte, at Mennesket, som af Naturen fødtes lige, ogsaa bør have lige Rettigheder; fordi han indsaae, at det er Usurpation, naar Enkelte, enten formedelst Fødsel eller af andre Aarsager, skulle begunstiges paa det Heles Bekostning; fordi han erkjendte, at den arbeidende Klasse udgjør Folkets Marv, og at det derfor er upolitisk, for ikke at sige uretfærdigt, at tillade at denne Marv udsues; og endelig fordi han følte sit Kald at virke ikke til Enkeltes, men det Heles Vel, for at lede Alle ved een Aand, og binde Alle til een Interesse. Ville vi derfor, uden at blændes af Fordomme, lade Fornuften afsige Dommen, da vil denne Dom udentvivl lyde saaledes: Det er enhver Regjerings Pligt, at virke til den hele Nations Vel, som den behersker. Den bør søge at besjele det Hele med een Aand, og lede alt til et eneste Punkt, som er det hele Legems fælleds Vel; ved een Lov, som bringer Lighed, saavel imellem de enkelte Dele af Staten, som imellem enkelte Individer, bør den stræbe at beherske det Hele, og ved eet Sprog bør den søge at sammenknytte alle Delene til et sammenhængende Heelt. Derved fremvirker den Nationaleenhed; derved giver den det hele Statslegeme indvortes Kraft og bevirker dets Selvstændighed.

Henvende vi disse Betragtninger paa den danske Stat, saa kan der spørges: Hvad var det, som i en Rad af Aarhundrede sammenknyttede det danske og norske Folk med saa fast et Baand? Mon det ikke var det, at begge disse Nationer — skjøndt de ikke i geografisk Henseende udgjorde eet Folk — bleve beherskede efter lige Grundsætninger og sammenknyttedes ved et fælleds Sprog? Var det ikke det, at danske Embedsmænd ansattes i Norge og norske i Danmark, hvorved det fælleds Baand stedse knyttedes fastere? Kort, var det ikke Nationaleenheden, der bevirkede denne Forening?

Vende vi vore Øjne derimod mod en anden Kant, mon vi da støde paa den samme National-

eenhed? Danmark og Hertugdømmene sammenknyttes langt nøjere i Henseende til geographisk Beliggenhed. Her er intet Hav, som adskiller dem, intet fremmedt mellemliggende Folk, som assondrer dem fra hinanden, og dog ere de langt mere adskilte, end hine, uagtet deres Frastand, nogensinde vare det. Hvori søge vi da denne Forskjellighed uden i begge Landenes forskjellige Love og forskjellige Sprog? Var end Norge et heelt Kongerige og baade i Henseende til Udstrækning og Folkemængde større end Hertugdømmene, saa stod det dog ikke isoleret, hverken i Henseende til Sprog eller Love. Dets Sprog i alle offentlige Akter var det danske, og Danmarks øverste Justits-Tribunal, Danmarks øverste Justits-Collegium, var ogsaa Norges.

Hertugdømmet Slesvig eller søndre Jylland, grændser umiddelbar til Nørrejylland, og dog ere begge adskilte i Henseende til deres Administrations-Maade, i Henseende til deres Love, Mynt og Sprog. Skjøndt det danske Sprog ikke allene forstaaes, men og i Almindelighed tales i Sønderjylland, er dog det tydske Sprog det, hvori den offentlige Undervisning for en stor Deel gives, hvori de offentlige Dokumenter udstedes, og hvori Almuen modtager Dekreter fra Øvrigheden. Denne Vedhængenhed ved et fremmedt Sprog, denne Forskjellighed i Henseende til Administration og Love, og i de senere Tider ogsaa i Henseende til Mynten, haver derfor bortfjernet nordre og søndre Jylland fra hinanden, uagtet deres Beliggenhed gjør dem til eet Folk.

Staaer derfor den Grundsætning fast: At en Nations Selvstændighed betrygges, og dens indvortes Kraft forøges, jo mere hver enkelt Deel sammenknyttes med det Hele; og fremvirkes igjen denne Nationaleenhed ved fælleds Love, fælleds Rettigheder, fælleds Sprog og fælleds Mynt, da kunde det synes, at denne Regel ikke nok er iagttaget i Henseende til Danmark og Hertugdømmene. Til hvad Ende skal et Folk, hvoraf den store Hob, — i det mindste gjelder det om Landalmuen i Hertugdømmet Slesvig — ikke taler andet end dansk, modtage dets Love og alle dets Øvrigheds Befalinger i det tydske Sprog, som det ikke forstaaer? Udentvivl har denne Tanke ogsaa foranlediget den Forandring, som i de senere Tider er indført med de Kongl. Anordninger — dog blot



med de Kongl. Anordninger; thi disse undtagne, er alt endnu tydsk — at ved Siden af det tydske staaer en Colonne med Dansk, derved har Vedkommende, hvis Pligt det er at forkynde disse Anordninger, i det mindste vundet dette, at de nu ikke mere behøve enten at oplæse en Anordning i et Sprog, som ingen af dem, som den især paagjelder, forstaaer, eller for at undgaae dette, da i det de vilde oplæse den paa dansk, saarede, om ikke andres, saa i det mindste deres egne Øren, ved skurrende Periodebygninger, og paa denne Maade ogsaa letteligt stode Fare for, at kunne forvandske den, eller udelukke noget af det Væsentlige. Imidlertid er dog endnu endogsaa her det tydske Sprog det herskende, thi det danske staaer gandske ærbødig neden under og ved Siden af det fremmede.

Ogsaa i Henseende til Videnskabelighed synes det vigtigt ikke allene ei at fortrænge dette Sprog, men tvertimod at bestræbe sig for at udvide dets Grændser; thi jo snevrere den Kreds er, inden hvilken det tales og forstaaes, desto mindre vil denne kunne trives. Nu, da Norge er revet bort fra Danmark, er det uvist, om dets Samqvem, i Henseende til Videnskabelighed, vil blive det samme som forhen. Desto mere burde der, om det blot var i denne Henseende, arbeides paa med Iver at udvide Grændserne for det danske Sprog paa en Kant, hvor det synes let at kunne lade sig gjøre. Ved Forordningen af 24de August 1814 er der vel gjort et Skridt fremad til Maalet, i det der befales: at der i de lærde Skoler i Hertugdømmene skal gives Undervisning i det danske Sprog, dog er Øvelsen i at tale dette Sprog overladt til privat Undervisning. Om man vil underkaste sig denne Undervisning er tvivlsomt; thi Erfaring lærer, at hvad man ikke nødvendig skal, saa letteligen efterlades. Om Borgerskolerne er derimod anordnet, at det danske Sprog blot skal læres, men det tydske derimod læres efter Regler, altsaa skal dette ogsaa her være Hovedsproget, endogsaa i Haderslev, hvor alt er dansk! Kuns i de danske Skoler paa Landet i Hertugdømmet Slesvig maae der tales dansk *). Saalænge altsaa det

---

*) Herom see mere i Beskrivelsen over Tørning-Lehn af K. Aagard. Kjøbenhavn 1815. P. 46. Om

tydske Sprog vedbliver at være Hovedsproget, saa længe det skal prædikes for danske Folk, og dansk Ungdom underviises i dette Sprog; saa længe det skal høres i ethvert Bud, som Undersaatterne modtage af Øvrigheden, og saalænge det skal lyde i alle offentlige Dokumenter og alle de Domme, som udstedes, vil det stedse fortrænge det danske.

Hvad politisk Hensigt skulde der vel være, som skulde kunne gjøre det betænkeligt at sammenknytte tvende Folk, der saa umiddelbar støde til hinanden, som Danmark og Hertugdømmet Slesvig, med een Lov, for derved desto nøiere at forene dem til et Legeme: da forskjellige Love, forskjellig Rettergangsmaade, forskjellig Administration og forskjellig Sprog stedse vil lægge en Hindring i Veien for Nationaleenheden?

Det hører ikke herhid at undersøge, til hvilken Side Vægtskaalen vil synke, naar Begges Love holdes mod hinanden. Men skulde den Paastand være sand, Condorcet gjør *): at jo uvissere Lovgivningen er, destomere vrimler det af Retskyndige; saa skulde det synes, at man blot behøvede at sammenholde et Par Steder af de tilgrændsende i nørre og søndre Jylland, for at erfare til hvilken Side, Udslaget vil skee. Eller skulde det maaskee være den Indretning, som omtrent i en Snees Aar har viist sin velgjørende Virkning i Danmark, Forligelses-Commissionerne, der gjør de danske Steder saa tomme paa Retskyndige eller Advokater, som gaae Folket til Haande ved deres Processer, fremfor i Hertugdømmet, saa er det et sikkert Bevis for dets Almeengavnlighed. Saa meget er aabenbar Sandhed, at ved Forligelses-Commissionen i Danmark afgjøres enten Sagen uden nogen synderlig Bekostning, eller den henvises strax til Rettergang, saa Parterne strax faae at vide paa hvad Fod de komme til at staae med hinanden. Men ingenlunde er dette Tilfældet i Hertugdømmet. Her skulle Parterne lade skrive for sig ved Advokater, som almindeligen flere Gange maae gjentages, som ofte foraarsage ikke ringe Bekostninger og medtage saare lang Tid, forinden det endelige Resultat kan opnaaes, om Sagen forliges eller henvises til Rettergang. Ønskeligt var det, om de forskjellige Love og forskjellig Rettergangs-Maade, som nu have Sted imellem Hertugdømmet og Nørrejylland, kunde ophæves, da denne Forskjellighed lægge Hindringer i Veien for den fælleds Handel og foraarsager, at den ene Egns Beboere stedse frygte for at indlade sig med den andens, da de forskjellige og ubekjendte Retsformer afskrække og bortfjerne den Ene fra den Anden.

det danske Sprogs Skjebne og Grændser i Hertugdømmene; hvor det er viist, at dette Sprog er fortrængt omtrent i Trediedelen af Hertugdømmet fra sin Ret, og hvor der mod denne Fortrængelse er nedlagt billig Anke.

*) Condorcet om den menneskelige Aands Fremskridt, danske Oversættelse, Pag. 118.



Neppe vil nogen, hvis Forstand ikke er blændet af Fordomme, eller hvis Øine ikke ere omtaagede af privat Interesse, kalde det Voldsomhed eller Despotismus, naar en Regjering stræber fremad til Maalet, at frembringe Lighed og Nationaleenhed ved lige Love, lige Rettigheder og fælleds Sprog, saalænge den aldrig glemmer, at det hele Statslegemes Vel bør være enhver Administrations høieste Formaal. Snarere vilde man maaskee indvende med Rousseau: Folkene, ligesom enkelte Mennesker, ere ei lærvillige, uden i deres Ungdom; de blive uforbederlige, naar de komme til Aarene. Ere Vaner eengang antagne, og have Fordomme rodfæstet sig, bliver det et farligt og forgjæves Foretagende at ville omdanne dem. Men handler Lægen saaledes med det menneskelige Legeme? Bør han ikke være yderst forsigtig i at opgive nogen Patient? og har Erfaring ikke ofte lært, at selv den Overgivne kan vinde sin Sundhed igjen? Hvo tør paastaae, at samme Forpligtelse ikke ogsaa skulde hvile paa Statsbestyreren? Hans Pligt er det at opdage i det hele Legeme de Bræk, som formindske Massen af Nationaleenhed og Nationalvel, men det er ikke blot hans Pligt at opdage dem, han skal, han bør anvende ethvert Middel for at læge dem.

Eet Baand var der dog, der indtil Aaret 1788, havde sammenknyttet Hertugdømmene med Danmark, nemlig fælleds Mynt, men i dette Aar blev ogsaa dette Baand overskaaret, da Hertugdømmene fik en egen Mynt, forskjellig fra Danmarks, nemlig Species Mynten. En Indretning, der sikkert ikke virkede til at befæste Nationaleen-

heden, men snarere aldeles tilintetgjorde den. Ved den nye Mynt lagdes et Baand paa Handelen; thi ved den vaklende Cours gjordes Handelen stedse usikker imellem Nørre og Sønderjylland. At man følte dette, derpaa tjener til Bevis, at man i de Kjøbstæder i Hertugdommet Slesvig, som ligge nærmest ved Jylland, vedblev at bruge, saavel i Handel og Vandel, som i den daglige Circulation, den gamle danske Mynt, hvilket ogsaa var Tilfældet ved disse Steders Omegn; den nye søgtes og indvexledes blot, naar der skulde udredes Oppebørsler til de Kongel. Kasser. Skjøndt denne Indretning blev til føleligt Tab for hele Omegnens Beboere, hvorved mange tabte deres hele Formue, da de siden efter i de Aar, da denne Mynt stod allerslettest, maatte lade sig deres Forskrivninger paa S. H. C., skjøndt disse vare forfattede i behørig Retsform, udbetale i danske B. Sedler Daler for Daler, naar Debitor vilde beedige, at han havde modtaget denne Mynt, uagtet man paa den Tid, da Laanet skedte, derom vare blevne enige, og uagtet Debitor havde faaet fuld Værdie; thi da denne sædvanlig havde gammel Gjeld at betale, var han tjent med at modtage denne Mynt, da enhver Omvexling var forbunden med Tab.

(Fortsættes.)

---

## Indenlandske Efterretninger.

Det store Kongelige Bibliothek, hvis Bøgers Tal i en Tid af 29 Aar (siden 1787) er steget fra 100,000 Bind til meget over det Tredobbelte, og altsaa nu kan betragtes som eet af de største Bibliotheker i Europa*), eier, som bekjendt, en saare kostbar Samling af Kobberstykker. Over denne haves en Catalog, som er forfattet under den berømte Prof. Wiedewelts Opsyn, og en stor Deel af Samlingen, bestaaende af 29,016 Blade, er ordnet efter de forskjellige Maler-



skoler og Mestere, og indbunden i 130 store Bind. Den samme Orden er fulgt i Catalogen, som udgjør 9 Foliobind. Foruden denne nyere Kobbersamling, som, efter Grev J. G. Moltkes Indstilling, blev afkjøbt Etatsraad Wesserleben, eier Bibliotheket endnu en større ældre Samling af 47,228 Blade, hvoriblandt mange af største Sjeldenhed, i 56 Foliobind, men hvilke dog ikke ere saa hensigtsmæssigt ordnede. Begge Samlinger udgjøre saaledes tilsammen 76,244 Blade, efter flere end 2000 forskjellige ældre og nyere Mestere. For Fædrenelandsvennen ere især vigtige de af Conferentsraad F. A. Müller i en Række af et halvt Aarhundrede med saa megen Flid samlede Kobbere, de danske Stater vedkommende, ialt 4500 Blade, som findes her i 26 meget store Foliobind. Den derover forfattede fuldstændige Catalog indeholder tillige biographiske Efterretninger om alle de Personer, hvis Portraiter forekomme deri.

*) De to største og berømteste Bibliotheker i Europa: det Keiserl. i Wien og det Kongel. i Paris, tæller, det første 300,000 Bind og 12,000 Haandskrifter, det sidste (efter Reichard) 300,000 Bind og (allerede før Revolutionen) 80,000 Haandskrifter.

Foruden de i No. 79 anførte Theer af Chinaskibet Antoinettes Ladning, som bortsolgtes ved Auction den 25, 26 og 27 Sept., solgtes endvidere efterstaaende Varer, der betaltes saaledes: Sago i Kister, à $2\frac{1}{2}$ Pd. Thara; fra 1 Rbdlr. 31 ß. til 1 Rbdl. 34 ß. Pundet, Dito, à 2 Pd. Thara, fra 1 Rbdlr. 41 ß. til 1 Rbdlr. 52 ß.; Radix China i Baller, à 4 Pd. Thara, fra 35 til 37 ß; Radix Gallanga, pr. 10 Sække $6\frac{1}{2}$ Pd. Thara, fra 73 til 81 ß.; Snorrottinger fra 44 til 48 ß.; gule Nanquiner, $6\frac{1}{2}$ à 7 Alen lange, $\frac{7}{16}$ à $\frac{1}{2}$ Alen brede, fra 6 Rbdl. 72 ß. til 7 Rbdl. Stykket. — Saavel af disse Varer, som Theerne, betales desuden 10 PC. Told og Recognition, og $\frac{1}{3}$ PC. Fattigpenge. — Beløbet af den Sum, hvortil dette Skibs hele Ladning er udbragt, kan omtrent anslaaes til $2\frac{1}{2}$ Millioner Rigsbankdaler Navneværdie.

Om Søndagen spilles nu ikke mere paa Hoftheatret, men paa det store Kongel. Theater. Uagtet Priserne for Billetter nu ere de samme der, som de andre Spilleaftener paa dette Theater, saa er Tilløbet dog saa stort, at alle Billetter afsættes. Der hersker i denne Tid en Gridskhed efter at see Skuespil, ligemeget hvorledes disse ere og hvor meget Billetterne koste, som næsten overgaaer al Forestilling. Hvad der maaskee bidrager meget hertil er Conversationens Forfald i Klubberne, og den med

hver Dag alt mere og mere aftagende Selskabelighed i Familiekredse.

Udtog af en Skrivelse fra Holsteen af 1ste October. I et Hefte af Schlesw. Holst. Provincialberichte for d. A. læses et Stykke om Søravne, hvoraf man seer, at disse, især for de ved Kysterne liggende Skove og Fiskeparker saa skadelige Fugle, i de sidste Aar have formeret sig saa meget, at man frygtede for, de kunde blive til en Landeplage. Man har desaarsag været betænkt paa, at udfinde Midler til, hurtigst at sætte Grændser for Søravnenes Formerelse, og muligen at udrydde dem i Skovene paa Kysterne. — Resultatet af de i den Anledning anstillede Undersøgelser er, at i den til Godset Neudorf hørende, umiddelbar ved Østersøen liggende, saakaldte store Bøgeskov, en uhyre Mængde af hine Fugle have bygget deres Reder i høie Bøge, og opfyldt 83 store Træer med Reder, lige indtil den øverste Top. For omtrent 5 til 6 Aar havde man der kun bemærket nogle af disse Fugle, men siden den Tid have de taget saa stærkt til, at man anslaaer deres Tal til 20,000. Man har anseet det for det hensigtsmæssigste Middel til deres Fordrivelse, at forstyrre alle Rederne i den Tid Æggene udruges, hvilket ogsaa er skeet med god Virkning, og man haaber, at disse Fugle paa denne Maade ganske ville blive fordrevne. — Søravnen eller Skarven kaldes af nogle Naturforskere Cormoran, og af andre Pelicanus carbo, paa Tydsk: Scharbe. Den er en nordisk Fugl, som man urigtigen har forvexlet med den, hvoraf man i China betjener sig til at fiske, og som er en ganske egen Art. Den herværende Skarv findes baade om Vinteren og Sommeren i Grønland, og er almindelig i Norge, Skotland og paa de hollandske Kyster. Den har ogsaa hjemme i Middelhavet, blandt andet i Sardinien. Allerede siden Aaret 1760 skulle Skarver have hørt hjemme paa Bornholm, men paa den fyenske Kyst vil man først have bemærket dem for nogle Aar siden; for Tiden skulle de ogsaa have indfundet sig paa Lolland. — Denne Fugl kan dukke ned i Vandet og tage Fiskene med sit lange, skarpkantede og paa Enden krogede Neb. Den griber Fisken bagen til; men da den ikke kan svælge samme saa let mod Finnernes og Skjællenes Vendestrøg, og heller ikke naar den griber den tvert om Livet,



saa kaster den samme op i Luften, giver den et saadant Sving, at den falder med Hovedet først ned, og snapper den da behændigen i Faldet. — — Syndicus Wiese i Kiel er valgt til Borgermester sammesteds i den afdøde Borgermester Etatsraad Jess Sted. — Veiret har overalt længe været ustadigt, men ved det siden indfaldne gode Veir har man næsten overalt, endogsaa i Marskegnene, faaet Sæden indhøstet. Overalt har man bjerget og solgt megen Rapsæd, og for samme ere allerede betydelige Summer indkomne, saavel fra Holland, som andre Steder. Ogsaa have Fedevarer, især Smør, fundet mange Kjøbere, og ere blevne temmeligt dyrt betalte. Mange Kjøbmænd og Skippere sige, at de, formedelst den høie Cours, neppe faae Indkjøbsprisen for de Varer, som de sælge i Hovedstaden.

I Gaar Eftermiddags indtraf den høist besynderlige Hændelse, at en ved Kroners Plads, paa Christianshavn, liggende svær Brig kantrede i Havnen, men dog uden at noget Menneske kom til Skade derved. Man troer, at Skibet har været for rank.

Viborg Toftmarkeds Priser den 23 og 24de Septbr. vare: Brødrug Tønden 16 Rbd., Sæderug fra 17 til 20 Rbd. pr. Tde., Gjæs fra 12 til 16 Mk. Stk., Ænder Parret 8 a 10 Mk., Æg Snesen 3 Mk., Smør Pundet 3 Mk. 4 ß. a 4 Mk., Levende Lam Stk. 2 a 4 Rbd., Oste Lispundet 21 a 24 Mk., 4 Aars Stude fra 60 til 80 Rbd. Stk., 2 a 3aarige 40 a 60 Rbd., gode Køer 30 a 40 Rbd. Stk., magre Dito 18 a 20 Rbd. (Viborg Samler.)

Odense, d. 4de October. I Kjøbenhavn har man havt det hedt i denne Tid; thi den 17de Sptbr. viste der Reaumurs Thermometer 28 Gr. men NB. i Solen. — I Skygge mod Nord havde vi her ved Odense samme Dag dog ogsaa 18 Gr., og overalt have vi den hele Sommer ikke havt nogen heel Dags Solskin uden den 15, 16 og 17de Septbr., som vare sande Sommerdage. Den 18de var ogsaa ikke heller ubehagelig, og uagtet Luften var blandet, blev den dog mod Aften lummervarmt, hvorefter det lynede hele Natten, og da ved stærk Storm gjorde den 19 paafaldende koldt, dog have vi siden havt eet skjønne

Efteraarsdage; men ved Jevndøgnet faldt Vinden Østlig, og skulle denne blive herskende, er at befrygte tidlig Vinter, som ogsaa det tidlige Løvfald bebuder. Den første Efteraarsdag, var ellers usædvanlig skjøn. Vi have ikke haft den bedre i Sommer, naar de anførte 3 sidste Dage, 15 til 17de Septbr. undtages. Siden Vinden i Løverdags sprang Vestlig have vi nu haft jadsket Veir, som paa høie Steder trænges til, thi paa disse var Jorden, uagtet den foregaaende langvarige Væde, saa haard, at man ikke kunde faae Plougen i Jorden, og mange Brønde o: Vandsteder til Forundring saaes udtørrede. (Iversens Av.)

Aarhuus, d. 4 October. Hos et Par gamle Indsidderfolk i Østbirk Sogn og By ved Horsens, blev for nogen Tid siden ved Dagen, i deres Fraværelse bortstjaalet 54 Rbd. i Banksedler, som laae forvaret udi en tillaaset Kiste. Dette Par Folk, hvoraf Manden er 62 Aar gammel (angreben af en ulægelig Sygdom) og Konen 68 Aar, mistede derved alt hvad de til Alderdommens Fornødenheder møisommeligen havde sammensparet. — Hvor aldeles fordervet maae ikke det Menneske være, der saaledes i Armodens Hytte kunne berøve en trængende Alderdom den kummerlig erhvervede Nødskilling. At imidlertid Tyven maae være huuskjendt, beviser den Omstændighed: at ingen Vold nogensteds var anvendt, og at Nøglen til Døren, ligesom og Nøglen til Kisten hvor Pengene laae, fandtes forvarede paa sædvanlige skjulte Steder. Kan end ikke Lovens Arm strax ramme Gjerningsmanden, bliver han dog omsider sikkerlig røbet, eller ved et retfærdigt Forsyns Bestyrelse paa anden Maade afstraffet. — — Ved en Natten imellem den 22de og 23de Septbr. sidstl. opkommen Ildebrand, afbrændte for Parcellist P. L. Holm hans iboende Sted paa Urup Hovedgaards Mark i Østbirk Sogn ved Horsens. Stedet, som for faa Aar siden for en anden Eier ogsaa total afbrændte, bestod nu af 25 Fag udi 3 Længder, var iøvrigt meer end almindelig smuk, saavel for dets skjønne Indretning og Beliggenhed, som og for dets pyntelige Vedligeholdelse. Uagtet Naboers tililende Hjelp og Sprøitens Brug fra Julianelyst, vare dog Bygningerne nedstyrtede og afbrændte inden en Times Forløb. Da Ildebranden opkom under den tryggeste Søvn, Klokken omtrent 3, og Holm med sin Tjenestekarl først be-



stræbte sig for at slukke, forend de hos Naboerne gjorde Anskrig, blev næsten intet reddet af Boets gode Indboe. Saaledes har denne Mand, med Kone og en Søn, 11 Aar gl. — en for sin Vindskibelighed, Arbeidslyst og exemplariske Vandel saare agtværdig Familie, som tilforn i Kjøbenhavn har fristet Ildsvaade og anden Uheld, og desaarsag var tyet her til Jylland — i kortere Tid end 1 Time, mistet sin Velfærd! Vel vare Stedets Bygninger assurerede for circa 1200 Rbd. S. V.; men da alt til det følgende Aars Brug, af Korn, Høe og Tørv, nu var i Huus, hvilket meget forøgede Brandens Heftighed; saa er Holm med sin Familie ei alene blottet for eget Huus og Indboe, men hans hele Forraad, hvoraf han i Aarets Løb skulde havt Føde og Udgifter, ogsaa ganske tilintetgjort! Husets Linned blev ligeledes opbrændt; og det var kuns med Møie, at Holm, der var gaaet ind i det brændende Huus, slap derfra ud igjennem et Vindue; en liden Hund, hvis Gjøen og Tuden vaagnede Familien, der muelig ellers havde indebrændt, forblev i Luerne. Ilden formodes at være paasat; den begyndte i en tør Halmhæs, som vendte ud til en Alfarvei. — Skulde nogen Menneskeven, enten formedelst Kjendskab til Holm, eller efter denne Anmeldelse, finde sig foranlediget til at yde ham nogensomhelst Bistand, vil Forvalter Heegaard i Raadved Damgaard med Fornøielse hertil være behjelpelig, og foranstalte imodtaget og afhentet hvad gode Mennesker enten i Bygningsmaterialier, Victualier eller Penge 2c., maatte ville bidrage. (Aarhuus Av.) — — Med Fornøielse vil jeg modtage og tilstille den brandlidte Familie ethvert Bidrag man her vil skjenke samme, og derfor offentligen aflægge Regnskab. — Aarhuus Stifts Adressecontoir, den 2 October. 1816. — Elmquist.

Ribe, d. 4 October. Ved samme Tid som det i forrige Avis omtalte Luftsyn saaes i Odense, nemlig Tirsdagen den 24de September om Aftenen omtrent 9, bemærkedes her i Ribe et lignende Phænomen med samme Omstændigheder. Var dette det samme, som det, der saaes i Odense, kan det neppe have været et elektrisk Udbrud i Skyernes Region, hvorimod ogsaa Varigheden synes at vidne. Det var at ønske, at Nogen, som i fri Mark havde seet det, vilde meddele sine Jagttagelser derover, især om Skinnet kom fra et vist Sted;

paa Himmelen, eller om det bevægede sig og da i hvilken Retning. Skulde det da til samme Tid være seet paa andre Steder i betydelig Afstand fra Odense eller Ribe, fortjente dette ogsaa at bekjendtgjøres. (Ribe Av.)

Viborg, den 3die Octbr. Igaar endtes den offentlige Examen ved Cathedralskolen, med en Tale af Hr. Rector Hasselbalch, der handlede om: "Hvad man har at tage i Betragtning, ved at bestemme et Barn til Studeringer." Derefter oplæstes Charactererne og Disciplernes Opflytning bestemtes. I Skolen optoges 6 nye Disciple. 3 vare dimitterede til Academiet, nemlig: Mathias Møller, Søn af Birkedommer Møller i Skive; Mathias Schiørring, Søn af Provst Schiørring i Estvad; Jørgen Overgaard, Søn af Prokurator Overgaard i Ebeltoft. Til Examen var bleven indbudt ved et latinsk Program (meditationes nonnullæ de antiqvissimis Etruriæ incolis) af Hr. Adjunct Dorph. — — I sidst forløbne Uge var Veiret smukt og først i Lørdags Aftes begyndte en stærk Regn med Orkan af Sydvest, der tiltog i Søndags og Mandags i høi Grad og lagde sig først i Tirsdags. Ved Hierbek var Liimfiorden stegen usædvanlig høit, saa Vandet gik op paa Husenes Vægge og nogle udlossede Tjæretønder og Tømmer kastedes omkring paa Landet, og saae ud som det var strandet. Det var altsaa Jevndøgsstormen. Heltfiskeriet er allerede begyndt. Stykket koster 32 ß. Endnu seer man her paa Byens Mark enkelte Stykker Korn ude; ja endog noget, der nylig er høstet. (Viborg Samler.)

---

Kjøbenhavns Børs den 8 October.

Cours. Hamb. 2 M. 750, a vista 758. Amsterdam 2 M. , , a vista , . London 2 M. $34\frac{2}{3}$ Rbdlr. Spec. 755. — Specier solgtes til $45\frac{3}{4}$ a $45\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 95 a 96 pr. 100; Oblig. $78\frac{1}{2}$ a 79. Norske Sedler $36\frac{1}{2}$ a 37. Svenske Sedler 11 Mk. 4 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Dødsfald, anmeldte i den Norske Rigstidende af 21de September. J. J. Hovland, 63 Aar, den 16 August i Egersund; Skipper O. Hansen, 68 Aar, den 28 August i Frederikshald; G. Dallas, forhen Handelsmand i Christiania, 57 Aar, den 2den September paa Hedemarken; Major J. Mosgaard, den 5te September paa Rommerige; Tiende-Inspecteur A. Gads Enke, A. S. Rohr, 66 Aar, den 8de September i Lier ved Drammen; J. J. Stanislaus, 69 Aar, den 24 August i Borge Sogn ved Frederikshald; Magazin-Forvalter Ungers Datter, Regine, 17 Aar, den 11te September i Christiania.



I den norske Rigstidende af 28de September anmærkes: Ofte har man i de udenlandske Blade læst om de i dette Aar observerede Solpletter (hvoraf endog Nogle have villet spaae Verdens Undergang); ogsaa her i Christiania ere mange Pletter i Solen observerede i dette Aar, og for nærværende Tid ere der 2de meget store Pletter i Solen, den ene ved den østlige og den anden ved den vestlige Solrand.

Keiser Alexander har foræret Bibelselskabet i St. Petersborg et anseeligt og rummeligt grundmuret Huus paa fire Etager i een af de skjønneste Egne i Staden, ved den Keis. Sommerhauge, ikke langt fra Newa, til dets Forsamlinger, og endnu desuden 15000 Rubler i Bankassignationer til den Fond, det allerede eier. — I Aaret 1815 beløb Bibelselskabets Fond sig allerede til 120,000 Rubler B. A., og i aarlige Bidrag var der tegnet for 17000. Tre hedenske Fyrster i Siberien og nogle Hedninger fra Kiächte indsendte ligeledes betydelige Bidrag.

I Bibliotheket i St. Olai Kirke i Reval findes en egenhændig Skrivelse fra Dr. M. Luther. Mange have ikke kunnet indsee, hvorledes denne Skrivelse er kommet hertil, og have derfor anseet den for uægte; men Brevet er fuldkomment ægte, og Anledningen dertil var følgende. Da i den store Pest, som rasede 1531 i Liv- og Esthland, den første Præst af protestantisk Religion (hvilken efter Reformationen snart udbredte sig til Kur-, Liv- og Esthland) ved St. Olai Kirke, Zach. Hasse, var død, anmodede Magistraten i Reval Dr. M. Luther om at anbefale dem en duelig Præst for St. Olai Kirke. I denne Værdighed ankom Herm. Bock med et Brev undertegnet af Dr. Luther, Joh. Bugenhagen, Justus Jonas og Philip Melanchton.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 82.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 12 October 1816.

## Om Nationaleenhed, o. s. v.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Det var først i Aaret 1808, at den gamle Myntrent blev fortrængt fra Hertugdømmet Slesvig, formedelst de danske Bankfedlers dalende Cours. Fra den Tid af faldt de alt mere og mere, og mere og mere bortfjernede Landene sig saaledes fra hinanden. Den, som i Danmark i disse Aaringer modtog sin Gehalt i danske Repræsentativer, saae med skelende Øine til Embedsmanden i Hertugdømmene, som modtog sine Indtægter i god Mynt: Noget, der naturligviis maatte opvække, om ikke Misundelse, saa dog Misfornøielse; skjøndt det dog var Hertugdømmene, i det Hele tagne, der i hin Periode bar en langt større Byrde end Danmark. Dette kunde svare alle sine Afgivter i de sjunkne Repræsentativer, naar hine maate betale i fuld Værdie; uagtet der paa den Tid ikke gaves Faa, der enten ikke vilde eller ikke kunde indsee dette; thi man troede at dømme rigtig, naar man gjorde følgende Slutning: naar man i Hertugdømmerne modtager den gode Mynt, kan man jo ogsaa betale i den. Forskjellen var kun den, at man her modtog saa meget mindre i denne Mynt, og maatte dog i Alt, hvad der hørte til de offentlige Udgivter, betale lige saa fuldt som i Danmark. Et simpelt Exempel vil letteligt kunne gjøre denne Sag indlysende. Saalænge Extraskatten vedvarede i Danmark, ligesom den endnu vedvarer i Hertugdømmene, kunde den, der i Danmark havde 10 Personer at svare Skat af, betale den med 1 Tønde Rug, naar dennes Priis var 10 Rdlr. I Hertugdømmene kostede derimod en Tønde Rug i Sommeren 1811 kun 5 Markl.: altsaa udfordredes der 6 Tønder, for at betale denne Skat af lige saa mange Personer. Forholdet imellem begge Landes Afgivter var da, i det mindste i Henseende til denne Skat, som 1 til 6; thi først under 6te Maj 1812 blev Ildstedskatten paabuden for Danmark. Var derfor Forandringen med Mynten ikke bleven foretagen i Aaret 1788, og den gamle Mynt var vedblevet i Hertugdømmene som forhen, vilde Byrden have blevet lige, og Misfornøielse hos den ene Deel vilde ikke have opstaaet mod den anden; dette fælleds Baand vilde have trukket Landene sammen, ligesom det nu stødte dem fra hinanden. Følte den danske Embedsmand Misfornøielse, naar han i hine Aaringer sammenlignede sig med hans Ligemand i Hertugdømmene, saa er vel igjen, i de senere Aar, den Tanke opstaaet hos disses Beboere: vi have jo vor egen Mynt, hvad kommer os den danske ved, og hvorfor skulde vi bære dens Byrder?

Indtil i Aaret 1812 vedligeholdt Repræsentativerne, endogsaa Skatkammerbeviserne og Laaneinstitut-Sedlerne, i Hertugdømmene den Værdie, hvortil de vare stemplede. Derimod sank de betydeligen fra Midten af dette Aar indtil Udgangen af samme, saa at al Mynt forsvandt. Dog kom denne igjen tilsyne ved Slutningen af Aaret,

da man i Handel og Vandel lod Sedlerne gaae efter Dagens Cours. Kun i de Kongel. Kasser modtoges de for fuld Værdie: noget, man maatte forudsee ikke længe kunde bestaae; thi hvorledes skulde Regjeringen bestride sine Fornødenheder, naar den endogsaa her ikke modtog andet end Repræsentativer, hvis Cours med hver Uge dalede?

Det skedte derfor ogsaa, hvad man længe havde maattet vente. I Begyndelsen af Aaret 1813 udkom Forordningen af 5te Januari, for at raade Bod paa den Omvæltning, som var skeet i det hele Pengevæsen, og igjen at bringe Orden i den almindelige Forvirring. Den bød, at for Fremtiden skulde kun een Mynt gjelde overalt; thi saa lød dens Bud: "Vi have fundet det nødvendigt, at ophæve Forskjellen paa Penge og Betalingsmidler imellem Kongerigerne og Hertugdømmene; en Forskjel, som paa een for begge skadelig Maade adskiller dem, og berøver dem den Bistand, de ellers vilde og kunde yde hinanden." Saaledes udtalte Forordningen tydeligen dens Hensigt, at hæve Forskjellen i Mynten imellem Danmark og Hertugdømmene, og at knytte igjen det Baand, som, til Skade for Nationaleenheden, var løsnet i Aaret 1788.

At en Forordning, der paa eengang indførte en ganske ny Tingenes Orden, maatte fremkalde mange Misfornøiede, er uden al Tvivl; thi den Nedsættelse, den paabød i saa Manges indbildte Formue, den forøgede Afgivt af 6 mod 1, den befalede, maatte nødvendigen, hvor fornøden den end var, forekomme Mange tung. Vel lod den Forskrivninger i S. H. C. staae ved Magt i Hertugdømmene; men at den, som havde udlaant i rede Specier, nu skulde modtage Betaling i Repræsentativer, hvis Værd var saa usikker; at man ikke engang maatte betinge sig Sølv for sine Producter og sit Arbeide, maatte ogsaa der nødvendig opvække Misfornøielse. Eengang var den Crisis overstaaet, som Repræsentativernes Dalen havde fremkaldet, og nu saae man sig pludseligen bragt tilbage til det samme Punkt *). Vel var det

*) Patentet for Hertugdømmene af 26de Februari 1813 paabød: "Enhver, som falholder Producter eller Varer af noget Slags, saavel enhver, der for Betaling paatager sig Arbeide eller andet at udføre, skal være pligtig at fastsætte Betalingen for sine Produkter, Varer, Arbeide eller hvad han ellers har paataget sig, i Rigsbankpenge, og skal uden Vægring modtage Betaling i samme. Den, som vægrer sig derved, straffes med samtlige af ham til Torvs bragte Varers Confiskation. Og den, som vægrer sig ved at modtage Rigsbankpenge i Betaling for Ting, Arbeide eller andet, straffes med Pengestraf fra 20 til 500 Rigsbankdaler, eller Fængsel fra otte Dage til sex Uger, eller med Fæstningsarrest fra to til sex Maaneder.



Papiir, Rigsbanken maatte udstede, funderet, da det havde Landenes liggende Grunde til Hypotek; men er Creditten først svækket, opstaaer letteligt Frygt for nyt Tab. Om end Debitor kan forsikkre sin Creditor, at han eier Valuta for sin Gjeld, kan denne dog ikke alletider være tjent med denne Forsikring; thi han kan være i den Forfatning, at han strax behøver Penge, og om han end ikke var det, saa er dog den tilkommende Tid stedse usikker, da han ikke veed, hvad der kan skee. Kan Debitor derimod betale paa Anfordring, da befæster han sin Credit. Saaledes vil det stedse gaae med det Papiir, en Bank udsteder: kan den indløse det paa Anfordring, bestyrkes Papirets Værd; kan den derimod ikke det, vil der strax opstaae Mistanke imod det, hvad Hypotek det endog maae have.

Den offentlige Mening i Hertugdømmene, hvor man var vant til et bedre Betalingsmiddel, blev derfor ogsaa snart stemt imod Papirsystemet. Af den Aarsag ophørte det ogsaa ganske fra 30 Juli 1813, da Sølv blev det eneste Betalingsmiddel og den eneste circulerende Mynt. Eenheden i Henseende til Pengevæsenet var da atter hævet; Danmark og Hertugdømmene stode fra den Tid af atter igjen ganske assondrede. Men var det for Øieblikket det Vigtigste, ikke at fortrænge den bedre Mynt af Hertugdømmene og ombytte Sølvet med Papiir, skulde det derfor være en Følge, at den Hensigt, Forordningen af 5 Januari 1813 udtalte, at befæste Eenhed i Henseende til Mynten imellem Danmark og Hertugdømmene, burde opgives, eller i det mindste overlades til Tidens uvisse Fødsel?

Navnet Sønderjylland, som Hertugdømmet

Slesvig bærer, antyder jo dets gamle Forhold til Danmark. Dette Forhold have Tidsomstændighederne hævet; men skulde det være umueligt, at tilveiebringe samme igjen? Uoverstigelige Hindringer synes der ikke at optaarne sig derimod. Sproget er jo i det Slesvigske for største Delen Dansk; kun at det almindeligen blev holdt i Hævd, og ikke, som nu, fortrængt af et fremmed. Een Lov og een Administrationsmaade synes heller ikke at være nogen Umuelighed, ligesaa lidt som eens Mynt. Var den eens før Aaret 1788, hvorfor skulde den da ikke kunde blive det igjen? Kan da, som det synes, denne Eenhed tilveiebringes? skulde det da ikke være rigtigere at knytte denne Provinds til Nørrejylland end til Holsteen? Ogsaa Holsteen, om end det tydske Forbund kommer i Stand og bliver varigt, hører derfor ikke op at være en dansk Provinds. Dannerrigets Vel byder derfor, at knytte ethvert Baand, hvorved Nationaleenheden kan befordres. Selv om Lauenburg, som nu er en dansk Provinds, gjelder denne Regel. — I det mindste synes det rigtigst, at rydde alle de Anstødsstene af Veien, der besvære den fælleds Handel, og slig en Anstødssteen er den forskjellige Mynt. At der fra Nørrejylland føres en betydelig Handel med Hertugdømmene, er almindelig bekjendt. Store Summer gaae aarlig herfra derhen; men da den Handel, som drives der, især med Heste og Kreature, efter sin Natur ikke kan afgjøres med Vexler, men skeer ved Contantbetaling, saa følger deraf, da Mynten er forskjellig, at der maa skee Omsætninger fra Sølv til Papiir, og fra Papiir igjen til Sølv, som baade ere usikkre og forbundne med Tab. Usikkre; thi Spørgsmaalet bliver stedse for Handelsmanden, der agter sig til Nørrejylland, hvilket Øieblik der for ham er det fordeelagtigste for Sølv at kjøbe Rigsbanksedler? Desuden er denne Omsætning forbunden med Tab, da den, som afgiver sig med denne Pengehandel, vil have Fordeel. Den, som vil kjøbe Rigsbanksedler for Sølv, maa tabe, og den, som atter vil omsætte sine Sedler til Sølv, hvilket er Tilfældet med Kniplingshandelen, som drives paa Danmark, maa ligeledes tabe. Ofte opsætter Kniplingshandleren, ved sin Hjemkomst at omsætte sine Sedler, da han skal betale i Sølv, blot nogle Postdage, i Haab om, at Coursen skal forbedre sig, til føleligt Tab, naar den tager den modsatte Vending. Denne ustadige Cours gjør denne fælleds Handel saa usikker. Falde Sedlerne for Heste- eller Qvæghandleren, fra han har gjort sit Indkjøb, til han skal betale, da er det Fordeel for ham; derimod har det omvendte Forhold Sted for Kniplingshandleren. Kun den, som ene beskjeftiger sig med at vexle, drager stedse sine Procent. Penge blive paa denne Maade en Vare, Stigen og Falden underkastede; hvilket de, efter deres Natur, ikke skulde være, da deres Bestemmelse er, at være et almindeligt Tuskmiddel for de Fornødenheder, det ene Menneske behøver af det andet. Foruden dette vilde jo de Capitaler, som for nærværende Tid anvendes til denne Pengehandel, blive, naar den ophørte, anvendte paa anden Maade, og saaledes gjøres virksomme til andet nyttigt Brug. Maaskee ogsaa heri kan søges een blandt flere Aarsager til den almindelige Pengetrang; thi hvo vilde vel finde sin Regning ved at udlaane sin Capital til almindelige Renter, naar han først har faaet Smag paa denne Handel, der ved den idelige Omsætning maa afgive saa store Fordele?

Skulde det da ikke synes klart, at det vilde være vigtigt for den fælleds Handel, naar denne Hindring blev afhjulpen og Mynten igjen blev, hvad den forhen var, eens for alle Rigets Lande? Hiin Grundsætning, som Forordningen af 5te Januari 1813 hyldede, om at ophæve Forskjellen paa Penge- og Betalingsmidler imellem Danmark og Hertugdømmene, som paa een for begge skadelig Maade adskiller dem og berøver dem den Bistand, de ellers vilde og kunde yde hinanden, synes derfor, som den ene rigtige, ikke at burde opgives. Forordningen af 5te Januari har og maa have, som alle menneskelige Foretagender, sine Ufuldkommenheder; men desuagtet tabe man ikke dens Aand af Sigte, som iblandt andet var, at skaffe Eenhed i Landets Pengevæsen, og dette Princip er vigtigt; thi det er ikke allene et Middel til at lette den indbyrdes Handel, men det befordrer ogsaa Nationaleenhed og Nationalvel.

Det vigtige Spørgsmaal, som her møder os, bliver altsaa dette: Hvorledes løses Knuden, at denne Eenhed i Pengevæsenet igjen kan tilveiebringes? At indføre de i Danmark circulerende Repræsentativer i Hertugdømmene, var den korteste Vei

at komme til Maalet paa, men den vilde neppe være den rigtigste. Erfaring har allerede eengang lært, at det vanskelig lod sig gjøre, da den offentlige Stemme ganske vilde modsætte sig denne Operation. Følgen vilde derfor blive denne, at de uden for de Kongelige Kasser ikke vilde blive modtagne, uden efter Dagens Cours. Heller ikke var denne Fremgangsmaade rigtig, om den end lod sig udføre; thi Repræsentativerne vilde fortrænge den bedre Mynt, og bringe Sølvet ud af Circulation. Kun 30 Lß. Courant Skillemynt vilde der udfordres for at dele en Seddel til at gaae imellem Mand og Mand. Skal Maalet derfor opnaaes, maa Danmarks Mynt blive lig Hertugdømmenes. Hertil synes ingen anden Udvei, end at gjøre Sølv til hele Rigets Mynt, som den eneste Basis, hvorpaa der maatte contraheres, og som en Følge deraf maatte Repræsentativerne enten behandles efter Dagens Cours, eller der maatte gives dem en fast Cours, indtil der ikke længere circulerede en større Masse, end at den kunde realiseres. Men at formindske og inddrage Papirer saalænge, indtil den circulerende Masse kan realiseres, er jo netop den Basis, hvorpaa Rigsbanken er bygget; det er Maalet, den iler imøde. Dette Svar vil man maaskee her afgive. Hvor sandt dette end kan være, saa kan der igjen svares: at der er Forskjel paa, hvad der muligen kan skee, og hvad der virkeligen burde skee.

Skal denne vigtige Operation overlades til Muligheden, vil den ikke allene kræve lang Tid, men uforudseete Hindringer ville saa let kunne tilintetgjøre den. Enhver Indretning, som ufuldkommen, bærer en Spire til sin Undergang i sig selv; thi intet menneskeligt Værk kan tænkes evigt. Men er dens Mulighed allene bygget paa Tiden, da ligger Spiren til dens Undergang den saa meget nærmere. Og da Forordningen af 5te Januari 1813 er bygget paa Muligheden i Tiden, saa staaer den saa meget mere Fare for at visne bort, efterat den i en Rad af Aar har vegeteret, da Hindringer, som Tiden frembringer, og som ikke forud kunde beregnes, vil berøve den Livs-Kraften. Her behøves jo blot at nævnes, hvad der allerede er skeet. Hertugdømmene have tildeels revet sig løs fra den og true med at forlade den ganske, ligesom Norge ganske er tabt for



dem. Desuden, hvorofte har Erfaring ikke lært, hvad Tidsomstændigheder kunne forandre, naar den første Interesse for en Indretning er tabt, og de som gave den Tilværelse, ikke længere kunne vaage for dens Liv, men Andre derimod træde op i deres Sted, besjælede af andre Principer og handlende efter andre Grundsætninger. Da Species Mynten blev indført i Hertugdømmene; da den danske og norske Species Bank blev oprettet var Hensigten denne, at den nye Mynt skulde være den eneste overalt i samtlige Landene, men hvor ganske tilintetgjorde ikke Tidsomstændighederne denne Udsigt i Tiden. Den Grundvold derfor, som er bygget paa Muligheden i Tiden, staaer som oftest paa Sandgrund. Man har sagt, at naar Repræsentativernes Masse formindskes til det Forhold, som allene behøves til Circulationen, vil de hæve sig til Sølvets Værdie, i Følge den Forudsetning, at naar et Qvantum Vare i et formindsket Antal bringes til Torvs, vil det søges begjerligere og dets Pris vil da stige. Sandt er det, at Varernes Pris beroe deels paa det Qvantum, som føres til Torvs, deels paa det større eller mindre Antal Kjøbere, som indfinde sig. Naar det sidste Antal formindskes eller det første forøges for meget falde Priserne, og i det omvendte Forhold stige de. Saaledes have de danske Repræsentativer nødvendigen hidintil maattet have en forringet Værd, fordi deres Masse var for stor. Men naar Aarsagen ophører, maae Virkningen ogsaa, saa slutter man; bringes Massen først tilbage til det nødvendige Qvantum, som behøves til Circulationen, maae dens Værdie ogsaa tiltage. Men i det man gjør denne Slutning, bør man ingenlunde glemme, at det allene ikke er nok, at bringe Varene i et formindsket Qvantum til Torvs, man maa ogsaa være sikker paa Kjøbere. Søges Varene ikke, vil disse udeblive, og udeblive de, kan Sælgeren roligen drage hjem igjen med sine Vare, eller og han vil nødes til at sælge dem til hvad Pris, man byder ham, og den ene vil da stedse blive ved at byde mindre end den anden.

(Fortsættes.)

---

## Curiosa.

Paa Konstkamret i Kjøbenhavn gjemmes et ikke uvigtigt Bidrag til Uhrmagerkonstens Historie, nemlig et saakaldt Seierværk med Paaskrift: "Anno 1584 gaf Konning Frederick den Anden Til Danemark og Norge Sin Søn Kristian dette Segeværk." Det er i Form af et Compas, med ægte Forgyldning, af smagfuldt Arbeide, temmelig stort, og seer ud, som om det først ganske nyligen var forfærdiget. Da Christian den 4de er født 1577, saa var han omtrent syv Aar gammel, da han fik dette Stykke foræret af sin Fader. Paa den Tid maa saadanne Seierværker have været meget sieldne her tillands, thi paa Afbildningerne af Kjøbenhavn (f. Ex. i Pontoppidans Origines Hafnienses findes 1596 intet Seierværk paa Taarnene; først 1620 seer man eet paa Slotstaarnet. — I Tydskland havde man allerede 1364, Taarnuhre. De Lommeuhre der bleve opfundne omtrent i Aaret 1500 af Peter Hele, Uhrmager i Nürnberg, som døde 1540, altsaa 44 Aar førend Frederik d. 2den forærede sin Søn hiint Seierværk, var større end de nu brugelige og i Form af Æg. Allerede meget tidligen forstod man at gjøre ganske smaae Uhre. Keiser Carl V., der regjerede fra 1519 til 1558, havde et Uhr med Viser og Klokke i en Ring, og omtrent i Aaret 1600 bare Fruentimmer Uhre som Ørenringe.

---

## Kartofler.

Denne Frugt, som nu er en saa almindelig Føde for alle Stænder, synes endnu i Aaret 1761 ikke at have været indført her tillands. I Adresseavisen af 26 Oct. s. A. læses en Bekjendtgjørelse fra Præsten Lauritz Jeger i Vallensbech, hvori han "underskriver hvad Provst Lyders har skrevet om dens Frugtbarhed, og forsikkrer, at han af en eneste Skjæppe, som han Aaret i Forveien havde faaet af Provstens Søn, og plantet i sin Hauge, havde avlet tre Skjæpper og derover. Disse Potatoes, vedbliver han, ere af den gule Art, og lade sig meget godt bruge til Mad, som ogsaa er bleven probeeret i bemeldte Provstes Huus."

---

## Levende Begravelse.

To Bønderkarle i Strindens Præstegjeld, ved Trondhjem, veddede med hinanden i Aaret 1761, at den ene skulde paa engang drikke ud en heel Potte Norsk Brændeviin. Han vandt Veddemaalet, men faldt strax derpaa død ned til Jorden. Ingen kunde see andet end at han var virkelig død, og faa Dage derefter blev han begraven. Ligfølget var aldrig saasnart gaaet bort, førend der blev hørt et ynkeligt Skrig under Jorden. I Førstningen vilde ingen troe, at Skriget kom fra den nyligen Jordede, og der hengik derfor en temmelig Tid af Dagen førend Graven blev aabnet. Man fandt siden, at den Begravne havde sprændt Kisten i Stykker og svømmede i sit eget Blod.

---

## Konstig Versebygning.

Allerede for henved 60 Aar siden yndede man hos os Klingklang i Poesien. Saaledes findes et Beviis herpaa i et Stykke med Overskrift: "Kort Indhold af denne Aars Samling", i det sidste Nummer af Adresseavisen for 1761, der giver hele Aargangens Indhold i Vers, af følgende Bygning:

"Faa Dage tilbage vi nu ikkun har  
Saa næsten er Resten af dette Aar klar.  
Thi bliver vor Iver at takke enhver,  
Som skjønner og lønner vor Flid og Besvær.  
Extracter man agter at gjøre hvert Aar,  
Hvad Stykker man rykker i Bladet som gaaer.  
Man drager og tager da Udtog af det  
Der bleven er skreven, Vacancer i Aar,  
Bevilling, Bestalling, og hvem som den faaer,  
Gravskrifter og Skifter, samt Tamperets Dag.  
Naar høres og føres Processer, hvad Sag,  
De Domme, som komme, og hvem de er om.  
Blandt andet fra Landet hvem reisende kom."

Saaledes bliver Poeten ved at opramse hele Aargangens Indhold.

---

## Dueller under Christian den Fjerde *).

Uagtet Christian den Fjerde, den 1ste Maji 1618, havde udgivet et strængt Forbud imod Dueller, saa indtraf dog under samme Konges Regjering, omtrent 1647, den mærkværdige Begivenhed, at en Krigsraads Kjendelse bevilgede en Duel. Ordren dertil findes indført i det Aggerhusiske Regiments Protocol, og er undertegnet af Norges Statholder, Hannibal Sehested. Den lyder saaledes:

"Obrister Reichwein og Obrister Lieuttnant Fleischer skulle wehre hos den Duell, som wed Krigsradz Kiendelse mellem Obristlieuttnant Willumsen og hans Captain Lieuttnant bewilliget ehr. — Hwilchet de saaledis maa vdføhre, att fechte til Hest eller Foedz, som dennem lyster, doch ingen lenger Combatt dennems at bewilliges, end een ehr blefve quettzt. — Dersom de ochsaa som Cavalliers nogle gange haffe wehret sammen, og søgtt huer anders huud for Allwor uden quettzure, da maa de ochsaa skilles ad, efterdi denne Duelle er bewilliget formedelst deris begges reputations Erholdelse **), och ikke til nogen endelig Ulyche ***). — Deris Seconder maa ey stetis til at fegtte, ey heller maa nogen Second befatte sig med widere end Cavailler bør, og lade parterne selff aleene føre deris querelle ud. — Hannibal Sehested.

*) Holberg henfører denne Tildragelse til Frederik den Tredies Tid, men Etatsraad og Ridder A. Kall, som har meddeelt hiin Afskrift (i Ny Dansk Magaz. T. 3), antager med Grund, at uagtet den er uden Dato, maa dog Duellen, da Ordren dertil findes indført i Protocollen, strax efter en anden Ordre af 5te Martis 1647, være forefalden under Kong Christian den Fjerdes Regjering.

**) En besynderlig Maade at erholde Reputation paa! Dog, hver Tid har sine Fordomme. At være et Slegfredbarn, f. Ex., er noget, som ingen anseer for en Ære i vore Dage, men om Theseus og Romulus siger Plutarch, at de begge vare af uægte og ubekjendt Byrd, og havde den Ære at holdes for Gudesønner.

***) Hvorledes en saadan Ulykke skulde kunne forekommes, indsees ikke; der er al Sandsynlighed for, at den heller ikke blev forekommet, da den Steen Willumsen, der nævnes som død, 1647, i Gener. Maj. Pet. Kaasbølls store Register over adelige Familier, formodentlig var een af Duellanterne.

## En Levning af et gammelt Kloster i Kjøbenhavn.

Man reiser ofte mange Mile for at see fremmede Oldsager, men de indenlandske, som man har lige for Øjne, bekymrer man sig kun lidet om. Hvor mange vide vel at Capellet af Helliggeistes-kirke, ud til Kokkegaden, er en Levning af et af de ældste Klostere i Kjøbenhavn, Helliggeistklosteret, hvis Lemmer vare de saakaldte Duebrødre? Dette Capel var først et Sygehuus, men blev siden 1551 indrettet til et Begravelsessted for dem, som ikke vilde jordes paa Kirkegaarden. De antique Vinduesporte, og den hele gothiske Bygningsmaade, vidner om, at den Deel af Klosterbygningen ikke er undergaaet stor Forandring, og upaatvivleligen er den ældste Bygning i Kjøbenhavn. Helliggeistsbrødre maae, som et gammelt Document viser, allerede have været her 1307.

## Indenlandske Efterretninger.

I Gaar solgtes ved Auction den afdøde østerrigske Gesandtskabspræst Holtzførsters Samling af Malerier og Kobberstykker. Blandt Malerierne var et stort, skjønt Landskab af Pascha Joh. Weitsch, der blev kjøbt af Holtzførsters Eftermand i Embedet, for 600 Rbd., og Christus, som kalder Børnene til sig, af Lucas Cranach, som kjøbtes af Hr. Secretær Bang for 150 Rbdlr. Mange undredes over, at især det sidste Stykke ikke blev kjøbt for offentlig Regning, da ingen af de Kongelige Gallerier, saavidt man veed, eier noget af denne Mesters Arbeider. — Weitsch, som var født 1723, og bosat i Brunsvig, uddannede sit Talent, uden at nyde nogen Underviisning, blot ved egen Flid, og malede Landskaber og Dyr i Poul Potters Maneer, uagtet han aldrig havde havt Leilighed til at see noget af denne store Mands Arbeider. — Sine Bøger skal den afdøde Holtzførster have skjænket det herværende catholske Capel.

Hr. Prof. Oehlenschlæger har udgivet et lidet

Skrift: Til Publicum, i Anledning af Lystspillet Freyas Alters Forkastelse af Theatercensorerne, fra hvilke sidste nu ventes et trykt Gjensvar.

Den forrige Kongel. Hof-Tandlæge, Hr. Levi, der i 6½ Aar har opholdt sig i Rusland, og antaget Navnet Levestamm, er ankommen til Hamborg, og ventes med det første her til Kjøbenhavn.

Af alle Søstæder i Danmark har neppe nogen lidt mere ved Krigen end den mindste iblandt dem, Dragøe paa Amager. Førend Ufreden eiede denne lille vindskibelige Bye omtrent 80 maadelige Fartøjer, hvormed Dragøerne seilede paa alle Provindserne, ja endog paa udenrigske Havne. Men deels ved Opbringelse, deels ved at drives paa Grund af Fienden, er hiint Antal af Fartøjer nu saa forminsket, at Byen i det Højeste kun tæller 20. Ingen af dem, der paa denne Maade mistede deres Skibe, have Udsigt til at kunne anskaffe sig nye, og de maae nu tage Fragt for Andre, da de ikke have saa megen Formue, om de end ejede Fartøj, at indkjøbe Ladninger, f. Ex. Brænde, som de almindeligen pleiede at bringe hertil; thi det, hvortil der i Fredstider kun behøvedes 3 til 400 Rdlr., udfordrer nu nogle Tusinde Rigsbankdalere. Det er heller ikke saa let for dem at faae Fragt, da der i denne Tid ere saa mange, der søge den, og Fragtfarten i det Hele kun er saare maadelig.

Geisselbrechts Marionettheater har endnu bestandigen kort Tilløb.

Mariboe, den 7de October. Efter Indberetning til Øvrigheden her i Mariboe vare Priserne paa Korn og Fedevare samt Creature, i afvigte September Maaned, følgende: I Tønde Hvede 25 Rd. I Tønde Rug 16 Rd. I Tønde Byg 10 Rd. I Tønde Havre 6 Rd. I Tønde hvide Ærter 12 Rd. I Tønde graae Ærter 12 Rd. I Tønde Kartofler 5 Rd. I Pund røget Flæsk 3 Mk. I Pund fersk Flæsk 2 Mk. I Pund Kjød 1 Mk. 8 ß. I Pund Smør 3 Mk. I Pund Ost 1 Mk. I Pund Talg 1 Rd. I Slagtenød 70 Rd. I Sviin 40 Rd. I Faar 8 Rd. — Alt i Nbp. N. V. — Idag holdt Selskabet for Oplysningens og Industriens Fremme i Lollands-Falsters Stift sin aarlige Generalforsamling i Mariboe Domkirkes Jomfruchor. Selskabets



Møde aabnedes med en saare skjøn og passende Tale af Hr. Provst Trojel i Nebbelunde, hvorpaa de udsatte Priisbelønninger, der bestode deels i Penge, deels i Sølv, bleve uddeelte. (Marib. Av.)

Nakskov, den 5te October. Fra den 28de Septbr. til den 5 Octbr. ere følgende Skibs-Capitainer ved Nakskovs Toldcontoir ind- og udclarerede: J. Diderichsen til Holsteen med Ærter og Byg. A. Petersen fra Flensborg, baglastet. Begge hjemmehørende i Nakskov. — J. Bøye af Marstall til Flensborg med Byg og Ærter. Weilsøe af Nyested til Kjøbenhavn med Flyttegods. Preus fra Kiel, baglastet. Møller fra Kiel, baglastet. — Kornpriserne ere her for nærværende Tid: I Tønde Hvede 21 a 22 Rdd. I Tønde Rug 14 a 16 Rdd. I Tønde Byg 10 Rdd. I Tønde Havre 4 a 5 Rdd. I Tønde Ærter 10 til 11 Rdd. — Den 1ste October afgik ved Døden Kjøbmand Levin Israel af den mosaiske Religion, 83 Aar gammel, efter at have levet som en agtværdig Borger her i Byen i 43 Aar. Den 3die October døde Fuldmægtig Møller paa Toldcontoiret. — Høitidelighed ved den lærde Skole i Nakskov. Mandagen den 30 September, om Formiddagen, bleve ved Nakskov lærde Skole Overlærer Bohr og Adjunct Biltzing offentligen indsatte i deres Embede. Denne Solennitet, som forud i Stiftsavisen var kundgjort, bivaanedes af en stor Deel af Byens og Omegnens hæderlige Embedsmænd og Borgere. Indsættelsen skete af Skolens Rector J. J. Stephansen ved en latinsk Tale, hvis Thema var: "Nogle gavnlige Advarsler for de Unge, paa deres videnskabelige Bane." Derpaa besteeg Overlærer Bohr Cathedret og holdt en Tale, hvori han søgte at vise: "Hvilke Betragtninger Skolelæreren bør anstille over sin Embedsstilling, for at bære Underviisningens Byrder med Standhaftighed." For og efter Talen bleve, under Accompagnement af Instrumenter, ved Skolens Disciple afsjungne nogle Vers af en til Dagens Høitidelighed forfattet Cantate. Efterat den hele Handling var endt, lykønskedes de indsatte Lærere af det forsamlede Auditorium, hvormed denne festlige Scene sluttedes. (S. Bl.)

Odense, d. 8 Octbr. Det herværende Michaelis-Marked i forrige Uge var saa yderst flaut paa Handelens Vegne, at Man knap vidste af no-

get Marked at sige. Dagdriver-Industrien er nu steget til den Grad, at i Aar lod Tiggerbørnene sig endog høre med deres Skrinken for Dørre Mikkelsaften. I Søndags Aftes forefaldt i Vestergade et støiende Optog, som indjog Mange Skræk, da Gaden vrimlede af Mennesker; og see! hvad var paa Færde? en fuld Person blev, efter at have gjort Spektakler, transporteret til Raadstuen, geleidet af saa drøie Puf og Slag, at et Umælende neppe havde udholdt det. — Saa vist som slige Rolighedsforstyrrere fortjene at straffes exemplarisk, maatte Man dog paa Menneskehedens Vegne ønske, det ikke skete paa den Maade eller saalænge den Skyldige befinder sig i en Tilstand, som ikke tillader fornuftigt Overlæg! (Hempels Av.)

Odense, den 8 October. Det navnkundige Genie, Dannebrogsmand Rieffelsen, som har opfunden adskillige Instrumenter, Melodica, Philomele &c., døde igaar her i Odense, hvor han en Tidlang har opholdt sig, 52 Aar gammel. (Iversens Av.)

Aarhuus, d. 1 Oct. Efter nogle faa Sommerdage har vi nu i nogle Dage igjen havt det barskeste Efteraarsveir med Storm, Regn, Hagl og Hvirvelkulinger. Ved Havbredden heromkring fandtes igaar en Mængde Muslinger. — Ikke langt herfra har i disse Dage en fjortenaars Bondeknøs hængt sig af Elskovsgriller. (Aarhuus Av.)

Randers, den 4de Octbr. Denne Tid har her ret været en Rædsels-Tid. Alle have om Aftenen lukket deres Dørre længe før de pleie, og endda ville adskillige paastaae, at, der om Natten, have lagt Tyve i deres Forstuer. Fruentimre have ikke, om Aftenen turdet gaae paa Gaden, og, af dem som have vovet det, gives de, som sige: der have Nogle prøvet at rive Shawlerne af dem. Ja man taler endog om at Begplastre skulle have været i Brug. — Det værste der imidlertid er hændet, siden hiin Aften Bursches Kone blev anfaldt, er: at en Enke forleden Nat blev mishandlet, saa at hun siden har maattet holde Sengen. Maaskee var det disse Røveres sidste Daad; thi Politiet har været i en uafbrudt Virksomhed at hemme dette Onde. Det har ogsaa lykkets det at faae Hold i nogle mistænkelige Personer. Gud give disse Skrækkesceners dermed maatte endes!!! (S. Bl.)



Aalborg. Den offentlige Examen i Cathedralskolen tog sin Begyndelse Mandag den 9de September, og vedvarede med de forskjellige Classer indtil den 24de, til hvilken at anhøre og bedømme, indfandt sig den høie Stiftsøvrighed og endeel Honoratiores fra Byen og Omegnen. Den 25de foregik Opflyttelsen, da i Overværelse af Hs. Excellence Hr. Stiftsbefalingsmanden og andre Videnskabs Yndere, Skolens Rector Hr. Tauber i en hensigtsmæssig og kraftfuld Tale fra Cathedret bragte Disciplene, enhver for sig, i Erindring om deres Fremskridt eller Mangler til tilbørlig Roes eller Dadel, og derpaa indsattes Candidat Theol. Hr. Henrich Seerup, som udnævnt Adjunct ved Skolen i den fratrædende Hr. F. B. Taubers Sted. I dette Aar dimitteredes ingen til Universitetet fra Skolen, den modtog 12 nye Ankomne, og tæller nu 55 Disciple. (Aalborg Av.)

Viborg, den 7de October. Baade her paa Marken og i Omegnen er Kornet endnu ikke aldeles i Huus. Ja noget er endog nylig høstet — hele afvigte Uge var Veiret, Søndag og Mandag undtaget, tørt. I Fredags Nat var Iis paa Vandet og stærk Riimfrost. Derimod i Gaar (6 October) uophørlig mild og stærk Regn i 12 Timer. Endnu i Dag regner det. Een af disse Aftener saaes og her et lysende electrisk Luftsyn, der oplyste Gaderne. (Viborg Samler.)

---

Kjøbenhavns Børs den 11 October.

Cours. Hamb. 2 M. 732, a vista 740. Amsterdam 2 M. 675, a vista = . London 2 M. $33\frac{1}{2}$ Rbdlr. Spec. 730. — Species solgtes til $43\frac{1}{2}$ a $43\frac{3}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $93\frac{1}{2}$ a 94 pr. 100; Oblig. 78. Norske Sedler 35 a $35\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 11 Mk. 4 ß. — Disconto 8 PC.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststræde No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 83.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 15 October 1816.

## Om Nationaleenhed, o. s. v.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Skal altsaa Repræsentativerne hæve sig, vil det ikke være nok, at deres Masse formindskes, men de maae finde Kjøbere, som kunne bruge dem, og skulle disse skaffes til Veje, maae Handelen vinde Liv. Saalænge Landets Producter staae i saa lav en Priis, hvori de have staaet i indeværende Aar; saalænge disse ikke søges; saalænge Kreaturene ikke engang kunne faae Kjøbere, endogsaa til de lave Priser, hvori de staae; saalænge ville Repræsentativerne heller ikke blive søgte i Udlandet, og de ville da heller ikke kunne hæve sig, saa meget mindre, som der nok neppe nogensinde her i Landet har været forbrugt flere Luxus-Artikler, som komme udenlands fra, end nu, hvilke samtligen maae betales med Sølv, eller med Produkter, som ere lige med Sølvet *). Den Anmærkning kan synes overflødig: at jo lavere Landets Produkter ere i Priis, desto større maae det Qvantum være, som udfordres til at betale et vist Qvantum Luxus-Vare med, og desto mindre vil den fremmede Kjøbmand føle Trang til at søge at komme i Besiddelse af danske Repræsentativer. Vil man end svare herpaa: at den standsede Handel maae igjen vinde Liv; den nuværende Periode kan ikke stedse vare ved, den vil ligesaavel nu, som forhen, forandre sig; vil man føje hertil: at Forordningen af 5te Jan. 1813 er bygget paa saa fast en Grundvold, at Tidsomstændighederne ikke kunne rokke den, og at følgelig alt engang vil komme i sin Orden, naar man kun gaaer urokkelig frem, saa maae man dog i det mindste tilstaae, at man bygger paa Mueligheden, som saa saare let kunne feile. Dog! om det end var saa, at alt vilde i Tiden jevne sig selv, og Rigsbank-Repræsentativer erholde virkelig Værdie med Sølv, saa vilde dog flyde deraf, at Eenhed i Mynten imellem Hertugdømmene og Danmark for det første ikke blev opnaaet, og at det vigtige Princip, Forordningen udtalte: "at ophæve Forskjellen paa Penge og Betalingsmidler imellem Danmark og Hertugdømmene, en Forskjel, som paa een for begge skadelig Maade adskiller dem, og berøver dem den Bistand, de ellers vilde og kunde

*) I Aarene 1812 og 1813 hørtes der ikke uden Raab og atter Raab over Landmandens overdrevne Priser og over hans Vellevnet. Men mon den almindelige Velstand nu er foreget, da Priserne paa alle Levnetsmidler ere saa lave? Skulde det derfor ikke være sandt, hvad man den Gang ikke vilde høre: at høie Kornpriser, ved rig Afgrøde, udbrede almindelig Velstand? Overdrevent er det ikke at paastaae: at dersom Handelen med Landets Produkter og Kreature ikke faaer Liv igjen, og Priserne ikke hæve sig, vil Landmanden ikke kunne bestaae; og har Landmanden Intet, hvad har da det øvrige Hele?

yde hinanden", ikke allene for nærværende Tid blev tilsidesat, men endog overladt til den uvisse Fremtid, Hindringen imellem den fælleds Handel blev ved, Pengehandelen gik sin uforstyrrede Gang, og Landets indbyrdes Tuskmiddel blev fremdeles ved at behandles som Vare. — Bestemmes det derimod, at Sølv skal i Danmark, som i Hertugdømmene, være den Basis, hvorpaa al Handel skal hvile, saa er Forskjellen imellem Betalingsmidlerne hævet. Manden i Nørrejylland, som har Fedevare eller Kreature at sælge, vil da sikkert ikke allene modtage, men og betinge sig Betaling i Sølv, fordi denne Mynt nu bliver ham en Nødvendighed, i Stedet for at han i nærværende Øieblik ikke kan modtage den uden Tab, da Kjøbmanden eller Vexelereren, som han vil omvexle den hos til Repræsentativer, vil have Fordeel, foruden det at Coursen i 8te eller 14ten Dage kan forandres. Og Repræsentativer behøver han til at betale Renter, Kongelige Skatter o. s. v. Feile vil det neppe, at det ikke vil vare længe førend den bedre Mynt der vil være i fuld Circulation. For længe siden har Papiret ganske været fortrængt i Ribe, og Sølv det almindeligste, om ikke eneste Betalingsmiddel; det samme gjelder ogsaa længere nede i Jylland paa Vesterkanten, og snart vilde det samme blive Tilfældet paa den østre Kant, især naar alle offentlige Udgifter skulde udredes med Sølv, eller med Papir lige med Sølv. Den Formodning torde vel heller ikke være aldeles ugrundet, at der paa flere Steder gjemmes Sølvmynt; denne vilde da komme frem for Lyset og forøge Circulationsmasmassen. I Hertugdømmene circulerer en Deel fremmed Skillemynt, derimod vrager man danske Toskillings- og Fireskillingsstykker, som Omløbere søgde at tilkjøbe sig for den halve Værd; af disse komme endnu enkelte til Syne, og skulde disse ikke kunne circulere ligesaa vel som de fremmede, naar det var tilladt; Circulationsmassen forøgedes jo dog derved, istedet for at de nu sælges for den første den bedste Priis, naar de forekommer. At Repræsentativerne, naar Sølv, eller Papir lige med Sølv, blev det eneste Betalingsmiddel, vilde blive behandlede overalt efter Dagens Cours, bliver jo i Grunden intet andet, end hvad der skeer for nærværende Tid. Thi at dette skeer i Hertugdømmene, behøver ikke at anføres. Men i Danmark! giver der vel nogen



mere for Seddelen, end hvad Dagens Cours byder? Man kalder den vel en Rigsbankdaler, ja vel endog en Rigsdaler, men i Vare giver man neppe mere af Værdie end til 8 Lß., eller en Mark dansk omtrent. Kjøbmanden, ved at bestemme sine Varers Priis, sætter endog disse saa meget højere, fordi han maae befrygte Papirets Dalen, fra hans Indkjøb til hans Udsalg, og saaledes faaer Kjøberen nu som oftest mindre Værd for hans Seddel end Dagens Cours bestemmer. Rigtigst vilde det dog nok uden al Tvivl være, om der een for alle Gange blev bestemt en fast Værd for dette Betalingsmiddel, saalænge Nødvendigheden bød, at det skulde circulere; thi derved ophørte paa eengang al Spekulation i denne Henseende, ligesom det og vilde være nødvendigt, for at forebygge Uorden og Vindesyge, saa længe det i de Kongelige Kasser maatte antages; især var det nødvendigt for Banken, som da ikke vilde komme til at indløse en Seddel for mere, end hvad den var udgivet for. For denne synes denne Operation at være af højeste Vigtighed, om man endog vil antage Muligheden af, at den skulde under nærværende Form i Tiden kunde bringe sine Sedler lige med Sølv. Thi da den har sat disse i Circulation under en Cours omtrent af 500, og skulde engang i Tiden indløse dem til en Cours af 200, hvor stor vilde dens Tab da ikke blive! Vel er det sandt, at Coursen ikke pludseligen vil kunde forandre sig fra 500 til 200, men dette maatte dog skee efterhaanden, saa den stedse vilde tabe ved Indløsningen, og den endelige Sum, som vedblev i Circulationen til en Cours af 200, maatte Banken indløse, saa ofte Repræsentativer presenteredes til Omvexling, 2½ Gange dyrere, end den havde sat dem i Circulation for. Thi tænker Banken ikke at komme saavidt, at den kan give Valuta, naar en Seddel presenteres, saa vil dens Credit kun staae paa svage Fødder.

Antages det altsaa, at det ikke allene er Bankens Hensigt, at den vil paa Anfordring realisere sine Sedler mod Valuta, men at den ogsaa under nærværende Form i Tiden vil bringe det dertil, at den kan, saa vil den Spekulant, der forud kan beregne dette, ved at gjemme Repræsentativer, indkjøbte til en Cours af 600, som er langt un-

der Dagens, kunde vinde det tredobbelte. Og hvad enkelt Spekulant her vandt, var et reent Tab for det Hele, som kun kom den enkelte Formuende til Gode. Ja hvad endnu vilde være skadeligere, det vilde blive et sandt Nationaltab; thi vilde ikke den udenlandske Millionair, naar han havde rimelig Formodning om, at det vilde skee, anvende en Capital paa slig en Spekulation, som det vel kunde betale sig at lade ligge frugtesløs i en Tid, hvorpaa der siden kunde vindes 2 à 300 Procent? Der vilde paa en Million Rigsbank Repræsentativer, indkjøbte til en Cours af 600, som Banken indvexlede lige med Sølv, kunne vindes over 333,000 Species, naar Coursen var 400, og følgelig saameget mere naar den var 200.

Synes derfor denne Operation at være af høieste Vigtighed i Henseende til Banken, at der een for alle Gange bestemtes en fast Cours for dens Repræsentativer, saa synes den ligesaa fuldelig at være det for enhver Debitor, som har gjort Laan i dette Betalingsmiddel siden 1813. Disse have i Almindelighed optaget deres Laan i Navneværdie, efter en Cours af 600 omtrent. Den Eiendom, de kunne have tilkjøbt sig og betalt med dette Betalingsmiddel, er betalt saa meget dyrere, som Betalingsmidlet var ringere. Vilde de sælge den igjen og betinge sig Sølv, følger naturligvis, at Kjøbesummen falder langt anderledes ud. Lægges hin Cours af 600 til Grund, da er det klart, at en Eiendom, kjøbt og betalt i Repræsentativer for 3000 Rigsbankdaler N. V., er kun 1000 Rigsbankdaler værd i Sølv. Eller at den som har laant 3000 Rigsbankdaler N. V., kan betale dem med 1000 Rigsbankdaler Sølvmynt. Men antages det at Papiret hæver sig til sit nominelle Værd, saa N. V. og Sølv bliver alpari; vil da ikke den Debitor, som har laant, under en Cours af 600, Tretusinde Rigsbankdaler, komme til at betale 3 Gange saa meget, som han har faaet Værdie for, da han gjorde Laanet? Kan han nu ingenlunde faae 3000 Rigsbankdaler Sølv for hans Eiendom, thi Prisen maatte da stige til det tredobbelte, saa følger jo, at han maae gaae til Grunde. For nærværende Dieblik kan han maaskee afholde sine Renter, da Summen for de Produkter, han sælger i det nominelle Betalingsmiddel, han modtager, og hvormed han igjen kan betale,



er stor i Forhold til Sølv. Men vil han kunne udrede disse, naar begge Dele staae lige og naar Indtægten af hans Produkter vil formindskes i samme Forhold, som Betalingsmidlet forbedres? At det vilde forvolde Forvirring, om Priserne paa Produkter og Vare eller Arbeide med eet skulle bestemmes i Sølv, istedet for Papir, hvorefter de nu rette sig, behøver man ikke at frygte for; thi ligesaa pludseligen, som Prisene stege i Hertugdømmene 1812, da Repræsentativerne der stode saa slette, ligesaa pludseligen dalede de igjen, da Sølv blev Betalingsmidlet og Sedlerne behandledes efter Dagens Cours.

Viser derfor den Aand, som udtaler sig i Forordningen af 5te Januari 1813, at foruden Eenhed i Mynten er det Princip ogsaa lagt til Grund: Debitor maae ikke undertrykkes; saa synes det, at om der end er sørget for hin Debitor, før dette Tidsrum, saa er den, som er blevet det efter samme, i en beklagelsesværdig Tilstand, i Fald Papir og Sølv, under nuværende Form, kommer til at staae lige. Bestemmes derimod de ovenantagne 3000 Rigsbankdaler N. V. til 1000 Rigsbankdaler Sølv, da skeer hverken ham eller Creditor Uret. Thi denne har ikke givet ham mere Værdie i Sølv, og han kommer da heller ikke til at betale mere end hvad han har modtaget.

Anderledes er derimod Forholdet imellem Creditor og Debitor før 1813; thi dette Forhold er eengang bestemt. Her skeer Debitor ingen Uret om han betaler i Sølv. Creditor derimod vilde forurettes, om han engang, naar Indulten ophører, skulde modtage Betaling i ringere Værd. Thi han har allerede eengang lidt et føleligt Tab ved det, at hans Tilgodehavende nedsattes fra Courant til Rigsbankdalere; i det mindste gjelder dette for de ældre Creditorer før 1807. Og hvad faae disse nu i Renter, som ogsaa ere nedsatte? Billigheden synes derfor ikke allene at fordre, at disse skulde sikkres ikke blot den Capital, som eengang er dem tilsagt, men at de og burde nyde den ringe Rente, de for nærværende Tid maae lade dem nøie med, i god Mynt.

En Forandring i Landenes Pengevæsen har Forordningen af 5te Januari 1813 ogsaa bevirket derved, at Myntfoden er forandret, saa at en

Mark fint Sølv nu skal udpræges til $18\frac{1}{2}$ Rigsbankdalere, i Stedet for at samme Qvantum Sølv forhen ikkun gav $11\frac{1}{3}$ Rbd. i grov Courant. Denne Forandring foraarsager en Forvirring i Henseende til alle Betalinger og Oppebørsler, i det mindste i Hertugdømmene; thi hvad Skattevæsenet angaaer, da maae jo dette reduceres fra Courant til Rigsbankdalere, men da denne Mynt endnu ikke er til i Virkeligheden, maae Yderne igjen betale i Courant. Ved enhver Reduktion forekommer naturligvis Brøk, og disse maae betales som Hele, til Tab for Yderne; saaledes betales nu Extraskatten aarlig med 160 Rigsbankskilling i Sølv, som udgjør 50 Lß. Courant i Stedet for 48 Lß. forhen for hver Person. Saaledes, for endnu at anføre et Exempel, betales Portoen af et Brev fra Haderslev til Kjøbenhavn med 7 Lß. Courant, som er $22\frac{2}{5}$ Rigsbankskilling i Sølv. Her forekommer atter en Brøk, men ikke det allene, denne Porto er for nærværende Tid det tredobbelte af hvad der betales i Navneværdie af et Brev til Kjøbenhavn i en dansk Kjøbstad i lige Frastand. Her svares igjen i Hertugdømmene 3 mod 1. Atter et Bevis for Nødvendigheden af eens Mynt overalt, som vilde gjøre Afgivterne lige. Brøkerne burde ogsaa bortfalde, som kun da kan skee, naar Rigsbankmynten blev til i Virkeligheden. Men er Mennesket saa tilbøieligt til at hænge ved det Gamle, og har Erfaring lært, at uagtet den Forandring, der i de senere Tider er gjort med Myntfoden, deels til Species-Rigsdaler, deels til Rigsbankdaler, bliver man dog stedse ved i al Handel og i alle Contrakter at regne efter Rigsdalere; skulde den gamle Myntfod da ikke være at foretrække for den nye? Species-Mynten blev indført i Hertugdømmene, men al Handel afsluttedes alligevel i Rigsdaler; Rigsbankmynten blev paabudet, som den eneste Mynt, der maatte contraheres i, og man indførte da Hamborger-Banco, eller som man nu almindeligen udtrykker sig: Courant, saa man vedbliver, og ikke letteligen vil vænne sig af med at vedblive med Rigsdalere. Den almindelige Stemme synes derfor at være for Rigsdalere, hvis Beregning er den simpleste og derfor ogsaa den almindeligste. En Beregning, hvorefter man har tilvant sig at beregne alle Tings Værdie. Uden mindste Forvirring kunde den derfor ogsaa beholdes. Thi vel ere Rigsbankdalere udprægede *), men de ere jo halve Species, og af den Aarsag ville de ikke foraarsage nogen Uorden. Derved vandtes tillige, at den gamle Mynt kunde beholdes uden nogen Forandring, hvoraf der gives et betydeligt Qvantum, saa vel af danske Fire og Tyve, som af Ti og Otte Skillinger, som alle kunne beregnes baade til Rigsdaler og til Species. Ogsaa seer man endnu enkelte danske Kroner, men denne hele gamle Mynt maatte jo indsmeltes, i Fald den engang skal udpræges til Rigsbank-Mynt. Den Fordeel, som skal fremkomme derved, at et lige Qvantum Sølv udpræges efter en forringet Myntfod til en større Masse Mynt, end naar den udpræges efter en bedre, og altsaa giver en mindre Masse, er nok mere indbildt end virkelig. Neppe vil man give det samme for 30 Lß. som for 48 Lß. Courant. Neppe vil den Militaire eller Civile-Embedsmand komme ligesaa vidt med $62\frac{1}{2}$ Rd., som er 100 Rigsbankdaler, som han kom før med 100 Rd. Enten maae deres Gage forhøies, og hvad vindes der da? eller deres Kaar maae blive ublide, med mindre det er afgjort, at de forhen have havt formeget. Skal denne Operation foretages med Held, synes det mindst at kunne skee, hvor den bedre Mynt gaaer ved Siden af den forringede. Vanskelig vil man forglemme, at en Rigsbankdaler ikke er mere end $\frac{1}{2}$ Species. Mueligen Udførelsen af dette Foretagende vilde have fundet mindre Vanskelighed, i Fald det havde været mueligt, i Forveien at have ompræget saavel Species, som det i Circulation værende gammelt Courant til Rigsbankmynt. Man har nu alt for stærkt indpræget sig hvad en Rigsbankdaler er, at man skulde forglemme de gamle Rigsdalere. Menneskene hænge saa gjerne ved det Gamle, og her synes det Gamle ogsaa at have Fortrinet. (Fortsættes.)

*) I det Mellemrum fra at dette nedskreves, indtil det blev trykt, have Aviserne sagt, at 16 og 8 Rigsbankskillinger ere myntede til at gaae i Hertugdømmene; men neppe ville disse blive beregnede anderledes end til 5 og $2\frac{1}{2}$ Lß. Courant. Skal Rigsbankmynten virkelig indføres, var det at ønske, at der i det mindste gaves Skillemynt, for at undgaae Brøk.

## Indenlandske Efterretninger.

St. Croix, d. 18de Juli 1816. I Anledning af Hans Excellence Gener. v. Bentzons Overtagelse af Gouvernementet over disse Colonier, er efterfølgende Adresse blevet Hans Excellence overleveret af Joh. Heyliger Burt og Joseph Blake Chabert Esquires, undertegnet af alle Øens fornemste Indbyggere.

Deres Excellence!

Det er med den inderligste Glæde, at vi, denne Øes Beboere, erfare, at Hans Majestæt allernaadigst har bestemt Deres Excellence til det vigtige Hverv, at være disse Øers Gouverneur. I det vi ærefrygtsfulde lykønske Dem til denne Post, kunne vi ikke andet end forudsee de lykkeligste Virkninger af det Valg, Hans Majestæt har behaget at gjøre.

Et langt Ophold paa vore Colonier, og en utvungen Omgang med Indbggerne, har gjort Dem fortrolig med deres Tarv, og vor Kundskab om Deres Characteer lader os forudsee de heldigste Virkninger af en viis og ædel Bestyrelse. Vi ere tillige overtydede herom, ved at tænke tilbage paa de offentlige Velgjerninger, der flode af Deres Excellences Duelighed og Kraft ved en betænkelig og sørgelig Leilighed. Vi skulle med de oprigtigste Taknemmeligheds-følelser ihukomme, at, da vi ved Krigens Voldsomhed bleve revne fra vort Moderland, maatte vi ene takke Deres Excellences Bestræbelse for hiin Capitulation, uden hvilken denne Colonie vilde været udsat for saadanne Ulykker, der, naar Tiden kom der skulde raades Bod paa dem, vilde bragt den i en Tilstand, som maatte gjort den til en Byrde for Moderstaten. De samme ædle Grundsætninger, som den Gang bevægede Deres Excellence til saa heldigen at værne om dens Tarv, ere vi fuldkomment overbeviste om, ville lede Deres Bestyrelse i en Stilling, hvor dens Vel og Lykke, saa ganske beroer paa Deres Excellences Beskyttelse.

De Ubehageligheder, der vare Virkninger af forskjellige sørgelige Tilfælde, have bragt dette Land paa Bredden af sin Undergang, og meget vil der udfordres, til atter at bringe det i sin forrige lykkelige Forfatning. Imidlertid stole vi dog med



tillidsfuldt Haab og Forventning paa den faderlige Velgjørenhedshaand, der altid har besjelet Gouvernementets Fremfærd imod sine Colonier.

Med Følelser af den høiste Agtelse og personlige Hengivenhed, ere vi Deres Excellences ærbødigste Tjenere.

Til
Hans Excellence A. Bentzon,
Generalmajor, K. D. General-
Gouverneur &c., &c., &c.

Derpaa behagede det Hans Excellence at svare følgende:

Mine Herrer!

Jeg har modtaget Deres Lykønskning til min Udnævnelse til Gouverneur over disse Øer, med tilbørlig Følelse for Deres Høflighed.

Det Bifald, De har behaget at skjænke en Deel af min forrige Bestyrelse, længe forbi, men, som det synes, endnu ikke glemt, er mig et behageligt Vidnesbyrd om, at hvilket Held mine Bestræbelser end have havt, har De kjerligen bedømt mine Hensigter.

Jeg har længe nok været Planter paa denne Øe til at indsee de Vanskeligheder, der især i vore Dage, møde paa den vestindiske Planters Bane, og tillader mig at forsikkre Dem, at paa min Side, ingen Anstrængelse skal spares, for at bortrydde, eller formilde, saavidt det staaer i min Magt, Alt hvad der kan skade Deres Rolighed og Lykke. Moderlands-Regjeringens velgjørende Hensigter, ligge, siden Gjenbesættelsen, atter, ligesom før, aabenbar for Dagen.

Jeg har blot at tilføje det Ønske, at De, naar den Dag kommer, jeg skal overgive disse Coloniers Bestyrelse i andre Hænder, ikke maae finde Dem skuffede i Deres nærværende Forhaabninger. Hermed, og med hvert Ønske for Deres Vel, beder jeg Dem, at modtage Forsikkringen om den fuldkomne Agtelse, hvormed jeg har den Ære at være mine Herrers ærbødigste og ydmygste Tjener.

(undertegnet) Bentzon.

Til
de Herrer Joh. Heyliger Burt,
Joseph Blake Chabert, paa
St. Croix's fornemste Planteres og Indbyggeres Vegne.

I Adresseavisen gjøres det Spørgsmaal: om Badens værdige Eftersølger, Hr. Prof. Thorlacius, ikke skulde være at overtale til, i denne Vinter i et Coll. privatissimum, paa Badens Viis, at hjelpe unge Studerende til Færdighed i at skrive Latin? da man tør spaae ham, at han ikke vil savne Tilhørere.

Den bekjendte Pastor Henderson, som det store engelske Bibelselskab har overdraget det vigtige Hverv, ogsaa i Norden, at befordre dets Hensigter, har paa den Reise, han i Sommer gjorde i Hertugdømmene, opholdt sig nogle Dage i Ratzeburg, for derfra at reise over det Meklenborgske, Preussiske, igjennem Berlin o. s. v. og i Vinter at drage tilbage til sit Fædreneland, hvorfra han agter, i samme velgjørende Øiemed, at tiltræde, over Rusland, sin store Reise til Asien. Hans Ophold i Ratzeburg har ogsaa besjelet de derværende Indbyggere til samme skjønne og velgjørende Formaal. Uagtet der i de Hannoverske Lande allerede for en Tid siden havde dannet sig Bibelselskaber, manglede det Lauenborgske dog, saadant et Selskab. Imidlertid forsamlede der sig, under Pastor Hendersons Ophold i Ratzeburg, foreløbigen et lidet Selskab af Bibelvenner i Superintendentens Huus, hvilke Forsamlinger Hs. Excell. Hr. Geheime-Conferenceг. v. Rewentlow ogsaa beærede med sin Nærværelse. Ligesaa havde Adskillige af de paa den mecklenborgske Dom, altsaa i selve Staden Ratzeburgs District boende Mecklenborgske Indbyggere, indfundet sig der. Efter en allerunderdanigst Ansøgning fra Superintendenten i Hertugdømmet Lauenborg, Consistorialraad C. P. C. Wyneken, om Hans Majestæts allerhøieste Samtykke og Bifald til et Bibelselskabs Oprettelse i det Lauenborgske, har det allernaadigst behaget Hans Majestæt, ved Resolution af 20 Sept. d. A. at lade tilkjendegive de Bibelvenner i Ratzburg, der i det Øiemed, at uddele Bibeludgaver for saa godt Kjøb som muligt, havde forenet sig til et Selskab, Sit allerhøieste Velbehag og tilsige det Sin allernaadigste Beskyttelse.

I den dansk-vestindiske Regjeringstidende af 18 Juli d. A. efterlyses af John Benners 50 Slaver, som d. 8 Juli d. A., er bortrømte fra Plantagen Mount Welcome. — I samme Tidende læses følgende Proclamer: Indkaldelse af Procurat.



E. Fr. Schifters Creditorer; Indkaldelse af alle dem, der formene at have nogen Ret til en af James Hermann d. 11 Maji 1795 udstedt Panteobligation for af deponerede Midler laante 2000 Rdlr. Vest. Cour. imod Panterettighed i et Huus paa St. Thomas; Indkaldelse af Creditorerne i afg. J. Zimmermanns Bo; i Frederik Dickmans Fallitbo. — Endvidere læses i samme Tidende en Opfordring fra Overformynder P. Moth til alle Formyndere, at indkomme til Overformynderiet inden d. 24 Juli med deres Myndlingers Døbesedler.

Det er bekjendt, at Negeres og Negerinders Priis i Vestindien retter sig efter det Haandværk, de have lært, eller de Forretninger, de ere duelige til. Følgende Avisbekjendtgjørelser viser hvorledes det omtrent ved Salget af samme bestemmes: "Strax efter tredie Auction paa Aastedet vil vorde bortsolgt efterfølgende Negere, den Afdødes private Eiendom, nemlig: Monimia, en Vaskernegerinde med to Børn Joe og Nancy, Ana, en Kokkenegerinde, Katty, en Huusnegerinde, William, en Tømmermand, Alphonso, en Smed, Thomas, en Huusneger ꝛc."

Af et Brev fra en Dansk, der nu for Tiden opholder sig i Frankrig:

V——n d. 28 Juli 1816.

"Jeg besaae nyligen Valpladsen ved Waterloo eller Belle-Alliance, hvor man endnu seer de ædsomste Spor af dette blodige Slag, og lugter Forraadnelsen af flere tusinde Mennesker og Heste. Napoleons mageløse underjordiske Canal, ved St. Qventin, gaaer $\frac{3}{4}$ Miil langt under Jorden, 125 Fod dybt under Landeveien til Paris og under Byer og Slotte, saaledes at Skibene gaae 125 Fod under Byer og Vogne paa Veiene, og Skibene ved lys Dag maae gaae igjennem Klipperne ved Fakler. Et Underværk af Menneskehænder! Videnskabernes Selskab i Paris har villet sætte over Indseilingen i Jorden, til Napoleons Ære: "il a concu et les eaux ont coulé" (Han besluttede, og Vandene fløde!) For nogle Maaneder siden, gjorde jeg ogsaa en høist farlig, men interessant underjordisk Reise i Steenkulsgruberne i Landsbyen Amce ved Bouchain, hvor jeg med flere Kammerater var 1000 Fod under Jorden og vandrede over $\frac{3}{4}$ Miil omkring i denne Dybde i de sorte

Gange, i Mineurklæder og ved Fakkelskin. Vi gik de 1000 Fod ned af en lodret hængende Stige, men blev hidset 5 ad Gangen, op i en stor Tønde, af 4 Heste, fra denne svimlende Afgrund. — Her opvartes stedse med allehaande Forlystelser; nylig morrede vi os saaledes i Valenciennes hos Englænderne, — ved en Tyrefægtning, Hanefægtning, Boxen, Veddeløb til Hest ꝛc. ꝛc.

Mariboe, den 10de October. Ved et Interessentskab i Rødbye er i Aar fanget en stor Mængde Sild, der nedsaltede og rigtig behandlede, slet ikke give de Aalborgske Noget efter. — I disse Dage har Veiret været meget behageligt, dog er det temmelig koldt Morgen og Aften. — I denne Tid giver man her i Mariboe 23 Rbdlr. for en Tønde Hvede. — Paa Auctionen efter afgangne Birkedommer Kølle paa Svanevig blev et Lod forarbeidet Sølv betalt fra 18 til 21 Rbmk. I det øvrige vare Dækketøier, Sengeklæder og Lagener o. s. v. paafaldende dyre. (Mariboe Av.)

Odense, d. 11 October. At Kunstens udmærkede Dyrker ogsaa er Fædrelandets Søn, viste sig her igaar ved vor for faa Dage siden hensovede Rieffelsens Jordefærd. En Ridder, 3 Dannebrogsmænd, og ellers et talrigt frivilligt Følge ledsagede ham til sit Hvilested. Kisten, hvorpaa den Afdødes Dannebrogsorden laae, førtes til St. Knuds Kirke, hvor Stiftsprovsten, Dr. og Ridder Tetens, hædrede den Afdøde ved en hjertelig skjøn og henrivende Mindetale. Den af Hr. Overretsprokurator de Scheel samme Dags Aften foranstaltede Koncert paa den ældste Klub var en saare heldig Idee, hvorfor han og hver Kunstens Ven, som derved bidrog til at forskjønne en saa sjelden Mindefest, fortjener den varmeste Tak. Stemt til høitidelige Følelser, deeltog enhver Tilstedeværende i denne Geniets fortjente Hylding, og det var, som om Opfinderens Aand endnu igjennem hans Melodicas harmoniske Toner havde budt os det sidste venlige Farvel. — Dog end haves Haab om, at den vil leve og forplantes paa hans vakre Kompagnon, Hr. Dram, en agtværdig ung Konstner, som i de sidste Aar har været Rieffelsens Medarbeider, og sikkert vil fortsætte den hedengangne Mesters Værk. — Biografiske Notitser om denne talentrige Mand, hvis Opfindelser have gjort og



ville gjøre Fædrelandet saa megen Ære, med Efterretning om de af ham opfundne flere musikalske Instrumenter og andre vigtige Maskiner, saavelsom om de Ideer, der ere anvendte i og ligge til Grund for deres Indretning, vil formodentlig Selskabet for indenlandsk Kunstflid i sit Tidskrivt meddele. (Hempels Av.)

Aarhuus, d. 11 October. Luftsynet, som Aftenen d. 24de Sept. saaes i Sjelland og Fyen, bemærkedes ogsaa her ved Aarhuus, selvsamme Tid. Det var som om Luften skiltes fra hinanden og igjen tillukte sig, efter at man vist i to Minuter blændedes af et lysende Skin, som af tusinde Lamper. — Forleden Morgen saaes her allerede Iis paa Vandet. Veiret er vedvarende ustadigt. — I Nørre-Sundbye har en aldrende Pige aflivet sit Barn strax efter at det var født, (som man siger) ved at knuse dets Hoved med en Bjelke. Hyppig er ellers Talen i vore Dage om Barnefødsel i Dølgsmaal og Barnemord, der maae ansees som Følger, deels af den stigende Sædefordærvelse i de lavere Stænder, deels af den Vanskelighed, de trykkende Tider lægge i Veien for Egteskaber. — Kirken i Sønderholm (en Landsbye mellem Aalborg og Ribe) er ustridigen en af de skjønneste her i Landet. Den eier et Par aabne Begravelser, hvori findes svære Marmorkister, udarbeidede i Italien, dette de plastiske Konsters Moderland. I en underjordisk Begravelse, der blot faaer sin Lysning gjennem et lidet Hul i Kirkemuren, hvile Levningerne af en Præst. Det halve Laag er faldet af Kisten og man seer Beenraden ligge der indsvøbt i en lang Liigskjorte, der begynder at gulne. Bonden tør ikke betræde den Dødes mørke Kammer, thi Overtroen siger, at endnu Ingen er sluppen derfra, uden at der er hændet ham noget Ondt. — En Klokker i en af vore smaae Kjøbstæder (saaledes gaaer Sagnet) havde for Skik, at gjemme alle sine Papirer af Pengesværd i sin Kakkelovn. Manden bliver syg. Huusholdersken finder det koldt og lægger Ild i Kakkelovnen mens han sover. Papirerne blusse op — han vaagner og styrter betagen af den heftigste Skræk ud af Sengen, for at redde de kjære Sedler — forgjeves; men fra det samme Øieblik var Manden karsk. Efter den Tid forvarte han sine Penge i sit Belte og det blev hans Død; thi han fandtes ikke længe

efter ihjelslagen og plyndret og — hvad der er det mærkeligste — hans Morder er endnu ikke opdaget, skjøndt det nu alt er endeel Aar siden Gjerningen skedte. — — — Indsendt Spørgsmaal fra en Naboebye. Hvad kan bevæge vor habileste Skræder til — istedetfor at sidde hjemme paa sit Værksted og passe sin Naal at piltre omkring i Landet og opkjøbe Ost, Smør og andre Victualier og transportere dem 7 Mile bort til den habileste Skræder i en anden Bye, som igjen udhøkrer dem til Hovedstaden? Var det ikke bedre, deres Naal stak i gamle Klæder, end at Handelsaanden stak i dem? (Aarhuus Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 15 October.

Cours. Hamb. 2 M. 717, a vista 725. Amsterdam 2 M. 658, a vista = . London 2 M. 33 Rbdlr. Spec. 725. — Species solgtes til $43\frac{3}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $93\frac{1}{2}$ pr. 100; Oblig. 77. Norske Sedler 35. Svenske Sedler 10 Mk. 14 ß. — Disconto 8 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Intet Slags Fuskere ere farligere for Borgersamfundet end de lægevidenskabelige, eller de saakaldte kloge Mænd og Koner, hvis Klogskab sædvanligen bestaaer deri, at de vide at lokke Pengene ud af Lommen paa enfoldige Mennesker, ved høist skadeligt Bedragerie. Men hvor meget der end er ivret og skrevet imod denne værste af alle Landplager, saa drive dog saadanne Bedragere endnu temmeligen deres Spil i Tydskland. Saaledes lever der i Eikum, ved Herford, en Bonde, ved Navn Reinike, der lader til at være en sand Reineke de Vos. Han har ombyttet Plougen med Hygeæ Stav, som i hans Haand er et sandt Tugtens Riis for eenfoldige Mennesker, der fæste Lid til ham. Sin skuffende Konst har han, saa at sige, indsuget med Modersmelken, thi neppe havde han forladt Moderens Bryst, førend man begyndte at lade ham udøve Undercurer. Fra alle Kanter strømmede Krøblinger, Blinde, Halte, Fnattede, Veneriske og alskens Syge hen til dette Vidunderbarn, for at lade sig stryge af det, og bruge det Vand, hvori det havde vasket sine Hænder, som



et indvortes Lægemiddel. Man tog Sukker, Mandler, Kras og Legetøi, og derhos Foræringer for Forældrene med sig, for at bevæge Barnet til denne Operation. Men Præsten Schwager og Justitsr. v. Soble, gjorde Ende paa disse Vidundere, og Barnet kom saaledes i Forglemmelse, at Mange af dets Samtidige troede det allerede længe var død, da omtrent for 4 til 5 Maaneder, Drengen, som nu er en Mand paa nogle 40 Aar, paa ny har begyndt at forrette Undercurer. Af Menneskekjerlighed søger han at gjøre sin Underkraft saa almeennyttig som muligt. I de 3 første Dage af hver Uge reiser han omkring i de omliggende Stæder, og hvor han lader sig see, omgives han af en Mængde Lidende. I de tre sidste Dage af hver Uge, modtager han de Syge i sin Bolig, og da ere Veiene i alle Retninger opfyldte med Mennesker paa Vogne, i Kareter, til Hest og til Fods, for at blive der Natten over, da Dagen er dem for kort; hos ham selv og i hans Omgivelser er alting indrettet dertil meget nydeligen; ogsaa er der ved hans Bolig opslaaet en Restaurations-Bod. Hans hele Forretning bestaaer i at stryge og vaske Hænderne. Det første virker — saa paastaaer man — strax paa Stedet, og det sidste i en Frastand, da de Syge slæbe Vandet i Flasker hjem med sig, og bruge det istedet for Mineralvand. Baade udenfor og i Sideværelserne samle sig Lidende til hvis Beqvemmelighed der staaer Bænke i Beredskab. Reinicke har en Portner staaende for sin Dør, og denne lader den Ene komme ind efter den Anden. Han fordrer af Ingen nogen Belønning, da han blot handler af Menneskekjerlighed; men han undslaaer sig heller ikke for at modtage den, og naar han af Enhver kun faaer 3 Gr. i Gjennemsnit, saa har han en større Indkomst end en Minister, thi dagligen besøges han af flere end 2 til 400 Mennesker, fra de meest bortliggende Steder.

---

Rettelse.

I forrige Numer, P. 1308, Lin. 12 fra neden, istedet for: det sidste Stykke, læs: det første Stykke.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 84.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 19 October 1816.

## Om Nationaleenhed, o. s. v.

(Slutning; see forr. No.)

Bankhæftelsen giver Banken aarlig en Sum, som den kan anvende til Sølvanskaffelse. Udmyntes denne Sum, og et lige Antal af Sedler sættes ved Siden, som paa Anfordring realiseres (dog at der ingenlunde udstedes Repræsentativer paa mindre Sum end 10 eller 8 Rdlr. Spec.), saa vil Massen af den circulerende Fond god Mynt aarlig tiltage, ligesom det nu i Circulation værende Papir aarlig vil kunne inddrages; thi for disse Sedler, som ere realisable, og af den Aarsag vil kunne holde dem i Cours, ville efterhaanden de nu circulerende kunne indløses. Om Nogen vilde fordre, at Bankhæftelsen skulde ophøre, var det at fordre en Umulighed. Af Intet kommer Intet. Umulighed er det, at Banken kan sætte Sølv i Circulation og indløse Repræsentativer, naar den ikke har noget at operere med. Navnet gjør intet til Sagen. Enten dens Fond kaldes Bankhæftelse eller Skat, er jo i Grunden ligegyldigt; men paa een eller anden Maade maa Landet bidrage til, at Pengevæsenet forbedres, naar det ellers nogensinde skal skee *). Derimod kan det ikke nægtes, at der-som denne Hæftelse skal betales i Sølv, saaledes som den er paabuden, vil den blive langt byrdefuldere end den nu er, da den betales i Sølv-Værdie.

Vel sandt, der vil udfordres til denne Operation en Række af Aar, og altsaa vil der atter vedblive, i det mindste for en stor Deel. I Henseende til al Skats Udredelse vilde det uden Tvivl være en Velgjerning, naar disse samtlige smeltedes sammen under eet, og at en Forordning aarlig bestemte, hvad der for dette Aar skulde udredes af hver Contribuent af Tønde Hartkorn i Danmark, eller af boniteret Tønde (hvor denne nye Ansætning i Hertugdømmet Slesvig har Sted), eller efter Plovtal, eller Otting, eller hvad Maalestok der gives, samt i hvilke Terminer disse Afgivter skulde svares. Contribuenten vidste da bestemt, baade hvad han havde at betale og til hvad Tid. Ligesom Oppebørslen derved vilde simplificeres. Der udfordredes da ikke saa mange forskjellige Oppebørselsbetjentere, som nu, i Hertugdømmene, hvor Landmanden har at svare Afgifter til Amtsforvalter, Ridefoged, Brand-Directeur og Sognefoged; denne sidste hæver Extraskatten: en Skat, der under sin nærværende Form ikke længere burde have Tilværelse; thi hvor usikker er ikke Angivelsen, hvorefter den udskrives, da Een svarer ofte af sit fulde Personale, naar en Anden, som er mindre samvittighedsfuld, maaskee ikkun svarer af det halve. Enhver Skat bør udskrives efter en Maalestok, hvorefter den sikkert kan beregnes; derved foranlediges heller ikke Fristelse til Bedrag.

*) Bankhæftelsen er en Skat, kun med den Forskjel, at den kan ophøre, naar Grundejeren vil udbetale den, som vanskelig vil skee overalt; den vil da

kunne indvendes, at Tidsomstændighederne saa let kan tilintetgjøre det Hele. Men saa meget er dog her vundet, at Maalet ligger tydelig for hver Mands Øine, istedet for, at det ved den nuværende kun sees i Haabet. Saameget er vundet; at Pengevæsenet har en fast Basis, og den nuværende Speculationsaand maa forsvinde. Det er vundet, at Kapitalisten veed hvad han eier, da hans udestaaende Kapitaler er Sølv, og Debitor veed hvad han skylder. Saa meget er vundet, at Eenhed i Pengevæsenet er tilveiebragt, og at der betales eens overalt i de Kongelige Kasser; ligesom Banken kan indløse sine Sedler efter samme Cours, som den har sat dem i Circulation for. Embedsmandens Gehalt vil derved eengang igjen blive sikker, ligesom Statsudgiverne ville kunne sættes paa en fast Fod, da de neppe nu ville kunne være det ved Pengevæsenets idelige Vaklen. I det mindste synes det neppe at kunne være andet end, at Statsbetjenternes Gehalt maa forhøies, naar Pengevæsenet forringes; og paa den Maade synes det neppe muligt at gjøre nogen fast Beregning over Statsudgiverne, og at bestemme et sikkert Forhold imellem Indtægt og Udgivt. Endelig kan man endnu føie hertil, at for Moralitetens Skyld synes det høist nødvendigt, eengang at sætte en Dæmning for det Arbitraire i Pengevæsenet; thi hvilke Bedragerier har dette ikke givet Anledning til? Var det ikke Bedragerie, naar Debitor betalte Creditor 100 Rdlr., som denne havde laant ham i god Mynt, med 4 Rdlr., eller endog med endnu mindre? Vil det ikke være Bedragerie, naar Debitor, saasnart Penge kunne løskyndiges, vil afbetale sin Gjeld i en forringet Myntsort, som han maaskee kan kjøbe for det Halve *)?

Det Spørgsmaal kan opkastes: Om den Operation var fordeelagtig for Banken, som skedte i Følge dens Bekjendtgjørelse af 30 Juli 1813, at det for en kort Tid tillodes, at afbetale Bankhæftelsen med $\frac{2}{3}$ i Sedler og $\frac{1}{3}$ i Sølv? Man ledes til at troe det Modsatte, da denne overordentlige Betaling saasnart ophørte. Almindelig blev den ingenlunde, da der gaves de Steder, hvor den aldrig blev bekjendtgjort; den eneste Kundskab man erholdt derom, var igjennem de offentlige Tidender; den kan da, om ikke i anden Henseende, saa i denne, ikke billiges, da det blot var dem, der nøde Fordeel af denne Tilladelse, som havde Kundskab derom; Andre bleve afviste med det Svar, da de meldte dem, at det var for sildigt. Statens Byrder bør være lige; ligesaa lidet, som der i vore Dage bør gives Privilegerede, som vil troe sig fritagne for at bære een eller anden Byrde, ligesaa lidet bør Nogle begunstiges fremfor Andre. Kan Banken udføre, hvad der paaligger den, med at Hæftelsen, som er den tilagt, udbetales $\frac{2}{3}$ i Sedler efter en Cours af 375, eller 1 Rigsbankdaler og 84 Rigsbankskilling for hver Sølv-Rigsbankdaler, og $\frac{1}{3}$ i Sølv, da bør denne Betaling gjøres almindelig for Alle; i modsat Fald burde det ikke tilstedes Nogen; thi derved begunstiges Nogle, og Byrden kommer her, som i Almindelighed, til at hvile paa den mindre Formuendes Skuldre. Foruden dette var denne Tilladelse et Brud paa Bankens Sikkerhed, da dens Hypotek derved blev svækket; thi disse 6 Procent skulde, i Følge Forordningens §. 7 og Bank-Fundationens §. 12, indbetales i rede Sølv-Valuta, og være uopsigelige fra Bankens Side. Ved det, at Banken har tilladt denne Betalingsmaade, har den ikke faaet rede Sølv-Valuta, ligesom dens Hypotek er bleven formindsket. Mon det af den Aarsag ikke skulde være rigtigst, enten at de, som havde betalt deres Hæftelse paa ovenanførte Maade, fik samme igjen tilbage, eller, dersom det befindes, at Banken paa denne Maade kan bestaae, at Tilladelsen bliver almindelig?

Ligeledes kan der ogsaa spørges: Bør Banken være et privat Institut, der har private Interessentere, eller bør den vedblive at være, hvad den efter sin Fundation bestemtes til, en Rigsbank, i hvilken det hele Land er Interessent? Det kunde synes ved første Øiekast, i Henseende til Besvarelsen af dette Spørgsmaal, at et privat Institut har Fortrinet for et offentligt; thi dens Sikkerhed synes at være mere befæstet under et privat

*) I Stervboer sælges nu Obligationer, omskrevne til S. V., for Ubetydeligheder; hvad tabe Arvingerne ikke der? Kunde det derfor ikke synes billigt, om Kapitaler efter død Mand kunde opsiges, og at disse burde udbetales efter den Værd i god Mynt, hvortil de ere omskrevne.

Interessentskab end under et offentligt. Et privat Interessentskab kan der foreskrives Regler, som det ikke tør overtræde, hvilket ikke saa let kan paasees, naar Banken staaer under offentlig Bestyrelse. Imidlertid har Erfaring lært, at en Bank, som privat Institut, ikke mere er evig end en anden; herpaa er den danske og norske Speciesbank et Beviis. Hvad Sikkerheden angaaer, at Banken vil vedblive at gaae frem efter dens Fundation, da er der vel neppe noget, der mere vil betrygge den, end den Overbeviisning, som er kjøbt ved Erfaring. Omstændigheder kunne forvolde, at Løfter brydes. Omstændigheder kunne ligeledes tilintetgjøre et privat Interessentskab; men den Erfaring, som er kjøbt ved Tab, giver mere Sikkerhed end alt andet. Af Skade bliver man klog, saa lyder Ordsproget, og denne Klogskab, kjøbt ved Erfaring, borger sikkerst for, at man ikke anden Gang vil vandre paa den Vei, som vildledte saa skrækkeligen. Eengang gaaer det desuden maaskee an, at gjøre Gjeld paa Credit; men vanskelig lader det sig gjøre anden Gang. Den Erfaring derfor, som ligger saa aaben for Bankbestyrernes Øine, lover mere end alt andet: at de sikkert ville vogte sig for, ikke anden Gang at falde i et Svælg, af hvilket man saa vanskelig kan redde sig. Hvad Sikkerheden angaaer, da synes den at være lige, enten Banken er almindelig eller privat. Spørgsmaalet kan da allene blive: hvilken af Delene er fordeelagtigst for det Hele? Er Banken en almindelig Rigsbank, da falder ogsaa de Fordele, den kan gjøre sig ved sit Laanefond, i Følge Fundationens §. 14, det Hele tilgode. Er den et privat Institut, vil dens Interessentere have Udbytte, og den Fordeel, disse have, er jo et Tab for det Hele. Heraf synes det klart, at en almindelig Rigsbank, som Forordningen af 5 Jan. 1813 byder, bør foretrækkes. Mon det ikke ogsaa er klart, at et privat Interessentskab, som opretter en Bank og opererer med Papir, drager en ulovlig Fordeel af Landet? Indskyder det, for Exempel, en Million i Sølv, kan der, i det Mindste, sættes en Million Papir ved Siden. Interessentskabet kan da operere med 2 Millioner og drage Renter af 2 Millioner, skjøndt det i Virkeligheden kun har anvendt 1 Million af sin Formue. Det kan derfor synes rigtigst, at den Fordeel, der kan



drages af Papir, som Mynt, burde allene tilfalde Almeenheden eller den hele Stat.

Vedbliver derfor Banken at være en almindelig Rigsbank, hvorunder Hertugdømmene ogsaa indbefattes; ophæves Forskjellen paa Penge og Betalingsmidlerne ligeledes imellem Danmark og Hertugdømmene derved, at Sølv, eller Papir lige med Sølv, gjøres til det eneste Betalingsmiddel, saa opnaaes Forordningens Hensigt, at de indbyrdes ville og kunne yde hinanden Bistand. Hertugdømmenes Andeel til Banken vilde da blive betalt med Sølv, og naar denne Afgivt blev hævet af Banken i Kiel, og et Antal Repræsentativer bleve satte i Omløb, som paa Anfordring kunde realiseres, saa kunde af denne Sum oprettes et Laanefond, hvilket hoiligen kunde behøves, og hvis Renter igjen kunde bidrage til Bankens Fremvext. Naar et større Antal ikke blev sat i Omløb, end hvad man til enhver Tid kunde realisere, vilde Frygten for at modtage disse Sedler forsvinde, ligesom de vilde bidrage til at afhjelpe den almindelige Forlegenhed for at faae Laan, især naar dette Laan blev almindeligt, og ethvert Amt tilstodes sin forholdsmæssige Andeel efter visse bestemte Regler, saa at ingen begunstigedes fremfor andre, som f. Ex., at de Ansøgende, hvilket Antal sikkert vilde blive stort, kastede Lod om, hvem der skulde erholde Laanet paa sikkert Pant. Men for at betrygge den almindelige Tiltroe til disse Repræsentativer og til Bankens Bestyrere, maatte det paalægges disse, ufravigelig efter Fundationens §. 34 at aflægge et offentligt Regnskab, som under intet Paaskud nogensinde maatte tillades at blive uopfyldt. Naar disse Repræsentativer først vandt Tiltroe, vilde de og sikkert blive brugte i al Handel, saa meget mere, som deres Transport er beqvemmere end Sølv, der nu foraarsager den Handlende, som i noget Qvantum skal føre det med sig til Markeder, eller andensteds forsende det, Besværlighed; men skrides der til denne Operation, da forglemme man ingenlunde, at smaae Sedler forjage Mynten af Circulationen; thi det er naturligt, at man først giver Sedlerne ud, førend man griber til Species. For Skatkammerbeviserne til 2 Species bleve bragte i Circulation i Hertugdømmene, følte man ikke noget Afsavn af Sølvet i den daglige Circulation; men da disse kom frem, fortrængte de Sølvet, saa

at en Species begyndte at blive en Raritet, som man gjemte paa, og efterhaanden forsvandt de mere og mere, saaledes, at i Aaret 1812 ophørte ikke allene Specierne, men og Skillemynten. Imidlertid har Erfaring atter lært, da Papirets Circulation ophørte, at der ikke allene er Skillemynt i Hertugdømmene, men ogsaa virkelig Speciesmynt, foruden at der circulerer et ikke ubetydeligt Qvantum af den gamle danske Mynt. Det forøgede Qvantum af den circulerende Mynt, som fremkommer ved Sedler, vilde ogsaa have gavnlig Indflydelse paa Danmark; thi naar Sølvet bestemmes der, som Landets Mynt, vilde det gaae videre over Hertugdømmenes Grændser, end det nu gjør, og en større Circulations-Fond vil da være nødvendig. Bestemtes Renterne af Laanefondet, til at indløse Rigsbankrepræsentativerne aarlig, fremvirkedes derved den anden gavnlige Indflydelse for Danmark. Foruden disse Fordele, kan der tænkes adskillige andre. Ikke vilde man længere i Hertugdømmene med Ringeagt skue hen til den danske slette Mynt, som samme aldeles uvedkommende; heller ikke vilde man i Danmark misunde Hertugdømmene deres Fortrin, eller vel endog tilregne disse Skylden for, at Rigsbanksedlerne bleve saasnart nedsatte i deres Cours; da disse, som havde et bedre og sikkrere Tuskmiddel i al Handel, naturligviis foretrak dette for det ringere. Baandet vilde igjen knyttes, som den forskjellige Mynt sønderrev; Handelen vilde lettes; Landets Penge vilde høre op at være en Vare, som man driver Handel med, og de Kapitaler, som nu anvendes dertil, vilde blive anvendte til andet Brug, mere gavnlig for Landets sande Tarv.

En Laanefond vil i Hertugdømmene, naar Indulten ophører, som der træder ind med Aaret 1818 og altsaa snart kan stunde til, blive saa meget mere nødvendig, da Trang til Laan ufeilbarligen vil blive overmaade stor. Til Fordeel for Debitorerne blev Indulten paabudet, da Creditor, dersom han vilde nyde godt af den Opreisning af hans Capital, som Forordningen hjemlede ham, skulde være forpligtet i en vis Tid at lade Capitalen staae uopsagt; skjøndt dette egentligen ikke var Tilfældet i Hertugdømmene; thi der fik Debitor ikke nogen større Forpligtelse paa sig, snarere blev den lettet; thi før 1813 var han pligtig at ubetale hans Gjeld i S. H. C., efter den Tid kunde han betale i Rigsbankrepræsentativer S. V., og da Sølv- og Navne-Værdie den Tid var lige, var det ham saa meget lettere at opfylde hans Forpligtelser i det Mellemrum indtil Sølv blev erkjendt, som den eneste Mynt. Muligen dette Lovbud ikke havde været nødvendigt for Hertugdømmerne; thi Erfaring havde allerede dengang lært enhver Creditor, at være forsigtig med at opsige Capitaler. Efter 1807 faldt alle Produkter der, og som en Følge deraf faldt Jordegodser ligeledes betydeligen i deres Værd. Vanskelig blev det fra den Tid af at faae nogen Capital til Laans, ligesom en Landeiendom ofte ikke kunde udbringes til den Capital, som stod prioriteret i den. Panthaveren maatte altsaa tabe, fordi man, stolende paa de forrige Priser, havde sat en større Capital i en Eiendom, end den nu ved de synkende Priser kunde udbringes til. Af den Aarsag skred en Creditor nødig til at opsige nogen Capital, men lod den hellere staae, naar Debitor nogenlunde betalte Renterne, i Haab om at bedre Tider igjen skulde hjelpe Jordeiendommene i Veiret. Imidlertid traadte Loven her imellem Creditor og Debitor, og paalagde den Første et Tvangsbaand; men naar dette Baand bliver løst, ville flere sammenstødende Aarsager ufeilbarligen gjøre, at et stort Antal Capitaler paa eengang vil vorde opsagt; Trangen til at erholde Capitaler til Laans, vil da følgelig blive saa meget større. Blot den Tvang, som enhver Creditor har maattet underkaste sig, vil gjøre, at ikke faa ville benytte sig af Friheden, naar den igjen kommer i deres Vold. Man veed, at et blot Forbud er ofte nok til at anspore Mennesket til at gjøre det Modsatte. Men, denne Tanke endogsaa tilsidesat, hvormange ville ikke i Mellemrummet fra 1813 til 1818 være satte i den Forfatning, at de selv nødvendigen maae bruge deres Penge? Hvormange unge Mennesker have ikke i dette Mellemrum indladt sig i Ægteskab, kjøbt Eiendomme og derfor høiligen kan trænge til deres Fædrene-Arv? Hvormeget kan et Pant i den Tid ikke have forringet sig, især kan dette være Tilfældet, hvor Creditors Sikkerhed fortrinligen hviler paa fremmed Caution. Endelig kan endnu til disse Aarsager lægges een, nemlig Hevnelyst; thi enhver Debitor har vel

ikke stedse i dette Mellemrum tænkt og handlet, som han burde, fordi han stolede paa, at Creditor ikke kunde skade ham; om nu denne igjen, naar han faaer Svøben i Haanden, vil bruge den, er det da andet, end hvad man maae vente af Mennesket? Alle disse Aarsager tilsammentagne maa jo nødvendig frembringe den Virkning, at en stor Mængde Capitaler ville paa eengang blive opsagde til Udbetaling, og at den almindelige Nød vil blive stor, naar der ikke fra det Offentlige kan skaffes Raad; altsaa bliver det uden for al Tvivl, at en Laanefond maa blive en sand Velgjerning.

Endelig bør den Tanke, saa ofte der tales om Landets Mynt, ingenlunde glemmes, at det er at haabe formeget, naar man troer, at en bedre Mynt allene vil skjenke Landet gyldne Tider, og at give Mynten Skyld for det hele Tryk — her tales ikke om Enkelte, som ufeilbarligen lide ved den — hvorunder Landet sukker; thi føler man ikke ogsaa Tidens Tryk i Hertugdømmerne, uagtet man der kun modtager og udgiver Sølv? Ikke lidet var deres Antal, som ventede alt af Freden, naar den engang vilde vende tilbage. Den kom, men de gyldne Tider udebleve, og samme vilde ogsaa blive Tilfældet med Mynten, om man end i et Hieblik med en Tryllestav var i Stand til at omskabe den. Ligesom det enkelte Menneske kun forskaffer sig Velstand ved Flid og Sparsomhed, saa er det og med den hele Stat. Handelen er det, som skal oplive alt, som skal gjøre, at Landets Produkter søges og stige i Priis, og Sparsomhed skal lære viseligen at bruge det, man erholder for sit Arbeide. Jo mere Mennesket vil fortøde, jo mere maa han ogsaa arbeide og fortjene, naar han ellers ikke vil gjøre Gjeld. Altsaa, jo større Luxus og Ødselhed der hersker i Almindelighed i Staten, desto mere maa ogsaa den almindelige Virksomhed tiltage, for at frembringe mere. Handelens Standsning kan være temporair, den kan reise sig af sin Dvale, bringe Penge til at circulere, og den almindelige Trang vil da ikke føles saa stærkt, som nu; men saalænge vore mange selvskabde Fornødenheder og den saa stærkt om sig gribende Luxus vedvarer, vil disse stedse overstige vore Indtægter, og hvor skulde Velstanden da komme fra?



# Curiosa.

Litaniet er forfattet af Pelagio, Aar 580, i Anledning af en skrækkelig Pest. Han befalede, at naar Nogen prustede eller nøs, hvilket man antog som et Forbud paa Døden, skulde man sige: Gud hjelpe Dig! — Derfra har det sin Oprindelse, at man endnu siger, naar Nogen nyser: Hjelp Gud! — Gud velsigne Dem!

For henved 60 Aar siden vare Gevinsterne i det Kgl. Skydeselskab paa Vesterbro langt fra ikke saa betydelige, som nu. Kongegevinsten var en Sølvkaffekande, der veiede $80\frac{3}{4}$ Lod; for Hovedet var Gevinsten en Melkekande, 30 L.; Rumpen en Theepotte, $27\frac{1}{8}$ L.; høire Vinge en Spølkum, $23\frac{3}{4}$ L.; venstre Vinge to Sukkerfade, begge $25\frac{3}{4}$ L.; Ringen, en Pocal, 12 Lod.

Allerede i Aaret 1755 dannede der sig i Kjøbenhavn et Selskab af Damer, i den velgjørende Hensigt: at lade opdrage fattige Børn. Begyndelsen skete med 25 Pigebørn, hvilket Tal i Aaret 1761 var voxet til 75. I Spidsen for dette Dame-Selskab, som talte 25 Medlemmer, stod Dronning Juliane Maria og Prindsesse Charlotte Amalia. Prindsessen lod allene paa sin Bekostning opdrage 12 Børn. En Dame af Selskabet var altid Forstanderinde; men Bestyrelsen i det Hele overdraget til den bekjendte Pastor Lork, der maa betragtes som dette Samfunds Hovetstifter.

I Aaret 1761 kostede paa Torvene: en Tde. Rug 7 Mk. 8 ß. a 9 Mk.; Byg 5 Mk. 8 ß.; Havre 4 Mk. 8 ß.; Fyensk Smør 20 a 22 Rdlr.; Bøgebrænde 6 Rdlr. 8 ß. a 7 Rdl. Favnen. — Regner man dette i Rigsbankpenge til en Cours af 700, bliver det omtrent Rug Tdn. 7 a 8 Rbd.; Havre 5 Rbd.; Smør 114 Rbd.; Bøgebrænde 42 til 49 Rbd. — Man kan af disse faa Exempler, som kunne forøges med mange flere, godtgjøre, at, paa Smørvarer nær, vare de fleste

Fødevarer, beregnede i rede Sølv, dyrere for henved 60 Aar siden, end nu.

---

Klagerne over Skovenes Borthugning i vore Dage fremfor i ældre Tider, synes overdrevne. Allerede i Aaret 1761, d. 3 Juli, solgtes paa eengang ved Auction paa det Kongel. Gods Jægerspriis: 1000 Favne Brændeved, og, hvad der er mærkeligt nok, af fem Qvarteers Længde, istedet for at det nu sædvanligen kun er af en Alens Længde. Iøvrigt gives der paa Østerkanten af Jylland, fra Colding, Fridericia, Veile, Horsens rc., paa tre til fire Mile nær Havet, endnu Skov nok. Det er især fra Colding Kanten, hvorfra Kiøbenhavn i Aar har faaet meget Brændeved. Tilforn pleiede vi at faae meget af vort Brænde fra Pommeren rc., men i den sidste Tid faae vi det fra vort eget Land, og derved vinder ikke allene Staten meget, men det opmuntrer ogsaa til unge Træers Opelskning, og vil, istedet for at formindske Skovene, tvertimod bidrage til at forbedre dem, og det af den ligefrem Grund, at dette nu bedre lønner sig end tilforn.

---

Den Fuglestang, der paa den Kgl. Skydebane paa Vesterbro, i Sommer, formedelst Alder og Skrøbelighed, maatte gjøre Plads for en ny, blev af Kong Frederik den 5te (ikke af Kong Frederik d. 4de) foræret Selskabet 1761, og var altsaa 57 Aar gammel. Ved Fugleskydningen den 27 Aug. s. A. var den omvunden med en Guirlande af levende Blomster, og imellem hver Omgang var anbragt Kongehusets Navne i forgyldte Træk med Kroner over. Nederst saaes to Skildter, paa det ene Fama med en Ærekrands og en Omskrift; paa det andet en Skytsengel i Skyen med et Skjold og draget Sværd, ligeledes med en Omskrift.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Hr. C. A. Villaume, en Søn af den ved sine Skrifter navnkundige Hr. Prof. Villaume, indbyder i en trykt Plan Forældre og Formyndere, som ønske deres Børn og Myndlinger anbragte ved Handelen, at betroe disse til hans Undervisning. Han agter nemlig at oprette her i Kjøbenhavn en egen Undervisningsanstalt for den Ungdom, der vil opoffre sig til Handelen, hvori alle de for samme nødvendige Handelskundskaber, efter en bestemt Plan, skulle bibringes den. Man henvender sig i den Anledning til Hr. Prof. Sander, boende paa Kultorvet No. 87, som giver nærmere Efterretning herom.



Slagelse, d. 15 Oct. Ved at grave Gruus til Veiarbeidet den 3die October, af en Bakke paa Gaardmand Hans Christensens Enkes Lod af Biergbye, forefandtes af nogle Folk, fra Stillinge Sogn, 3 ovale Ringe, som siden ere befundne at være af fiint Guld og at indeholde en Vægt af 78 Lod. De have sandsynligen i de ældste Tider været brugte som Armbaand, da de vare indrettede til at kunne udvides i Midten af den ene Side, formeentlig for at kunne desbedre skydes over Haanden. Arbeidet paa dem var simpelt, men temmelig smagfuldt. De bleve udgravne i Bakkens sydøstre Hiørne, omtrent 5 Qvarter under Jordens Overflade. Bakken, hvori Ringene bleve forefundne, er beliggende i Sydvest for Biergbye Bye i Nærheden af Byen. Paa Bakken er ingen Steendysse eller opkastet Forhøining, og heller ikke har der, i en 30 Aar, da der kan erindres tilbage i Tiden, lagt Steen paa den. Der er vel i Bakken ved Gravningen forefunden 2de Pandeskaller af døde Mennesker, men disse ere fundne i nogen Afstand fra det Sted, hvor Ringene ere udgravne. Bakkens Navn er Bredehøi. Den har i den senere Tid og været imellemstunder brugt som Justits- eller Retterplads. (Slagelse Av.)

(Disse tre Ringe ere nu ankomne til Kjøbenhavn, hvor Skilderiets Udgiver har taget dem i Øiesyn. De to af dem ere tykkere og sværere end den tredie, og have megen Lighed med Haandtagene paa gammeldags Dragkister. Men kun den ene, nemlig den tyndeste, ikke alle tre, kan udvides i Midten. De see ud, som om de nyligen vare komne fra Guldsmedden, og Arbeidet er ret vakkert. Om de have været brugte som Armbaand, lader sig neppe med Vished bestemme, da de synes alt for svære til dette Brug; de have heller ingen Lighed med de Guldarmbaand, der

gjemmes paa Konstkamret, hvilke ere slangeformige og ganske glatte, istedet for at hine ere forsynede med Zirater. Skade, at der ikke findes mindste Skrifttegn derpaa: en Mangel, der betager dem al egentlig historisk Mærkværdighed. Nogle, som have seet dem, paastaae, at saadanne Ringe ere meget almindelige i Ostindien, hvor Fruentimmerne ikke bære dem paa Armen, men holde dem paa Haanden. Imidlertid beviser dette neppe, at de ikke ere af nordisk Oprindelse. At de bleve fundne i en Sandbanke, leder til den Formodning, at der mueligen engang har været Vand paa dette Sted; thi at Vandet tilforn gik saa langt ind, er ikke usandsynligt. I den 1½ Mile fra Bjergbye (Bierreby?) liggende Landsbye Eggerup, har Doct. Caspar Bartholin engang fundet i en Høi en Urne af blaat Leer med Aske og Beenstumper, og deriblandt et Ribbeen, som var tre Gange saa stort, som et Menneskes i vore Dage (Wormii Mon. Dan. pag. 41). — Mærkeligt er det, at disse tre Ringe, der næst de to berømte Guldhorne, i Henseende til Værdie, ere de kostbareste Oldsager man i Danmark har fundet, ikke fandtes i Gravhøje, eller dybt under Jorden. Det ene Horn, som blev fundet ved Galhuus, 1639, stødte en Bondepige paa med Foden, og troede at det var en Træstubbe, og det andet, som en Bonde fandt, 1734, stødte han paa med Spaden, da han vilde grave efter Leer. Uagtet det sidste ikke laae længer end 30 Skridt borte fra det Sted, hvor det første havde ligget, blev det dog ikke opdaget, førend 95 Aar derefter. At deslige kostbare Oldsager næsten aldrig findes i Høiene, dertil maae Aarsagen nok søges deri, at de saakaldte Gravhærjere uden Tvivl allerede i Oldtiden sørgede for, at saadanne Kostbarheder ikke bleve til Antiquiteter. De fleste Oldsager af Værdie, der i nyere Tider ere fundne paa flad Jord, ere uden Tvivl i Krigstider blevne hemmeligen nedgravede, eller ogsaa ved Skibes Forliis komne til at ligge i Vand, der med Tidens Længde er blevet til fast Land. At Land og Hav saaledes ere i evig Krig sammen, og at der paa mange Steder, hvor nu er Land tilforn har været Vand, og saaledes omvendt, er bekjendt.)

Mariboe, d. 14 October. Den 10 dennes forlod Hs. Durchl. Statscantsler og Fyrst von Hardenberg med Følge Lolland. Fra Greveborgen Hardenberg — hvor han i nogen Tid havde opholdt sig hos sin Familie — begav han sig til Nykjøbing paa Falster, hvor han blev imodtaget og hilset af Canonernes Torden; derfra drog han igjennem Stubbekjøbing til Grønsund, hvor han indskibede sig paa en preussisk Cutter: velsignet af Alle, som veed og kjender, hvor meget denne Ædling har medvirket til Europas nuværende Fred og Held. — I den korte Tid han opholdt sig paa Greveborgen Hardenberg ankom til ham 3de Estafetter fra Berlin, af hvilke enhver især havde lagt Veien tilbage i en Tid af tvende Dage. — Ved Falbydelsen over afgangne Birkedommer Kølles Efterladenskaber paa Svanevig indtraf det Uheld, at nogle tykke og tynde, store og smaae, høie og lave Auctionsgjæster gik neden om og hjem i Kjælderen, ved det at Gulvet, af et Fags Vidde, hvorpaa de stode, nedstyrtede, tilligemed nogle Kakkelovnsplader; dog til al Lykke kom ingen betydelig til Skade. — Vintersæden er nu paa de fleste Steder næsten nedlagt. — En Tønde Byg betales i denne Tid her i Mariboe med 9 Rbd. En Tønde Havre med 4 a 5 Rbd. — I Danzig er Prisen paa Hvede gaaet endnu høiere, endskjønt kun lidet er opkjøbt til Udførsel siden den 24de September. — Under 18 September har Hs. Majestæt allernaadigst tilladt, at frivillige Bidrag maae overalt indsamles i Fyens, samt Lollands og Falsters Stifter, til den brøstfældige og forfaldne Domkirkes Istandsættelse i Mariboe. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 12te October. Fra den 5 til den 12 October ere følgende Skibs-Capitainer ved Nakskovs Toldkammer ind- og udclarerede: R. Jensen til Kjøbenhavn med Hvede. L. Andersen fra Kjøbenhavn med Stykgods. Jesper Friis til Aarhuus med Hvede og Ærter. P. Weiløe med Passagerer til Fyen. Larsenius med Kornlast til Lübeck. — Alle hjemmehørende i Nakskov. — J. Boye til Flensborg med Byg. N. Bruun senior fra Marstall, baglastet. N. Bruun junior fra Marstall, baglastet. Alle hjemmehørende i Marstall. (S. Bl.)

Aalborg, d. 13 October. Tirsdagen den 24 Septbr., om Aftenen omtrent Kl. 9, bemærkedes mellem Nibe og Løgstøer et, med det, til samme Tid i Odense, Ribe og mellem Helsingøer og Hirsch-

holm observerede, lignende Luftsyn — det viste sig først som en Stjerne høit oppe i Syd — gled derpaa sagte ned i Øster — det var omgivet med en, meer end Luften i sig selv, lyseblaae Ring, hvilken udvidedes meer og meer og syntes paa sidste Øieblik af Størrelse som en Spisetallerken.

(Aalborg Av.)

Viborg, d. 14 October. Luftsynet, der saaes i Viborg som og i Odense den 24de September om Aftenen Kl. 9, blev og samme Tid seet i Ribe. I Lørdags vare de første ferske Sild til Torvs, Stykket kostede 4 ß. Sæderugen kostede i Skive Marked almindelig 18 Rbd. Tdn. I Holstebro sidste Marked kostede gode Foderstude 120 til 150 Rbd. Parret, og de havde god Aftræk. — Som en Synderlighed anmærkes saavel af Folk her i Byen, som fra Landet, at Maanen, der siden 6te Octbr. var i Aftagende, har staaet op, i Onsdags, Torsdags og Fredags, (9, 10, og 11te Octbr.) til een og samme Tid, Kl. 8 Aften, og skinnet med en Klarhed liig Nymaanens. (Anmelderen vilde nok sagt: Fuldmaanens; thi med Nymaane følger ingen Klarhed.) — Ved det d. 12te Octbr. i Randers holdte Marked, var Sæderugen falden til 9 a 10 Mk. Skjeppen. Gamle Køer kostede kun 14 a 16 Rbd. og gode Malkekøer 30 Rbd. Slagteqvæget var og godt Kjøb. Kun Faarene vare dyre. (Viborg Samler.)

I Gaar solgtes ved 5te Auction afd. Grosserer Bertelsens Gaard, No. 88 paa Nytorv, til Grosserer M. Trier, for 75,100 Rbdlr. S. V. Hele Kjøbesummen udbetales, i Følge Auctionsconditionerne, næstkommende 11 Dec. og 11 Juni Termin.

Kjøbenhavns Børs den 18 October.

Cours. Hamb. 2 M. 722, a vista 730. Amsterdam 2 M. 660, a vista . . London 2 M. $33\frac{1}{2}$ Rbdlr. Spec. 730. — Species solgtes til $43\frac{1}{2}$ a 44 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 91 a 92 pr. 100. Oblig. 77. Norske Sedler 34. Svenske Sedler 10 Mk. 14 ß. — Disconto 8 PC.

## Blandede Efterretninger.

I den Norske Rigstidende af 5 October bekjendtgjøres følgende offentlige Foranstaltning: Indvaanerne i Drammen have skjenket den forhenværende Raadstuebygning paa Strømsøe til en lærd Skole, som tildeels er forberedet ved et privat Institut der paa Stedet, hvori allerede underviises i alle de Videnskaber, der foredrages i de lærde Skoler. — Ved naadigst Resolution af 14de Septbr. er det bestemt: at en lærd Skole skal indrettes i Drammen; at Underviisningen i Samme skal begynde den 1ste Octbr. d. A. for offentlig Regning af en Adjunct med 2 Timelærere, og fra 1ste April næste Aar tillige af en Overlærer; at disse Lærere skulle tillægges i aarlig Løn, denne 408 Species og Adjuncten 252 Species, samt Begge fri Bolig i Skolebygningen og Brænde; at Skolepengene fra samme Tid bestemmes til det Dobbelte af det, der fordres i de andre lærde Skoler, nemlig 32 Species aarlig af hver Discipel, foruden de bestemte Lyse og Brænde-Penge $2\frac{2}{3}$ Species af hver, og at Ephoratet over denne Skole, som for øvrigt bestyres efter de for de ældre Skoler gjældende Anordninger, overdrages til Biskoppen og Stedets Amtmand, til hvem, som boende i Nærheden, det særdeles Tilsyn med Skolens Regnskabsvæsen tillige overlades.

Amsterdamer Avisen beretter, at en meget troværdig Landmand fra Dublerdam i Holland fortæller, som en Mærkværdighed, at Storkene i Aar anden Gang ere komne tilbage der, og at nogle have faaet der anden Gang Unger, hvilket, efter de ældste Folks Vidnesbyrd i Almindelighed peger paa et skjønt Efteraar. Denne Mand har hørt fortælle af sin Bedstefader, der blev 101 Aar gammel, og følgeligen levede i Aaret 1703, at i samme Aar, da Storkene ligeledes vare komne anden Gang tilbage, Qvæget, der i Octobers Maaneds Udgang maatte tages ind fra Marken, Allehelgensdag blev drevet derud igjen, da Græsset stod saa høit, at det ikke ganske kunde afædes af Creaturerne.

Den berømte Physiker Klaproth har erklæret den i offentlige Blade indførte Efterretning om Stene, der i en Hauge ved Bonn d. 19 Juli skulle være faldne ned fra Himmelen og hvoraf een skal have veiet 100 Pund, for en reen Opdigtelse.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 85.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 22 October 1816.

## Nicolai Edinger Balle.

Dersom et halvt Aarhundredes utrættelig Virken for Religionens og Sædelighedens Fremme; dersom velanvendt Lærdom i de vigtigste Stillinger i Staten kan berettige nogen Dødelig til den sande Hæderskrands, der paa Graven rækkes af taknemmelige Efterlevende, og kun paa Graven faaer og kan faae sit fulde Værd — da fortjener den hedengangne Olding, hvis Minde vi her offre en beskeden Blomst, denne Krands, saa frisk og uforvisnelig, som en skjønsom Slægt kan yde den.

Nicolai Edinger Balle er født d. 12 October 1744 i Landsbyen Vestenskov i Lolland, hvor hans Fader var Sognedegn, saavel for denne By, som for Kappels Menighed. Ingen skulde vel den Gang ahnet, at denne i en liden Landsby af fattige Forældre fødte Degnesøn i sin Tid vilde vorde Geistlighedens Overhoved i Danmark og Norge. Hvilket opmuntrende Exempel, hvilken trøstende Udsigt for den fattige Studerende, hvis hele Rigdom er hans Flid, og hvis hele Anbefaling ere hans Kundskaber! Hvilken Hæder for de Statsbestyrere, der vide at agte Flid, Lærdom og Duelighed endog i Ringhedens Hytte, og at fremdrage Fortjenesten af sit beskedne Skjul! Thi den sande Fortjeneste skjuler sig som Violen, der kun ved sin Duft bebuder sin Tilværelse, og kun af en skjønsom Haand kan opdages, istedet for at den ubeskedne Ikkefortjeneste, liig Pragtstjernen, ved sin pralende Farve paatrænger sig Øiet, uden at eie noget indvortes Værd.

Balle betraadte, som et fattigt Barn, Videnskabernes møisomme Bane. Efterat hans Fader hjemme havde underviist ham i Begyndelsesgrundene til det latinske Sprog, kom han i sit ellevte Aar i Nakskov latinske Skole, hvorfra han 1759 blev sendt til Slagelse Skole. Her var han saa ganske blottet for Hjelpemidler, at Nogle af Byens ædle Borgere maatte tage sig af ham. I Aaret 1762, altsaa i en Alder af atten Aar, kom han til Universitetet. At han der vidste at benytte sig af det Kostbareste, han som fattig Studerende eiede, sin Tid, skjønnes bedst deraf, at han efter otte Maaneders Forløb tog den philosophiske Examen med bedste Characteer, og det i en Tidspunkt, da Universitetet talte Mænd, som Kall, Ankersen, Horrebow og Hee blandt sine Lærere, hvilke i Henseende til Grundighed neppe ere blevne overgaaede af nogen Eftermand. Allerede 1765, i en Alder af 21 Aar, tog han theologisk Attestats, og at den lærde Dr. Holm anbefalede ham til Stipendium Winstrupio-Rosenianum og Rosenkranzianum, vidner noksom om, at hans Duelighed havde gjort ham fortjent dertil. Han reiste nu til Leipzig, hvor han nød den navnkundige Ernestis og Gellerts fortrinlige Yndest, og hørte, blandt andre en Dathes og Morus's Forelæsninger. Den udødelige Philolog Ernesti, som den Gang var Professor i Veltalenheden, og kaldtes, som Theolog, sin Tidsalders Erasmus, opmuntrede Balle, i An-

ledning af et Par Dissertationer, han holdt, ikke i Tiden at attraae et Professorat, og vilde strax have ham beæret med Magisterværdigheden. Men i Fædrenelandet havde man allerede paaskjønnet hans Værd, og hvor smigrende det end havde været for ham personligen, at modtage en saadan Værdighed, efter en Ernestis Anbefaling, saa havde det dog neppe været passende, at fædrenelandske Fortjenester først skulde paaskjønnes af Fremmede. Dr. Holm havde af egen Drivt, ved at omsende det anførte Skrift blandt Professores in Consistorio Havniensi, erhvervet ham Magistergraden, som ved offentligt Diploma blev ham tilsendt, 1768, fra Kjøbenhavns Universitet. Men nu tilbød der sig en Leilighed for ham til endmere at udvide sine Kundskaber, og forberede sig til det Embede, han i Fædrenelandet engang vilde komme til at beklæde, ved en Reise til fremmede Universiteter, som Hofmester hos Overkammerherre Grev Reventlows to ældste Sønner. Til dette vigtige Hverv havde Procantsler Cramer anbefalet ham. Han reiste med begge disse to unge Adelsmænd, 1769, til Göttingen, og at man overdrog ham, som selv ikke var ældre end 25 Aar, en saadan Post, beviser tilfulde, hvilken Agtelse baade Cramer, der anbefalede ham som Hofmester, og Reventlow, der betroede ham begge sine Sønners videnskabelige og moralske Dannelse, bare, saavel for hans Characteer, som Kundskaber. Universitetet i Göttingen talte den Gang blandt sine Lærere Mænd, der have gjort Epoche i Videnskaberne — en Achenwall og Gatterer, en Fedder og Kästner, en Hamberger og Heyne, en Michaelis og Walch. At man i dette Videnskabernes Sæde optog ham til Medarbeider af det philologiske Bibliothek, hvor han især bedømte Kirkefædrenes Skrifter, var et Beviis paa de fordeelagtige Begreber, en Philolog, som Heyne, havde om hans Indsigter; og Kirkehistorien var overalt det Fag, hvori han besad en næsten mageløs Styrke. Det manglede i denne Tidspunkt ikke meget i, at han for stedse havde været tabt for Fædrenelandet, thi det Göttinger Universitets Curator, Geheimeraad Münchenhausen, lod ham tilbyde, at indtræde i Seminario theologico, som Repetent, med 200 Rd. aarlig Løn, og gav ham tillige Forsikkring om, efter nogle faa Aars Forløb, at faae et Professorat. Balle var ogsaa tilbøielig til at modtage Tilbudet, og havde til den Ende allerede overdraget sin Hofmestertjeneste til en Anden. Men da han, som dansk Stipendiarius, maatte søge i Kjøbenhavn om Tilladelse til at modtage en Post, ved et udenlandsk Academie, tilkjendegav man ham, at man ventede hans Tilbagekomst til Fædrenelandet, hvor en Plads i Collegio Mediceo stod aaben for ham. Han fulgte dette Vink, og det saa meget villigere, som han følte, at det Fædreneland, der med saa rund Haand havde aabnet ham Veien til videnskabelig Hæder, ogsaa ene havde Krav paa at høste Frugterne af hans modnede Kundskaber.

Aldrig saasnart var han, 1770, kommet tilbage til Kjøbenhavn, førend han begyndte at holde Forelæsninger over Kirkehistorien og det latinske Sprog; han forsvarede tillige en Dissertation de methodo historiæ dogmatum conscribendæ, der forskaffede ham Yndest hos en Luxdorph, Guldberg, Suhm og Harboe. Aaret derpaa blev han udnævnt til Sognepræst for Kietterup og Giøtterup Menigheder i Aalborg Stift. I samme Aar ægtede han sin første Kone, F. S. Grundtvig, der døde 1781, og i dette Ægteskab har født ham 7 Børn. — Men en saa kundskabsrig Mand, der kunde stifte udbredt Gavn i en større Virkekreds end den, et Præstekald paa Landet kan tilbyde, kunde ikke undgaae Vedkommendes Opmærksomhed. 1772 blev han Professor theologiæ ordinarius, 1773 secundus Theologus, og 1777 primarius. Her havde han nu Leilighed til at gjøre de Kundskaber frugtbringende, han paa sin Udenlandsreise havde samlet. 1774 blev han creeret til Doctor i Theologien og udnævnt til Hofpræst. De Taler, han som Hofpræst holdt, udgav han siden i 3 Bind. I Aaret 1782 blev han adjungerende og succederende Biskop over Sjællands Stift, og samme Aar ægtede han en Datter af Biskop Harbo, i hvilket Ægteskab der fødtes ham 8 Børn, hvoraf kun 5 bleve i Live. Da hans Svigerfader strax derefter døde, i en Alder af 74 Aar, blev han virkelig Biskop.

Vi have hidtil betragtet Balles lærde Uddannelse og Fremskridt paa denne Bane. Nu see vi ham paa det høieste geistlige Embedstrin i Danmark, og det er især fra den Side, at hans Værd som nidkjer, utrættelig og gavnvirkende Embeds-

mand og Religionslærer, bør betragtes, for tilbørligen at kunne paaskjønnes.

Hans Skrifter af dogmatisk, polemisk, bibelsk-exegetisk og kirkehistorisk Indhold, beløbe sig til det betydelige Tal af 66. Blandt disse ere to, der have faaet offentlig Autorisation, og hvoraf det ene blev udarbeidet af ham selv, og det andet udgivet under hans Bestyrelse, nemlig den ny Lærebog og den evangelisk-christelige Psalmebog. Som en Forberedelse til den første havde han allerede, 1786, udgivet Luthers Catechismus med Anmærkninger. Men da hans Arbeide skulde være et sandt Nationalforetagende, ikke en paa Pengefordeel beregnet mercantilsk Speculation, saa udgav han den først som en Prøve, for at kunne erfare Andres Tanker om hans Arbeide, og de Indvendinger, der gjordes, bleve ogsaa virkeligen benyttede. Først efterat de forskjellige Meninger vare prøvede og vriede, blev Bogen, efter Kgl. Befaling, indført i de danske Stater. — Psalmebogen besørgedes i 76 Samlinger, hvoraf hver medtog tre til fire Timer, i Bispegaarden, af en dertil udnævnt Commission, og 1798 bifaldtes det indsendte Udkast ved en Kgl. Resolution. Lærebogen blev, naar man undtager enkelte Sogne i Norge, hvor Pontoppidans Forklaring endnu den Dag i Dag bruges, snart overalt indført i begge Rigerne; men med Psalmebogen gik det langtfra ikke saa heldigen. Paa mangfoldige Steder i Rigerne, især i Jylland, vedblev man at bruge Kingos Psalmebog. Mange Tusinde deraf bleve afsatte, endnu længe efter at den nye var udkommet, og endnu for et Aar siden fandt man det nødvendigt, atter at trykke den her i Kjøbenhavn, ligesom man ganske nyligen igjen har oplagt den i Norge.

Som Sjællands Biskop var hans Virksomhed mageløs, og man siger neppe formeget, naar man paastaaer, at han aldrig i den Henseende er blevet overgaaet af nogen Formand. Baade i hans Magazin for Kirkehistorien og i Pligtankret har han selv aflagt udførligt Regnskab for sin Bestyrelse. Hvor stor denne Virkekreds var, og hvor mangfoldige de Forretninger vare, der bestyredes igjennem hans Contoir, erfares udførligen af begge disse Værker, der ere et varigt Mindesmærke om hans utrættelige Drivtighed og Gavnelyst. Under



hans Forvaltning stode 22 offentlige Stiftelser til gudeligt Brug, der 1791 udgjorde 4,204,871 Rdlr., af hvilke den geistlige Enkecasse, 1793, eiede omtrent 240,000 Rdlr., og i hans Tid blev forøget med 30,000 Rdlr.; og Hjelpecassen for Præsteenker i Sjællands Stift, af hvilken baade de ældste og de andre Præsteenker, naar de ere to eller flere om et Kald, faae en Pension, hvilken Casse Balle har skaffet en Forøgelse af 10,000 Rdlr. af den ophævede geistlige Brandcasse. Ogsaa iværksatte han ved sine Forestillinger desangaaende, at enhver Sognepræst paa Landet siden 1792 maatte betale istedet for 500 Slettedalere 500 Rdlr. til sin Formand eller hans Enke ved Embedstiltrædelsen, og at den ny Eier paalægges, at holde Præstegaarden i forsvarlig Stand, hvorfor der aarligen af uvillige Mænd tages Syn paa alle saadanne Gaarde. Der er ingen Tvivl om, at dette bidrog meget til at Præstegaardene ikke forfaldt før Krigen, men om det ogsaa har havt samme gode Virkning efter Krigen, kunne vi ikke bestemme.

En anden gavnlig Indretning, som skyldte Balle sin Tilværelse, vare de homeletisk-catechetiske Øvelser i een af Kjøbenhavns Hovedkirker, hvor unge Candidater kunde øve sig i Cathechiseren, der bidrager saa meget til at gjøre Underviisningen frugtbringende. Allerede i Aaret 1776—1778 havde han stiftet og bestyret et theologisk Selskab, hvis Medlemmer bedømte hverandres Taler indbyrdes, og hvilket Selskab var for unge Theologer, hvad det juridisk-practiske Selskab er for unge Jurister. Det var ogsaa ved hans middelbare Bestræbelse, at det blev paalagt enhver Candidat, som vilde være Præst, at underkaste sig den homeletisk-catechetiske Prøve.

Med den franske Revolutions Udbrud begyndte ogsaa i Religionens Anliggender den Gjæring, hvortil et forberedende Stof allerede fandtes i Voltaires, Humes og Helvetius's Værker. Denne Gjæring forplantede sig fra Frankrig og Tydskland til vort Fædreneland. Tanken om en gjenvunden politisk Frihed fødte ogsaa en Stræben efter religiøs Frihed. I denne aandige Frihedskamp fremstod Balle, som den, der vilde dæmme mod de Misbruge, der ved alt for stor Frihed i Tankeyttringen, muelige kunde foranledige Mis-

brug; men ikke ved Forfølgelser eller Pressetvang, ikkun ved Grunde vilde han bekjæmpe sine Modstandere. Allerede 1795 havde han begyndt i Waisenhuset at holde hver Søndag fra 6 til 8 sin bekjendte Bibellæsning, som efter Kjøbenhavns Brand holdtes først i Garnisons, og siden i Helliggeistes Kirke.

Men ikke blot fra den geistlige Talestol, ogsaa i Litteraturen var Balle Religionens og Sædelighedens utrættelige Talsmand; ogsaa paa Landet søgte han at virke middelbart ved de nyttige og lærerige Skrifter, han for egen Regning uddeelte blandt Almuen paa sine Visitatser, hvor han vidste at gjøre sig saa yndet ved sin folkelige Omgang, at man overalt modtog og betragtede ham som en sand Fader. — Hans Medborgere paaskjønnede allerede længe hans Fortjenester, og et Selskab af værdige Mænd i Kjøbenhavn lod i Aaret 1798, ved frivilligt Sammenskud, præge til hans Hæder en Guldmedaille, af hvilken der ogsaa blev slagen 11 Stykker af Sølv. Med Medaillen fulgte en meget smigrende Skrivelse. Bidragene vare saa rigelige, at man ogsaa kunde sende hans Frue en Guldprætension, med hans Portrait, hængende i en Guldkjæde.

I Aaret 1808 fratraadte han sit vigtige Embede som Sjællands Bisp, og indviede i Rundekirke sin værdige Eftermand, Dr. og Prof. Münter, efterat han i Forveien havde nydt den sjeldne Lykke, at indvie alle Danmarks og Norges øvrige elleve Bisper. Hs. Maj. Kongen, hvis Confessionarius han blev i Dr. Bastholms Sted, hædrede ham ved at udnævne ham til Commandeur af Dannebrogen og Dannebrogsmand. Hans Levnetsbeskrivelse, hvoraf nærværende Efterretninger tildeels ere øste, forfattet af Prof. Nyerup, findes i Lahdes Samling af fortjente Danske Mænds Portraiter, T. I. Han henlevede Resten af sine Dage i sin Familiens Skjød, hvor han hensov den 19 October d. A.

---



## Om de danske Provstemøder eller de saakaldte Landemøder.

I dette Skilderie No. 79 findes under Overskrift: Om Landemode, et Stykke, hvis Tendens ikke allene er igjen at gjøre Kirken til en status in statu, men og om vore under Navnet Landemode bekjendte geistlige Forsamlinger, deres Oprindelse og Hensigt, giver en ganske urigtig Idee. Ved vore nuværende Landemøder, siger Stykkets Forfatter, at han forstaaer et Møde af Landets geistlige Mænd, for at overveie Ting af Vigtighed til Kirkens Tarv. "Overveielse af vigtige Ting" — siger han videre — "som nærmest have Hensyn til Kirkens nuværende Tarv, som i flere Henseender have dens fremtidige varige Vel til Formaal, er efter mit Begreb det Maal, hvortil alle dets Bestræbelser bør sigte." Disse i Forfatterens Hoved vigtige Ting ere da: 1) Nationaloplysnings Fremme, og 2) Opmærksomhed paa at hæmme indsnegne Misbrug og hindre Uskikke, som ere imod den sunde (sande) Lærdoms Fremme. Disse Gjenstande, vil Forfatteren, skulle for vore Landemøder være langt vigtigere, end de nu paa Landemøderne opkomne lærde Undersøgelser, "der ikkun tjene til at tilfredsstille Enkeltes Nysgjerrighed og at vise deres Lærdom," *). — Saa har da Forfatteren ganske glemt, at baade efter Protestantismens Natur og ifølge vor Konstitution tilkommer Kongen ene baade jus circa sacra og potestas ecclesiastica, hvis jura collegialia Majestæten udøver gjennem sit Kanselli, der igjen fra de Samme underordnede geistlige og verdslige Øvrigheder indhenter de fornødne Oplysninger. Forf. har glemt,

*) Et lignende Raisonnement kan man læse i de nylig udkomne Videnskabelige Forhandlinger ved Fyens Stifts Landemode, 1 Hefte, Pag. 6, hvor Præsten Hr. Paludan Müller, R. a. D., ikke tager i Betænkning at fremføre følgende Yttring: "Da Geistligheden ikke kan komme i den udelukkende Besiddelse af Videnskaber og videnskabelig Cultur, hvori den i Middelalderen varkader sig heller ikke indsee nogen Mulighed i, at den paa denne Vei skal kunne opsvinge sig til en Anseelse, der overgaaer de øvrige Stænders."

eller vil ikke minde sig, at vi for ikke længe siden have havt en General-Kirkeinspektion, og hvor slet Kirken bestyredes, da dette geistlige Kollegium havde nogen Indflydelse, thi herfor haves et offentlig trykt Bevis fra den samtidige Biskop Hersleb *). Et saadant geistligt Kollegium skulde altsaa hvert Stifts Landemode, efter Forf. Forslag, udgjøre, og de Geistlige fik da, hvad de Uoplyste mellem dem altid ønske, Sig tillistet Kirkeregimentet, det er: de fik igjen indført det i en kultiveret Stat høist fordærvelige, al Oplysning nedtrykkende Hierarki. Thi det maatte blive Følgerne af, at denne Stand ene skulde afgjøre, hvad der hørte til Nationaloplysningens Fremme, ene bestemme de Misbrug og Uskikke, der stride mod den sunde eller sande Lærdoms Fremme. Paa Geistlighedens større og mindre Oplysning, skulde altsaa Folkets større og mindre Oplysning beroe. Paa denne Stands Dom skulde det vel altsaa komme an, om Borgeren maatte ansees for en sand Kristen, et gudfrygtigt Menneske. Egen Overbeviisning maatte heri ikke følges. Min Sognepræstes Tro skulde være min Tro; og man maatte da sige med Holberg: Jeg haver bestandig troet ligesom alle de, der boede i samme Gade som jeg. Udvortes religiøse Aktus, f. Ex. Altergang, skulde Man vel endog tvinges til! — Saa var det nu rigtig nok i den mørke Middelalder, og — jeg tilstaaer det — maatte saa være, ifølge den Grad af Kultur, hvori de kristne Prædikanter forefandt de barbariske Nationer, hvilke i det 4de og 5te Sekul oversvømmede Syd-Europa, nedsatte sig der, og dannede dens endnu værende Stater. For de Tider vare altsaa de af Kirkehistorien bekændte Landemoder, d. e. Konsilier, meget nyttige, ja nødvendige. Vist nok vare disse geistlige Samlinger af megen Vigtighed, og — som Forf. siger — de grebe ikke sjelden ind i den verdslige Statsbestyrelse. Men just derfor maae man ikke heller fra disse Middelalderens Konsilier udlede, som Forfatteren, vore Nutids Landemoder, der i Oprindelse som i Bestemmelse ere noget ganske andet; — med mindre det skulde være for at faae dem (hvilket dog Gud forbyde!) formede efter hine hierarkiske

*) Se Hr. J. Møllers theologiske Bibliothek.



Konsilier. Vore Nutids Landemoder have nemlig ikke, enten i deres Oprindelse eller i deres Hensigt og Tendens, enten i deres udvortes eller indvortes Form, noget Lignende med Fordums Konsilier. Først maae jeg bemærke, at det Ord Landemode, hvormed disse geistlige Samlinger i daglig Tale benævnes, er ganske upassende, som det og ikke heller findes i vore Love enten yngre eller ældre, hvor de derimod rigtigen kaldes Provstemoder. Disse Provstemoder synes hos os, i det mindste i en Deel Stifter, at have fundet Sted straks efter Reformationen. Det er fra disse Moder vi have opbevarede de dels hos Pontoppidan og Bloch trykte, dels endnu i Haandskrift henliggende, mange skjønne monita fra den Tids Bisper, der give saa herlige Bidrag til Datids Sædershistorie, dem jeg og har afbenyttet i mit Bidrag til Sædernes og Oplysningens Historie i Danmark i det første Aarhundrede efter Reformationen *). For disse Provstemoders Organisation ved Reformationen er mig ingen Lov bekændt, thi Kirkeordinantsen taler Intet om dem. Udentvivl have de ved Reformationen i Bispernes Stæd indsatte Superintendenter selv organiseret disse Provstemoder, hvorved de ingenlunde have havt til Hensigt eller tænkt sig Fortidens Konsilier. Thi vore Provstemoder havde mindre noget Ligt med Middelalderens Konsilier end med de tydske Send (Synoder), der vare at ansee som et Slags Sæderetter, dem enhver Biskop holdt i sit Stift, og lige fra Christendommens Indførsel til de forfaldt hen i 12te Sekul havde en saare betydelig velgjørende Indflydelse paa Sæderne og Kirkedisciplinen, og hvorom kan eftersees Schmidts Gesch. d. Deutsch. og Schlözers Kirkehistorie. — Dog kan ikke heller nægtes, at der efter Reformationen i 16 og 17de Sekler gaves nogle enkelte Forsamlinger, der mere og mindre havde noget Ligt med den katholske Middelalders Konsilier. Men disse institueredes paa Regeringernes Befaling, præsideredes som oftest af selve Kongen, og bestode af de lærdeste Geistlige, fornemmelig Biskoppen og Professorerne af det theologiske Fakultet ved Københavns Universitet **).

*) Minerva, Oktober 1802.

**) Pontoppidans Annaler, 3 Th. p. 43.

Disse Kirkemøders Formaal angik vel stundum det hele Kirkevæsen, men ofte og kun en enkelt Sag, fornemmelig naar en anseelig Geistlig sigtedes og tilkaltes enten for Kietterie eller Uædelighed. De have efter Aaret 1660 ikke fundet Sted, og kan og bør ifølge den da indførte Regeringsform ikke finde Sted, eftersom høisalige Kong Frederik 3. ligesaavidt som Kong Kristian 3. vilde "at Dannemarks Regimente skulde hænge af Erkebispen eller andre Bisper." Vore saakaldte Landemoder bestaae derimod af ganske andre Lemmer, og deres Indretning har og en ganske anden Tendens. Til hine Kirkemøder efter Reformasionen udsøgtes de Lærdeste blandt de Geistlige; og det var, og efter Kirkeordinantsen skulde Superintendenterne eller Bisperne være, som da disse Embedsmænd, saalænge de skal vedvare, altid burde være lærde Mænd som en Münter, Birch, eller Bloch. Men til Provstemoderne saaes i Lemmernes Valg fornemmelig paa dem, der vare kyndige i Lov og Ret; og det skulde ifølge samme Kirkeordinants altid Provsterne være. Imidlertid forfaldt disse af Superintendenterne ved Reformasionen organiserede Provstemoder, saa de i Aaret 1618 i nogle Stifter ganske ikke holdtes. Hvad der gjorde, at man nu savnede dem hvor de ikke længer holdtes, var ingenlunde Kirkedissiplinen eller Noget Kirken Vedkommende, men derimod noget ganske Verdsligt. Ved Reformasionen beholdt nemlig Geistligheden i saa kaldte geistlige Sager Jurisdiction i første og anden Instans. I den anden var Superintendenten Overdommer, dog at ifølge Kirkeordinantsen Lensmanden skulde være overværende. Nu har vel ikke altid Lensmanden og Biskoppen kundet blive enige om Samlingsdagen til slige Sagers Paadømme. Lensmændene og Bisperne forligedes overalt ikke godt; thi disse skulde hos hine oppebære deres Indkomster. Det har vel og ikke heller altid været Lensmandens Leilighed at møde ved Bispevisitatserne, hvor det synes saadanne Sager oftest paadømtes. Stundum har vel og en myndig Biskop villet tiltage Sig Eneret at dømme i saadanne Sager. Nu udkom derfor Kristian 4des Forordning af 1 Maji 1618. Om Provstemoder og uden Sognene siddende Præster. Her organiseredes nu allerførst med Lovskraft de end idag bekjendte Moder, nu i daglig Tale Landemoder kaldede, men ingenlunde i den



Hensigt, vor Forf. vil. Tvertimod, læse vi denne Forordning, saa finde vi, at det ene var for den geistlige Jurisdiction at fremme disse Moder bleve paabudne 2 Gange aarlig i hvert Stift at holdes. De fik Navn af Provstemoder, fordi de mest bestode af Provsterne, der som Kyndige udi Landsloven skulde gaae paa Raad med Bispen ved Dommes Affattelse. Men udtrykkelig befaler denne Frdg., at Lensmanden skal præsidere. Alt dette er og igientaget i vor nu gældende Kristian 5tes Lov. Imidlertid forbandtes med disse nu paabudne Moder tildels hvad der allerede ved de ældre fra Reformationen af var iagttaget. Naar nemlig Bisperne havde en eller anden Erindring at gøre Præsteskabet, saa skete Saadant her gennem Provsterne, der igæn, naar de kom hjem, bekjendtgjorde det for Præsterne enten i de saa kaldte Kalenter, Herredssamlinger *), eller skriftlig ved Breve, der omsendtes i Provstetasken. Det er disse Bispernes Landemode-Monita, Using er saa vred paa **). De ere nu og gaaede af Brug, da Bisperne ved Visitatser og paa andre Maader vel kunne instruere sig om Manglerne i deres Stift; som overalt vore Biskoppers Indflydelse paa deres Geistlighed nu er efter vor Regeringsforms Natur mindre umiddelbar end middelbar ved Erklæringer, der drøftes af Kollegierne, især Kanselliet, hvem Overopsynet over Geistligheden er anfortroet. De egentlige geistlige Sager, som paa Landemoderne eller ved Provsteret skulle paakændes, ere og saa faa, at der vel i flere Desennier ikke er paakændt nogen saadan Sag ved mangt et Landemode. Vist nok vare nu derfor vore Landemoder blevne nogle hel tørre Samlinger, hvor kun hørtes en Præken og en Række af Titler paa en Mængde Forordninger, Reskripter og Kollegialbreve, samt gænnemgikkes nogle Regnskaber. Man har derfor i de senere Tider søgt at give disse Moder et nyt Liv, ved paa dem af Stifternes Geistlige at lade oplæse Afhandlinger især over de Geistlighedens Bestemmelse, Præsteem-

---

*) Disse vare som mindre Synoder under Herredsprovsternes Præsidium. Saaledes gaves og mindre Synoder i den katholske Middelalder, Se Schmidts Geschichte der Deutschen, IV. P. 459 fl.

**) Se Hans Kirkeforfatning, 2 D., P. 338--9.

bedet, og den hele theologiske Lærdom nærmest vedkommende Materier. Det er paa disse Afhandlinger, vor Forfatter synes vred. Men han synes da ikke heller at være nogen Ven af Lærdom; og dog vil han gøre Forslag til Kirkens Tarv, som om denne grundigen kunde indsees uden Kundskab om de ældre Kirkelove og lærd historisk Indsigt i Kirkens Tilstand og Forfatning gjennem de forskjellige Tidsaldere *). Jeg mener derimod, at just ved ægte videnskabelige Forhandlinger ville vore Landemoder først blive til nogen sand Nytte og Ære for Geistligheden, og ved saadanne Afhandlinger kan paa en langt værdigere Maade opnaaes den gavnlige Hensigt af disse Geistlighedens almindelige Sammenkomster, som Forf. vil de paa en hierarkisk Maade skulle sætte igjennem. Thi jeg maatte vel spørge, hvad der sikkert skal kunne forskaffe den geistlige Stands Lemmer sand Anseelse og være Borgen for deres Embedsdulighed, om ikke lærde Indsigter i hvad der er Præstens Hovedfag, og i Almindelighed videnskabelig Kultur skulde kunne gøre dette? Da nu desuden disse Afhandlinger trykkes, ville vist de, som kunne indeholde noget nyttigt Vink, ligemeget om det kom fra en Kapellan eller fra en Biskop, ikke undgaae høie Vedkommendes Opmærksomhed til Afbenyttelse ved Leilighed; ligesom da og de maadelige Arbeider, om de endog stilles i Spidsen, ikke derfor ville undgaae den fortjente Foragt. Hine Vedkommendes Sag er det at overveie, hvorvidt det Foreslagne er gavnligt for Kirkens Tarv, men ikke er det Geistlighedens Sag i Landemoderne, hvem høist bør overlades at afgive deres Skjønnende derom. Paa saadan Maade er det, at den Geistlige kan og bør virke hos et kultiveret Folk til Oplysnings og Religiøsitets Fremme, ikke ved nogen Sensur eller Sæde-Dissiplin. Den geistlige Stand skal, ifølge sin Natur, i protestantiske Stater være den lærde Stand, eller dog den, som vedligeholder en almindelig videnskabelig Dannelse. Søger Præsten at blive dette, og er

*) Det er omtrent lige saa absurd, som naar den, der offentlig deklarerer, at han aldrig har fundet det værd at studere Kirkehistorien, paatager sig at ville udarbeide en Kirkelov.



han saa tillige hvad han som retskaffen Geistlig bør være: sin Menigheds Fader, de Fattiges Formynder, de Uvidendes Lærer, de Forurettedes Beskytter, Alles Ven, da viser han sig som en værdig Religionens Tjener, og selv dem, der ere døve mod hans Underviisninger eller foragte hans Stand, vil han paa den Maade kunne vinde. Thi Religionens Magt er uovervindelig.

Odense, d. 9 October 1816.

Gustav Ludvig Baden.

## Indenlandske Efterretninger.

Til Latinsk-Juridisk Examen have i dette Qvartal 13 Candidater fremstillet sig. De til skriftlig Udarbeidelse opgivne Spørgsmaal vare følgende:

Af Natur- og Romer-Retten.

1. Num jura quae occasione laesionis homini competunt sunt absoluta an hypothetica? (Bør de Rettigheder, som tilkomme Mennesket i Anledning af Fornærmelse, udledes af den medfødte eller paadragne Naturret?)
2. An ex juris universalis principiis fidejussori solventi competit beneficium cedendarum actionum? (Kan, efter almindelige Retsgrundsætninger, den betalende Kautionist gjøre Paastand paa, at Kreditors Ret overdrages ham?)
3. Quid intelligitur per dominium eminens extraordinarium et quomodo probatur illud secundum juris publici universalis principia tribuendum esse Imperanti? (Hvad forstaaes ved Regentens overordentlige høieste Eiendomsret, og hvorledes bevises det, at samme, efter den almindelige Statsret, tilkommer ham?)
4. An jus gentium recte dici potest jus naturae ad gentes applicatum? (Kan Folkeretten med Grund siges at være Naturretten anvendt paa Staternes gjensidige Forhold?)
5. Quasnam regulas tradit jus Romanum quoad praestationem damni in contractibus culpa dati et num eadem principia amplectitur jus patrium? (Hvilke Regler antager den romerske Ret i Henseende til Erstatning af den Skade, der af Forseelse finder Sted i Kontracter, og antage vore Love samme Regler?

### Af Fædrenelandets Love.

1. Er Desertio non localis en tilstrækkelig Aarsag til at paastaae et lovligen indgaaet Ægteskab hævet?
2. Er Arveret efter vore Love altid reciproc?
3. Kan den, paa en extraordinair Tid indgaaede Leiecontract ansees stiltiende fornyet, naar Leiemaalstiden er udløben, og i saa Fald, paa hvor lang Tid?
4. Hvorledes forstaaes den Talemaade, at agtes som Falskner, der forekommer i 3—10—4.
5. Ere de i Octrojen af 11te Mai 1778, §. 17 og Pl. 11 Mai 1796, omtalte Personer, der udnævnes til at afgjøre Tvistigheder mellem Assurancecompagniet og de, som denne haver ladet assurere, at betragte som Voldgiftsmænd eller Kommissarier?

Odense, d. 18 October. For Kjøbstædmanden vil det for Eftertiden blive en nødvendig Forsigtighedsregel, ikke at glemme, naar han bestiller levende Gjæs, at betinge sig, enten de skulle være med eller uden Fjer. De første Gjæs, som i dette Efteraar ere bragte her til Odense, kunne temmelig tjene til sørgelig Kjendsgjerning paa, at Man nu har Kunsten, at ruske og plukke disse stakkels Dyr, overmaade vel inde, og Man altsaa uden Betænkning kan indprente flere nyttige Lærdomme af samme Slags. Slige sygelige Gjæs, som naturligviis aldrig kunne trives paa Stien, betales i Aar med 20 til 24 Mk. Stykket.

(Hempels Av.)

Odense, d. 18 October. Nyeligen har her i Odense, som fortælles, en tidlang opholdt sig en Avanturier, et meget smukt ungt velklædt Menneske, som udgav sig for Regimentsfeldtskjær, paa andre Steder skal han have udgivet sig for Kammerjunker, af en bekjendt adelig Familie, gaaet med Sporer og Ordener, og overalt saavidt spørges, gjorde Gjæld, levede høit og tracterede stort paa Verternes Bekostning, indtil han fandt forgodt at eclipsere sig naar disses Taalmodighed brast. Nu skal han, efter Stikbreve, være paagreben i Colding. Denne unge Vindmager skal være en indfødt Kjøbenhavner, Søn af en agtværdig Borger, og af Metier have været Compagniefeldtskjær uden Examen. — Luftsynet af 24de September er seet, som nu erfares, overalt i Danmark. Hr. Holm, Skolelærer i Næsbyhovedsbrobye, beretter derom følgende: "Da jeg Aftenen den 24de September Klokken omtrent 9, gik fra Skolen hen til Degneboligen heri Byen, blev det pludselig saa lyst, at jeg kunde see Sandkornene paa Veien. Jeg vendte mig strax om for at erfare Grunden hertil, og saae da, at det var en stor Lyskugle, af en svær Bombes Størrelse, der bevægede sig fra N. Nordost til S. Sydvest. Den blev stedse mindre og mindre oval; og deelte sig tilsidst, efter knap et Minuts Forløb, i smaa langagtige Kugler, der tabte sig i det Fjerne. Naar man undtager Kuglens Størrelse og langsomme Gang, lignede den fuldkommen de sædvanlige Stjerneskud, hvoraf et temmelig stort nedfaldt forgangen Vinter i Brønden ved Degneboligen, og opfyldte Vandets Overflade med en geleagtig Materie, som neppe kunde rummes i en Kandepotte. (Iversens Av.)

Aarhuus, d. 18 October. Gaarden Kjersholm mellem Aarhuus og Horsens, i den skiønneste Egn, herlig Bygning, med over 100 Tdr. Land Agerjord og hele dets Indavl, solgtes forleden Dag ved Auction for 5,600 Rbd. N. V. — Iblandt Nutidens saa forskjellige Hændelser, er følgende skeet d. 13de paa Viellerup Ladegaard ved Randers: af en flok Stude, som skulde marschere til Holsteen, var en af denne Trop bleven misfornøiet med at gaa saa lang en Vei for at miste Livet, som han vel hos sig selv havde mærket, vilde blive hans Lod efter fuldendt Reise; han besluttede derfor at gaae ind i Gaardens Lade om Natten, hvor han fandt en Børneslynge, og deri besluttede at stikke sit Hoved, og han vedblev at gaae rundt til hans Hensigt blev fuldendt, nemlig hængt.

(Aarhuus Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 22 October.

Cours. Hamb. 2 M. 702, a vista 710. Amsterdam 2 M. 642, a vista — . London 2 M. $32\frac{1}{4}$ Rbdlr. Spec. 710. — Specier solgtes til $42\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92 pr. 100; Oblig. 77 a 78. Norske Sedler $31\frac{1}{2}$ a 32. Svenske Sedler 10 Mk. 12 ß. — Disconto 8 PC.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 86.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 26 October 1816.

## Physisk og chemiske Forelæsninger.

### Technisk Chemie.

I de første Dage af næste Maaned agter jeg at begynde Forelæsninger over den techniske eller anvendte Chemie, med særdeles Hensyn paa de Gjenstande, der meest kunde være Fædrenelandet vigtige. Da jeg har erfaret, at denne Videnskab, der har hævet den engelske, franske og paa mange Steder den tydske Kunstner til en saa høi Grad af Fuldkommenhed, hos os, til Fædrenelandets Tab, alt for ofte miskjendes af dem som den især vilde være nyttig, saa troer jeg at burde tilføie følgende Oplysning. — Den anvendte Chemie har ingenlunde til Hensigt at lære nogen de Arbeider og Greb, hvorom en Haandværksmand eller Fabrikmester bedre kunde underrette ham; men den lærer ham de Naturkræfter og Naturvirkninger at kjende, hvorpaa de i Værkstederne foretagne Arbeider beroe. Den viser herved den arbeidende Borger og Landmand hvorledes han skal forbedre sin Haandtering, og adle den til tænksom Kunst: Den lærer Handelsmanden hvorledes han skal prøve og bedømme mange Varer, og hvorledes han ofte kan sikkre dem mod Fordærv: Den giver Cammeralisten en Oversigt, der sætter ham i Stand til at lede, ofte at vække betydelige Kræfter i Staten: og den glæder det dannede Menneske i Almindelighed ved Indsigten i en vidtomgribende Anvendelse af den menneskelige Skarpsind.

Uagtet de her anmældte Forelæsninger udstrække sig over alle Videnskabens Hoveddele, skal dog Plantechemien deri behandles med fortrinlig Udførlighed, da dennes Indflydelse paa Bryggerie, Brænderie, Bagerie, Eddikefabrikation, Farverie, Garverie, Sæbesyderie o. s. v. er saa betydelig.

Disse Forelæsninger skulle holdes hver Onsdag og Løverdag Aften, fra Kl. 6 til 8. Adgangen forudbetales med 30 Rbdlr., dog kunne Uformuende erholde den frit.

### Experimentalphysik.

I en anden Række af Aftenforelæsninger agter jeg at foredrage hele Experimentalphysiken, med særdeles Hensyn paa saadanne Videnskabsvenner, der blot ville gjøre sig bekjendt med denne Videnskab, som en Bestanddeel af de Kundskaber intet dannet Menneske gjerne vilde savne. Den mathematiske Deel, saavel af Bevægelseslæren som af Læren om Lyset, skal derfor i disse Forelæsninger saa vidt muligt vorde bygget paa den naturlige Mathematik, hvoraf ethvert tænkende Menneske, uden besynderlig Anvisning allerede besidder meget, og som et dertil sigtende Foredrag end mere kan udvikle og forøge. Chemiens Hovedlærdomme, hvori nu ogsaa Læren om Electricitet, Galvanismus og Magnetismus tillige indbefattes, optages, i Følge Sagens Natur ogsaa i disse Foredrag. —

De her anmældte Forelæsninger holdes 3 Gange ugentligen, fra Kl. 6 til 8 om Aftenen. Adgangen forudbetales med 30 Rbdlr., men kan erholdes frit af Uformuende.

## Theoretisk Chemie.

Foruden ovenanførte tilbyder jeg endnu Forelæsninger over den almindelige theoretiske og experimentale Chemie; men da Aftentimerne besættes med andre Forelæsninger ønskede jeg, at de der ville deeltage i disse enten skrivtligen derom vilde underrette mig, eller behage at møde i min Forelæsningssal i Thotts Palais paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Bredgaden, Torsdagen den 31 October Kl. 1, for at træffe Aftale angaaende de beqvemmeste Timer.

## Forstchemie.

Da Forstchemien studeres af Adskillige med Hensyn paa deres særdeles Bestemmelse, saa agter jeg ogsaa at holde Forelæsninger over denne Videnskabsgren. De Herrer som heri ville deeltage indbydes til et Møde i min Læsesal i Thotts Palais næste Onsdag om Formiddagen Kl. 10.

Man tegner sig til de allerede bestemte Forelæsninger enten hos mig selv i Dronningens Tvergade No. 401 Litt. B., tæt ved Kronprindsessegaden, eller hos Herr Universitetsboghandler Brummer paa Østergade, hos hvem ogsaa Adgangskort ere henlagte.

H. C. Ørsted.

---

## Peter Klims overjordiske Reise,

udgivet, og med historisk-philosophisk-politiske Anmærkninger forsynet, af hans Ven og Frænde

Andreas Klim.

---

### Første Capitel.

Jeg er født i Kjøbenhavn, d. 14de Juli 1774, af fattige, men meget skikkelige Forældre. Min Fader derimod, var født i det Land, som en Digter kaldte "Kjæmpers Fødeland", men da Digtere i Almindelighed have et Privilegium, som de kalde licentia poetica, d. e. Frihed til at sige hvad de ville, naar det kun siges paa Vers, saa har jeg aldrig bekymret mig om denne Kjæmpebyrd, aldenstund jeg selv kun holder 2 Alen 13 Tommer: en Høide, der i vore Dage neppe er nok til en Tambour eller Piber, mindre til en Kjæmpe. Paa Mødrenefide nedstammer jeg fra den berømteste blandt alle Klokkere, Niels Klim, hvis Navn er blevet udødeligt ved hans i alle levende Tungemaal oversatte underjordiske Reise *); paa Fædre-

---

*) Skulde nogen Nordin eller Nouredin, nogen Fant eller Fyn, falde paa at ville bevise, at der aldrig har existeret nogen Niels Klim, med samme vægtige Grunde, som man nyligen har beviist, at Saxo Grammaticus ikke selv havde skrevet sin Kronike, og at baade denne og Taciti Germania vare sammensmeddede i nyere Tider, da skal jeg nok vide at stoppe Munden paa saadanne Hexemestere og Dæmoner, og med de meest uomstødelige Beviser godtgjøre, at bemeldte min berømte Navne endnu den 2den Januari 1672 var velmeriteret Klokker til Korskirken i Bergen. Hvad Troværdigheden af hans meddeelte Efterretninger om hans underjordiske Reise angaaer, da har man Sort paa Hvidt derfor i den berømte Licentiat Ab Indagines philosoph. u. physik. Abhandl. über verschiedene Materien aus dem Reiche der Natur, Nürnberg 1784, Oct., Pag. 228-29, hvor han udtrykker sig saaledes: "Et Hovedspørgsmaal er i Henseende til den hele Jordklode endnu at opløse, nemlig dette: har Naturen noget Sted ladet være Aabninger eller Lufthuller, som gaae igjennem hele Jordskorpen til den almindelige Midhule?" Dette Spørgsmaal er vanskeligt at besvare; man kan vel ikke ganske tilforladeligen bekræfte det; dog kan man aldeles ikke heller benægte det; thi der skal ved Bergen i Norge, ved et besynderligt Tilfælde være fundet saadan en Aabning, imellem tvende høie Klipper, da en Baccalaureus Theologiæ, som kalder sig Niels Klim, i Aaret 1665, foretog sig at ville undersøge den dybe Hule, som var derunder, og til den Ende ved fire Dagleiere lod sig hidse ned; men da Rebet gik itu, faldt han igjennem, og kom ned i en meget stor og viid Hule, hvor han traf en Soel tilligemed en Planet, som han kaldte Nazar. Omstændighederne og Personerne, som han nævner derved, gjør Fortæl-

neside derimod, forsaavidt man i saadanne Tilfælde kan have apodictisk Vished, fra Hr. Lars Larsen, Sognepræst ved Korskirken i Bergen: en Mand, der, uden nogensinde at have lagt an paa at skyde Udødelighedens Phoenix, dog virkeligen rammede den, ved at lade trykke en over salig Hr. Kjøbmand Holger Holgersen holdt Ligtale, der skaffede ham en Plads blandt lærde Mænd i det Wormske Lexicon. Hvorledes min Slægt siden er bleven om- og forplantet, lader sig ikke letteligen bestemme. Min Oldemoder skal vel engang have eiet en paa Pergament skreven Stammetavle, hvor hver Green, hver Qvist, hver Vandgreen af den Stamme, fra hvilken jeg er udsprungen, omstændeligen skal have været beskrevet, lige fra Patriarchen Noahs Tider, og hvoraf store Genealoger endog have villet bevise, at den Klimske Slægt nedstammede i lige Linie fra en mongolisk Prinds, der, i Selskab med den asiatiske Odin, gjorde Reisen til Cimbrien; men Alt dette er kun Conjecturer, som maae overlades til lærde Historiegrandskeres nøiere Undersøgelse. Nok er det, jeg er født i Didrikbadskjærs Gang, døbt i Rundekirke af salig Hr. Peer Madsen, og fik i Daaben det Navn Peter.

Min Barndoms Historie er i sig selv meget mærkværdig, thi ei at tale om, at jeg saa at sige blev trukket, om just ei ved Haarene, saa dog ved Jerntænger ind i Verden, saa er der indtil mit ottende Aar mødt saa mange besynderlige Hændelser paa min Bane, at jeg, dersom jeg hedte Geheimeraad v. Göthe, istedet for slet og ret Peter Klim, allene kunde opfylde et heelt Bind med min Barndomshistorie. Men man kjender Fordommenes

lingen sandsynlig. Byen, hvorved Klipperne ligge, mellem hvilke han har ladet sig hidse ned, kaldes Sandvick, og han havde efter lærde Folks Raad udi Bergen, da han desuden sporede Lyst hos sig selv dertil, fattet den Beslutning, at begive sig ned igjennem Klippeaabningen, da han altsaa, efter at Rebet var gaaet itu, nødvendigen maatte falde saalænge i det dybe Mørke, indtil han endelig fandt en Udgang igjen, og faldt paa Planeten Nazar. Efterat han havde opholdt sig der i tolv Aar, er han igjen kommet op af samme Hul til Sandvick, og endeligen bleven Klokker ved Korskirken i Bergen. A. K.



despotiske Herredømme, endog over de meest republicanske Gemytter; den vilde snart slaae sig til Nieder paa mig, og hvor læseværdig min Ungdomshistorie end var, vilde den dog blive ulæst. Hvor nødvendig jeg imidlertid finder det, at slaae Streg over den Deel af mit Haandskrift, maa jeg dog tale et Par Ord om Børn og Børneopdragelse i Almindelighed i min Barndom. Naar Hufeland paastaaer, at Folk fødes klogere nu end fordum, saa har han upaatvivleligen Ret; men om de døe klogere, det bliver et stort Spørgsmaal. I min Opvæxt kjendte man intet til Instituter, Opdragelses- og Dannelsesanstalter og Philanthropier. Indtil sit andet Aar pattede Drengen, først i sit femte fik han Buxer paa, og i sit sjette blev han sat i Skolen. I det mindste gik det saaledes med mig. Mine Forældre satte mig i den Alder i Skole hos en Mand, der hverken hedte Institutbestyrer eller Forstander for en Opdragelsesanstalt, eller Ungdomslærer; men slet og ret Skolemester. Det var en gammel Mand med et alvorligt strængt Ansigt, og med en Paryk, der blev accomoderet een Gang om Ugen, og end mere forøgede hiin Alvor og Strænghed i Mine og Ansigtstræk — kort, en Mand, "der aldrig saasnart fik I Æsler sagt" før Alting blev taust, — en Mand, der ikke havde nogen anden Custos, end en god Ferle, som gav hans Regimente en Anseelse og Værdighed, man nu forgjeves søger i Skoler, hvor man har antaget Æren som et Supplement for Dyden, ligesom Montesquieu antog den for dens Repræsentant i Monarchier. Da man den Gang endnu ikke kjendte til den pestalozziske Methode, saa kjøbte min Moder mig for 4 ß. en A. B. C., hvoraf jeg uden stor Vanskelighed lærte i fire Uger ligesaa godt at læse, som mine Børn have lært i 4 Maaneder efter Pestalozzi. Om de kunne bedre læse end jeg, kan jeg ikke bestemme; men hvad Skrivningen angaaer, da kan jeg med de Nytaarsvers, hvortil min Skolemester altid leverede den poetiske Text, og som udmalede med mange Figurer, Blomster og Skrifttræk, hver Nytaarsdag overleveredes mine salige Forældre, og endnu gjemmes af mig, som en Helligdom, godtgjøre, at uagtet man den Gang intet kjendte til Calligraphie, saa skrev man dog lige saa ziirlig en Haand da, som nu. Da man endnu ikke havde Døttreskoler og Pigeinsti-

ryter, saa bleve mine to Søstre sendte i samme Skole, som jeg. Men Skolemesterens Hustrue, en meget alvorlig, reenfærdig og anstændig Kone, underviste Pigerne i Læsning, Religion, Skrivning og Regning. Syening og Strikning var Noget, som et Pigebarn i de Tider lærte af sig selv, saa at sige, som unge Mennesker nu omstunder lære at blive Digtere og Critikere; men min yngste Søsters Navneklude, som jeg endnu gjemmer blandt mine dyrebareste Reliquier, kunne overbevise enhver om, at hun, uden at have lært at tegne, udsyede Adam og Eva med Kundskabstræet og Slangen saa nydeligen, at jeg tvivler meget paa, at Nogen af de moderne Institutjomfruer, der have deres Tegnemestere og Tegnemønstre, kunne gjøre det bedre. Hvad vor Børnelærdom angaaer, da kunne vi Børn rigtig nok ikke sige til hvilken Slægt Skrubtudsen hører, hvorledes Planterne befrugtes, hvor langt Jupiter er fra Jorden, hvor mange Alen Colossen ved Rhodus var høi, og flere saadanne Ting, som vor Tids Ungdom veed at opregne paa sine Fingre; men derimod vidste vi saa meget, som mange af Nutidens Ungdom ikke veed, f. Ex. at kjende Rug fra Byg, et Lam fra en Væder o. s. v. Vor Religion og Moral lærte vi af gamle Pontoppidan; thi det var den Gang endnu ikke Brug at lære tykke moralske Haandbøger udenad, men ikke desto mindre lærte vi dog de ti Bud og Menneskets Pligter, og at man lærte dem tilgavns, sees bedst deraf, at Tyverie, Skjørlevnet ꝛc., var meget sjeldnere, og Redelighed, Oprigtighed og Kjerlighed til Næsten langt almindeligere da, end de synes at være nu. Gymnastik var, ligesom Statistik og Technologie, Ord, som kun de Lærde kjendte, og en meget vel studeret Mand rettede engang i en Correctur Technologie til Theologie; men kom vi uden for Porten, saa kunde vi sætte over Grøvter og springe Buk, saa godt som nogen Docent i Gymnastiken nu tildags. Om Staternes Statistik bekymrede sig neppe de Lærde, og end mindre Skolebørn, men dog vil man paastaae, at dens egentlige Status i de fleste Lande var af langt fastere Beskaffenhed da, end nu. Derimod lagde Folk desto større Vind paa at kjende deres huuslige Statistik, og aldrig hørte man den Gang, at Bønder, Degne og Skrivere gjorde Opbud, eller overlode deres Boe til Skifterettens Behandling. Uagtet man



i Skolerne ikke lærte Technologie, kunde man i de Dage dog faae et Par vandtætte Støvler, uden at man just behøvede Arcana dertil, og Skrædere kunde sye et Par meget velpassende Underklæder, uden at tage Attest paa deres Capacitet hos eet eller andet Academie. Saaledes stod der til med Børneunderviisningen, da jeg kom i Skole. Jeg forlod den i mit tiende Aar, af Aarsager, som jeg her strax skal vise.

Min Fader var egentlig Bundtmager af Profession, og da det var en Ære at have lært en Profession, saa betegnede man enhver Mand, der havde lært samme, efter denne; og min Fader skammede sig derfor ei ved at kaldes Richard Bundtmager, og ikke Hr. Klim eller Hr. Lieutenant Klim o. s. v. Uagtet han boede i et lidet Huus i Didrich Badskjærs Gang og hverken havde store Ruder i Vinduet, hvilke man den Gang ligesaa lidt kjendte, som Alenlange Skildter; saa havde han dog Næring i Overflødighed, og et saa rigeligt Udkomme; at han anstændigen kunde føde en meget talrig Familie. Skjøndt han var kommen til Kjøbenhavn, som en fattig Haandværkssvend, eiede han nu dog en liden Formue, der i alt Fald kunde betrygge ham imod Nød. Han hørte til det Slags gamle ærlige Mænd, saaledes som man kan tænke sig dem, der afsloge Gustav Adolfs Angreb paa Kjøbenhavn, og som ere blevne ligesaa sjeldne som gamle danske Kroner og Rigsorter. Han frygtede Gud, elskede sin Konge og ærede sin Næste. Han arbeidede den hele Dag, men da man den Gang endnu ikke kjendte til Klubber, hvor Haandværksfolk spille høje Spil, og han dog gjerne vilde nyde nogen Adspredelse, efter en heel Dags Arbeide, saa gik han hver Søgneaften — thi Søndagen var ham hellig — hen til Peer Larsen i Pilestræde, hvor hans Stock og hans Pibe havde deres bestemte Plads. Her traf han Folk af sine Lige, og da han var en meget ivrig Politiker, saa manglede han aldrig Leilighed til Samtaler, og den ugentligen utkommende Berlingske Tidende, forsynede ham altid med Æmne nok dertil. Da han var reist paa sin Profession, saa kjendte han meget nøje den daværende Krigsskueplads, og hørte derfor til lumina civitatis i det Peer Larsenske Collegium politicum. (Fortsættes.)

## Indenlandske Efterretninger.

I Torsdags Aftes stod afdøde Biskop N. E. Balles Liig paa Parade i hans Svigersøns, Etatsraad og Notarius Publicus Olsens Bolig paa Gammeltorv. En utallig Mængde Mennesker stimlede til, for at see den forklarede Olding forsidste Gang. Ved Hovedet af Kisten laae den Afdødes Ordenstegn. Paa Pladen af Kisten læstes følgende, af Biskoppens Svoger, Hr. Kammerherre Lindencrone, forfattede Paaskrift:

Med fuld og fast Overbeviisning
om sine Pligters trolige Opfyldelse,
og om sin usvigelige Troskab
imod Gud, Konge og Fæderland
nedlagde
den redelige, virksomme, godmodige og
menneskekjerlige
Dr. og Biskop Nicolai Edinger Balle,
Commandeur af Dannebroge og Dannebrogsmand,
Deres Kongl. Majestæters og de Kongl. Herskabers
Confessionarius,
sin brudte Stav.

I Gaar Middags Kl. $12\frac{1}{2}$ blev den høiærværdige Oldings Lig bragt til sit Hvilested. Hele Hovedstaden var i Bevægelse, og, under Klokkernes Ringning, begyndte Toget saaledes: Liigvognen, der kjørte tom, var forspændt med 6 Heste. Herpaa fulgte Liget selv, baaret største delen af Studerende og andre Hædersmænd. Efter Liget fulgte en meget stor Deel af de her i Staden Studerende, og foran Liget bar Provsten paa Regentsen, Hr. Professor Nyerup, den Afdødes Ordenstegn. Foran i Følget saaes Deres Høiheder Prinds Christian og Prinds Ferdinand, efter Dem den Afdødes Slægtninger, og derpaa endeel af Statens høie geistlige og verdslige Embedsmænd, samt andre Hædersmænd. Følget bestod af henimod 400 Personer. En stor Deel af samme vare fra Landet komne til Hovedstaden, for at bevidne Danmarks første Sjelehyrde den sidste Hæder. Omtrent i $1\frac{1}{2}$ Time varede Liigprocessionen paa Veien fra Liighuset til Trinitatis Kirke, hvor Liget modtages ved Kirkeporten med en Psalme. Fra Orgelet blev for Talen afsjunget nogle Vers. Derpaa fremstod Hr. Dr. og Biskop Münter, og holdt en rørende og kraftfuld Tale ved den Afdødes Kiste, til den Hedengangnes Minde, hvori Hs. Høiærværdighed med livlige Farver og rørende Træk skildrede den Afdødes Fortjenester af Religionen, Videnskaberne og Staten, og viiste hvorledes han havde lært at høiagte ham i en Række af 40 Aar, baade som Lærer, Ven og Ordensbroder. Efter Talen blev en Psalme sjunget fra Orgelet, hvorpaa Hr. Pastor N. F. S. Grundtvig fremtraadte, og til den Afdødes Fortjenester fremsagde en skjøn Tale, hvori han skildrede, hvad Manden havde virket. Herpaa fulgte en Slutningssang af Menigheden. Liget blev derpaa bragt til St. Petri Kirke, hvor det blev bisat, og Høitideligheden endtes med en passende Sang. Klokken omtrent 3 var Sørgehøitiden forbi.

I Gaar, den 25de October, holdtes en extraordinair Generalforsamling i det Kongel. octroyerede Asiatiske Compagnie. Først oplæstes det, af 38 Interessenter undertegnede, til Directionen indkomne Forslag, hvorvidt Medlemmer af den bestandige Direction maatte deeltage i private Expeditioner. I dette Forslag forestilledes Directionen, at det kunde være gavnligt og hensigtsmæssigt, at under Compagniets nærværende Stilling hvert Medlem af Directionen nu og i Fremtiden paa Ære og Samvittighed forpligtede sig til, ikke at deeltage i private Expeditioner. Den bestandige Commission havde i den Anledning afgivet sin Betænkning, som blandt andet indeholdt følgende Grunde for Forslagets Uantagelighed, nemlig, at saadant deels vilde afholde sagkyndige Mænd fra at være Directeurer, som desuden er et frivilligt Kald, deels ikke vilde være anvendeligt, da den ostindiske Handel er fri. — Til Directeurer med de allerede værende (Hr. Justitsraad Klingberg og Hr. Major og Grosserer Selmer) valgtes Hr. Grosserer F. Tutein, Preussisk General-Consul, og Hr. Conferentsraad C. Hauser, begge Handelskyndige; den første havde 103, og den anden 68 Stemmer. Adskillige af de i Convocationssedlen til Directeurer foreslagne Interessenter, havde udtrykkeligen frabedet sig denne Ære. — Directionen blev derpaa bemyndiget, efter den bestandige Commissions Betænkning, at optage et Laan, stort 300,000 Piastre, for dermed at begynde nye Handelsexpeditioner. Dette Laan vil blive negotieret og optaget i Udlandet, imod at give Sikkerhed

derfor, hvilken Sikkerhed allerede er anviist. — Saaledes vil dette høistmærkelige Handelsselskab atter komme til at føre Handel, hvormed der til næste Foraar vil kunne gjøres Begyndelse. — Den nye Octroy ventes dagligen, og den kan ikke længe udeblive, da den nu gjeldende Octroy udløber den 14de Januari førstkommende.

Man kan her paa det bestemteste forsikkre, at den unge Dame, der nyligen er bleven helbredet ved den dyriske Magnetisme, ikke, som udenlandske Blade berette, har havt nye Anstød af sit forrige Sygdomstilfælde, men at hun befinder sig aldeles sund og vel.

(Indsendt til Redacteuren af Slagelse Avis.)

Kjere Hr. Redactur!

I Anledning af det i No. 127 af Deres Avis fra Skilderiet indrykkede Stykke, om de paa Bjergbye-Mark fundne Guldringe, være det mig tilladt at meddele et Par Berigtigelser. Anmelderen, som er et Øienvidne, siger: "At kun den ene (Ring), nemlig den tyndeste, ikke alle tre, kan udvides i Midten." Ogsaa jeg tog disse Ringe i Øiesyn i den korte Tid, de beroede her hos Hr. Borgemesteren, og deres eensformige Dannelse, uagtet Ulighed i Tykkelse, var just det som tildrog sig min Opmærksomhed i det Qvarteerstid, jeg havde dem i mine Hænder. Alle tre Ringe ere i Form af en lukket Hesteskoe, eller som en Circle, der har mistet et lille Segment; og i Midten af hvis Chorde Peripheriens aftyndede Ender, forsynede med udarbeidede hule Skaale, stode ganske tæt sammen, og ved Sammenstødningen gjøre en Knop lig en Knude paa Ringen. Heri ere de alle tre eensdannede; blot, at ligesom Ringene ere forskjellige af Tykkelse, ere Knuderne eller Skaalene det ligeledes. Ved de større Ringe behøvedes formedelst deres Tykkelse og større Elasticitet mere Styrke for at aabne dem. Da jeg just herpaa henvendte min Opmærksomhed, bleve de i Fleres Nærværelse aabnede saa meget, at jeg kunde føre en smal Kniv imellem Skaalene, men saasnart den udspændende Kraft løsnedes, gik Skaalene strax sammen igjen; at de altsaa af Jagttagere kunne ansees ikke at kunne udvides, viser Arbeidets Nøiagtighed og Fuldkommenhed. — Saavel disse Ringes ulige Tykkelse, som at de ere udvidelige, men dog elastiske nok til igjen at klemme sammen, lader mig formode: at de have været til at bære paa Armen og alle paa een Arm. — I Indien har Jeg vel ofte seet Baljaderer (Dandserinder), andre Fruentimmere, ja! endog Mandfolk, at bære svære Ringe saavel om Armene som om Benene, og efter Personernes Formue af Guld (endog besat med ægte Stene), af Sølv og af Glas, og mange Ringe, baarne paa een Gang, af forskjellig Størrelse, hvilke ligeledes ere overskaarne, og altsaa udvidelige, men tillige elastiske. Saadanne Ringe bæres ikke paa Hænderne, som Anmelderen har ladet sig fortælle; de Smykker som bæres bag paa Haanden ere af en ganske anden Dannelse. At saadanne Ringe undertiden hænge om Indianerindernes Haandlede, antager jeg at være en Følge af at de glide ned, især ved Dandserindernes Bevægelser med Armene. Ogsaa bæres og bruges i Indien de slangeformige glatte Ringe; men dog meest om Benene; jeg erindrer nu ikke bestemt, om Indianerindernes Armringe have just eens Dannelse med de Fundne. Mærkeligt vilde det være om ogsaa herved skulde opdages et fornyet Beviis for Old-Nordens Nærmelse i dette, som i andet mere, til Indiens uforandrede vedbeholdte Fortids Skikke, Sæder, Sprog, Begreb og sammes identificerede Former. — Uagtet nogle flere i samme Anmeldelse henkastede Tanker kunde foranledige adskillige Bemærkninger, vil jeg her ikke tillade mig at optage et større Rum, ihvorvel jeg, som et Øienvidne baade her og en halv snees Aar i Indien, troede ikke at burde tilbageholde det Anførte — Slagelse den 22de October 1816. —

N. S. Fuglsang.

(De af Hr. Pastor Fuglsang her fremsatte Oplysninger maa upaatvivleligen glæde enhver Elsker af fædrenelandske Oldsager. Men Hr. Pastorens Bemærkning, at de større Ringe ikkun kunde aabnes saa meget, at man kunde føre en smal Kniv imellem Skaalerne, synes at bekræfte den af Anmelderen i Skilderiet fremsatte Formodning, at disse Ringe — en i Grunden maaskee alt for uegentlig Benævnelse — neppe ere blevne brugte som Armringe; thi man kan ikke forudsætte, at den, der skulde tage dem paa, hver Gang har benyttet sig af et Redskab til at lukke dem baade op og til-

Men denne Sammenføining synes at forudsætte, at man paa den Tid, Ringene bleve forfærdigede, i det mindste der, hvor de bleve gjorte, ikke kjendte til Lodning; uden at dette beviser Arbeidets Fuldkommenhed, som Hans Velærværdighed anfører. — Det bliver iøvrigt endnu et stort Spørgsmaal om disse saakaldte Ringe ere nordiske; det Sted, hvor de ere fundne, gjør det i det mindste ikke usandsynligt, at de er bragte herind fra andre Lande som Krigsbytte.)

Mariboe, den 17de October. Idag har det yndigste Efteraarsveir, som man nogensinde kan ønske sig, smilet os imøde. Vintersæden er nu lagt, og for det meste under saare gunstige Omstændigheder. I det øvrige skjepper Kornet ikke synderlig i Aar. Om den lollandske Efteraarsfeber høres næsten Intet. (Mariboe Av.)

Mariboe, den 21de October. Den 15de October d. A. blev funden i Gaardmand Hans Rams Lade i Maglemær, under Grevskabet Knuhtenborg, en ubekjendt død Mandsperson, under noget Korn; hvor han havde lagt saa længe, at han allerede var gaaet i Forraadnelse. Ifølge det desangaaende optagne Forhør, i Forbindelse med den afholdte Synsforretning af Stiftsphysicus, kunde ikke skjønnes, at ham var tilføjet nogen Vold; men da af de Papirer, som fandtes hos ham, erfaredes, at han i Aaret 1814, som Sindssvag, havde været modtaget paa Bidstrupgaard i Sjælland, under Kjøbenhavns Fattigvæsen, er det at formode, at han i Mørket har listet sig ind i bemeldte Lade, hvor han pludselig er død af et Slagtilfælde. — I forrige Uge ankom levende Torsk her til Mariboe fra Femern, der solgtes for 4 Rbmk. Pundet. — Ved Sognestevne i Hillested den 20de dennes blev budt 10 Rbd. 3 Mk. for en Tønde Byg og 5 Rbd. 3 Mk. for en Tønde Havre. — Fra Kjøbenhavn bydes saagar 7 Rbd. for en Tønde Havre. — Ved Bandholm byder man 24 Rbd. for en Tønde Hvede. — Enhver Embedsmand, der har Gage af Hovedcassen, faaer allernaadigst i Gratiale 50 Rbd. N. V. for hver 100 Rbd. S. V. indtil 1200 Rbd., og hver Pensionist ligesaa 25 Rbd. N. V. pr. 100 Rbd. S. V. indtil 1000 Rbd. (S. Bl.)

Nakskov, den 17de October. Fra den 12te til den 19de October ere følgende Skibs-Capitainer ved Nakskovs Toldkammer ind- og udclarerede: L. Andersen til Lübeck med Havre og Skind. Christen Thomsen til Kjøbenhavn med Hvede. A. Petersen til Holsteen med Byg. J. Andrea til Kjøbenhavn med Hvede. Berg til Kjøbenhavn med Hvede. Hans Thomsen til Holsteen med Byg. J. Diderichsen fra Rostock med Salt. H. A. Brandt til Kjøbenhavn med Hvede. A. Larsen fra Kjøbenhavn med Stykgods. Alle af Nakskov. — Hübsch til Antverpen med Byg. Møller til Holsteen med Byg. Begge af Kiel. — N. Bruun senior til Holsteen med Hvede. N. Bruun junior til Holsteen med Byg. A. Hermansen hertil, baglastet. Mads Christensen hertil, baglastet. H. Brunn hertil baglastet. J Brandt fra Flensborg med Muursteene og Brændeviin. J Bøie fra Flensborg med Muursteene og Brændeviin, og herfra til samme Sted med Byg. Alle af Marstall. — Kornet er endnu i samme Priis som forhen er meldt. — Et Pund Oxekjød sælges af Landsbyeslagterne paa Axeltorvet her i Byen for 12 Rbß. (S. Bl.)

Wordingborg, den 19de October. Uagtet Wordingborgs Indvaanere har havt store Udgifter i Aar, ere de endnu blevne lagt en stor Byrde paa, ved at 3 Slagtere, som ikke kan holde Byen vedlige med Kjød, har faaet bestemt, at Landsbyeslagterne, der sælger overmaade godt Kjød for det halve, nu skal holde paa en i Byen bestemt Plads, men ikke for at udsælge gaae i nogen Mands Huus. Tungt er dette Foretagende, meest for de Fattige, som for det meste den største Part af Byen bestaaer af. (S. Bl.)

Mariboe, den 9de October 1816. Sidste Søndag indtraf atter det Tilfælde, at ingen Tjeneste (!) blev holdt i Mariboe Domkirke, fordi ikkun En eeneste Tilhører havde indfundet sig. Aarsagen troer Man for endeel var: at Sognepræsten konfirmerede Ungdommen af Domkirkens Sogn og Annexet Hillested, samlede i Hillested Kirke samme Dag. Vel sandt, af Domkirkens Sogn var kuns denne Gang 6 Konfirmanter, og af Annexet 14; men da det samme Dag var stærk Regnveir, og Veien, som bekjendt nok, i Lolland strax er meget slibrig, saa var det for Forældre og Foresatte ydmygende, at deres Ungdom saaledes over ½ Miil til Fods i slet Veir og Vei skulde søge Kirken i Annexet, for at vorde konfirmerede. Vel maa Man formode, at Sognepræsten ikke har

foranstaltet Sligt, uden høiere Foresattes Tilladelse; men ikke mindre for Borgerne i Mariboe end selv for Sognepræsten, maatte det være ønskeligt, at slig høiere Befaling eller Tilladelse offentlig blev bekjendtgjort! — ! — ! (Hempels Av.)

Odense, d. 22de October. Ligesom i Jydland staaer ogsaa endnu her i Fyen paa sine Steder Kornet ude, især imod Svendborg til findes hele Marker endnu fulde af Korn. — Da Agerdyrkning dog giver Danmark dets vigtigste Production, og man endnu til dens Forbedring kun har udrettet saare lidet ved Præmier, var det meget at ønske at alle Handlende vilde forenes om, ligesom Aalborgs fornuftige Kjøbmænd have gjort, ikke at kjøbe nogen Tønde Korn, uden efter Vægten; thi saalænge Bonden f. Ex. for Byg, kan faae lige saameget for en Tønde der veier 8 Lpd., som for den der veier 11 Lpd., falder det ham aldrig ind at forædle sin Avl. Skattekornet maatte da ogsaa leveres efter bestemt Vægt, og det mindre vægtige bringes i Balance med det mere vægtige. (Iversens Av.)

Aalborg. Onsdagen den 16 October var det en sand Nationalfest og Glædesdag for Aalborg, da det med saa megen Flid og Smag forfærdigede Æreminde over vor uforglemmelige Adam Ludvig v. Moltke, General og Ridder af Elefanten, i Alleen ved Frederikskilde var opreist, og blev indviet ved en særdeles passende og kraftfuld Tale af S. T. Hr. Etatsraad Hornsyld, der saa varmt kaldte den Forevigedes Fortjenester af Byen og i Særdeleshed af det Sted, hvor Mindet blev sat, i taknemmelig Erindring, og tillige tolkede, hvad alle Tilstædeværende følte, og hvad den største Deel af de Formuende til dette Æmnes Udførelse havde givet saa umiskjendelige Prøver paa; hvorved og Hædersmændene, den forevigede Etatsraad og Dannebrogsridder Qvist, S. T. Hr. Pastor Henneberg, Hr. Etatsraad Kiellerup, og Kirkeværger og Dannebrogsmand Schiellerup, der som Medbestyrere af Anlægget ved Frederikskilde have gjort sig fortjent, med varm Tak bleve erindrede. Hs. Excell. Hr. Geheime-Conferentsraad og Stiftsbefalingsmand F. v. Moltke med elskte Gemalinde, hvis Fødselsdag just indtraf; og som i en saa lang Række af Aar har været denne Byes Ziir, og gjort sig saa fortjent til Almeenagtelse og Kjærlighed, tillige



med den øvrige tilstædeværende Familie, beærede Høitideligheden med Deres Nærværelse, og vare omringede af en indbuden talrig Forsamling af den her indqvarterede 2det Jydske Infanterie-Regiments 2den Battaillons Officierer, Byens Embedsmænd og Borgere, hvilke Alle Hs. Excell. Hr. Stiftsbefalingsmanden paa hans afdøde Broders og Familiens Vegne rørende bevidnede sin Tak for et saa udmærket Beviis paa Deres Agtelse og Hengivenhed. — Stenene til Mindet var offererede af Kiøbmand Hr. Christen Sødring; det er forfærdiget af Byens Billedhugger Hr. Borregaard, efter en af vor talentfulde Konstner Hr. Blikkenslager Meyer udkastet Tegning og Model, og under hans og Hr. Kirkeværger og Dannebrogsmand Schiellerup i Forening med foranførte 3de nuværende Bestyrere af Anlægget ved Frederikskilde Bestyrelse og Opsyn. Paa Pyramiden, der hviler paa 4 store Metalkugler, er paa en aflang fiirkantet Metalplade med store fritstaaende Metal-Bogstaver anbragt:

ADAM LUDVIG MOLTKE HELLIGET AF MEDBORGERE MDCCCXVI.

Forneden paa samme er en tyk støbt Metalplade med antik Armatur og i en Nitsche paa Basis af Støtten en meget stor støbt Metalvase indsat; saa at det Hele er en sand Ziir for Byen paa den almeenyndede Spadseregang til Anlægget ved Kilden. Efter Talen blev samtlige Indbudne beværtede med en der paa Stedet foranstaltet Collation, hvis Nydelse blev forhøiet ved det just indfaldne herlige og behagelige Soelskinsveir, hvorpaa den hele talrige Forsamling skiltes ad med det eenstemmige Ønske: Held hver Hædersmand, som ved ædelt Daad gavner og glæder hans Samtidige; Hans Navn uddøer ikke, thi Efterslægten vil med Taknemmelighed erindre sig det. (Aalborg Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 25 October.

Cours. Hamb. 2 M. 692, a vista 700. Amsterdam 2 M. 636, a vista ; . London 2 M. 31⅔ Rbdlr. Spec. 700. — Specier solgtes til 42 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 94 pr. 100; Oblig. 78 a 79. Norske Sedler 33 a 34. Svenske Sedler 10 Mk. 8 ß. Disconto 8 PC.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 87.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 29 October 1816.

## Gevinsten i Lotteriet.

Fra Hr. Prof. J. F. Clemens's Haand ere nyligen blevne færdige 6 Tableauer i stor Medianqvart, efter Hr. C. W. Eckersbergs Originalmalerier. Det er et moralsk Gallerie, der viser paa den beskueligste Maade, hvorledes en pludselig Overgang, fra den lykkelige Middelmaadighed til Rigdom, bringer en arbeidsom og lykkelig Familie til Elendighed og Skjændsel. — I. Tableau med Underskrift: den lykkelige Middelmaadighed — Arbeidsomhed og Samdrægtighed, vedligeholde den huuslige Lykke. — Vi see her en fattig Skomager, der lader sit spæde Barn danse paa Armen og bag hans Stoel staaer den glade Moder, holdende den ene Haand paa hans Skulder, og gribende med den anden, Gluttens lille Haand. Begges Glæde speiler sig i den Huldes uskyldige Aasyn. Møblerne i Værelset og hele Familiens Paaklædning vidner om en anstændig Nøisomhed. Paa Væggen hænger Linned til at tørres for Barnet, som er dette tarvelige Ægtepars største Rigdom, og et stort anskaaret Brød og et Fad med Mad paa det dækkede Bord, siger os ved første Øiekast, at man her ikke mangler, hvad den retskafne Mand aldrig forgjeves beder om: "det daglige Brød." Under den store Bilægger ligger fuldt op af Brænde, der noksom tilkjendegiver, at man her heller ikke fryser. — II. Tableau. Lotteriesedlen. Det lykkelige Par lader sig forlede af den tiltrækkende Gevinst, og den uheldige Seddel er kjøbt. — Skomageren er i fuld Virksomhed ved sit Værkstedsbord, og under Stolen og Bordet ligger Arbeide nok, der uden Tvivl skal til bestemt Tid være færdigt. Men ligesom Eva engang forførte Adam til at spise den forbudne Frugt, seer man her Konen overtale Manden til at kjøbe Lotteriesedlen, der præsenteres af en gammel Qvinde, muligen hans Svigermoder. Den arbeidsomme Skomager modsætter sig sin Kones Overtalelser, og Udtrykket i hans Ansigt synes at sige: "jeg er tilfreds med hvad jeg har, og vil ikke gjøre min Lykke i Lotteriet." Men Konens Kjertegn og søde Ord seire: Sedlen bliver kjøbt. Barnet leger paa Gulvet med sin Dukke, og aner i sin Uskyldighed ikke, at i dette Øieblik dets Forældres og dets egen tilkommende Skjebne afgjøres. — III. Tableau. Det store Lod. Lykken giver allerede den Arbeidsomme falske Venner, i det den overvælder ham med sine Gunstbevisninger. — Man seer Lotteriet trækkes. Drengen med Bindet for Øinene har nyligen trukket Skomagerens store Lod, der i et Minut forvandler den fattige Professionist til en hovedrig Mand. Under Paukers og Trompeters Lyd, ere Tilskuerne indbyrdes færdige at myrde hverandre, for at faae en eneste Krumme af Lykkens store Julekage — det udkastede Numer, for hvis Tilbagelevering den lykkelige Finder faaer — to Mark i Belønning. Skomageren er ude af sig selv af

Glæde, og en Ven af det Slags, der udklækkes, ligesom Maddiker, af Lykkens Soelstraaler, har allerede indfundet sig, for at dele med ham denne Glæde. Den falske Ven seer ud til at være en Person, der er vant til at komme paa dette Sted, for paa een Gang at faae af den blinde Fortunas Haand det, som han ikke har Lyst til at erhverve sig ved den langt sikkrere Flids og Arbeidsomheds Hjelp. — IV. Tableau. Overflødigheden. Forfængeligheden har gjort Ende paa Arbeidsomheden, og modtager Folk, som finde deres Fordeel ved Hyklerie. Det store Lod har nu forandret Skomagerens hele udvortes Stilling. Han har faaet sig prægtige Værelser, moderne Møbler, og baade han og hans Madame ere iførte ganske andre Klæder, efter nyeste Snit og Brug. Vel seer man igjennem begges hele Plt og Maade at tee sig paa, Sylen og Spanremmen endnu tydeligen at fremskinne, men den Elegants, som Øjet her overalt møder, vidner noksom om, at der er foregaaet store Forandringer i Huset. Gulvet er belagt med et kostbart Gulvtæppe, Væggene herligen decorerede, og under Loftet hænger en smagfuld Cabinetslampe. Paa Divanbordet staaer en kostbar Theemaskine og fiint Theetøi. Skomageren og hans Kone modtage de indtrædende nye Venner, hvis Antal nu med hver Dag vil voxe. En moderne Jesper Snyltegjæst, med Hanekam, og stor preussisk Hat under Armen, pyntet og stram, er, med krumbøjet Ryg, i Form af en Aal, i Færd med at kysse Vertinden paa Haanden, og den tækkelige Skomagerkone, som paa No. I har indtaget os saa meget ved sin simple Dragt og sit naive Væsen, er her forvandlet til en stiv, affecteret Halvdame, hvis Adfærd og Stilling viser, at hun ikke veed, hvorledes hun skal tee sig i denne kostbare Paaklædning og i dette fornemme Selskab. Ved Siden af den courtoise Snyltegjæst sees Een, som det lader, just ikke riig, Stands- og Rangsperson, med sin Frue, der tilsyneladende komme for at knytte Venskabsbaandet med Lykkens Kjæledægge; men i Grunden kun for at spise deres Mad, drikke deres Viin og vinde deres Penge. I begges Ansigt læser man den fledske Spot over den fornemblevne Skomagerfamilies tvungne Væsen, og især over Skomagerkonens klodsede Maade, at række Cavalieren sin Haand til Kys. I Baggrunden er een af Mars's Sønner, i sin fulde Stadś, sysselsat med Skomagerens lille Pige, der nu er bleven til en halvvoxen Tøs, og allerede meget godt forstaaer at coquettere. Mueligen troer han at kunne gjøre her sin Lykke ved et rigt Giftermaal. — V. Tableau. Aftagelse i Velstand. Ødselhed og Uvirksomhed have allerede Trang og Laster til Følge. — Hvilken Forandring sporer man ikke her! De forrige brillante Værelser har man maattet ombytte med smaae, indknebne, maaskee paa tredie eller fjerde Etage i Adelgaden, eller Skolemester-længden. De prægtige Gulvtæpper, den smagfulde Cabinetslampe, de fine Mahogenietræes Møbler ere forsvundne, og paradere nu maaskee hos een eller anden af Byens Marchandisere. Elendighed og Græmmelse have gjort Madamen gammel for Tiden; Fortvivlelse og Kummer staae malede i hendes fortrukne Ansigt, og hendes fattige Paaklædning viser, at Alting, lige fra de kostbare Ørenringe, indtil Guldkammen og Halsbaandet af ægte Perler, og de kostbare Armbaand, er udfeiet. Med Hændevrid modtager hun den beskjænkede og ravende Ægtemand, der, støttet med begge Arme om Livet, føres ind af en Matros, — den eneste Ven, der endnu levnedes ham — som i Haab om at faae en Drikkeskilling for Opbringelsen, har frelset ham fra den kaade Gadepøbels Hænder. Den unge, nu voxne Datter, er i Færd med at søge i en Sminkedaase, et Surrogat for Uskyldighedens visnede Roser, og den gamle Qvinde, som rækker hende det, er maaskee den samme, der, som en Slange i menneskelig Skikkelse, bragte den ulykkelig-lykkelige Lotterieseddel. Skomagerens hele Udvortes røber, at han er physisk, moralsk, og oeconomisk ruineret. — VI. Tableau. Elendighed. Trang, som opstaaer af Lediggang, frembringer tilsidst Elendighed og Skjændsel. — Familien er nu avanceret til et Loftskammer, hvor Usselheden viser sig i hele sin frygtelige Skikkelse. Den lykkelige Lotteriespiller har forladt Scenen — maaskee han i Peblingesøen har søgt alle fortvivlede Lastefuldes sidste Tilflugt — maaskee han i dette Øjeblik er Medlem af en Tyvebande. Sin Familie har han overladt til Elendighed og Skjændsel. Udtæret af Kummer, med Fortvivlelsens dybe Furer i Aasynet og vildt

nedhængende Haar, see vi her Moderen sælge sin Datters Uskyldighed for nogle faa Daler, hvormed hun maaskee vil tilfredsstille sin Hunger, til en Libertin, der vil tømme Vellystens Bæger i Elendighedens og Fortvivlelsens Bolig. Han sidder allerede med Pigen paa Skjødet, og den solgte Ulykkeliges bedrøvede Træk formaae ei at tænde mindste Glimt af Medynk i Brystet af den Ryggesløse, der kun pønser paa den dyriske Begjerligheds Tilfredsstillelse. Mueligen har han truffet sit Offer paa Gaden, hvor Nøden havde drevet hende ud, for paa Skjændselens Bane at søge Livets Ophold.

---

Anmelderen behøver ikke at sige mere, end at disse sex Kobbere ere udførte af Konstneren med den Følelse og Sands for sin Originalers Skjønheder, som man er vant til at finde hos Ossians og Sokrates's berømte Fremstiller, hos den Mand, der har bidraget saa meget til at forevige Abildgaards og Juels Mesterværker. Det er skjønt og bifaldsværdigt, at en Mester, der har anvendt sit hele Liv, som Yngling og Mand, til den fædrenelandske Konsts Forherligelse, helliger dette hæderfulde Livs Aften til Sædelighedens Befæstelse ved sin heldige Gravstik. — At Konstneren har benyttet en Gevinst i Lotteriet som Vehikel for disse moralske Skildringer, betager dem intet af deres Anvendelighed paa andre Gjenstande for vore Dages Lykkefristere, som Speculationshandel og Caperie, hvorved saa mangen En har opsvinget sig til en Velstand, der gjorde ham saa svimmel, at han snart nedstyrtede fra Lykkens Chimbarossa i Elendighedens Charybdis.

---

## Den kristelig-romantiske *) Digtnings Fødsel.

(Et Phantasisyn.)

Med langsom Værdighed hævede allerede den skjønneste Sommermorgen sit Straalehoved bag

*) Denne Inddeling efter Jean Paul.



Østens Høie, og for hver enkelt over dem fremstigende Straale bulgte Natten sig stedse dybere i sine Skyggehuler. Med huldsalig Munterhed, som Englens fra søde Drømmes Rige, smilte Blomsten paa den dugperlede, glindsende Stængel, medens den rislende Bæk med fortrolig Mumlen sneg sig frem gjennem den frisktduftende Engs bunte Sommerpragt. Da nedsvævede fra Himlens Dunkelblaa en Lysets Engel. Guldgule Lokker krandsede hans Tinding, og fløde ned over Skuldrene i de blideste Bølgninger. I sin høire Haand holdt han et skinnende Krusifix. Han nedlod sig i en yndig Dal, omringet af skovklædte Høie. En Rose stod i Dalens Midte. Ved Rosens Side den blege Lillie med sit fromme Blik mod Himlen. Mellem Begge plantede Englen det hellige Kors med den blødende Forløsers Billede, og forsvandt. Da vandrede just gjennem Dalen en Skjald med dybe Anelser i det fromme Hjerte. Han nærmede sig med langsomme Skridt det sælsomme Kløverblad af Rosen og Lillien og det straalende Krusifix. Da bevægede det sig vidunderligen i hans Bryst. Sødt begejstret greb han knælende sin Harpe og rørte dens Strænge. Da lød det blideligt som en Røst fra Himlen, og en elskelig Samklang af den hele Natur. Og — for hans Øie forenedes Rose og Lillie til Eet, og blev en Underblomst, herlig og skjøn. Men i dens aabne Bæger straalede det himmelsendte Krusifix. Da syntes det Skjalden, som han stod i Lysets Egne, og med himmelske Følelser slog han Harpens Guldstrænge. Men himmelske vare og Tonerne, der udginge fra dem: de vare Udtrykket af *Kjærligheds* høieste, saligste Fryd, sødt henvugget paa tonende Sølvbølger af Uskylds himmelske Smiil, og Længslens inderlige Anelser. Thi ret som Dæmringens Halvlys, der omgav den henrykte Skjald, saa vare og de Toner, der klang fra hans Harpes Strænge: en Blanding af Længslens ømme, vemodige Klage med Uskylds blide, barnlige Sang. Men som Himlens Blaa hvælvede sig over den hele Natur, saa var og den livsalige Lyd af Kjærligheds høie, dybe, fast uudtalelige Lyst Grundtonen i de himmelske Harmonier. Længe vuggedes Skjaldens Sjæl paa de sødt henrislende Melodistrømme. Men nu hævede han sit Blik mod den blodfarvede østlige Himmel, og paa Solens skinnende Halv-

Kugle fæstede hans sit Øje. Da fyldtes hans Barm med Kraft og Høihed. Han greb atter i Strængene. Da lød fra disse hine samme Toner, men stærkere var Klangen, mægtigere henrev den. Det tyktes for den svimlende Skjald, som om Jord og Himmel flöde sammen til Eet. Høit hævede han nu sin Stemme til Strængenes Lyd, og han svømmede i et Hav af evig Kjærligheds Glæder. Vidunderlig var hans Sang, som hans Harpes Toner; om den hele Natur, favnet af den aabnede Himmels Salighed. Endelig taug han. Da lød der en Efterklang af de himmelske Lyde gjennem den vaagnede Natur. Greben af hæftig Henrykkelse styrtede Sangeren til Jorden paa sit Ansigt, og takkede sin Gud for hvad han havde seet og hørt. Han hævede sig atter langsomt. Da var Underblomsten forsvunden; men høit jublende modtog Naturen sin beundrende Søn. Men dybt havde Synet og Tonerne trængt sig i hans Sjæl, og med Himlen i Barmen vandrede han bort. Over Bjerge og Dale udsang han sine henrivende Melodier, og de fandt Gjenklang i følende Sjæle. Disse udsang dem som han, og end den Dag i Dag lyde de fra mange høitbegeistrede Skjaldes Læber.

Daniel Byberg.

---

# Indenlandske Efterretninger.

I Anledning af Hds. Majestæts vor allernaadigste Dronnings, og Hds. Kgl. Hhd. Kronprindsesse Carolines høie Fødselsdag, var i Gaar (d. 28de) stor Parade; Livgarden til Fods trak op i Stadsuniform, og med Tappenstregen om Aftenen fulgte, saavel fra Hovedvagten som alle Stadens Porte, en skjøn Janitscharmusik. Hele Dagen sprang Guldæblerne i Springvandet paa Gammeltorv, og alle Skibe i Havnene flagede.

Den 26de d. M. døde Nicolaus Henrich Maßmann, Sognepræst ved Frederiks tydske Kirke paa Christianshavn, Ridder af Dannebrogen, i en Alder af 51 Aar, hæderligen bekjendt som Søndagsskolernes første Stifter i Danmark. Han efterlader en Enke og 6 Børn.

En fra en Udenlandsreise nyligen hjemkommen dansk Reisende har meddeelt Udgiveren følgende



Efterretning om Waterloo og Belleallıance, hvor Napoleons og Europas Skjebne blev afgjort. Man kan ikke gjøre sig nogen bedre Forestilling om begge hine berømte Steder end ved at tænke sig Vibenhuus og Lundehuus, med Egnen deromkring. Waterloo er en smuk Gaard og Belleallıance et ringe Huus, der beboes af en fattig Mand, som skjænker Viin, og det ligger omtrent ligesaa langt fra Waterloo, som Lundehuus fra Vibenshuus. Midt imellem begge disse Steder staaer et Træ paa en Banke, hvor Wellington stod og commanderede under dette store Slag. Den Enthusiasme, hvormed især Engellændere, og Engellænderinder besøge disse mærkværdige Pladser, overgaaer al Forestilling. De besøge dem skarevıis til Vogns, til Hest og til Fods. Enhver tager Noget til Erindring med sig, det være nu en liden Pose med Jord, eller en Qvist eller Splint af det forhen nævnte Træ. Det gamle Bord i Belleallıance, ved hvilket Wellington og Blücher have rakt hinanden Haanden, er heelt forhugget og forskaaret. Enhver tager sig et Stykke deraf til Erindring, som en Reliquie. Ingen Engellænder kommer til det nærliggende Brüssel uden at tage hen til Waterloo og Belleallıance.

Syngestykket: Joseph og hans Brødre i Ægypten, med Musik af Mehul efter Duvals lyriske Drama og Bacar Lormians Sørgespil, gjør stor Lykke paa vor Skueplads. Æmnet er fortræffeligt og allerede af Baron Knigge i hans Bog über Schriftsteller u. Schriftstellerei foreslaaet som passende til et Drama. Men Digterne synes ikke at have benyttet sig, saa godt som de kunde, af deres rørende og rige Stof, ligesom Skildringen i det Hele er mere fransk end østerlandsk. Musiken er ypperlig. Hr. Zink udfører Josephs og Jomf. Walther Benjamins Rolle ret vakkert. Men mesterligen gives den gamle blinde Jacob af Hr. Frydendahl, og den af Samvittighedsnag pinte Simon af Hr. Dr. Ryge.

Den Auction, der var berammet at afholdes Mandagen d. 28de d. M. i Snaregaden No. 13. over en udvalgt Samling af Bøger, er udsat til Onsdagen derpaa. Foruden Hovedfortegnelsen faaes ogsaa et Tillæg, paa Høibroplads No. 17 i Boutiken.

Af offentlige Blade har man seet, at Frankrig erstatter Beløbet af de borttagne Hamborger

Bankfonds med 10 Millioner Francs i Statspapirer. Dette beløber til circa 40 Procent. Et anseet Handelshuus har, i det Haab om at vinde betydeligt derved, nyeligen anlagt 300,000 Franker deri, og har derfor kanskee gjort en mislykket Speculation.

Fra en Mand, der anseer Ribbenene for en ikke uvæsentlig Deel af det menneskelige Legeme, er indsendt følgende poetisk Advarsel:

En Mand, hvis Ribben nylig var i Fare,
Han raader Andre tage sig ivare,
I Nattens Mørke,
For Bommene
I Fredriksberg Allee! —
Thi i vor Maves Ribbensbuur
Er Arnen for vort Legemes Natur;
Den taaler ikke mange djerve Ribbens Stød,
Før livløs den ei klage kan sin Nød!

C. F. B.

Mariboe, den 25de October. Ved Stormen, der rasede Natten til den 30te September, mistede en privat Mand ved Kramnitze Sildegarn for omtrent 500 Rbd N. V. Ligeledes have ogsaa nogle ved Taars lidt betydelig Skade paa deres Garn, hvorved endeel af Fordelen af den ellers i Aar saa heldige Sildefangst, er gaaet i Løbet. — I Nat har det frossen saa stærkt, at der om Morgenen var en tynd Iisskorpe paa Vandet.

Wordingborg, den 19de October. Tvende i Byens Arrest værende Arrestantere har funden for godt at brække ud, tage Flugten til Nyeraad og der ved Stranden taget en nye Baad og seilet deres Vei med. De vare dog saa forsigtige, at de hos Postmester Amundin tog Reiseproviant med, og tømmede hele Spisekammeret for Levnetsmidler. De gjorde Arrestforvareren den Ære, at tage en ham tilhørende Sæk med, til at bevare deres stjaalne Levnetsmidler i. — En stor Gaard paa Wordingborg Byes Allgade, som tilhørte Hr. Bjørn, er underhaanden solgt til Hr. N. Sørensen, for den Summa 7000 Rbd. N. V. (Mariboe Av.)

Viborg, d. 19 October. I Viborg gav Meteoret den 24 September, et overmaade stærkt Ildlys, saavidt man kunne dømme, viiste det sig øverst paa Himlen; men de som mærkede det, troede at der var Ild løs og derfor saae sig rundt omkring, forsvandt det, uden at man nøiagtig saae paa Stedet hvor det kom tilsyne. Her varede det omtrent 1 Minut. — Endnu for en 5 Dage siden saae man enkelte Stykker Havre ude paa Marken her i Nærheden. Veiret er skjønt med noget nu og da faldende mild Regn. (Viborg Samler.)

I Hempels Avis af 25de October læses følgende forlangt Indrykkelse. "Den her almindelig elskede og agtede Læge og Distriktschirurg, Hr. Johan Andreas Rothe, er ikke mere! Efter at have virket i 15 Aar som en redelig, nidkjær og uegennyttig Mand i vort Samfund, bortkaldte Forsynet — hvis Veie ere usporlige — denne sande Hæderemand, ved en sagte Død, fra dette Livs Møie og Besværlighed. I Morges Kl. 4, efter faa Dages Sygeleie, lukkedes hans Øine i Dødens Blund. — Hans jordiske velgjørende Virksomhed blev standset i en Alder af 44 Aar. — Tør vi, som fortsynede Dødlige, dømme — o! da mistede vi ham alt for tidlig; thi han besad en lys Forstand og et ædelt, menneskekjærligt Hjerte. — Han var elsket og agtet i sin Kreds, og saavel den Fattige som den Rige begræde hans Tab; han var Alles Ven, Alles redelige Raadgiver. — Dog — den skjønneste Perle i hans Hæderskrands var hans sønlige Hengivenhed. — Hans Fader, den værdige 86 aarige Olding, Hr. Johan Gotlob Rothe, forhen kongl. Hof- og Universitets-Boghandler, kom for 3 Aar siden her til Landet, i det Haab snart at kunne overlevere sin længe brugte Vandringsstav i sin elskede Søns kraftfuldere Haand, og at udgive sin trætte, mødige Aand ved det ædle sønlige Hjerte. — Dog ak! hvo formaaer nu at udtrykke den gamle Faders Følelser ved sin dyrebare Søns Ligbaare!! Eensom og forladt skuer han længselfuld ned i den Grav, som aabner sig for at modtage disse dyrebare Levninger. — Ved Religionens Haab hæver han sit taareblændte matte Øie ud over Død og Grav, og velsigner sin Søns Minde. — Ja Hensovede! Dit Minde velsignes blandt os — det vil, gamle værdige Fader! lindre Dine Smerter, indtil Du samles med ham i Evighedens lysere Egne!! — Rudkjøbing, den 14 October 1816."

Ellegaard, ved Odense, er solgt, med Besætning, for 65000 Rbdl. N. V.

Kiøbenhavns Børs den 29 October.

Cours. Hamb. 2 M. 662, a vista 670. Amsterdam 2 M. = , a vista = . London 2 M. 30 Rbdlr. Spec. 675. — Specier solgtes til $40\frac{1}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 94 pr. 100; Oblig. 78 a 79. Norske Sedler 32. Svenske Sedler 10 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Udgifterne ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold beløb 98,953 Rbd. 54 ß. N. V., hvoraf Reiseomkostninger m. v. for Land-Districternes Deputerede udgjorde 15,363 Rbdlr. $4\frac{1}{2}$ ß., for Kiøbstædernes Deputerede 8946 Rbdlr. 88 ß., og for de militaire Deputerede 3791 Rbd. $35\frac{1}{4}$ ß., samt andre Udgifter 70,852 Rbd. 23 ß. — Gaardbruger Hans Barlien agter at udgive et periodisk Blad, Melkeveien kaldet, hvori oekonomiske Gjenstande i Særdeleshed ville blive behandlede.

(Norsk Rigstidende.)

Stockholm, den 17de September. — .... Agerdyrkningens Opkomst og Forøgelse var ligeledes paa den sidste Rigsdag Gjenstanden for Hs. Kongl. Majestæts faderlig Omhu. Det er bekjendt, at Udvidelsen af Magazin-Indretninger besluttedes af Rigets Stænder ved en betydelig Forøgelse af de dertil anslagne Penge-Summer. Følgen deraf har været, at Directionen over de Kongel. Magaziner er bleven derved sat i Stand til at hjælpe den Agerdyrker med Virksomhed og Kraft, som ikke havde det nødvendige Korn til Udsæd. Af forrige Aars Høst har man i Upsala Lehn opkjøbt 7940 Tønder Korn, deels Rug, deels Byg, og det mod rede Betaling til en billig Priis, hvorved de mange til Hjælp Trængende faae en overordentlig Lettelse og Understøttelse, saasom nu Korn kan gives dem mod en meget ringe Betaling.

(S. Bl.)

Fogden (Schulze) Hähnisch i Cundorf ved Zietau besad længe et Lønmiddel (Arcanum) for Bid af gale Hunde. Han tilbød sig, at bekjendtgjøre det, til Bedste for Menneskeheden, naar han, som Vidnesbyrd om hans gode Hensigt, maatte faae en udmærkende Belønning af Staten. Han aabenbarede nu det Kgl. Sundhedscollegium sit Middel, og Collegiet udbad sig paa allerhøjeste Sted en Belønning for ham, i Betragtning af, at han solgte sit Middel for meget billig Priis paa den uegennyttigste Maade, og det blandt andre Tilfælde er actmæssigen beviist, at eet Fruentimmer ved dette Middel er blevet helbredet for en udbrudt Vandskræk. Hähnisch fik derpaa den lille Fortjeneste-Medaille, og det blev befalet, at bekjendtgjøre Midlet, men ikke for læg Folk. Sundhedscollegiet har, paa Grund heraf, ladet det bekjendtgjøre ved eet af sine Medlemmer, Generalstabs-Medicus Dr. Rashig. Midlet bestaaer i følgende: Man samler i April og Maj en Deel Oliebiller (Maiwürme) i en Æske, og føder dem med Urten eller Blomsten af en Plante, som Hähnisch ikke nøie kunde bestemme, men som, efter hans Opgivelse, synes at høre til Taraxacum eller Aparchia Slægten. Hver anden eller tredie Dag samles disse Ormes Ureenlighed tilligemed Levningerne af Urten, paa Stanglerne nær, og tørres paa et Papir i Vinduet, men Ormene selv kastes siden bort. Af den tørrede Ureenlighed, og Levningerne af Bladene, koges 2 Theskeer fulde, samt 1 Theskee fuld Semen lycopedii med 12 Unzer Vand, men formedelst den stærke Skumning koges først det Halve, og den anden Halvdeel paagydes siden. Det Hele indkoges da indtil 3 Unzer, hvorpaa kommes 2 Theskeer fulde Honning; det koges dernæst endnu lidt, og sies siden igjennem en fiin Filt. Af et Lod af dette Middel, faaer en Voxen det Halve paa eengang om Morgenen, og naar dette ikke allerede virker stærkt paa Stoelgangen, eller Sveden, eller Urinen, gives ham endnu den anden Halvdeel, efter 24 Timers Forløb, hvorefter sædvanligst al Fare er hævet. I det Højeste tages efter 24 Timer endnu en Qvintin.

Astronomen v. Lindenau har beregnet Afvigelserne af den Comet, der blev iagttaget fra den 26 April indtil d. 4 Aug. 1815, og bestemt dens Omløbstid til 74,649 Aar, saa at den d. 9 Febr. 1887 atter vil komme i Nærheden af Solen.

Hr. Azais bringer i en Skrivelse til Videnskabernes Academie i Paris i Erindring, at han i sit Systême universel har forklaret Forbrændingsprocessen ved Galvanismen; at alle Livsforretninger lade sig føre tilbage dertil; at Sir Ch. Blag-

dens nyeste Forsøg godtgjøre, at ogsaa Fordøielsen er en galvanisk Forretning, og at endeligen den hele vegetabilske og animalske Chemie finder sit Grundprincip i Galvanismen.

Port Jackson i Sydhavet ansees for den skjønneste Havn i Verden, og Egnen der omkring er overordentlig frugtbar; Hveden giver 50 Fold; Steenkul findes her i Overflødighed, og udsendes til Bengalen. Frugttræer saavelsom Faar med fiin Uld lykkes godt. Tallet af de Britter, der have nedsat sig der, beløb sig allerede i Aaret 1802 til 12,000; men deres Samqvem med de Indfødte, som endnu ere langt tilbage i Civilisation, er ubetydeligt. Blandt de sidste sære Skikke er ogsaa den, at Qvinderne afskjære de to yderste Fingere af den venstre Haand, og at Mandfolke brække sig en Tand ud.

To duelige Mechanikere, Brødrene Geyser fra La Chaux de Fond, have nyligen offentligen forevist i Lausanne et Uhr, af en høist s..drig Opfindelse. Hvor opmærksom man end betragter samme og dets Svingninger, der finder Sted, uden bevægende Kraft, eller undersøger hele Hjulværket i ubedækket Tilstand, kan man dog ikke opdage Drivekraften, og man fristes til at antage her en stedsevarende Bevægelse, hvis Grund kun maa søges i de Rør, der omgive Værket, og som ved sammes trækkende Vægt uophørligen frembringes. Da hine Brødre arbeide efter Meillardets Theorie, saa udgive de sig ikke for Opfindere af et perpetuum mobile, men for Forfærdigere af et Driveværk, der, som det eneste hidtilværende i sit Slags, fremstiller, paa det fuldkomneste, en bestandig Bevægelse. Værket bestaaer af et Messinghjul af to Fod i Gjennemsnit, ved hvis Omfang der er befæstet 39 Rør ligeledes af Messing; den ene Halvdeel af disse Rør er i bestandig horizontal, den anden i bestandig lodret Retning, medens Hjulet selv dreier sig omkring een Gang hver Time, og endnu besidder et Overskud af Kraft til at sætte et lidet Secunduhr i Bevægelse. Hidtil har endnu ingen gjettet dette Værks bevægende Princip, der ved sin Gjennemsigtighed ikke engang synes at egne sig til at modtage et saadant.

Ikke blot nyligen, men allerede for længe siden have Jesuiterne søgt, at forskaffe sig Indflydelse i St. Petersborg, saavel ved Hoffet som hos de Store. De stræbte at udbrede deres Herredømme ogsaa udenfor Polotzk, Pleskow og Mohilow, hvilke tre Stæder vare blevne dem anviste til deres Collegier. Allerede 1786—1788 havde de indsneget sig i Keiserstaden, hvor man havde indrømmet dem et Huus, og hvor de ogsaa havde bemægtiget sig Børneopdragelsen. De begyndte efterhaanden at yttre deres Indflydelse ved Catharine den Andens Hof. De meest anseete Huse stode aabne for dem, og de gjorde sig saa yndede, at en luthersk Præst skrev til Riga: "Rom selv kunde neppe have saa ivrige Tilbedere af Pavedømmet, som det har Tilhængere i St. Petersborg." Da Catharine agtede at indføre Normalskoler, tilbøde Exjesuiterne hende strax deres Tjeneste. I den af hende nedsatte Skolecommission, var Geheimeraad og Senator Sawadowsky udnævnt til Præsident, og denne havde Jesuiterne vundet. Blandt Commissionens Medlemmer vare adskillige Exjesuiter, f. Ex. den snue Jankewitsch og Kolbe. De vare med at udarbeide Normalskolebøger, og forfattede en Catechismus, der skulde indføres i Skolerne. Begyndelsen dermed skulde gjøres i den store St. Petri Skole, som skulde vorde en Normalskole for alle protestantiske Skoler i Riget. Dog vilde man først gjøre Forsøg dermed i den lille Catharine-Skole paa Wasilei-Ostrow. Men dette Foretagende fandt overalt største Modstand. Saavel Lærerne, som Præsterne, vægrede sig ved at antage den. For at vinde dem vilde man føie til den catholske Catechismus den lutherske, med Büschings Ordforklaring; men ogsaa dette var frugtesløst. Man paastaaer, at dersom Jesuiterne havde været heldige i deres Foretagende, saa vilde de ladet aftrykke adskillige Tusinde Exemplarer af denne Catechismus og sendt den til Lif- og Esthland, for at faae den ogsaa der overalt indført i Skolerne. Men da man fandt alle Adgange hos Præsterne i Petersborg spærrede, saa kom Sagen i Forglemmelse, især da andre Forretninger nødte Geheimeraad Sawadowsky til at udtræde som Præses af Skolecommissionen. Jankewitsch og Kolbe vedbleve, som man paastaaer, imidlertid at virke i Londom, for at udbrede Catholicismen i Rusland, og søgte især at lokke Fruentimmer i deres Garn. Ogsaa ankom paa samme Tid til Esthland en Exjesuit,

Pater Karl, der endog udgav sig for en Greve af Schonaich og gjorde flere Figurer i Reval, og, under det Paaskud, at være Missionair, eller Præst og Skriftefader hos den derværende (meget lille) catholske Menighed, indsneg sig i Familier, og stræbte at gjøre Proselyter blandt lutherske Indbyggere. Han udspredte Rygter og Efterretninger, som han foregav at have fra St. Petersborg, f. Ex. at den catholske Religion stedse finder flere Tilhængere, at der skal oprettes et General Consistorium i St. Petersborg &c. Han bar endog nogle russiske Ordener, oprettede i Reval et Bedehuus, indviede det, og holdt formeligen og offentligen catholsk Gudstjeneste i denne lutherske Stad. Ogsaa i Riga og i adskillige smaa Stæder, som og paa Landet begyndte Catholicismen at yttre sig, og Jesuiterne i Mohilew og Polotzk gave sig al muelig Umage for at gjøre deres Lære gjeldende. Man saae hist og her Munke trække omkring i Landet, og i Riga, Reval og Petersborg kunde man høre læse Messe. Omsider rammede Jesuiterne det sidste Stød, der gjorde Ende paa deres Uvæsen i Residentsen.

Dr. Behrens i Schwerte udgiver et Skrift: "Der animalische Magnetismus und die durch ihn bewirkten Kuren", hvori han vil meddele Efterretninger om en Jomfru W—Gs. Helbredelse. Hendes uhyre Nervesvaghed, Angrebet paa hendes Forstand, og dennes mislige Retning, Sandseorganernes dybtsjunkne Functioner, Lamhed, Mangel paa Evne til at overtyde sig om Tilværelsen af sine Lemmer — ja endog sit Hoved — var Noget, siger han, for hvilket lærde Læger længe forgjeves havde brugt Lægemidler; men ved 14 Gange at magnetiseres i tre Uger er den Syge blevet fuldkomment helbredet igjen, og sat istand til at besørge sine sædvanlige Forretninger. Hun var nogle Gange i adskillige Minuter lys (clairvoyant?). — Anmelderen maa her tilføie, at dersom Hr. Behrens ikke er bedre Magnetiseur end Stilist, og ikke klarere i sin Magnetiseren som i sit Foredrag, saa kan man ikke have store Tanker om hans nærværende Sysselsættelse med den psychiske Magnetismus og hans Opløsning af Physikens og Psychikens høiere Problemer, der efter hans Forsikkring, i hans Bekjendtgjørelse, ikke levner ham Tid, til selv at udøve Magnetismen.

## Den 28de October.

Høje Dronning, Danmarks Skytsgudinde,
For Dig klinger Harpens Harmonie:
Lyt til Glædens rene Melodie,
Lad den tone evigt i Dit Minde!

Udi Hertha's stolte Bøgelunde
Sidder Du paa Lejres Kongestol
Ved Din Skjoldung': Danmarks blanke Sol;
Dig lovsjunge alle Danmarks Munde.

Vinteren er nær og Løvet falder,
Sol staaer lavt paa viden Firmament;
I vort Bryst Du har en Lue tændt,
Som ej blusser ud før Graven kalder.

Denne Dag Din Alders Morgenrøde
Glødende af Østens Skjød fremsteg,
Og hvert Bryst, som Dannished ej sveeg,
Banker stedse frydfuldt den imøde.

Denne Dag os skjænkte Caroline,
Danmarks høje, kongelige Møe,
Som — den første Blomst paa Sjølunds Øe
Smiler ad Enhver med Engle-Mine.

Dronning, Danmarks Sol, Du længe lue,
Straalende fra Nordens Himmel ned,
Brændende, som Dana's Kjærlighed;
Seent Du synke paa den hvalte Bue!

Caroline, blide Morgenstjerne,
Ægte Billed af Kong Fredegod,
Lys i Natten, Hulde, for vor Fod,
Glimtende udi det høje Fjerne!

Danmarks hele Kjærlighed omfatter
Eder Begge, aldrig kjølnes den,
Højt den blusser imod Himmelen,
For Dig, Dronning, og Din prude Datter!

A. F. Elmquist.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 88.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 2 November 1816.

## Om Reformationsfesten og Reformationen.

Efter Forestilling fra Biskoppen over Sjællands Stift, at der i næste Aar maa holdes Reformations-Fest d. 1ste Novbr., eller Allehelgens Dag, har Kongen befalet: at i Aaret 1817 skal, ligesom i Aarene 1617 og 1717, holdes et Jubilæum eller en Reformationsfest. En Commission, bestaaende af Overhofmarschal Hauch, Geh. Conf. R. Malling, Biskopperne (den nyligen afdøde) Balle, og Münter, Etatsraaderne Rothe og Lassen, er udnævnt til at udarbeide og til Hs. Majestæts Bedømmelse at forelægge, et Forslag om, hvorledes denne Fest meest passende kan højtideligholdes.

Frederik den Sjette er saaledes af syv Konger af den oldenborgske Stamme, den tredie, der har anordnet en Reformationsfest i sine Stater. Den første Fest af dette Slags blev høitideligholdt under Christian den 4de, og den næstpaafølgende under Frederik den 4de. I hvor meget, siger hiin Konges Historieskriver, N. Slange, Christian den Fjerde, i Aaret 1617, havde at bestille med at modtage saa mange fremmede Gesandter, og give dem tilbørlig Beskeed, saa hindrede dette ham dog ikke fra at erindre sig de mange Velgjerninger, Rigerne havde høstet af Reformationen. Efter Kongens Befaling blev derfor, den sidste Dag i October, eller Dagen for Allehelgens Dag, paa hvilken Dr. Morten Luther opslog paa Domkirken i Wittenberg 95 Sætninger imod Tetzels Afladskram, og med hvilke han siden lagde Grunden til den paafølgende Kirkeforbedring i begge Riger, helligholdt en Jubelfest med Sang og Prædiken i tre Dage. Denne Fest feiredes allevegne, endog paa de længst fraliggende Øer: Island og Færøe, men intetsteds mere end i Kjøbenhavn, hvor den ikke allene i de anordnede tre Dage i alle Kirker høitideligholdtes med Lovsang, Bøn og Prædiken, men ogsaa paa Academiet blev, — for at bruge Slanges egne Ord, — "holdt, otte samfulde Dage efter hinanden, baade af Læremesterne og af de lærdeste og de mest veltalende Studentere, mange smukke latinske Taler, hvorudi endeel fremsatte og forklarede de Vildelser, som udi Pavedommets Tid havde indsneget sig og taget Overhaand; endeel og opregnede, hvorledes de her af Riget vare blevne udryddede, endeel og beskreve de forrige Biskoppers Hovmod, Tvang og Tyrannie, med andet mere, som de paa det zirligste kunde udføre."

Ogsaa Pontoppidan har beskrevet os denne Fest (Annales eccl. dan. T. 3. S. 705) paa følgende Maade: "I dette Aar (1617) høitideligholdt man her i Landet, ligesom andetsteds, den 31 October eller Vig. omn. Sanctor., den evangeliske Kirkes første Jubelfest, i Anledning af den Gang for hundrede Aar siden i Wittenberg lykkeligen gjorte Begyndelse af Kirke-Reformationen, ved Dr. M. Luther. Paa Slottet i Kjøbenhavn forsamledes om Morgenen tidligt alle Rigsraader

og Standspersoner. Disse gik Par for Par den temmelig lange Vei til Frue Kirke, og foran sig havde de et Chor af syngende Skolebørn. Strax derpaa kom den gode Konge Christian IV. selv med sine Prindser, ligeledes til Fods. I Kirken blev musiceret, og prædiket af Biskop Joh. Resenius *), dernæst den hellige Sacramente annammet

---

*) Resenius var først 1615 bleven Bisp, og havde kort i Forveien havt to mærkværdige lærde Stridigheder; den ene med Ivar Stubæus, Professor i det hebraiske Sprog ved Kjøbenhavns Universitet, og den anden med Mag. O. Coccius, Sognepræst til Nicolai Kirke. Resenius havde nemlig, efter Kongens Befaling, oversat Bibelen (1609). Stubæus foretog sig at bedømme den, og lod udgaae Anmærkninger over 2 Capitler af Job. Dette bragte Resenius saaledes i Harnisk, at han besluttede at tage Hevn. Han fik sin Recensent anklaget, fordi han havde ladet sine theologiske Theses trykke uden Censur; understaaet sig at laste den nyligen, med Kongeligt Samtykke, udgivne Bibeloversættelse, og fordi han formeentligen hældte til Calvinismus. Man indseer let, at den dadlende Recension var Hovedpuncten, og at de to andre kun vare valgte for desto lettere at fælde Stubæus. Det lykkedes ogsaa Resenius at faae sin Modstander dømt fra sit Embede: et Beviis paa, at Luthers Aand endnu ikke var indtrængt i Fædrenelandet, og at Reformationen endnu var i sin Barndom. Vist nok har krænket Forfatterstolthed til alle Tider været farlig, og Montesquieu siger derfor med Rette "de fleste Skribenter taale snarere Stokkeprygl, end den mindste Critik over deres Bøger, og bryde sig mindre om deres Ryg end om deres Autorære. — Den anden Strid, med Coccius, havde Resenius i Anledning af tre af ham udgivne Dissertationer, der af hiin, temmelig plumpt, skjøndt vel ikke ganske uden Grund, bleve angrebne i hans Prædikener, hvori han især beskyldte Resenius for Calvinismus. Coccius blev først suspenderet, og siden ved et extraordinairt Landemøde dømt fra sit Kald. Men derved lod man det ikke blive. I et Møde i Colding blev Coccius, i Kongens og de fleste Rigsraaders og Bispers Nærværelse, dømt fra Livet, hvilken Dom Kongen formildede til Landsforviisning. Resenius blev frikjendt, imod at han i et eget Skrift, paa Latin og Dansk, skulde forsvare sig. Vel lod man, da Biskop Winstrup døde, Bispestolen staae aaben, indtil Resenius havde udgivet sit Forsvarsskrift, men det skeete saa hurtigen, at han endnu 1615 blev udnævnt til Bisp.



af Kongen og Rigsraaderne. Efter endt Gudstjeneste vendte Processionen i samme Orden tilbage til Slottet. Paa Universitetet blev, efter Dr. Conradi Aslaci Beretning, en heel Uge igjennem peroreret. Det ved denne Leilighed forfattede Programma findes i Resenii Luthero triumphante."

Den forestaaende Reformationsfest i Danmark vil, i Høitidelighed, ingenlunde staae tilbage for de to foregaaende, og vil saa meget mere berettige os til, at udbryde i Jubel over hiin store Kirkeforbedring, som det er vort Aarhundrede, der nyder de fuldmodne Frugter deraf. Men den leder os, allerede nu, til at anstille Betragtninger over Reformationens lyksaliggjørende Indflydelse paa Almeenvel, og disse ville vi her fremsætte i et kort Overblik.

Men for at vise dette Malerie i sit fulde Lys, bør vi først levere en kort Skildring af Religionens, Videnskabernes og Lovgivningens Tilstand under Catholicismen. Den berygtede Gregoir VII. var den første Pave, der i det ellevte Aarhundrede, lagde Grunden til en pavelig Enevoldsmagt i Europa. Han indførte et kirkeligt Despotie, ulige frygteligere end det verdslige, som det undertrykte. Han gjorde Clerestiet uafhængigt af den verdslige Stand, og dertil sigtede især hans Forbud imod Geistliges Giftermaal. Fra den Tid af blev Geistligheden den Magt, der i Paven concentrerede sig i en eneste Brændepunkt. Det var i egentlig Forstand et aandeligt Universalmonarkie, og det saa meget farligere i sine Virkninger, som det havde et tveægget Sværd at kjæmpe med: det aandelige og det verdslige. Ulyksalig maatte denne Pavedespotismens Indflydese vorde paa Religionen, Videnskaberne, Regjeringen og Lovgivningen. Religionen var indhyllet i Overtro og uigjennemtrængeligt det Mørke, der omtaagede menig Mands Fornuft. Messelæsningen og Helgentilbedelse udgjorde Gudstjenestens væsentligste Dele. Messer holdtes ikke blot for Levende og Døde, men ogsaa ved andre Leiligheder, iblandt andet naar man vilde vise igjen o. s. v. Helgenes Dyrkelse grændsede til Afguderie; thi hvert Menneske, hver By, hvert Rige havde sin Engel, Apostel, Patron og Frelser, som man i Nødens Stund paakaldte. Hver Kirke

vrimlede af Reliquier, som man tilbad, og paa den snedigste Maade vidste Klerkeskabet at bedrage Folk og Konge med disse. Saaledes, for dog at nævne eet Exempel, gjemte man i Lunds Domkirke Mariæ Særk, som et Middel til at fremskynde Barselqvinders Forløsning, og endnu i Aaret 1481 forlangte Christian den 1ste den til Laans af Domcapitelet, for at lette Dronning Dorthea Fødselssmerterne. Denne Konges blinde Ærbødighed for Geistligheden var overalt saa stor, at han, tre Rigers Monark, under sit Ophold i Rom, holdt Vandbækkenet, medens Paven messede, og hverken vilde bedække sig eller sætte sig ned, førend Cardinalerne havde sat sig. Endnu gjemmer man paa Konstkamret i Kjøbenhavn et lidet Reise-Alter, som Paven forærede ham, og som noksom vidner om, hvor lidet denne Kirkens Fader behøvede, for at gjøre sig forbindtlig af Datidens Regenter, fra hvis Lande han trak saa uhyre Skatte, og med hvor ringe Foræringer han kunde affærdige dem, naar Gaven kun bar Navn af Helligdom og Reliquie. Geistligheden var i høi Grad uvidende, og Landet oversvømmet af Munke, der, i klosterlig Ørkesløshed, fortærede den flittige Borgers og Landmands Sveed. Undervisningen var overladt til Tiggermunke, og Folket nedsjunket i den dybeste Vankundighed. — Saaledes stode Religion og Oplysning ikke blot i Danmark og Norge, men i det øvrige Europa. Intet Under altsaa, at man hundrede Aar førend Luther, kunde bringe Joh. Huß paa Baalet, fordi han vovede at lade en Lysstraale falde i dette chaotiske Mørke. Men man kan ikke nægte, at Pavedømmet i det mindste handlede meget consequent i at forfølge ethvert Spor af Oplysning med Ild og Sværd, thi Overtro og Uvidenhed vare de to vigtigste Støtter for den hellige Stoel.

Den verdslige Magt var saa underkuet, at den ikke kunde reise Hovedet; thi Landets Rigdomme vare i Geistlighedens Hænder, og Pavens Villie var Fyrsters Lov. I det fjortende Aarhundrede eiede allene Sjællands Bisp en Trediedeel af alle Øens Jorder, og Bisperne i det Hele vare i Besiddelse af otte til ti Godser hver, foruden de betydelige Tiender, der, under Straf af at betragtes som Kjetter og Banlyst, maatte ydes



dem. Selv i Lovgivningen gik Geistlighedens Magt saavidt, at Erkebisp Jacob Erlandsen, da han paa egen Haand havde forandret noget i den skaanske Kirkeskraa, turde 1264 erklære, at han, som ved Eed havde forpligtet sig til den geistlige Ret, ikke kunde holde Alt, hvad der stod i den skaanske Lov, siden derudi fandtes en heel Hob, som var imod den almindelige Ret og de hellige Fædres Indskikkelser, og derfor ikke kunde holdes, uden Sjelens Skade; men at **Paven først maatte spørges derom, og siden holdes eller afskaffes, hvad han fandt for godt.** "Ligesom, vedbliver han, der er to Sværd, det ene til verdsligt, det andet til aandeligt, saa er der og to Dommere til, af hvilken enhver kan statuere paa sin Side. **Kongen skulde og vide, at det Geistlige overgaaer det Verdslige, og Kirkens Ret den Verdslige, naar de findes imod hverandre,** thi Sjelens Salighed, hvorfor den geistlige Ret er indstiftet, overgaaer al verdslig Handel (K. Anch. Jurd. Skr. T. I. S. 480)." — Indlysende er det, at der, hvor en Biskop tør tale saaledes til en Lovgiver, maa Lovgivningen selv staae paa meget svage Fødder. Yttrede denne kirkelige Magt sig end ikke altid i lige Grad, men beroede meget paa, om der sad en svag eller kraftig Monark paa Tronen, saa var den dog, selv lige til Christian den 2dens Tid, aldrig uvirksom, da hiin, ellers i Alting uboielig Monark, maatte, for at bringe den romerske Stoel et Forsoningsoffer, endog lade den første Mand i Staten, næst efter ham, Erkebisp Didrik Slaghøk, offentligen henrette.

(Fortsættes.)

---

Ved

# Pastor Nicolaus Henrich Maßmann's Grav.

Græder, sorgomspændte Elskelige!
Græder kun ved Baandets svare Brud!

Græder kun! og lad kun Sukket stige
Smertelindrende til Himlens Gud!
Men, naar Taaren har holdt op at rinde,
Samler Eder da ved Gravens Ly,
Thi i Trøstens hulde Morgengry
Vil I Urnen borgerkrandset finde!

Thi han var ei Fader kun for Eder,
Ikke ene føle I hans Savn!
Mangen Yngling ved hans Aske græder,
Mangen kaldte ham med Fadernavn!
Himlens Lys i Nattens Mulm og Tørke,
Kundskabslyst og Fromheds milde Sind
Deelte han med hver, der gik, som blind,
Uden Leder gjennem Livets Mørke!

Derfor skal engang, naar disse vandre
Livets Aftenvei forbi hans Grav,
De Oplyste sige til hverandre:
Denne Mand i Naade Gud Os gav!
Danmark! du har tabt en herlig Borger,
Flæt ham da din skjønne Borgerkrands,
Lad den om hans Urne i sin Glands
Lindre de Forladtes tunge Sorger!

## Synerne.

### Det Første.

Jeg stod og stirred' op paa Fjeldet,
Hvor Templets Guld sig hvælver djærv,
Hvor Honning rinder ned fra Vældet
Og yder fattig Dal sin Skjærv,
Jeg stod og stirred' op og saae
En heel forskjællig Klynge staae.



Den Olding i sin lysgraa Kaabe
Hentræder til mig Vandringsmand:
"Hør Du, hvor de mod Templet raabe?
Hvad mon om dem Du tænke kan?"
Mig tykkes Hver, foruden Harm,
At yde Tak fra fulden Barm.

"Stat, Yngling, der! oploft Dit Øie!
Sku dem i gulen Klædebon!
Ved Templet svinder Jordens Møie,
De stræbe did med Mund og Haand!"
Jeg stod, og stirred' tavs, og saae —
O! at saa tidt jeg feile maa!

S. Hertz.

## Indenlandske Efterretninger.

Det har allernaadigst behaget Hs. Majestæt at udnævne de Deputerede fra Lauenborg, Arvelandmarskalk Baron v. Bülow til Storkors af Dannebrog-Ordenen, og til Geheimeconferentsraad med Rang No. 13 i første Classe af Rangforordningen af 12 Aug. 1808, Landsyndicus Gottschalk og Borgermester Rømer, til Riddere af Dannebrogsordenen og virkelige Justitsraader.

H. M. Kongen af Preussen har udnævnt Kjøbmændene H. Nabe og C. M. Lexow, den første til Consul i Kiel, og den sidste til Consul i Tønningen og Fredrichsstad, i hvilken Egenskab de nu ere blevne erkjendte, i Følge allerhøjeste Resolution.

To nye Klokker til Ringsted Kirke ere nyligen blevne færdige her i Kjøbenhavn. Efterat de i Onsdags ere veiede paa Veierboden, og deres Vægt befundet at være: den store, 5 Skpd. 7 Lpd. 2 Pd., og den mindre 3 Skpd. 5 Lpd. 8 Pd., ere de derpaa afgaaede til deres Bestemmelsessted. Begge ere støbte i de Herrer Gamst's Klokkestøberie.

Mariboe, den 28de October. Uagtet Veiret, imod Sædvane, paa denne Aarsens Tid, var saare

skjønt, indfandt sig dog kun faa Kjøbere til det sidste Marked i Rødbye. I Forhold derimod vare de pengetrængende Sælgeres Antal desto større. I det Hele herskede stor Flauhed i Handelen. En Tønde almindelig god Hvede blev betalt med 24 Rbd.; men for en Tønde Bagerhvede blev givet 25 Rbd. Et Slagternød kostede 50 til 60 Rbd.; med Hestehandelen var det lidt eller intet bevendt. — I Nykjøbing har i denne Tid et Pund af det bageste Oxekjød kun kostet 5 ß. og af det forreste 6 ß. — I det øvrige er her i Stiftet en stor Røre i Kornhandelen. Alt vrimler af Commissionairer, der overbyde hinanden — — — en stor Lykke for den fattige Landbruger, der i forrige Aar blev, formedelst de lave Kornpriser, sat saa meget tilbage. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 26de October. Fra den 19de til den 26 October ere ved Nakskovs Toldkammer følgende Skibs-Capitainer ind- og udclarerede: L. Andersen fra Lübeck, baglastet. Hans Thomsen fra Kiel, baglastet. J. Stang fra Holsteen, baglastet. E. Brandt fra Fyen, baglastet. Christian Sove fra Kjøbenhavn, baglastet. J Diederichsen til Kiel med Havre og Byg. A. Larsen til Kiel med Hvede. — Alle af Nakskov. — Albreth Hermansen med Byg og Hvede til Kiel. Hans Brunn med Byg til Holsteen. J. Brandt til Flensborg med Byg. C. Esckelsen hertil baglastet og herfra til Holsteen med Byg og Hvede. R. Raahauge hertil, baglastet. N. Hansen hertil, baglastet. E. J. Bøye hertil, baglastet. — Alle af Marstal. — Lehmann fra Heiligenhafen, baglastet. H. Larsen fra Svendborg med Brænde. — I Arninge Præstegaard blev ved Hvedehøsten tilsat en Hund i Laden af Hvede, som sad der i fire Dage og fem Nætter. Han havde arbeidet sig igjennem Hveden indtil det sidste Fag Huus, hvor man maatte kaste Hveden, da man om Morgenen hørte Hundens Lyd. Hunden blev saa glad, da han blev reddet, at han sprang lige ud i en Møddingepøl og drak dygtig deraf. Der blev siden efter sat noget at æde til ham, men han vilde ikke nyde noget af bare Glæde. — Et musikalsk Selskab er oprettet her i Byen, bestaaende af 12 Personer, som opfører visse Dage i Ugen Concert gratis paa Hr. Apotheker Bogges Sal. (S. Bl.)

I Anledning af en Artikel i Hempels Avis, dat. Mariboe, den 9de October, og som er indført i Skilderiets No. 86, P. 1374-75, læses nu i Mariboe Avis af 29de October følgende Svar: "Fra Arilds Tid har det været Skik: at Præsterne i Mariboe skulde har holdt Confirmationen i den Menighed, hvor Antallet af Confirmanterne har været størst. Confirmanterne fra Mariboe fik fri Befordring og Capellanen Hr. Schutz holdt Gudstjenesten i Mariboe efter Aftale. — Boesk."

Nyborg, d. 25 Octbr. Beltfiskeriet for i Aar er nu tilende. Den vedholdende Østen og Sønden Vind uagtet, har Udfaldet dog svaret til Ønsket, med Undtagelse af nogle Faa, som i Stormveir, mod Sidstningen, under Laaland leed stor Skade paa deres Garn. Sildene faldt meget store og fede. (Hempels Av.)

I Viborg Samler af 26 October læses følgende: Indsendt i Anledning af Anmeldelsen i Samleren No. 122 om Maanens Opgang. — Hvert 18de Aar har Maanen eens Gang i Dyrekredsen, og jeg har observeret, at Maanen hvert Aar i Septbr. og Octbr. kommer op, næsten ved een og samme Tid i 3 til 4 Aftener, ja af en gammel Reise-Calender som jeg har i min Gjemme, seer jeg, at eengang har der ikke været uden een Times Forskjel udi 6 Aftener, og det er: naar Ecliptica ligger næsten paralel med Horizonten i Østen, som er, naar Maanen er i Væderen, Tyren og Tvillingen; men naar den er i de modsatte Tegn, nemlig Vægten, Skorpionen og Skytten, ligger Ecliptica næsten paralel med Horizonten i Vester, og da vil den gaae ned omtrent ligesaa mange Aftener, næsten paa een Tid, som den kom op før paa een Tid, men som ikke saa vel kan mærkes, da Maanen er paa den Tid i Efteraaret saa liden og gaaer saa tidlig ned om Aftenen, at dens Lys ikke er kjendeligt. Den 4de, 5te og 6te Novbr. vil Maanen atter paa samme Maade gaae op nogle Aftener ved een Tid; men det bliver mere tidlig om Aftenen, og da Dagens Lys er paa Himlen, vil det ikke blive saa godt at mærke som sidste Gang. — Jacob Johannes Frisenberg, Skolelærer i Løvel ved Viborg."

Viborg. Sidste Markedsdag (23 Octbr.) havde en Mand her af Byen, det Uheld, ved at kjøre et Læs Haveurter til Torvs, for Dagens Lys, at kjøre paa en stor Hjørnesteen, hvorved Vognen

væltede og knuste ham det ene Been. Markedspriserne vare: Rug Tdn. 15 a 17 Rbdlr. Byg 9 Rbd. 32 ß. Havre 5 Rbd. Kartofler 4 Rbd. Td. Levende Gjæs 16 Mk. Stk. Døde Ditto 12 a 14 Mk. Smør Pdt. 3 Mk. 8 ß. Æg Snesen 4 Mk. Store Torsk 4 a 5 Mk. Bleget Hørlærred 7 a 8 Mk. Alen. Blaarlærred bleget 68 a 88 ß. (Viborg Samler.)

Af trende i Kollegialtidenden meddeelte historiske Beretninger for første Halvaar 1816 fra den administrerende Direction for Kjøbenhavns Fattigvæsen og fra Bestyrerne af den nye Indretning for Afsindige og Pleielemmer paa Bidstrupgaard, erfares iblandt andet med Glæde, at Almisselemmernes Antal i bemeldte Halvaar er formindsket, hvilket formenes at kunne tilskrives Direktionens Bestemthed i at overholde Planens Forskrivter, med Hensyn paa Ansættelse til Arbeide. Tildeels, som en Følge heraf er Forstander-Distrikternes Antal nedsat fra 114 til 64, og formedelst den ringe Søgning af Arbeidshusene, er ogsaa Holmens Arbeidshuus bleven forenet med Garnisonens, hvorved spares betydeligt. Drenge- og Pigeskolerne ere nu overalt adskilte. St. Hans Hospitals gamle Bygninger ere nedbrudte og de fornødne Indretninger paa Bidstrupgaard størstedelen fuldførte, samt Grunden lagt til 2 Sidefløie, bestemte for de meest Urolige af de Afsindige. Slutteligen yttrer Kommissionen, at den smukke landlige Egn, den kraftigere Føde, de reenlige og luftige Værelser, og det frie Rum, har haft hældig Virkning paa de Afsindiges og Tossedes Helbred og Beroligelse. Ikke Faa af dem lade sig anbringe ved Jord- og Bygningsarbeide, og saadant Arbeide selv forbedrer dem. Nogle har Man nu kunnet give to og to, ja indtil tre, fælleds Værelse, ligesom og nu mange kunne eenes i fælleds Spiseværelse, og selv denne Selskabelighed synes at have god Virkning.

Da Deres Kongl. Majestæter Aftenen den 29de ved Indtrædelsen i Skuespilhuset vare hilsede med Jubelraab, blev en Sang, forfattet af Hr. Justitsraad Baggesen, afsungen, hvorpaa blev opført Masken, eller det hemmelige Testament, nyt originalt Lystspil i 5 Acter af Hr. Balthasar Bang, med tilhørende Dands, componeret af Hr. Bournonville, Musiken af Ridder Hr. Professor og Concertmester Schall. Da Skuespillet var til Ende, hilste Publicum atter Deres Kongl. Majestæter med lydelige Raab, der og fandt Sted uden for, da Allerhøistsamme droge tilbage igjennem de illuminerede Gader til Amalienborg.

---

Kjøbenhavns Børs den 1 November.

Cours. Hamb. 2 M. 642, a vista 650. Amsterdam 2 M. 594, a vista - . London 2 M. 29 Rbdlr. Spec. 655. — Specier solgtes til 40 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92 a 93 pr. 100; Oblig. 76 a 77. Norske Sedler 30 a 30½. Svenske Sedler 10 Mk. 8 ß. Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

### Udtog af et Brev fra en dansk Reisende.

Breslau, October 1816.

Formodentligen har Du allerede i Aviserne læst om en typographisk Konstudstilling, som Universitets-Bogtrykker Barth i Breslau foranstaltede i sit Huus, i Anledning af Kongen af Preussens Fødselsdag. Da Aviserne imidlertid neppe have sagt, hvori denne Konstudstilling ogsaa kunde have Interesse for en Nordbo, oversender jeg Dig herved en kort Beretning derom, samt en Afskrift af den Deel af det typographiske Konstværk, der er affattet i vort Tungemaal. — Bogtrykker Barth havde besluttet, at bidrage sit til at forherlige Fredsslutningerne af 1814 og 15. Dette troede han meest passende at kunne gjøre, naar han udgav en Polyglotton, hvori forskjellige Folkeslag søgte, med det dem egne Sprog, at udtrykke deres Følelser ved den tilkjæmpede Fred. Denne Polyglotton, hvorpaa han i 3 Aar har arbeidet, var Festens egentlige Aarsag. — En stor Deel af Breslaus dannede Publicum var indbuden til at bivaane Høitideligheden. I et stort Værelse viste sig for den Indtrædende et Altar, over hvilket var ophængt Keisernes, Frantz og Alexanders, samt Kong Frederik Wilhelms Portraiter, med passende Inskriptioner. Paa Altret selv laae et Prægt-Exemplar af Polyglotton. I denne er i

43 Sprog, Digte, som have Freden til Øjemed. Dette Værk, der unægteligen er et af de skjønneste Mindesmærker, som Bogtrykkerkonsten har at opvise, har til Titel:

Pacis annis MDCCCXIV et MDCCCXV foederatis armis restitutæ Monumentum orbis terrarum de fortuna reducet gaudia gentium linguis interpretans Principibus Piis Felicibus Augustis Populisque Victoribus Liberatoribus Liberatis dicatum. Curante Johanne Augusto Barth. Vratislaviæ, typis grassii Barthii et Comp.

og er dediceret til Alexander, Frants og Frederik Wilhelm. Det indeholder, foruden de bekjendte Alphabeter, tillige chinesisk, samaritansk, koptisk, Runer, angelsaxisk. Ethvert Slags Skrift viser sig med de dem ejendommelige Characterer. Især tildrager sig Opmærksomheden Ulphilas berømte Haandskrift med mosagothisk Skrifttegn, efterlignet meget kunstigen med Sølvtryk paa rød Maroqvin, og aftrykt ved en egen dertil indrettet Presse. — Foruden dette Exemplar saaes i Værelset Aftryk af Polyglotten i Transparent. Paa et Bialter var Blüchers Buste, omgiven med de berømteste preussiske Generalers Billeder. Ved Vinduerne vare Decorationer, som mindede om Hardenbergs og Blüchers Fortjenester. Ligeover for Alteret saaes et Skrift, som Barth havde ladet trykke i Anledning af Fredsfesten, og var 3 Fod 5 Tommer høit, og 10 Fod 3 Tommer bredt. Ligeledes aftrykt med en egen dertil indrettet Presse. — Hvad Polyglottens Indhold angaaer, saa findes de 43 Digte i følgende Orden, og forfattede af vedstaaende Digtere. 1. Tydsk (Manso); 2. Plattydsk (Gustav Prang); 3. Runer (Gräter); 4. Angelsachsisk (Gräter); 5. Ulphilaisk (Gräter); 6. Frankisk-Carolingisk (Gräter); 7. Svabisk-Hohenstaufisk (v. d. Hagen); 8. Hollandsk (J..n); 9. Svensk (Vallmark); 10. Engelsk (Kanngießer); 11. Dansk (Finn Magnussen); 12. Norsk (Steffens); 13. Islandsk (Finn Magnussen); 14. Græsk (Kanngießer); 15. Latinsk (Kanngießer); 16. Munkelatin (Kanngießer); 17. Italiensk (Kanngießer); 18. Spansk (L.); 19. Portugisisk (Link); 20. Fransk (Dr. Hermes); 21. Russisk; 22. Polsk (Bandtke);



23. Behmisk (Schikora); 24. Vendisk; 25. Lithauisk (Brose); 26. Lettisk (Brose); 27. Estnisk (Chr. Quandt); 28. Ungarisk (Schikora); 29. Hebraisk (J. M. Neumann); 30. Samaritansk (Tychsen); 31. Chaldæisk (Neumann); 32. Rabinsk-Tydsk; 33. Syrisk (v. Albertini); 34. Arabisk (Dr. Habicht); 35. Æthiopisk (Dr. Middeldorpf); 36. Tyrkisk; 37. Coptisk (Rosenmüller); 38. Marokansk (Dr. Habicht); 39. Chinesisk (Montucci); 40. Persisk (Rosenmüller); 41. Susisk (Hoffmann); 42. Arovaikisk (Chr. Quandt); 43. Grønlandsk (Broderson). — Af denne Fortegnelse vil Du see, at vor lærde Landsmand, Professor Finn Magnussen, har leveret det danske Digt. Det lyder saaledes:

Krigs-Uhyret over Kloden ruged',
Luer strømmed' fra dets Morderblik,
Jordens Folk i hvasse Kloer det knuged',
Blod og Taarer var dets Lædskedrik;
Leiret fræk paa sønderslagne Throner,
Tærte det paa Guld og Fyrstekroner.
"Mandens Lod" — dets hule Brøl saa bød —
"Er at søge eller bringe Død."

Fenris-Ulv — saa Eddas Skrift det nævner —
Nøj'des ej med Herredom paa Land;
Havet frygted' den, som Jordens Hævner,
Smeded' Lænker til dets frie Vand.
Landet følte sig, som Havets Broder,
I Naturen saae de fælles Moder,
Ulvens Vælde Undergang de soer,
Flux det svandt af fredte Søe og Land.

Glædes Lyd fra Millioner Stemmer
Feired' Seiren høit med Jubelsang,
Kun i Nord et ædelt Folk det glemmer,
Sondersplittet lyder det Harpeklang.
Snart skal Freden fryde danske Nord,
Ulvens Slægt ej herske meer paa Jord!

— For at erholde et norsk Digt, var Udgiveren i megen Forlegenhed. Een af Danmarks første

Digtere havde, ligg Göthe for det Tydske, undslaaet sig for at levere Bidrag. Barth, som lever i By med en Normand, Professor Steffens, henvendte sig til ham, og Professoren, der endeligen maatte give efter for Barths Anmodninger, skrev et norsk Digt, der bestaaer af fire Stanzer, hver paa 4 Linier. Han udtrykker deri sine Følelser som Nordmand, ved Norges Skjebne, og siger blandt andet:

Eders Kummer, Eders Glæder —
Eders Farer var og mine —
Dog en Nordmand kan ej qvæde
Ved sit Fødelands Ruin.

— Denne Polyglotton skal imidlertid allene tjene til en Prospectus af en større i alle Hovedsprog, hvortil endnu skal tilføjes totonakisk, mexikansk, karaibisk m. fl., samt en ordret latinsk og en fri tydsk Oversættelse. I sin nærværende Form er den tilstillet de allierede Fyrster. — Allerede tidligere, i Aaret 1811, havde Hr. Barth, i Anledning af det Frankfurtske Universitets Forflyttelse til Breslau, udgivet en lignende Polyglotton. Ogsaa her forekommer Dansk; men hvorledes vort Modersmaal i denne fremtræder, vil Du see af nedenstaaende Afskrift:

Din Forgangenhed taeller allerede Aarhundrede; at Din Tilkomst dog maatte taelle flerere! Store, beroemte og treflige Maender skjenkteste Du Verden; den lyckelige Tiid ere kommen, at Du ogsaa i Fremtiiden, af Din Midde, vilde udsende ret mange, for hvilke voris Faedreneland nock vilde tacke Dig!

---

Fra Stockholm meldes under 29de Septbr. "Paa Kronprindsens Bekostning har man adskillige Maaneder arbeidet paa at skaffe det her værende Publicum midt i den skjønneste Deel af Staden en Park, som med Tiden kan ligne den i Bryssel. Den Kongelige Hauge udvides en halv Gang saa meget til Norderstrøm i dette Øiemed; en Gade gaaer ind, og i Midten af Haugen lægges Grunden til en Billedstøtte, som Kronprindsen vil opreise for Kongen, sin Adoptiv-Fader, og som modelleres af Billedhuggeren Gothe. En Deel af Regimentet Opland er draget herind til Arbeidet. — De patriotiske Gaver, som siden sidste Krig ere blevne sammenbragte til Udvidelsen af de allerede her og i Wadstena værende Invalide-Anstalter, beløbe sig nu allerede til 153528 Rdlr., hvortil Kronprindsen alene har foræret 40,000 Rdlr. (Norsk Rigstid.)



---

## Arithmetiske Forelæsninger og Conservatorium.

Efter erholdet Tilladelse af det høie Consistorium og Ephorus for Ehlersens Collegium, at holde Forelæsninger paa dette Collegiums Auditorium, begynder jeg Onsdagen den 6te November. Kl. 8 Aften et Foredrag over Arithmetiken, egentligt for Handlende og Regnskabsførere, der have kun lært en vis Praktikregning f. Ex. Cramers, og ønske at see de rette Grunde for dennes Nemheder, samt veiledes til at læse en videnskabelig Arithmetik. Ogsaa haaber jeg det vil fornøie Regnelærere, Yndere af Regnekonsten, og saadanne Studerende, der have Modbydelighed for Regning, da Exemplerne skulle tages af Naturvidenskabernes interessanteste Data, og jeg ved hver Deel skal fremsætte min egen Methode ved Underviisningen for Enkelte og i Classer. Efter Foredraget kan man endnu blive 1 Time, at samtale over det Foredragne, eller, hvis En og Anden vil, selv foredrage til fælleds Morskab et Regnekonststykke, eller sin Underviisningsmaade. Man tegner sig Mandag den 4de Novbr. Aften Kl. 8 — 9 paa Ehlersens Collegium i Kannikestrædet 1ste Port venstre Haand fra Kjøbmagergade, 2den Sal, hvor Møderne siden skee hver Onsdag ved samme Tid.

Betalingen er 1 Rbdlr. maanedligt forud. Naar og paa hvad Vilkaar jeg læser over Geometrien, ligesom ifjor, og desuden over Mechaniken, vil snart blive bestemt. Istedet for Penge kunne Enkelte tjene mig med deres Konst og Tid. Hvis Nogen ønsker nogle Øvelsestimer, eller en enkelt Time, for at forstaae et utydeligt Udtryk i de sædvanlige mathematiske Bøger, blive vi let enige om Tid og Gjentjeneste.

J. W. Bruun,
Farvegade No. 144.

---

Kjøbenhavn, Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 89.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 5 November 1816.

## Peter Klims overjordiske Reise.

(Fortsat; see No. 86.)

Min Fader ønskede helst, at see i sin Søn en Mand, der traadte i hans Fodspor, og vilde, at jeg skulde være Bundtmager, paa det Professionen, som nu i 120 Aar var gaaet fra Fader til Søn i hans Familie, ikke skulde uddøe med ham i vor Slægt. Han bildte sig desuden ikke lidet ind paa sin Profession, som han ansaae for een af de vigtigste i Verden, da Alle, lige fra Bonden, der vil have en Skindpelts, indtil Keiseren, der vil have en Hermelins Kappe, trænge dertil, og han gjorde sig saa meget mere til deraf, som han selv paa sin Udenlandsreise havde arbeidet med paa den Kaabe, Keiser Carl den Sjette var iført ved sin Kroning. Min Moder var derimod af ganske andre Tanker. Hun kunde ikke glemme, at hun nedstammede fra den Klimske Slægt, og, skjøndt hun isvrigt var en brav Kone i sit Huus, hovede hende dog aldrig noget, der bar Navn af Haandværk, i hvor ofte end min Fader forestillede hende, at vor fælles Stammefader ikke var Herremand, men Bonde, og i sit Ansigts Sveed maatte æde sit Brød. Hun vilde at jeg skulde sættes til Bogen, paa det hun engang kunde have den Glæde paa sine gamle Dage, at høre sin Søn prædike i een af Hovedstadens Kirker. Min Fader holdt alt for meget af min Moder, og vidste, uden at have studeret Historien ex professo, alt for vel, at Splid havde ruineret det romerske, græske, persiske og babyloniske Rige, til at han længe skulde modsætte sig dette hendes Ønske. Vist nok forudsaae han med største Hjertesorg, at hans hidtil førte Firma maatte ved hans Død gaae reent overstyr, og at der muligen maaskee aldrig mere vilde komme nogen Bundtmager i hans Slægt; men han tænkte tilbage paa hvad Fader Adam, Samson, Herkules og de største Heroer havde gjort, for at føje en Qvinde, og samtykkede i, at jeg blev sat i Frue latinske, eller, som den nu hedder, lærde Skole. Ingen var gladere end min Moder, da hun første Gang saae mig i sorte Klæder, der allerede gav mig et Slags lærdt Udseende, og, da hun hørte mig synge blandt de andre Drenge ved den rige Høker Madsens Jordefærd, var hun ganske henrykket. Jeg for min Deel var heller ikke utilfreds med Forandringen i min Stilling. Vel faldt den evige Opramsen af Mensa og Mensæ og Mensam mig i Begyndelsen lidt kjedsommeligt, men vor Hører var en Mand, der forstod det Manuelle af Underviisningskonsten ganske fortræffeligen. Hans Methode var meget simpel; med et tyndt Spanskrør, som han kaldte sin Pegestikke, vidste han at aabne Hjernens uigjennemtrængeligste Døre, og placere deri alle Declinationer og Conjugationer. Dog Vanen, som næst Haabet, er den Skytsengel, der hjelper os at bære saa mangen, ellers utaalelig Byrde her paa Jorden, lettede mig nogenlunde Veien til Latiens

Helligdom, og hærdet mod Haandtag, vandrede jeg did igjennem Aurora, som for mig snarere var en Aften- end en Morgenrøde. Vor Hører, som imellemstunder ogsaa var ved godt Lune, trøstede mig med, at Indgangen til Lærdommens Tempel var den værste, da Veien did er lidt leeret, men at enhver, naar han først var forbi Forgaarden, i største Magelighed kunde spadsere ind i Templet selv. Dog at den Tvang, jeg leed i Skolen, opvejedes fuldkomment af en Mængde andre med Skolegangen forbundne Behageligheder og Fortrin. Ikke at tale om, at den sorte Kjole indgjød mig et Slags ædel Selvfølelse, der hævede mig over den store ustuderede Hob, eller Vulgus, saa betragtede jeg mig allerede tillige for en Lærd in nuce, og naar jeg hjemme læste over paa min Lectie, saa kunde jeg tydeligen see Glæden tindre i min Moders Øine, hver Gang hun hørte mig nævne Mensa, Ala, eller noget andet latinsk Ord. Jeg erindrer endnu ganske tydeligen, at hun engang, da jeg var med hende i Barselbesøg hos min Farbroder, Svineslagteren i Peer Madsens Gang, hvor hun roste mig for min Latin, og hvor jeg, paa hendes Opfordring, maatte sige min Farbroder, at en Svineslagter hedte paa godt Latin, Porcinarius, fik af hende ved Bortgangen, en Præmie af 12 ß. — Desuden havde jeg nu faaet mange Kammerater, og et Slags geistlig Forretning, nemlig den, at synge ved Begravelser, hvilket meget ofte handte, da det i de Tider var noget ganske almindeligt, at Folk, der havde Raad dertil, ikke gik uden Choralsang ind i Evigheden.

Da jeg var avanceret op i Mesterlectien, var ingen gladere end min Moder, thi hun troede, at jeg nu var Mester i Latinen og hele den øvrige Skolelærdom, og hver af Hørerne fik en Foræring af hende, der, saavidt jeg mindes, bestod af en Bjørneskinds Muffe, der i de Dage, især blandt lærde Folk, var meget i Brug. I mit sextende Aar blev jeg dimitteret fra Skolen. — Noget efter at jeg havde overstaaet begge Examina ved Academiet, og faaet, ligesom min Navne Niels Klim i sin Tid, Characteren Laudabilis for Theologie og Philosophie, døde min Fader, og jeg maatte nu pløie den Ager, der skulde føde mig, med mine egne Kalve, thi min Moder kunde formedelst sin Svagelighed ikke drive Professionen som Enke, og da hverken jeg eller nogen af mine



Sødskende var myndig, saa blev hun siddende i uskiftet Bo, under to saakaldte Commissairers Commissorium, der mere paasaae deres egen end vor Tarv. Min Faders hele Collection af Bjørne-, Ræve- og Katteskind, samt Peltse, Muffer og Huer, blev solgt ved offentlig Auction, uden at nogensinde jeg eller nogen af mine Sødskende har faaet saa meget som en Muffe eller Hue i Fædre- eller Mødrene-Arv.

---

## Andet Capitel.

Til min store Lykke traf det sig, at en fornem Mand i Hovedstaden ønskede en studeret Person, der kunde ledsage hans Søn paa en Udenlandsreise. Jeg blev anbefalet til denne Post, og tiltraadte snart Reisen. Vi gik herfra til Hamborg, fra Hamborg til Holland, og derfra igjen til Frankrig. I Paris blev jeg bekjendt med en Monsieur Pierre Montgolfiere, en Beslægtet af den berømte Papirfabricant af samme Navn, den navnkundige Opfinder af Luftmaskiner. Den unge Montgolfier arbeidede hemmeligen paa en Luftmaskine, der i Henseende til Indretning og Beqvemhed, skulde overgaae alle dittil bekjendte Maskiner af samme Art. Jeg var den eneste, som han betroede sin Hemmelighed, og til Beviis paa sin Fortrolighed lovede han mig, at jeg skulde følge med paa en Luftreise, som han agtede at foretage. Min unge Principal blev syg, og bode under vort Ophold i Paris. Jeg kunde nu saa meget friere overlade mig til de venskabelige Forhold, hvori jeg stod til Monsr. Montgolfier, og tilbragte derfor min meste Tid i hans Arbeidsstue og Laboratorium. I Maskinen var der anbragt en Indretning, at i det Øieblik den brændbare Luft var udgaaet, kunde der strax indbringes en ny i dens Sted, og saaledes fik Ballonen stedse fornyet Stigekraft. Med denne Maskine haabede Franskmanden, at komme langt høiere op i Luften end nogen af hans Formænd. Det var den 4de Aug. 1794, da Pariserne vare sysselsatte med ganske andre Luftreiser, at vi ved Midnatstider tiltraadte vor Seilads. Vi havde forsynet os med Proviant for fire Dage, da vi umueligen kunde vide hvorlænge vi kom til at være underveis, og da det ikke er i Luften, som her paa Jorden, at

man kan indløbe et eller andet Sted for at indtage Levnetsmidler. Ballonen havede sig med magelløs Hurtighed, og efter en Times Forløb befandt vi os i de højere Regioner. Min Franskmand hoppede af Glæde, og udraabte hvert Øjeblik: o, quel séjour charmant! Jeg paa min Side, der var født i Didrikbadskjærsgang, og ikke vant til slige Luftreiser, begyndte imidlertid at blive lidt heed om Ørene. Jeg saae mig ganske bortfjernet fra alle levende Væsener, i det mindste af min Art, og hvorlidet jeg end altid har været for Selskab, saa var denne Omflakken i Luften, hvor man, liig en anden Jupiter eller Juno blev baaren af Skyerne, dog alt for usædvanlig, at den ikke skulde gjøre mig lidt perplex. Min Reisekammerat overbeviste mig derimod om, at en Franskmand kan være glad, hvor det skal være, endog over Skyerne, da hans Letsind og Forfængelighed ledsage ham overalt. Efter nogen Tids Forløb begyndte jeg at blive døsig. Jeg faldt i en dyb Søvn, hvori jeg, som jeg endnu kan huske, drømte, at jeg befandt mig paa Studigaarden, og hørte en Candidat disputere for Doctorgraden; men Disputatsens Indhold er det mig ikke mueligt at erindre. Omsider vaagnede jeg op paa en stor Mark, der i Førstningen, førend jeg fik Øjnene ret op, forekom mig at være Nørrefælled, men da jeg med eet blev en Skabning vaer, af en Dannelse, som jeg aldrig havde seet tilforn, mærkede jeg snart, at jeg befandt mig paa et ganske andet Sted. Imidlertid opdagede jeg snart Luftballonen og min Reisefælle, der sad deri og snorkede. Skjøndt Egnen og den hos mig staaende Skabning sagde mig, at det var et ganske fremmed Land jeg befandt mig i, saa troede jeg dog endnu bestandigt, at det var den gamle Planet, hvorpaa jeg var født og baaret. Men jeg blev snart overbeviist om, at Luftmaskinen havde ført os hen til en anden Klode. For ikke at sætte mine Læseres, og især mine Læserinders Nysgjerrighed paa en alt for farlig Prøve, vil jeg strax forklare, hvad jeg selv først sildigere erfarede, Maaden, hvorpaa vi vare komne herhid. Naar man kommer til en vis Højde i de højere Himmelregioner, saa ophører den af Newton opdagede Attraction eller Tiltrækning, og alle Legemer tiltrækkes da af den nærmeste Planet, paa samme Maade, som de tiltrækkes



af vor Jord, saalænge de blive indenfor dens bestemte Attractionsgrændse. Naar man f. Ex. i en bestemt Høide, der overskrider hiin Grændse, kaster et Æble i Luften, saa falder det ned paa en anden Planet, det vil sige i en modsat Retning, som det Newtonske Æble. Saaledes var det gaaet os med vor Luftmaskine. Da den var kommet over vor Jords Attractionslinie, saa tog den en modsat Retning, og dalede ned paa en anden Planet, nemlig paa den, som vi kalde Merkur, men som paa Stedet selv ligesaalidet har noget Navn, som vor Planet hos os, endskjøndt man i de forskjellige mercurske Sprog har et Navn til den, som betyder det samme, som hos os, Jord eller Jordklode. Da baade jeg og min Reisefælle saae under den heie Dalen i en dyb Søvn, saa var det os umueligt at anstille de Jagttagelser, hvortil en saadan Seilads kunde have givet Anledning.

(Fortsættes.)

---

## Om Reformationsfesten og Reformationen.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Kong Christopher den Første stræbte vel med Kraft at modsætte sig den overmodige Prælat; men vilde hiin gjøre sin Paastand gjeldende ved en Rigsdag, saa søgte denne derimod at drive sin Sag igjennem ved et Kirkemøde. Den snedige Bisp fik ogsaa 1256 sammensmeddet en Forordning, som det paafølgende Aar blev stadfæstet af Paven, hvorved han vristede Kongen Magten af Hænderne. Ved denne Forordning fastsattes, "at om nogen Biskop blev fangen eller kom til at lide nogen gjørlig Uret paa sin Person af Nogen i eller uden for Riget, og Kongen kunde formodes paa nogen Maade at have været Medaarsag i, at enten Sligt skede eller ikke blev rettet, da skulde over alt Riget Gudstjenesten ophøre, saalænge indtil den Forurettede fik Erstatning." Saaledes, siger K. Anker, fik Bisperne sat en Vold og Muur for sig, der gav dem siden Mod og Dristighed til at vove Alting imod deres Konger; thi hvor grovelig de end maatte handle, saa vare deres Personer nu noget Helligt, som Ingen maatte lægge nogen Haand paa; ikke en-

gang for nogen Misgjerning." — For en Klerk var end ikke det Helligste mere hellige, naar det gjeldte at opnaae visse Hensigter, og med det aandelige Giavind, han førte, troede han sig berettiget til at sønderhugge hvert Baand, der bandt Folket til Kongen. Den Magt, Geistligheden vidste at forskaffe sig ved Bandsættelse og Forbud, endog imod Gudstjenesten, overgaaer al Forestilling. Det var ved det sidste Forbud, at Paven tvang den mægtige Kong Philip August af Frankrig, igjennem det opbragte Folk, at tage sin første Gemal, Ingeborg, tilbage igjen, og forskyde Dronning Agnethe af Böhmen. Ethvert andet Middel var frugtesløst; kun dette virkede. — Men hvad der gjorde dette geistlige Tyrannie endnu frygteligere var den Overvælde, Paven vidste at bevare, og de Forbindelser, han forstod at underholde ved sine Nuncier eller Legater. Disse vare de hemmelige Ledere, der, lig electriske Gnister, førte Banstraalerne fra Vaticanet til Europas fjerneste Egne. Man havde i de Tider ingen Poster, ingen offentlige Tidender, Alting maatte gaae igjennem Rygtets og de af Paven udsendte Munkes urene Canaler. Intet var altsaa lettere for Geistligheden end at kunne udbrede falske Sagn om Regenterne og forkleine dem i Pavens Øine. Saaledes deelt imellem Stat og Kirke kunde Lovgivningen aldrig blive hvad den bør være: Uskyldighedens Værn og Frækhedens Svøbe. — Men ikke nok at Catholicismen fra den Side lammede Statens Kraft; den udmarvede den ogsaa, deels ved den talløse Hob af Geistlige, hvis Indkomster vare overordentlige, uden at de ydede den mindste Gavn, deels ved de uhyre Summer, der, nu under Navn af Bidrag til det forjettede Lands Befrielse, eller til at føre Krig med Kjettere, nu under Titel af Peterspenning, eller og af Affad, gik til Rom. Det var et Udsuelsessystem, som var det franske, under Napoleon, ikke ganske uligt.

Men ligesom de tre af Statens Hovedstøtter: Religion, Lovgivning og Financevæsenet maatte lide uendeligen ved det geistlige Despotie, saaledes maatte en fjerde Støtte: Sædeligheden, ogsaa undergraves derved. For kun at nævne to Misbrug: det ved Kirkemødet i Slesvig 1222 her i Danmark udstedte Forbud imod Præsters Giftermaal, hvilket sidste endog Bønderne, for deres Ægtesenges Reenheds Skyld udtrykkeligen ønskede, og det afskyelige Afladskram, der, for at skaffe Pavestolen skjændige Indtægter, aabnede Døren for de største Misgjerninger, vedligeholdt sig næsten lige til Reformationen. — Men Alting i Verden, selv det Onde har sine Grændser; det ligger i Tingens Natur, at det graver sin egen Grav, og at det er nærmest sit Fald, naar det troer sig paa sin høieste Pynt.

Det var meer end blot Tilfælde, at netop paa den Tid, da den pavelige Despotismus havde drevet sit Overmod til det Yderste, en af Had til Cleresiet gjennemtrængt Konge, udrustet med Kraft og Villie til at fremme Aandsfrihedens store Sag, besteg Danmarks Trone. Christian den Andens hele Opdragelse var af den Beskaffenhed, at han umueligen kunde andet end nære Foragt for sin Tids Klerkeskab. Som Barn og opvoxende Yngling havde man betroet hans Opdragelse først til en Cannik, siden til en tydsk Magister, Mester Conradi; som Arving af tre Kongeriger lod man ham synge med Chordrenge og forrette andre en Chordiscipels Arbeider*). En Regent med Christians lyse Aand, maatte saaledes, af egen Erfaring, let indsee, at det især var Geistligheden, som hine, af Aandscultur undergravende, Misbrug, han overalt blev vaer, fornemmeligen kunde tilskrives. For at bringe hans Harme mod Geistligheden til det Yderste, maatte den berygtede Arcemboldus just komme til Danmark omtrent paa samme Tid, Tezel, hvis Principal hiin var, ved samme Handel tændte i Tydskland Gnisten til den Lue, der siden gjorde Ende paa det pavelige Uvæsen. Uden Tvivl troede Arcemboldus at der var mere at fiske i de nordiske Riger end i Tydskland, eftersom han i egen Person reiste did og overlod den

---

*) Om Skolevæsenets, og overhoved den geistlige Stands sædelige Tilstand i de Dage kan man bedst gjøre sig et Begreb ved at læse Christian d. 2dens Skoleanordning, hvori blandt andet befales: "herefter skal ingen Præst, Degne eller Peblinge forklede sig om Fastelaffn uti Prekusser, Mønk og Nunners Lignelse at umløbe og trygke, og bedriffve anden Skalkhed, som de hertil gjort haffver; hvo, som dette gjør, skal miste sin Huudt."

tydske Handel til en Undergiven. Christian den Anden var i visse Henseender for Danmark hvad Huß var for Tydskland. Men Begges Tidsalder vare ikke modne til at understøtte saa lyse og kraftfulde Mænds store og vidtomfattende Planer; dertil kom endnu, at Christian var for ilsindet; thi havde han overladt meget af det, han selv med Magt vilde fremskynde, til Tiden, og ladet sig nøie med at nedlægge den Sæd, som hiin ene kunde bringe til at spire og voxe, da vilde Efterverdenen velsignet hans Minde, og hans Samtidige neppe tilladt, at den kraftfuldeste Konge, den varmeste Ven af Borgerfrihed og Oplysning skulde henslukke sine Dage i et Fangetaarn, efter at han i Forveien havde mistet sin Krone. Men til Menneskehedens Ulykke har det næsten altid været Tilfældet, lige fra Julius Cæsar til Napoleon, at hver Gang en stor Aand kunde gjøre Verden lykkelig, maatte næsten altid en menneskefiendsk Dæmon reise sig imod den, for ved Ilfærdighed og Lidenskabelighed at forstyrre de herligste Forsætter.

Den Haandfæstning, Christian den Anden to Aar førend Reformationen (1513) maatte undertegne, viser den daværende Geistligheds ubegrændsede Magt i hele sit Omfang. Kongen forpligtede sig deri, at stadfæste "Kjerkens Tjenneres ret stercke, og alle deres Privilegier, Friheder, Statuter och gamble Sedwahner, som dennom friist Vndt och giffuet er aff denn hellige Romsche Kiercke och hellige fremfarne fedre, och Christne Konninger, Førster, Førstinder och Førstandere i alle sinne Articke o. s. v." Saaledes frasagde Kongen sig næsten enhver Ret over Geistligheden, og denne blev, i Forening med Adelen, Landets egentlige Enevoldsherrer.

(Fortsættes.)

* * *

I Skilderiets sidst udkomne Nummer læses et dansk Digt under mit Navn, forfattet i Anledning af Almeenfreden, efter en Afskrift fra det i Breslau udgivne Værk: Monumentum pacis &c. Jeg skylder mig selv at anmærke her foreløbigen, at det i Skilderiet indrykte Stykke har følgende væsentlige Afvigelser fra min Original;

1) De to sidste Linier af 2den Strophe bør læses saaledes:

Ulvens Vælde Undergang de foer,
Flux det svandt af fredet Sø og Jord.

(Isteden for: "fredte Sø og Land" i hvilke faa Ord to Hovedsynder mod Sprog og Rim maa lettelig opdages af enhver, som forstaaer Dansk og kjender Digtets Metrum.)

2) I den tredie Strophe ere (efter Ordet Harpeklang) to hele Linier eller Vers udeladte.

Kjøbenhavn, den 4de November 1816.

Finn Magnusen.

## Indenlandske Efterretninger.

I Slagelse Avis af 2den November findes følgende:

"Hr. Redacteur!

Udgiveren af Skilderiet har viist mine Bemærkninger om de her i Egnen fundne Guld-Ringe den Opmærksomhed, at indrykke dem i sit Blad No. 86. og at ledsage dem med nogle Bemærkninger, der kunne føre til nye Bemærkninger fra min Side; men da sligt let vilde lede til blotte Kjevlerier, der ere lidet passende for fornuftige Skabninger, mindre for satte Mænd, og allermindst for videnskabelige Mænd, og vore offentlige Blade desuden have i disse Tider meer end nok af sligt, ønsker jeg meget mere gjennem Deres Blad at meddele Læse-Verdenen en Beskrivelse af en Indisk Prinsesse i Hendes hele Pynt, hvorved vil forekomme nogle Poster, der kunne tjene til Bestyrkelse af mine Berigtigelser i anførte Tilfælde. Beskrivelsen er taget af en historisk Fortælling, som jeg i Indien har oversat fra Tamulisk, og som ligger endnu i Manuskript i mit Pult. Fortællingen bærer Navn af Helten i den, og kaldes: Nalla-Sakkira-Virti-Kadei, ɔ: Historien om den ved Godhed regjerende Høvding. En Kong Bima i Viderpa Landet havde en Datter, Tamejendi, der blev anseet for Brahmas (Skaberens) Mesterstykke. 56 Landes Fyrster vare komne sammen til Faderens Hof, og deriblandt Nalla-Sakkira-Virti. — Alle beilede til den skjønne Ta-

mesendi's Haand. De stode opstillede i Rad i fuld Kongelig Rustning og Puds, og Tamesendi skulde gaae Raderne igjennem, for selv at vælge den hende behagende Brudgom. I denne Anledning er det, at der fortælles: "at Kong Vima bød de opvartende Fruer at udsmykke Tamesendi og at lede hende frem. De opvartende Fruer forføiede sig hen til Tamesendi med disse Ord: O Frue skynd Dem og kom! Derpaa lode de hende holde et muntert Bad, aftørrede hendes Hovedhaar, iførte hende Gyldenstykkes Klæder (ligefrem Guld-Silke-Klæder, thi Guld og Silke indvirkes sammen); opsatte hendes Haar (som skeer ved at kæmme det glat og vikle det sammen i en Knude bag paa Hovedet, lidet til den ene Side; eller: ved at gjøre af det en Tresletning som hænger ned af Ryggen); paasatte den sorte Sminke (nemlig: Mei ɔ: Sort, Blæk, en Sværte som tilberedes paa en særdeles Maade og hvormed de gjøre en fiin Streg under Øinene for at forhøie deres Glands), ligeledes Pande-Pletten (en rund Plet i Panden, som paasættes med Fingeren, og hvortil bruges Desmer, der ogsaa gjør en sort Plet); isatte Næse-Ringen (er i det sydlige Indien en Rose af Guld og Ædelstene, som sidder udenpaa det ene Næsebor; i det nordlige Indien er det store Guld-Ringe som hænge i Næseborene, men som have ogsaa Roser); paabandt Pande-Smykket (det er et Guld-Smykke, omtrent en Tomme bredt, der gaaer tvers over Panden); paaskjød Arm-Ringen (Kardakam, den store Ring som sidder om Over-Armen fra Skulderen til Albuen); derpaa Ædelsteens Armringene (Valeijam, pl. Valeijangel, disse sidde fra Haandleddet op til Albuen, og ere andre end den foregaaende, der sidder oven for dem. Disse to sidstnævnte Smykker ere ogsaa af Guld og besatte med Ædelstene efter Familiens Formue; men af de Ringere og mindre Formuende bæres disse Ringe af Glas); de ihængte Ædelsteens Øren Roserne (disse ere undertiden meget store, men da bruges de ikke gjerne besatte med Ædelstene); ombandt det femradede Halsbaand (Painsaram, det er af Guld med fem Rader, den ene større end den anden, saa at de hænge langt ned paa Brystet til Hiertekulen. Smykket bindes bag paa Halsen hvor Raderne samles); Perlesnoren (Muttumalei, der ligeledes bindes om Halsen, men er snævert);



det stenede Bryst-Smykke (Mannikapadakam, er i Form af en stor udsprungen Rose; en stor Diamant i Midten, omringet af, 7, 8 til 9 temmelig store Rubiner, alt indfattet i Guld); Guldkjeden (er en Snor flettet konstigen af Guldtraade, eller gjort af smaae Led, som meget smaae Forgjet-mig-ei, bekjendte og brugte ogsaa af Europæiske Fruentimmer, og agtede især for det fine Arbeide); Armbaandene (som sidde om Haandledene); Braseletterne (Sarivalei, og i pl. Sarivaleigel. Det egentlige Smykke er som det, Europæerne have brugt, en Plade af forskjellig Dannelse gjort af Guld med Ædelstene, med Laasen under den. Det ligger bag paa Haanden, og ved fine Guldkjeder, der gaae deels om Fingrene, deels om Haandledene holdes det paa anførte Plads); De omsatte Livbaandet (Oddijam. Det gjøres af Guld og af Sølv, og bruges af Hindu Mænd og Qvinder, naar de ere formuende. Det er sædvanligt 3 Fingre eller 2 Tommer bredt. Laasen bæres foran. Dets Bestemmelse fra Førstningen af har nok været: at de dermed skulde holde Klædeset, som skjuler Nederkroppen, men er et løst usyet Stykke Tøi af 9 til 10 Alens Længde, fast om Livet; og saaledes kunde Grækerne med Rette sige: ZONÆN LYEIN, og derved betyde den Krænkelse og Vold, som kunde tilføies qvindelig Skabning, thi løsnedes Baandet, stod Skabningen blottet som den fremstod af Moders Liv. For nærværende Tid bruge Indianerne dette Livbaand hængende løst om Beltet, og en anden Snor maae gjøre Livbaandets Tjeneste); de paasatte Ringene paa anden, tredie og fjerde Taae (Metti, Kalijarhi, Pili, da vi ikke bruge sligt, mangle vi Navne til at udtrykke dem); den bjeldende Fodring (en tyk, huul Ring med Ærter eller smaae Stene indvendig; eller udvendig besat med Bjelder); Fodbaandet (Pardakam, er bredt, det spændes ovenfor Anklerne og gaaer op ad som en Slange i 3 til 4 Omgange); og Fodkjederne (det er en temmelig tyk Kjede, som ligger rundt om Foden ud til Tæerne og om Hælene og bæres ved et Baand hæftet til Fodringen. Alle disse Smykker for Fødderne ere af Sølv). Saaledes u pyntet med de ypperligste Juveler førte de Prinsessen til et stort Speil, hvorpaa de ledsagede hende under Skyggen af en Perle-stukket Soelskjerm, og fremstillede hende for Kong Vima."

— Disse her anførte store og mindre Armringe som i Indien have været brugelige i den fjerneste Old og som bruges endnu, og hvoraf den største maae skydes op over Albuen og de mindre over Haanden forend de komme paa Over- og Under-Armen, hvor de skulle blive siddende, gotgjøre i mine Tanker Aarsagen hvorfor de ere overskaarne, og aldeles ikke bør være loddede sammen, men have Elasticitet nok til igjen at gaae sammen, efter at de ere pressede over de tykkere Ledemode. — Dertil; hvor man er i Stand til at forarbeide saadanne Smykker af Guld og Sølv, hvoraf nogle endnu, som Guldkjeden, ere Mesterstykker for Europæiske Guld-Arbeidere; og hvor man kunde forarbeide Guld med den Nøiagtighed og Fiinhed, som spores paa de i Bjergbye fundne Ringe, har man efter min Formening sikkerligen ogsaa været bekjendt med Guldsmedkonstens første Haandgreb. — At den ene af disse her fundne Ringe havde tabt sin Elasticitet og stod aabnet, formoder jeg at være skeet ved den Vold, Finderne, der vare Bønder, har gjort paa den ved at tvinge den over Standpunktet for dens elastiske Kraft. — Slagelse, den 30te October 1816. — N. S. Fuglsang."

Aarhuus, d. 29 October. Den dobbelte Fest Hendes Majestæt Dronningens og Kronprindsesse Carolines Fødselsdag helligholdtes d. 28de Octbr. i Selskabet Polyhymnia med de Glædesfølelser der altid opfylde den danske Borgers Hjerte paa Kongehusets Høitidsdage. Da Medlemmerne, som havde forsamlet sig til et Bal, traadte ind i Selskabets dramatiske Locale, hævedes Tæppet og et Chor af Ynglinge og Piger omgave en Støtte, paa hvis øverste Deel saaes Hendes Majestæts Navnetræk i Transparent og paa hvis Fod læstes: Fredriks Held og Landets fromme Moder. I en Sang tolkedes vistnok ufuldkomment, men dog inderligt de Tilstedeværende og enhver retskaffen Danneborgers Følelser. — Saasnart Sangen var tilende tog Ballet umiddelbart sin Begyndelse og afbrødes kun da Selskabet i muntert Lag under Kanonernes Løsning tømte Skaaler paa Kongehusets Velgaaende. Mod Morgenen skiltes Forsamlingen ad med de varmeste Ønsker for den Kongeslægt, der med Kraft og Retfærd i Aarhundreder har beklædt Danmarks Trone og ved Kjærlighed stedse hersket i dets Borgeres Hjerter. — Sidste



Søndag holdt Hs. H. Hr. Studsgaard sin Tiltrædelsesprædiken som Sognepræst til Aarhuus Domkirke. I Anledning af den anordnede Text, afhandlede Hr. Studsgaard en Religionslærers Haab, ved Tiltrædelse til hans Embede, grundet paa Menighedens Agtelse for Religionen og paa det indbyrdes kjerlige og fortrolige Forhold mellem Læreren og Tilhørerne. Talerens eget med gudfrygtig Beskedenhed yttrede Haab, vakte vist i de fleste af hans Tilhøreres Sind en behagelig med fromme Ønsker ledsaget Gjenlyd. (Aarhuus Av.)

Odense kan nu haabe at faae en velgjørende Indretning, som det længe har savnet, nemlig en Sparekasse, hvori Enhver kan nedlægge sin sammensparede Skjærv, og efter et forholdsmæssigt Antal af Aar erholde det Indsatte tilbagebetalt med det Dobbelte, Tredobbelte og Firedobbelte. Stifteren er den for sine flere Bestræbelser for at vække en ægte patriotisk Aand almeenhædrede Amtmand J. Benzon, som med en sielden Opofrelse har paa egen Bekostning paataget sig at indrette og under strængeste Ansvar bestyre Alt for det første i eet a to Aar. Han har til den Ende ladet udgive en Indbydelse til alle Byens Indvaanere, hvori disse paa det varmeste opfordres til at benytte en Indretning, der allene sigter til at forekomme Armod og vil bære dem selv de rigeste Frugter. Efter Planen er det ringeste Indskud 1 og det høieste 50 Rbdl. paa Gangen. Disse Indskud modtages fra den 16 d. hver Løverdag Formiddag fra Kl. 9 til 11 paa Hr. Amtmandens Bopæl i Overgade. Indskyderen kan til enhver Termin efter 4 Maaneders foregaaende Opsigelse, erholde et enkelt eller flere Indskud udbetalt med fulde Renter og Renters Rente efter de Planen hosføiede Tabeller, saaledes at f. Ex. 10 Rbdlr. efter $17\frac{1}{2}$ Aar giver 20 Rbdlr. Saalænge Hr. Amtmanden vedbliver Enebestyrelsen, svarer han fra hver Termin 6 Procent af de indsatte Penge, og intet Rentetab eller nogen Udgivt skal imidlertid falde Kassen eller dens Fond til Last. Kassen udsætter sine Penge paa Vexelobligationer imod vederhæftig Mands Kaution, og saavidt muligt skulle stræbsomme og bekjendt retskafne Borgere foretrækkes til at nyde Laan af den. Disse ere Grundbestemmelserne for Planen, som vist Ingen vil undlade at gjøre sig nærmere bekjendt med. Stødet er saaledes gi-

vet; det var Brøde at omtvivle, at den uegennyttige Stifters velgjørende Hensigt ikke skulde finde tilbørlig Opmærksomhed. Tvertimod ville Vi samtlig kappes om at lægge Indbydelsens skjønne Ord paa Hjerte, hvor hæderlig det vil være at medvirke til, at især den arbeidende og tjenende Klasse maatte bringes tilbage til ægte Sparsommeligheds Aand, og at vække hos denne Stand en saadan Æres og Selvstændigheds Følelse, at den undsaae sig for, at lade den for Enhver saa hellig og uefterglivelig Pligt: selv at sørge for Sig og Sine, opfyldes af Andre. (Hempels Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 5 November.

Cours. Hamb. 2 M. 632, a vista 640. Amsterdam 2 M. 584, a vista --. London 2 M. 28 Rbdlr. Spec. 650. — Specier solgtes til 39 a 39½ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92 a 93 pr. 100; Oblig. 76 a 77. Norske Sedler 29 a 30. Svenske Sedler 9 Mk. 8 ß. Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Paa Grund af derom indkommet Forslag fra Collegium academicum ved det Kongelige Frederiks-Universitet, har Regjeringen under 24de f. M. bifaldt, at de ældste Professorer i ethvert Hovedvidenskabs-Fag eller Facultet ved bemeldte Universitet, nemlig 1 af det Theologiske, 1 af det Juridiske, 1 af det Medicinske, og 3 af det Philosophiske, eller andre af ethvert Facultets Professorer i de Ældstes Sted med disses Samtykke, for Fremtiden og indtil en Universitets-Fundats anderledes maatte anordne, sammentræde og udgjøre det Academiske Collegium, saaledes, at dettes Medlemmer kunde, naar det udfordres, tilkalde Enhver af de andre Universitets-Lærere eller dem Alle tillige, saa ofte der maatte indløbe Sager, som vedrøre det hele Universitet. — Efter Foranførte bestaaer nu Collegium academicum af Professorerne Skjelderup, Rathke, Rasmusen, Platou, Hersleb og Lange. (Norsk Rigstidende.)

I den Norske Rigstidende af 25de October læses følgende Spørgsmaal: "I Loven af 1ste



Juli 1816 staaer: "Kornbrændeviin saavelsom Genever maa ikke for Eftertiden indføres til Kongeriget Norge fra andre Steder". Disse Ord ere saa tydelige og bestemte, som de kan skrives paa Papiret; men desværre! Man seer dog, at de kan omtolkes og at det benævnte Brændeviin tvertimod Lovens Bud indtages paa Toldboden, under Navn af Transit eller Oplag, for igjen at udføres som Brændeviin; thi det kan jo ikke blive til Vand!!! — Nu er det næsten 3 Maaneder siden denne Lov blev offentliggjort i Rigstidenden, og mangler saaledes ikke paa, at de i Danmark og Holsteen, som endnu føre Brændeviin hid, have været vidende om Loven, førend de forlode deres Hjem; men man har Aarsag til at troe, at de vil spilfegte med vores Lands Love. — I denne Anledning spørges: Om den, som fordreier en Lov, er Kongelig Mandats frivillige Overtræder, ligesaavel som den, der incompetent udgiver Lov?"

I London er udkommet et mærkværdigt Skrift om Tiggerie, hvori fortælles Ting, som man maatte ansee for utrolige, dersom man ikke vidste at London er Underlighedernes Hjem. Saaledes er det med et Exempel beviist, at en Tigger, som betlede paa et vist Gadehjørne, fortjente 30 Shillings (omtrent 25 Rbd.) dagligen. Man opdagede et Slags Skole, hvor en gammel Qvinde gav Børn Undervisning i at tigge, og lærte dem det Sprog, de Gebærder og den Maade, hvorved man bedst opvækker Medlidenhed. I nogle Qvarterer af London er Tiggerie blevet til et Slags Speculation. Et Selskab af Assurandeurer paatager sig at føde Tiggerne i regnfulde eller meget kolde Vinterdage, paa det Vilkaar, at de af deres daglige Erhverv erlægge en vis Deel. Dette Slags Forpagtning skal indbringe mangen hæderlig Gentleman store Summer.

En Skrivelse fra Berlin af 29 Octbr. indeholder Følgende: "Imorgen vil Hr. Carl von Meanders niaarige Datter i Dyrehaven practisk løse det af det hamburgske patriotiske Selskab opgivne Priisspørgsmaal om den tilforladeligste, simpleste og af kjørende Fruentimmer eller Børn selv iværksættelige Maade, hvorpaa løbske Heste hastig kunne skilles fra Vognen.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 90.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 9 November 1816.

## Forslag til et Selskab for det danske Sprog.

"Et Folks første Hæder, siger S. Johnson, har sit Udspring fra dets Forfattere". Og hvor meget maa man ikke sande hans Ord? Rom og Grækenland med alle deres Stordaad, havde upaatvivleligen tildeels nu været halv glemte, ligesaavel som Persien, Syrien og flere af Oldtidens meest glimrende Stater, om de ikke havde havt Philosopher, Digtere og Talere, der forevigede deres Minde hos Efterverdenen. Den Regent, der altsaa søger at befordre Videnskaberne og hævde Landets Sprog i sine Stater, opreiser sig Triumphbuer, varigere end de, blodige Seire og cararisk Marmor kunne forskaffe ham. Hellas og Romas Mindesmærker har Tiden ødelagt, og de ere, som Ruiner, kun endnu Gjenstande for Konstkjenderes Beundring; men endnu leve hine videnskabelige Monumenter, som begge disse Staters store Mænd have efterladt sig, endnu i Aartusinder ville de leve, som Vidnesbyrd om græsk og romersk Aandsdannelse *). — Nøglen til dette Udødelighedstempel er Sproget, og dette bør derfor vaages over, som et helligt Palladium. Jo renere, jo selvstændigere det er, des-

*) "Det Gode, siger den udødelige Franz Bacon, som den menneskelige Natur fremfor Alt attraaer, er Udødelighed og Evighed; thi dertil sigte Efterkommeres Frembringelse, Bygningerne, Stiftelserne, Mindesmærkene, Eftermælet, og endeligen de Dødeliges høieste Ønsker. Men nu see vi, hvor meget længere Geniets og Lærdommens Mindesmærker i Skrifter vare, end de, der ere blevne oprettede ved Haandværksanstalter. Have ikke Homers Digte faaet en Tilværelse af fem og tyve (nu syv og tyve) Aarhundreder og derover, uden at et Bogstav eller en Stavelse er gaaet under! Da i samme Tidsrække dog stedse saa mange Palladser, Templer, Slotte, Stæder, ere faldne sammen, og blevne ødelagte? Cyrus's, Alexanders, Cæsars, ja Kongernes og Fyrsternes Malerier og Billedstøtter fra den nyere Tid, ere paa ingen Maade at overkomme; thi Originalerne ere allerede længe fortærede af Alderen; og Copierne tabe med Tidens Længde aldeles deres Lighed. Men Tankebillederne blive i Skrifterne stedse hele; de ere ikke udsatte for de Uleiligheder, der ere Følger af Tiden, da de kunne modtage bestandige Fornyelser; ogsaa kunne de ikke vel kaldes Billeder, da de, saa at sige, bestandigen avle og udstrøe deres Sæd i Menneskenes Sjel, og bringe og forplante uendelig mange Handlinger og Meninger til efterfølgende Tider. Naar Skibsfartens Opfindelse med Rette, betragtes som en fortræffelig og beundringsværdig Ting, da man derved fører Gods og Varer hid og did, og forener de fjerneste Verdensdele ved Frugternes og Fordelenes gjensidige Meddelelse, hvor meget større Roes fortjene da ikke Videnskaberne, der, ligesom Skibe, gjennemkrydse Tidens Ocean, og ved Opfindelsernes Meddelelse og Aandsfrugternes Fremlæggelse, bringe de fjerneste Aarhundreder til at nærme sig hverandre?"

mere vidner det om Dannelsen af de Slægter, der bragte det til denne Reenhed, til denne Selvstændighed, og som vare utrættelige i at bevare dem. Men skal Modersmaalet bringes til en vis Grad af Reenhed og Selvstændighed, saa maa det renses for alle fremmede overflødige og vanheldende Udvæxter. Det maa gjøres uafhængigt af hvert fremmed Herredømme; dets uundersøgte Gruber maa aabnes og gjennemspejdes, og af Sprogets eget, ædle Malm bør vi danne Ord og Udtryk, der kunne træde i de os paatvungne fremmedes Sted. Men det bør skee med Kundskab om Sprogets sande Aand. Til Pøbelforfattere overlade man det, at spotte de Mænd, der, efter bedste Evne, ville luge Sprogets store Blomsterbed, og glemme aldrig, at der gaves intet Stort, intet Herligt, som jo engang er blevet af Daarer haanet; man bære Agtelse for Enhver, som Sprogets Reenhed ligger paa Hjertet. Alt hvad der er gammelst, har eengang været nyt, og, som Nyt, maaskee ogsaa blevet beleet. Men hvor mangfoldige, nu almindeligt brugelige danske Ord havde man maattet undvære, dersom vore Fædre havde, af Frygt for Daarers Spot, ikke villet give Slip paa fremmede, som man enten af Magelighed, eller Utilbøjelighed for det Nye, tilkjendte en saakaldt Borgerret, der, som Fremmede i Modersmaalets Rige, som Klinte paa dets store Ager, aldrig kunde, aldrig burde forundes dem? — Man prøve engang at skrive alle de fremmede Ord, som saa mange endnu i dansk Stiil betjene sig af, med latinske Bogstaver, ligesom i Holbergs Tid, og man vil snart erfare, hvor broget, hvor fremmed en saadan Stiil seer ud. Fædrenelandsvennen raader os til at bruge indenlandske Konstflidsfrembringelser, for at ophjelpe vor egen Konstflid, men ligegyldigt er det Mængden, om de Ord, hvormed vi udtrykke vore Tanker, ere myntede af vort Sprogs eget Malm. Vi klage, og det med Rette, over den modesyge Taabe, der fra Top til Taa, klæder sig i udenlandske Frembringelser, blot fordi de ere udenlandske; men vi bekymre os intet om, at det Ædleste et Folk eier, det eneste, der kan vidne om, at det har været et Folk, endog længe efter at det har ophørt at være det, ligesom en Narrekappe, sammensættes af utallige brogede og forskjellige Stumper.

Skal et Sprog opnaae Reenhed og Selvstændighed, saa bør man ikke frygte for at gjenoptage forældede og indføre nye Ord. Et Ord er en Frugt, der i sit Kjernehuus gjemmer Spirerne til flere ligeartede Frugter; kun kommer det an paa, at den, som vil danne nye Ord, besidder Smag og Skarpsindighed nok til at danne dem, overeenstemmende med Sprogets Aand. Lad end være, at de nye Udtryk i Begyndelsen klinge lidt besynderligt; er Øret først vant til at høre dem, og have Mænd af Anseelse begyndt at bruge dem, vil det Besynderlige snart forsvinde af sig selv. Overalt er det dog altid bedre, at betjene sig af et dansk, noget besynderligt klingende Ord, end af et fremmed, som den mindre Kyndige enten aldeles ikke forstaaer, eller, hvad som endnu er værre, forbinder et falsk Begreb med.

Men saa ønskeligt, som det er, at give vort Modersmaal al den Reenhed, vi ere istand til at forskaffe det, og at søge dets Berigelse i dets egne uudtømmelige Sproggruber, ligesaa urigtigt er det, at forme alle dets Ordsammenføjelsesmaader efter ældre, ja endog de ældste, Forfattere, hvorved Sproget faaer en raa Form, der vel kan passe sig for Arbeider, hvori man med Flid søger at efterligne de Gamles, men, som aldeles ei er skikket for det almindelige Foredrag. Man maatte antage, at et Sprog, ikke som hver Konst og Videnskab, gaaer frem i Uddannelse, dersom man vilde vælge And. Sørensen Wedel, eller nogen anden, for nogle Aarhundreder siden, mesterlig Sprogdyrker, til Mønster for det nuværende Foredrag. Vi bør saa meget mindre gjøre det, som det er beviisligt, at mangfoldige Constructioner i vort Modersmaal ere dannede efter det Latinske *), og hvorfor skulle vi latinisere det mere end det allerede virkeligen er?

Disse Betragtninger lede til det Ønske, at der maatte opstaae hos os et Selskab for det

*) Hvo som vil overtyde sig herom, læse T. Badenii Jac. fil. Roma danica, harmoniam atq. affinitatem linguæ danicæ cum lingua romana exhibens, Hafn. 1699. --- Ved denne Leilighed kan man ikke undlade at anmærke, at i mere end et heelt Aarhundrede, er Lærdom gaaet i Arv fra Fader til Søn, i den badenske Slægt.

danske Sprog, som det, der i Berlin nyligen har dannet sig for det Tydske *), hvis Hensigt maatte være Modersmaalets videnskabelige Efterforskning i dets hele Omfang. Det danske Selskab kunde i det Væsentligste dannes efter det Berlinske, der er indrettet paa en meget forstandig Maade, og nu er i fuld Virksomhed. Dets Hovedbestræbelse maatte være: 1) Undersøgelse af Modersmaalets nuværende Tilstand, efter de forskjellige Mundarter i Tale, Skrift og trykte Arbeider; 2) Vurdering af det nuværende Danske efter dets ejendommelige Mønsterbilleder, saaledes som det i det selv kan skues og erkjendes; 3) Bestræbelser for det danske Sprogs videre Uddannelse, og Almindeliggjørelsen af de for hensigtsmæssige erkjendte Sprogforbedringer blandt det danske Folk. Frugterne af alle disse Bestræbelser maatte være Forarbeider til en dansk Ordbog **), en Sproglære, og en Historie om det danske Sprog. Til den Ende maatte Selskabet holde Arbeids- og Raadsforsamlinger, og hvad der i samme af mundtlige Foredrag, Forelæsninger, Bemærkninger og alle Slags Meddelelser, findes værdigt til Trykken, bekjendtgjøres i Selskabets Skrifter. Den ene Halvdeel af Indtægten kunde tilfalde Stykkernes Forfattere, og den anden Halvdeel Selskabets Casse, i hvilken ogsaa Medlemmernes frivillige Bidrag kunde flyde. Denne Indtægt maatte endvidere anvendes til at forbedre Underviisningen i Modersmaalet i vore Almueskoler ved hensigtsmæssige Skolebøger, sammes Salg til billige Priser, og frie Uddeling, og endeligen ved udsatte Priisbelønninger for Lærebøger i Modersmaalet. Medlemmerne kunne være saavel indenbyes som udenbyes.

*) Dette Selskabs Love haves under Titel: Gesetzkunde der Berlinische Gesellschaft für die deutsche Sprache, Berlin 1816, 24 Sider.

**) Langt fra at miskjende den af Videnskabernes Selskab udgivne Ordbogs Fortjenester, troe vi dog, at den her Anførte ikke vilde være overflødig.



## Bidrag til Nicolai Edinger Balles Biographie.

Uagtet vi allerede i Hofkobberstikker Lahdes Portrætsamling læse en Levnetsbeskrivelse af den høiærværdige Biskop Balle, saa har den ædle Oldings Beskedenhed, saaledes som det af dette hans Levnet sees, dog ikke tilladt, at Alt, hvad der kunde siges til hans Hæder paa hiint Sted, blev sagt. Desuden er allerede en Række af Aar forløben, siden dette Skrift udkom, og de Træk, hvorved han i det temmelig lange Mellemrum, fra hiin Biographie til hans Hedengang, har udmærket sig, kunde endnu indflettes som en skjøn Blomst i den Krands, der omstraaler hans ærværdige Minde. Vi bør haabe, at en med den Afdødes hele Liv fortrolig Mand, vil levere hans fuldstændige Levnetsbeskrivelse, der fortjente at gives vor Ungdom i Hænderne som et Mønster paa en med Rette almeenelsket Folkelærer og Menneskeven. Efterfølgende Skrivelse, som han lod tilstille de Herrer Institutbestyrere Bing og Kalisch, er, deels et Bidrag til hans Biographie, deels et nyt Vidnesbyrd om, at det ene var "ved Christi Sagtmodighed og Mildhed", at Balle, lig en anden Paulus, vilde opmuntre, belære og formane!

* * *

"I det af Hr. Bing og Kalisch Aar 1803 oprettede Institut for den jødiske Ungdom her i Staden har jeg ofte bivaanet den offentlige Examen, som af dem er bleven anstillet, og taget Prøverne af Skrift og Regning i Øiesyn. Ideligen fandt jeg Aarsag, ei allene til at være fornøiet, men ogsaa til at lovprise den udviste Fremgang og Færdighed. Hiller aldrig fik jeg noget, enten at see eller at høre, som ei kunde bestaae med sand Moralitet, og i Særdeleshed med den varmeste Kjerlighed til Konge og Fædreland.

Sædelighed, Orden og Velanstændighed ledsagede overalt de anvendte Bestræbelser.

Læseøvelserne i Dansk, Tydsk og Hebraisk fandt jeg ypperlige. Reen og tydelig Udtale, forenet med klart Begreb om Mening og Indhold, gjorde mig dem fortrinligt tækkelige.

Naturhistorie, Fædrenelandshistorie, Jordbeskrivelse, deels Fædrelandets, deels den almindelige, snart efter Landkort, og snart af Hovedet, fængslede i Særdeleshed min Opmærksomhed.

Jeg havde som oftest riig Anledning til at glæde mig.

Udmærket Skjønskrivning er allevegne indlysende og gangbar.

Overalt fremstraaler Tilfredshed, Munterhed og Lærelyst hos de kjere Børn. Lærerne fyldestgjøre deres vigtige Kald med Troskab og Iver. Savnrig Oplysning og Hjertets Dannelse til ustrømmet Dyd besjeler deres Attraae. Iblandt disse har fornemmeligen Hr. Kalisch tildraget sig min Hengivenhed.

Med den utrætteligste Flid anvender han sine Læregaver til Ungdommens Forfremmelse i menneskjerlig og virksom Retskaffenhed. Selv aldeles fremmed for Partiskhed og Egennytte, indgyder han ved passende Forestillinger uindskrænket Ærbødighed for Menneskeværd, og bortfjerner al Hang til Sekteriskhed.

Hvad han stundom lider for god Sag, og hvad han med redelig Selvfornægtelse opofrer for det almene Bedste, erstattes ham allene ved hans egen samvittighedsfulde Selvbevidsthed. Men ogsaa denne Løn er ham den kjereste.

Herren vor Gud velsigne ham, og alle hans trofaste Medarbeidere, baade her og hisset!

Kjøbenhavn, den 10 Juni 1813.

Nic. Edinger Balle."

---

* * *

At Hr. Justitsraad Hans Junghans, forhenværende Borgermester, Bye- og Herredsfoged, samt Postmester i Colding, der endnu sammesteds lever i en Alder af nogle og halvfemtesindstyve Aar, har, som den Gang værende Forvalter paa et Gods i Lolland, staaet Fadder til den afdøde høiærværdige og almindelig elskede Biskop, Dr. Nicolai Edinger Balle, troer Anmelderen, som er en Dattersøn af Førstnævnte, at burde offentlig bekjendtgjøre, da det er et sjeldent Tilfælde, at en Olding, som salig Biskop Balle, stedes til Graven og har en Gudfader i Live.

---



## Physiske og chemiske Forelæsninger.

Mine i dette Blad allerede udførligen anmeldte Forelæsninger over Experimentalphysiken begyndes Mandagen den 11 November, og holdes hver Mandag, Tirsdag og Torsdag Aften, fra Kl. 6 til 8.

De ligeledes allerede anmeldte Forelæsninger over den anvendte Chemie, begyndes Onsdagen den 13 November, og holdes hver Onsdag og Løverdag Aften fra Kl. 6 til 8.

Timen til Forelæsningerne over den theoretiske Chemie er endnu ei bestemt.

Samtlige anmeldte Forelæsninger holdes i Læsesalen i Thotts Palais. Adgangskort erholdes for 30 Rbdlr., enten hos Hr. Universitetsboghandler Brummer paa Østergade, eller hos mig selv, i min Bopæl i Dronningens Tvergade No. 401 Litt. B., nær Kronprindsessegaden.

H. C. Ørsted.

---

(Indsendt.)

Hos Hr. Blankensteiner paa store Kjøbmagergade er at faae en Beskrivelse over den store Solformørkelse, som indtræffer d. 19 Novbr. 1816, tilligemed et Kaaber, stukken af O. O. Bagge, for 2 Rbmk. Denne Beskrivelse med Kaaberet, er fremsat i et saa klart og fatteligt Sprog, og saa oplysende, at Indsenderen, — der stikker kun lidet dybt i Astronomien, — oprigtigen maa tilstaae, at han troer om sig, at have aldeles forstaaet Beskrivelsen, og ved den Oplysning, han derved har faaet, er hans Attraae efter at see denne saa sjeldne Sol-, eller egentlig Jordmørkelse, voxet, og at han længes efter at see dette uudeblivelige regelmæssige Phænomen, hvis Veiret tillader det, med Uhret i Haanden, og at følge Maanens Bane, eller Formørkelsens Til- og Afgang, fra 10 til 10 Minutter.

Hvo Forfatteren er til hiin Beskrivelse veed Indsenderen ikke, men dette veed han, at han ærligen yder Forfatteren sin Tak, fordi han meddeelte hiin oplysende Beskrivelse.

Indsenderen troer ikke at være for dristig,

hvis han anholder hos Vedkommende, at der heises et Signal fra Rundetaarn een a to Minuter før Begyndelsen af Formørkelsen Kl. 9, 15 M. Formiddag, for at enhver Mand kan derefter stille sit Uhr, og forvisse sig om Astronomernes Beregningers nøiagtigste Rigtighed.

Ogsaa synes det Indsenderen behageligt og nyttigt, hvis Publikum i Tide blev af en eller anden Kyndig underrettet om de meest besparende Midler, hvorved han kunde nyde dette sjeldne Syn, uden at hindres derfra ved Solens blændende Straaler.

## Indenlandske Efterretninger.

I disse Dage er udkommet: Fornødent Gjenmæle paa Hr. T. Thaarups Anhang, af Grosserer M. L. Nathanson (160 S.). Skriftet sælges paa alle Byens Boglader, samt hos Hr. Bogtrykker A. Seidelin, i store Kannikestrædet No. 46, for 1 Rbdlr.

Kjøbenhavns Veiviser for Aaret 1816 og 1817, udgivet af Boghandler Ludvig Thiesen, er udkommen. Ved Slutningen af Bogen findes: 1) Stadens og dens Forstæders Politie-Assistentere, med de dem tillagte Qvarterer; 2) Stadens og dens Forstæders Rodemestere, efter deres Qvarterer; 3) Forsørgelses-Forstanderne ved Kjøbenhavns Fattigvæsen, med de dem tillagte Gader og deres Bopæle. Ogsaa denne nye Aargang har, saavidt Anmeld. ved Gjennemlæsning har kunnet skjønne, vundet meget i Nøiagtighed og Fuldstændighed.

Fredagsselskabet har tilstillet Hs. Høiærværdighed Hr. Pastor Frechland og Hr. Cancellieraad, Politiemester Wedege, 100 Rbdlr. til Uddeling blandt Frederiksberg Sogns Fattige. Denne Gave er bleven saaledes anvendt, at 20 Almisselemmer have faaet hvert et Par nye islandske Uldstrømper, og et Par Træskoe med Beslag. De øvrige Penge ere blevne uddeelte blandt værdige Huusarme i Frederiksberg Bye.

Udtog af en Skrivelse fra Sleswig af 8de Nov. 1816. Der sørges allevegne for at frede om de Dødes Hvile og at bevare deres Minde, men sørgeligt er det, at der gives Mennesker, som af lav Vindesyge søge at forstyrre denne Hvile. Saaledes har den 60aarige Degn Berwald ved den herværende Domkirke, flere Gange tilladt sig at begaae Ran i hiin Kirkes hvelvede Grave, og har saaledes viist, at den Mennesker i Almindelighed indprægede Ærbødighed og Frygt, for at forstyrre de Dødes Hvile, intet har kunnet formaae over ham. Overcriminalretten har nu for hans Forbrydelse dømt ham til at miste sit Embede og til Tugthuusarbeide paa Livstid, og denne Dom er allernaadigst bleven stadfæstet af Hs. Kongel. Majestæt. — Da Oversvømmelser og Misvæxt have foraarsaget Dyrtid paa flere Steder i Frankrig, Holland og andre Lande, saa opkjøbes meget Korn til Udførsel i Hertugdømmerne, hvilket har foraarsaget, at denne Artikel er stegen betydelig i Prisen. Især søges Boghveden meget, som forsendes til Holland. Et Pund godt æltet Herregaardssmør betales med 9 a 10 ß, som er henimod 7 Mk. Dansk.

Mariboe, den 4 November. Til Markedet den 31 October her i Mariboe strømmede en heel Hærskares Mangfoldighed saavel af Kjøbere, som af Sælgere; og da endeel Landmænd havde allerede forvandlet endeel af deres Korn til en Masse af Rigsbanksedler N. V., saa herskede der temmelig Liv og Virksomhed i Handelen. Et Slagtenød, der veiede 18 Lpd. med 2 Lpd. afsmeltet Tælle udi, kostede 80 Rbd. Iblandt Tonekonstnere og musikalske Virtuoser indfandt sig, som sædvanlig, den blinde Kone fra Hunsebye Sogn og en blind Mand, samt en Cosmopolit eller Verdensborger af det mosaiske Troessamfund, der spillede paa Cithar, men udmærkede sig i det Hele ved en sjelden Basstemme. — Dagen efter var Marked i Nyested, hvortil der indfandt sig saa stor en Mængde Mennesker, som man neppe i Mands Minde kan erindre sig; og med hvilket endeel Sælgere ligeledes vare meget vel tilfredse. — Ved ovenmeldte Mariboe Marked blev 64 Rbd. bortstjaalne fra en Haandværksmand her i Byen. — I Nakskov betales nu en Tønde Hvede med 28 Rbd., i Mariboe med 26 Rbd., ved Bandholm med 27 Rbd.; en Tønde Byg med 12 Rbd. og for en Tønde meget god Havre bydes 8 Rbd. I det øvrige vedbliver den ene Kornpranger at overbyde den anden. Hele Poser fulde af Species udvandrer fra Holsteen hertil, som igjen afmar-

scherer herfra til det store Centralpunct, Kjøbenhavn, for at omvexle med Rigsbanksedler til at kjøbe Korn for. — Idag blev den ældste og i sin Tid særdeles agtede og elskværdige Borger, Jørgen Petersen, Vævermester her i Byen, begravet, efter et langvarigt Sygeleie og Alderdoms Svækkelse. Han var 80 Aar gammel. — Formedelst det stille Veir hersker her i denne Tid en stor Brødmangel, saa at man under saadanne Omstændigheder fuldkommen føler Savnet af 2 til 3 ved Maglemær-Aaen nedlagde Vandmøller. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 2den November. Fra den 26 October til den 2den November ere ved Nakskovs Toldkammer følgende Skibs-Capitainer ind- og udclarerede: R. Jensen fra Kjøbenhavn med Stykgods. C. Thomsen fra Kjøbenhavn med Stykgods. A. Christensen fra Kjøbenhavn med Stykgods. A. Petersen fra Rostock med Salt. J. Diderichsen fra Kiel, baglastet. Clausen fra Kjøbenhavn, baglastet. L. Andersen til Lübeck med Ærter. Jesper Stang til Lübeck med Havre. Jesper Friis til Kiel med Byg. Jens Andrea fra Kjøbenhavn med Stykgods. R. Jensen til Rendsborg med Havre. Alle af Nakskov. — Ch. Weilse af Nyested fra Kjøbenhavn med Stykgods. — N. Bruun senior fra Kiel, baglastet. N. Bruun junior fra Kiel, baglastet. J. Brandt til Kiel med Byg. R. Raahauge til Kiel med Byg. H. H. Kronmann hertil, baglastet. Levin Kronmann hertil baglastet. Alle af Marstall. — A. Larsen af Svendborg til Kiel med Byg. — Den 2den November bleve her i Byen ægteviede: Hr. Kjøbmand Guldborg og Jomfrue Midlerkamp. (S. Bl.)

Udtog af et Brev fra en Reisende. Med Fornøielse har jeg gjennemreist i forskjellige Directioner nogle af Danmarks skjønneste Provindser, hvortil især regnes Øerne. Hvad der har tiltrukken sig min Opmærksomhed er de skjønne Veianlæg; især udmærker sig Øen Fyen ved en ypperlig Vei, der saavel ved dens smukke som faste Anlæg, ved dens Broer og Vandledninger, røber ligesaamegen Flid som Kyndighed hos Directeurerne. Hvor lykkelige ere ikke de Lande, hvis Regjering lader sig saadanne Indretninger, til det almene Bedste, være angelegne; thi hvad er et Land uden fremkommelige Veie? et Legeme, i hvis Aarer ingen fri Cirkulation kan skee! Kun Et undrer mig,



og maa undre enhver Fremmed; det er at Man med al denne Omhyggelighed for Veianlæg tillader, at der færdes paa disse med saa uhensigtsmæssigt Kjøretøi. Hjulfillene ere smalle og beslagne med skarpe Søm, hvorved den bedste Vei og den bedste Steenbroe lider, ogsaa Hestene giver Man Hager og skarpe Sømhoveder paa Beslaget. Paa Afveiene fra Chausseen findes ogsaa paa nogle Steder ret vel istandsatte Veie, paa andre Steder ere disse aldeles forsømte, hvilket Man for en Deel tilregnede Politiets Ligegyldighed eller Beboernes Uformuenhed. Ogsaa disse Veie sporer Man at lide betydeligt under Brugen af Kjøretøiet, om end Hovedveiene, ved deres overordentlig stærke Bygning, længere kunde modstaae den Ødelæggelse disse uhensigtsmæssige Hjul paaføre dem. Hvorfor lader ikke Overdirekteuren ved Veiene udgaae et almindeligt Mandat, der paalægger Enhver over hele Riget, under haard Straf, at indrette Kjøretøiet efter Veiene med et heelt eller halvandet Qvarteer, efter Vognens Størrelse indrettede, brede Hjulfil, og glatte Hesteskoe; thi ligesom det er vist at maadelige, ja endog gode og stærke Veie, især i dette Klima, umueligen kan konserveres uden ved Brugen af brede Hjul, saaledes vil ogsaa unægtelig disses nødtvungne Brug, absolut medføre Nødvendigheden af at gjøre Veiene nogenlunde istand. — Anmelderen heraf, der troer at disse en fremmed Reisendes Bemærkninger ere ikke ganske ugrundede, og derfor yttrer dem offentlig, mage dog med Hensyn til den Skyld, der paalægges Politiet, bemærke: at det ikke altid er saa let som Mange troe, for den Mand, Landpolitiets mange Forretninger nærmest paaligger, at varetage Veienes nøiagtige Inddeling og Istandsættelse. Det kan her ikke komme i Betragtning, (saalidet som det bør antages), at der muligen i Fortid og Nutid kunde gives en enkelt Politiemester, hvis Embedsforvaltning var af den Natur, at Jurisdictionen kunde formodes eller ansees bedre faren — ganske uden Politie. (Hempels Av.)

Odense, d. 5 Nov. Veiret vedbliver endnu at holde sig i det milde Hjørne; men dermed følger og en usund, fugtig og taaget Luft, som i nogle Dage har især været stærk Morgen og Aften. Et andet Onde, som uophørlig klages over, er den skrækkelige Pengemangel, som har de slemme Føl-

ger, at Mange glemme Redeligheds første Bud: "at betale Hver sit," og frembringer en Standsning i Næringsveiene, der kan blive følelig for den arbeidende Klasse. End et ubehageligt Savn er Mangelen paa mindre Rigsbanksedler, det gaaer saavidt, at Man har meget Ondt ved at faae en Heel- eller Halv-Hundreddalersseddel omverlet. Og Penge til daglige Udgivter kan dog umuelig undværes, om det ogsaa kun var for at kunne see det bekjendte Keiserlig-Kongelige Voxkabinet, med hvis høie Nærværelse Odense alt igjen finder sig beæret. (S. Bl.)

I Iversen Avis af 5 Nov. læses følgende: "Noget, som ikke vedkommer Politiken eller kan lade sig indføre under de sædvanlige Rubriquer: Det angaaer den Tid vi nu lever i, Indslagtningstiden, der beskjæftiger hvert Huus, og de fleste Huusmødre i saa høi en Grad, som om vi levede i en Fæstning der under Beleiring maatte opvække Frygt for Hungersnød. Dog maae det i forrige Seculum have været værre da Engländeren Wraral skrev i sin Reisebeskrivelse "i Danmark lever man "som paa et Skib der skal gjøre en Reise om-"kring Verden; saltet Kjød og røget Flesk er dets "Indvaaneres meeste Føde o. s. v." Rigtignok gjør et saa vel besat Saltmadskad, som i forrige Tider, især i Jylland, om Søndagen bragtes paa Bordet for den hele Uges følgende Dage, noget til at gjøre dets bestandige Nydere dorske og dovne, (dog just ikke dumme som Wraral er uforskammet nok at paastaae med mere impertinent Anvendelse) men den værste Skade vi have efter Saltmadskadet er nok fra den diætetiske Side betragtet især for Folk af siddende Levemaade. — Naar man betænker, hvor lidet det er raadeligt at nyde stedse eet Slags Kjød; hvor ilde haardt, saltet og røget Kjød passer sig for Folk, der ikke slide som Dagleiere; naar man veed hvor aldeles Saltets Overflod i Kjødet gjør det menneskelige Legems Vædsker tilbøielige til Forraadnelse og til Skjørbug; naar man overveier: at der fattes os om Vinteren paa syrlige Frugter og Haugevæxter, der kunne modstaae de herpetiske Skarpheder som det saltede Kjød frembringer i Legemet; hvor faa af dem der meest nyde saadant Kjød formaae nu at drikke Viin nok til deres Mad; hvor ilde saadanne ufordøielige Spiser passe sig i fugtigt og taaget Veir, som vore fleste Vintre medføre; og hvor lidet Sennop, som det næsten eneste man nyder dertil, formaaer at forbedre Saltmadskadets slemme Virkning; saa vil man letteligen kunde skjønne hvad Skade den slemme Vane med saa store Forraad af Kjød til Vinterhold, hvoraf de hele Vinteren igjennem, uden tilstrækkelig Afvexling af andre Spiser, tære, og derved fordærve deres og efterfølgende Generationers Vædsker, at hvert Foraar maae blive frugtbart paa saadanne Sygdomme som ere naturlige Følger af fordærvede Vædsker.



Aalborg. Hds. Kongelige Majestæt vor elskede Dronning Marie Sophie Frederikes og Hds. Kongelige Høihed Kronprindsesse Carolines høie Fødselsdage, bleve i Mandags den 28de October, høitideligholdte i Klubben Enigheden i Aalborg, ved Assemblee forenet med Bal. Øverst i Salen var en smuk Illumination, hvori Hds. Majestæt Dronningens og Hds. Kongelige Høihed Kronprindsessens Navne vare anbragte, hvorom brændte 200 Lamper. Under Aftensmaaltidet, blev en til Dagens Høitidelighed af Hr. Pastor Henneberg forfattet skjøn Sang afsjunget, tillige blev Hds. Majestæts, samt Kronprindsessens Skaaler udbragte. Ballet vedvarede til næste Dags Morgen, og Selskabet skiltes ad med de bedste Ønsker for vores elskede Kongehuses bestandige Velgaaende. (Aalborg Av.)

---

Man fortæller om Wessel, at han reiste engang en Tour paa Landet i Selskab med en Ven. Det traf sig just, at Præsten paa Stedet skulde ofres ved en Leilighed, hvor Wessel ikke kunde undslaa sig for at være med; men da han kun har en Sexskilling hos sig, kniber han en Tiskilling fra sin Ven, lægger begge Skillingerne i et Stykke Papiir og offrer dem saaledes paa Alteret. Inden i Papiret havde han skrevet:

"Som udi andre Ting, saa og udi min Gave,
Fra de gemene Folk jeg mig adskille vil;
De offre Lidet af det Meget, som de have,
Jeg offrer Dig Alt mit og — lidt af Andres til."

At Sammenhængen snart til fælleds Moerskab opdagedes, forstaaer sig selv. (Viborg Samler.)

---

Kiøbenhavns Børs den 8 November.

Cours. Hamb. 2 M. 634, a vista 645. Amsterdam 2 M. 585, a vista : . London 2 M. 28½ Rbdlr. Spec. 665. — Species solgtes til 40 a 40½ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92 a 93 pr. 100; Oblig. 77. Norske Sedler 30. Svenske Sedler 9 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Lector Hansteen bekjendtgjør følgende i den norske Rigstidende: "Den i indeværende Aars Almanak angivne Solformørkelse den 19 Novbr. er af en ung Dansk Mathematiker, Hr. Posselt, der for Nærværende opholder sig i Göttingen, med mueligste Skarphed beregnet, og ifølge de af ham udbragte Resultater (hvilke ere mig meddeelte af Hr. Prof. Schumacher i Kiøbenhavn), vil Middelpunctet af Maanens Skygge bevæge sig i en næsten ret Linie fra Filefjeld igjennem Buskeruds Amt, imellem Kongsberg og Egers Kirke (dog nærmere ved den Sidste), igjennem Holmestrand, lidt nordenfor Tønsberg, søndenfor Valøerne, og skære Sverrigs Kyst noget søndenfor Strømstad; altsaa nogle Mile nordenfor den i Almanakken angivne Linie. I denne Linie vil Formørkelsen blive central. Maaneskyggen vil saaledes bedække den største Deel af Nordre Bergenhuus Amt, Buskeruds Amt, Grevskaberne, den største Deel af Christiania Fjorden, den sydvestlige Deel af Smaalehnenes Amt, samt den sydvestlige Kyst af Sverrig; og i hele dette Strøg vil Formørkelsen blive total. Den vil altsaa sees total i følgende Byer: Kongsberg, Drammen, Holmestrand, Tønsberg, Laurvig, Frederiksværn, Drøbak, Moss, Fredrikstad og Fredrikshald; dog saaledes, at jo længere et Sted ligger norden- eller sønden-for den omtalte Centrallinie, desto kortere vil den totale Formørkelse vare. (Saaledes vil den i Centrallinien selv vare omtrent 1 Minut eller 60 Secunder; i Fredriksværn og paa Næsodden derimod kuns et Øieblik)." — Hr. Hansteen opfordrer Liebhavere af Astronomien, der boe paa det ovenfor angivne Strøg, i denne Anledning at meddele ham deres Observationer. For at iagttage denne Solformørkelse kan man gjerne betjene sig af en middelmaadig Kikkert, i hvilken man blot paa een Gang kan oversee hele Solen; for ikke at skade Øiet bør Kikkerten ikke vendes mod Solen, førend man igjennem et over et Lys røget Glas kan see, at Solen er nær ved ganske at forsvinde.

Paa eet af de to Kors, der findes paa Paulinerkirken i Leipzig, satte der sig d. 19de Sept. en Allike. Korset havde sandsynligviis bøjet sig, og Fuglen kom med det ene Been ind i en Aabning. Den begyndte at slaae med Vingerne og skrige. Dens ængstelige Skrig lokkede efterhaanden saa mange Alliker did, at deres Tal omsider beløb sig til omtrent 500. Disse fløi omkring den Forulykkede, skrege, opmuntrede den og gjorde stor Allarm. Tilsidst satte en heel Skare sig paa Korset; nu gav dette efter; Fangen rev sig løs og fløi afsted, omringet af de øvrige.

I Følge de nyeste Efterretninger fra St. Helena, befinder Bonaparte sig vel; men i hans Levemaade hersker en saadan Eensformighed, at intet Nyt lader sig fortælle om ham. Til det glimrende Bal, som gaves i Anledning af Prindsregentens Fødselsdag, var Bonaparte ikke indbuden. Man har nu paa Øen oprettet et Privattheater.

I Rom blev nyligen henrettet ved en egentligen dertil indrettet Guillotine, en vis Thomas Berzoni fra Rom, Ordensgeistlig i Klosteret Gesu e Maria, som har myrdet sin 90aarige Velgjører, dennes 80aarige Tjenestepige, og en Dreng paa 12 Aar.

Blandt de mange Ildebrande, hvormed Constantinopel i nogen Tid har været hjemsøgt, var den d. 24de September en af de betydeligste. Ilden angreb Storherrens Sommerpallads Beschiktasch, og lagde en stor Deel af Haremet i Aske. Man siger, at Storsultanens sidstfødte Datter skal være omkommen i Luerne. Ilden varede i fem Timer.

Ifølge Efterretninger fra Terre-Neuve har en frygtelig Ildløs i Slutningen af Juli Maaned lagt over 200 Huse i Aske paa Øen St. Jean, Engellændernes Hovedetablissement i hine Egne. En stor Deel af de franske Fiskerfartøier vare allerede gaaede under Seil til Marseille.

---

Kiøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 91.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 12 November 1816.

## Peter Klims overjordiske Reise.

(Fortsat; see No. 89.)

Endnu vidste jeg ikke hvor jeg egentligen befandt mig. Vel forekom Alt, hvad der mødte mit Øie, mig saare fremmed, men at jeg, ligesom i Drømme, var bleven forflottet, igjennem Luften, til en ganske anden Planet *), derom havde jeg endnu ikke den mindste Anelse. Efterat jeg havde gnedet Øinene lidt, og paa det fuldkomneste overbeviist om, at jeg ikke drømte, var det første jeg foretog mig: at raabe til min Reisefælle: Monsieur Montgolfier! — Monsieur Montgolfier! Men han sov saa fast, at jeg, hvis hans Snorken ikke havde overtydet mig om det Modsatte, ei kunde troet andet end at han var steendød. Jeg ruskede lidt i ham, men det vilde heller ikke hjelpe, og jeg besluttede derfor at lade ham sove i Ro, da jeg endnu desuden ikke vidste om jeg gjorde ham nogen Tjeneste i at vække ham. Skjøndt jeg hverken var sulten eller tørstig, saa følte jeg dog et Slags Trang til en Hjertestyrkning. Jeg aabnede derfor vort Flaskefoer, der endnu fandtes i godt Behold i Luftmaskinen, og tog mig et Glas Spendrupsk Mavenqvavit. Den var bleven i Luften til en sand Ambrosia, og jeg tør paastaae,

*) Uagtet denne Planet i min Ven og Frændes Haandskrift kaldes Merkur, saa er jeg dog, efter nøieste Prøvelse, blevet overtydet om, at hiin Planet maa have været Maanen, og ikke Merkur; mine Grunde derfor skal jeg nærmere udvikle i en egen Dissertation, hvorfor jeg haaber, om Apol og Facultetet vil, at blive prydet med Doctorhatten. Foreløbigen maa jeg her anmærke, at det er saavel af Frastanden, som af mange andre Grunde klart, at det maa have været Maanen; thi efter Trigonometriens Regler er denne kun $50,767\frac{44}{80}$ Mile fra Jorden, da derimod Merkur er 20 Millioner Mile fra Jorden. En Reise paa 50,000 Mile, som skeer med den Hurtighed, som en Luftmaskine, lod sig altsaa snarere udføre. Overalt hersker der endnu megen Mørke i Henseende til Maaden, hvorpaa min Frænde er kommen fra og til hiin Planet; men jeg haaber, at desuagtet ingen vil drage Sandheden af hans Beretninger i Tvivl. Man betænke, at lignende Indvendinger ere mødte den berømte Niels Klim, i Anledning af hans underjordiske Reise, og at hans Sønnesønner, paa Grund heraf, saae sig nødsagede til at skrive en apologetisk Fortale til benævnte Reise. I vore vantro-overtroiske Tider kan man vente sig Alt, og jeg forudseer allerede i Tankerne, at der vil opstaae Skraalere i Hobetal mod min Frænde, især nu, da saa mange ere blevne betagne af en critisk Feber, hvori Phantasien, eller rettere Phantaseren, ligesom i de fleste Febere, spiller en Hovedrolle. Men jeg skal vide at forsvare min Frændes Ære, ikke med de sædvanlige litterariske Sneebolder og Flintestene, men med Grunde — de eneste Vaaben, der anstaae en tilkommende Baccalaureus.

at naar man vilde sende Aquaviter til andre Planeter, ligesom man sender Snustobak paa Flasker til Ost- og Vestindien, saa vilde man kunne forskaffe sig en Drik, som med Foie fortjente at kaldes Gudedrik. Da jeg havde tømmet mit Glas, var jeg blevet til en ganske anden Skabning. Jeg følte mig saa let om Hjertet, mit Syn var blevet klarere og min Følelse finere. Men inden jeg vidste et Ord deraf saae jeg mig omringet af en Hob Skabninger, som snart sagde mig at jeg befandt mig paa et ganske andet Sted. Deres Antal voxte med hvert Øieblik, og snart var hele Sletten bedækket af dem. De raabte ideligen: Mikoko! Mikoko! De vare ikke ulige Menneskeskabninger i Almindelighed, men meest lignede de det Slags Aber, man kalder Capucinere, dog uden at være lodne. De Største iblandt dem vare af to Alens Høide, og man kan let slutte heraf, at jeg stod her som Kong Saul i sin Tid blandt Folket. Det varede ikke længe førend man raabte: Ranaki! Der blev gjort Plads og nu nærmede en Procession sig, i Midten af hvilken Een blev baaren i en Bærestoel, der paa det prægtigste var udsmykket med brogede Fuglefjer, Blomster og Guirlander. Alle bukkede sig og faldt dybt i Støvet for denne Høibaarne, som jeg snart mærkede maatte være Konge eller Keiser her i Landet. Ti Personer, der omgave ham, lagde sig ned paa alle Fire, og dannede en Trappe af deres Rygge, paa hvilke Monarken kunde stige ned. Han udstrakte sit Scepter imod mig og tilkjendegav mig ved meget venlige Miner og Fagter sin høie Bevaagenhed. Jeg følte her for første Gang, hvor tungt det er at komme i et Land, hvis Sprog man ikke forstaaer. Imidlertid gjorde mig Kongen det dog forstaaeligt, at jeg skulde sætte mig op ved hans Side. Tre Rygge tilbøde mig strax deres Tjeneste, og jeg blev nu, under Folkets uafbrudte Raab: Mikoko! Mikoko! baaret hen til Slottet. Hvor naadig jeg end blev modtagen, saa kan jeg dog ikke nægte, at jeg var i en stor Angest; thi allerede paa Jorden havde jeg lært, at de Stores Gunst er ligesom Veiret i April, og at der paa det skjønneste Solskin ofte kan følge Slud og Regn. Imidlertid stolede jeg dog paa et væsentligt Fortrin, det nemlig, at jeg ikke kunde fortale mig, thi at kunne tale er,



som enhver indseer, en nødvendig Betingelse for at kunne fortale sig, ligesom der, efter Lockes Paastand, ikke gives nogen Uret, hvor der ikke gives nogen Eiendom, saaledes gives der heller ingen Taleforbrydelse, hvor der ikke gives nogen Tale.

Igjennem de Gader jeg kom vare alle Tage, Skorstene, Vinduer ligesom bebræmmede med Tilskuere, der alle trængte sig frem, for at faae at see den vidunderlige Reisende. Luften gjenlød af Mikoko! Mikoko! hvilket forekom mig at være det samme, som hos det meget betydende Ord Hurra, som bruges baade til at udtrykke Bifald og Mishag, Jubel og Fordømmelse. At det maatte være et Jubelraab sluttede jeg deraf, at man dog neppe vilde være saa uforskammet, at tillade sig offentlige Forhaanelsesraab i Monarkens egen Nærværelse. At dette ikke var Tilfældet, blev jeg ogsaa overtydet om ved min Ankomst til Slottet. Der viste man mig den Ære, at lade mig først stige ud af Bærestolen, og fire Personer, der lode til at være meget fornemme Herrer, førte mig under en Bærehimmel, besat med alle Slags brogede Muslingskaller, der glimrede som Ædelstene, ind i Audiencesahlen. Efterat Monarken havde nedladt sig paa Tronen, der var af Perlemoer, tilkjendegav han mig ved Miner, at jeg skulde sætte mig ved hans Side. De fire Herrer, som havde ført mig ind i Sahlen, lagde sig igjen paa alle Fire med Ryggen i Veiret, og paa denne levende Trappe spadserede jeg ganske gravitetisk op paa Tronen, og satte mig ved Regentens Side. Omgiven af Rigets Store, gav nu Monarken, saavidt jeg kunde skjønne, Audience. Men, ubekjendt med Landets Sprog, var jeg her en stum Tilskuer. De omkring Tronen Forsamlede udraabte hvert Øieblik: Mikoko! Mikoko! og jeg tvivlede nu aldeles ikke mere om, at dette Ord var et Jubelraab. Da Audiencetiden var forbi, reiste Monarken sig, tog mig ved Haanden og førte mig ledsaget af Forsamlingen, under dennes bestandig Raaben Mikoko! Mikoko! ind i Spisesahlen.

(Fortsættes.)

Fornødent Gjenmæle paa Hr. T. Thaarups Anhang til Rühs, tilligemed Bemærkninger om vor Handel og vort Pengevæsen, af Grosserer M. L. Nathanson. Kbhvn. 1816. 153 S. 8vo.

Uagtet nærværende Blad aldrig pleier at anmelde Stridsskrifter, og det allermindst kunde synes passende i en Tidspunct, da vor Litteratur ikke er ulig Balletten Amor eller Balletmesterens Luner, hvor Cavalierer og Kjedelflikkere, Amagere og Qvækere, Norske Bønder og sorte Prindser og Prindsesser, ledsagede af Morianer, med brændende Fakler og hottentottisk Musik, i broget Vrimmel, stride og brydes med hverandre; saa troer man dog at burde gjøre en Undtagelse med det her anmeldte Skrift, der indeholder saare mange almeengavnlige Tanker, der kunne og maae læses med største Deeltagelse, endog af dem, der intet kjende til Hovedgjenstandene for Striden. Vi forbigaae den egentlige polemiske Deel af Bogen, og holde os ene til de deri foredragne Ideer, som ville være af Vigtighed for alle Tider og alle Læsere. Hvad Oversættelsen af Forerindringen til de tydske Læsere af Hofraad Meyers Levnet, som i nærværende Gjenmæle findes fra S. 1 til 32, i Særdeleshed angaaer, da have vi allerede leveret et Udtog deraf, i Skilderiets No. 55, og derfor lade os nøie med at henvise dertil. Vi troe saaledes at kunne gaae over til de to sidste Afdelinger, fra S. 125 til 153, som indeholde Ideer og Forslag, der, kommende fra en saa sagkyndig og lystænkende Mand, som Hr. Forf., fortjene at blive saa bekjendte som mueligt. Pengevæsenets Forbedring er en Gjenstand, der griber saa stærkt ind i alle borgerlige Forhold, lige fra Borgen indtil Hytten, at hver Idee, der kan lede dertil, fortjener den grandskende Fædrenelandsvens største Opmærksomhed. Hr. Forf. meddeler fra S. 125 til 139, det Væsentlige af en allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt, hvori han først fremsætter de vigtigste Aarsager til Pengevæsenets Slethed og de hensigtsmæssigste Midler til dets Ophjelpning. Han viser, at man, saalænge Krigen varede, med



Rette ansaae denne for Aarsag til vort Pengevæsens Forfald; men Ufreden medførte ogsaa det Gode, at den ansporede til Vindskibelighed, og fremkaldte almeengavnlige Anlæg. Men neppe var Freden tilbagevendt, førend Mængden syntes ret som at søge Fredens Herlighed i Prunk og Pragt, hvortil den havde Leilighed nok, da fremmede Varers Indførsel lettedes, og alskens Tant oversvømmede Landet. Kun Enkelte fortsatte de begyndte Industrieanlæg og den vedtagne Tarvelighed. — Hvad Forf. her siger, troer Anmeld. at Enhver vil finde stadfæstet i sin egen Erfaringskreds, den være stor eller liden. Lige indtil Freden kom, blomstrede vore Fabriker; ingen undsaae sig ved at klæde sig, f. Ex., i indenlandsk Klæde; i de fleste Familier havde man indført en for Sundheden og Finantserne lige gavnlig Tarvelighed. Istedet for Viin drak man Dobbeltøl; Caffe, Thee og Sukker bleve, saa meget som mueligt afskaffede; istedet for hollandsk Ost lod man sig nøie med holsteensk og jydsk. De gamle Birke, der havde beskygget vore Fædre, ydede os Træ til vore Møbler, istedet for det kostbare Mahognie, der maa hentes fra en fjern Verdensdeel. Men hvor længe, kan man her med Føie spørge, var Adam i Paradis? Hvor hurtigen fordrev os ikke den tilbagevendte Fred fra Tarvelighedens og Nøisomhedens Eden? Vi klæde os igjen, til største Skade for den indenlandske Konstflid, i fremmed Klæde; vore Fruentimmer prunke igjen i udenlandske, især franske Luxusvarer; vore Rige og Formuende have igjen deres kostbare Skildpaddegilder; det danske Øl er igjen fortrængt af franske Vine. Vi havde neppe faaet Freden tilbage, førend vi atter vilde leve paa samme Fod, som vi levede den Gang den i en Række af 90 Aar uafbrudt havde dvælet hos os; istedet for at betænke, at kun vedholdende Tarvelighed og Sparsommelighed kunde skaffe os Midlerne til at høste Fredens modne Frugter, der, som alle Erfaringer vise, aldrig, efter en trykkende Krig, bør plukkes for tidligen. Intet Under altsaa, at vor Cours blev, hvad den maatte blive, meget slettere end den i Førstningen var. Skibe skulle udrustes, Handel begyndes paa ny; og dertil udfordredes rede Penge. Hvor skulle disse komme fra, naar man ilede med at udsende dem for alskens fremmede Varer og Tant? Det

er med en heel Stat, som med den enkelte Borger; naar en Kjøbmand, efter lidte store Uheld, vil begynde at handle paa ny, saa maa han i de første Aar leve sparsomt; naar han først har samlet Kræfter igjen, da kan han atter begynde, men dog lidt efter lidt, at leve paa den gamle Fod. Vil han derimod strax, naar han er kommet sig lidt, leve stort, saa kan han aldrig vente at komme ret paa Benene igjen. Han er en Reconvalescent og bør leve som Reconvalescent. — Hr. Forf. gaaer derfor ud fra den Grundsætning, at Mangel paa Tarvelighed og Sparsomhed maa ansees som Grundroden til vort ufordeelagtige Pengevæsen. Han fremsætter nu sine Modgrunde mod de Tvivl og Indsigelser, der fremføres imod hans Plan: at forbyde visse Vares Indførsel i en vis bestemt Tid. Paa den Indvending, at Kjøbenhavn, ret egentligen skabt til Frihandel og Stapelstad, ingenlunde bør bindes i sin Handel, men at denne bør overlades til sig selv, svarer Forf., at Kjøbenhavn ikke er i Besiddelse af den særdeles store Pengemasse, til at gjøre fremmede Nationer Forskud paa de Varer, som maatte vorde oplagte og ikke strax kunne sælges; ogsaa i den Henseende vilde det være af Vigtighed, ved Besparelse og de foreslagne Midler, at skaffe Landet 3 eller 4 Mill. Species. Vi nyde her i Staden allerede en saadan fri Handel, som alene Mangel paa rede Penge hindrer fra at udvides anseeligen, thi Oplagsfriheden giver de Handlende al ønskelig Lettelse, og Transitafgiften er saare ubetydelig. Hamborg har en Toldafgivt, der ikke er mindre end vor Transitafgivt. Ligger Aarsagen til det følte Savn i Mangel paa Realiteter, saa fremlyser jo deraf det foreslagne Forbuds Hensigtsmæssighed, da vi ved samme ikke alene vilde conservere vore Penge til at udvide vor Handel og Skibsfart, og forebygge Coursens Forværrelse, men endog samle os en liden Skat til at udføre hiin skjønne Idee om Kjøbenhavns Forvandling til en Stapelstad. — Anmeld. kan ikke andet end være heri af samme Mening som Forf. At vi trænge til rede Penge, det føle vi desværre ved alle Leiligheder; thi hvor kunde ellers vor Cours være saa ustadig? Hvor kunde den ubetydeligste Søgning om Banco bringe den saa let til at tage Disfaveur? Vi have lidt meget ved og under Krigen, og skal den tabte Kraft gjenerstattes, saa maa det skee ved det eneste Middel, der er os tilovers — Besparelse. — Den tilsyneladende vigtige Indvending, at Forbud mod Indførsel intet nytter, saalænge der findes Smughandlere, møder Forf. med stærke og næsten uigjendrivelige Modgrunde. De Varer, som kunne indsmugles, bestaae kun af Fabrikvarer og deslige; alle øvrige optage for stort Rum; thi hvorledes vilde det f. Ex. være muerligt at indsmugle hele Ladninger Sydfrugter, Viin, Fajence, Finlapperiet ꝛc.? Smuglelysten vilde heller ikke være saa stor, naar Forbudet kun gjeldte for to Aar, som om det var for bestandigt. Smugleren maatte befrygte, at ved Forbudets Udløb Landet igjen vilde blive oversvømmet med Artikler af de indsmuglede Slags, der, til Tab for hine, vilde vorde solgt under Prisen. Da Forbudets Efterlevelse maatte være fordeelagtig selv for dem, der ellers vilde være mindre villige dertil, og det, kun gjeldende for en Tid, med saa meget større Strænghed vilde kunde bringes i Udførelse, saa vilde af begge disse Aarsager Smugling blive desto vanskeligere og meget formindskes. De, som befatte sig med Varehandelen, vilde ved Forbudet tillige have Udsigt til Afsætning af deres gamle Beholdt, og ikke see sig nødsagede til at bebyrde sig med nyt Forraad, til det Gamles Forværrelse. Forf. foreslaaer derpaa Forholdsregler, hvorved Forbudet hensigtsmæssigst lod sig udføre. De Exempler han anfører paa de store Summer, der, efter Toldbøgerne, i forrige Aar ere udgaaede herfra for Overflødighedsartikler, maa sætte Enhver i Forbauselse. Allene af Sydfrugter, som Rosiner, Mandler, Korender, Figen og Oranger eller Apelsiner, indføres for omtrent 120,000 Species. Desuden indbragtes i Fjor 7000 Oxh. og 36,000 Flasker Viin (regner man hvert Oxehoved blot til 500 Rbdlr., og hver Flaske til 1 Rbd., saa udgjør det en Sum af 3,536,000 Rbdl. Vist nok gaaer en stor Deel deraf igjen ud af Landet, men, man kan dog antage, at den største Part deraf forbruges af os selv). — Mærkeligt er det, at en Dannemand, allerede for henved 300 Aar førte samme Klage, som nærværende Forf. Denne Dannemand var den navnkundige Udgiver af Saxo Grammaticus, Christiern Pedersen, som den Gang

klagede over den hos os fordærvelig Luxus, i sin Bog "om Børn at holde til Skole og Studium rc., trykt til Antwerpen 1531, 8vo, 7 Ark." (See Dansk Magaz. T. I, S. 47 til 49.) Disse hans Tanker vise, at til alle Tider tænkende Mænd kun have havt een Mening om denne Gjenstand, og dersom den gamle Stiil ikke bar ældre Tiders Præg, skulde man troe, at den gode Christiern Pedersen endnu levede iblandt os; thi det er kun Formen, men langtfra ikke Tankerne, der ei ganske passe til og for vort Old *).

"Mig forundrer — saa lyde hans Ord — en mere der paa, ath de sige icke nu i vore Land oc Rige almindelige: huor til behoffue wii Vin, Vrter, Silke, Fløyel, Damask, og andre saadane fremede Vare, Effter thi ath wi haffue selffue got Korn, Malt og Mell, Flesk og Kød, och Fiske nock baade ferske, tørre, saltede og røgede, wi haffue och Kaaber, Jern, Sølff, Skow, Træ och Steen ath bygge meth effter wor egen Begering och Vilge. Och wi købe alligeuel fremmede Vare, oc koste der store Penninge paa, som er Tyst Øll, Sundisk Øll, Rostockis Øll, Vismer Øll, Baarsfder, Prysing, Mumme, Bernost Øll, Hamborger Øll, Bremer Øll, Kaberbille, och Samsoff Flebye, och andet saadant mere. Oc wi kunde vel selffue brygge bedre Øll hiemme, om vi ellers ville vel tro off selffue, och lade der god Humle til. Han er skøt aldrig saa fattig met off, ath han skal ey haffue Tyst Øll at dricke, skulle han en tygge dertil, eller selge sine Klæder, och Koen aff Baasen der fore. — Men skulle mand giffue nogre Penninge vd til at holde Scole met, at gode vnge Menniske kunde lære Visdom, som gantske nøttelig

co alder mest behoff giordis alle vegne i Byerne, ath de kunde siden regere Almuen erlige och tilbørlige, Gud til Loff och Ære, oc den menige Mand til Nytte og Gaffn, De Penninge kunde de ingeledes komme affsted vden deris Forderffue oc Skade som de sige. — Men vdlendske Vare, som de hagde en føge ting behoff, om de ville ellers selffue befinde dem ret, dem købe de oc vurde aldrig, huor meget de skulle giffue derfore, eller huad det er vert met rette. Men Tydskene, Vdlendinge, oc Kremmere see vel, hvad Folk og Købmend de haffue fore Hender. Der met drage de Penninge, Guld, Sølff, Øxen, Kød og Flesk, oc andre gode Vare aff Landene, och stedske, bedrage, swige, och daare off aff, det beste och meste wi haffue. Naar de komme hiem igen til Stederne (Hansestæderne), da rose de storlige deraff i deres Compenni, Drick, Collatz, oc Gille, huorledis de haffue gecket oc bedraget off met deris gamble, forledne og forderffuede Vare, og fonget dog mere en thi dubbelt fyllest for dem igen, oc sige til met: Soe sall man de horssen Denen utrecten. Gud naade off, ath wi skulle en haffue Spaat og Spe til Skaden. — De Danske, Swenske og Norske, som fare til Stederne, de nødes effte til at høre saadane Fortalelse och slemme spodske Ord met deris egne Børn, och torffue dog ikke swarer der til. Oc alligevel ville wi haffue och købe deres forderffuede Vaare, och nøde dem vort Gotz oc Penninge i Hender for halfft Verd. Gud naade off alle Danske, Suenske och Norske, ath wi skulle aldrig kunde kende vore egne ædelige fructsommelige oc kaastelige gode Land, som GUd haffuer vnt off at leffue oc bo vti. — Vi ere och saa utacknemmelige mod GUd, at wi wille icke lade off nøye met vore egne kaastelige oc edelige Vare og gode Føde, som wi selffue haffue offuerflødige nock i Landene i alle honde maade, fordi ath wi kende dem icke selffue och kunde icke ret skøne der paa. Men alle fremmede, som der haffue vered aff atskillige Land, de kende vore Land og Rige bedre en wi gøre selfue, som der ere fødde, oc de rose og prise dem storlige blant dem selffue. Oc de komme fordi saa mange utallige til off baade til Land oc Vand, at de kunde der nære och føde dem, och drage Gulder, Penningene og Varene aff Landene. rc."

(Fortsættes.)

*) Man man lægge Mærke til, at Christian Pedersen ikke var nogen Hverdagskannik, der blot, som Eftersnakker, ivrede mod sin Tids Daarligheder, uden selv nøie at kjende dem. Han var et meget lyst og klogtigt Hoved, havde i sin Ungdom studeret i Roeskilde Skole, og medvirket meget til Reformationen, som just begyndte i hans Tid. Han havde fra 1514 til 1517 opholdt sig i Paris, for at besørge Saxo trykt, og under hans derværende Ophold uden Tvivl havt Leilighed nok til at gjøre sig bekjendt med Staters sande Tarv. Den Bog, hvori de her anførte Tanker findes, skrev han i en Alder af 55 Aar.

## Om C. F. Wadskjær.

Professor Odin Wolff har i sin paa interessante Stykker og Oplysninger rige Journal for Septbr. og Octbr. d. A. leveret en Biographie, der fra flere Sider, har usædvanlig Interesse, og foranlediger det Ønske, at man altid maatte see Fædrenelandets Hæderværdiges Levnet opklaret fremstillet; thi Biographier ere for Ynglingen og Manden lærerige. Over det i bemeldte Maaneders givne Professor C. F. Wadskiærs Levnetsløb være det tilladt at anmærke, at Hr. Forfatteren af det baade kunde og burdet hæve hins Poesier høiere, end han har; thi, naar man af de ældre Danske Vers undtager Kingos Psalmer, hvilke ere da bedre? *) og paa den Tid Wadskiær skrev de Poesier han gav i Trykken, var han og her den bedste og almindelig yndede Skjald, i dets ældste Betydning, ei alene overalt bekjendt i Dannemark, men og agtet som Digter i Sverrig. Man sammenligne og hans Vers med de foregaaende Digteres her, og man nødsages da til at indrømme, at han alene gjorde et Skridt fremad til den danske Poesies ædlere Sprog, Tone og Interesse. Hans latinske Vers ere blandt de første og bedste, man har af danske Digtere, og hvo af danske Lærde og Etymologister sætter man over ham? Alene

*) Uden Tvivl Bording, hvis poetiske Skrifter udkom 1735. Fortalen til Wadskjærs poetiske Skueplads indeholder rigtig nok en stor Deel Wittigheder, der tillige vidne om udbredt classisk Læsning; men hans Poesier, der, som man forsikkrer, gjorde ham til sin Tids første danske Digter, er neppe det glædeligste Bevis paa Smagens Tilstand hos os i en Tidsalder, da Frankrig allerede eiede en Bojleau, J. B. Rousseau, Voltaire, og alle de store Digtere fra Ludvig den Fjortendes Tid; ei at tale om de classiske engelske Digtere, som Shakespear, Milton, Pope o. s. v., om hvilke man den Gang neppe bekymrede sig her tillands, eller Tydsklands Hagedorn, Lichtwehr, Uz ꝛc. Det er iøvrigt saare mærkeligt, hvilke Kjæmpeskridt den danske Digtekonst har gjort fra Wadskjærs Tid til J. Ewald og J. N. Bruun, hvoraf den første skrev sin berømte Cantate ved Frederik den Femtes Ligbegjængelse 1767, altsaa kun 32 Aar derefter, og den sidste sin Zaire, 1772, eller 37 Aar derefter.



hans Skrifters Citationer og Noter ville samlede give en interessant afvexlende og oplysende betydelig Lecture. Hans mange efterladte Haandskrifter fortjene upaatvivlelig en bedre Skjebne, end at henligge i et evigt Skjul, og den, i hvis Eie de ere, skylder hans Skygge Regnskab for deres Henliggen, og berøver sig selv den Tak, Videnskabsmænd og Lærde sikkert vilde yde ham, for at have bragt dem frem for Dagen.

---

## Indenlandske Efterretninger.

En fra Frankrig nyligen hjemkommen dansk Reisende erklærer den Efterretning, man har læst i offentlige Blade, at M. C. Bruun er landforvist fra Frankrig, for aldeles falsk. Han lever i Paris, og befinder sig der meget vel. Heiberg er ansat der som Bureauchef og Translateur i de nordiske Sprog, og befinder sig ligeledes meget vel.

I Kjøbenhavn døde nyligen Krigsraad Røtger Colsmann i sit 82de Aar, en for sin udmærkede Lyst til at samle Sjeldenheder og Konstsager ligesaa mærkværdig, som bekjendt Mand. I sine yngre Dage havde han været Fændrik ved Fodgarden, men traadte i denne Egenskab ud af Tjenesten. Han eiede en Capital af nogle og tyve Tusinde Rigsdaler, og anvendte deraf den største Deel til at anskaffe sig Curiositeter og Konstsager. Men han samlede efter en saa udbredt Plan, at der hørte en Keisers eller Konges Formue til at anskaffe sig Alt, hvad der udfordredes efter en saadan. Længe boede han paa Hjørnet af Frederiksberggaden og Gammeltorv, hvor han havde sine Naturalier og Konstsager opstillede og ophængte i 8 større og mindre Værelser, foruden en stor Deel i Gangen, i Forstuen og paa Trappen. I Samlingen fandtes blandt andet, foruden Conchylier, Mineralier og Forsteninger, Slanger, Orme og andre Ting, udstoppede Fisk og Dyr, hvoriblandt en ægyptisk Rotte; en stor Deel Kobberstykker og Portraiter, hvoriblandt den store Mand Gilles; alskens musicalske Instrumenter, end- og africanske, hvoriblandt en Violin med en Trompet i den nederste Ende; mange Musicalier, en Myntsamling, store Glaspocaler, mathematiske Instrumenter, Ædelstene af alle Sorter, Insecter, for-

skjellige Slags Porcellain, allskens Vaaben, en Deel Tubi og Kikkerter, samt calmuckisk Ridetøi, chinesiske Sager, Modeller, adskillige Slags Skoe, Tofler og Tobaksdaaser, en americansk Prinds i sin hele Prydelse, ellers som en Themaskine; bronscerede og petrificerede Ting, og endelig en Deel saakaldte underjordiske Folk, foruden mangfoldige andre Sager, der enten vare mærkværdige ved de Personer, de skulle have tilhørt eller vare blevne brugte af. Men blandt denne Mængde af allskens Ting fandtes ogsaa endeel Sager, der havde virkelig Værd baade for Konstkjenderen og Videnskabsynderen. Med største Beredvillighed foreviste han Enhver der onskede det, sin Samling, og han var uden Tvivl eet af de lykkeligste Mennesker i Danmark, thi han troede fuldt og fast, at han i sin Samling eiede en uvurdeerlig Skat. Men uagtet det ikke kan nægtes, at han ved sin Samlen erhvervede sig den sande Fortjeneste, at redde mangt et mærkeligt Stykke fra Undergang, saa var han dog for lidet Kjender til at han jo ofte maatte føres bag Lyset. I den store Ildebrand 1795, da ogsaa det Huus, hvori han boede, lagdes i Aske, blev hans Samling adsplittet. Paa en kobberstukken Afbildning af Branden, forestilles dette Huus, fra hvis Vinduer der udkastes alle Slags Rariteter, og iblandt samme en stor Kjøphest. Den reddede Deel af hans Samling var ikke betydelig. Endeel mærkelige Ting forærede han i de senere Aar af hans Liv til Museum for nordiske Oldsager, men kun et bestemt Antal Stykker ad Gangen. Han havde aldrig været gift, og kunde maaskee derfor saa meget lidenskabeligere overlade sig til sin Tilbøielighed for Curiositeter. Selv i hans Udvortes og Huusgeraad yttrede denne Tilbøielighed sig. Hans Hattekrampe, Stokkeknap, Fingerring, var altid udmærket, enten fra Konstens eller Sjeldenhedens Side. Man fortæller adskillige Anecdoter, der vise, at visse Folk søgte at skuffe hans Godtroenhed, men hvorvidt alle disse fortjene at troes, er vanskeligt at bestemme. Saaledes skal en Mand engang have ladet bemale en Krage med alle Slags brogede Farver, og faaet den anbragt hos Colsmann, der kjøbte den i den Tanke, at det var en meget sjelden udenlandsk Fugl. Men da Kragen havde været nogen Tid i hans Eie, begyndte Farverne at vaske sig af, og han indsaae nu, at han var ført bag Lyset. Vist er det, at hans Enthusiasme for Alt, hvad der var curiøst, og hans ofte temmelig stærke Tro i saa Henseende, gjorde, at han stundom lod sig blænde af Skinnet; men man maa tilstaae, at der ogsaa udfordres næsten flere Kundskaber, end man i et Menneskeliv kan forskaffe sig, til at samle med Held og Smag i saa mange og saa forskjellige Fag.

Mariboe, den 7de Novembr. Efter Indberetning til Øvrigheden her i Mariboe vare Priserne paa Korn og Fedevare samt Creature, i afvigte October Maaned, følgende: 1 Tønde Hvede 23 Rd. 1 Tønde Rug 15 Rd. 1 Tønde Byg 10 Rd. 1 Tønde Havre 5 Rd. 1 Tønde hvide Ærter 14 Rd. 1 Tønde graae Ærter 12. 1 Tønde Kartofler 4 Rd. 1 Pund røget Flæsk 3 Mk. 1 Pund fersk Flæsk 2 Mk. 1 Pund Kjød 1 Mk. 4 ß. 1 Pund Smør 4 Mk. 1 Pund Ost 12 ß. 1 Pund Talg 1 Rd. 1 Slagtenød 60 Rd. Et Sviin 40 Rd. 1 Faar 8 Rd. — Alt i Rbp. N. V. — Prisen paa Byg skal være falden i Holsteen, den koster kun der 13 Rbd. en Tønde, men Hveden holder sig i den sædvanlige Priis. — I Morges Klokken 6 hørtes i Nørresøe her ved Mariboe en underlig huul Buldren, der fuldkommen lignede, skjøndt i langt høiere Grad, Lyden af et løst Skibsseil, som Vinden har taget fat i. Formodentlig har det været, hvad der i Søesproget kaldes en ond Vind, der er faret hen over Søen. (Mariboe Av.)

Kjøbenhavn, d. 12 Novbr. I Dag indløb den sørgelige Efterretning, at den danske Ostindiefarer Diana, ført af Capitain Fugl, og tilhørende Handelshuset Watt & Gordon, med Top og Tavl er forlist den 29de Oct. paa Yarmouths Banker, efter at have været fem Dage i Søen. Dets Værdie anslaaes til 500,000 Rbd. Det er assureret i London, Hamborg og Kjøbenhavn. Paa det første Sted for 5000 Pd. St., paa det andet for 17,000 Spec., og paa det sidste for 52,000 Rbdlr. N. V.

---

Kjøbenhavns Børs den 12 November.
Cours. Hamb. 2 M. 670, a vista 680. Amsterdam 2 M. = , a vista = . London 2 M. 30 Rbdlr. Spec. 700. — Species solgtes til 41 a 42 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 a 94 pr. 100; Oblig. 77. Norske

Sedler 30 a 30½. Svenske Sedler 9 Mk. 8 ß. Disconto 10 PC.

## Blandede Efterretninger.

Regjerings- og Medicinalraad Dr. Weinhold i Magdeborg har ladet bekjendtgjøre følgende: Livet. Til enhver Ven af Naturen, og ethvert dannet Menneske taler den store Gaade, hvorved vi ere — Livet — i alle Henseender saa høitideligen, at selv det større Publicum henvender den største Opmærksomhed paa de nyeste i den Anledning anstillede Grandskninger. Engellændere, Franske og Italienere søge paa den practiske Naturforsknings Vei at løse det Spørgsmaal: om det dyriske Liv er en Fortsættelse af de almindelige Naturkræfter, af Attractiv- og Repulsiv-Kraft, af Tyngden og Lyset, af Magnetismus og Electricitet — eller ei? Nu tilkommer det os at vise, at vi under den store Kamp ikke ere blevne fremmede for de sande Videnskaber. — Undertegnede kunde nævne adskillige fortræffelige Arbeider, og troer i en Række af Forsøg, som ere anstillede med mange levende Pattedyr og Amphibier, at kunne godtgjøre, at de Tydske have holdt Skridt med Tidsalderen. Han selv søger en værdig Forlægger til Udgaven af et Værk over denne vigtige Gjenstand, og agter at anvende Indtægten deraf til Bedste for den tydske Hanse for Fædrenelandsbørn i Merseburg. — Overbeviist om, at fast Tillid sikkert kunne erhverves ved unægtelige Kjendsgjerninger, anfører jeg, for upartiske Drøvtere, følgende af mit Haandskrift. Først søgte jeg at udfinde, hvorvidt en konstig Hjerne og Rygmarv formaaer at underholde Livet, og indsatte, efter at jeg i Forveien havde udtaget begge af et levende Dyr, og saaledes Sandsernes Forretninger og Bevægelsen ganske vare ophørte, et konstigt, der var istand til at underholde en vedvarende electrisk Proces. Saasnart nu det fuldkommen døde Dyr var kraadt med samme i inderlig Forbindelse, strømmede nyt Liv i alle dets Lemmer; det aandede, bevægede Øinene, hoppede omkring og levede; ja, jeg troer, kunde man sætte Blodkar-Systemet i Forbindelse med denne konstige Hjerne og Rygmarv, saa vilde dette Liv ikke udslukkes igjen. Hjertets Banken var over sin Norm forhøiet; Mavesaftens og Galdens Afsondring meget forøget; saaledes at man, med ubevæbnet Øie, tydeligen kunde see, ved Brysters og Mavehulingens Aabning deres Tilløben. Organismen syntes at være i sin fuldkomne Integritet. — For end nøiere at komme paa Spor efter denne sande høiere Physik og Chemie, der, som dobbelt Liv, driver, imellem Nerverne, og Kredsløbssystemet, sit Spil, sprøitede jeg, efterat Bryst- og Mavehulingen var aabnet, en Qvantitet Kirsebærlaurbærvand i Maven og Tarmeposen af et levende Dyr, lagde Mærke til Blodets hurtigen indtrædende høiere Rødme, som pleier at følge derpaa; skilte under denne Rødmeproces, forsigtigen alle Rygmarvsnerverne, fra deres Forbindelse med Brystets og Marvehulingens Indvolde, og saae med Forbauselse, hvorledes ved konstigt fortsat Aandedræt og ved Hjertets stærke Pulsation, strax efter benævnte Nervers Gjennemskjærelse, Blodet pludseligen ophørte at blive rødere, ja at det aldeles ikke blev rødere, naar man i Forveien havde forstyrret Rygmarven. Et andet Stof, der hurtigen forvandlede lyserødt Blod til mørkerødt, som Phosphorus, gav omvendt det samme Resultat. Hvor meget rystes her ikke den gamle Lære om Aandedrættet, og hvor meget forsvinder her ikke vore Mystikeres Lære, efter hvilken det spsychiske og physiske Liv kun skal være eet og det samme. Sikkerligen er den moralske Verdensorden i sine Love ligesaa adskilt og forskjellig fra den physiske, som Gud fra hiin Verdenssjel, der omdriver Planeterne som levende Dyr i Verdensrummet. Sikkerligen maa saadanne Chimærer synke for en sund Philosophie og Physiologie. — Om Lysets Indflydelse paa Hjernen, Nerverne og Hjertet; om Beviset, at der ingen Nervatmosphære gives, som Alexander Humboldt troer at have opdaget; fremdeles, at alle herpaa støttede Theorier om den dyriske Magnetismus falde sammen, og at den lille Hjerne hos Mennesker og Dyr, er den vigtigste Kilde til den dyriske Varme, vil jeg kunne være udførligere i ovennævnte Værk, naar ikke udvortes Hindringer møde mig.



Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste

# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 92.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 16 November 1816.


## Fornødent Gjenmæle paa Hr. T. Thaarups Anhang til Rühs, o. s. v.

(Fortsat; see forr. No.)

Vi see heraf, hvor gamle Klagerne over ødelæggende Luxus ere hos os, men at denne desuagtet, skjøndt under andre Skikkelser, lige indtil vore Dage, har vedligeholdt sig. Dog maa man heller ikke glemme, at Luxus altid er betinget; thi det, som er Overdaad for den ene Tidsalder er det ikke altid for den anden; det, som er det for det ene Menneske, er det ikke for det andet. Man maa altsaa først være enig om hvad Luxus er, under nærværende Omstændigheder, forend man bestemmer dens Skadelighed i Almindelighed. For os kunde det i dette Øjeblik synes at være Luxus, naar vi drikke Viin, forskrive Sydfrugter, klæde os i udenlandske Manufacturvarer, som i og for sig, og under lykkeligere Omstændigheder, ikke vilde kunne kaldes saaledes, men som nu, da vore Finantser ikke taale at udsende de mange rede Penge, som andre Lande fordre for saadanne Varer, fortjene denne Benævnelse. Det gamle Ordsprog: man maa strække Tæring efter Næring, er en uomstødelig Sandhed. Dersom vi i en Tid af nogle Aar, frivillig eller tvungen, gave Slip paa alle saadanne, under nærværende Omstændigheder, fordærvelige Luxusvarer, saa fulgte heraf, at vi kunde forskaffe os ved denne Besparelse 3 til 4 Millioner Specier; men naar nu disse Besparelses-Aar vare forløbne, hvad saa? "Ja, saa vil man svare, vare vore egne Industrieanlæg imidlertid komne i saa blomstrende en Tilstand, at vi ganske kunde undvære fremmed Tilførsel." — Ikke kan man nægte, at vore Fabriker vilde vinde meget, naar vi saaledes maatte indskrænke os til de indenlandske Frembringelser. Men hvorlænge vilde de sammensparede 3 til 4 Millioner vel vare, naar man, efter de bestemte to Spareaars Forløb, atter begyndte at leve paa den gamle Fod; og vilde da ikke udenlandske Manufacturer atter undersælge vore? Skulde et saadant Forbud være af Nytte, saa maatte det i det mindste gjelde for 5 Aar. Dertil kommer, at Indsmugling vilde ikke ganske kunne afværges i et Land, der overalt er omgivet med Kyster, uden ved meget strænge Forbud, der hvert Øjeblik vilde foranledige inqvisitoriske Undersøgelser, Confiscationer og Forfølgelser: noget, som aldrig kan have nogen god Indflydelse paa Moraliteten i Almindelighed. Det Tillokkende i Fordelen, der maatte blive saa meget større, som Forbudet med Strænghed overholdtes, er saa stor, at hver oplyst Regjering, saa meget som muligt, søger at undgaae Forbud, der sætte Egennytten i saa stærk en Fristelse. Alle saadanne Forbud blive, som oftest, saa meget lettere overtraadte, som netop det, der skulde bidrage til deres Overholdelse — Strængheden — forøger de Fordele, Overtrædelsen lover, og med disse, Fristelsen. Bedst og ønskeligst vilde det være, om Nationen frivilligen vilde give Slip paa alle udenlandske Undværligheder, og

derved ikke allene gjøre sig uafhængig af Fremmede, men tillige bringe sit Pengevæsen, Grundstøtten for dets Vel, paa en fast Fod. Dette kunde først skee ved en almindelig Opfordring. — Skulde Folk desuagtet være saa blinde for deres egen Tarv, at de heller ville opoffre deres egen og deres Efterkommeres Vel, end løsrive sig fra Modens og Forfængelighedens Lænker, saa blev intet andet tilovers end at lade dem gjøre af Tvang, hvad de burde gjøre af Pligt imod sig selv og Staten.

Men hvad der ligesaa meget som Luxus bidrager til at forværre vort Pengevæsen, er Mangel paa Flid og Arbeidsomhed, som man i saa høi Grad savner hos os. Vore Fabriker kunne ikke komme ret i Gang, fordi de Arbeidendes Løn er for høi, og fordi saa mangfoldige hellere vælge de lettere, skjønt ikke altid hæderligere Næringsveie. Vellevnet og Ufædelighed har alt for meget udbredt sig blandt saa Mange af de lavere Stænder, hvis Fordærvelse endog stundom strækker sig saavidt, at man kun alt for ofte har Møje ved at faae en ordentlig Tjenestekarl eller Tjenestepige, hvor godt man end lønner og omgaaes dem, hvilket de idelige og almindelige Klager over Tyendets Udartelse, baade i Kjøbstæder og paa Landet, noksom bevise. Feilen ligger altsaa ikke allene deri, at Folk leve over deres Stand og følge en fordærvelig Luxus's Bud, men den maa ogsaa søges deri, at de lavere Classer ville arbeide lidet, og fortære meget. Et Spørgsmaal bliver det derfor, om mange rede Penge i et Øieblik, som det nærværende, vilde være os til Baade. Arbeidsomhed og Vindskibelighed ere, som en bestandig udtømmelig Kilde, langt gavnligere end Rigdom, der kun leder til Ladhed og Yppighed *). — Da for Krigen vor Handel og Skibsfart i saa høi Grad blomstrede, og Rigdomme i en Rakke af Aar strømmede ind til os, var det ikke just den Gang vore

---

*) "Den som vilde paastaae", siger Mandeville, i hans Bog: the Fable of the Rees, London 1729, der er fuld af store og originale Ideer, for hvilke han blev forfulgt: "at for mange Penge ødelægge et Folk, vilde blive udleet af de fleste Mennesker; imidlertid har dette dog været Tilfældet med Spanierne, hvis Ruin den lærde Don Diego Savedra tilskriver hine. Jordens Frembringelser havde fordum gjort Spanien saa rigt, at Ludvig d. 11te af Frankrig, som kom til Hoffet i Toledo, forbausedes over dets Glimmer, og sagde, at han aldrig havde seet Noget, der kunde sammenlignes dermed, hverken i Europa eller Asien, han, som paa sin Reise til det forjettede Land havde gjennemstreifet hver Provinds deraf. I Kongeriget Castillien allene var der, om vi kunne troe adskillige Forfattere, samlet for den hellige Krig, fra alle Egne i Verden, 100,000 Fodfolk, 10,000 Heste, og 60,000 Bagagevogne, som Alonso d. 2den underholdt paa sin egen Bekostning, og han lønnede hver Dag, saavel de Gemene, som Officiererne og Prindserne, hver efter sin Rang og Værdighed; ja, lige ned til Ferdinand og Isabella (der udrustede Columbus), og nogen Tid derefter, var Spanien et frugtbart Land, hvor Handel og Manufacturer blomstrede, og havde et forstandigt og vindskibeligt Folk at rose sig af. Men saasnart man havde erhvervet hine uhyre Skatte med større Fare og Grusomhed end Verden didtil kjendte, og hvis Opnaaelse, efter Spaniernes egen Tilstaaelse, havde kostet 20 Millioner Indianere Livet, lige saasnart, siger jeg, dette Ocean af Skatte væltede ind paa dem, gjorde det dem ganske ør i Hovedet, og deres Vindskibelighed forsagede dem. Landboen forlod sin Ploug, Haandværksmanden sit Værktøi, enhver holdt sig for god til at arbeide, søgte Fornøielse og blev en fornem Herre. De troede at have Grund til at ansee sig for bedre end alle deres Naboer, og nu kunde de ei være tjente med andet, end Verdens Erobring. Følgen heraf var, at andre Nationer forsynede dem med det, deres egen Ladhed og Stolthed nægtede dem, og naar Enhver saae, at trods alle Regjeringens Forbud mod Guld- og Sølvbarrers Udforsel, Spanierne vilde af med sine Penge, og under Fare at miste sin Hals bringe eder det ombord, saa søgte alle at arbeide for Spanien. Guld og Sølv, paa denne Maade aarligen deelte blandt alle Handelsstater, have gjort Alting dyrt, og de fleste europæiske Folkeslag vindskibelige, paa deres Besiddere nær, der altid, siden deres store Erobringer, sidde med Hænderne i Skiødet, og hvert Aar vente med Utaalmodighed og Ængstelighed paa deres Indkomster fra America, for at kunne betale Andre, hvad de allerede selv have fortæret. Og saaledes er Spanien ved for mange Penge, Coloniers Anlæg og andre Misgreb, de foranledigede, blevet fra et frugtbart og velbefolket Land, med alle sine store Titler og Besiddelser, for den øvrige Verden, til et goldt og tomt Gjennemfartssted, igjennem hvilket Americas Guld og Sølv drager,

Manufacturer og Fabriker gik i Staa, og Yppighed i alle Stænder blev ret almindelig? Først da vi havde mistet disse Rigdomme, og Nøden var for Døren, lærte vi at kjende vor egen Kraft. Mueligen er det, at Vindskibeligheden og Tarveligheden havde nu været almindeligere blandt os, dersom vi i hine Fredsaar havde været mindre lykkelige. Anmeld. anseer det derfor i det Hele betragtet, ikke for noget saa stort Uheld, at Freden ei med eet har bragt os vor fordums Rigdom tilbage; thi denne havde maaskee virket ligesaa skadelig, som det pludseligen tilbagevendte Lys paa En, der længe har været blind. Saadan Handel og Skibsfart, som vi have havt indtil 1807, faae vi neppe igjen, thi saa heldige Omstændigheder ere ikke at vente; men det er jo heller ikke nødvendigt. Til at være lykkelig behøves ingen Rigdom. Man glemme ej, at de end blødende Saar af syv Aars Krig, behøve Tid til at læges, og at vi ikke kunne fordre med Grund, at der skal skee større Underværker for os, end der er skeet for andre, paa Hjelpekilder langt rigere Nationer. Hvorledes saae det ud efter Syvaarskrigen i Preussen, og

og Nationen fra et rigt, forstandigt, flittigt og arbeidsomt, til et dorsk, lad, hoffærdigt og tiggeragtigt Folk. Det nærmeste Land, hvor Penge kunne kaldes Productet, er Portugal, og den Rolle, som dette Kongerige med alt sit Guld, spiller i Europa, fortjener, efter min Formening, ikke at misundes." — Den største Konst, at gjøre en Nation lykkelig, eller, hvad vi kalde, blomstrende, bestaaer i at give Enhver Leilighed til Sysselsættelse, og for at opnaae dette, bør en Regjering først sørge for, at befordre saa stor en Mangfoldighed af Manufacturer, Konster og Haandværker, som den menneskelige Vid kan opfinde, og dernæst at opmuntre Agerdyrkning og Fiskerie i alle deres Grene, saa at hele Jorden bliver tvungen til at gjøre sit Bedste saa godt som Folket; thi ligesom det ene er en ufeilbar Grundsætning til at befordre Folkemængden hos en Nation, saaledes er det andet den eneste Maade at føde dem. Det er af en saadan Politik, at Nationers Storhed og Held kunne ventes; thi lad Værdien af Guld og Sølv stige eller falde, alle Samfunds Tarv vil dog beroe paa Jordens Frugter og Folkets Arbeide, hvilke, begge tilsammen, ere en sikkrere, uudtømmeligere og virkeligere Skat end Guldet fra Brasilien og Sølvet fra Potosi.



efter den svenske Krig i Danmark? *) Standhaftighed, Taalmodighed og indbyrdes Samdrægtighed have aldrig været nødvendigere, end netop under Omstændigheder, som de nærværende, og ene ved disse kunne vi, liig vore Fædre, forskaffe Danmark sin gamle Velstand igjen.

(Fortsættes.)

---

*) "Under den svenske Krig 1668-1660 — altsaa kun to Aar — vare Bønderne saa ødelagte, at der udfordredes mere end en Generation til, forend de nogenledes igjen kunde komme sig. De vare ikke istand til at svare de Afgivter, som heftede paa deres Eiendomme. For ei ganske at jage Bonden fra Gaarden, maatte Bønderne eftergives, de fleste Halvparten af deres Skatter, og nogle to Trediedele. Desuagtet maatte dog endnu mange forlade deres Gaarde, og næsten en Trediedeel af, endog store, Bøndergaarde, paa 10, 12 Tønder Hartkorn, laae i lang Tid ganske øde. En Gaard i Svogerslev, som skyldte ei mindre end 2 Pund Rug, 2 Pund Byg, 4 Tønder Havre, et Lam, en Gaas og 4 Høns aarligen, havde ganske ligget øde fra den svenske Krig til 1600 og nogle 70. Roeskilde Domkirke maatte da først bygge Gaarden op, og efter nogle Aars Forløb være fornøiet med at faae det Halve af det forrige i Landgilde. Af slige, enten heel øde eller dog yderst maadelige Landbrug, finder man endog flere endnu i Aaret 1698, altsaa hele 40 Aar efter de Svenskes anrettede Ødelæggelser. End værre stod det til med Bønderne 1680. Af 118 Bøndergaarde, af hvilke der svaredes Landgilde til Domkirken, vare kuns 25 gode, 46 temmelig gode, 12 maadelige, 14 slette, og 21 laae endnu ganske øde. — Saa bedrøvelig var Rigets og Undersaatternes Tilstand endnu over en heel Menneskealder efter den svenske Krig. De øde og slette Gaarde svarede da slet ingen Afgift, undtagen for enkelte Jordlodder, som andre Bønder kunde have i Fæste af de øde Gaarde. De maadelige og temmelig gode svarede omtrent en Trediedeel, og selv de fleste blandt de gode kuns det Halve af hvad de oprindeligen vare ansatte for." (See H. Behrmanns Beskrivelse over Roeskilde Domkirke, Kbhvn. 1815, S. 53-54.)

## Om Markfred.

I dette Øieblik kommer jeg fra min med Vintersæd lagte Mark, hvor jeg med Møisommelighed har afdrevet en Snes Qvægshoveder, som gik og æedede paa samme. I Formiddags var jeg, tilligemed sex af mine Folk, efter en tyve Stykker Faar paa min Klevermark; men ei faae jeg mig istand til at faae dem indjagede i min Gaard. Under denne Jagen kom en af Faarenes Eiere til mig; jeg bebreidede denne det Ulovlige i, dagligen at tilføie en Nabo Ufred med Qvæg, Sviin, tildeels uringede, og Faar, da jeg aldrig foraarsagede Nogen sligt; det var mig ikke mueligt at overtyde ham om, at saadan Ufred var skadelig. Jeg har optaget Creature for Adskillige, jeg har skrevet til Andre; men det er ikke lykkets mig at faae Fred paa mine Enemærker. For at lægge end mere Vægt paa deres Udsagn, nævnte de mig en vis agtet Geistlig paa Amtet, som havde tilladt sine Byemænd at opæde Evret i dette Efteraar; da man var, endog Bonden, i Almindelighed af den Formening, at det Høi Kgl. Rentekammer i Aar ganske vilde forbyde Evrets Opædelse; hvilket vilde været en sand Fordeel, især for dem, som drive deres Jorder vel; thi uden et saadant Lovbud, samt Tilpligtelse aarligen at indgrøvte et bestemt Stykke af enhvers Jorder, vil det ikke blive mueligt for Nogen at erholde Fred paa sin Lod. Forfatteren heraf har eiet en Landeiendom i Lollands Sønder Herred, hvor han især er bleven practisk overbeviist, om hvilken Nytte Hegn og Fred stifte; den Mand som der eier 30 Tdr. Land, han har disse indgrøvtede i en 7 Marker, som, beplantede med Piil, afgiver Gjerdsel til Gjerde paa Grøvterne, ja endog, hvilket var Tilfældet hos mig, noget til Brændsel, som i Egne, hvor Tørv ei haves, er indlysende fordeelagtigt. Hvad den overveiende Fordeel af levende Hegn angaaer, agter jeg nøiere, hvis Leilighed gives, at udgive en lille Afhandling, hvori jeg haaber, at vise denne Fordeel tydeligen. Den skal tjene som et Modstykke til den af Hr. Forst-Candidat Bing i Landhuusholdnings Selskabets Skrivter indrykkede Afhandling, imod Skadeligheden af levende Hegn, hvis Forfatters theoretiske Fremstillinger og Beregninger ere ret vakkre, uagtet de ved nøie Prøvelse, som Anbefaling for Landmanden, aldrig, i et Land som Dannemark, ville kunde holde Stand. Det vil iøvrigt, uden mindste Skade for Landmanden, overalt hvor intet Hoverie gjøres, kunne paalægges ham, i det mindste i 4 Aar, at indgrøvte Peripherien om hans Jord; og allene dette med Beplantning i Grøvtevoldene, vil bringe Os Markfreden meget nær, det vil sige: Grøvterne maatte vedligeholdes, Faar, tilligemed andet uvane Creature tøires eller vogtes, ikke at tale om Fordelen, som saadan Grøvtegravning vilde medføre for skadelig Vands Afledning, især paa Kjøbenhavns Amt, hvis Flade gjør, at Vandet tildeels staaer og suder i Jorden, har ingen Afløb, og lettelig kan fordærve den; thi som det forholder sig med Markfreden, saaledes staaer det og med skadelig Vands Afledning; man er meget at beklage, naar eens Jordlod er af den Beskaffenhed at der staaer Vand paa den; thi skal det over Naboens (Bondens) Jord, denne graver det ikke bort med det gode; tager man Syn af et Par andre Bønder, kunne disse let søge Udflugter; og stedse at være nødsaget til at søge Landvæsens Commissairerne ved enhver Leilighed, og de Ubehageligheder dette medføre, er noget, som enhver Landmand kjender. Ved at berøre denne Gjenstand, synes jeg ikke at ville tilbageholde den Yttring: at det unægteligen vilde blive en Lettelse for Landmanden, naar man indgravede sin Jord, og Regjeringen, som gjør saa meget for enhver Stand især, fandt det passende, at sende Landmanden (paa dette Amt maaskee snarest) nogle Soldater til Hjelp, imod en noget billigere Betaling end den almindelige Dagleie Priis, og naar saadan Hjelp kunde ydes Bonden, om Foraaret i Marts og April, samt om Efteraaret i October og November; dette vilde da medføre den store Fordeel, at der ved Grøvternes Gravning tillige strax kunde plantes Levende i Volden, som paa de Tider af Aaret almindeligviis meget villigen groe. Jeg vil antage, at den Mand som havde 8te Tønder Hartkorn fik en Soldat til Hjelp i 4re Maaneder om Aaret, denne allene vilde i saadan Tid kunde grave en 400 Favne almindelige dobbelte Grøvter, som ere de bedste til at plante i; man vilde ved saadan Foranstaltning om 10 Aar ikke mere kjende den nøgne og gustne Egn, især fra Roeskilde

og til Kjøbenhavn. — Den gamle Slendrian, saa nær ved Hovedstaden, er alt for indgroet, til at man skulde troe, at her enten vil blive holdt Fred, Grøvter eller Planter, uden Lovbud og Tvangsmiddel, og Sagen er af Vigtighed, saavel for Staten, som for Folket.

Skrevet af en Landmand paa Kjøbenhavns Amt, d. 6te Novbr. 1816.

* * *

I nyeste Skilderie af Kjøbenhavn No. 90 d. A. findes et meget læseværdigt Stykke, hvori foreslaaes Oprettelsen af et Selskab, hvis Tendens skulde være Modersmaalets videnskabelige Efterforskning i dets hele Omfang.

Ligesom Indsenderen ønsker, at dette pium desiderium maa gaae i Opfyldelse, saaledes ønsker han og, da Tidens Fylde maaskee ikke er nær, at en af vore værdige Sproggrandskere vilde paatage sig, ad interim, at forsyne os med en forbedret, eller rettere, forøget Udgave af Professor Jacob Badens danske orthographiske Ordbog, der udkom 1799 *), hvori maatte indføres, saavel alle de Tillægsord, hvilke findes i den henfarne Lærdes Universitets Journal, som de flere endnu mangkende.

Da Indsenderen nu engang er i lav med at fremsætte Ønsker, saa kan han ei tilbageholde dette: at den af den danske Litteratur saa høiligen fortjente Professor Rasmus Nyerup maatte blive Manden, der paatog sig Arbeidet; hvo kan her, bedre end han, levere et Opus, castigatum ad unguem? Hvo kan her bedre end han fremsætte Betydningen af de af Mode gangne Ord, som Tidsalderen ikke kjender sig ved, men som dog fortjene paa ny at optages, da mange af dem ere levende Udtryk, og da de alle tjene til at berige Sproget. — Der fandtes dog vel sagtens en Boghandler der paatog sig at være Forlægger, helst da der ikke mangle Forlæggere til Stridsskrivter, der afstedkomme Galde-Feder.

*) Af denne Bog haves allerede een af Hr. Bibliotheksecretair Molbech besørget Udgave.



## Sprogsynder.

Man finder i nyere Skrifter Ordet Lod i Betydningen af Deel, som svarer til det tydske Loos, ideligt brugt som et Hverkenkjønsord. Saaledes seer man i Beretningen om det Kongel. Videnskabernes Selskabs Forhandlinger for 1816: "et Jordlod"; paa eet af de nylig udkomne Elemens-Eckersbergske Kobbere: "det store Lod" (i Lotteriet); og i Hr. Fibigers Oversættelse af Antigone (S. 45) "Et mit Lod Hymenæer er blevet." Enten saa denne Brug fra først af maa udledes af en Forvexling med det ligelydende Ord, som svarer til det tydske Loth, eller af den Fordom, at Ordet maatte have samme Kjøn, som det tydske Loos, er den lige urigtig. At en Lod og et Lod ere oprindelig to ganske forskjellige Ord, kan tydelig sees ved Sammenligning af de med vort beslægtede Sprog, og at det første uden Spørgsmaal hører til Fælleskjønnet, kan man overbevise sig om, ved at lægge Mærke til, hvorledes alle gode ældre Forfattere bruge det. Thi at afvige fra disses Skrivebrug kan neppe tillades, undtagen naar den nye Brug enten allerede har fortrængt den gamle, eller og medfører væsentlige Fordele; men her finder ingen af Delene Sted.

Nogle af vore meest yndede Skribenter have begyndt at skrive doppelt i Stedet for dobbelt. At dette er urigtigt, indsees let, naar man betænker, at det afledte Verbum unægtelig hedder fordoble, ikke fordople.

## Om den store Soelformørkelse den 19de November 1816.

Hvis man vil nyde Synet af dette Phænomen, er den simpleste Maade den, at man tager et Stykke almindeligt Glas, varmer det først lidet, holder det derpaa over Lyset, saa at det formedelst Osen bliver halvt gjennemsigtigt, hvorigjennem man da kan see Solens Skive, uden at det

skaber Synet. Begyndelsen af Formørkelsen vil man ei letteligen kunne bestemme paa 2 a 3 Minuter, men Enden vil derimod vise sig nøiagtigst. — I Almanaken er den naturligviis bestemt efter sand eller astronomisk Tid; for altsaa at bringe den i Overeenstemmelse med den borgerlige eller Middel-Tiden, hvorefter Uhrene gaae, maa man fradrage omtrent 14 Minuter. Begyndelsen bliver altsaa omtrent Kl. 9.

## Indenlandske Efterretninger.

Hr. Bruun, der ifjor læste over Geometrien efter Foranstaltning af Selskabet til Haandværksstandens Forædling i Danmark, har i Vinter begyndt for egen Regning et Collegium over Arithmetiken, og dertil indbudet dem, der ynde Regnekonsten eller ønske at kunne ynde den. Onsdagen den 6te November foredrog han paa Ehlersens Collegium en tabellarisk Udsigt over de forskiellige mathematiske Videnskaber, og i Onsdags Kl. 8—9 Aften Numeratio, eller den Konst rigtigt at læse og skrive de sædvanlige arithmetiske Tegn og Navne, opsætte Stykkerne til Beregning og give hver Deel sin bedste Plads. Dette var det første Nummer eller den 1ste Uges Arbeide efter den Plan han har ladet trykke under Titel: "arithmetiske Forelæsninger og Conversatorium." Man seer deraf, at efter Timen kan Enhver faae nærmere Oplysning om det Foredragne, eller om et og andet uforstaaet Udtryk i en Bog af det sædvanlige mathematiske Slags. Betalingen er 1 Rbd. maanedlig, eller en Gjentjeneste. Uformuende have frie Adgang. For denne Aften var Adgangen ligeledes frie for Afskrivere og Sættere, der ved denne Anledning kunne høre og meddele hinanden nogle nyttige Vink om hvorledes man, uden at lade støbe nye Typer, kunne betjene sig af de Midler, der i de fleste Bogtrykkerier ere tilstede, for at opfylde Forfatteres og Læseres Ønsker, at Copien maae ligne Originalen. Til den Ende forevistes nogle uheldige Sætterindfald i et Par trykte Bøger. Til Exempler paa Talskrivning forelagdes hvormange neppe synlige Sandskorn, der vilde gjøre en Ring om Jorden, et eneste Lag overalt over samme, og en heel Sandkugle af Jordens Størrelse. Det Regnekonststykke, en Skolelærer første Onsdag Aften fremsatte, var: "En Mand gik ind i et Vertshuus med nogle Penge i Lommen, vandt ligesaameget, og fortærte 5 Mk.; derpaa gik han et andet Steds ind, tabte der $\frac{1}{4}$ af hvad han bragte med sig, og fortærte 8 Mk. Da han kom hjem, havde han 8 Rbdr. Hvormange havde han da han gik ud? og hvormeget tabte han?" Fire af Tilhørerne havde udregnet det, hver paa sin Maade. Kl. $9\frac{3}{4}$ viste Hr. Bruun, hvorledes man kan lede sig frem til disse Svar, ved de sædvanlige 4 Species i Hele og Brøk, og derpaa Fordelen af at kunne opløse Æqvatjoner eller Ligninger, som vil blive Gjenstand for den 12te Uge, efter den trykte Plan, der faaes gratis ved Foredraget. — En af Tilhørerne opgav til næste Onsdag det Stykke at dele 1 Rbdr. i Mk., ß., og Pdg., men ligesaamange Mk. som ß. og samme Tal i Pdg. Man seer strax det bliver imellem $5\frac{5}{2}$ Mk., $5\frac{1}{2}$ ß., $5\frac{1}{2}$ Pdg. og $5\frac{4}{7}$ Mk., $5\frac{4}{7}$ ß., $5\frac{4}{7}$ Pdg. Paa Onsdag d. 20de foredrages Additio i hele Tal, i Brøk, i Decimalbrøk og i Algebra; Prøver paa Regningens Rigtighed; Exemplerne tages af Naturvidenskaberne. Til Slutning løses Opgaven og forelægges en ny.

Mariboe, den 11te November. Ved Sognestevne bydes nu 28 Rbd. for en Tønde Hvede og 13 Rbd. for en Tønde Byg, og — hvad der er det bedste — Penge strax. (Mariboe Av.)

Odense, d. 8 Nov. Det sædvanlige usunde Efteraars Veirligt, som gjør os denne Aarstid saa ubehagelig, forlader os nok ikke førend nordlige Stormvinde have renset Luften, og da bringer os Frost. Mange troe at den næsten totale Soelformørkelse, som vi have i vente paa Tirsdag 8 Dage den 19de, kan have noget Indflydelse paa vor Dunstkreds — det vil da Tiden lære. Igaar Eftermiddag faldt med S. V. Vind en ordentlig Tordenregn, men ingen Torden hørtes her.

(Iversens Av.)

Odense. Det kunde være en Spekulation at forskrive dansk Kornbrændeviin fra Kjøbenhavn, eftersom man der, hvor Bygget koster 3 til 4 Rbd. mere end her i Odense, dog sælger Kanden af Brændeviin (der holder sine behørige Grader, og hverken smager svedet eller branket)

for 10 Rbm., hvorimod der findes dem i Odense der ere uforskammede nok til at lade sig betale 2 Rbd. for Kanden. (Iversens Av.)

Svendborg, den 5te November. Jomfrue Braase, et ungt Pigebarn paa 12 Aar, Datter af Musiklærer Braase i Nykjøbing paa Falster, gav her i Aftes en stor Instrumental-Concert, hvori hun selv udførte fire, tildeels ikke lette, Musiknummere paa Pianoforto. Hun røbede umiskjendeligen et for hendes Alder saare udmærket musikalsk Talent, ualmindelig Færdighed, og Lethed forenet med Nøiagtighed. Dersom dette indenlandske Talent mødes med den Opmuntring, som det fortjener, og dersom hendes Uddannelse til Smag maa holde lige Skridt med hendes Evner, da vil den lille Jomfrue Braase udentvivl i Tiden kunne hæve sig til Kunstnerinde af Rang, og forøge Fædrenelandets Hæder for en Konst, der ikkun i sin Fuldkommenhed er ædel. (Hempels Av.)

Viborg, d. 9de Novbr. Efterat vi i en 8te Dage have havt stærk Regn og Tøeveir, har det i Gaar begyndt første Gang i Aar, at give Snee med temmelig Frost i Nat — Vinden er Østen — Mortensdagen kan i Aar ret feires, da der hver Dag i nogle Dage har været flere Vogne med slagtede Gjæs paa Torvet, der kostede fra 10 til 13 Mk. Stykket. (Viborg Samler.)

Viborg, d. 11 Nov. I Fredags indviedes her den nye Borgerskole. Taler holdtes af Dehrr. Hs. H. Biskop Ridder Bloch, Hs. H. Amtsprovst Stochholm, Hs. H. Pastor Fog og Borgemester Hr. Cancelliesecretair Gundelach, der alle viiste Værdien af Skoleunderviisningens og huuslig-kristelig Opdragelses store Værd for den nulevende og kommende Slægt. For og efter Talen blev afsunget, og med Instrumenter understøttet, een til Høitiden forfattet Psalme. De 2de Lærere, Hr. Catechet Lund og Seminarist Schou indsattes tillige. Lokalet, hvortil man var saa heldig, uden stor Bekostning, at faae kjøbt afgangne Veiermester Niels Gisrups Gaard ved Søndresogns Kirke, kan regnes for een af de sieldne Skoler, da Læreren der og har tilstrækkelig Leilighed, og den ligger midt i Byen. (S. Bl.)

---

I den academiske Boglade i Kiel er udkommen: Ueber die staatsrechtliche Verbindung der Herzogthümer Schleswig und Holstein und über die Ansprüche beider Länder auf eine ständische Verfassung. Aus dem Französischen übersetzt, und mit einigen Anmerkungen begleitet. Til denne Oversættelse har Oversætteren (Prof. Falck), føiet følgende "Forord": "Det her oversatte lidet Skrift, er i Løbet af denne Sommer blevet trykt i Kjøbenhavn. Dets fuldstændige Titel er: Aperçu sur la liaison politique entre les duchés de Slesvig & de Holstein et sur le droit de rassembler les etats dans ces deux provinces. Hr. Conferentsraad og Prof. juris Schlegel, der nævner sig som Forfatter, har imidlertid ikke havt til Hensigt, at lade det komme i Boghandelen, hvilket de Ord: au lieu de manuscript paa Titelen tilkjendegive. Det skal, efter Forlydende, og Benyttelsen af det franske Sprog stadfæster Rygtet, være forfattet for de fremmede Magters Gesandter i Kjøbenhavn, eller det saakaldte diplomatiske Corps. — Men Skriftet er ikke blevet staaende indenfor Grændserne af et historisk-didactisk Foredrag, men antager paa mange Steder en polemisk Charakteer, i det der gjøres Forsøg, at gjendrive i nogle Puncter mit i Martz d. A. udkomne Skrift om Hertugdømmet Schleswig. Ja, hvad der overskrider selv den blot videnskabelige Polemiks Grændser, der gjøres mig den ved intet beviiste, og, som jeg haaber, heller ikke bevislige Bebreidelse, at jeg har ladet mig forblinde af Partieaand. Herved er nu tilforladeligen for mig Rettigheden til Forsvar mod ufortjent Anke godtgjort, og da Skriftet eengang er trykt, og det altsaa ikke kan bestemmes, hvorvidt dets Udbredelse har strakt sig, saa følger deraf, at jeg er berettiget til at oversætte Hr. Conferenceraad Schlegels Skrift og lade det, ledsaget af mine Modbemærkninger, udgaae i Trykken. Er nu herved Udgaven fuldkomment retfærdiggjort, saa troer Oversætteren ikke ligeledes at behøve at bevise udførligere, at det er en aldeles tilladelig Handling, at besvare polemiske Spørgsmaale, der i Nærværenheden have opvakt en levende Interesse, af Historiens Aarbøger og efter Retsgrundsætningerne. Selv i Danmark, hvor Pressefriheden er underkastet større Indskrænkin-

ger end i Hertugdømmene, vilde Ingen, for Skrifter af det Slags, kunne drages til lovligt Ansvar, og selv i det Tilfælde, at han skulde have feilet, ikke kunne vente andet end en bjærv Gjendrivelse.

(Fortsættes.)

---

Kjøbenhavns Børs den 15 November.

Cours. Hamb. 2 M. 654, a vista 663. Amsterdam 2 M. 604, a vista : . London 2 M. 29½ Rbdlr. Spec. 675. — Specier solgtes til 40½ a 41 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 94 pr. 100; Oblig. 77. Norske Sedler 30 a 30½. Svenske Sedler 9 Mk. 8 ß. Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Paa de Indbydelser til Subscription til en frivillig Bank for Norge, hvilke have været omsendte i bemeldte Rige, og derefter ere indkomne til Interims-Directionen, samt paa andre til den indløbne Fortegnelser over Subscribenter for Actier i Banken, er, efter den Norske Rigstidende af 2den Novbr. d. A., subscriberet, i Kjøb- og Ladestæderne for $2708\frac{1}{10}$ Actier, og i Amternes Landdistricter for $1083\frac{128}{400}$ Actier, og saaledes i samtlige Kjøb- og Ladestæder samt Landdistricter tilsammen subscriberet for $3791\frac{228}{400}$ Actier.

I den norske Rigstidende af 6te Novbr. læses følgende fra Stockholm, den 14 Octbr. Den paa Hs. Kongl. Majestæts Befaling i Gothenborgs Lehn sammentraadte Commission af 15 Mænd, for at opgive de tjenligste Midler og eftertænke de bedste Udveie til Formindskelsen og Standsningen af den almindelige Begjærlighed efter Overflødigheds-Varer, hvorved Pengene drages af Landet, den indenlandske Konstflid forsømmes og Almeentarvets Vel undergraves, har allerede begyndt sine Forsamlinger. Da denne Committee bestaaer af Mænd, hvis Fædrelandskjærlighed og Sagkundskab ere almindeligen erkjendte, saa har man de bedste Forhaabninger om deres Bestræbelser for Opnaaelsen af Hs. Majestæts landsfaderlige Hensigter. Ved denne Leilighed maa man tillige anføre, hvad som paa sidste Marked i Gothenborg vakte Opmærksomhed, at de paa Landet vævede Tøier kjøbtes meget, besynderligen af Damerne. — Hvor overordentlig Indførselen af fremmede Varer i Sverrig i mange Aaringer har taget til, viser sig iblandt Andet allerede af Følgende: I Aaret 1784 indførtes i Sverrig 31,907 Pd. Venetiansk og 148 Lspd. anden Sæbe; men i Aaret 1796 113,207 Pd. Venetiansk Sæbe, og i 1812 152,438 Pund af samme Slags.

I samme Tidende læses følgende fra Gotheborg, den 22de Octbr. Den Uvirksomhed i Handelen, som hersker næsten over hele Europa, har ogsaa havt skadelig Indflydelse paa vor Stad, og foraarsaget en hidtil hos os uhørt Mængde af Fallissementer. Udveiene til Fortjeneste og Arbeide ere betydeligen indskrænkede, og Antallet af de hertil Trængende tiltager dagligen. Jern er ogsaa iaar vor anseeligste Export-Artikel. Endnu vedbliver Regnen saa uophørlig, at neppe nogen Dag gaaer forbi uden den.

---

Dagens Blad under 8de Novbr. har anmeldt, at Læren om Slagskyggerne blev tilendebragt den sidst afvigte Søndag, og at Perspectiven begynder den første Søndag i Decbr.; samt at Tegneøvelserne imidlertid og fremdeles vedvare. Herved tilføies, at denne Skyggelære, som ellers har en længere Udstrækning, er kuns afbrudt ved det Maal, som Læreren har fundet tilstrækkelig til Oplysning om de Midler, som bruges ved den forestaaende Lære om Perspectiven. — Tegneøvelsernes Fortsættelse er om Søndagene, i Forening med Flere, fra Kl. 9 til 2 slet, og hvortil ingen kan antages, uden i Forveien at være noget bekjendt med Geometrie og Haandtegning. De Søgnedage gives Underviisning for enkelte Personer Timeviis, i store Grønnegade No. 256 paa anden Sahl.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststræder No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kiøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 93.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 19 November 1816.

## Om Solformørkelser.

Aarsagen til Solformørkelser er bekiendt. De burde rettere hedde Jordformørkelser, da Solen, som et Lys, ikke kan formørkes. Naar Maanen, som et mørkt Legeme, stiller sig imellem Solen og os, saa kaster den i denne Stilling sin Skygge ned paa Jordkloden, der paa samme Tid er fuldkomment oplyst for Maanens Beboere. Disse see derfor en Maaneformørkelse, naar vi see en Solformørkelse. Solformørkelse indtræffer aldrig uden i Nyet, d. e. paa samme Tid Maanen maa søges der, hvor Solen staaer. Den bestaaer altsaa i intet andet end Solens Bedækning af Maanen. Da Solen nu ikke virkeligen mister sit Lys derved, men det kun unddrages Jordbeboerne ved Maanen, saa følger heraf, at Solen ikke er i lige Grad formørket paa alle Steder her paa Jordkloden. Solformørkelserne kaldes derfor enten partial, naar Solen kun tildeels er bedækket, og total, naar den ganske skjules af Maanen. Staaer Maanens Middelpunct i lige Linie under Solens, saa kaldes det en Central-Formørkelse. — Da Jordens Overflade er 14 Gange større end Maanens, saa kan Maanens Skygge ikke fuldkomment bedække den oplyste hele Jordens Halvkugle, men det er kun en liden Deel, som berøres af Maaneskyggens Spidse. Det er derfor meget begribeligt, at der ved lys Dag paa andre Steder kan indtræffe Solformørkelser, som vi ikke kunne see, fordi vi ei befinde os der, hvor Maanens Skygge falder hen, og at altsaa en Solformørkelse kan være total paa eet Sted og partial paa et andet.

Synet af en stor, især total, Solformørkelse er meget mærkeligt, og man seer under samme alle Virkninger af Natten. Fuglene falde til Jorden. Stjernerne komme tilsyne og Mørkheden er, om ikke større, saa dog mere paafaldende og føleligere, ligesom om Natten. Men de totale Solformørkelser ere meget sieldne. I det Hele indtræffe vel langt flere Sol- end Maaneformørkelser; men da Solformørkelser stedse kun ere synlige paa en ringe Deel af Jordfladen, saa ere de for et bestemt Sted synlige Solformørkelser langt sieldnere end de synlige Maaneformørkelser. Forholdet er som 4 til 11. Det er meget lettere at beregne naar Maaneformørkelser end naar Solformørkelser ville indtræffe. Imidlertid har Astronomen de Vaucel allerede for en Deel Aar siden beregnet, at der i Paris fra 1774 til 1900, vil blive 59 Solformørkelser synlige, hvoriblandt der ikke vil være nogen total, og kun een ringformig den 9 October 1847.

Solformørkelser, især de større, ere allerede af de ældste Nationer og Forfattere blevne anseete for meget mærkværdige Begivenheder. I det trettende Capitel af Propheten Esaias omtales de ligeledes i Homer og Pindar. Omstændeligst handler Plinius derom (Hist. nat. II. 12.), efter hvem Thales skal blandt Grækerne have været den

første, der forudsagde en Solformørkelse, nemlig den, der, efter Herodots Beretning, i det 6te Aar af Krigen imellem Lydierne og Mederne, forvandlede, under Slaget, Dag til Nat. Engelskmanden Costard har beregnet, at det maa have været d. 9 Maji 603 Aar f. Ch. F. Man seer heraf, hvor meget saadanne Begivenheders Beregning kunne bidrage til Tidsregningens nøiere Bestemmelse, og hvorledes den ene Videnskab rækker den anden Haanden. I Bogen l'art de verifier les dates, Paris 1770, finder man en nøiagtig Fortegnelse over de Formørkelser, der ere indtrufne lige fra Begyndelsen af den christelige Tidsregning.

Chineserne værdige Solformørkelserne stor Opmærksomhed. Naar en Solformørkelse bliver at iagttage maa Keiseren strax underrettes om Dagen og Klokkeslættet, den Deel af Himlen, hvor den vil indtræffe ꝛc., og denne Underretning maa meddeles ham nogle Maaneder i Forveien. Formørkelsen maa ogsaa være beregnet efter Længden og Breden af hver Provindses Hovedstad. Disse Iagttagelser saavelsom Afridsningen, der forestiller Formørkelsen, opbevares af Ceremonie-Tribunalet og af et andet som kaldes Calao, hvilke besørge Copier deraf til Rigets forskjellige Provindser og Hovedstæder. Nogle Dage førend Formørkelsen lader Ceremonie-Tribunalet paa en offentlig Plads med store Characterer kundgjøre Timen og Minuten naar Formørkelsen vil begynde, den Deel af Himlen, hvor den vil blive synlig, med de øvrige didhørende Omstændigheder. Mandarinerne tilsiges at møde i deres Stadsedragt, for at oppebie det Øieblik, Phænomenet vil finde Sted. Hver af dem holder et Stykke Papir i Haanden, paa hvilket Formørkelsen med alle dermed forbundne Omstændigheder findes. Saasnart Iagttagelsen tager sin Begyndelse, falde de paa Knæ, og slaae Hovedet mod Jorden, og en rædsom Allarm af Pauker og Cymbler begynder i den hele By. Denne Skik har sin Oprindelse fra en gammel Overtro, at man ved saadan Allarm kan forekomme, at Solen ikke opsluges af en himmelsk Drage, og uagtet denne Overtro nu belees i China selv, saa er Folkets Ærbødighed for gamle Skikke dog saa stor, at Ceremonien endnu holdes. Medens Mandarinerne saaledes blive liggende næsgruus i Forgaarden, iagttage andre paa Observatoriet med al mue-



lig Opmærksomhed Begyndelsen, Midten og Enden af Formørkelsen, og sammenligne hvad de iagttage med de givne Figurer og Beregninger. De optegne derpaa deres Iagttagelser, lægge deres Segl derfor, og sende dem til Keiseren, der, paa sin Side, ikke har været mindre omhyggelig i at iagttage Formørkelsen med Nøiagtighed. En saadan Ceremonie finder Sted over hele det vidtløftige Rige.

---

(Indsendt.)

I Henhold til det i Kjøbenhavns Skilderie No. 90 leverede Bidrag til salig Biskop Balles Biographie, troe Undertegnede sig forpligtede til at erklære: At den deri anførte Skrivelse er indsendt til Skilderiet uden deres Vidende; da den er altfor smigrende for dem, til at de skulde have kunnet overtale sig, til at offentliggjøre den, uden at troe sig træde Beskedenheden for nær. Ogsaa ansee de det for en kjær Pligt, nu, da den er offentliggjort, og det i den ædle Hensigt, derved at hædre den høiærværdige Hedenfarnes Minde, at fremstille Handlingen i sit fulde Lys, og derved at indflette end en Blomst til de mange uvisnelige i den Saliges saa hæderfuldt fortjente Borgerkrands.

Det var nemlig i hiin bevægede Feide-Periode, at vi over et vist Udtryk i et dengang udkommet Skrift, personligen troede os fornærmede; og fattede derfor den Beslutning, at indrykke en Gjendrivelse i et af Dagbladene; dog, førend denne Beslutning udførtes, raadførte vi os med den ædle Olding, hvis Bevaagenhed vi allerede iforveien havde været saa heldige at erhverve os.

Hans vise Raad have vi at takke for, ikke at være blevne indviklede i Pennekrig; thi ham var det, som med mange smigrende Ord for os, fraraadte os at fuldføre vort Forehavende. Omtrent 2 à 3 Uger efter denne Samtale var det, at vi aldeles uventet saae os beærede med et Besøg af denne ædle Uforglemmelige.

Med de Ord: "Jeg har tidt og ofte glædet "mig ved Deres afholdte Examina; De tager ikke "ilde op, jeg ogsaa engang vil bivaane Underviisningen;" traadte han ind i Skolestuen; og efter at have gjennemgaaet de forskjellige Classer, op-

holdt han sig en liden Stund i enhver af dem, talte med Lærerne og Eleverne og gjennemsaae Stilene; han forlod os derpaa med følgende Ord: "Jeg er gammel og svag, Gud veed om jeg oftere "vil kunne komme til Dem. Jeg smigrer mig "med, det ikke vil være Dem ukjert, at have "en liden Erindring om mig; jeg vil derfor "give Dem mine Tanker baade om Dem og Deres "Underviisnings-Anstalt skriftligen tilkjende." Og nu overrakte den ædle Menneskeven os hiint omtalte Vidnesbyrd, der af os til evig Minde om den Hedenfarne og hans Handling vil betragtes som en Helligdom. Ja saaledes tænkte og handlede Biskop Balle. Fred være med ham! Hans Minde leve evig til Mynster paa sand og uskrømtet Dyd.

Bing & Kalisch,
Bestyrere af det i Aaret 1803 oprettede Institut for den mosaiske Ungdom.

## Livet i Døden.

Natlige Vinde
Suse i visnende Blad,
Snarlig hensvinde
Skovenes grønnende Rad:
De Grene staae nøgne og graae,
Og minde om Alt skal forgaae.

Døden er Livet,
Jorden gjentager sit Støv,
Egen med Sivet
Henvisner, som falmende Løv,
Kun Sjelen i Alt ei forgaaer,
Det Himmelske Himmelen naaer.

Roserne blegne,
Taus lydende Skaberens Bud,
Ynglingen segne
Glad vandrende hjem til sin Gud.
Nye Vaarsoel gier Roserne Liv;
Men Evighed Ynglingen Bliv.



Salige Haab
Styrk naadig den vaklende Troe,
Frydfulde Raab:
Kom Himmel — kald Støvet til Roe!
O Stjerne, som tindrer saa huld,
Hæv Sjelen fra jordiske Muld.

Anelsen skuer
Evigheds-Blomsterne smaae,
Kjærlighed luer
Solen paa Himmelens Blaae.
I Døden vi Livet gienfandt,
For Evighed Tiden hensvandt!

Aanden kun lever,
Høsten gjenkommer og gaaer,
Skabningens Kjæde
Fra Tiden til Evighed naaer,
I Alt er Naturen og Gud,
Og Alt lyder Evigheds Bud.

H. G. K. Sommer.

Die Summe der Vereinung
Der Gegner sey geehrt!
Verfolgt sey nur die Meinung
Die freier Meinung wehrt.

J. H. Voß.

Der gives i vore Dage Mennesker, som blindt henforgude dem, til hvis Fane de engang have svoret, og med den rædsommeste Fanatisme forfølge og fordømme Alt hvad der ikke ubetinget bekjender sig til deres Tro. Uden selv at prøve og drøfte, raabe de enten: knæler og tilbeder! eller: fordømmer og korsfæster! Ogsaa Shakespear har nu fundet hos os blinde Tilbedere: jeg siger blinde, thi at han har virkelige, forstandige Tilbedere, det er priseligt og billigt; men hver blind Tilbedelse er Taabelighed, fordi Enhver, der kan see, bør overtyde sig om, hvorfor han tilbeder, da han ellers lader Guds skjønneste Gave, Fornuften, blive ubenyttet. For at overbevise hine blinde Forgudere om, at man i Engelland selv ikke ubetin-

get tilbeder Shakespear, anføres her to af hans berømte Landsmænds Dom om ham.

---

## Om Shakespear.

Den Character, som Dryden har udkastet af Shakespear, er ikke allene rigtig, men ualmindelig skjøn og heldig. "Han var den Mand, som af alle nyere, og maaskee gamle Digtere, havde den meest omfattende Sjel. Alle Naturens Billeder vare næsten nærværende for ham, og han skildrede dem, ikke møisommeligen, men heldigen. Naar han beskriver noget, vi mere end see det; vi føle det tillige. De, som beskylde ham for Mangel paa Lærdom, give ham den største Anbefaling. Han behøvede ikke Bøgers Briller til at læse i Naturen. Han saae indvendigt, og fandt den der. Jeg kan ei sige, at han er allevegne lige. Var han det, vilde jeg gjøre ham Uret, at sammenligne ham med de Største blandt Mennesker. Han er mange Gange flau og smagløs; hans comiske Vid udarter til Ordspil; hans alvorlige opsvulmer til Bombast. Men han er overalt stor, naar nogen stor Leilighed tilbyder sig for ham."

Stor bør han med Rette kaldes, da Omfanget og Kraften af hans naturlige Genie, baade for Sørgespillet og Lystspillet, ere begge uopnaaete. Men det er tillige et vildt fremskydende Genie, som støder an mod sund Smag, og aldeles ikke understøttes af Kundskab og Konst. Længe er han blevet forgudet af den brittiske Nation; meget er blevet sagt og meget er blevet skrevet ham angaaende; Critiken er bleven tømt, indtil sidste Bundfald, i Forklaringer over hans Ord og Vittigheder, og alligevel er der, indtil den Dag i Dag, endnu Tvivl om, enten hans Skjønheder eller Feil ere størst. Beundringsværdige Scener og Steder, uden Tal, findes i hans Stykker; Steder, der overgaae hvad der findes hos nogen anden dramatisk Forfatter; men der er neppe eet af hans Stykker, der kan læses med Fornøielse, fra Begyndelsen til Enden. Foruden overdrevne Uregelmæssigheder i Handlingen, afbrydes vi ofte ved unaturlige Tanker, raa Udtrykke, en vis mark Bombast, og Ordspil, som han er saa indtaget af, at forfølge; og disse Afbrydelser støder vor Fornøjelse saa ofte paa, naar vi mindst ønske at møde dem. Alle disse Feil uagtede, holder Shakespear os skadesløse ved to af de største Fortræffeligheder nogen tragisk Digter kan besidde: hans livlige og afvexlende Characteerskildringer; hans stærke og naturlige Udtryk af Lidenskaberne. Disse ere hans to Hoveddyder; paa dem beroe hans Fortjenester. Uagtet hans mange Absurditeter befinde vi os dog, medens vi læse hans Stykker, midt iblandt vore Lige; vi møde Mennesker, gemene maaskee i deres Sæder, plumpe og uslebne i deres Følelser, men ligefuldt ere de Mennesker; de tale med menneskelig Røst, og bringes til at handle ved menneskelige Lidenskaber; vi tage Deel i det, de sige og gjøre, fordi vi føle, at de ere af sammme Natur som vi. Det er derfor ikke at undres over, at Almeenheden vender sig fra mere polerede og regelrette, men koldere og konstigere, Arbeider af andre Digtere til saa varme og geniefulde Fremstillinger af den menneskelige Natur. Shakespear besidder ligeledes en anden Fortjeneste, at have skabt sig et Slags Verden af overnaturlige Væsener. Hans Hexer, Spøgelser, Aander og Feer af hvert Slags, ere beskrevne med saa frygtelig og hemmelighedsfuld Høitidelighed, og tale et Sprog, der er dem saa eget, at de kraftigen virke paa Indbildningskraften. Hans to Mesterværker, hvori hans Genies Styrke fortrinligen sees, ere Othello og Machbeth."

"I Henseende til hans historiske Stykker, da ere de, i egentlig Forstand, hverken Tragoedier eller Lystspil; men et særeget Slags af dramatiske Underholdninger, beregnede paa at betegne Sæderne i de Tider, han omhandler, at fremstille de vigtigste Characterer og hefte vor Indbildningskraft paa de meest interessante Begivenheder og Revolutioner i vort Fædreneland."

Adams.

Saaledes bedømmes Shakespear af hans egne Landsmænd, der neppe kunne beskyldes for at nedsætte Noget, som er deres eget; urimeligt vilde det være, om vi af blind Iver, skulde vilde beundre Feil, som selv Engelskmænd ikke have villet lægge Dølgsmaal paa. Forfatteren af det i

Skilderiet No. 76 indrykkede Stykke "om Shakespears Sørgespil paa den danske Skueplads", seer sig ved det om denne Gjenstand hos os Skrevne, ikke foranlediget til at forandre nogen af sine yttrede Meninger, og han tvivler meget paa om Shakespear, dersom han havde levet nu, paa Jorden vilde have sagt Alt hvad han nyligen skal have skrevet fra Elysium. Hvad den i nyere Tider lige saa meget miskjendte, som længe alt for meget forgudede Voltaire angaaer, da forbeholder man sig ved Leilighed, at gjøre de Læsere, der ønske at dømme upartisk i Sagen, bekjendte med hans Domme om Shakespear, hvilke vel indeholde adskilligt Skjævt, som røber Franskmanden, men som i det Væsentligste dog ere grundede.

Det er en ikke umærkelig Omstændighed, at den allerførste Folioudgave af Shakespear fra 1623 fører Titel Mr. William Shakespeare's Comedis, Histories — and Tragedies. Man seer deraf at de af disse Arbeider, som man nu vil overtale os til at ansee for Sørgespil, endnu syv Aar efter Shakespears Død bleve betragtede i Engelland selv som dramatiserede Historier. At de shakespearske Stykker med alle deres Uregelmæssigheder og Underligheder gjorde største Lykke i hans Tid paa det engelske Theater, er saa meget mindre at undres over, som man af en Udgave af Shakespear bag Richard III. seer, at de Engelske opførte endog Miratler paa fri Mark, hvor Fanden selv klippede Børsterne af sine Sviin, hvoraf Ordsproget: Megen Skrig og liden Uld. At en saadan Smag maatte virke paa Shakespear, og at han, som Meddirecteur for et Theater i London i Begyndelsen af Jacob den 1stes Tid, om han end vilde, neppe kunde ganske modsætte sig denne Smag, uden at formindske Husets Søgning, derom kan der vel neppe være nogen Tvivl. Vil man indvende, at han selv skabte et nyt Theater, saa kan dette letteligen gjendrives derved, at det er historisk beviisligt, at de fleste af hans Æmner vare laante af Andre; at Æmnet til King John, Richard II., III., Henry IV., V., VIII., King Lear, Antony and Cleopatra, Measure for Measure, the Merchant of Venice, the Taming of a Shrew, og the Comedy of Errors, var bearbeidet førend hans Stykker af samme Indhold, og at de altsaa maa have været efter Tidens Smag. Det er derfor afgjort, at hans Tidsalders Smag ikke



var ham ligegyldig. Havde Shakespear ikke selv været Theaterentrepreneur, havde han ikke i en Tid af 25 Aar, fra 1589 til 1614, skrevet 35 Stykker, saa kunde man antage, at han kun skrev, hvad hans egen Genius indgav ham; men da han lige indtil 1605, paa faa Undtagelser nær, skrev to, ofte tre Stykker hvert Aar, saa er det meget sandsynligt, at han baade rettede sig efter sin Tidsalders Smag og sit Theaters Tarv. Fra 1606 til 1612 skrev han kun eet Stykke hvert Aar, og fra 1612 til 1614 derimod kun to i tre Aar: ikke fordi hans Aandskraft havde aftaget, men aabenbart fordi han nu mindre behøvede at skrive saa meget som forhen, thi netop i dette Tidsløb skrev han sine egentlige Mesterstykker: Machbeth, Julius Cæsar og Othello. Naar man altsaa i Henseende til Lidenskabernes Udtryk, Characteerernes Skildring, Tankernes Høihed, fremsætter os Shakespear som et uopnaaet Mønster, saa har vel ingen Tænkende noget derimod; men naar man vil fortalle os, at Shakespears Smag er den eneste rigtige, hans Overtrædelser af de første Love for Sørgespillet efterlignelsesværdige, og hans Smagløsheder, Absurditeter og Bombast, lutter Fortræffeligheder, ja naar man vil tvinge os til at troe, at det, som behagede John Bull i det syttende Aarhundrede, ogsaa ubetinget maa og bør behage os i det nittende, da er det noget, som man kan indbilde tankeløse Eftersnakkere, der bruge Invectiver, istedet for Beviser, og troe at de ere store Mænd, naar de kunne gjøre Nar af Voltaire; men ikke den, der har tænkt over hvad han siger. Shakespears Efterlignere og Efterabere have havt, og ville endnu have den ubehageligste Indflydelse paa den dramatiske Digtekonst. Hvad der hos ham er Geniets Frugt, det bliver hos dem intet uden Grimace. Naar man seer Mennesker uden Talent udstaffere deres Arbeider med Aander, Hexer, Feer og alskens shakespearske Luftskabninger, saa forekomme de os som vilde Cosakker, der paa Valpladsen plyndre en død Konge.

Vi ville slutte disse Betragtninger med nogle, maaskee lidt overdrevne, men imidlertid ikke uinteressante Bemærkninger af Voltaire: "Jeg vil, saa lyde hans Ord, sige noget Voveligt, men sandt; Shakespears Fortjeneste har ødelagt den engelske Skueplads; der findes saa skjønne Scener,

saa store og rædsomme Steder i hans monstreuse Farcer, som man kalder Tragoedier, at disse Stykker altid ere blevne opførte med stort Held. Tiden, der ene giver Menneskene Navnkundighed, forskyder omsider deres Feil Agtelse. De fleste af denne Forfatters sære og gigante Ideer have i Løbet af 150 Aar erhvervet sig den Ret at gjelde for sublime. De nyere Digtere have copieret dem næsten alle. Men det, som gjorde Lykke hos Shakespear, blev udpebet hos dem, og det er vist, at Høiagtelsen for Shakespear tiltog i samme Grad, som man foragtede de Nyere. Man betænkte ikke, at man ei bør efterligne ham, og Efterlignernes ringe Held var ene Skyld i at man ansaae ham for uefterlignelig."

Den Gjæring, der under den franske Revolution saa kraftfuld yttrede sig i politisk Henseende, gik siden af meget naturlige Grunde over til Litteraturen, især til Digtekonsten. For tyve Aar siden lod man sig heller landsforvise end forandrede sin Troesbekjendelse om Danton og Pethion. Nu bryder man sig Feil om Republiker og Republicanere, men er saa ivrigen sysselsat med Parnassets Anliggender, at man skulde troe, der hviler et heelt Kongeriges Vee og Vel paa hver Streng af Apols Harpe. Følgeriig og priselig er enhver, hvilkensomhelst, Kamp i Aandernes Rige, men barnagtig og skadelig bliver den, naar den paa den ene Side ikke vil lade sig styre af Fornuften, og paa den anden holder sig mere til Personerne end Tingen.

Lessings, tildeels excentriske Domme om Shakespear, har nærværende Forfatter kjendt længe førend man tænkte paa at bringe shakespearske Stykker paa vor Skueplads. Men man maae ikke glemme, deels at Lessing, som en afsagt Fiende af den Gottsched-Franske Smag, der havde taget alt for stærk Overhaand i Tydskland, maatte i Modsætning deraf, ophøie Shakespear mere ubetinget end han maaskee under andre Omstændigheder havde gjort; deels at det var en naturlig Følge af hans polemiske Tendents, at han ikke altid holdt sig, selv mod de Franske, indenfor Retfærdighedens strængeste Grændser. Sjeldent er nogen Forfatter saa stor eller saa ubetydelig, som han i Polemiken, af de stridende Parter gjøres til. Lidenskabernes Sprog er som oftest ikke Sandhedens. Wadskjær kaldtes for 50 Aar siden Danmarks første Digter, og hvad er han nu? — Michael de Cervantes Saavedra var saa miskjendt af sine utaknemmelige Landsmænd, at deres Historieskrivere ikke engang i mindste Maade omtalte hans Fødested, men med hvilken Glorie straaler han ikke nu, to Aarhundreder efter hans Død!

---

## I Anledning af Noten S. 1465 i No. 92 af Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn.

Den af mig udgivne: Dansk Haand-Ordbog til Retskrivnings og Sprogrigtigheds Fremme, med Grundtræk af den danske Retskrivningslære, 563 S. i stor Octav, udkom 1813 paa Hr. Universitetsboghandler Brummers Forlag. Ved at eftersee Fortalen eller Recensionen over samme i Dansk Litteratur-Tidende 1815 No. 13, eller endnu bedre ved at sammenligne bemeldte Haand-Ordbog med Prof. Jac. Badens orthographiske Ordbog (udkommen 1799), vil man erfare, at den vel har Øjemed tilfælles med sidstnævnte Bog, men ei kan kaldes blot en "besørget ny Udgave" af denne.

C. Molbech.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Nakskov, den 12te November. Mandagen den 28de October høitideligholdtes i Nakskovs borgerlige Enigheds-Selskab Hendes Majestæt Dronningens Fødselsdag ved en foranstaltet Souper. Efterat en Sang, passende til Dagens Høitidelighed, var afsjungen, udbragtes Hendes Majestæts Skaal, som besvaredes med et tredobbelt hjerteligt Hurra! — Conversationen varede til Klokken 11, da Selskabet adskiltes med de varmeste Følelser for Landets fromme Moder, og det inderligste Ønske: at hun endnu i mange Aar maatte pryde Danmarks Throne. (Mariboe Av.)

Indsendt af en Reisende. — Søndagen den 3die November var en sand Festdag for Marstalls Indvaanere; dette var just Aarsdagen efter at Luerne havde fortæret en femte Deel af denne Bye — og de fleste Huse havde allerede ha-

vet sig igjen af Asken; derfor var denne Dag nu ligesaa glædelig som den for et Aar siden havde været sørgelig; derfor, og tillige til Ære for de Brødre som ved rundelige Gaver havde rakt de Nødlidende Haanden, flagede alle Skibe i Havnen. — Tre Kanonskud kaldte den Rige og Fattige, Oldingen og Ynglingen, den Lamme og Blinde, ledsagede af Dens Embedsmænd, til Gudshuus. Ved en hjertelig Tale mindede deres Præst dem om den hurtige Forandring fra Elendighed, til Haab om nye Velstand, og formanede dem til Taknemmelighed mod Forsynet og deres deeltagende Medborgere. Tre Kanonskud forkyndte atter at Gudstjenesten var tilende og enhver samlede sig glad med Familie og Venner, og Dens Honoratiores bleve beværtede hos Sognepræsten, hvor Marstalls Opkomst og dens Velgjøreres Sundhed ikke blev forglemt. (S. Bl.)

Fridericia, den 2?en Novbr. Søndagen den 20de Octbr. holdt den for den reformerte Menighed beskikkede Præst, Jean Ethienne Coulin, første Gang Communion i den reformeerte Kirke; efterat samme der ikke har været holdt i 2 en halv Aar, formedelst Præste-Vacance. Det var et høitideligt Syn, tillige rørende at see 260 (og følgende Søndag den 27de, over 200 Communicantere) stemte til de bedste Følelser og skjønneste Andagt; som endnu forøgedes ved Hr. Coulins blide og hjertelige Foredrag. — Hvormeget formaaer ikke Jesu Lære paa det menneskelige Hjerte, naar samme tolkes i Aand og Sandhed. — Hr. Coulin er syvende Præst som har været beskikket for den reformeerte Menighed, i næsten et Seculum den har været bosat her paa Stedet, hvoraf kun 2de ere døde her, nemlig Hr. Hollard, som havde været Præst i 42 Aar, og Hr. Dalgas, som havde været Præst i 28 Aar. Den nuværende Skolelærer og Degn, har tilbagelagt sit 40de Embedsaar. — De Reformeerte maatte fra 1720, de boesatte sig her paa Stedet, behjelpe sig med anden Etage af et Huus til deres Gudstjeneste, til 1735, at dette til deres Gudsdyrkelse indviede Tempel blev bygget; hvortil Hs. Excell. Generallieutenant Stadfeldt, Commandant i Fridericia, den 2den Juni s. A. lagde den første Grundsteen i Hs. Kongel. Majestæt Christian den Sjettes Navn. Samme blev siden bygget under Opsyn af den Tids værende Præst Hr. Bouvet og Menighedens Forstandere, som ikke anede, at Menigheden i et Tidsrum af 81 Aar saaledes skulle forøges, at Templets Locale næsten ikke kan fatte den.

(Ribe Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 19 November.

Cours. Hamb. 2 M. 640, a vista 650. Amsterdam 2 M. 591, a vista . . London 2 M. $29\frac{3}{4}$ Rbdlr. Spec. 665. — Specier solgtes til $40\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 94 pr. 100; Oblig. 76. Norske Sedler 29. Svenske Sedler 9 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

(Slutningen af Prof. Falck's Forord til Skriftet: Ueber die staatsrechtliche Verbindung der Herzogthümer Schleswig und Holstein o. s. v.; see forr. No.)

At overhoved et Lands Forfatning paa ingen anden Maade kan kjendes i sin sande Skikkelse, end ved historiske og juridiske Oplysninger, at den blinde Tro, ligesaalidt i Statsretten, som i nogen anden Videnskab er en uangribelig Auctoritet, og at en saadan Tro maae være den svageste Grundvold for landsherlige Rettigheder, fordi Troen netop, som blind, ikke indeholder nogen Borgen for sin Varighed — alt dette er Sandheder, som selv de svageste Øine ikke ville være istand til at miskjende, naar ikke Fordomme bortlede fra den sande Synspunct. Men der gives desværre saadanne, og en saadan temmelig udbredt Fordom er det, at den Lærde maa nok udgrandske fjerne og ligegyldige Gjenstande, som Konsternes Tilstand i det gamle Syrien og Meningen af halv opløste Ruiner, men at han bør afholde sig fra alle Undersøgelser, der lære at kjende det politiske Forhold imellem det Nærværende og Forgangne. — Dog fortjener denne Vranghed, der muligen kunde lede til at ansee en historisk Undersøgelse om Landsconstitutionen som et Majestæts Attentat, snarere at belees eller ynkes, end alvorligen at gjendrives. Oversætteren kan saa meget mere undertrykke hver

Bemærkning herimod, som han i sin Fyrstes Retfærdighedskjerlighed og Indsigt, i sit Fædrenelands gode Love, og i Bevidstheden af sin Handlemaades Retviished og i sine angerløse Hensigter, finder en mere end tilstrækkelig Beroligelse imod alle alvorlige Følger af saadanne Fordomme. — Ogsaa syntes det mig, da Spørgsmaalet om Hertugdømmet Slesvigs statsretlige Forhold eengang var kommet paa Bane, at Læseren af mit tidligere Skrift ikke ugjerne vilde erfare, at en ved Lærdom, og især ved heldige Grandskninger i sit Lands Lovhistorie saa udmærket Mand, som Hr. Conferentsr. Schlegel dømmer om Sagen. Saavel ved det, han erkjender, som ved Maaden, hvorpaa han søger at gjendrive andre Paastande, er der aabenbart vundet for et endeligt Resultats Fastsættelse. Thi deels indbefatter Overeenstemmelse imellem to fra modsatte Synspuncter udgaaende Forfattere en stor Stadfæstelse af det fundne Resultat; deels syntes mig selv den Lethed, hvormed nogle Indvendinger kunde besvares et sikkert Beviis paa, at der imod de angrebne Paastande intet Betydeligt vilde være at anføre. I nogle tilføiede Anmærkninger har jeg, saavidt det tyktes mig fornødent, og tillige var mueligt, søgt at betrygge mit tidligere Skrifts Indhold imod alle Angreb. Talrige ere imidlertid mine Modbemærkninger ikke blevne. Thi lykkeligviis stemmer Hr. Conferenceraad Schlegel i de vigtigste Puncter overens med mig, i det han paa ny har indrømmet, hvad der lige indtil vore Dage ikke er omtvivlet: at ved Ophævelsen af Schleswigs Lehnsforbindelse med Danmark Kongeloven ikke er blevet indført i det Schlesvigske; at dette ligesaalidet er paafulgt ved den bekjendte Begivenhed 1721; og endeligen at den gamle Forfatning ikke de jure, men blot de facto er ophørt. I det mindste forstaaer jeg det Lidet, der om denne Punct er sagt, saaledes, og ligesom Forfatteren selv ikke erkjender en stiltiende Frasigelse eller, som det vel egentligen maatte hedde, et ophørende Hævd i disse Forhold. — Saaledes bliver den eneste betydende Punct, hvori vi endnu afvige fra hinanden den, Hertugdømmets Forening til Nydelsen af en fælles Forfatning, men ogsaa Vigtigheden af denne Differenz formindskes saare meget derved, at Schlesvigs Forening paa een Forfatning med Holsteen er indrømmet.



## Bekjendtgjørelse.

En Student ønsker sig to eller tre Drengebørn fra otte til tolv Aar at læse med et par Timer daglig. Han vil undervise i de gamle og nyere Sprog, i Latin, Græsk og Hebraisk; Fransk og Tysk vil han baade lære at oversætte og at skrive; det danske Sprog vil han især stræbe at gjøre sine Elever mægtige, som det, hvorfra alle andre Kundskaber for den Danske skal udgaae; ikke allene skal Sprogets Malm — om jeg saa maa sige — udgrandskes og dets Aand fattes, men, hvad mere er, Tanker skulle opvækkes, som kun kunne opvækkes i Modersmaalet. Religion, Historie, Geographie, Geometrie, Arithmetik, kortsagt: alle Skolevidenskaber ville blive et dagligt Studium for de ham anbetroede Ynglinger, da det er Videnskaber, som for den vordende Verdensborger — jeg vil ikke sige Videnskabsmand — ere aldeles nødvendige. Naar hans Elever ere over tolv Aar, og naar de, som i den Alder tør forudsættes, ikke ere ganske uden Kundskaber, lover han i kort Tid, at bringe det dertil, at de skal kunne vorde indsatte i en latinsk Skoles øverste Klasse.

Paa Lønnen sees ikke meget, derom vil man let blive eenige; ja, dersom Forældre eller Foresatte ønske det, vil jeg gjerne i en Maaneds Tid arbeide uden al Løn og i dette Mellemrum, der kan ansees som en Prøvetid, ville vi snart paa begge Sider opdage gjensidig Harmonie eller Disharmonie; men jeg ønsker gode stille sædelige Børn med ufordærvede Hjerter og om muligt ikke altfor sløve Hoveder, at Studeringerne kan fremmes ved Blidhed og Kjærlighed, og at Lærerens Arbeide kan vorde ham let og behageligt. Fra Dennes Haand skal al mulig Flid vorde anvendt; at arbeide med haabefulde, selvvirksomme Smaae var stedse Indsenderens Glæde; deres Fremgang skal stedse være hans høiste Bestræbelse, hans første Ønske. Anbefalinger fra sagkyndige Mænd og det blandt Universitetets Professorer skal paa Begjering skaffes. Bladets Udgiver, Hr. Soldin, boende paa Nyetorv No. 115, har med forbindende Godhed paataget sig at underrette Vedkommende om Indsenderens Navn og Bopæl.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 94.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 23 November 1816.

## Fornødent Gjenmæle paa Hr. T. Thaarups Anhang til Rühs, o. s. v.

(Fortsættelse; see No. 92.)

Hr. Forf. vedbliver at gjennemgaae de Indvendinger, der gjøres imod hans Plan, med Eftertryk og Sagkundskab. Han søger at godtgjøre, at den Mening: "lad Folk længe nok ødelægge sig! naar de ikke længer kunne rutte, holde de nok op af sig selv", er falsk, og at man ikke bør tøve indtil den allerede svækkede Credit er aldeles ødelagt. Hvad Forbudet angaaer, da skulde det kun gjelde Indførslen af de raae Producter, vi virkeligen behøve, kun ingen forædlede, mindst vore egne raae udsendte, f. Ex. Klude, der komme tilbage som Papir, og Huder, saavelsom Skind, der sendes os tilbage som Læder. — Ved denne Leilighed tillader Anmelderen sig at spørge: hvorfor benytte vore Papirfabriker sig ikke af vore Klude, og vore Læderfabriker af vore Huder? De maatte jo altid kunne have dem lettere end Udlændingerne, der i det mindste maa betale en dyr Transport? Alligevel er det dog notorisk, at de tre Papirfabriker, Sjælland ejer, langtfra ikke kunne levere alt det Papir, vi behøve, hverken af Skriv-, eller Trykpapir. Trykpapiret, de levere, kan i det Hele, ikke bruges til andet end ganske simpelt Arbeide. Vil man indvende, at de ikke kunne faae det saa godt betalt, som det udenlandske, saa kan man svare: ikke af nogen anden Aarsag, end fordi de ei kunne eller ville levere det saa godt. Læderfabrikerne levere rigtigt nok det Læder, vi behøve, men godt Saalelæder maa endnu stedse forskrives fra Brabant og Engelland. Indvender man: at Enhver burde lade sig nøje med indenlandsk Saalelæder, saa kan man dog ikke nægte, at det er alt for tungt for den, der har Raad til at lade sig gjøre et Par tætte Støvler, at han, for at ophjelpe vore Læderfabriker, skal gaae i utætte. Det samme er Tilfældet med Papiret. Om man end kunde faae saa meget indenlandsk Papir, som vi behøve, hvilket man ikke kan, saa vilde det dog neppe være nogen Anbefaling for vore Trykkerier eller Papirfabriker, at danske Værker af Værdie, skulde trykkes paa det sædvanlige Slags danske Papir. Naar vore Fabriker altsaa ville gjøre grundet Fordring paa Opmuntring, saa bør de ogsaa, i tilstrækkelig Mængde, levere Fabricata, der ere en saadan Opmuntring værdige. Med adskillige Fabriker, f. Ex. Klæde-, Bomuldstøis-, Hatte-Fabriker, er det virkeligen ogsaa Tilfældet. Men hvor megen Grund man end længe har havt til at bebreide vor Almeenhed for alt for overdreven Forkjerlighed for det Fremmede i mange Henseender, saa kan man dog ikke nægte, at endog Damerne selv, naar de kunde faae ligesaa gode indenlandske Tøjer, som udenlandske, neppe vilde unddrage sig fra at kjøbe dem, blot fordi de ej ere udenlandske. Men der gives ganske andre Aarsager, end den blotte Mangel paa Opmuntring, som gjøre, at vore Fabriker ikke kunne komme op. Disse maa nok

forteinligen søges deri, at Arbeidslysten er for ringe, Arbeidslønnen, som en Følge deraf, for høi, og Higen efter at faae strax en betydelig Fordeel for stor. Man spørge vore Haandværksmestere og Fabricantere, om mange af deres Arbeidere gidt bestille noget, naar ikke Trangen hoiligen tvinger dem dertil; man besøge vore Værksteder, naar der en Dag er eet eller andet offentligt Skue, og man vil finde dem saa øde, som om alle Arbeiderne vare uddøde. Det mindste Optog i Byen foranlediger jo en heel Dags Forsømmelse. Men det er ikke hos os allene saaledes; ogsaa i det vindskibelige Engelland finder man samme Hang til Ørkesløshed, som Trang ene kan dæmme imod. "Enhver veed, siger Mandeville, at der er et uhyre Antal Dagleiere, Vævere, Skrædere, Dugmagere og mange andre Haandværksfolk, der, naar de kunne leve af at arbeide fire Dage om Ugen, neppe kunne overtales til at arbeide den femte; og at der gives tusinde arbeidende Folk af hvert Slags, som, uagtet de have Møje ved at komme igjennem, for at holde en Fridag, vilde udsætte sig for tusinde Uleiligheder, støde deres Mestere, pine deres Maver og gjøre Gjeld. Naar Mennesker yttre en saa overordentlig Tilbøjelighed til Ladhed og Fornøjelse, hvad Grund have vi da til at troe, at de nogensinde vilde arbeide, dersom de ikke af umiddelbar Nødvendighed saae sig tvungne dertil? Naar vi see en Professionist, der ikke kan drives til sit Arbeide førend om Tirsdag, fordi han, Mandag Morgen, endnu har to Shillings af sine sidste Ugepenge i Lommen, hvorledes kunne vi da troe, at han vilde gaae dertil, om han havde fem eller ti Pund i Lommen?" — Er det saaledes i Engelland, hvad skal man da dømme om de arbeidende Classer hos os, hvor Fabrikerne endnu langt fra ikke ere komne til saadan Fuldkommenhed, hvor Hanget til Fornøjelser upaatvivleligen er større end noget Sted i Europa, hvor Climatet selv medfører mere Tilbøjelighed til Hvile end til Arbeide? Vi have Folk nok, det kan ikke nægtes, men arbeidende Hænder mangle os, og de, som lide Nød her tillands, lide den, naar ikke Sygdom er Aarsag dertil, sædvanligen af Ladhed. Men dette er ikke den eneste Hindring, skjønt den i sig selv er meget vigtig, for vore Fabrikers Opkomst. I Almindelighed anlægges de med alt for liden Fond; man skal og vil alt for hurtigen drage Fordeel deraf; man vil høste modne Frugter, medens man endnu burde lade sig nøje med Blomster. Man anlægger ikke Fabriker, som i Engelland, for i Begyndelsen at nyde 2 til 3 PC. af sine Penge, i det Haab, at de kunne stige med Tiden; men man vil strax have 15 til 20 PC., og det maa man ofte have, naar man ikke er Capitalist, men maa laane Pengene til høi Disconto. Derfor kan man ikke udholde nogen Kappestrid med Udlændingen, derfor kunne Fabrikerne saa sjeldent trives hos os. Naar vore Capitalister vilde anvende en Deel af de Summer, hvormed de gjøre Expeditioner til Ost- og Vestindien, paa at anlægge Fabriker i det Store; naar de i Begyndelsen vilde lade sig nøje med en ringe Fordeel og vente en større af Fremtiden; naar Flid og Vindskibelighed blandt de arbeidende Classer i større Grad end hidtil vilde tiltage, da kunde vi ogsaa haabe, at de indenlandske Fabriker, med Fordeel, vilde kappes med de udenlandske, og omsider vinde Prisen. Men saalænge dette ikke skeer, lige saa længe kunne vi heller ikke tilskrive Mangel paa Opmuntring, fra Almeenhedens Side, hele Skylden for vore Fabrikers maadelige Fremkomst. Ligesaa vigtige som disse Hindringer i og for sig ere, saa meget nødvendigere er det, at henvende vore Capitalisters Opmærksomhed paa denne Gjenstand, og ved kraftige Midler at fremme Arbeidsomhed i vort Fædreneland. Hvad her siges stadfæstes tildeels ogsaa af Hr. N. S. 133—34, hvor det hedder, "at de af vore Fabriker, som, efter Krigen, viste Udholdenhed, gjøre Udlændingerne Rangen stridig, f. Ex. vore gode Klædefabriker; at Fabrikerne ved Buddinge og i Roeskilde have bragt det saavidt, at Olmerdug endog føres ud af Landet, og at der ifjor ere komne 100,000 Dusin Par Strømper herind." — Hvad Bøndersfolks Spinden og Væven angaaer, som Forf. tilraader, at formaae dem til, da er det vist, at de lange Vinteraftener alt for unyttigen spildes hos os paa Landet, ligesom Huusfliden, i det Hele, hverken der eller i Kjøbstæderne har saa meget hjemme, som den burde have. — Vor Cours antager Forf., som en Følge af de anførte Aarsager, at være af den Beskaffenhed, "at det mindste Vindpust er for os en ødelæggende

Orcan," og at Udsigterne ere langt fra at være gunstige. Han søger at godtgjøre, at Forværrelsen hverken er en Følge af blot øieblikkelig Trang, eller at den ved Retourladningers Ankomst fra Vestindien vil ophøre. Resultatet af denne hans Undersøgelse er, at dersom vi vedblive at forøge vor Ulykke ved Overdaadsartikler, og en Handelscrises, liig den i 1799, indtræffer, da hver Udlænding kræver sit Tilgodehavende, saa kan intet afværge Coursens grændseløse Fald. Anmelderen er af den Formening, at om end en saadan Crises skulde indtræffe, saa vilde denne upaatvivleligen, ligesom hiin Gang, foranledige mange Falliffementer, men Coursen vilde den neppe bringe saa meget til at falde, og det af den naturlige Grund, at den circulerende Seddelmasse allerede nu, til en Cours af 650, synes for liden for en Handelsstat, som Danmark; thi hvad betyder i Grunden, selv under formindsket Handel, en Repræsentativmasse af 6 til 7 Mill. virkelig Valuta? Skal den nærværende følelige Pengemangel vedblive, saa vil denne allerede, som Erfaringen har viist, være en vigtig Dæmning imod Coursens alt for store Forværrelse, skjøndt den heller ikke kan betragtes som noget egentligt Middel til dens Forbedring. Men denne Mangel har næsten, som ethvert Lægemiddel, den ubehagelige Egenskab, at den, i det den bøder paa den ene Side paa eet Onde, letteligen kan avle paa den anden et nyt, om just ikke fuldt saa ødelæggende, saa dog altid skadeligt. Ved alt for stor Pengemangel i Handelsforretninger fremkommer Forvirring og Standsning, som stedse maa virke afordeelagtigen tilbage paa Staten. Den overdrevent høie Disconto, som selv den iøvrigt solide Kjøbmand, maa beqvemme sig til at give, for ei at komme i Staa, er en ødelæggende Kræft for Handelen. Naar Coursen skal forbedres, eller rettere, hindres fra at blive værre, ved Pengemangel, saa forekommer det Anmelderen, som at helbrede en Syg, der har en svag Mave, ved ikke at give ham noget at spise. Maven befries derved rigtig nok for at samle nye Cruditeter, men den Syge vil blive tilsidst saa udtæret, at han vil foretrække en fordærvet Mave for en Tæring. Selv en Sultecuur bestaaer, som bekjendt, ikke i blot at lade den Syge sulte, men i at give ham en dagligen afveiet Portion Føde.



Efterat Hr. Forfatteren har meddeelt det Væsentligste af sit Forslag til Hans Majestæt, og de Indvendinger, der ere komne til hans Kundskab, gjør han opmærksom paa, at Erfaringen desværre h[illegible] stadfæstet hans Spaadom om Coursen. Uagtet de fra Vestindien hjemkomne Skibe have bragt os, i Provision, Fragt og andre smaa Fordele, omtrent 13 til 15,000,000 Mk. Bco., uagtet Danmark har havt i Aar en betydeligere Kornudførsel end nogensinde tilforn, og der allerede til Stettin skal være kommet derfra 60,000 Tdr.; uagtet der fra Jylland allene er i det Hele i Aar udført imellem 1000 og 1500 Baller Uld, kort, uagtet de uhyre Summer i rede Sølv, som Alt dette har indbragt, see vi vor Cours dog dale mere end nogensinde. — Alle hine Tilløb nytte altsaa kun lidet, naar Afløbene ere saa meget desto større. Sjælland forbruger allene for henimod 3 Mill. Mk. H. Bco. Caffe og Sukker. Theer solgtes nyligen til 200,000 Spec. Værdie, hvoraf de fleste blive i Landet, og i Tobak bortsnuses og bortsmøges 6 til 700,000 Mk. Bco. Allene for franske Handsker udgaae aarligen 15000 Specier. Disse Exempler synes at være nok til at overtyde enhver Upartisk om, at vi langt fra ikke strække Tæring efter Næring, og at hver den, der klager over Coursens Dalen, ved at gribe i sin egen Barm, og løseligen at beregne hvor meget han aarligen offrer paa Almeenfordærvelsens Alter, snart vil indsee, at der, hvor 2 Millioner Mennesker, i større og mindre Grad, besjeles af een og samme Ødelæggelsesaand, der kan Pengevæsenet umueligen staae paa nogen glimrende Fod. Forf. foreslaaer derfor en almindelig Forening til Opnaaelsen af det store Maal: Pengevæsenets Forbedring, at forsage alle fremmede Undværligheder, tilbyder sig at være den Første, der træder ind i den, og af al Evne at virke til dens Fremme. Han kjender kun to Udveie, der kunne ophjelpe vor Cours: enten en gjennemgribende Indskrænkning, hvoraf Følgen omsider maatte blive Circulation af Sølv, eller strax at tilintetgjøre Seddelmassen, og i dens Sted indføre Sølv, da en Mellemting ikke leder til Maalet. Hvad den sidste Udvei angaaer, da ønsker Anmeld. at det ikke maatte bringes i Udførelse, i det mindste ikke saalænge Tingene staae paa nærværende Tid. Det synes i manges Øine, at være noget ret

Glædeligt, at have lutter Sølv i et Land, men de betænke ei, under hvilke Omstændigheder det kunde være saa glædeligt. Med Crediten fremkommer Sølvet ligesom Markens Blomster med Foraarssolen, og med Miscrediten forsvinder det ligesom hine med Vinterkulden. Hvor det kan komme frem, vil det nok komme af sig selv, og hvor det ikke vil komme frem, nytter det kun lidet at fremtvinge det. Sæt, vi vilde tilintetgjøre Seddelmassen med Sølv, saa kunde det dog ikke skee for en større Sum Sølv end de circulerende Sedler efter nærværende Cours beløber sig; dog, selv dertil udfordredes i det mindste 6 Millioner Spec.; men ei at tale om, at slig en Tilintetgjørelse ikke kunde have nogen fordeelagtig Indflydelse paa Crediten, saa vilde Følgen deraf blive, at de rede Penge efterhaanden endnu raskere end før vilde gaae ud af Landet, især naar Circulationsmassen ikke var forholdsmæssig stor, og at det hurtige Omløb, som nu finder Sted, fordi man aldrig sætter saa stor Priis paa Papirpenge, som paa rede Sølv, eller med andre Ord, fordi man krymper sig mere ved at udgive et Sølvmarkstykke end en Rigsbankdaler-Seddel, vilde, til stor Skade for de fleste Næringsveie, betydeligen standses. At det imidlertid er dette hurtige Omløb, denne ringe Paaholdenhed af Sedler, der gjør det for saa mange Mennesker lettere at faae deres Udkomme, er vist, thi derved følger man netop det ogsaa i financiel Henseende vigtige tydske Fyndsprog: Leben und leben laßen. (Forts.)

---

## Om Ævrets saakaldte Opgivelse.

Markfreden har i den sidste Tid været een af de meest omtvistede Gjenstande, men de Fleste synes at staae i den urigtige Formening, at Ævrets saakaldte Opgivelse, der betragtes som en Hovedhindring derfor, ei ved Forordningen af 29 Oct. 1794 er forbudet. Endnu ganske nyligen har Forfatteren af et Stykke om Markfred i No. 92 af Skilderiet, omtalt en saadan Opgivelse af Ævret som noget Tilladeligt. Man troer derfor at burde gjøre alle Landmænd opmærksomme paa efterfølgende Circulaire, som Politiemesteren paa Kjøbenhavns Amt, Hr. Cancellieraad Wedege, under 29 Aug. d. A. har ladet udgaae til samtlige Sognefogder paa Kjøbenhavns Amt, og hvori han oplyser alle Vedkommende om det Urigtige i hiin Mening.

* * *

Da jeg ved flere Leiligheder har bemærket, at enkelte Jordbrugere og Bønder staae i den urigtige Formeening, at den ved Forordningen af 29 October 1794 givne Befaling om Hegn og Fred for Jorder, ikke til alle Aarets Tider nøjagtigen bør overholdes, men at der endnu gives en Tid efter Høsten, i hvilken Ævret, som man kalder det, skulde være opgivet, maae jeg, for at betage enhver den urigtige og for det Almindelige skadelige Fordom eller Meening, herved anmode Sognefogderne om, hver i sit District offentligen, og saaledes at ingen kan undskylde sig med Uvidenhed, at bekjendtgjøre for alle Vedkommende, at den fra forrige Tider, før Udskiftningen skeete, hidrørende Formeening om Ævret og Ævrets Opgivelse, er aldeles urigtig og stridende mod de Grundsætninger, som Hegnsforordningen indeholder, og kan ikke længere finde Sted, da Forordningens vigtigste Øjemed er, at skaffe Enhver Fred paa sine Jorder, heele Aaret igjennem. — Den 18de §. forbyder udtrykkelig enhver Jordbruger eller Bonde om Efteraaret at optage noget i Skiellet til Naboen staaende Hegn eller Lede, uden dennes Samtykke, og det paalægges enhver at holde Hegnet imellem Naboerne vedlige hele Aaret igjennem. — Forseelse herimod straffes i Følge Forordningen med Mulct.

Kjøbenhavns Amts Politie-Kammer d. 29de August 1816.

S. Wedege.

---

## Indenlandske Efterretninger.

De danske Tropper, som ligge i Egnen af Donai, have den 28 Octbr. høitideligholdt H. M. Dronningens Fødselsdag. I Lewarde gav Prinds Frederik af Hessen i den Anledning et glimrende Bal og en stor Super. Den Allee, som fører til Slottet, og en Deel af Haugen var oplyst med Begkrandse, og Dansesahlen var meget skjøn. Over Bordet udbragtes Skaaler for D. M. vor

allernaadigste Konge og Dronning, saavel som for Kongen af Frankrig.

I Odense er udkommet: Brudstykker af en Dagbog, holden i Grønland i Aarene 1770—1778 af Hans Egede Saabye, fordum ordin. Missionær i Claushavns og Christianshaabs Districter, nu Sognepræst til Udbye i Fyens Stift; med Forerindring af Biskop Plum. Forfatteren af dette læseværdige Skrift bringer den interessante Punkt angaaende Østerbøigdens Opsøgelse atter paa Bane. Han mener, at saavel Beskrivelsen over det sidste, 1789, foretagne Tog, som de ældre Efterretninger, give Vink om Mueligheden, engang at naae Maalet. Isen er vel skrækkelig; men den ligger ikke fast, er ikke hvert Aar den samme, kommer ikke paa een Tid og i lige Mængde; den forandrer sin Stilling, og man skal endog engang have seet, at den var reent borte. Forf. troer derfor, at man burde vove endnu et Forsøg, da, om det lykkedes, Fordelene vilde være betydelige. Forsøgene maatte i saa Fald, som nogle i Fortiden, prøves fra Island. To maadelige, kobberforhudede Skibe maatte overligge der, ikke allene een, men 2 eller 3 Vintere, og fra Foraaret af, saalænge Aarstiden tillod det, recognescere. Da Overfarten fra Island did kun skal være 40 Mile, saa kunde de til forskjellige Tider løbe over under Isen, saa langs med den Nord og Syd paa, og iagttage dens Stilling, og hvad Forandringer der kunde være foregaaet fra det ene Togt til det andet. Naar dette blev fortsat i 3 Aar, saa naaede man maaskee Maalet. Men om man end ikke kom lige dertil, saa fik man dog større Vished, end hidtil, om Isens Komme, Leie, Forandring, m. m. — kort, man fik nogenlunde Vished om Muelighedem eller Umueligheden, fra den Side at komme til Østerbøygden. Dog var med disse frugtesløse Forsøg, om de bleve ganske frugtesløse, Landet endnu ikke tabt. Der var endda en Muelighed tilbage, som vel vilde medtage Tid, men var tillige mindre bekostelig, mindre farlig, og mere lovende. I Forfatterens Tid havdes allerede Colonier langt Sydefter paa den vestre Side, som de beboede. Naar derfor Regjeringen vedblev at foranstalte en Colonie eller Loge overført og reist hvert andet eller tredie Aar, i en Afstand af nogle Mile fra hinanden, stedse sydligere, saa naaede man omsider



Statenhuk, kom den forbi, og gik paa samme Maade op ad den østre Side. Saavidt man kom frem, maatte man ved Handel, om dertil gaves Anledning, og egen Virksomhed søge at tilbagevinde nogle af de gjorte Omkostninger, men ikke glemme Hovedøiemedet, at undersøge Landets Beskaffenhed, og indhente sikkre Efterretninger om dets Befolkning, Frugtbarhed, om Isen o. s. v. Da Strømmene stedse gaae udad, og holde tildeels Isen i en Afstand fra Landet, saa kunde der, uden Tvivl, stedse med mindre Fartøier fares indenskærs, og den ene Colonie saaledes undsætte den anden, hvor de større Skibe ikke kunde komme op; thi neppe kan det drages i Tvivl, at jo Tilførsel fra Fædrelandet aarlig kunde sendes til de sydligste af hine østlige Colonier. Denne successive Maade at nærme sig Maalet paa, vilde have den Fordeel, at Rygtet gik foran de Ankommende, gjorde dem for saavidt kjendte, og forberedede Indvaanerne til deres Modtagelse. Paa een af disse Maader troer Forfatteren Østerbøygdens Opdagelse muelig, uden uhyre Omkostninger for Staten; ja, han er næsten overbeviist om, at den engang vil findes, og at et af disse Forslag, maaskee begge tillige, vil føre til Maalet.

Slagelse. Fredagen den 17de Novbr. indtraf Hans Høihed Prinds Christian med høie Gemahlinde og Søn, her for at tage Nattequarteer. Uagtet den sildige Ankomst og lange Reise havde det høje Fyrste-Par den Naade, at bivaane en i Anledning af Deres Nærværelse foranstaltet Forestilling af Holbergs Stundesløse, og efter Stykket blev fremsagt følgende Epilog, forfattet af Hr. B. Seidelin:

J Herthas Dal, hvor Fred og Borgerlykke
saa fanddrue tolker Danmarks Krones Værd,
hvor Folkets Kjerlighed er Fyrstens Smykke,
og hver dets Fryd hans Hjerte hellig er,
Thalia staaer med Smiil for Livets Glæder,
og jubler froe: Mit Kald til Dig mig leder.

O Fyrste-Par! hun voved' at indvie,
Dig her den Stund, som nylig svandt forbie;
lad hendes Hjerte nu Dig henrykt sige:
det er vor Held at skabe Fryd for Dig.
O! hvis vi skjænkte Dig et Glimt af Glæde,
da dobbelt her hun skuer Lykkens Sæde.

Den Altar Ild, som Glædens Huldgudinde,
her tændte for at vinde Dine Smiil,
og høit den flamme, til et evigt Minde,
om vores Fryd paa denne Aften, vel
Thalia svandt — men — Sandhed blev tilbage.
Den feirer os den skjønneste blandt Dage.

Fra Altrets Fod, see barnlig Uskyld rækker,
Dig: Mønsteret paa Dyd! sin Hyldings Krands,
Jeg for Din Fod, Fyrstinde! rørt den lægger,
Vor rene Kjerlighed udgjør dens Glands,
o! aldrig skal Dit og Din Christians Minde,
fra vore Blik — fra vore Hjerter svinde.

hvis sidste Linier udtrykker hver Borgers, hver Tilstædeværendes Følelse, som aldrig skulle glemme den Naade og Mildhed den ædle Fyrste og Fyrstinde viste Alle; den nedladende Godhed hvormed de modtoge vores velmeente, men efter vores Evne indskrænkede Hylding. Byen var paa det bedste illumineret og enhver deeltog af Hjertet i Aftenens Høitidelighed. (Slagelse Av.)

Mariboe, d. 19de Nov. For en Pot Brændeviin gives nu her i Mariboe 1 Rbd. — Kornets vedvarende Stigen er formodentlig Aarsagen til denne høie Priis. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 16de November. Fra d. 2den til den 16de November ere ved Nakskovs Toldkammer følgende Skibs-Capitainer ind- og udclarerede: L. Smidt fra Svendborg baglastet og herfra til Kiel med Byg. Berg fra Kjøbenhavn med Stykgods og herfra til samme Sted med Hvede. J. Diderichsen til Kiel med Byg. Christen Thomsen til Kiel med Byg og Hvede og hertil igjen baglastet. L. Andersen fra Lübeck med Stykgods og dertil igjen med Erter, Byg og Hvede. H. A. Brands til Kjøbenhavn med Hvede. J. Clausen fra Kjøbenhavn baglastet. N. Diderichsen fra Kjøbenhavn baglastet. — Langemarck til Kiel med Byg. Jesper Friis fra Rostock med Salt. A. Pedersen til Kiel med Byg. — Alle af Nakskov. — C. Weilsøe af Nyested med Passagerer og Stykgods til Kjøbenhavn. — Tre Fartøier fra Heiligenhafen hertil baglastede og herfra til samme Sted med Byg og Hvede. — I denne Tid har Skipper L. Andersen kjøbt Hr. Sagfører Lindemanns Huus, for den Summa 2000 Rbd. N. V. (S. Bl.)

Odense, d. 19 Nov. I Hospitalet i Odense døde i disse Dage et ulykkeligt Fruentimmer, som havde lagt der i mangfoldige Aar bestandig til Senge, af en Polyp i Næsen, der saaledes udbredede sig, at Ansigtet ikke mere lignede noget Menneskes, og ved dens Udbredelse til Hjernen ogsaa berøvede hende Forstandens Brug, som i hendes Ulykke endda var en Velgjerning for hende. Det skal tilforn have været en smuk Pige. Stiftets Physikus skal for nogle Aar siden have ladet det monstrøse Ansigt aftegne, og nu ved Obductionen undersøge Polypens Rødder. — Med Eet har Vinteren indfundet sig med dens Attributer, saaledes at Man i Søndags saae de første Kaner og Slæder i Brug her i Odense. Frosten er derhos saa stræng som den ellers ikke pleier før hen i Januari. I Kjøbenhavn har Vinteren indfundet sig endnu tidligere, og Man havde der allerede Snee og Frostveir for 8te Dage siden, da vi her endnu havde Slud og Regn. Det Værste ved denne pludselige Vinter er, at Skibsfarten derved let kan standse, og endeel Skibe, som endnu hjemventedes, staae Fare for at indefryse. Den klare Luft bidrog ellers til at gjøre Solformørkelsen idag ret beskuelig. Dog vedligeholdt den Tolvtedeel af Solen, som blev uformørket, endnu saa megen Lysning, at Man kun mærkede en Dunkelhed omtrent som ved Solens Op- eller Nedgang. Om fjorten Dage (den 4 Decbr.) er ogsaa en Maaneformørkelse ivente, der bliver først Kl. 9$\frac{2}{3}$ om Aftenen, da næsten $\frac{2}{3}$ af Maanen er formørket. (Hempels Av.)

Nyborg, den 17de Novbr. 1816. Deres Høiheder, Gouvernøren Prinds Christian Frederik med Gemalinde, afgik fra Korsøer, ombord paa den Kongl. Postjagt Ørnen, under Ledsagelse af Bevogtningsskibs-Chefen, Hr. Kapitainlieutenant Grove, igaar Kl. 10$\frac{1}{2}$ Formiddag. Samme Dags Middag Kl. 12$\frac{1}{2}$ ankom dette høie Fyrstepar i bedste Velgaaende til Nyborg, hvorfra de, efter et Par Timers Ophold hos Hr. Gjæstgiver Schalburg, fortsatte Reisen til Odense. Saavel ved Ankomsten som Afreisen yttrede Byens Indvaanere den hjerteligste Glæde og Opmærksomhed for disse høie Reisende, der hilsedes med Kanonskud fra Fæstningens Volde, og Militair-Honneurs, som med bedste Orden blev udført. — Ved Gjenkom-

sten til Stiftsstaden omtrent Kl. 6 om Aftenen, kappedes Enhver ligeledes om at lægge sin Glæde og Hengivenhed for Dagen, og byde den almeenelskede Fyrste og Fyrstinde et hjerteligt Velkommen. Samtlige Borgerkorpser tilhest og tilfods paraderede, og Gaderne, hvorigjennem Deres Høiheder passerede til Slottet, vare skjønt illuminerede.

(S. Bl.)

Odense, d. 19de Novbr. Soelformørkelsen, eller rettere sagt Jordformørkelsen, kunde ved den skjønne klare Luft imorges tilfredsstille mangens Nysgjerrighed efter at betragte dette, ikke hverdags Skue. Den Virkning Formørkelsen frembragte i Værelserne var omtrent som ved Solens Nedgang i klare Aftener, nemlig at man ikke kunde see at læse uden man sad ved Vinduerne. Følgelig var det, at i det Øieblik Formørkelsen begyndte, blev den da havende Sydost Vind næsten til Storm. Skulle dette være en Følge af Formørkelsen, saa kunne man ogsaa regne den ved denne Aarstid usædvanlige Frost derhen, der med Sydvind bragte os igaarmorges i Dagningen 12 Gr. Frost efter Reaumur, da den i Forgaars og i Morges begge Dage kun var 5 Gr. — Et godt Spor Snee var falden Natten til Søndag. Mange har denne tidlige Frost overrasket, og fordærvet deres Haugevexter. At vi maatte faae en tidlig Vinter, kunde man af gode Grunde vente, som ogsaa disse Aviser allerede ved Mikkelsdagstid yttrede Formodning om, men faa troede, fordi det nu i mange Aar ikke har været Tilfældet. (Iversens Av.)

Ribe, den 19 Novbr. Indsendt. Ved at læse i nogle Blade den Misbrug adskillige Skribentere i Holland gjøre af Skrivefriheden, faldt det Anmelderen ind at have læst noget lignende at være passeret i samme Land for et Aarhundrede siden. Saurin, der i Aaret 1704 blev ansat som fransk reformeert Præst i Haag, udgav i sit Embeds Tid adskillige Taler. En af samme handler om de ulykkelige Tider i Europa. Ved Slutningen af denne Tale tiltalte han den daværende Regjering med disse Ord: I Herrer over disse Provindser, og Fædre for samme! det være mig tilladt med sømmelig Frimodighed at sige: Lære-Embedet trænger til eders Hjelp og Understøttelse, naar det skal blive opretholdt, stifte Gavn og Nytte, og sætte Grændser for Sabathens Vanhelligelse, for hvilken Sags Skyld vi Lærere maae



høre, og det maaskee med Ret, Bebreidelser. Eders Magt og Myndighed er fornøden, baade naar de forargelige Skrivter, der uden Skye komme for Lyset, og i hvilke man offentlig og det uden mindste Revselse forkynder Atheisterie og Ryggesløshed røbende Grundsætninger, skal kunne blive undertrykte, og naar en Constancius og Theodosii vise Love atter skulde blive fornyede. (Ribe Av.)

I Ribe faaes 24 Rbd. for en Tønde gammel Rug. Et Bevis paa, at det heldige Sildefiskerie, dog giver Anledning til god Speculation paa Udførsel. Held os, om hver Danmarks Smaakjøbstæd kunde vinde ved Produkter paa lige Maade. (Viborg Samler.)

Nyligen hændte det at to Skibe, et russisk og et hollandsk støtte i Kattegattet om Natten saa nær paa hinanden, at det enes Takelage blev indviklet i det andets. Den hollandske Skippers Kone, vækket af Stødet og Mandskabets Skrig, sprang i bare Særk ud af Sengen, løb omkring paa Dækket, og hørte raabe, at man skulde redde sig ombord paa det andet Skib, da det hollandske vilde synke. Hun gjorde det, og neppe var hun kommet paa det russiske Skib, førend et Vindstød skilte det fra det hollandske. Dette seilede nu til Kjøbenhavn og hiint til Middelhavet, hvor den stakkels Kone nu saa uventet kommer. Hendes trøstesløse Mand skal ofte besøge Toldboden, for om muligen at faae Øie paa et Skib, som bragte ham hans Kone tilbage.

---

Kjøbenhavns Børs den 22 November.

Cours. Hamb. 2 M. 640, a vista 650. Amsterdam 2 M. 593, a vista . . London 2 M. 29 Rbdlr. Spec. 665. — Specier solgtes til 40 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 pr. 100; Oblig. 76. Norske Sedler 28 a 29. Svenske Sedler 9 Mk. 8 ß. Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

I Anledning af den østerrigske Keisers Formæling anmærkes, at han er født 1768 og hans Gemalinde 1792. Keiseren er altsaa 48 Aar og Keiserinden 24.

I Anledning af Hr. Regjerings- og Medicinalraad Weinholds Opsats (See No. 91 af Skilderiet) med Overskrift Livet, har Hofr. Dr. Schulz i Berlin ladet bekjendtgjøre følgende: "Det dyriske Liv er den i organisk Eenhed grundede Harmonie af Phænomener i Organismens sensible og vegative Sphære. Er Eenheden forstyrret, Centrum taget, hvorved Eenhed i Organismen bliver mulig, saa er Livet absolut umueligt, og alle Phænomener, der yttre sig i en saadan forstyrret Organismus, ere automatiske, med en udvortes mechanisk eller physisk Pirrelighed frembragte Bevægelser, men ingen levende. Liv i Dyre-Organismen lader sig ligesaalidt tænke, uden Hjerne, som Planetsystemets Liv uden Soel, og Verdens Liv uden Gud. Ved en udvortes galvanisk Pirrelighed bliver den konstig; saa konstigt appliceret, som Hr. Regjeringsraad Dr. Weinhold har appliceret den som konstig Hjerne og Rygmarv, kan rigtig nok Cerebral-Nervesystemet og den sympathetiske Nerve pirres, saa at uvilkaarlig Stedbevægelse og Function af de vegative Organer paa en kort Tid kan paafølge; men disse Phænomener ere intet Liv; de ere Følger af en physisk Pirrelighed; de vilde, antaget, at Blodkarsystemet kunde sættes i Forbindelse med den konstige Hjerne og Rygmarv, alligevel ikke kunne vedvare; Individets Vedligeholdelse er kun mulig ved en integer Organismus. Følelserne, Sandseforestillingerne, Fornemmelserne og Centrums Tilbagevirkning, Instinct og Villie, disse Hovedmomenter for Dyrelivet gaae aldeles tabte, eller skulle de maaskee ogsaa blive virkelige i den konstige Hjerne? eller paastaaer maaskee Hr. Weinhold, at de, fordi de i hans electriske Apparat ikke producerer, de derfor heller ei i Dyrets Nervesystem og Hjerne kunne blive virkelige? Skal dette maaskee være en Grund, der ryste Mystikernes Lære, at det psychiske og physiske Liv er eet? Hr. W. gaaer altsaa aabenbart for vidt, naar han siger, at Dyret med den konstige Hjerne og Rygmarv leve, og at Organismen syntes at være i sin fuldkomne Integritet. Iøvrigt indeholder det Weinholdske Forsøg intet Nyt; det er et med megen Konst anstillet, extenderet galvanisk Forsøg, der beviser intet mere end alle galvaniske Forsøg, at ogsaa efter Døden ved en paa Nerverne anbragt galvanisk Pirrelighed endnu kan frembringes Bevægelser i de vilkaarlige Muskler, og, som her, ligeledes i Vegetations-Organerne."



I den norske Rigstidende af 9de November er følgende bekjendtgjort: Under 1ste Juli har Hs. Kongl. Majestæt naadigst udnævnt til Hofmesterinde hos H. M. Dronningen: Grevinde Wedel-Jarlsberg, født Anker; til Statsfruer: Fru Sommerhjelm, født Fuglberg, Fru Kaltenborn, født Rosenkrantz, Fru Mansbach, født Anker, og Fru Thulstrup, født Clauson Kaas; til Cabinets-Kammerherrer hos H. M. Kongen: Lieutenant ved det Aggershusiske ridende Jægercorps Baron Vilhelm Wedel-Jarlsberg, samt Major, Over-Adjutant hos Kongen og Divisions-Adjutant ved Generalstaben Mansbach; til Kammerherrer hos H. Majestæt Dronningen: Major, Overadjutant ved Generalstaben og Ridder af Sværdordenen, Kaltenborn, samt Capitain ved det Norske Jæger-Corps og Ridder af Dannebrog, Rustad.

Fra Stockholm meldes, under 25de October, følgende: Vor Handelstidende har en interessant Fortegnelse over den Mængde til Sverrig i de sidste 30 Aar indførte Kaffe. Man seer deraf den betydelige Tiltagelse af denne Artikel, som man nu endog kan betragte som en Nødvendighed i den laveste Folkeclasse. I Aaret 1783 indførtes i hele Riget 1 Million 590528 Pund, og ingensinde var Summen af Indførselen indtil Slutningen af Aaret 1806 meget større. Men derimod indførtes i Aaret 1808 6 Millioner 807131 Pund og 1810 endog 8 Millioner 919062 Pund. (N. Rigst.)

Fra Götheborg meldes under 29de October, at en Skrivelse fra Philipstad beretter, at der for ikke ret længe siden har tildraget sig Noget, som i Mands Minde er uhørt: En vis Kjøbmand, som havde opgivet en falsk Status, og paa adskillige Maader havde ved Bedragerier tilsneget sig Andres Eiendom, er ved de respective Over- og Under-Retter bleven dømt til for sit svigefulde Forhold at staae 2 Timer i Gabestokken til Beskæmmelse, og sidenefter at lide 28 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Denne Dom er af Hs. Kongl. Majestæt, uagtet Forbryderens underdanige Supplik om Forskaanelse for Skampælen, bleven stadfæstet og saaledes paa behørig Maade exeqveret — ham til velfortjent Straf og Andre til Advarsel. (S. Bl.)

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.
Trettende Aargang. No. 95.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 26 November 1816.

## Om originale Lystspil og deres Opførelse paa Skuepladsen.

Man møder ikke sjeldent det Spørgsmaal: hvorfor de gode danske Lystspils Tal er saa ringe? og Spørgsmaalet affærdiges da, som oftest, med det Svar: at man hos os ikke har Talent for denne Green af Digtekonsten. For den tænkende Mand kan et saadant Svar neppe være fyldestgjørende, thi hvorfor skulde det Land, der har frembragt en Holberg, nu være forvandlet til en saa gold Bund, at intet dramatisk Genie for Lystspillet mere kunde fremkomme deri? Vi have jo dog seet Digtergenier nok, siden Holbergs Tid, fremstaae i de forskjellige andre Dele af Digtekonsten, hvorfor skulde just denne Green nu være saa fortørret, at den ikke mere kan bære modne Frugter, og at man, ved engang hvert tyvende eller tredivte Aar at see en enkelt Paspomerus eller Gravenstener groe derpaa, betragter saadant som et uventet Naturspil? Dette Spørgsmaal fortjener saa meget mere at undersøges, som Skuespil ere i nyere Tider blevne til een af vore første Nationalforlystelse, og det ikke kan være os ligegyldigt, om Trangen dertil tilfredsstilles ene ved lutter fremmed Næring. Skal Skuespillet være, hvad man saa gjerne vil lade det gjelde for, en Skole for Sæderne, saa bør Skolemesterne dog ikke altid hentes udenlands fra.

Holberg fremtraadte som Lystspildigter i en Tidsalder, da Kjøbenhavn kun eiede et Privattheater; et Skuespillerselskab opførte, som bekjendt, for egen Regning, Skuespil i Brolæggerstrædet. Holberg gav det selv fem af sine Stykker at opføre, af Frygt for at de skulde faae Afskrifter at spille dem efter. Fra 1722 til 25 skrev han tyve Stykker, hvoraf femten i dette Tidsløb bleve opførte. At dette ikke havde været muligt, om Skuespillet havde været bestyret for offentlig Regning, det vil vi snart erfare. Vel havde Digteren mange Ubehageligheder at kjæmpe imod. "Smagløse, vanskabte, og halvhundredeaarige Comedier, opførtes her, som han selv siger, af omflakkende Comedianter"; og det var disse, et Tidsrum af 40 Aar indbefattende Stykker med idelige Sceneforandringer, som han især paroderede ved sin Ulysses von Ithaca. Det var vel heller ei uden Føie at han klagede over, "at ikke letteligen nogen Nation slaaer mere Vrag paa sit eget end vor, især Fruentimmer, der gjøre Næse af hvad ikke er fransk." Men alt dette uagtet, blev den bedre Deel af Nationen dog henreven af Holbergs sande Nationalskildringer, og da det Skuespillerselskab, der skulde give dem, kun raadførte sig med sin Casses Fordeel, og lod iøvrigt Digteren staae sin egen Resico, saa bleve hans Stykker opførte, uden at underkastes Censorers eller Skuespilleres alt for kræsne Censur. Men aldrig saasnart havde Kjøbenhavn, 1748, faaet en egen Skueplads med en egen Direction, førend Sagen tog en ganske anden Vending. Theatret blev aabnet (d. 18de

Dec. f. A.), ikke med et holbergsk Nationalstykke, men med Dobbleren af Regnard. Vel opførte man adskillige af Holbergs Lystspil, men dog kun saadanne, som vare efter Tidens Smag, f. Ex. Maskeraden, Julestuen, Kildereisen o. s. v.; hans Hovedstykker, derimod, som den politiske Kandestøber, den Stundesløse, Jean de France, Rasmus Montanus, bleve længe uopførte. Først 1751, altsaa tre Aar efter Theatrets Aabning, gaves Jean de France, som det 68de Stykke, der kom paa Skuepladsen. Man kan antage, at dersom Holbergs og den dramatiske Digtekonsts gode Genius ikke lykkeligviis havde ladet ham skrive sine Stykker 26 Aar førend Byen havde faaet en Skueplads, saa vare hans bedste Stykker mueligen ikke fremkomne; thi man har aldeles ingen Grund til at formode, at den Direction, som lod hans Kandestøber og Jean de France, efterat Nationen havde erkjendt dem for sine Yndlingsstykker, henligge i tre Aar, medens den opførte Regnards Dobbler strax ved Skuepladsens Aabning, og paa Folkets tilbedte Dronning, Lovises Fødselsdag, vilde, førend disse Lystspil havde staaet deres Prøve offentligen, have antaget dem, uden at gjøre store Vanskeligheder *). I Brolæggerstræde maatte altsaa Holbergs udødelige Genie finde den kjerlige Fostermoder, den nødvendige Opmuntring, som det maaskee forgjeves havde søgt, tredive Aar derefter, paa Hallandsaas. Saaledes kunne ringe Omstændigheder bidrage baade til at fremhjelpe og til at qvæle Geniet.

Fra den Tid af Hovedstaden havde faaet sin egen Skueplads, syntes den danske Thalia, der ved sin Yndling, Holberg, havde bragt Nationallystspillet til en forhen ukjendt Høide, ganske at have forladt os; i det mindste lod hun sig, liig en Trækfugl, kun af og til see hos os. Henved halvfjerdsindstyve Aar ere nu forløbne, og i dette lange Tidsrum have vi neppe faaet det halve Antal af de Lystspil, som den eneste Holberg i tre Aar skjænkede os. En løselig Oversigt over det, som

---

*) "Saasom Smagen udi Skuespil ---- siger Holberg i sin 447de Epistel ---- paa en Tid af 20 til 30 Aar er bleven meget forandret udi Frankrige, og de nyere Comedier bestaae fast ikke uden af tørre Samtaler, forfattede udi nette Vers, saa have mange indbildt sig, at de burde saa være, og derfor have begyndt at slaae Kryl paa Næsen af alle gamle Comedier, endogsaa af Molieres Mesterstykker. Vore unge rasende Messieurs, hos hvilke stedse har været funden en stor Docilité i at antage parisiske Moder, og renoncere paa deres egen Smag, have strax forelsket sig i det nye Theatro, og ved deres Hjemkomst til Fædrenelandet, søgt at recommandere den nye alamodiske Smag, og at sværte de gamle Comedier, som de have viset, at være komne ud af Moden udi Paris, og saasom saadant Argument stedse har været af stor Vægt udi de nordiske Lande, havde de ikke stor Møje at gjøre Proselyter, og naar nogen Aarligen visede dem de gamle Skuespils Fynd og Herlighed, svarede de allene, at det var godt nok udi de Tider, men nu ikke mere. Derpaa fulgte den store Revolution. Moliere tilligemed vore Originaler, som ere forfattede efter hans Plan, bleve kastede bag Ryggen, og en Destouches, og andre Autores af samme Suurdey bleve satte paa Thronen. Man beflittede sig overalt da paa, at oversætte nye Stykker, som bleve forskrevne, og hvorpaa er god Forraad, saasom enhver Skribent nuomstunder giver sig ud for Comedieskriver, og saasom de, der da dirigerede den danske Skueplads, selv vare indtagne af den nye alamodiske Smag, bleve vore bedste Originaler en Tidlang ganske satte tilside, saa at de anseeligste Stykker, som den politiske Kandestøber, Jean de France &c. bleve fast udi trende Aar ikke forestillede paa Skuepladsen. Men da denne Paroxysmus havde udraset, og Folk efterhaanden begyndte mere og mere at raisonnere, og at efterforske, om denne Smag var naturlig eller ej, forandrede Scenen sig ganske, Tilskuerne raabte paa de gamle Stykker, hvilke siden ere spillede med stor Succes, og endnu hvor ofte de forestilles, have Mængde af Tilskuere. Prøven blev først gjort med den politiske Kandestøber, hvilken man meest havde sværtet, og afmalet, som et Markedstykke, allene efterdi Personerne, som forestilles, ere af Borgerstand, ret ligesom en Comedie duede ej, med mindre Personerne bestode af Marquiser og Chevaliers. Saasom Moralen af samme Skuespil er at skjemte med den gemene Almue, som udi Friseder gjennemhegler Øvrighedens Anstalter, og at vise, naar en Borger eller Haandværksmand, som udi Indbildning er en stor Statsmand, selv bliver et Embed betroet, han da allerførst lærer at kjende sig selv, og mærker, at det er lettere at critisere en Pilot, end selv at føre Roret, saa kunde paa et saadant Skuespil ikke passe sig andre Personer."

vor dramatiske Litteratur i hine halvfjerdsindstyve Aar i dette Fag har leveret, vil stadfæste vor Paastand.

Den første danske Lystspildigter, der, allerede i Holbergs Levetid, fulgte i hans Fodspor, var F. W. Wiwet, en Forfatter, der tidligen røbede gode Anlæg. Allerede 1748, i en Alder af 20 Aar, skrev han den Forfængelige, en Comedie i 3 Acter, der opvakte ualmindelige Forhaabninger. Men Tidsalderens Pietisterie og Pedanterie syntes at have standset hans Virksomhed. Han kom ind i Forretninger, der vare for tørre til at enes med spøgende Muser. 25 Aar hinrandt for ham i Themis's Tjeneste forend han atter i en Alder af 49 Aar (1777), tyede til den Muse, han saa længe havde forladt, og leverede sit bekjendte Lystspil, Datum in Blanco; men uagtet Stykket har mange gode Sider, saa var det dog intet Holbergsk Product. Hans "Enke- og Liigcassen" bragte en Cabale til at falde igjennem, uagtet det havde mange ret comiske Situationer og en Deel Vittigheder. Dermed endtes hans dramatiske Løbebane.

J. Ewald leverede 1771 sine brutale Klappere og 1772 sin Harleqvin Patriot, hvilke begge maa mere betragtes som heldige og vittige Satirer over visse Titsſvagheder end egentlige Lystspil for Skuepladsen. — J. H. Wessel fremkom og forsvandt i samme Aar, som et glimrende Meteor, med sin fortræffelige Parodie: Kjerlighed uden Strømper.

Efter Wiwet fortjener med Rette at nævnes E. Falsen, en Mand af Digteraand, Smag og Vid. Allerede i en Alder af 23 Aar (1778) leverede han "de snorrige Fettere eller Testamentet", et Stykke, som ikke er uden Fortjenester, og, som siden omarbejdet, ofte blev givet. Havde Falsen vedblevet at arbejde i dette Fag, saa er der ingen Tvivl om, at han var blevet een af den nyere Tids første danske Lystspildigtere. Men ogsaa han blev ligesaa tidligen revet ind paa Embeds-Forretningsveiens tornede og øde Mark, hvor man kun sjeldent finder Leilighed til at gjøre en Afskeielse til Hesperidernes Hauge. En Række af Aar tilbragte han i Norge, og først da han fik en Befordring i Danmark, begyndte han i en Alder af 50 til 60 Aar, at dyrke den Muse, han henved 30 Aar havde saa godt som forsaget. Han selv lod det lige saalidt mangle paa Flid som Theaterdirectionen paa Opmuntring. Næsten Alt hvad han skrev blev antaget og opført, men af alle hans Originaler, gjorde dog ingen nogen egentlig Lykke, paa Dragedukken nær, hvortil Charactererne vare ham foretegnede af Meißner i en bekjendt Fortælling, og hvortil Kuntzen havde componeret en fortræffelig Musik. Men unægteligen er dette Stykke eet af vore bedste, om ikke det bedste af vore originale Syngespil.

J. C. Tode var rigeligen udrustet af Naturen med spillende Vittighed og godmodigt Lune. Men som Lystspildigter maa man mere beundre hans gode og utrættelige Villie, end hans dertil svarende indere Kraft. Han begyndte 1782 med Søeofficiererne, hans første og unægteligen hans bedste Stykke, der endnu sees med Interesse paa vor Skueplads. Hans øvrige Lystspil døde saa godt som i Fødslen. — J. v. Wibe fremtraadte paa samme Tid med sine nysgjerrige Fruentimmer, et Stykke, der røbede heldige Anlæg, men han døde endnu samme Aar hans Comedie udkom.

En Samtidig af Falsen var P. A. Heiberg. Hans Lystspil, Forvandlingerne, blev opført, som han selv et Sted anfører, 6 Aar efter at det var indsendt til Directionen, og han opholdt sig i Bergen, da han fik den uventede Efterretning, at hans Stykke var antaget *). Han besidder unægteligen megen Vittighed, og et udmærket Talent for Satiren. Blandt hans Lystspil vandt Vonner og Vanner, Heckinborn, og Virtuosen No. 2, i sin Tid stort Bifald paa vor Skueplads. Men i den nyere Tid ere kun de to sidste blevne opførte ved Siden af Syngestykkerne Chinafarerne og Indtoget, der have vundet meget ved Schulz's og Schalls yndede Musik. Man har bebreidet denne Forfatter, at hans Vittigheder ofte falde for meget i det Lavcomiske og Søgte, og at hans Satire gaaer alt for meget løs paa enkelte Stænder. Hvorvidt denne Bebreidelse er grundet, overlades til Andres Bedømmelse. Saa-

*) De indleverede Stykker havde nemlig saaledes opdynget sig, at man maatte foretage en Renselsesfest. Af den hele Dynge forligne Varer valgtes to eller tre, hvoriblandt Forvandlingerne.

meget er vist, at hans Bonner og Vanner, med adskillige, for vor Tid nødvendige, Udeladelser, endnu kunde sees med Fornøielse, da det hører til de Stykker, hvoraf vi langt fra ikke have Overflødighed. Det, som fandtes Stødende den Gang det først blev givet, kan ikke mere være det nu. — Paa samme Tid, som den heibergske Muse berigede os med hine Stykker, fik vi under Grev Ahlefeldts Bestyrelse, det bedste af vore originale Lystspil: Gulddaasen. Vittighederne ere vel ikke af det Slags, man finder hos Sterne og Beaumarchais, men Charactererne, som ere tagne af Borgerlivets lavere Sphære, ere ægte comiske og livfulde, og hvad der gjør dem saa interessante, høist nationale. Men uagtet man ikke kan antage, at Digteren har udtømt hele sit Genies Fond paa denne skjønne Gulddaase, saa har han dog siden efter, formodentligen fordi alvorligere Sysler krævede hans Tid, ikke leveret os flere Prætiosa af dette Slags. — C. Pram har mere fulgt den høiere Muses Indbydelser; imidlertid har han dog skjænket os adskillige Lystspil, som Ægteskabsskolen, Brønden, Negeren, og det vittige Syngestykke Serenaden, lutter Stykker, der have gjort fortjent Lykke paa vor Skueplads, og hvoraf Ægteskabsskolen, for ikke ret længe siden, med Bifald er givet. — Af Prof. F. H. Guldberg have vi Vennen paa Reisen: et nydeligt Lystspil, der udmærker sig ved en flydende Dialog.

Vi troe saaledes at have opregnet de vigtigste Forfattere, fra hvis Haand man har Lystspil, der, i en Række af 70 Aar eller siden Holbergs Tid have gjort nogenlunde Lykke paa den danske Skueplads. Disse Stykkers Tal beløbe sig i det Høiest til Ti, og af disse Ti kan man regne omtrent sex der endnu gives. Sandelig, et saare ringe Antal for en saa lang Række af Aar! Men det vilde være ubilligt, at tilskrive Manglen paa Talent for den Gren af Digtekonst, denne store Ufrugtbarhed paa Digtere og Digte af denne Art. Vi ville prøve, om muligt, at komme paa Spor efter de egentlige Aarsager dertil, som uden Tvivl maa søges paa ganske andre Veie.

Hverken Tydskland, Frankrig og Engelland har været eller er fattige paa Lystspildigtere, og det er derfra, vi hidtil have hentet den intellectuelle Føde for vort Theaterpublicum, ligesom Pynt for



vore Damer. Man beraaber sig paa, at disse Nationer ere bedre oplagte til det Muntre og Vittige end vi; men man gjør os aabenbar Uret. Blandt adskillige Millioner Mennesker maa der ligesaavel findes Talenter for det Muntre og Vittige, der udfordres til at digte Lystspil, som for det Høie og Følelsesfulde, der udkræves for Sørgespillet. Holberg, Wessel og Baggesen have viist, at vort Sprog, maaskee i høiere Grad end noget Andet, er skikket for det Muntre og Comiske. Men det er ikke med Lystspildigteren, som med andre Digtere, der, gjennem Pressen kunne tale til Almeenheden; hans Element er Skuepladsen; der maa hans Kraft udvikles, voxe og modnes. Skal han gjøre Lykke, saa maa han gjøre det der. I Tydskland, Frankrig og Engelland har den dramatiske Digter en heel Verden for sig. Vil det ene Theater ikke spille hans Stykke, saa vil det andet; vil det ikke gjøre Lykke i den ene Provinds saa kan det gjøre det i en anden. Arbeidets Værd, hvis det iøvrigt besidder noget, maa blive paaskjønnet, fordi han kan appellere fra den ene Domstoel til den anden. — Ganske anderledes er derimod hans Lod i Danmark. Vi have kun eet Skuespilhuus, kun eet Theaterpublicum. Stykkets Bedømmelse er overdraget til enkelte dertil ansatte Mænd; med deres Dom maa det staae og falde. Forkastes det førend Opførelsen, saa er hans Arbeide spildt; thi hvor Mange kjøbe vel et forkastet Stykke? Han maa altsaa overlade sig til et Vovespil; han maa opfinde en Fabel, udkaste en Plan, udarbeide et Stykke, for efter fuldendt Arbeide, at lade det komme an paa enkelte Mænds Skjønnende, om det vil blive antaget eller forkastet. Hvo, som altsaa af Andres Erfaring veed, hvilken Lykke der hører til at faae et Stykke opført, vil ei saa let overtale sig til at anvende Tid og Umage paa et Arbeide, som han har saa usikkert Haab om at høste nogen Frugt af. Selv den, der føler Kald dertil, afskrækkes derfor af saa store Vanskeligheder. Kun to Slags Forfattere prøve sædvanligen deres Lykke: enten saadanne, hvis foregaaende Arbeider for Skuepladsen give dem sikkrere Haab om at faae deres Stykker antagne; eller ogsaa saadanne egenkjerlige Mennesker, der, lokkede af den Fordeel og den Hæder, deres Arbeiders mulige Antagelse lover, men alde-

les ubekjendte med de mødende Vanskeligheder, indlevere deres umodne Hjernefostre. Det er nok som bekjendt, at det de fleste begynde med, ere dramatiske Forsøg for Skuepladsen. Man kan derfor gjerne antage, at Vedkommende overvældes med Stykker; men hvilke Stykker? Lærlingers Læreklude. Selv de maadelige Arbeiders Tal er og maa være saare ringe, deels fordi saadanne Arbeider udfordre et Talent, der er for sjeldent at det kan findes, endog i mindre Grad, i Stokketal; deels fordi, som sagt, kun Faa, der nogenlunde kjende til Tingene, gide spilde deres Tid paa Arbeider, de saa høist sjeldent kunne love sig mindste Nytte af. Faa ere de Lykkelige, som strax kunne levere Mesterstykker, og selv Lessing skrev "der junge Gelehrte", førend han skrev sin Minna v. Barnhelm. — "Men, vil man maaskee spørge, hvad skal en Theaterdirection gjøre? skal den i Flæng optage alle de Stykker, der indleveres den?" — Nei, det behøver den ikke. Hvad der er reent forkasteligt, hvad der strider mod Religion, Stat, Sæder, bør den forkaste; men det Stykke, der er nogenlunde taaleligt, og som dets Forfatter vil lade spille paa sin egen Risico, burde den maaskee lade opføre, og det af en dobbelt Grund: først fordi det er en saa ganske egen Sag med Smagsdomme, og Pope siger meget rigtigen:

> 'Tis with our judgments as our watches, none
> Go just alike, yet each believes his own *)

dernæst, fordi det er umueligt ved Gjennemlæsningen at bestemme, om et Stykke vil gjøre Lykke paa Skuepladsen eller ei. Kun ved ikke at være alt for streng bliver det mueligt, at opmuntre det fremspirende, skjulte Talent, der ved sine Arbeiders Forkastelse med nogle faa Linier, qvæles og for stedse afskrækkes fra nye og maaskee heldigere Forsøg. Det danske Folk har altid viist sig overbærende mod Begyndere, og om end et enkelt Stykke faldt igjennem, vilde dog Theaterbestyrelsens gode Villie, Ønsket at ophjelpe den

*) Det er med vore Domme, som med vore Uhre; de gaae ei ganske lige; alligevel troer enhver sit eget.



fædrenelandske Konst, være en hæderlig Undskyldning for dens Overbærenhed mod fædrenelandske Forfattere. En alt for streng og vragende Smag maa tilsidst qvæle hver Spire til Nationalitet, og hvor meget bliver det Folk at beklage, der ikke allene maa hente saa mange af sine physiske, men selv sine aandige Fornødenheder hos — Fremmede?

At vor Skueplads trænger til muntre Stykker, er umodsigeligt; thi hvortil behøvede man ellers at gjentage de, der ere i Brug, saa idelig? Sørgespillene høre til Dagens Orden, og sjeldent forløber en Uge, hvori man ikke opfører eet eller to. Men hvad skulle vi med den evige Sorg? Hine uophørlige Drabsscener maa jo tilsidst aldeles dræbe Følelsen hos Tilskuerne. For en enkelt Gang at see til Afvexling et godt Sørgespil, kan være meget behageligt, men at see de selv samme Personer dræbes et Par Gange om Ugen blot ved forskjellige Midler, det kan jo umueligt interessere, især naar dertil endnu kommer, at vi sjeldent have et Ensemble, der kan udføre saadanne Sørgespil til Almeenhedens Tilfredshed. Man har satiriseret over det sjegvartske og wertherske Føleri. Fortjener Scenens uophørlige Besudlen med Blod da ikke samme Revselse? Er det vel andet end to Yderlighedspunkter, der berøre hinanden? *)

*) Den dramatiske Poesie, siger F. Bacon, som gjør Skuepladsen til en Verden, er, fra Nyttens Side betragtet, ganske fortræffelig, naar den tillige er fornuftig; thi Theatret kan meget forbedre og meget forværre; kun er Forværrelsen i dette Slags meget hyppig, og man forsømmer i vore Dage ganske, at tage Hensyn til Forbedringen. (Man lægge Mærke til, at Bacon, Shakespears Landsmand og Samtidig, skrev dette i hans de augmentis scientiarum 1605, altsaa samme Aar, da hiin udgav King Lear og Cymbelline.) Thi endskjøndt i de nyere Stater den theatralske Forestilling ansees for Gøglespil, for saavidt maaskee den ikke er alt for satiriserende og bidende, saa have de Gamle dog agtet meget paa, at den ledte Menneskenes Gemyt til Dyden. Ja, den blev ogsaa af store Mænd og Philosopher betragtet som et harmonisk Instrument til at stemme Menneskenes Sind, og vist nok er det sandt, og ligesom en Naturhem-

Fornødent Gjenmæle paa Hr. T. Thaarups Anhang til Rühs, o. s. v.

(Slutning; see forr. No.)

Hr. Forf. slutter sine Betragtninger med nogle høist interessante Bemærkninger over en Nationalbank og dens hensigtsmæssigste Indretning, hvilke Bemærkninger lede ham til at betragte Rigsbanken fra sine forskjellige Synspuncter. En Nationalbank, mener han, bør være det i Ordets hele Betydning, og fortjener da kun denne Benævnelse, naar Nationen selv vælger dens Bestyrere, og Regjeringen, blivende ganske udenfor Sagen, betragter sig som Privatperson, hvorved da Landet forskaffes Styrke og Uafhængighed. Anmeld. er heri fuldkommen af samme Mening som Forf. og troer at burde gjøre her opmærksom paa det aabne Brev, hvorved indbydes til Interessentskab i den ny 1791 oprettede Dansk og Norsk Species-Banque. Heri hedder det, "at denne Banque skal fortrinligen overdrages Kongens egne Undersaatter, og at naar Banquen af et Interessantskab er oprettet og holdes, dette Interessentskab selv skal have fuldkommen Frihed til ved Mænd af dets eget Middel, som det selv vælger, at forestaae og bestyre samme til Interessentskabets og det Almindeliges Vel o. s. v. Da Species, som det i Indledningen hedder: "efter Leilighed og Omstændigheder, skulde vorde almindelig Landemynt for samtlige Kgl. Riger og Lande," saa er det klart, at denne Bank, overensstemmende med Lovgiverens Diemed, skulde været en virkelig Nationalbank, om ikke uheldige Krigsbegivenheder havde tilintetgjort dette skjønne Formaal. Men tillade end Omstændigheder i dette Dieblik ikke, at oprette nogen Speciebank, saa synes dog intet at hindre os i at oprette en Bank, der har det Formaal, tilfælleds med hiin, at den er en Nationalbank, det vil sige: "at Interessenterne" have fuldkommen Frihed til selv at vælge dens Bestyrere. At en virkelig Nationalbank snart maatte kunne faae saa meget Indskud i rede Sølv, at den, i det mindste for en Deel, vilde kunne strax operere med Sølv til Fordeel for Coursen, derom kan der vel neppe være nogen Tvivl. Der er Folk nok, som have staaende unyttigt Sølv, og som de ønskede at gjøre frugtbringende i en Nationalbank. Naar nu en saadan Bank med sin Fond af Sølv forbandt den meest uindskrænkede Offentlighed, saa vilde snart Crediten hæve sig og med den Landets Velstand stige. Meget kunde vor Handelsstand bidrage til dette skjønne Diemed, naar de ved deres Privatcredit vilde komme Banken til Hjelp. Hvad Forf. siger om Rigsbanken fra S. 146 til 151 er meget gjennemtænkt og fortjener at lægges paa Hjerte. Anmeld. slutter denne Anmeldelse med det Ønske, at Hr. F's Kaldsforretninger maatte levne ham Tid til at skjænke os den Historie om den danske Handel fra 1750 af, som han har havt i Sinde at udarbeide, da et saadant Skrift fra hans Haand, sikkerligen vilde være af Vigtighed, baade i financiel, commerciel og historisk Henseende. Handelen med alle dens Revolutioner i en Række af henved 70 Aar udgjør en saare vigtig Deel af vort Fædrenelands politiske Historie.

meligheb, at Menneskenes Sjel staaer mere aaben for Affecterne og Indtrykkene, naar de ere forsamlede, end naar de ere ene.



## Indenlandske Efterretninger.

om den østersøiske Handel i Almindelighed, om de ved dette Hav liggende Handelspladse, samt den i disse gjeldende Mynt, Vægt og Maal. Fra det Franske oversat ved O. J. Rawert, Kammerjunker og Medlem af den Kgl. Fabrik-Direction. — Oversætteren har tilføiet nogle interessante Anmærkninger, af hvilke Anmeld. vil anføre følgende ikke uvigtige Notiser: "Steenkulsfløtserne paa Bornholm strække sig ind fra Søen, omtrent østen for Risegaarden, paa Landets søndre Side, tvers over Landet til Hasle, hvor de gaae ud i Havet. — Saavidt bekjendt, er Christian 4 den første, der har ladet anstille Undersøgelser ved disse Steenkulsfløtser. 1650 og 1654 bleve af Frederik 3 udstædte Privilegier paa Steenkulsbrydning. Siden ere gjentagne Gange saavel af Regjeringen, som af Private, Forsøg gjorte med at udvinde Steenkul; men det har ingen Fremgang havt med Arbeidet. Senest har Grev Vedel Jarlsberg anstillet Undersøgelser dermed; men han opgav i 1806 dette Foretagende og overdrog dets Fortsættelse til Regimentsqvarteermester Rasch i Rønne, der nu i Forening med et Interessentskab lader Arbeidet drive bergmæssigt. Foruden dette, ere der endnu to Interessentskaber, som, Norden for Rønne, bergmæssigen bryde Steenkul. Med nærværende Drift udvinde de aarligen omtrent 8000 Tønder. Desforuden ere der, saavel ved Rønne som ved Hasle, Arbeidsfolk, der forene sig sammen og grave paa et udseet Sted, hvor de vide eller formode at finde Kulfløtser, ind i en Bakke. De grave en 8, 10 til 12 Alen dyb Grav, og kaste Jorden til Siderne eller borttrille den. Naar Kulfløtsen træffes, udhugges Kullene med Hugjern, og saaledes vedbliver man, indtil enten uheldige Tilfælde eller for meget Vand, eller Jordens Udbrud gjøre en Standsning i Arbeidet: man begynder da paa et nyt Sted. — Kunde man vel ønske disse Foretagender mere Held, kan man dog ikke, som Forfatteren, sige, at de ere forgjæves." — — "Den 24de Decbr. 1601 døde Brahe i Prag, næsten 55 Aar gammel. Keiser Rudolph, hans Ven og Beskytter, lod ham, endskjøndt Lutheraner, begrave med megen Pragt i Prags Hovedkirke, og Tychos Arvinger opreiste siden et prægtigt Gravminde over ham. — Da Frederik 6te, i Efteraaret 1815, kom igjennem Prag paa en Reise til Wien, for der, iblandt en Forsamling af Europas Regenter, at hævde Sine Stats Rettigheder, besøgte Han Tycho Brahes Gravminde."

Odense, d. 22 Nov. I Onsdagsaftes beærede Deres Høiheder Prindsen og Prinsessen Skuespillet i Odenses dramatiske Selskab med Deres høie Nærværelse. Alles Glæde yttrede sig ogsaa her lydeligen ved det høie Fyrstepars Indtrædelse i Logen. Dækket var oppe og Theatret mørkt, men som et Lyn blev ved Herskabets Indtrædelse Alt oplyst, og en Dame af Selskabet fremførte med skjøn Syngestemme et musikalsk Prolog til Herskabets Velkomst, som imellem Versene afvexlede af det forsamlede Selskabs Chor med de Ord: Velkommen! Velkommen tilbage o. s. v. Da Forestillingen var endt fremtraad Directeuren for Selskabet med Alles Ønsker: "Længe leve Hs. Høihed Prinds Christian af Danmark, og længe leve hendes Høihed Prindsesse Caroline Amalie," og trefold Hurrah gjenlød af hele Huset efter hvert Ønske. (Iversens Av.)

I Ribe Avis læses følgende: Raad mod Kornorme. Man kan udrydde disse for Kornet, saa skadelige Orme ved at bringe Myrer paa Loftet, hvor Kornet ligger. Myrerne fortærer da upaatvivlelig Ormene.

Viborg, den 21de Novbr. Formørkelsen i Forgaars saaes her meget tydelig, og var desto skjønnere, da Solen før og efter skinnede klart. — Frosten der begyndte d. 9de, og var nu saa stærk, at Søen var for endeel lagt, har i Nat faaet Ende og Iisslag, Regn og Slud er kommet isteden. I Onsdags den 13de November, slog Lynilden ned paa Herregaarden Rydhauge, der tilhører Hr. Kammerherre Sehestedt, om Formiddagen Kl. 10, adsplittede Taarnet og knækkede en svær Bjelke og foer siden næsten gjennem alle Værelserne som det beskadigede noget paa Gibslofter, men meest paa Vinduer. Det tændte dog ikke. Omstændeligere Beretning herom kan ventes i Avisen. (Viborg Samler.)

Den i forrige Nummer omtalte, nylig udkomne Bog, af Hr. Pastor H. E. Seabye, meddeler, blandt flere mærkelige Noticer, følgende om de grønlandske Frierier. "Anstændighed vil, at en Pige maa ikke ville giftes, og at Forældrene maa ikke give deres Minde til hendes Giftermaal; men derfor tage og Karlene deres Piger med Magt. Nogle Venner følge Frieren, gaae ind i Huset eller Teltet, og uden Omstændighed snappe Pigen, endog i Forældrenes Nærværelse. Ofte er hun uvidende om Frierens Kjerlighed til hende; men om end ikke, saa maa hun dog gjøre al muelig Modstand, hvilken ikke sielden gaaer saa vidt, at hun lader sig slæbe ved Haaret, og om hun vedbliver, ikke at lade sig reise og at følge, faaer endog et dygtigt Slag i Ansigtet. Naar hun endelig kommer i Frierens Huus, sidder hun bedrøvet, med udslaget Haar, og passer første Leilighed til at løbe bort; hun indhentes, og løber atter, og atter hentes. Dersom hendes Uvillie er forstilt, sørger hun vel endnu een eller to Dage, men derefter overgiver hun sig; kan hun derimod ikke lide Frieren, saa bliver hun ved at flygte, indtil han enten opgiver at lede oftere efter hende, eller, om han er rasende forelsket, bruger virkelig Tvang. I de ældre Tider skar Frieren under disse Omstændigheder, den gjenstridige Pige nogle Snit under Fodsaalerne, temmelig vis paa, at hun capitulerede inden hun igjen kunde gaae. Nu bruge de vel ikke mere denne plumpe Maade at vinde en Pige paa; men jeg veed dog, at en Frier, endog i min Tid, truede sin Kjæreste, som flere Gange løb fra ham, med denne Straf for Gjenstridighed. Afskyer Pigen virkelig af en eller anden Grund Ægteskabet, og kan dog ikke undgaae det, saa afskærer hun i denne Nød sit lange Haar, og løber til Fjelds; men hun giver derved tillige Afkald paa hvert Ægteskab i Tiden; man undre derfor ikke over, at denne Manoeuvre er saare sielden. Naar de urolige Frierdage ere forbi, og Pigen er bleven Kone, da indtager hun og Hustruens Plads paa Brixen, og forsyner Manden og Huset, som Kone; men er hans Moder levende, da vedbliver denne Bestyrelsen, og Konen er for saavidt ikke mere end Pige. Disse voldsomme Frierier kunne vi ikke tillade vore døbte Grønlændere; de overgive derfor og Præsten Sagen, og Fremgangsmaaden er da almindelig følgende: Frieren kommer til Præsten, og siger: "Jeg vilde gjerne have mig en Kone." — "Hvem?" — Han nævner hende. — "Har Du talt med hende?" Undertiden sige de: "ja, hun vil nok, men du kjender Menneskene;" oftere svare de: "Nei!" — "Hvorfor ikke?" — "Det er vanskeligt; Pigerne ere saa peene; tal Du med hende." I dette Tilfælde kalder Præsten Pigen; hun kommer, og efter nogle ligegyldige Spørgsmaale begynder han Frieriet som saa: "Nu er det vel paa Tiden at Du bliver gift." — "Jeg vil ikke gifte mig." — "Det var Skade; thi jeg har en Frier til Dig." — "Hvem?" — Præsten nævner ham. — "Han duer ikke, jeg vil ikke have ham." — Nu opregner Præsten hans Dyder: han er ung, en god Forhverver, sidder rank i sin Kajak, kaster sin Piil sikkert og med Kraft, og fremfor Alt, han er from og elsker Dig. Hun hører opmærksomt, og hendes Mine siger: med Bifald, hans Roes, men svarer alligevel endnu: "Jeg vil ikke gifte mig, jeg vil ikke have ham." — "Ligemeget, jeg vil ikke tvinge Dig; jeg faaer nok en Kone til den raske Karl." Præsten tier nu, som om han ansaae hendes Nei for Hjertets Sprog. Endelig siger hun sagte, med et Suk eller med Taarer i Øinene: "Ligesom Du vil, Præst!" — "Nei! ligesom Du vil; jeg vil ikke videre overtale Dig." — Nu kommer med et dybt Suk et Ja, og Sagen er afgjort. (Fortsættes.)

Kjøbenhavns Børs den 26 November.

Cours. Hamb. 2 M. 630, a vista 640. Amsterdam 2 M. 586, a vista - . London 2 M. 28½ Rbdlr. Spec. 650. — Specier solgtes til 39 a 39½ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 pr. 100; Oblig. 76½ a 77. Norske Sedler 26 a 27. Svenske Sedler 9 Mk. 8 ß. Disconto 10 PC.



Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 96.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 30 November 1816.

## Peter Klims overjordiske Reise.

(Fortsat; see No. 91.)

Jeg kan ikke nægte, at denne uventede Ære gjorde mig ganske forvirret. Jeg, som paa Jorden, saa ofte har maattet staae med Hatten i Haanden for en Pedel, krummet Ryggen baade for Høi- og Lavbaarenheder, døjet Grovheder af mangt et ubetydeligt Væsen, der ansaae sig langt ophøjet over mig, fordi dets Navn optog en Linie i den Calender, hvor mit forgjeves søgtes, jeg saae mig nu bragt til et saadant Lykketrin, at jeg kunde spadsere omkring paa Ryggen af en overjordisk Monarks første Ministere og Hofmænd. Havde min Vaxt, ved Siden af mine nye Medskabninger, ikke givet mig Udseende af en Kjæmpe, og dette physiske Fortrin indgydet mig en ædel Selvfølelse, saa maa jeg oprigtigt tilstaae, at jeg, siddende her ved Siden af en mægtig Monark, let kunde blive svimmel i Hovedet, og udraabe med Jeppe paa Bjerget: "hvad er dette for en Herlighed, og hvordan er jeg kommen dertil?" Men nu gjorde jeg mig, som i sin Tid, Napoleon, al muelig Umage for at glemme min Byrd og Stand, og det lykkedes mig saa meget mere, som jeg her ikke behøvede at bringe Andre til at glemme disse, da ingen kjendte mig, ingen kunde fortælle noget om min Ungdomstaabeligheder, eller calculere hvor mange Kryds jeg havde faaet til mine Examiner. Man betragtede mig som et overnaturligt Væsen, som et Meteormenneske, der var faldet lige fra Himlen ned paa Jorden; skjøndt man ligesaalidet kunde begribe dette, som vi kunne begribe Meteorstenenes Fald paa vor Planet.

Over Bordet blev der talet meget, som jeg, af Ubekjendtskab med Sproget, naturligviis ikke forstod et Ord af; men saa meget kjendte jeg dog til Physionomiken og Mimiken, baade af Lavater og Engel, at jeg tydeligen kunde see, at Talen angik mig. Men hvad der faldt mig meest besværligt, var Etiquettens tilbørlige Jagttagelse. Vel kunde jeg forestille mig, at man vilde vise mig, som en Fremmed, især fra en anden Planet, den Overbærenhed, jeg med saa stor Ret kunde fordre; men Etiquetten var her saa stræng, at den overgik de dristigste Forestillinger om Hoftvang og Hofstivhed. Gjæsterne sadde paa et Slags Forhøjning omkring Bordet; istedet for at de her paa Jorden opvartende Pager og Laquaier staae bag Stolene, saa laae de her paa alle Fire under Bordet, og rakte Madden i Veiret. Ingen turde sætte en Skee eller Gaffel til Munden, undtagen hver Gang Monarken gjorde det; men min Sult var saa stor, at den kom mig til at glemme al Etiquette, og at jeg hellere vilde paadrage min Person Monarkens Unaade, end sætte min Mave paa en ulykkelig Prøve. Dog, istedet for at optage denne min Dristighed ilde, syntes Regenten tvertimod at more sig ved min mageløse Madlyst, og hver Gang jeg tog en Bid i Munden, stak

han i en Skogger-Latter, der strax istemtes af alle Hoffolkene. Vist nok vare mine Bid, i Forhold til de Billinger, de toge, hvad min Figur var imod deres; men at see sig saaledes udleet ved hver Bid, man toger i Munden, er, naar man ikke har ladet sig engagere til Hofnar, som enhver let indseer, en ubehagelig Ting. Min Sprogvidenhed og min Sult, reddede mig her fra at begaae et Feiltrin, der maaskee havde styrtet mig i en stor Ulykke. Imidlertid lærte jeg af denne Hoflatter tre Ting: først, at det stundom er en stor Lykke, ikke at forstaae eller vide hvad Folk tale om os; andet, at intet bringer os lettere til at glemme det Menneskelige, end det Menneskeligste af alt Menneskeligt: Sulten; og tredie, at det, naar man endeligen maa og skal være blandt de Store, er bedre, at vi give dem Stof til Latter, end til Vrede. Over Bordet gav Monarken mig det Navn: Nalaraki, i det han fyldte en stor Guldpocal og tømte den, saavidt jeg kunde skjønne, paa min Sundhed. Dette erindrede mig om Kong Pharao i Egypten, der kaldte Joseph, da han ophøjede ham til Finantsminister, og satte ham over Provideringsvæsenet: Abrek. Jeg forudsaae allerede i Tankerne, at jeg snart vilde kunne bane mig Veien til en lignende Lykke hos min ny Herre, uden at jeg just, som Joseph, behøvede at tyde Drømme for Bagere, der skulde hænges. — Kongen reiste sig nu, beærede mig med et Kys, og tilkjendegav mig ved en Bevægelse med Haanden, at jeg kunde begive mig bort. Tre Rygge præsenterede sig nu igjen for mig; jeg spadserede paa disse ud af Spisesahlen, og to fornemme Herrer, som jeg antog for mine opvartende Cavalierer, ledsagede mig ind i mit Cabinet. Unægteligen havde man her sørget Kongeligen for Alt, hvad der kunde tjene til min Beqvemhed og Tidsfordriv. Men det havde kun den eneste Feil, at det ikke passede sig for mig, og erindrede mig om det prægtige Springvand i Abdera, der, fra Konstens Side, var et Mesterstykke, men paa hvilket Delphinerne havde den ubodelige Feil, at Næseborene vare forstoppede, og at de, hver Gang Vandet ved visse høitidelige Leiligheder skulde springe, saae ud som om de havde Snue. I mit Cabinet fandtes en deilig Divan, men som baade var saa smal, kort og lav, at jeg hverken kunde



sidde eller ligge i den, — en Samling af kostbart indbundne Bøger, som jeg ikke kunde læse i — og et musicalsk Instrument af ypperligt og konstigt Arbeide, som jeg ikke kunde spille paa. Efterat jeg havde dvælet her noget, og tænkt over min ny Stilling, indfandt der sig en Mand, der ved Geberder gav mig tilkjende, at han var Sprogmester, og hidsendt af Kongen, for at give mig Underviisning i Landets Sprog. Dette gav mig en høist fordeelagtig Forestilling om Monarkens oplyste Tænkemaade. Jeg svarede ligeledes med Gebærdesprog min ny Læremester, saa godt jeg kunde, yttrede ham og Regenten min forbindtligste Tak, og gav ham at forstaae, at jeg nok ønskede, Underviisningen maatte tage sin Begyndelse, saasnart som muligt. Med forekommende Artighed tog han nu en stor Billedbog frem, i hvilken der fandtes Afbildninger af alskjøns i Naturens og Konstens Rige forekommende Gjenstande, og under hver af dem deres Benævnelse i Landets Sprog. Allerede i den første Time lærte jeg en god Deel Ord; thi jeg opdagede strax et Slags Slægtskab imellem de europæiske og det herværende Sprog, og da jeg ved Universitetet havde lagt mig meget efter Etymologien, saa kom denne mig her særdeles til Nytte. Jeg erfarede strax ved første Lection, at jeg befandt mig paa Planeten Bakul, i Kongeriget Lakur, der regjeredes af den stormægtige, og vidtberømteste af alle Regenter, — det vil sige paa Planeten Bakul — Kong Zipzak. Nu havde jeg da, saa at sige, stukket Fingren i Jorden, og lugtet hvad Land jeg var i; jeg behøvede ikke mere at frygte for James Cooks eller Mungo Parks Skjebne paa Jorden, thi i et Land, hvor man viser Fremmede, ikke blot af en anden Troe, men endog af en anden Skabning, saa megen Gjæstmildhed; hvor man har Bøger og ikke er bange for at lade Folk læse dem; der behøver man ei at frygte for at dræbes af owaihiske og africanske Menneskeædere, som Cook og Mungo Park, eller af catholske Fornuftædere, som Klerkene i det Costnitzske Kirkemøde, og Inqvisitorerne i den spanske Kjetterret. Det eneste jeg endnu var bekymret for, var min franske Reisefælle, Monsieur Montgolfier. Jeg havde hverken seet eller hørt noget til ham, fra det Øjeblik af, jeg havde forladt ham siddende i Luftmaskinen, og jeg pla-

gede mig med tusinde ængstende Forestillinger om de Uheld, som muligen kunde være tilstødt ham. Jeg kjendte det franske Blod, der ved den ubetydeligste Leilighed stiger til 35 Gr. Reoumur, medens den lykkelige sjællandske tempereerte Varmegrad veed at skikke sig i Alt, selv blandt en fremmed Planets Beboere. Imidlertid indstillede jeg Franskmanden til Skjebnens allerhøjeste Naade, og sysselsatte mig ene med at lære det Lakurske Sprog. Jeg holdt mig hele Tiden inde, og kom ikke til Hove, thi jeg havde besluttet, ei at tale med nogen anden end min Sprogmester, saa længe jeg ikke havde lært de almindeligste Ord og Udtryk. Da jeg, uden at rose mig selv, har et godt Nemme, saa fik jeg i en Tid af fjorten Dage en saadan Færdighed i Landets Sprog, at jeg, den femtende, allerede kunde skrive et Carmen paa tredive Stropher til den mægtige og vidtberømte Monark, Kong Zipzarks Berømmelse*); det blev optaget med stort og udeelt Bifald ved Hoffet. — Jeg havde nu Haab om, at det vilde snart gaae mig, som den berømte Engelskmand, William Jones, der var bleven saa stærk i det sankritiske Sprog, at Braminerne selv beundrede hans Indsigter i deres hellige Tungemaal. Hele Hoffet var færdig at falde i Staver, da jeg i Landets Sprog første Gang holdt en kort Tale til Monarken, hvori jeg fortalte ham mine Hændelser. At jeg, ligesom en Meteorsteen, var kommet igjennem Luften, at en Ballon havde bragt mig did, det var noget, som ingen Lakurer kunde faae i sit Hoved, om end Newton selv var staaet op af Graven, for at bevise dem Planeternes Tiltrækningskraft, og hele det astronomiske Facultet havde forsikkret dem, at en Montgolfiere kunde løfte os mange Mile i Veiret. Havde Kong Zipzark været en Mand som Pave Urbanus VIII, saa kunde det let gaaet mig som i sin Tid Galilei, der blev actioneret, fiscaliseret og condemneret, fordi han paastod, at Jorden dreiede sig omkring Solen, og kun, ved at slaae sig selv for Munden, som en Løaner, kunde undgaae Kjetterdøden. Men Kong Zipzark var en Mand af ganske anden Tænkemaade end den inurbane Urbanus. Hvor megen Opsigt end mine nye Sætninger gjorde blandt de Lærde i hele Kongeriget, hvor almindeligen de end betragtedes som kjetterske, og hvor meget man end hemmeligen arbeidede paa, at faae mig formeligen anklaget for Consistoriet, vilde Monarken dog paa ingen Maade tilstede en saa uretfærdig Fremgangsmaade.

(Fortsættes.)

*) Det maa ikke forundre Nogen, at min Frænde saa hurtigen lærte at skrive Vers i det Lakurske Sprog; jeg har kjendt Folk, der, efter at have nydt otte Timers Underviisning i det Franske, selv begyndte at give Information i Sproget, saavel i Instituterne, som privatissime; ei at tale om det Tydske, som en Hr. v. Borgen vilde kalde unser Muttermal, da man hos os i Almindelighed fødes dermed; men selv det Persiske lærer man i en saadan Hurtighed, at salig Auditeur C. G. Molberg kunde oversætte Cyri Ungdoms-Historie og udenlandske Reiser af dette, her i Landet just ikke meget almindelige Sprog, paa godt Dansk. Jeg kjender de Folk, som endog heller oversætte af det Arabiske, Persiske og Mesopotamiske, end af Tydsk, fordi man, ved at oversætte af saadanne Sprog, ikke letteligen udsætter sig for Kritikgiters Kritikasterie. A. K.

---

## Om Underviisningsmethoden i Almueskolerne.

Ved en grundig og upartisk Bedømmelse af den gamle og den nye Underviisningsmethode i Almueskolerne, vil Resultatet uden tvivl blive dette, at begge Methoder have visse Mangler, ligesom og visse gode Egenskaber; at meget Godt i den gamle Methode er bleven lastet, og meget Slet i den nye er bleven anbefalet. Siden Aaret 1781, da Skolelærer-Seminariet i Kiel blev oprettet, har den nye Methode vundet alt mere og mere Herredømme i Danmark; og den gamle Methode kan vel nu ansees, at være aldeles overvundet. Den gamle Methode blev almindelig angrebet, fandt intet Forsvar og blev forkastet. Den nye Methodes Seier var let, men derfor og lidet hæderfuld; thi: "hvor Du slaaer og jeg faaer Hug, det er intet Slagsmaal," siger Plautus. Man kan ikke formode, at den nye Methode saa let lader sig fortrænge af nogen anden; thi den største Deel af de nuværende Skolelærere ere blevne dannede saaledes, at de maa overbevises ved til-

strækkelige Grunde, førend de forkaste en Methode, hvilken de hidindtil erkjendte at være rigtig. Den nye Methode har en Theorie, en systematisk Samling af Regler, og førend disse forsages, maa det bevises, at de Grundsætninger, hvorfra Reglerne ere afledte, ere urigtige; eller at der, ved at aflede Reglerne fra Grundsætningerne, er begaaet Feil imod Logiken.

Om end enkelt Mand var af en anden Mening end Skolelæreren i Henseende til Skoleunderviisnings Methoden, vil denne dog derved ikke omstødes; thi Skolelæreren vil paastaae, og det med Ret, at der bør sættes Grunde imod Grunde; og dersom det er for denne Paastands Skyld, at Seminarister maae høre sig udskregne for Hovmod, da behøve de ikke at skamme sig; thi den blotte Myndighed fra en Foresats Side bør ikke og kan ikke frembringe Forandring i Seminaristens Overbeviisning. Men om Nogen indseer, det er: kan Nogen med tilstrækkelige Grunde bevise, at den Methode Skolelærer Seminarierne vedkjender sig er urigtig, da bør han offentlig fremsætte sit System, og da vil det gjelde, om hans Grunde ere rigtige og om hans Raisonement er logisk rigtigt.

Man tør formode, at der gives endeel tænkende Mænd iblandt Almueskolelærerne, der vel vare istand til at bedømme den nye Methodes Theorie; men det er ikke at formode, at nogen Skolelærer har den fornødne Tid, som udfordredes til, offentlig at fremsætte sit System. Det var derfor at ønske, om enkelte særdeles duelige og retsindige Skolelærere, enten ved offentlig eller privat Mands Understøttelse, bleve opmuntrede til at arbeide for Skoleunderviisnings Methodens Theorie. Denne Understøttelse maatte fornemmelig bestaae deri, at disse Skolelærere, ved at gives duelige Medhjelpere til deres Embeders Bestyrelse, og ved at gives Adgang til Bogsamlinger, fik fornøden Tid og Leilighed til at studere og skrive. Enhver kjender det Vaklende i Meningerne om Methoden ved Børns Underviisning i Læsningen, det Meget der er skrevet, for at udrydde den gamle Methode, og de mangfoldige Forsøg, der siden ere gjorte, for at skaffe en bedre i dens Sted; men Erfaringen lærer tillige, at alle den nye Methodes Konster, saavidt Læseøvelsen angaaer, ere forgjeves.



Saavel ved Eftertanke, som ved flere Aars Erfaring er Forfatteren heraf, for sin Deel, bleven overbevist om, at den nye Methodes Theorie i denne Henseende er aldeles falsk; og intet vilde være ham kjerere, end, om det var ham muligt, at fremsætte Beviis for denne Paastand, og meddele en grundig Theorie for den Konst, at lære Børn at læse. — Men det vil blive ham umueligt at udføre dette Arbeide, om han ikke, enten ved offentlig eller privat Understøttelse, bliver sat istand til at holde en duelig Medhjelper ved Skoleunderviisningen.

Almueskolelærerne skylde Hr. Pastor Birk, som tilforn var Lærer ved Seminariet i Vesterborg i Lolland, Høiagtelse og Taknemmelighed, fordi han, i sin Methodelære, bestrider den Fordom, at, ved Børns Underviisning i Læsning, det er ved Læseøvelserne, Meningen og Betydningen af de læste Ord bestandigen skal forklares; ligeledes har hans Afhandling den store Fortjeneste, at den indskjærper Skolelærerne Vigtigheden af, at lære Børnene at kjende de medlydende Bogstavers Lyd. Men denne Methode er endnu saa fremmed iblandt Almueskolelærerne, at en udførlig og grundig Afhandling om Methoden ved Læseøvelsen er aldeles nødvendig. Enkelte Vink og Regler forvilde og forvirre; thi de misforstaaes og maae misforstaaes, saalænge til de bringes i et ordentligt System.

Maatte nu Hensigten af de her fremsatte Yttringer opnaaes! Maatte det blive anseet som et patriotisk Foretagende, om enkelt Selskab, eller enkelt Mand, som mener det vel med Almuen og ikke er indtaget af Fordomme imod denne Stand, opoffrede en liden Skjerv, som Bidrag til at fremme en Reformation i Methoden ved Almueskoleunderviisningen!

## Literær Industrie.

Lopez de Vega, der efterlod 1800 Lyst- og Sørgespil og 400 Autos sacramentales, alle paa Vers, skrev i det Hele saa meget, at man har beregnet, at han hver Dag af sit Liv har leveret 5 Ark, tilsammen 133,225 Ark. Men siden hans Tid har den literære Industrie neppe opsvinget sig til en større Høide end i Tydskland. Blandt andre

har den engang med Rette yndede Romanskriver, August Lafontaine, drevet denne Industrie temmelig vidt, skjøndt langtfra ikke saa vidt, som hiin Spanier, men hvis Genie han ogsaa mangler. Til den første Roman, Lafontaine skrev, Romulus, kunde han kun med stor Møie og mod et ubetydeligt Honorar, finde en Forlægger; men nu er den tydske Læsehob saa graadig efter hans Romaner, at den sluger dem saa varmt, de komme fra hans Blækhorn. Han anvender kun nogle Timer af Morgenstunden til dette Arbeide, og, i saa Hensyn, kan man med Føie sige: Morgenstund har Guld i Mund; om just ikke af det Guld, der fylder Hjernen, saa dog af det, der fylder Pungen. Røgende af sin Tobakspibe gaaer han op og ned i sit Værelse, og dicterer en ved Pulten staaende Skriver sine Romaner. Uden videre Gjennemsyn eller Filen bringes de saaledes til Trykkeriet, og Correcturen besørges af en Anden. Sædvanligen skriver han henved et trykt Ark hver Dag, og arbeider ofte paa to Romaner paa eengang. Det er saaledes ikke at undres over, at han, liig Silkeormen, spinder, for ei at sige væver, sin egen Konstgrav. Ingen Forfatter er i nyere Tider blevet mere forgudet, især af det smukke Kjøn, end Lafontaine, men ingen tjener ogsaa mere end han, til et sørgeligt Beviis paa, at intet fordærver lettere et Genie, end overspændt og blind Tilbedelse. Man erindres her om Aben i Fablen, der, af lutter Kjerlighed, krammede sine Smaa ihjel.

## Calderon.

I Tydskland begynder man nu at bringe den spanske Digter Calderons Stykker paa Skuepladsen. Saaledes gav man nyligen i Berlin: den standhaftige Prinds, efter Schlegels Bearbeidelse, og i Hamborg Horoscopen, begge, som det synes, med Bifald. Calderon var en Samtidig af Shakespear, men begyndte først at skrive, skjøndt kun 14 Aar gammel, et Aar førend hiin døde, nemlig 1615. Man har kaldet ham den spanske Terenz, og hans Lystspil sættes over Lopez de Vegas, da de udmærke sig ved mere Finhed og Regelmæssighed i Opfindelse, Udarbeidelse og Stiil, ved større Rigdom i Intrigen og



Forviklingen, og mere Fasthed i virkelige Characterers Udførelse. Han har leveret 127 Comoedier, foruden 95 Autos sacramentales, 200 Forspil og 100 Divertissementer. Den standhaftige Prinds ansees for hans skjønneste Arbeide. Dets Emne er en gudfrygtig christelig Fyrste, der, for Troens Skyld, taaler al muelig Forhaanelse i et barbarisk Slaverie, og omsider segner i Kampen.

## Indenlandske Efterretninger.

Kjøbenhavn, d. 29 Novbr. Pengemangelen vedbliver at være stor og trykkende. Som en Følge heraf ere Priserne paa alle offentlige Papirer gaaede ned. Obligationer, som for en Maaned siden stode i 81 a 82, ere dalede til 77 a 78; Committesedler, som den Gang stode i 96 a 97, ere gaaede ned til 92½, og vakle mellem 92 og 94. Coursen vedbliver at forbedre sig; men en Virkning deraf er, at Kjøberne paa de to sidste ved Auction solgte ostindiske Ladninger, have betalt de den Gang efter en høiere Cours beregnede Varer alt for dyre. — Kornvarer ere endnu stedse i høi Priis, og en Pot Brændeviin staaer derfor nu næsten al pari med en Pot simpelt Rom. — Byg opkjøbes især af reisende Holstenere, Lybekkere, og endog forud af næste Aars Høst. Da alle Betalinger skee i Banco, saa har dette bidraget meget til at forbedre vor Cours.

Geißelbrechts Marionettheater kappes i den Grad med det store Theater, at en Billetsælger i forrige Uge bød to Parquetbilletter til Henrik den Femtes Ungdom, for een Billet til en Geisselbrechtsk Forestilling.

Natten imellem den 26 til 27 Nov. er ved Indbrud borttstjaalet fra den østerrigske Gesandtskabscapel i Bredgaden en Sølvkalk, omtrent 13 Tommer, en mindre Dito; et Sølvbæger, et andet Sølvkar, to pletterede Lysestager, et Christusbillede, som sad paa et Kors, en rund Sølvplade, 4 Tommer i Gjennemsnit, en liden Sølvske. For Opdagelsen udlover den Keis. østerr. Gesandt Sølvets fulde Værdie eller det Metals de stjaalne Sager bestaae af.

Det nye Lystspil Masken, af Hr. B. Bang, gjør ikke nogen egentlig Lykke paa Skue-

pladsen. Det har en flydende Dialog, en temmelig rask Gang, især i de tre første Optoge; men Interessen aftager istedet for at stige, og den svækkes ganske ved den alt for stor Mangfoldighed af Characterer i femte Act, som ved den sidste Forestilling dog er bleven noget afkortet. Hovedpersonen, Masken, kan saa meget mindre interessere, som han i Stykket skal spille to Personer, og Tilskueren fra Begyndelsen til Enden kan høre, at det kun er een Person.

Man venter fra een af vore Professorer en Betænkning i Anledning af Lystspillet Freyas Alters Forkastelse. Det har tilforn været Tilfældet, at dramatiske Arbeiders Forkastelse have, fra deres Forfatteres Side, foranlediget offentlig Paaanke; saaledes klagede engang Heiberg over Hofsorgens Ikkeantagelse; men Freyas Alter er det første Exempel i vor Literaturs Aarbøger, at en saadan Forkastelse har opvakt en saa levende Interesse, og foranlediget en Kamp, hvori endog Upaagjeldende deeltage.

Norske Sedler ere nu gaaede ned til 26 PC., hvilket udgjør en Cours af omtrent 2,600: og altsaa er uden Exempel i Europa.

Mariboe, den 25de November. Onsdagen den 20de dennes afbrændte en Gaard og et Huus i Skottemarke, under Kjerstrup Gods, samt alle deriværende Creaturer. Efter Sigende skal Ilden være opkommet derved, at man ved at svie slagtede Gjæs lagde for meget Foder paa Skorstenen, der angreb og antændte en ved Skorstenen nærstaaende Dør. — Den 23de November blev en Indsidder i Stokkemarke Bye, under Grevskabet Knuthenborg, arresteret for, ifølge Undersøgelses Forhøret, at være befunden i ulovlig Besiddelse af otte Humlestænger og tvende Knipper tørre Æbler, samt sigtet for attenteret Tyverie paa en Gase. Under Forhøret benægtede han Alt, men da han blev arresteret og havde frossen i 2de Dage og Politiemesteren i Gaar Morges forsøiede sig til hans Kone, der ei kunde møde her, saa, af Frygt for hendes Forklaring, kom han under det tredie Forhør til sine Synders Erkjendelse, med Undtagelse af Gasen. — Imod Sædvane har Vinteren ikke alene indfunden sig i Aar meget tidlig, men vedvarer endnu med megen Strænghed. Igaar var det særdeles og meget gjennemtrængende Kolde af en S. V. Indsøerne ere allerede tilfrosne. Vinterfornøielserne med Skøiteløben have allerede taget deres Begyndelse. Igaar vandrede en Mand fra Søeholt over Søndersøen her til Mariboe. — I Dag er her kjøbt en stor Mængde Hvede for 29 Rbd. Tønden. Ligeledes er i disse Dage kjørt en stor Mængde Korn til Nakskov. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 23 November. Fra den 16 til den 23 November ere ved Nakskovs Toldkammer følgende Skibs-Capitainer ind- og udclarerede: J. Diderichsen fra Kiel baglastet. N. Diderichsen til Kjøbenhavn med Hvede. L. Andersen til Lybeck med Ærter og Havre. Alle af Nakskov. — C. Rohauge til Holsteen med Byg. J Brandt til Flensborg med Byg. — Begge af Marstall. — — Kornpriserne ere i denne Tid paa Axeltorvet: 1 Tønde Hvede 30 Rbd. 1 Tønde Byg 13 Rbd. 1 Tønde Havre 7 Rbd. 1 Tønde Ærter 16 Rbd. (S. Bl.)

Odense, d. 22 Novbr. Hs. Excell. Hr. Geheime-Konferentsraad Bülow til Sanderumgaard har forny lig skjenket Stiftets literære Selskab følgende Stykker som Grundlag til et Kabinet for nordiske o. a. Oldsager: 9 forskjellige Steensværer, hvoraf den ene fundet i Værdalen ved Stiklestad, hvor hellig Olav faldt, 30 forskjellige Steenkiler, hvoriblandt en af grøn Serpentin, 6 Steenknive, 5 gamle Jernknive eller Dolke, 3 gamle Sporer, hvoraf den ene forsynet med Krone og vel conserveret, en Stigbøile, 2 gamle Hængelaase, et Stykke af en Urne, et Stykke Beegkrystal forarbeidet som et Englehoved med Vinger, en Figur af Metal, en formeentlig Brikke til et gammelt Skakspil, hvorpaa staaer med gothiske Bogstaver Karlamagn, m. m. Til denne Samling har Hs. Excellence tillige lovet at skjenke et Skab. — Da det er bekjendt, at slige enkelte Stykker af Oldsager for sig selv kun have liden videnskabelig Værd, men i Samlinger derimod ofte blive af den største Vigtighed, saa tør Man uden Tvivl med Føie haabe, at saavel Selskabets Medlemmer som andre Videnskabeligheds Velyndere, som maatte eie slige Stykker uden selv at gjøre Samlinger, ville ved at skjenke samme hertil bidrage til dette Anlægs Forøgelse. Som bekjendt findes i hele Danmark ingen offentlig Samling af nordiske Oldsager uden den i Kjøbenhavn.

(Hempels Av.)

Odense, d. 26 Novbr. Da Elben allerede er næsten ufremkommelig formedelst Driviis, pleier det ikke at vare længe inden det bliver ligesaa med Beltet. I Odense Fjord er allerede megen Driviis. — Denne en Maaned fortidlig indtrufne Vinter ligner vore fordums Vintere, som pleiede at bringe os da ogsaa tidligt Foraar. Mueligen vi nu engang igjen komme i Orden med vore Aarstider. Imidlertid dersom Vinteren skulle blive liggende, ville mange Landmænd komme i Forlegenhed for Vand til deres Creaturer, som allerede er Tilfældet paa adskillige Steder, uagtet den vaade Sommer og det vaade Efteraar vi have havt. At Jorden alligevel er tør, er maaskee en Følge af den megen saakaldet skadelig Vandsafledning, som vore Stue-Oeconomer saa længe have præket om, og allene burde indskrænke sig til hvor det staaer paa Agerland; men at aflede alt det Vand der er mueligt at aflede af Søer, Damme og Møser, kan ikke andet end udtørre Jorden, og omsider tilveiebringe Vandmangel. (Iversens Av.)

Aalborg. Efter megen Ustadighed i Veirliget igjennem den første halve Deel af November Maaned, der lod ikkun et svagt Haab tilovers at faae den store Solformørkelse at see, hvorpaa saa Manges Forventning var spændt, begyndte Luften dog med den indtrufne nordlige Vind at klare sig op den 17de, og en temmelig alvorlig Frost at indfinde sig, da Thermometret om Morgenen var 5 Grader under Frysepunktet og om Aftenen 7°. Den 18de viste det $5\frac{1}{2}$° om Morgenen og 3° om Aftenen. Vinden, som imidlertid var bleven sydostlig, syntes atter at bebude en Forandring i Veiret; desuagtet vedvarede Frosten med 3 Grader og klar Luft den 19de, saa at man fik hele Formørkelsen at see fra Begyndelsen til Enden.

| | |
|---|---|
| For Aalborg indtraf Begyndelsen | Kl. 9. 6' |
| VI Tommer vare formørkede af Solen | Kl. 9. 41' |
| Midten af Formørkelsen . . . | Kl. 10. 16' |
| VI Tommer endnu formørkede . | Kl. 10. 51' |
| og Enden . . . . . | Kl. 11. 26' |

hele Varigheden var 2 Timer 20 Minuter for Aalborg. Uagtet der i Formørkelsens Midte blev neppe $\frac{1}{24}$ Deel tilsyne af Solen, udbredte denne dog et saa stærkt skjøndt skummelt Lys, at man ikke med al Anstrængelse af det blotte Øie kunde



blive nogen af de betydeligste Fixstjerner vaer, som vare oppe over Horizonten paa samme Tid, endog ikke Capella paa den nordlige eller Arcturus paa den sydlige Himmel. Hvad der i øvrigt har været befrygtet ved dette Phænomen, synes at være aldeles uden Grund, da Maanens virkelige Skygge kommer ikkun afvexlende en saa liden Deel af vor Jord, medens en Deel deraf oplyses meer eller mindre af Solen og den største Deel bestinnes ganske af den, og ingen Formørkelse seer. Desuden indtræffer der næsten aarlig slige totale, skjøndt hos os usynlige Formørkelser, over eet eller andet Strøg af Jorden uden nogen videre skadelig Følge. — Hvad der i Adresse-Contoirets Avis No. 147 fortælles os, som noget man vilde lægge Mærke til: at Formørkelsen maatte indtræffe saa meget senere her, end den i Almanakken er beregnet for Kjøbenhavn, fordi der er en Middags Forskjel af 2° 39' i Bue mellem disse to Steder, forholder sig just modsat, da den nødvendigt derfor maa indtræffe noget tidligere, efter som Maanen gaaer fra Vesten til Østen, og Aalborg ligger vestligere end Kjøbenhavn. Da et Uhr, stillet efter Budolphi Taarn-Uhr, angav Kl. 9. 37' ved Formørkelsens Begyndelse, behøvede dette sidste en betydelig Correction for at angive den rigtige Middeltid. (Aalborg Av.)

En Hr. Erichsen til Hovedgaard tilhørende Stud af overordentlig Størrelse, er denne Tid solgt i Kjøbenhavn for 550 Rbd. (Aarhuus Av.)

Den i Viborger Samler (Skilderiet No 95) lovede omstændeligere Underretning om Uveiret paa Rydhauge, følger herved: "Den 13de Nov. Kl. mellem 9 og 10, indtraf paa Rydhauge følgende Begivenhed: Strax oven paa blid og klart Veir, reiste sig en mørk Skye med Hagel og Regn, og fra samme nedfoer en Lynstraale eller rettere umaadelig Ildmasse, som syntes at indslutte alt med Ild; det medfulgte øieblikkelig en Torden, som i Styrke overgik flere forenede Kanonskud, og en stærk Røg fra Stedet hvor det slog ned, samt en stærk Svovllugt, saavel i Gaarden som i Værelserne. Lynstraalen foer need i et Taarn som er 7 Etager, adsplittede en svær Ege-Floistang, smeltede Jernet ved Seiervæerket og nedrev Spaantækket for en stor Deel, opbrækkede endeel af Gulvet i 3die Stokværk og i underste Etage brækkede en

svær Kampesteen, som udkastedes tilligemed endeel af Muren. Paa samme Tid gik Lynet ind i et Værelse af Side-Fløien, som ligger østen for Taarnet, men ikke af dets vestre Vindue, derimod af dets nordre Vindue for østen, som blev svedet og en Stormkrog i samme smeltet, men ikke en Rude knakket. En Person som stod i dette Værelse blev kastet omkuld og først efter et Par Minutter var han istand til at krybe ud af Døren. Lynet fôer i underste Værelse, Cabinettet, hvor det anløb Forgyldningen, som blev sort, men ikke svedede tæt ved hængende Gardiner i Vinduerne, derfra i Salen, hvor det nedrev i modsat Retning, store Stykker af Gibsningen og sveed Gibsrørene, saa i hosliggende Koffestue ligeledes, hvorved den Besynderlighed, at af et der staaende ægte Porcelains The-Stel, ikkuns een eeneste Overkop er beskadiget med et Hul som en Kobber Styrskilling, uden Revne. Lynet gik dernæst ind i Vestibulen, splittede et Par smaa Stumper Træ af en Pedal-Harpe som stod midt i samme og anløb et Kobberstykkes Ramme sort, samt gik ind i Væggen, dog ikke dybt. Gibsdækket tog Skade og et enkelt Hul, saa stort som et Svanehagel, sees paa Væggen mellem Vestibulen og Dagligstuen, i hvilken aldeles ingen Spor af Uveiret befindes, skjøndt det saaes fare igjennem den ind i det lidet Sovekammer ved Siden af samme, hvor flere Mennesker vare forsamlede, forbi hvilke Ilden foer til Kakkelovnen, sved en Hundepude under samme og tændte Hundens Haar i lys Lue, indtil den krybende til en Stoel fik Ilden slukket og nu fattes intet. I den gibsede Kjelder-Etage er en stor Deel af Gibsdækket nedfalden, 2de Skorstene ere revnede, alle Vinduerne ere knuste i Vaaningshuset, Fløibygningen, Taarnets og dets vestre grundmurede Huus ud til Borgergaarden, og et Fag Vinduers Træværk i Vaaningshusets øverste Etage er svedet, men ikke een Rude er beskadiget i Vaanings- og Fløi-Huset for Østen eller Norden, ligesom ei heller i det vestre grundmurede Huus for Vesten. — Flere Uveir havde efter al Formodning samlet sig — og Øienvidner, som befandt sig paa den Tid, næsten enfjerdedeel Miil fra Rydhauge, forsikre, at de saae Lynet nedkaste sig som en stor Masse af Ild."

(Viborg Samler.)

Viborg, d. 25 Novbr. Frosten indfandt sig atter med endeel Snee i Forgaars efter $1\frac{1}{2}$ Dags



Tøe. Paa Søen her stangede man, før Sneen kom, en usædvanlig Mængde Aal. Skibsfarten paa Limfjorden og meget Markarbeide er ved denne tidlige Vinter standset. (S. Bl.)

---

Kjøbenhavns Børs den 29 November.

Cours. Hamb. 2 M. 622, a vista 630. Amsterdam 2 M. 578, a vista „ „ London 2 M. 27 Rbdlr. 88 ß. Spec. 640. — Specier solgtes til $38\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $92\frac{1}{2}$ a 93 pr. 100; Oblig. 77. Norske Sedler 26. Svenske Sedler 9 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

---

In memoriam
NICOLAI EDINGERI BALLEI
Episcopi olim Sælandiæ
vere Apostolici.

Audi mira domi, seclis memoranda futuris:
Balleus æris inops moritur; muneribus amplus
Omne dedit patriæ, contentus vivere parvo.
Orphanos, viduas, inopes, nudasque Camoenas
Consiliis, nummisqve suis, protexit et auxit.
Ceu pastor fidus vulpes ab ovilibus arcens
Dilectam Christi nutrivit dogmate gregem.
Lucratus coelis animas ad sidera fessus
Curis transivit; fuit hæc sua meta laborum.
O Cives! Cives! numen vos poscite pares
Pastores, functum vitâ qvi passibus æqvent.

Die 25 Octobr. æger & moestus posuit
G. J. Thorkelin.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststræder No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 97.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 3 December 1816.

## Prolog,

bestemt til at fremsiges ved den sidste Geißelbrechtske Forestilling.

For sidste Gang vi her med vore Dukker
Det danske Publicum fornøje vil;
I Aften man vort lille Tempel lukker,
Forbi er da hvert Geißelbrækkerspil.
Med Pik og Pak vi drage ud af Landet,
Fra Herthas Lund til Rhinens grønne Bred;
Dog, mens vi atter flyve over Vandet,
Vi mindes Tiden, som blandt Jer hengled.
Den Yndest, som I skjænked' hele Troppen,
Hver Daler, som I offrede vor Id,
Og mindste Pjalt, vi bære nu paa Kroppen,
Vi skylde eders Smag, næst egen Flid. —
Vi vandred' om i mangt et skjønne Land,
Og maatte selv blandt Landsmænd svælte, sukke,
Til gridske Sviin fortæred' hver en Dukke
Der nys, som Surrogat, var bragt istand *).
Vort hele Konstnerkavn hardtad forsvandt,
Hvor Sviinapplaus os blev tilgrynted',
Men der, hvor Konstnerløn vi atter vandt,
Blev' vore Dukker og tilbørligt pynted';
Ja, her, paa eders grøderige Kyster,
Vi Bifald fandt, og Dalere som Sand,
Og meer end i vort eget Fødeland,
I Publicum en mild og kjerlig Trøster.
Med Hurraraab man kronede vor Smag,
Tiljubled' høit vor Abraham i Tønden;
Vor Konst vandt mere Yndest og Behag
I eders Nord end i vort eget Sønden,
Ei Dukker ene, men selv vor Person
I eder fandt den værdigste Patron.
Vi lod' vor Boßes Vittigheds=Sarp=Fos,
Til eders Lyst og største Glæde, bruse,
Og, selv en Sølvers Sølverrøst til Trods,
I hørte ofte vore Møller suse.
Vi Stykker gav', hvor Latter slog ihjel,
Af vores Præsident, von Kotzebue,
Og Syngespil med usædvanligt Held,

*) Man har ofte nok læst, at først de Franske, under Krigen, ranede Marionetterne, og at derefter Svinene snege sig ind paa Theatret og aade dem, man i de Plyndredes Sted, havde gjort af Runkelroer.

Endskjøndt vi af og til dog havde Snue;
Og gik end Tonen stundom gjennem Næsen,
Saa vare I dog ingensinde kræsen.
Ha! sligt et Publicum en Phoenix er,
Som hvert Aartusind' avles af sin Aske;
Omkring paa Jorden man kan længe traske,
Før man opdager, hvad man finder her.
Ei plat vi dog Iert Land forlade vil,
Thi Loll'k og Jyde er jo og vor Næste;
Bør vi ei deres skjønne Land først gjæste
Før vi vort Tempel lukke ganske til?
En Trækfugl bort fra kolde Zone fly'r,
Didhen, hvor evig Sommer Øiet fryder;
Men vi til kolde Jylland ty'r,
Langt fra den Egn, hvor Solen Druen syder.
Farvel, Høistærede, for denne Gang,
I Alle, som vort Hjerte ere kjære,
Til næste Vaar, vi her igjen vil være
Med nye Dukker og Skjærslippersang;
Med friske Vrag fra Mahlmanns Malestrøm,
Med Ting, som nu kun synes Jer en Drøm,
Og har I hidtil ei Jer leet ihjel,
Saa næste Gang det skeer med større Held.

## Udaf et Brev til en Videnskabsmand i Odense.

Da Du i Efterskriften til Dit sidste Brev forlanger at høre mine Tanker om vor nyeste originale Comoedie, Masken, af Hr. B. Bang, saa meddeler jeg Dig dem her saameget hellere, som jeg haaber dermed at kunne oplyse adskilligt af det, Du fandt utydeligt i mine Breve, fra Overfjor, om Moliere og den nye franske Comoedie, hvilken Hr. Bang umiskjendeligen har havt for Øie. Kun den Bemærkning forudskikker jeg endnu, at Du her ikke maa vente noget Sidestykke til den Recension, over Forfatterens Uglspil, af Baggesen, der saa ganske vandt dit Bifald;



thi dette Stykke er af en ganske anden Art, og maa derfor behandles paa en ganske anden Maade.

Fablen eller Emnet er taget af en Beretning hos en engelsk Reisebeskriver, udentvivl Archenholz. Forfatteren har i Udviklingen af de mange afvexlende Scener, og i Forvexlingen af Masken og Lord Dornlay været temmelig heldig, ligesom hele Stykkets udvortes Forbindelse røber et vist Talent og Studium af godt sammensatte Stykker, i den nyere franske Smag. Men det er desværre dets eneste Fortjeneste, og selv denne forringes derved, at Intriguen for endeel er opløst i Enden af anden Akt, hvor man erfarer, at Lady Belmour netop er Originalen til Lord Dornlays Portrait og Gjenstanden for hans Kjærlighed. Læserne, og fornemmelig Tilskuerne, som i Masken let maa gjenkjende Lord Dornlay, gjette strax Udfaldet af det Hele, og illuderes meget vanskeligen ved Bortførelsen eller Testamentets Bestemmelse. At Stykket, eller rettere sagt, Dørene gaae Slag i Slag, hindrer vel at Tilskuerne komme til at besinde sig ret over hvad der foregaaer paa Scenen; men da Knuden kun meget svagt strammes ved hiin Bestemmelse af Testamentet eller ved Bortførelsen, da hele den indvortes Forbindelse ved Karakterer og Motiver er yderst triviel, saa kan den ovenfor omtalte Fortjeneste aldeles Intet veie op imod de mange væsentlige Mangler, jeg nu skal søge at udvikle Dig.

Alle Personerne vidne om Forfatterens store Mangel paa Opfindelsesevne. Ethvert Karaktertræk, og af disse gives der meget faa, som kunne fortjene dette Navn, er trivielt eller forslidt. Lady Belmour giver sit Diadem bort for at frelse endeel ulykkelige Familier; hun bønfalder Hertugen, som af hendes skjønne Ansigt overtales til at forandre en Dødsdom; samme Hertug fører hende siden efter bort, for at ægte hende, og hun finder sig deri med en Engels Taalmodighed, eller en Engelænderindes Phlegma; som en Deus ex machina faaer hendes Elsker en Arrestbefaling fra Prindsregenten for Hertugen, hvorved denne meget beleiligen bringes tilside. Lord Dornlay, som skyer alt Selskab, faaer at vide, at hans Hjertes Elskede er i London, og gaaer, meget naturligen, strax hen til hende, da han hører, at hun ønsker at see ham o. s. v. o. s. v. See, det er de aller-

vigtigste Motiver i hele Stykket, og det er altsaa meget naturligt, at de lede til ligesaa trivielle og uinteressante Resultater. Alle Karaktererne ere ogsaa uden det ringeste Indhold, tomme Hverdagsmennesker, uden Interesse eller Energie, uden Aand eller nogen Slags Originalitet. Thi om Poesie vil jeg nu slet ikke tale. Jeg gjennemgaaer derfor kun en eneste af alle disse, da han synes at være behandlet con amore, og da han blot er en Variant af den staaende Uglspilsrolle, som findes i Forfatterens foregaaende originale Lystspil. Her skal Sir Charleston — Du indseer let, at det er ham, jeg mener — være en godmodig, lystig Fyr, som udfylder mangen Scene. Han bringer flere af de vigtigste Efterretninger fra den ene Person til den anden, og bliver derved et reent perpetuum mobile. Men han er et høist ubetydeligt Væsen, og hans mange smaae, pæne Løier ere meget flaue, uden alt comisk Anstrøg. I en Stue kunde man maaskee lee engang af sligt Pudsemagerie, men paa Theatret ...... O, vee! — Han hopper et Par Gange i Veiret, snakker meget om Lady Belmours smaae, hvide, søde Hænder — hvor vammelt! — kryber ind af et Vindue, og snakker saa om sine skidne Strømper, omfavner en gammel Mand, saa han skriger, kort sagt, søger paa alle Maader, at faae Parterret til at troe, at John har Ret, naar han S. 47, kalder ham en Pokkers Fyr. Mig forekommer han at være en meget stakkels Fyr, som suurt fortjener sine Kys paa de "smaae, søde, hvide Hænder." Nogle mene, han er en forulykket Copie af en Parisercavallier, og han synes ogsaa at være langt mere fransk end engelsk.

At denne Tomhed i Caractererne paa ingen Maade udfyldes ved de mange Requisitioner, Forfatteren har gjort hos sin Lecture og hos Theatret, er meget begribeligt. Et Vers af Metastasio, et andet, fransk Vers, en tør Beskrivelse af en Reise i Schweitz, et Par Ord om Mad. Staels Corinna o. s. v. kan ikke blænde eller interessere noget smagfuldt Menneske. Og disse Skjønpletter ere endog undertiden meget upassende anvendte. Jeg beder Dig blot at læse følgende (S. 5):

En Anden.

Alle Mennesker tale om dette Testamente, og ingen veed den rigtige Sammenhæng; maaskee vilde De være saa god, Sir, at give os nogen Oplysning heri.

Browedet.

Med Fornøielse, mine Herrer; men først et lille Glas. (i det han tager det) De maa vide, jeg er ganske af Luthers Mening:

Wer nicht liebt Wein, Weiber und Gesang,
Er bleibt ein Narr sein Leben lang *).

Charleston (leer).

Hahaha, ja Luther var en herlig Mand. (klinker) Hans Minde!

Alle (reise sig op og klinke).

Luthers Minde! (de drikke **)).

Browedet.

Og nu til Testamentet (sætter sig). De veed mine Herrer, at Lord Belmour o. s. v. o. s. v.

Foruden at det er meget urimeligt, at lade nogle af Londons elegante Herrer drikke Luthers Minde, saa kunde jo, paa denne Maade, enhver Forfatter udspække sine Dramer, med hvad han hist og her læste eller hørte. Men hvo indseer ikke det Flaue heri? og jeg er vis paa, at Du, og alle dannede Mennesker tænke i denne Sag, som jeg.

Da Dialogen jo kun er den særegne Maade, hvorpaa hver Karakteer yttrer sig, saa følger af denne Karakterernes Tomhed, at den maa være mat og i høieste Grad ubetydelig. Den flyder meget godt, men det er den vandede Natur, som fører dette med sig. Og det er ogsaa det eneste, Dialogen har tilfælleds med Floden. Dennes skjønne Bugter, rullende Bølger og mange smaae Blomster paa Breddén savnes her ganske og aldeles. I Dialogen aabenbarer sig især Forfatterens store Mangel paa poetisk Aand, som hans saare ringe Phantasie i Motivernes og Caracterernes Opfindelse. Masken er ogsaa et meget fattigt Stykke. Af vittige Indfald findes ikke et

*) Verset er desuden galt citeret, thi hos Luther hedder det saaledes:
Wer nicht liebt Wein, Weib, Gesang,
Der bleibt ein Narr sein Lebelang.

**) En meget nøiagtig Bemærkning, i Sandhed!

eneste, og dertil hører dog ikke lidet! De gamle, forslidte, "at man ikke skal sige igjen, hvad man ikke har hørt," og deslige, kan man vel taale at høre af Tjenestefolk, og andre simple Personer; men de more knap det halve Gallerie, naar de siges paa Theatret, end sige de Dannede blandt Publicum. S. 41—42, findes en Scene, som tog sig ret godt ud, da Hr. Rind spilte den vel, men den er den eneste i sit Slags, og man maa dog i den sit ikke vente andet end velbekjendte komiske Ting. De ere blot sammensatte paa en ret bequem Maade for en god Acteur, der forstaaer at supplere sine Roller.

Til Understøttelsen af Theatret hører først og fremmest en brillant Maskerade, som ender med Ildebrand og Forskrækkelse; desuden fire yderst brillante Dragter for Lady Belmour, en "Hat à la Henry quatre, med en Agraf af Juveler," for den samme, endeligen *) et Optog af endeel Folk, af hvilke Lady Belmour skal vælge En til Mand. Blandt disse findes "en Melankolikus, "en Grinebider, en deilig Dreng paa sexten Aar, "en Olding med snee̋vidt Haar, i Konst-Co-"stume, som Billedhugger og Maler, en rødnæ-"set Drukkenbolt" og andre flaue Personer. Deres Mængde er saa stor, at paa Forfatterens Aften ikke mindre end solv bleve udeladte, hvoriblandt meget klogeligen Drengen og den gamle Konstner! Al denne Pralen med fremmede Fjædre, i Forening med den omtalte poetiske Fattigdom, qvalificerer dette originale Lystspil, i alle Maader, til at kaldes: Armod og Hoimodighed!

Og naar nu Forfatteren, uagtet al denne Stræben efter en blændende Effect, uagtet Sir Charlestons mange smaae Løier, i sin Epilog forsikkrer Tilskuerne, at han alene talte til Hjertet, saa er jeg vis paa, at Du smiler. For et fuldt og hengivent qvindeligt Hjerte ere disse tørre, upoetiske Deklamationer uden Næring, og for Manden er det umandige Væsen, som alle disse Herrer lægge for Dagen, kun flaut og kjedsommeligt. At Stykket ikke indeholder Satire, som Epilogen fremdeles forkyndte, er visselligen sandt, thi dertil viser Forfatteren sandelig, at han er altfor fersk. Og at han endeligen bemerker ei at ville vække Skoggerlyd, er just et Beviis paa, at han ganske mangler Satirens Salt; thi dette raffinerede Ord kan dog alene sigte til Holbergs og andre sande Komikeres Værker.

Er Du enig med mig i denne vel strenge, men bogstavelig sande Dom, saa vil Du vist ogsaa ønske ret af Hjertet, tilligemed mig, at Hr. Bang indtil videre holdt sine dramatiske Arbeider tilbage. Til at skrive en god Comoedie er han langt fra ikke moden nok, og han qvæler derfor, ved at udgive slette, baade den gode Smag, og de Spirer i ham selv, som eengang maaskee kunde modnes. Gid han høre denne Advarsel; endnu er det Tid! Følger han den ikke, da vil han udentvivl snart fortryde det!

*) De "stærkt broderte Gallalivreer", som S. 112 bestemmes for Tjenerne, ere udeladte.

## Indenlandske Efterretninger.

Fra Rendsborg skrives, under 25 Nov., at Canalen for største Delen er tillagt, og at altsaa de paa samme ankommende Skibe ikke ville kunne indløbe i denne Havn, endskjøndt man vil gjøre Forsøg med, at lade dem indises, men hvilket man anseer for noget, som ikke lader sig udføre, dersom Frosten skulde vedblive saaledes. (Ogsaa Færskvandssøerne omkring Kjøbenhavn have allerede i otte Dage været tillagte.)

Hvor meget Kjøbere af de to sidst hjemkomne Ladninger chinesiske og ostindiske Varer tabe paa de Artikler, de endnu ikke have afsat, allene formedelst Coursforbedringen, er indlysende deraf, at, da Ladningen af Skibet Antoinette solgtes (d. 26 til 27 Sept.) var Coursen 752, og nu Varene skulle modtages er den 630. Naar man nu regner, at vor Cours har forbedret sig ⅐ Deel, saa kan man antage, at der paa begge Ladninger tabes adskillige Tønder guld.

Ligesom der hidtil førtes varme Feider iblandt Musernes Urtekræmmere, som Tode kalder dem, saaledes er der nu begyndt en ny Feide mod de virkelige Urtekræmmere i et i disse Dage udkommet Blad, under Titel: Oplysning, Sandhed og nødvendig Advarsel, med Motto:

Matthæi 7 C. 1, 2, 3, 4, 5., indeholdende Indledning, Grunde til Bladets Udgivelse, 41 Spørgsmaale, Begyndelse af en Sag, anlagt af Urtekræmmerlauget imod Udgiveren, Axel Kehlet, Candidatus philosophiæ, forhen Thee- og Porcellains-Handler, nu Lysestøber. Bladet udkommer indtil videre hver Løverdag.

Mariboe, den 28de November. Efter i nogen Tid at have havt streng Vinter med bidende Kulde, forandrede Veiret sig i Dag med S. V. Vind til stærk Tøe med Regn og Slud.

(Mariboe Av.)

Wordingborg, den 18de November. En gammel Gaardmand, ved Navn Peder Hansen, paa Engelholms Gods i Sjælland, skal have bragt det saavidt, at han courerer Heste for det saakaldte Skab, og stedse har det lykkedes ham. I samme Anledning blev han for kort siden ogsaa fordret til en Herregaard nær ved Wordingborg, hvor endeel Creaturer vare befængte af denne Sygdom; men da han havde reddet dem, blev Betalingen ham nægtet. — Han har nu ladet Herremanden indstevne, i Haab om at nyde sin Ret; men dennes antagne Procurator vil have ham anseet som Qvaksalver, der skal være Belønningen for hans Flid. Følgen vil altsaa blive, at denne Mands Bestræbelser for at udforske en saa vigtig Ting, hensover tilligemed ham — muelig til Skade. — I Omegnen ved Wordingborg har nogle Bonderkarle funden for godt, at kaste Steen til en Skolelærers Huus. Der er nu optaget Forhør over samme, og tungt for et ungt Menneske, der har været med, at denne har gjort falsk Eed. Han er bleven arresteret, og kan vente den Straf ham tilkommer. — Priserne paa alle Kornvarer stige her i Wordingborg hver Dag. Bygget er der hundrede Hænder om, og samme skal formodentlig føres udenrigs. — Den Fattige maae lide herunder. (S. Bl.)

Den 19 Novbr. tildrog sig en ulykkelig Hændelse i Lemvig. Tre unge Mennesker vilde fornøie sig med at løbe paa Skøiter paa Søen. Isen, som formedelst den korte Frost endnu var svag, brast under den Ene, hvorpaa den Anden strax ilede til for at redde ham; men faldt ligeledes igjennem. Efterat den Tredie forgjeves havde søgt at kaste sin Trøie ud til de to Andre og saaledes at redde dem, gjorte han Anskrig. Iilsom skyndte sig nogle Folk, saavel fra Lemvig som det nærliggende Sophieslyst, hen til Stedet, og havde lykkeligviis Betænksomhed nok til at tage nogle Fjælle og et Reb med sig. Den sidst Nedfaldne holdt sig endnu over Isen, og blev lykkelig reddet; men den Første var allerede sjunken til Bunds og død. Inden Man kunde faae en Baad hentet og finde ham, forløb omtrent 1½ Time. Den konstituerede Byfoged, Hr. Erichsen, i hvis Tjeneste den Afdøde stod, gjorte sig al optænkelig Flid og Umage, for at kalde ham til Live, og holdt ikke op med sine Bestræbelser førend Distriktslægen, Hr. Regimentschirurg Wellerop, som uheldigviis var fraværende i Embedsforretninger, kom til og erklærede ham uigjenkaldelig død. Saaledes tabtes da dette haabefulde unge Menneske, Jørgen Smith, som formedelst sin Duelighed, Flid og Sædelighed var almindelig yndet og elsket. Hans aldrende og fattige Moder, hvis eneste Barn og Haab og Glæde han var, mistede derved Udsigterne til en sorgfrie Alderdom. Stedets Sognepræst, Hr. Amtsprovst Tilemann, tog af denne ulykkelige Hændelse, som vakte almindelig Deeltagelse, Anledning til i sit næste offentlige Foredrag at sige nogle Ord til Afmindelse om den Bortrevne, hvorhos han paa det hjerteligste og eftertrykkeligste mindede Forældre og Foresatte om deres Forpligtelse til at afholde, saavidt mueligt, deres Børn og Undergivne fra slige Fornøielser paa farlige Steder, og opmuntrede de Unge til, at vogte sig for letsindig Uagtsomhed i denne Henseende og lyde de Ældres Advarsler og Formaninger.

— — Den retskafne og brave Major og Eskadronschef ved jydske Regiment lette Dragoner, v. Cappelen, som endnu mindes med Agtelse her i Odense, hvor han i flere Aar var ansat ved det fyenske Dragonregiment, er den 19 d. M. ved Døden afgaaet i Randers i sit Alders 65de Aar.

(Hempels Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 3 December.

Cours. Hamb. 2 M. 617, à vista 625. Amsterdam 2 M. , , à vista , . London 2 M. 27⅛ Rbdlr. Spec. 635. — Specier solgtes til 38 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med

Rente) 93 a 93⅞ pr. 100; Oblig. 77 a 78. Norske Sedler 24 a 25. Svenske Sedler 9 Mk. 4 ß. — Disconto 10 PC.

## Blandede Efterretninger.

I Leipzig hersker i denne Tid i Handelen en Stilhed, som man ikke kan gjøre sig nogen Forestilling om; der mangler baade Penge og Tillid, og Enhver indskrænker sine Fornødenheder saa meget som mueligt. Kornpriserne staae endnu bestandigen meget høit; en Dresdner Skjæppe Rug koster 6 Thaler 20 Grosch.; Hveden 8 til 9 Th.; Byg 4 Thal., og i samme Forhold ere alle Levnetsmidler meget dyre.

Steenkullene fra Gruberne i Skaane, hvilke drives paa Grev Ruths Bekostning, finde ikke mere den Afsætning, som under Krigen, da Kullene langtfra ikke ere saa gode, som de engelske. Indtægterne svare ikke til Udgiverne, og Greven skal ved denne Drivt være kommen i anseelig Gjeld. Imidlertid leve dog endnu bestandigen 400 til 500 Arbeidere og henved 200, i Høgenæs boende Familier af disse Kulgruber. — Agerdyrkningen i Skaane er bleven meget forbedret ved de patriotiske Oeconomer Baron Maclean, Greverne Stiernecrona og nogle andre Godseiere, og Landet er blevet saa godt dyrket, som den paa mange Steder sandede og leerede Bund kun tillader. I det Indre af Landet finder man særdeles veldyrkede Strækninger. Saaledes dømmer en Reisende om Skaane i der Freimüthige for 1816. Arent Berentsen anfører i sin Bog: Danemarckis oc Norgis fructbar Herlighed (1661), følgende Vers, som han paastaaer: "i Riget fast er alle bekjendt":

"Der Christus lod sig føde
Da stod Lund og Skanoer *) i Grøde."

Hofraad Osiander har i det gøttingske lærde Selskab bekjendtgjort følgende mærkværdige Tilfælde: En Pige paa 19 Aar, der af Trøske laae paa det Yderste, blev reddet derved, at man, da hun aldeles ikke kunde tage noget ind mere,

*) Som bekjendt, en By i Skaane.



bragte hende Spaniol- og Marocca-Tobak, ved Hjelp af en Pennepose, gjentagne Gange, ind i Næsen. Der fremstod en pludselig Nysen og Brækken, hvorved der bortgik to lange hudede Rør. Denne Kjendsgjerning beviser, med hvilken stor Nytte Nysemidler, og især spansk Tobak, kunne bruges i farlige Tilfælde.

I det philomatiske Selskab i Berlin oplæste nyligen Prof. Lichtenstein en Afhandling om de nyhollandske Dyr, Ornithorynchus og Tachyglossus, og Statsraad Rosenstiel foreviste kobberstukne Afbildninger af de ved Salzburg 1815 fundne, og af Patritz Kurz von Goldenstein beskrevne romerske Oldsager, og forklarede derhos samme.

Nyligen har man i det polske Departement Lublin, ved den lille Stad Kutow, opdaget en Bæk, hvis Vand, efter Chemikernes Paastand, kan sættes ved Siden af det Pyrmontske. Denne Opdagelse er for Polen saa meget vigtigere, som man i dette Kongerige kun har to Sundhedskilder. I Egnen af hiin By er et Lystpalais, med en skjøn engelsk Hauge, tilhørende, tillige med Byen selv, den afdøde polske Statsminister Grev Ignaz Potocki.

Offentlige Blade have allerede tilforn leveret Efterretninger om Konstudvandringer fra Hamborg til Hayti. Hvor besynderligt det end maatte forekomme Adskillige, saa er det dog vist, at saadanne Udvandringer virkeligen have fundet Sted. Det haytiske Ministerium forlangte især en Dreier, en Spindemester, til at anlægge et Uldspinderie, en Decorationsmaler og andre Malere, en Tonekonstner, nogle Militairpersoner o. s. v. Malernes Arbeide skal for det første bestaae i at male Residentspaladset. En stor Sahl vil denne, — efter Sigende, meget religiøse Keiser — lade pryde med Fremstillinger af den hellige Skrift, en anden med Contrafeier af den Keiserlige Familie i Legemsstørrelse. Det er bekjendt, at Keiser Henrik den Første ganske modellerer sit Rige efter den forrige Napoleonske Keiserstat. I samme Form er hans Smag støbt; ligesaa hans Lyst til at lade sig og Medlemmerne af sin Familie skildre. For et, temmelig fuskeragtigt, Portraitmalerie af ham og hans Prindser, skal han have betalt en fransk Maler 4000 Piastre. En Maler i Hamborg er, tillige med sin Broder, en Decorationsmaler, reist til

Hayti; men disse ere ogsaa de eneste Indfødte; de øvrige Udvandrede, bestaae af 6 til 8 Personer, med deres, tildeels talrige, Familier, for det meste Franske, nemlig en Miniaturmaler, en Dreier, en Balletdanser, en afskediget Officier af den hanseatiske Legion o. s. v. Den sidste faaer en aarlig Løn af 4000 Piastre. Det hedder, at en af Hamborgs Lærde skal være bleven tilbuden en aarlig Løn af 10,000 Piastre, hvis han vilde gaae til Hayti, for der at oprette et Academie; men at han har afslaaet Tilbudet. Dette, ved sin Familie talrige Selskab, agtede at afreise i to Skibe, i September, for ikke strax at komme i den farligste Aarstid til St. Domingo. — Den haytiske Regent har ogsaa ladet bestille til Huusbehov, i Hansestæderne, en stor Deel Lux- og andre dertil hørende Varer, f. Ex. en Ladning Glasvarer, som Lysekroner, Lamper, Viinflasker, Drikkeglasse ꝛc., til Beløb 12,000 Piastre, hvilke Varer for størstedelen ere blevne kjøbte i Hamborg.

Det berlinske Selskab, for det tydske Sprog har faaet Tilladelse at holde sine Forsamlinger i Børshuset. De holdes der hver Torsdag Aften fra Kl. 6 til 8.

Afskrifterne af de i Archivet i Königsberg i Preussen værende Acter, 3161 Numere, angaaende de forrige Ordensridderprovindser i Lif- og Esthland, bleve, med Kongen af Preussens Tilladelse, i Aaret 1809 paabegyndte af Dr. Henning, der for nogle Aar siden døde som Archiv-Directeur i Königsberg. De vare foranledigede af Adelen i hine østersøiske Provindser, og i Begyndelsen forfærdigedes de paa dennes Bekostning. Men siden understøttede ogsaa den russiske Keiser dette Foretagende med 5000 Rubler aarligen og 1000 Rdlr. Portopenge. Disse for Rusland vigtige literære Skatte, bleve Hr. Karamsin tilstillede, til Afbenyttelse ved sin Udarbeidelse af den russiske Historie. De ere nu nedlagte i det moskowske Archiv for udenlandske Anliggender.

I et engelsk Blad leveres en Skrivelse fra St. Helena af 22de Septbr., i Følge hvilken Bonaparte, i et Anstød af Vrede, skal have befalet, at sønderbryde hans Sølvtøi, udkradse Ørnen, og sælge det som gammelt Sølv. Han henvendte sig i den Anledning til en Kjøbmand, som Gouverneuren tillod at kjøbe samme paa det Vilkaar, at Beløbet deraf, 10,500 Pd. St., skulde udbetales ham, men ikke Bonaparte. Denne vil nemligen leve af hiin Capital, for at kunne være aldeles uafhængig af den engelske Regjering. Hans Følge faaer af Gouverneuren de fornødne Penge.

Gibraltar er, efter en i Paris af Hr. Esmenard bekjendtgjort Beretning, ikke blot vigtig som Fæstning og Havn for Engellændernes til Middelhavet gaaende Skibe, men ogsaa som Samlingsplads og Oplagssted for de spanske Smughandlere, især for de paa høire og venstre Side liggende Landstrækninger af 40 Lieues. I Andalusien er nemlig Smughandelen en ordentlig Haandtering; de Folk, der lægge sig efter denne Handel, thi saaledes kaldes den, ere ikke foragtede, men tvertimod, for det Mod de vise, og den Fordeel de skaffe, agtede hos Indbyggerne, og nyde af disse Beskyttelse og Underhold. Endskjøndt Smughandlerne udgjøre uafhængige Selskaber, saa træde de dog i betænkelige Øjeblik, sammen under een Fane, og deele Farer, Ære og Fordele. Tallet af de Familier, der leve af Smughandel, lader sig ikke bestemme, men Smughandlerne af Profession, drage, væbnede fra Top til Taa, omtrent 1200 Ryttere stærke, igjennem Landet, og optage kun prøvede Folk i deres Orden. — Selskabet har i Gibraltar sine Contoirer og Betjenter. I een Port er deres Vaabenmagazin, thi i Staden selv lade Smughandlerne sig kun see som fredelige Borgere. De kjøbe alle Fabrik- og Manufacturvarer, som der i Spanien enten svares høi Told af, eller som ere forbudne at indføres, og de indlosses paa flere end 1000 Fartøjer. To til tre Smughandlere ledsage disse, og de allene vide, hvorhen Skibene ere bestemte, og hvor Rytterne vente dem. Indtræffer fra Toldvæsenets Side uformodede Hindringer, saa meddeles denne Efterretning ved Signaler, Skibene vende tilbage til Gibraltar, hvor de to Gange kunne indløbe toldfrie, men tredie Gang igjen maae erlægge den ved deres første Indløben betalte ringe Afgivt. Men afgaaer Ladningen lykkeligen, saa paalæsse Rytterne Ballerne, der med Flid ere indrettede til let Transport, og føre dem til det Indre. Saaledes bringes da de engelske Fabricater og Tobak til Overandalusiens utilgjængelige Bjergegne, og da først blive Ballerne, som man i Flang paalæsser,

derfra sendte til deres Eiere. Den største Redelighed iagttages, og det ringeste Forsøg at bedrage, vilde strax blive straffet med Døden. Fra Bjergegnene udbredes derpaa Varerne over hele Andalusien og den største Deel af Spanien, hvis Indbyggere, fra de høieste til de laveste Stænder, vitterligen eller uvitterligen, forsynes med disse Varer. Denne Handel dræber Konstfliden i Spanien, fører Pengene ud af Landet, holder Engelænderne fuldkomment skadesløse for det, Gibralter og dets kostbare Værker med deres Besætning koste dem, og skaffer dem i Krigstider vigtige Efterretninger, der ofte skulle naae lige til Cabinettet. I sidste Krig vare Smughandlerne især skadelige for de Franske, ikke blot fordi de og deres Tilhængere i Øieblikket bragte Efterretninger om sammes mindste Bevægelser og Planer, men fordi de i sig selv dannede et frygteligt Corps. Mange af de meest udmærkede Guerillas vare Smughandlere.

---

## Efterslæt.

Man har endnu ganske nyligen hørt saa meget tale om Solpletter, og endog spaaet deraf Verdens almindelige Undergang, at det ikke vil være uinteressant at høre, hvad den berømte Celsius har sagt om denne Gjenstand. Han antog nemlig vor Jordklodes og de andre Verdenslegemers periodiske Oversvømmelse og Brand, og en Middeltilstand imellem disse to Yderligheder. De flydende Materier formindskes, efter hans Mening, efterhaanden; den udtørrede Planet begynder at brænde; der opstaaer en uhyre Mængde Dunster, som opløse sig i Vand og oversvømme paa ny de faste Dele. Jorden er nu i en Middelstand. Dersom Vandet, efter det af Celsius opgivne Forhold (nemlig 45 Tommer hvert Aarhundrede), vedbliver at aftage, saa vil vor Jordklodes Brand begynde om 5 til 6000 Aar. Mercurius, siger han, er Solen alt for nær, til at vi kunne kjende dens Tilstand. Dette er ikke Tilfældet med Venus. Pletterne ere der uforanderlige; Overfladen er udtørret; Luften er renere. Denne Planet er i en Middeltilstand, men nærmere til at opbrænde. Pletterne i Mars ere mindre stadige. Den har endnu noget Vand, som er blevet tilbage fra Oversvømmelsen; men den er nærmere til at forbrænde, end Jorden. Jupiter er omtrent paa samme Punkt, som vor Jord. De Baand, som vi opdage der, ere Have, som Dunsterne undertiden berøve os Synet af. Saturnus er maaskee Kjærnen af en langt større Planet, hvor den forbrændte Skal eller Overflade har dannet Ringen. Den mørke Linie, som deler den i to Dele, kan være en fastere Deel end de øvrige, og derfor ikke brænde. Cassini har bemærket, at Baandene vare i lang Afstand fra Planeten; det er Skyer; og, da man ikke har opdaget nogen Plet i Saturnus, er det sandsynligt, at dette Himmellegeme er oversvømmet. Vor Maane er omtrent paa samme Punkt, som Venus, man seer hverken Have eller Floder; man opdager ikkun store Huler, dybe Dale og meget høie Bjerge. Den har en meget reen Luft uden Dunster og uden Skyer. Cometerne synes at have regelmæssige Forbrændelses- og Oversvømmelses-Tider. Solen og Stjernerne have de samme Omvexlinger. S. And. Celsii Oratio de corporum cælestium mutationibus. — Grynæus fældte efterfølgende Dom over Erasmus Skrifter: Erasmus plus nocuit jocando, quam Lutherus stomachando (Erasmus har skadet mere ved Skjærdsen end Luther ved Iveren). — Efter Locke indeholder de mechaniske Konsters Videnskab mere Philosophie end alle philosophiske Systemer og Hypotheser og Speculationer — Magliabechi var saa stolt af sine Kundskaber, at han kaldte sig: ingeniorum phoenicem og scientiarum monstrum. — Pave Urban VIII, tilskyndet af Klagerne fra Cathedral-Capitlet i Sevilla, erklærede, i en Bulle, at alle de, der fordristede sig at snuse Tobak i Guds Huus, skulde sættes i Kirkens Ban. — Cardinal Ximenez lod ved Grenadas Indtagelse kaste 5000 Alcoraner paa Ilden.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høeckes Enke, i store Helliggeiststræde No. 144.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Høeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 98.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 7 December 1816.

## Om Maaneformørkelser.

Ligesom vi nyligen havde en stor Solformørkelse, saaledes havde vi i Onsdags Aftes en anseelig Maaneformørkelse. Dette mærkelige Natursyn begunstigedes af det skjønneste Veir, man kan tænke sig. Himlen var stjerneklar, og Fuldmaanen stod der i hele sin Majestætiske Glands, ret som om den vilde kjæmpe imod den formørkende Skygge. Førend Formørkelsen, som begyndte Kl. 8, 5 Minutter, 25 Secunder, syntes Maanen at faae et brunagtigt Udseende paa den Side, som nærmede sig til at træde ind i Jordens Skygge. Midten af samme indtraf Kl. 9, 33 Minutter, 27 Secunder, da næsten Ottetolvtedele af Maanen vare formørkede, og Formørkelsen var ganske tilende Kl. 11, 1 Minut, 29 Secunder; den havde i det Hele varet 2 Timer 56 Minutter.

Maaneformørkelser indtræffe aldrig uden ved Fuldmaane, d. e. naar Maanen sees ligeover for Solen, og Jorden staaer imellem Solen og Maanen, og kaster sin Skygge ligeoverfor Solen, netop i Egnene af Maanen. Dog indtræffe Maaneformørkelser ikke ved alle Fuldmaaner, men kun da, naar Fuldmaanens Middelpunct staaer nær ved Ekliptiken eller dens Knuder, d. e. nær det Sted, der er ganske modsat Solen, paa hvilket altsaa Jordklodens Skygge da maa falde. Der er derfor ingen Tvivl om, at den paa Maaneskiven faldende Jordskygge er Aarsag til Maaneformørkelsen, og den sorte Skive, som derved synes at rykke frem for Maanen, er det kredsformige Gjennemsnit af den kegleformige Jordskygge i Egnen af Maanebanen. Dette bliver til fuldkommen Vished derved, at man efter denne Forudsætning kan forudsige Maaneformørkelser, og paa det nøiagtigste forudberegne alle derved forekommende Omstændigheder. — En Maaneformørkelse er altsaa intet andet end Maanens Gjennemgang gjennem Jordens Skygge, hvorved den i Jordskyggen værende Deel, stundom ogsaa den hele Maaneskive, taber sit af Solen laante Lys. — Der gives stundom hele Aar, hvor ingen Maaneformørkelse indtræffer, fordi alle sammes Fuldmaaner ere for langt borte fra Maanebanens Knuder, f. Ex. Formørkelsen i Aarene 1781 og 1788; men sædvanligen indtræffe to Maaneformørkelser hvert Aar, den sidste 6 Maaneder efter den første. — I Egnen af Maanebanen er Jordens Skyggekegle endnu næsten tre Gange bredere end Maanen, saa at den sidste ikke allene fuldkomment formørkes, men ogsaa kan blive en Tidlang aldeles i Skyggen. En saadan Formørkelse kaldes en total uden Ophold, og, naar Maanen, i Oppositionens Dieblik, er i Knuden selv, saa at Middelpunkterne af Jordskyggen og Maaneskiven falde paa hinanden, en central, ved hvilken den totale Formørkelse kan vare 1¾ Timer. — Da Maaneformørkelse bestaaer i en virkelig Berøvelse af Lyset, saa maa den af alle Jordens Beboere, som den er synlig hos (eller for hvilke Maanen, naar Formørkelsen

indtræffer, staaer over Horizonten) sees paa een Tid og een Maade. Derved bliver Maaneformørkelsernes astronomiske Beregning meget simpel. Naar man foreløbigen veed, paa hvilken Tid en saadan Formørkelse vil indtræffe, hvortil Astronomien letteligen foreskriver Regler, saa kan man, ved Hjelp af de astronomiske Tabeller, finde nøiagtigen Fuldmaanens Tid for et vist Steds Meridian, og for denne Tid Maanens Breder, bestemte Bevægelse og Halvmaaler, Solens bestemte Bevægelse og Halvmaaler, Maane- og Solparallaxen o. s. v., hvoraf man, ved visse astronomiske Læresætninger, kan beregne Jordskyggens synlige Halvmaaler, og da, enten ved Beregning eller endnu lettere ved Tegning, bestemme Maaneformørkelsens Begyndelse, Midte og Ende, Størrelse og alle øvrige Omstændigheder. Anvisning dertil finder man i de astronomiske Lærebøger, især hos la Lande og Bode. — Størrelsen af en Maaneformørkelse udtrykker man, efter gammel Skik, ved Tommer, d. e. i Tolvtedele af Maanens Tvermaal, og i Minutter, eller Tredsindstyvdele af Tommen. Optager Jordskyggen, f. Ex., netop Middelpunktet af Maaneskiven, saa siger man Formørkelsens Størrelse er 6 Tommer. Den totale Formørkelse udgjør 12 Tommer; men hertil regner man endnu de Tommer, som Maanen træder ind i den endnu langt større Jordskygge; derfor kan ved en total Maaneformørkelse, uden Ophold, Størrelsen stige til 21 Tommer og derover. — Ved fuldkomne Maaneformørkelser er Maanen ofte ganske forsvunden, saaledes som Tilfældet var med den af Kepler omtalte Formørkelse, d. 9 Decbr. 1601 og d. 15 Juni 1620. Hevel forsikkrer, at man d. 25 April 1642 kunde ved en fuldkommen Formørkelse, ikke engang med en Kikkert, opdage Maanens Sted, uagtet Himlen var saa klar, at man kunde see Stjerner af femte Rang. Men saadan fuldkommen Forsvinden indtræffer meget sjeldent. Sædvanligst seer man Maanen, selv under den totale Formørkelse, endnu som en Kugle af lys og mørkerød Farve. Aarsagen dertil maa søges i Jordklodens Dunstkreds, fordi Solens forskjellige Lysstraaler brækkes der, og gjennemkrydse Jordskyggen, hvorved de give Maanen endnu noget Lys. Dette skeer især naar Maanen, under sin totale Formørkelse, befinder sig i Jordfjernheden; thi da gaaer den kun igjennem Skyggekuglens Spids. Dens Farve er derfor kobberrød og lys. Formørkes Maanen derimod i sin Jordnærhed, da er Dunkelheden langt større. Jordskyggen er meget bred der, hvor Maanens Gjennemgang falder, saa at de i Jordens Dunstkreds brækkede Straaler, ei kunne naae hen til Skyggekeglens Axel. Man seer derfor ogsaa ved totale Maaneformørkelser, at Maanens ene Side, der er nær ved Skyggekeglens Axel, er langt mørkere, end den anden Side. Det synes endog undertiden, at Formørkelsen tager af ved Maanens østlige Rand, naar den vestlige Rand er indenfor eller nær ved Skyggekeglens Axel.

Jagttagelsen af en Maaneformørkelse bestaaer i, efter et nøjagtigt Uhr, at lægge Mærke til det Øieblik, den begynder og endes, fremdeles til Begyndelsen og Enden af den totale Formørkelse og den Tidspunkt, naar visse Pletter og Bjerge i Maanen træde ind og derpaa ud igjen af Jordskyggen, og fra Tid til anden at afmaale den formørkede Deels Størrelse. Men de virkelige og Halvskyggernes ubestemte Grændser, gjøre disse Jagttagelser noget usikkre. — Nytten af disse Jagttagelser bestaaer ikke allene i Tabellernes Rigtigelse, eller Forbedringen af Kundskaben om Maanens Gang, men strækker sig tillige til Geographien. Da Maaneformørkelserne blive synlige for alle Jordens Beboere paa eengang og i eens Øieblikke, saa give de en stor Deel Kjendemærker paa eenstidige Øieblikke, og Forskjellen paa de forskjellige Timer, som to langt bort fra hinanden liggende Steder paa Jorden i samme Øieblikke tælle; de tilkjendegive saavel Forskjellen paa disse Steders Tid overhoved, som paa deres geographiske Længde.

---

## Til
## Herr Joh. Christ. Drewsen!

Endnu har jeg ikke hørt, at Nogen har sagt Ham et godt Ord for det, Han i Aar har skrevet i Almanakken. Er dette ikke skeet, saa er det dog Uret. Jeg for min Deel siger Ham, min Ven, saa mange Tak for Hans Raad. Hans Villie var vist god og Han har sikkert meent det godt.

Jnu! Han er vel sagtens ikke vant til at snakke saaledes ret Meget med Bønder, for ellers vidste Han nok, at dette Du slet ikke er efter vort Sind; saa taler Han ogsaa til os, som det var Fa'er selv. Dette kan nu ikke være efter Alles Sind. Rigtig nok kan jeg huske, at der for endeel Aar siden var en anden god Mand, som talte ligedan til os; men det veed han jo nok var en virkelig Præst. Dog hvad bryder jeg mig derom, det er mig saamæn det Samme om han og mange Flere, som ikke ere Bønder, men Landmænd, troe, at de derfor ere bedre end jeg og kunne alle lære paa mig. Jeg troer vist, at Han har meent det godt, og derfor takker jeg Ham, endskjønt Hans Raad slet ikke huer mig. Det var saamæn ogsaa ikke heller Ret, at han vilde raade os saadan, og det oven i Kjøbet i Almenakken, som enhver af os læser i, enten han kan tænke en Smule eller ikke; for der er nu Mange, som ville fare ilde derefter. Jeg begyndte ret at fornøje mig over, at nogle af vore Mænd vare komne i Skik med at brakke ordentlig; og nu er jeg bange, at nogle af dem igjen tage efter Hans Raad, fordi det falder bedst i deres Kram. Dette skulde tilvisse gjøre mig meget ondt; jeg veed nok hvad de vil sætte til derved. Derfor er det at jeg ligefrem vil sige Ham min Mening om det Han skrev til os Bønder, og med Guds Hjelp vil Han nok finde, at jeg ikke har Uret; saa kan Han forklare sig bedre for os, og vi kunne endnu faae Nytte af Hans Raad. Jeg vil ikke troe, at Han skulde blive fortrydelig over min Dristighed. Rigtig nok holder jeg selv paa min Ploug, følger selv al min Dont, men derfor har jeg dog tænkt meget ved min Gjerning, og jeg har, Gud skee Lov, ogsaa lært Noget inden jeg fik Gaard og Grund; og høflig Mands Ord vil vist ikke fornærme Ham.

Seer Han nu, min Ven! jeg kan nok mærke, at Han holder meget af denne ny udenlandske Skik, og den er saa mæn ogsaa meget god, naar Han forstaaer den tilgavns, passer godt paa at holde Alt i Orden, og har dertil godt Forskud. Jeg har ogsaa læst Hans Bog derover, og jeg har deri funden saa Meget som huede mig godt, at jeg ret havde Lyst til at see, hvordan der staaer til igaarde hos Ham. Jeg veed god Besked med det Altsammen; paa Herregaardene, hvor jeg har været, der har jeg seet Meget; men jeg synes altid, at jeg veed selv bedst, hvad der passer sig for mig og mine Lige. Jeg, og de fleste danske Bønder, have meget at gjøre inden vi kunne tænke paa Noget, som ligner Hans Skik. Har Han seet vor Konges Lande; kjender Han den danske Bondes Kaar og Forfatning, saa giver Han mig Ret; hvis ikke maa Han skaffe sig denne Kundskab, ellers kan Han aldrig raade ret til Bondens Gavn. — Den Hosbonde, som jeg tjente før jeg fik min Gaard, han lærte mig mange nye Skikke; men han sagde altid derved: Vor Jord kan med Guds Hjelp blive som en Hauge; dog vær Du (for Hosbonden siger Du til sine Tjenere) glad ved en god Mark, indtil Du har beredt Din Jord til en Hauge. Dette glemmer jeg aldrig, og Gud give, at enhver af vore Mænd ville lægge sig dette ret paa Hjerte, og derefter gaae frem ved at beskikke sin Jord. Ja! Gud give, at de Fornemme, som dyrke Jord, ville i Raad og Daad gjøre det Samme, os Ringere til et godt Exempel og Vejledning!!! Saa skulde Han see hvordan vor Gjerning vilde gaae fremad. Saa fik vi Tillid til de Raad, der bleve givet os; vi fik Mod til en og anden Forbedring, som passede sig for os, og det vilde da snart komme til at see anderledes ud hos os. Gode Gud! jeg tænker derpaa med saadan inderlig Glæde. Vi kom til Kræfter, den arbejdende Bonde blev velhavende, og Prangeren var ikke længer den Rigeste; Kongen fik Skat og Skyld uden Suk og Klage; Enhver fik Sit, og det blev en Lyst at see den danske Bonde, som da blev sin Konges store Glæde.

Men det være langt fra mig, at jeg ved dette vilde sige andet end, at Hans Raad jo var velmeent. Det var det sikkert, endskjønt det neppe er saa tjenligt for os, som Han troede. Det kommer nu deraf, at Han har seet, at Vikker passe godt for Hans Jord. Jeg veed nok hvordan Han bruger dem i Hans ene Mark paa 20 Tdr. Land, — dog fortryd ikke derpaa, at en simpel Mand siger Ham det: Han kan troe, det er dog den daarligste af de tre Maader, hvorpaa Han dyrker sin Jord. Men nu lykkes det ret godt for Ham paa Lundtofte Sand, og derfor har Han tænkt, at det ogsaa var tjenligt for os Brakbønder; her feiler Han, min Ven! for, gode Herre! dengang

jeg af Almenakken ikke kunde blive ret klog paa hvordan Han vilde have det med disse Vikker i Brakmarken, hvilket Han ikke heller har sagt tydelig nok, saa laante jeg igjen Hans Bog, og saa kunde jeg da tydelig see, at Han har tænkt paa sin Rugstub og ikke paa vor Grønjord. Og heri kan Han troe der ligger en stor Forskjel, som det er underligt, at en saa klog Mand, der har dyrket Jord i saa mange Aar, kunde oversee. Vikkerne passe, naar Jorden er derefter, ganske godt i den Skik Han bruger (Kartofler var dog bedre); men for en Brakbonde ere de ikke derfor tjenlige. Der kan aldrig pløjes og arbejdes som en flittig Brakbonde bør det, naar der skal saaes i hans Brakmark. Dette vil og kan jeg, som selv pløjer, selv arbeider i min Brakmark, Stykke for Stykke bevise Ham, naar Han forlanger det. Og det: at vi Bønder i Almindelighed brakke slet, er, i al Høflighed sagt, ingen Grund; thi hvorledes kan Han troe at den, der brakker slet, uden Indsigt og Eftertanke, skulle dyrke sine Vikker bedre? Den, der vil have Græsgang paa sin Brakmark, vil ogsaa have Bælge paa sine Vikker og sætter ikke Qvæg paa Stald. At Vikker ere bedre end en slet Brakmark, det vil jeg gjerne tilstaae Ham, ikke fordi denne derved bliver bedre, men fordi den dovne Bonde, der ikke gider pløje og behandle sin Brak tilbørlig, dog har nogen Fordeel strax af, at den er slet, og Tabet ved hans Dovenskab kommer først siden; og det kommer dog alligevel. Seer Han, min Ven! dette er min oprigtige Mening, som jeg til mine Brødres Gavn har villet sige Ham.

Jeg vil endnu dertil sige Ham hvad en Mand i mit Nabolag, med hvem jeg har talt meget herom, dømmer i denne Sag. — "Seer I, sagde "han, Brakjordbruget og Vexeldriften ere og maae "være byggede paa de samme Hovedtærdomme, ellers "burde en af Delene aldeles forkastes; og dette er "ingenlunde Tilfældet. Begge Jordbrug have "deres Tid og Sted. Ustiftning føder egent"lig Agerdyrkning; Brak er dennes Barndom, "Vexelbruget dets modnere Alder. Men trods "dette deres indre Slægtskab er der dog stor For"skjel imellem dem. Og den, der hører hen til "den første Alder og vil fremtrænge sig til den "anden, gjør et farligt og fordærveligt Spring.



"Hvad Brakbonden udretter langsomt "ved Naturens Hjelp, det kan den vel "forberedte Vexelbruger ved Konst og "anspændt Kraft udføre i kortere Tid." — Jeg forstod ham nok. Det er som to Uhrværk, det ene gaaer ikke som det andet. Og nu kan jeg heller aldrig troe, at det lod sig gjøre at kaste det store Hjul bort i det ene Værk og sætte et mindre af det andet istedet. Saa kunde vistnok aldrig Værket gaae godt. Og reen Brak er jo det store Hjul for Brakbonden; hans Værk gaaer aldrig godt dersom det forbyttes. Dette sagde jeg til min Nabo og han vidste strax at tale meget om denne Lignelse. Jeg kunde nok begribe hvad han sagde; men han maatte dog skrive det for mig, at jeg kunde læse det hjemme og ret nøje overtænke det. Nu vil jeg igjen afskrive det for Ham, min Ven!

"Hiint store Hovedhjul i Brakjordbruget kan "vistnok aldrig ombyttes; men vel kan jeg tænke "mig, at dette Hjul sættes saa godt og saa rigtig "igang, at Brakjordbrugets øvrige Hjul kunne "inddeles og forbindes bedre og bedre til en sti"gende Hurtighed og Kraft; og vel kunde da Vær"kets Gang naae en Fuldkommenhed, der gjør "det muligt at sætte visse af Værkets Hjul ud af "Forbindelse med Hovedhjulet, uden at de derved "standse, men ville endog, ved fortsat Gang, un"der stadig Opmærksomhed, udgjøre et fuldkom"men Værk. Og i dette Værk see vi Vexelbru"get. Dog er det mærkeligt, at dersom dette Værk "ved Mangel paa Opmærksomhed eller Kundskab "standses, da behøver det blot at bringes i For"bindelse med Hovedhjulet og det gaaer atter."

Jeg er vis paa at Han forstaaer dette nok saa godt som jeg, og Han vil maaskee indsee at have fejlet i at raade os Brakbønder til at dyrke Vikker i vor Brakmark. Naar Han nøje overvejer Forskjellen imellem Hans Rugstub og vor gamle Grønjord, ligesom i det Hele imellem Hans Vexeldrivt og vort Brakbrug, saa vil Han finde hvori Fejlen ligger, og jeg behøver ikke at sige Ham mere herom, da jeg er vis paa, at Han er en Mand, som forstaaer Pløjning; og endskjønt Han har Kræfter og Lejlighed til at drive sin Jord uden Brak, dog veed hvorledes den bør være og hvad Følger det har hos en Brak-

bonde, der endnu ikke kan være andet, naar denne forsusker sin Brakmark; i hvilken Vintersæden skal og maa saaes og dertil ikke kan vælges, som hos Ham, første Aars Kløverstub. Hvilket Han, min Ven! og paa sin Lundtofte Mark neppe gjør af anden Aarsag end fordi, dersom Vikkestubben ikke er reen nok til næste Aar at modtage Kløver, Han da har bedre Lejlighed til at hjelpe den ved Pløjningerne til Byg end til Rug, i hvilken dog Hans Kløver vilde trives fuldkomnere. Jeg beder Ham nu at overveje dette ret nøje og finder Han da endnu, at jeg har Uret, men foragter dog ikke min ringe Mening; saa have vi jo Lejlighed til at undersøge denne Sag alvorlig med hverandre. Af Hans Grunde vil det altid være mig kjært at lære noget eller overbevises om min Vildfarelse; men Hans Erfaringer paa Lundtofte Jorder vil jeg aldrig kunne antage for Vejledning, da disse, Gud skee Tak, langt fra ikke ere Landets almindelige Jorder.

Finder Han at jeg ikke har Uret, saa tør jeg ogsaa haabe at Han, siden Han har kaldt sig min og alle Bønders sande Ven, vil ved en nøjere Forklaring søge at afværge den Skade, som Hans Raad ellers kan stifte mellem mine Brødre. Hvis ikke; da har Han ej meent os det saa godt som Han har sagt. Endnu kunde jeg vel have Noget at sige Ham om det Han skrev i Almanakken, hvori Han vist sommesteder tager slemt feil; men Han har jo ej bedet mig om at være Hans Læremester og saa falder sligt mig ikke heller ind.

Jeg takker Ham endnu engang for Hans gode Villie. Gud velsigne Enhver, som med christelig Alvor uden Forfængelighed og andre Hensigter arbejder for Bondens og Landets Vel!

Hans Ven Jens Jensen,
Gaardmand.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Hs. Excell. Geheimeconferenceraad, Grev Kay Reventlow, Ridder af Elephantordenen o. s. v. er bleven udnævnt til Landdrost i Hertugdømmet Lauenborg, med Prædicat af Gouverneur.

Af Hr. Inspecteur Trojels Bemærkninger paa en Reise igjennem de danske Provindser i Sommeren 1816 sees, at Fiskerierne paa Limfjorden siden nogle Aar saa betydeligen have tiltaget, at Ribe, hvor de drives stærkest, aarligen voxer i Størrelse og Velstand, og at der i Aaret 1815 skal være udskibet derfra omtrent 25,000 Tønder Sild, og fra hele Limfjorden for $2\frac{1}{2}$ Mill. Rbd. Fiskevarer. Udførslen bestaaer næsten allene af Aal og Sild. Fiskerierne drives i det Store, ikke af fattige Fiskere, men af formuende Entreprenører, som have egne dertil opførte store Salterier i Nærheden af Stranden, ja eet af dem er endog opført paa Pæle i samme. Tilvirkningen af den fede Sild er foraedlet i den Grad, at den Aalborger Sild nu søges frem for den norske og Vaarsild. Mærkeligt er det, at i denne Fjord nu ogsaa fiskes Helt og andre Fiskearter, som findes hos os i Ferskvande, ja endog store og fede Brasen.

Kjøbenhavn, d. 6 Dec. Asiatiske Actier, som d. 29 November bleve solgte ved Auction for 214 Rbd. (foruden Omkostninger) ere i Gaar med eet stegne til 270 a 280 Rbd. Som Aarsag angives de indløbne gode Forhaabninger om at faae udbetalt de 380,000 S. Rupier (250.000 Specier), som Compagniet har tilgode i Ostindien, og hvorom der allerede i næstsidste Generalforsamling gaves god Fortrøstning. — Den norske Cours synes paa ingen Maade at ville forbedre sig. I Onsdags solgtes norske Rigsbanksedler til 24; men da Coursen med sidste Post kom fra Bergen 2250, saa syntes de at hæve sig til $24\frac{1}{2}$ a 25; dog vare de i Dag igjen 23. — De af det nyoprettede Laaneinstitutet udstedte Sedler, er blevne udbudne paa Børsen, først 200 Specier for 150 Rbd. Dansk, og derpaa for 100 Rbd. D.; men selv til denne ringe Priis fandtes ingen Kjøbere. — Committeesedler have, paa Grund af en Bekjendtgjørelse fra Grosserer-Societetets Committee, at den anordnede Trækning vil finde Sted d. 11 Dec., hævet sig til 96.

Bogbinder Holst i Skindergaden No. 32 indbinder Bøger efter en saare skjøn Opfindelse, der især er af stor Nytte ved Protocoller og Regnskabsbøger. Ved en i Ryggen af Bogen anbragt Fjeders Trykning falder nemligen hvert Ark saaledes tilbage, at begge Blade ligge ganske lige. Anmelderen, som med Fornøielse har seet Prøver af Arbeidet, troer med Rette at kunne anbefale

denne Indbindningsmaade til alle Contoirer o. s. v., da den med Grund burde fortrænge den gamle.

Paa Vesterbro døde i disse Dage afg. Kgl. botanisk Gartner Voigts Enke i en Alder af 78 Aar, efter tredive Aars Brystsyge.

Hvor almindelig Brystsyge er her til Lands, sees deraf, at blandt 180 Personer, der fra 13 Sept. til 11 Oct. d. A. døde her i Kjøbenhavn, bortrykkedes allene 36 af Brystsyge, og 11 af Svindsot, der egentligen henhøre under een Hovedrubrik. "Den hos os desværre saa almindelige Svindsoet og tærende Brystsygdom — siger Callisen — findes iblandt Mennesker af alle Stænder. Vi see denne skrækkelige Sygdom af alle Arter og under alle Skikkelser. Den slimede Svindsoet er den meest almindelige; den, som ledsages af Bulding i Lungerne, er som oftest en Følge af den første, ogsaa findes den scrophuløse, og den som har sit Sæde i Luftrøret. Upaatvivleligen bidrager vort kolde, foranderlige Clima meget til de i alle Huse saa almindelige Catharrer, som, naar de blive forsømte, især ved unge, fuldblodige, nerveuse, med Anlæg til Svindsoet forsynede Mennesker, saa let kan udarte til Blodspytten og Tæring, saa meget vissere, naar Levemaade, Klædedragt, Forlystelser, Letsindighed, Udsvævelser ꝛc. kunne bidrage dertil. Maaskee kunne i senere Aaringer Fattigdom, Næringssorger og mørke Udsigter i Fremtiden medvirke til at forøge denne Sygdom iblandt os." — Dette skrev Callisen 1809. At de sidstnævnte Aarsager meget have forøget sig siden den Tid, veed Enhver.

Slagelse, d. 4 Decbr. Natten til den 2den Dec. sidstafvigte, omtrent Kl. 1, opkom en frygtelig Ild i Ladelængden af den Hr. Universitets-forvalter Grüner tilhørende og paa Slottets Gade beliggende Hestemølle; Ilden greb saa voldsomt om sig, at 2de Længder af bemeldte Eiendom, saavelsom et lidet Udhuus, tilhørende Naboen, Vognmand Carl Friedrich, af Ilden var bespændt forinden Hjelp kunde anvendes, som dog øieblikkelig, efter skeet Anskrig, tililede. — Desuagtet lykkedes det dog, ved Forsynets Bistand, Slagelse Kjøbsteds, tilforn ved flere Tilfælde, udmærkede Brand-Corps, her ved en mageløs Anstrængelse, som oftere forbunden med egen Fare, at forhindre at Ilden ei greb videre om sig, uagtet at de 3de



Længder, som bleve et Rov for Luerne, og som vare fyldte med Høe, Sæd og Tørv, vare ganske ibyggede med Stuelængden. Anledningen til Branden har ei været at opdage. — De tvende Brandlidte mistede al deres indavlede Høe og Sæd, samt Brændsel; og 4 Faar blev tillige opbrændte. Deres Indboe blev betydelig beskadiget; ingen af dem havde asfureret. Den Nidkjærhed, hvormed Amtets høie Øvrighed har vigileret for Straatagenes Afskaffelse, velsignedes ikke alleneste i Farens Øieblik, men erkjendes af alle, som det, en stor Strækning af Byen har at takke for dens Redning under denne Ildsvaade. (Slagelse Av.)

Mariboe, den 2den December. Efter Indberetning til Øvrigheden vare Priserne paa Korn og Fedevare samt Creature, i afvigte November Maaned, følgende: En Tønde Hvede 27 Rd. 3 Mk. En Tønde Rug 17 Rd. En Tønde Byg 12 Rd. En Tønde Havre 7 Rd. En Tønde hvide Ærter 15 Rd. En Tønde graae Ærter 15 Rd. En Tønde Kartofler 4 Rd. Et Pund røget Flæsk 3 Mk. Et Pund fersk Flæsk 2 Mk. Et Pund Kjød 1 Mk. Et Pund Smør 5 Mk. Et Pund Ost 16 ß. Et Pund Talg 1 Rd. Et Slagtenød 60 Rd. Et Sviin 40 Rd. Et Faar 8 Rd. — Alt i Rbp. N. V. (Mariboe Av.)

Nakskov, den 30de November. Fra den 23de til den 30de November ere ved Nakskovs Toldkammer følgende Skibs Capitainer ind- og udclarerede: J. Diderichsen fra Kiel, baglastet. L. Smidt fra Kiel, baglastet. J. Thorsø fra Kjøbenhavn med Stykgods. H. Thomsen fra Kiel baglastet. A. Petersen fra Kiel, baglastet. H. A. Brandt til Kjøbenhavn med Hvede. Berg til Kjøbenhavn med Hvede. Alle af Nakskov. — C. Eschelsen til Holsteen med Byg. Ole Rasmussen til Holsteen med Byg. Begge af Marstall. — — Ved Auctionen over Hr. Kjøbmand Tolderlunds Gaard og Huus her i Nakskov blev samme tilslaget Hr. Amtsforvalter Lunddahl i Mariboe, for den Summa 12,560 Rbd. N. V. (S. Bl.)

Odense, d. 3 Decbr. Ved Auctionen i Torsdags over vor gamle Graabrødre Kirke til Nedbrydelse, blev den tilslaget Hr. Brandinspecteur og Tømmermester Langhoff for 5710 Rbd. N. V. (Hempels Av.)

(Denne Kirke har fordum tilhørt det næstliggende, og siden til bedre Brug anvendte Franciscaner- eller Graabrødre-Kloster, som indviedes 1343. Fra Anno 1541 til 1618, da den afbrudte St. Albani Kirkes forrige Menighed søgte hertil, var den en Sognekirke; men Menigheden voxte til, og da den langt større St. Knuds Kirke, efter Klosterets Secularisation, stod ledig, blev denne af Kong Christian IV i samme Aar indrømmet Indbyggerne til Sognekirke, og Graabrødrekirke siden allene brugt til at holde Liigprækener i. Kirken er berømt af de Kongelige Personer, som havde deres Begravelse her, saasom Johannes med sin Dronning Christine, Kong Christian II, og fl. Det Indvendige blev nedbrudt og Begravelserne borttagne for adskillige Aar siden.)

Vinteren har igjen taget Afskeed, og det har nu i flere Dage været Tøveir med klar Luft, saa Skibsfarten atter kan gaae uhindret for sig. — — Forlangt Indrykkelse. 1. For at faae Afgjørelse udi Toe forskjellige Meninger, i Anledning af den under 19de hujus indtrufne Sol-Formørkelse, udbedes Svar udi disse Aviser, af en i dette Fag kyndig Mand: om Maanen, i den Tid Formørkelsen varede, stod under Solen i en lige Linie fra vort Øie af, og at det altsaa var Maanens Korpus, men ikke Skyggen, som betog os Solens Skin? Eller om ikke Maanen, da Formørkelsen skedte, endnu var under Horizonten eller under Jordens Overflade, og at den altsaa paa den Tid ikke var eller kunde være synlig for os? efterdi Maanedsskiftet, eller saa at sige Nyemaane indtraf just i samme Time som Formørkelsen? — — 2. Er det en privilegeret Kniplingshandler tilladt, at have en Qvinde, foregivende hans Kone, til at husere med Kniplinger saavel i Kjøbstæder som paa Landet? (S. Bl.)

Aarhuus, d. 30 Novbr. Det Steinerske Skuespillerselskab spiller nu i Ringkjøbing og vinder meget Bifald. Det giver baade danske og tydske Stykker. Skuespillerne Frank, Steffelmann og Dahlberg roses meget. Om et Par Maaneders Tid kunne vi — efter Forlydende — vente dette Selskab her til Aarhuus. Ogsaa Hr. Geisselbrecht agter sig engang i Vinter hertil med sit Marionettheater. — Dupuis giester for Tiden Aalborg med sine kostbare Fyrværkerier. — —



Da Lovens 1—19—7, ikke tillader gale og afsindige Folk at løbe frit omkring baade til Ulykke for dem selv, der under en menneskelig og klog Behandling, heel vel kan cureres, og til Forskrækkelse og Fare for andre, som deels kan overfaldes af dem, deels ikke kan taale at see deres Adfærd og Elendighed; og, da Lovene for Fattigvæsenet har paalagt Fattigcommissionerne, især da Præsterne, at vaage for de Syges og Elendiges Pleie og Cuur, som behøve det Offentliges Hjelp, saa er det høiligen at undre over, hvorfor det gale Qvindemenneske, Anne ꝛc., her af Almuen kaldet Galane, som staaer under Skorup og Tvilum Sognecommissions Forsørgelse med Pleie og Cuur, den meeste Tid af Aaret, uden Opsyn, frit skal løbe omkring her og andensteds. At faae hende helbredet, og derved gavne hende og Staten, der endnu i hende som et middelaldrende Menneske, kunde faae et arbeidsført Fruentimmer; hvilken ædel Daad! og skulde de Galnes Helbredelse være umuelig? — I Tilfalde af Tvivl herom, kan Fremsenderen forsikkre Vedkommende, at Afsindiges Cuur, under en menneskelig og forsigtig Omgangsmaade og passende Diæt kan faae det ønskeligste Udfald, hvorpaa strax kan vises et ved Haanden havende Exempel. Vær vis derpaa; kjerlig Iver og god Lyst drager et stort Læs, udretter utrolige gavnlige Ting til Menneskehedens Bedste, naar kun rigtig Kundskab og utrættet Aarvaagenhed, er den Ædelhandlendes trofaste Mentor. S. Th...

(Aarhuus Av.)

---

(Slutningen af Hr. Pastor Saabyes Efterretning om de Grønlandske Frierier; see No. 95.) Frieren venter imidlertid sin Dom. Han kaldes, underrettes om sin Lykke, men tillige om, hvor vanskelig hun var at overtale. Bryllupsdagen bestemmes, hvorom Pigen allerede veed Beskeed. Den kommer. Brudgommen møder i Præstens Huus, pyntet, med sit Følge. Bruden derimod tøver, maa undertiden hentes, og naar hun endelig kommer med sine Fruentimmer, da nedslagen, i sine Hverdagsklæder, og med upyntet Haar. Han træder med Anstændighed frem for Brudekammelen; hende maa Præsten tage ved Haanden, og anvise sin Plads. Hun tager den rigtig nok, men vender sig dog saaledes fra Bru-

gommen, at Præsten maa ofte drele hende lidet, for ved Spørgsmaalene af Alterbogen at faae hendes Haand lagt i hans. Denne Haandrækning og det Ja, de skal sige for alle Tilstedeværende, er dem det sværeste. De fleste Gange svare de kun med Øinene, og dette taaes billigen for fuldt Ja. Nu gaae de Viede til Brudgommens Huus, han glad, hun, som det synes, utrøst og kold. Lidet derefter sender Præsten dem en Skjeppe Gryn eller Erter og nogle Stokfisk, med Hilsen, at de dermed ville gjøre sig noget tilgode med deres Venner. Snart komme Kiedlerne over Lamperne; Gjesterne kaldes, de snakke og nyde deres lidet Gjestebud med Munterhed. Bruden lader sig undertiden overtale til at nyde Lidet med, men yderst sjelden til at gaae i Brudeseng om Aftenen. Hun løber imidlertid aldrig bort, som de hedenske Brude; finder sig efter nogle Dage ret vel i at være Kone, og faaer sin forrige Snaksomhed og Munterhed tilbage. Naar hun taaer alt dette i Agt som Pige, og Forældrene tillige have viist sig utilbøielige til at samtykke i Ægteskabet, saa har hver gjort Sit. Hun har reddet sin Ære, og de ere ufortalte.

---

Kjøbenhavns Børs den 6 December.

Cours. Hamb. 2 M. 602, a vista 610. Amsterdam 2 M. 555, a vista 560. London 2 M. 26 $\frac{5}{16}$ Rbdlr. Spec. 615. — Specier solgtes til 38 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 95 $\frac{1}{2}$ a 96 pr. 100; Oblig. 78. Norske Sedler 23 a 24. Svenske Sedler 9 Mk. 4 ß. — Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Prof. Gubitz i Berlin har faaet Tilladelse at sætte en Samling af udsøgte Bøger, til Beløb 55,000 Rdlr., mod en Indtægt af 30,000 Rd., paa Spil, til Bedste for den fædrenelandske Forening. Den, som ingen større Gevinst faaer, erholder et i 4 Bind nytrykt æsthetisk Værk, hvortil Tydsklands meest anseete Forfattere levere Bidrag, og med Hensyn til Prisen for hvert Lod, er under den almindelige Bogladepriis, som Præmie. Disse Bind komme ikke i Boghandelen.

En ung Adelsmand i Cadethuset i Berlin har faaet den saakaldte Catalepsis (Starsucht), der hver Morgen varer to Timer. Magnetiseurerne kalde dette sieldne Tilfælde den naturlige Magnetismus, og have blandt adskillige Vidunderligheder ogsaa udbredt det Rygte, at den af en saadan Magnetismus Betaaene kan læse igjennem Fingerspidserne. — I Berlin hører nu Magnetismen, som selskabelig Underholdning, til Dagens Orden; alle tænkende Læger ere enige om at betragte dette Phænomen som et Lægemiddel. — Den prophetiske Bonde, Adam Müller, som er ankommen til Berlin, har ikke faaet Audience hos Kongen. Han har havt nye Aabenbaringer, og Sværmeren paastaaer, at der næste Aar vil udbryde en Krig, hvoraf Følgen vil være et stort Riges Tilintetgjørelse.

Frygt og Fares Indvirkning paa et skadefro Dyr. — I Aaret 1799 udi Jan. Maaned, afbrændte alle Bygningerne i den indre Gaard af Palais Royal. En særskilt af disse var Gjemmestedet for udenlandske og vilde Dyr. Forinden Ilden imidlertid naaede denne, vare Dyrene bragte i Sikkerhed af deres Vogtere; kun en vild og grum Ræv var tilbage, som det var umueligt at faae ud af Buret — ingen torde nærme sig ham. Snart omgave Luerne ham og sveed endog Tippen af hans Hale; paafaldende var det hvorledes nu Frygten for Faren og Døden virkede paa dette ellers utæmmelige Bæst — Han sprang ud af den aabne Dør, lige i Armene paa en af Brandfolkene, som han vedblev fortroligen at klynge sig op til. Ligesom han følte den Velgjerning denne viiste ham ved at bortbringe ham fra de rasende Flammer. — Efter denne Tid blev dette vilde Dyr, som ingen uden største Forsigtighed før kunde nærme sig, paa engang lærvillig, godmodig og saa from, at Karlen ikke engang bar ham eller lænkede ham, men lod ham følge sig, det han gjorde ligesom en Hund.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoiret. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 99.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 10 December 1816.

## Om Sildefiskerie.

I forrige Numer har det været bemærket, hvor vigtige Jyllands Sildefiskerier ere, især ved Ribe. Allerede i Aaret 1656 sagde Arent Berentsen om denne By: "I Synderlighed er Ribe et fornemme stort Fiskeleye, berymt formedelst det herlige Sildefiskende, som i saadan Mangfoldighed bestaar, saa at undertiden, naar ickun Fiskeriet i nogen maade tilgaar, derfra ey allene den omliggende Eng med Sild for it billig Værd undsettis; Men oc største Delen aff det ganske Land oc andre langt fraliggende Stæder, mange Læs og Skibsladninger derfra lader føre." — Interessant er det at sammenligne denne Efterretning med Catteau Calleville's Bemærkninger i hans nyligen paa Dansk oversatte Beskrivelse over Østersøen. "I det syttende Aarhundrede, (omtrent i Arent Berentsens Tid), siger han, begave Sildene sig i en Række af Aar til den østlige Kyst af Jylland, og især ind i Liimfjorden. Byen Ribe drev dette Fiskerie med saadant Held, at den blev riig og blomstrende, og Kongen af Danmark ansaae den, som een af sin Krones skjønneste Perler. Producterne bleve afsatte i Danmark, Sverrig og Tydskland, og forskjellige Arter af Fisk, som kom med Silden, gjorde denne Kyst meget berømt for sit Fiskerie. Uagtet denne Fordeel tildeels har vedligeholdt sig i de senere Tider, har den jydske Kyst, siden Midten af det forrige Aarhundrede, ikke kunnet sammenligne sig med den modsatte Kyst, og det er Sverrig, som har været begunstiget af Naturen." — Men Tingene have nu forandret sig; Sildefiskeriet aftager i de svenske Skjærgaarde, og tiltager, som vi før have viist, paa den jydske Kyst. Silden findes hele Aaret igjennem i Østersøen og Nabohavene; men kun om Foraaret, en Deel af Sommeren, og om Høsten viser den sig, i tæt sluttede Colonner, langs med Kysten. Paa hver anden Tid opholder den sig paa Bunden af Havet, og kommer periodisk tilsyne. Men Andersons Beskrivelse over deres konstige Fart fra Polaregnene, og deres vidunderlige og kløgtige Fordeling i store Colonner, ansees, skjøndt overført i mange Naturhistorier og Geographier, for aldeles falsk. De Jagttagelser, som ere samlede af Noel paa Kysterne af Normandiet, de Grunde, som ere fremsatte af Dr. Bloch, og de Følgeslutninger, som deraf ere udledede af Grev Lacepede, ere blevne bestyrkede ved Kjendsgjerninger, som Østersøen, Kattegattet og de norske Have fremvise. Men vist er det, at Sildene undertiden forandre deres Opholdssted, enten for stedse, eller for nogen Tid, og behøve vi i den Henseende kun at beraabe os paa det nyligen anførte Exempel. Men af det, som Arent Berentsen, allerede for mere end 150 Aar siden har anført om den rige Sildefangst paa den jydske Kyst, maa man formode, at dette Slags Fiskerie har været meget betydeligt i ældre Tider. Den Omstændighed, at Østersøens Vand forhøjer Sandgrundene paa de allerfleste Steder, især hvor

Strandbredden ikke er høi og steil, thi der er Vandet udenfor ogsaa dybere, og skjærer Strømmen skarpere, anseer Pontoppidan for en Aarsag til at Havne og Fjorde stoppes, hvorved ogsaa Fiskeriet hindres paa visse Steder. Adskillige Fiske, især Sild og Torsk, som ville have dybere Vand end Flyndre, Aal o. s. v., komme derfor Landet nu ikke mere saa nær, som tilforn, efter gamle Bønders Sigende, og de maa derfor søges længer ud i Havet; men da Bonden ikke altid har Leilighed dertil, saa driver han denne Næring mindre end ellers vilde skee. Paa nogle Steder, saasom ved Gedsøer under Falster, voxe Sandrevlerne saa høit, at adskillige Fisk, som tilforn gik ind i Fjorde og Viger, hvor de fordum vare let at fange, forbydes nu Indgangen. Med Laxen skeer det samme *). — Mueligen have Canalers Gravning og Havnes Opmudring, som man i nyere Tider har lagt saa priselig Vind paa, bidraget noget til, at Fiskene nu igjen begynde at søge vore Kyster. Man har villet paastaae, med hvor megen Grund tør vi ikke bestemme, at Slaget paa Kjøbenhavns Rhed, 1801, har bidraget meget til at fordrive Fiskene fra vore Farvande. Vist er det, at de i adskillige Aar derefter have aftaget meget, og først i de sidste Tider have begyndt at lade sig see igjen i Mængde. Unægteligen gives der forskjellige Aarsager til en saadan Aftagen, og at store Søslag ere en medvirkende Grund dertil, synes ikke at være saa ganske usandsynligt. Dertil kommer endnu, at Fiskerne, før Krigen, kunde vinde mere ved at fare, og under Krigen ved at gaae til Kaps, hvilket naturligviis maatte bidrage meget til Fiskeriernes Forfald. I det Hele har man ikke værdiget denne vigtige Gjenstand den Opmærksomhed, som den fortjente, og det for adskillige Aar siden i Kjøbenhavn af Kammerraad With oprettede Fiskeselskab, kunde umueligen finde nogen Fremme i et Land, hvor man sædvanligen allerede vil drage Fordeel i Dag af de Penge, man har indskudt i Gaar, og neppe vil lade Sæden faae Tid til at spire, forend man allerede vil høste.

Men mærkeligt nok er det, at man i hele

*) See Danske Atlas, T. 1, S. 501-502.



Aarhundreder ikke har kunnet eller villet indsee, hvilken Nationalskat vi eie i Fiskerierne, skjøndt man dog saa ofte har tilraabt os: "fiskrige Have omgive vort Land!" Allerede Saxo Grammaticus siger i Fortalen til sin Krønike, "at man i hans Tid kunde tage Fiskene med Hænderne, og neppe roe Baaden frem, før den var omgiven med en Mangfoldighed af Fisk." Calleville kalder denne Efterretning overdreven; men Tingen kan gjerne have forholdt sig saaledes, uden at just Saxo, der neppe forstod sig paa Fiskerie, har udtrykt sig saa ganske rigtigt. I Norge fanges undertiden, ved en saakaldet Sildenod, som sættes for en Bugt eller Indviig, hvor Silden kan have trængt sig ind, mange Tønder paa eengang. Man skal saaledes allerede have faaet ved et eneste Kast 10,000 Tdr. Sild. Det er ikke usandsynligt, at man i Saxos Tid ogsaa fangede de stærkt tilstimende Sild paa denne Maade, og at han deraf har taget Anledning til at sige, at man fangede dem med Hænder.

I Begyndelsen af det femtende Aarhundrede vare Fiskevarer een af Danmarks vigtigste Udførselsartikler; men indbringende var den egentligen kun for Hansethandelen, som Sildefangsten paa den skaanske Kyst næsten udelukkende var overladt til. Den Omsorg, disse Handlende bare for denne Handelsgreen, vidner noksom om, hvor vigtig den var for dem, og de af Sartorius bekjendtgjorte Statuter vise, hvor nøiagtigen Sildenes Nedsaltning og Nedlægning, og Tilsynet med Tønderne, Fiskergarnene, Vragningen &c., var bestemt. Hansestædernes skaanske Sildehandel var saa udbredt, at ikke blot Tydskland, men hele Europa forsynedes med skaanske Sild. Megen Umage gjorde de sig for, at udelukke Fremmede, især Engellænderne, Brabanterne og Flanderne, deres Medbeilere i denne Næringsdrivt, fra Skaanes Sildefangst og Silde-Handel. De gik saavidt i at vanskeliggjøre denne Handel for Fremmede, at de hindrede de Handlende, der ikke havde Deel i Hanseforbundet, fra at faae saa gode Tønder, som til Sildenes Bevaring udfordredes. De af Hansestæderne paa de skaanske Kyster anlagte store Fiskerier, tilstodes af de danske Konger mangfoldige Rettigheder. Lübeck, Hamborg, Rostok, Bremen og Stettin, havde Fiskepladser paa Falsterbo, i Skanør og Malmø; didhen droge aarligen en Deel af deres

Borgere, tilligemed Arbeidere, paa Sildefangst. Her vare ogsaa aarligen store Markeder, som besøgtes saavel af Nordens Indbyggere fra alle Kanter, som af Fremmede. Her solgtes, foruden Sild og andre Fisk, Alenvarer, Stykgods og andre fremmede Varer, hvorved den tydske Handel vandt betydeligen. I en Strid, som opstod imellem Kong Erik og Hansestæderne, befalede denne at anholde alle de Lübeckere, der vare ankomne til Skaane, og allene disses Tal beløb sig til 400. — Mærkeligt nok er det, at Hollænderne langt tidligere end Danmark selv, indsaae hvor meget der, ved Sildefangsten, var at vinde paa de danske Kyster. Stæderne Amsterdam, Campen og nogle andre, forskaffede sig derfor hos Danmarks Konger, i det mindste en Deel af de Forrettigheder, som Hanse-Forbundet nød, og sendte da ogsaa Skibe til Skaane. Omtrent paa den Tid lærte de af Beuckel *) den forbedrede Fremgangsmaade ved Sildenes Nedsaltning; de opsøgte derpaa Sildene i alle Have og forsynede Europa dermed. Denne Beuckel (Vilhelm) var en hollandsk Fisker fra Flandern, som døde 1449. Hans Fædreneland oprettede ham en Hædersstøtte, og Carl V og hans Søster, Dronningen af Ungarn, reiste, da de 1556 vare i Nederlandene, hen til Beuckels Gravsted, for at tage det i Øjesyn. Saaledes hædrede man i hine Tider store Fortjenester af Staten, ligemeget hvor og hos hvem de end fandtes.

Allerede Pontoppidan klager over: "at Fiskeriet i Jylland ikke drives med den Flid og Fordeel, som skee kunde, og Aarsagen dertil formodes at være den, at Mandfolkene ere mere ude af Landet

*) Mueligen er det, at Beuckel er en fordærvet Udtale af det hollandske Pekel (Saltlage), og at Fiskeren Vilhelm har faaet det, som Tilnavn, for sin Opfindelse. En Spegesild hedder paa Hollandsk Pekel-Haaring eller Hering, deraf det tydske Pickelhäring, som baade betegner en Spegesild, og en Hansvurst. Det er ikke usandsynligt, at de Tydske have givet en Hansnar Navn af Pickelhäring, for at gjøre Beuckels Opfindelse latterlig; thi pickeln er endnu paa Tydsk det samme som, at gjøre Narrestreger. Hos Engellænderne betegner a picled rogue, en dreven Skjelm, og S. John udleder Pickle af det hollandske Pekel.



end hjemme, lettere fortjene Brødet ved at fare, end ved at fiske, og, naar de ere hjemme, ei bekymre sig meget om deslige Forretninger, men hendrive Tiden med Lediggang og Tobaksrøgen *)."

Efter de Beretninger, Catteau Calleville meddeler om Sildefiskeriet i Sverrig, hvilke han har samlet under sit Ophold i Gothenborg og den omliggende Egn, maa den betragtes, som een af dette Riges Hovedindtægtskilder; thi af Sild og andre Fisk udføres allene for 1,500,000 Rdlr., omtrent $\frac{1}{4}$ Deel af den hele Udførsel. Hvad man der har gjort for at opmuntre denne vigtige Næringsgreen, kunde maaskee tjene os til et efterlignelsesværdigt Exempel, i et Øjeblik, da Naturen selv synes at indbyde os dertil.

"Det var henimod Aaret 1748, at man blev de første Sildestimer vaer i den Deel af Kattegattet, der grændser til Provindserne Vestergotland og Bohus, hvor Byerne Gøteborg, Kongshall, Uddevalla og Strømstad ligge. De viste sig snart saa talrige og regelmæssigen, at Regjeringen tog kraftige Forholdsregler, for at bringe Fiskeriet i Drift. Den tilstod en fuldkommen Frihed til at fiske og salte; den fastsatte Belønninger og forstrakte med Capitaler. En driftig Borger opfandt noget efter den letteste Maade at koge Tran af Sildene, og aabnede derved en ny Vei for Handelens Planer. — Havfuglenes Sammenstimmen og Skrig forkynde Sildens Ankomst. Den strømmer i saadan Mængde ind i Bugterne og Vigerne, at man med Fangsten af et eneste Garn kan i faa Timer fylde 3000 Tønder. I de første Aar fandt Fiskeriet Sted i August og September, men nu ikke førend i November Maaned, undertiden endog i Januar. Jo senere Silden kommer, jo magrere er den, og jo vanskeligere bliver Fiskeriet formedelst Isen. Man søger nu at forskaffe sig større Sildegarn, saaledes som Hollændernes, for derved at kunne fange Sildene udenfor Skjærene, ligesom de vise sig i Havet. Det synes ikke, at de ville forlade disse Strækninger; men man formoder, at de have været hindrede paa deres Vandring ved en Modstand, der kommer af Vindens Retning. — Den første Hæres-

*) Danske Atlas, T. 4 (Kbh. 1768).

ning om Fiskeriets Beløb gaaer op til Aaret 1752. Den angiver for dette Aar 1000 Tønder, for det følgende Aar 20,000, og for 1761 over 100,000. Tilvæxten har været ligesaa hurtig, som indbringende, indtil Aaret 1798. Siden har Fiskeriet aftaget, eller, der har, i det Mindste, været stor Ulighed i Fangsten. Fra 1790 indtil 1796 have Byerne Goteborg, Kongshall og Marstrand solgt, deels i Sverrige, deels til Udlandet 1,972,214 Tønder saltet Sild, og 261,971 Fade Tran, hvilket udgjorde, efter de da gjeldende Priser, en Værdie af meer end 2 Millioner Rigsdaler. Landets Forbrug havde ikke modtaget den Fjerdedeel; alt det Øvrige var reen Fordeel fra Udlandet. Fordelene ere saameget mere væsentlige, og vigtige, som Sverrige selv har de fleste af de til Fiskeriet, til Fiskens Tilberedelse og til Trankogningen nødvendige Ting, som: Stavtræe, Beg, Brændsel. Saltet er den eneste vigtige Gjenstand, som maa hentes fra Udlandet. Man betjener sig almindeligviis af Salt fra Portugal og England; det fra Frankrig kunde dog bruges med samme Nytte. Foruden den ovennævnte Indtægt af Silden, maa endnu regnes den Sild, som fortæres frisk, eller som røges, hvilket forøger Massen med 50 til 100,000 Tønder. — Ved Slutningen af Aaret 1796, anslog man 7100 Baade i Brug ved Fiskeriet, og den ene Stad, Gøteborg, havde langs med Kysten 100 Saltehuse. I flere af disse Huse kan man salte 8 til 10,000 Tønder; der behøves da dagligen 80 til 100 Arbeidere, for at salte, presse og nedpakke, og desuden 8 til 10 Bødkere. Indretningerne til Trankogningen ere tæt ved. Dette Arbeid begynder, naar Silden falder i Prisen. 1797 var der i alt 1817 Kjedler. Hver Kjedel sysselsætter flere Mennesker, kan rumme 9 til 10 Tønder Sild; 7 til 8 Tønder Vand pompes desuden i en saadan Kjedel. Levningerne af de saaledes anvendte Sild kaldes Trangrums. En Deel deraf bruges af Landmændene til at gøde Marken med; det Øvrige kastes i Havet, siden man har overbeviist sig om, at Lugten af dette Grums ikke fjerner Silden, og at det opløses saa hurtigt, at det ikke kan opfylde Strandbredden. Doctor Hellman har underrettet det gøteborgske Videnskabernes Selskab om, at det er muligt at tilberede af dette Trangrums saaledes



som det kommer ud af Kjedlen, et meget spiseligt Brød, ved deri at blande noget meer end en fjerde Deel Meel. Man har ogsaa sysselsat sig med at benytte Grumset til deraf at tilberede alcali volatil eller sel ammoniac." (Fortsættes.)

---

## Indenlandske Efterretninger.

I Løverdags bragtes til Hvile i St. Petri Capel de jordiske Levninger af afdøde Grevinde Schimmelmann, fød Schubart, Hs. Exc. Statsminister Grev v. Schimmelmanns anden Gemalinde. Hendes Død beklages ikke allene af hendes sørgende Gemal, men af Mennesker blandt alle Stænder. Med en lys og dannet Forstand forenede hun det menneskekjerligste Hjerte, og yndede ikke allene selv Muserne, men søgte ogsaa at opmuntre fortrinlige Talenter. I adskillige Aar leed hun af en tærende Syge, der omsider bortrykkede hende den 2den December, om Morgenen Kl. 9.

Udbydelsen af Norske Laaneinstitutsedler paa Børsen, som har været omtalt i forrige Numer, maa have beroet paa en Misforstaaelse, der i Almindelighed opstaaer, naar et ganske nyt Slags Repræsentativer første Gang falbydes. Disse nye Sedler, som lyde paa 200 og 400 Norske Species, kunne kjøbes til samme Cours, hvori de Norske Rigsbankdalersedler staae, og en Seddel paa 200 Specier skulde altsaa være omtrent 460 Rbd. Dansk værd; men der findes ingen Lysthavende dertil.

Aarhuus, d. 3 December. Den lille Jfr. Braases Spil vandt almindeligt Bifald. Hun besidder en for hendes Alder sielden Færdighed. Endnu engang kunne vi vente at faae denne tolvaarige danske Kunstnerinde at høre, naar hun paa Tilbagereisen tager herigjennem til Khvn. — Til Forligelseskommissair er ved Borgervalg udnævnt: Hr. Krigsraad Ahlefeldt. (Aarhuus Av.)

Aarhuus, den 6 December. Udi dette Efteraar har ogsaa Hestetyveriet begyndt temmelig at yttre sig: den groveste Prøve af dette Slags saae man ellers paa sidste Nyemarked, hvor en Person indfandt sig med hele 6, skriver sex stjaalne Heste, og den syvende havde han endda solgt un-

derveis til Markedet; hvor flere af Eierne til disse stjaalne Heste vare tilstede, og vedkjendte sig, enhver sin Hest. Personen med disse stjaalne Heste var, som det sig bør, galant equiperet, og i sit Væsen som en Herre at see til; men formedelst indtrufne gemene Omstændigheder foregik med denne smukke Herre, saadan nærgaaende Forvandling, der ikke kunde andet end krænke saadan Herres Æresfølelse. (S. Bl.)

Den paa Øen Sprogøe værende Bondegaard, beboedes indtil Krigens Udbrud 1807 af en Fæster af Stamhuset Juelsberg, som Øen fra ældre Tider har tilhørt, og som Postvæsenet svarede en aarlig Afgivt af den Grund, hvorpaa sammes Indretninger, til Posternes og de Reisendes Betryggelse og Beqvemmelighed i indtræffende Iisvintere, nemlig nogle Bygnings-Længder, en Telegraph m. m. befandt sig. — Beværtningen for de Reisende, som om Vinteren maatte søge Tilflugt paa Øen, besørgedes da af Postmesteren i Korsør ved et dertil oversendt Fruentimmer. — Ved Krigens Udbrud, maatte Fæsteren, formedelst de fjendtlige Skibes Ankomst i Bæltet, forlade Øen, og de derværende Bygninger bleve, i Sommeren 1808, af Besætningen paa de der stationerede Skibe opbrændte, om ved tilfældigt Uheld eller forsætligen, er blevet ubekjendt. — For at bøde paa Savnet af disse Bygninger, lod Generalpostdirectionen i Aaret 1809, med dertil erhvervet Allerhøieste Bemyndigelse, forfærdige her i Byen og nedbringe til Korsør en practicable Træbygning, som hvert Efteraar, naar de fjendtlige Skibe havde forladt Farvandene, blev overført og opreist paa Øen, samt hvert Foraar, henimod den Tid, bemeldte Skibe igjen kunde forventes, nedtagen og tilbageført til Korsør, og i de Aar, da denne Indretning var nødvendig, blev Beværtningen fra sidstnævnte Sted af besørget ved en dertil antagen Familie, efter Contract med Generalpostdirectionen. — En Indretning af denne Art maatte, skjøndt den hensigtsmæssigste muelig under saadanne Omstændigheder, nødvendigen være ufuldkommen, og, da Hs. Maj. Kongen, i Vinteren til 1814, havde formedelst Bæltfartens særdeles Vanskelighed, været i den Nødvendighed, at tilbringe flere Dage paa Sprogøe, opstod deraf den ikke alene for Postvæsenet og enhver dansk Reisende, men og for enhver Nation, der staaer i Forbindelse med og bereiser de danske Stater, særdeles vigtige Følge, at Hans Majestæt, under 14 Febr. bemeldte Aar, Allernaadigst befalede en Commission nedsat, for at udarbeide en Plan og gjøre Forslag til en forbedret Indretning paa Øen med Hensyn til Bæltpassagen, samt, under 9de Maji s. A., Allernaadigst bemyndigede Generalpostdirectionen til at afkjøbe Juelsbergs Eier bemeldte Øe, til hvis Afhandelse denne, paa umiddelbart given Allerhøieste Foranledning, da havde bestemt sig, hvilket Kjøb ogsaa i Løbet af bemeldte Aar blev afsluttet. — Postvæsenet blev derved sat i Stand til at gjøre paa Sprogøe de hensigtsmæssige Foranstaltninger, til Bæltfartens Betryggelse i Iisvintre, hvortil den nedsatte Kongelige Commissions Forhandlinger og Forslag havde givet Anledning, og blev Adgangen dertil for Generalpostdirectionen saameget lettere, som det endvidere behagede Hans Majestæt, at skjænke Postvæsenet til Anvendelse paa oftnævnte Øe nogle i Korsør, til militair Brug, under Krigen opsatte Bygninger, hvilke, i Sommeren 1814, bleve overbragte og, efter at have modtaget en, med Hensyn til de Reisendes og Søfarendes Fornødenhed, beqvem og hensigtsmæssig Indretning, opsatte paa det Sted af Øen, hvor de ældre Bygninger havde staaet. — I fornævnte Bygninger ere afdeelte 4 Værelser, de tvende udelukkende til Soveværelser og forsynede med et passende Antal Senge og Hammekøier med tilhørende nye Sengeklæder og Madratser; de tvende andre ere bestemte til Spise- og Conversationsstue for de Reisende, dog med Indretning til deri at anbringe Hængekøier, der om Dagen kunne borttages, hvis de Reisendes Antal i enkelte Tilfælde skulde gjøre saadan Anvendelse fornøden. — Fremdeles er i samme anbragt et Værelse for de Kongelige Postførere, der jevnligst ere i den Nødvendighed, at maatte søge Øen, samt et særdeles stort Værelse for Post- og Færgeløbs-Mandskabet, indrettet med et betydeligt Antal Hængekøier til disses Afbetjening; ligesom der ogsaa ere rummelige Lofter over Bygningen til Brug i meget extraordinaire Tilfælde. — Bygningen er, med Allerhøieste Tilladelse, bleven forsynet med et fuldstændigt nyt Inventarium af alle Slags, og de fornødne Indretninger til Brygning og Bagning ere anbragte i

komme. — Beværtningen og Omsorgen for de Reisendes Beqvemmelighed har Generalpostdirectionen overdraget til en, Samme med fortrinlige Vidnesbyrd for Orden og Virksomhed anbefalet, forhenværende Borger og Skipper i Nyborg, der, foruden flere til dette Opdrags hensigtsmæssige Besørgelse fornødne Egenskaber, tillige besidder den, under mødende Omstændigheder, særdeles væsentlige, at være søkyndig Mand og nøie kjendt med Bælt- og Iisbaadefarten. — Han er givt og beboer egne, for ham og Familie indrettede, Værelser; det er ogsaa overdraget ham, som tillige Jordbruger, at dyrke Øen, hvorved dens Forsyning til Vinterbrug især er sikkret. — Ved Vinterens Indtrædelse, er han pligtig til at godtgjøre for Directionen, at han er forsynet med de Forraad og Fornødenheder af hvert Slags, som skjønnes nødvendige og tilstrækkelige til Vinterens Modtagelse. — Til samme Tid opsættes paa Øen en Telegraph, der i Foraaret, naar Communicationen aabnes, igjen nedtages, og hvorigjennem correspondéres til og fra Korsør og Nyborg, og meddeeles Underretning om Farvandets Beskaffenhed m. v., hvortil Omstændighederne give Anledning. — Uden denne Indretning, vilde Communicationen mellem Sjælland og Fyen ofte om Vinteren i længere Tid være aldeles afbrudt, da disse Øers Afstand fra hinanden, i de mørke og taagede Vinterdage, jevnligen gjør den directe Correspondence mellem Telegrapherne i Nyborg og Korsør umuelig. (Af: Catteau Calleville's Beskrivelse over Østersøen.)

Udtog af en Skrivelse fra Vesteregnen i Jylland. . . . . . Pengemangelen, hvorover der for nogen Tid siden hørtes almindelige Klager, synes at være noget aftaget. I det mindste finder man nu ikke sjeldent, at vor Bondealmue bringer store Rigsbanksedler til Omvexling. Kornpriserne ere her i Egnen, i Almindelighed ikke saa høje som andensteds. Imidlertid har man dog, i den senere Tid, givet 18 til 20 Rdl. for en Tde. Rug, 10 til 12 Rbd. for en Tde. Byg. Huder, Skind og Uld, ere derimod neppe nogensteds i Jylland i højere Priis end her. Hele svære Transporter af disse Varer komme fra Norden, endog fra hiin Side Thisted, til vor nærmeste Kjøbstad, Ringkjøbing. — I denne By opholder sig, for nærværende Tid, det Steinerske



Skuespillerselskab. Jeg har forhen, om jeg mindes ret, i Aarene 1799 og 1809, seet dette Selskab her i Egnen; men ingensinde fundet det bedre end nu. Den gamle Steiner og hans Kone spille nu kun sjeldent, og det meest i subordinerede Roller, og deri handle de meget vel. De overlade det meste til deres Børn, som langt overgaae dem i theatralsk Fuldkommenhed. Den ældste Datter har herlige Anlæg. Naar disse blive behørigt uddannede, vilde hun blive en Prydelse for ethvert Theater. Elfrides Rolle i Sørgespillet af samme Navn, udførte hun mesterlig, ligesom ogsaa meget vel Sidonias, og ligesaa Marianes Roller i de føle, unaturlige Stykker, som bære disse Navne. Ogsaa i comiske Roller har hun megen Liv og Fyrighed, men er deri ikke fri for Overdrivelse. Gretes Rolle i Kjærlighed uden Strømper saaes med Fornøjelse, men Frue v. Borgens i Virtuosen tog hun fra en ganske forkeert Side. Hendes yngre Søster er alt for kold i alvorlige Roller, hvorpaa hun især gav et frappant Beviis som Jolanda i Sidonia, og næsten for overgiven i de muntre, f. Ex. i Silkestigen. Minchens Rolle i det vakre Stykke: 4 Skildvagter paa en Post, er den bedste, jeg har seet hende udføre. Den ældste Søn er den, som fornemlig opretholder Selskabet. Han spiller i alle Stykker, og aldrig maadelig. Det er en tænkende Skuespiller, som ganske sætter sig ind i enhver Rolle. Abbed Dunstan i Elfride, den Geistlige i Klosterløftet og Mads i Kjærlighed uden Strømper, udførte han til en høi Grad af Fuldkommenhed. Som Hugo i Sidonia havde han fortræffelige Steder, især i Giftscenen; men paa andre var han ei fri for at forfalde til den fra Forældrene nedarvede Svaghed: en noget pibende Stemme, som han ogsaa undertiden i muntre Roller henfalder til. Jeppes Rolle paa Bjerget gav han ikke slet; dog burde denne hellere have været overladt til en anden Skuespiller, en ung Kjøbenhavner, ved Navn Dahlberg, som har sjeldne Anlæg til det Comiske. Han har en reen, bøjelig Stemme, som han vel forstaaer at benytte sig af. Som Daniere i den Døve, som Johan v. Ehrenpreis, Toraf, og pantsatte Bondedreng, morede han meget. Kun Skade at han er alt for tilbøjelig til at outrere sine comiske Roller. Under kyndige Mænds Veiledning kunde han blive et meget

dueligt Subject. Efter Skuespillene declamerer han undertiden et Brudstykke af danske Digte, som han skiller sig vel ved. Skattegraveren af Öhlenschlæger, gav han med megen Følelse. De 2de andre Skuespillere: Franck og Stegelmann, kunne ikke maale sig med ovenmeldte i Fuldkommenhed. Især have de aldeles ikke, saa godt som hine, det danske Sprog i deres Magt. Man seer dem derfor helst i tydske Stykker. Imidlertid gav Hr. Franck dog Thomas's Rolle i Silkestigen, i en meget morsom Maneer. Stegelmanns bedste Rolle er Lægens i Sidonia. — Her har De hele Personalet, paa nogle Børn nær. De kan altsaa let forestille Dem, at naar der kræves stort Ensemble, maa Illusionen haardelig stødes. Saaledes præsiderede f. Ex. Lægen ogsaa Castillanen i den geistlige Ret i Sidonia. Lærbeutel, i pantsatte Bondedreng, var tillige Musikanter og Drengens Fader. I sidste Stykke var Madame Steiner den første Raadsherre, og førte saavel deri, som i den ene Tjeners Rolle i Pistolskuddet, et Tungemaal, ingen saa let skulde falde paa var Dansk. Sorgespil og alvorlige Stykker i flere Acter, gives altid paa Tydsk; men de muntre, og det er de fleste, i Almindelighed paa Dansk. Jeg har allerede anført en Deel af dem, som her ere opførte. De øvrige ere de sædvanlige franske og Kotzebueske, tildeels slibrige Bagateller, som ogsaa gives paa det Kjøbenhavnske Theater. Dog har dette Selskab endnu ikke bragt det saavidt, at det tør byde Publicum saadanne Stykker, som f. Ex. Nytaarsgaven, jeg kan erindre mig for en Deel Aar siden at have seet i Kjøbenhavn. Ogsaa er der, i de Sørgespil, som her opføres, sjelden mere end een, eller høist 2, der døe paa Theatret; skjøndt dette, som f. Ex. i Klosterløftet kan være meer end rædsom nok, hvorimod der i de nyeste Købhvske Ridderspectakler, gjerne myrdes 5 a 6, saa at vi, hvis dette Uvæsen med saadanne morderiske Sørgespil skal vedvare, høilig kunne behøve en Kjerlighed uden Strømper No. 2. — Selskabet spiller 4 Gange ugentlig og mangler aldrig Tilskuere; især deleshed er der om Søndagen en saa overordentlig Mængde, at nogle undertiden maa gaae bort, uden at kunne faae Billetter. Jeg har havt Leilighed til tre Søndage efter hinanden at være i Byen hele Dagen, og fundet der en Mærkelighed, som maaskee kun i faa Kjøbstæder finder Sted, denne nemlig: at Kirken har været



propfuld om Formiddagen og Skuespilhuset ligesaa fuldt om Aftenen. Selskabet fortjener i øvrigt, at roses for den Anstændighed i Sæder, som udmærker ethvert af dets enkelte Medlemmer, ligesom ogsaa Forældrene at berømmes for den Omhu, de vise for deres yngre Børns Underviisning, derved at de strax, saasnart de komme til en Kjøbstad, lade dem søge Byens Skole. — Ogsaa Keramat y har i denne Tid med sine udenlandske Dyr været i Ringkjøbing, men opholdt sig der kun 3 Dage. I det jeg er kommen til at tale om Ringkjøbing, vil det vist interessere Dem at erfare: at denne Bye for Tiden er i en blomstrende Opkomst. Alene i dette Aar ere 300 Skibe ind- og udpasserede. Vist nok ere disse Skibe kun smaa, og den vanskelige Indseiling forhyder andres Fremkomst. Imidlertid afgiver dog allerede dette Antal et Beviis paa Handelens Livlighed. Kunde der udfindes noget Middel til at forbedre Indseilingen — en Gjenstand, som fortjente alvorlig Opmærksomhed — vilde denne Bye med Tiden, blive en af Jyllands første Handelsstæder, hvortil den formedelst den beqvemme Beliggenhed og gode Opland er fortrinlig skikket.

---

Kjøbenhavns Børs den 10 December.

Cours. Hamb. 2 M. 592, a vista 600. Amsterdam 2 M. 543, a vista . . London 2 M. $26\frac{3}{4}$ Rbdlr. Spec. 600. — Specier solgtes til 36 a $36\frac{1}{4}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $96\frac{1}{2}$ a 97 pr. 100; Oblig. $78\frac{1}{2}$ a 79. Norske Sedler 23. Svenske Sedler 8 Mk. 4 ß. a 8 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Den 18de November disputerede ved det Norske Universitet Candidatus medicinæ og prakticerende Læge Jens Grønbech Døderlein for licentia doctorandi. Disputatsen handlede de theoria catharri. Respondens var Studios. phil. Søren Bugge. Opponenterne vare Professor Thulstrup, Amanuensis ved Universitets-Bibliotheket, Andreas Hofgaard, Professor Skjelderup, Docent Dahl, Studiosus medicinæ Sigvard Emil Petersen og Professor Sørensen. (Norsk Rigstidende.)

## Skjalden.

Som en Pilgrim vandrer Skjalden om,
Med sin Strengeleeg fra By til By,
Sjunger huld Naturens Helligdom
I Hallen, Sanggudindens Vinterly;
Og medens kold og død den sneklædt hviler,
I Skjaldens Barm den varm og ildfuld smiler.

Han mild da tolker hvad hans Phantasi
Fremstiller for hans Blik med Liv og Kraft,
Og vellugtaandende, liig glade Bi,
Der samler Honningduft af Blomstens Saft,
Han sværmer om, og paa de gyldne Vinger
Sin Flugt han høit mod Himlens Bue svinger.

Snart sjunger han om Kamp og Krigens Torden,
Hvor Døden raller i det knuste Bryst;
Snart qvæder han om Elskovs Fryd paa Jorden,
Og Kjerlighed gjentoner Livets Lyst;
Paa Dovres Top en Krands af Gran han fletter,
Og svinger sig med den til Sjølunds Sletter.

Nu tyder han paa Oldtids sjunkne Grave
Den gamle Saga's Tegn om Kraft i Nord;
De dunkle Træk paa brustne Runestave
Han frisker op og sanker gyldne Ord.
I Nordens Middagssol hans Sang gjentoner,
Mens Granens Eviggrøn hans Harpe kroner.

Nu svinger han mod Sydens Himmel sig,
Og søger Ly i Roma's gamle Skygger;
Her fandt han Maalet for sit Himmerig',
Hvor Konst og Digtning hos Naturen bygger:
I Evighedens hvalte Pantheon
Gjensaae han Raphaels, Agrippas Aand.

Nu hæver han sin Flugt til Lysets Kloder,
Cherubers Chore i hans Sjæl gjenlyde,



Da synes ham et Punkt kun Støvets Moder,
Og Aanden freidig Jordens Lænker bryde.
Han føler da Almagtens vise Bud,
Og taber sig i Alt, tilsidst i Gud!

H. G. K. Sommer.

## Den eviggrønne Krands.

En evig Krands jeg kjender —
Hver Vandrer paa sin Vej,
Den fletter ej, med Hænder,
Af blaae Forglemmigej;
Af Lilier og Ranunkler,
Og ej af Rosen rød —
Hvert Blad som Stjerne funkler
I Evighedens Skjød! —

Og den, hvis Lok omslynger
Dens kostelige Blad,
Ej nogen Sorg nedtynger,
Den gjør bestandig glad —
Med Kraft den Udaad standser;
Ej Lasten nærmer sig —
Og Hver, som den omkrandser,
Er altiid lykkelig! —

Lad evigfrisk' dens Blade
Omsnoe Dit skjønne Haar,
Du aldrig den forlade,
Som aldrig den forgaaer. —
"Den er saa yndigt bunden
"Med Hjertefred og Fryd,
"Dens Blomster er' i Grunden:
"Uskyldighed og Dyd!"

Niels Juel.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 100.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 14 December 1816.

## Frederiksberg.

O, Kongeborg! som stolt paa Bakken kneiser,
Og vinker ad hver mødig Vandringsmand,
Et Æreminde du for Fredrik *) reiser,
Som var en Fader for sit elskte Land.
Med hellig Fryd jeg op til dig mig hæve,
Din Fredriks Aand jeg seer, saa kongehuld,
Iblandt de mørkegrønne Skygger svæve,
I blide Aftendæmrings røde Guld!
Høit troner du, o stolte Kongebjerg!
Beskedent-skjult iblandt de tætte Linde,
Og, Kjæmpen liig, ved Siden af en Dverg,
Du over Hytter hæver bold din Tinde.
Den gjæve Drot, hvis store Navn du bærer,
Stod løvbekrandst, som du, paa Danmarks Hald,
Og end dit Billed os fortroligt lærer:
Beskeden Høihed var hans Kongekald.

Nu Solen daler
I Havets Skjød,
Og Fladen maler
Halvmørkerød;
Nu Maanen stiger
Fra Østen frem,
Og Dagen viger
Til Lysets Hjem.
De Fugle ile
Til spæde Smaa,
Og Stjerner smile
Paa Himlens Blaa.
I Kjæret qvækker
Den muntre Frø,
Og Taagen dækker
Speilklare Sø.

Beundringsfuld jeg staaer paa Bjergets Top,
Med Øiet heftet paa hiin Sølverflade,
Hvor Svea hæver sig af Havet op,
Liig Aphrodite iblandt Skyggerade;
Hvor Vesterhavets Vover skylle frem
Mod Sjællunds ynderige Blomsterenge,
Hvor tusind Minder om det elskte Hjem
En Old fremmane, som er svunden længe;
Hvor Julers Kjæmpeslægt til fjerne Kyst
Det røde Dannerbroges Vimpel bare,

*) Frederik den Fjerde.

Og Wessel kjekt i mangen ærlig Dyst
Stod Landet bi i Trængsel og i Fare;
Hvor Kriegers Baade, selv i yngre Tid,
Lod vore Fiender danske Kugler smage;
Og brave Gutters raske Sømandsid
Dem lærte Kongedybet at forsage.

I perlende Dug
Marken svæver;
Paa modnende Rug
Axet bæver;
Hist tynge som Guld
Byggets Vipper,
Af Kjærne saa fuld
Hvedens Knipper;
I susende Græs
Qvæget hviler,
Og Strandmaagen hæs
Ad Søen iler;
Som blinkende Staal
I Fiskervodden
Inddrive nu Aal
Hist paa Odden.

O, Minder, som mit varme Hjerte røre,
Og fylde Sjelen med en salig Lyst!
Som bort fra Jordens usle Støv den føre,
Og Eden trylle i mit fulde Bryst!
I ere skjønne, som hiin gamle Old,
Der fandt sin Hædersløn i Kjæmpesange,
I Runer paa det buglefulde Skjold,
I Bautasteen paa blomsterklædte Vange.
O, stolte, længst hensvundne Helteslægt,
I Freden mild, i Feiden uforfærdet,
Dit gamle Sværd var tungt som Guld af Vægt,
Og blev i Trofasthedens Gløder hærdet!
Du stod for Qvinde, Arne, Drot og Land,
Og slog hver Fiende af dit Danmarks Hæder;



Din Skygge end jeg seer paa danske Strand,
Og ved dens Syn mit mørke Øie græder.

I Maanskin spiller
Den blanke Sild;
I Busken triller
En Sidsken vild;
I Luften sværmer
En Ugle blind,
Og flux sig nærmer
Den gamle Lind;
Den søger en Mage,
Som flyer dens Raab,
Som trodser dens Klage,
Dens tunge Haab.
Langt borte tuder
En trofast Hund,
Og Vældet spruder
I mørke Lund.

Med Vellyst dvæler nu mit svage Blik
Paa hiin saa grøderige Urtehave,
Den Axelstad af Landets Moder fik
For trende Sekler, som en kjerlig Gave.
Af Havets Sølverskjød fremsmile mild
Arbeidsomheds og Flidens lave Hytter;
Omsonst bestorme Bølgers Harm dem vild,
Thi Danmarks Dronnings Aand dem huld beskytter.
Og yndigt titter bag den favre Øe
Det grønne Saltholm med de fede Enge,
Hvor Vover bryde fra en oprørt Sø,
Og stolte Bølgetræder grusomt krænge;
Hvor stundom sig Forlistes Jammerskrig
Med Stormens rædselfulde Hylen blande,
Og trædske Havfru fører evig Krig
Mod Hver, som nærmer sig codanske Strande.
Hvor i sin Baad den raske Dragoemand
De Hjelpeløse iler glad i Møde,

Og viser Brødre fra ukjendte Land
Et halvtabt Livs gjenvundne Morgenrøde!

(Fortsættes.)

---

* * *

I No. 95 af Norske Rigstidende for d. A., under Rubriken Indsendt, har en Person, som kalder sig Philonorvagus, og foregiver at være norsk Embedsmand, født i Danmark, opkastet sig til Dommer over de af mig og Prof. Steffens, i Dansk-norsk forfattede Digte, i Anledning af Fredsslutningerne 1814 og 15 *). Den ommeldte Bedømmelse **), udgjør ikke mindre end en heel Folio-Side, hvoraf omtrent det Halve gjelder mit Mindedigt. Hvad jeg for min Deel troer at burde fremføre til mit Forsvar for Publikums højere Domstoel, er i kort Begreb følgende:

Recensenten har heelt igjennem seet min allegoriske Digtning fra en yderst skjæv Synspunkt, og tillige i sin Dom fuldkommen overseet den almindelig antagne juridiske Regel: Enhver er sine egne Ords beste Fortolker. Den 1ste Beskyldning, hvorfor jeg lovfældes af den umilde Dommer, er den: "at jeg har haanet den "Mand, som for faa Aar siden, ja endnu i Aaret "1815, med sin sjeldne Kraft og glimrende Ta-"lenter, opvakte hele Europas Beundring." — Den 2den: "at min Lignelse i det 2det Vers, "mellem Napoleon Bonaparte og Fenris-Ulven er "skjæv og højst upasselig (?), da Fenris-Ulven, i "Følge Edda, skulde i Ragnarok slide sig løs, "og opsluge alle Aserne o. s. v., samt at jeg ved "saadan Lignelse havde stillet de høje Souverainer "som have overvundet Napoleon, et Prognosticon."

Hvad disse tvende Poster angaaer, findes Forklaringen over begge de paaankede Stropher og det hele Digt ganske aabenlyst i dets første Ord: "Krigsuhyret" — der i den nu tilendebragte langvarige Revolutionskrig, og den deraf opstaaede

---

*) See dette Blad, No. 88 og 89 for indev. A.

**) Brudstykker af den ere ogsaa optagne i Adrastea No. 327.



militære Despotisme viiste sig i sin styggeste Skikkelse. Ulven er, saavel i Edda, som i utallige gamle nordiske Digte, ja endog hos Grækere og Romere, Krigens og Ødelæggelsens Symbol. Derfor kaldes den af latinske Digtere martius o. s. v., og derfor sammenlignede jeg den mythiske Fenris-Ulv med Krigsuhyret, eller rettere, med hin uhyre Krig, hvorpaa Europas retmæssige Herskere gjorde Ende ved Almeenfreden 1814. Denne Sammenligning anseer min Recensent for skjæv og upasselig, fordi mit Digts Fenris-Ulv var i hans Hjerne bleven til en sand Chimære, til Napoleon Bonaparte, der ellers ikke nævnes i Digtet qvæstionis med et eneste Bogstav. Vilde man end holde ham denne urigtige Forestilling tilgode, kan man dog ikke andet end ændse en Fordreining, som han, for at faae sin ondskabsfulde Vittighed udkrammet, gjør sig skyldig i. Han siger nemlig: "at efter Edda skal Fenris-Ulven opsluge alle A-"serne", da det dog kun er en af dem som omkommer paa denne Maade, hvorimod en anden strax paa Stand dræber Fenris-Ulven selv, og gjør Ende paa hans Raserie. Alt dette sees tydelig i Nyerups danske Oversættelse af den yngre Edda (Kiøbenhavn 1808) S. 92-95 — saa at Recensenten ikke kan undskylde sig med Uvidenhed i et Æmne, som han med saa stor Selvtillid har givet sig til at bedømme.

For det 3die udtyder Recensenten de tvende Linier:

Snart skal Freden fryde danske Nord,
Ulvens Slægt ei herske meer paa Jord,

saaledes: "Det kan ikke nægtes, at Digte-"ren har ytret et Haab, som ikke kunde være "grundet paa andet end en formodet Troløshed "hos de mægtige Monarcher, som have garanteret "Nordens nuværende politiske Forfatning" — — — — og sætter endelig Kronen paa Værket med denne aldeles uhjemlede og grundløse Bemærkning: "Iøvrigt overlader jeg til enhver, som besidder "nogen Dømmekraft, at overveie, hvilken deilig "Compliment Digteren gjør de 3de Souverainer, "til hvis Ære Festen holdtes, naar han ytrer "Formodning om, at de kunde overtale sig til at "bryde høitidelige Løfter og Tractater."

Da ingen fornuftig Mand, som læser eller

hører de af den maskerede Recensent saa skammelig bagtalte og fordreiede Udtryk, vil nogensinde finde den af ham angivne Mening i dem — behøver jeg ikke at svare videre paa Invectiver, som øiensynligen ere utidige Fostre enten af Feberhede eller Sindsforvirring, eller og af reen og skjær Dumhed. Jeg vil kun til Slutning gjøre andre Læsere opmærksomme paa, at Krigens (eller, efter det allegoriske Udtryk, Ulvens) Slægt her ikke kan betyde andet end dens smertelige Følger, som, desværre! altid føles i en begyndende Fredstilstand, og føltes især af os Danske i Aaret 1814, da hint Digt blev til — samt at mit Haab (som Recensenten finder forbrydersk) var overensstemmende med det, som Virgil udtrykte saaledes for 1800 Aar siden:

Aspera tum positis mitescent secula bellis
Cana Fides et Vesta - - - - -
Jura dabunt; diræ ferro et compagibus arctis
Claudentur belli portæ: Furor impius intus
Sæva sedens super arma et centum vinctus ahenis
Post tergum nodis fremet horridus ore cruento. *)

Mon vor Qvasi-Philonorvagus ikke ogsaa her vil finde Napoleon Buonaparte afskildret paa utilbørlig Maade? I alle Tilfælde kan Virgil ikke tage til Gjenmæle.

Finn Magnusen.

*) Paa Dansk: "Efter Krigenes Ophør skulle de "haarde Tider formildes. Graahærdet Trofasthed og Vesta skulle give Love. Krigens "gruelige Porte skulle tillukkes med Jern og faste "Bolte. Indenfor skal forvorpent Raserie ruge "over fæle Vaaben. Rædsomt skal det snyse "med blodigt Gab, bagbundet med hundrede fastknyttede Kobberlænker."



Høistærede Hr. Udgiver!

Meget almindelig er den Tanke, at Menneskene have været stærkere af Legemsbeskaffenhed, og bedre af Sindelav i Oldtiden end i nyere Tider. Men den ældste og ærværdigste Bog, vor Slægt ejer, Bibelen, vidner om, at Menneskene, i det Hele tagne, ere omtrent det samme nu, hvad de altid have været. Lader os først betragte dem i physisk Henseende. Hvor mange 80aarige Oldinger gives der ikke blandt vore Samtidige, der ere sunde og rørige, og istand til at besørge alle deres Forretninger? Men man høre imidlertid, hvorledes den 80aarige Barsillai talte (Sam. 2 B., 19 C., V. 32 til 36): "Hvad er — svarede han, da Kong David sagde: drag over til mig, saa vil jeg forsørge Dig hos mig i Jerusalem — det, jeg endnu har at leve, at jeg skal drage med Kongen til Jerusalem? Jeg er i Dag firsindstyve Aar gammel, vil jeg kunne skjælne imellem Ondt og Godt? Vil det smage Din Tjener hvad han spiser eller drikker? Vil jeg endnu kunne høre paa Sangeres og Sangerskers Røst? Og hvorfor skal Din Tjener endnu være min Herre Konge til Byrde?" — Vi see af denne Skildring Barsillai her gjør af sig Selv, at han allerede betragtede sig som en udlevet Olding, og at hans Sandser vare svækkede. Vil man indvende, at Barsillai kun var et enkelt Exempel, saa kan man svare, at der i Bibelen findes adskillige Beviser paa, at 80 Aar, allerede for tre Tusinde Aar siden, betragtedes som Maalet for Menneskets Levealder. Psalmisten siger (Ps. 90): "Vore Aars Tal (Dage) ere halvfjerdsindstyve Aar, og, med megen Styrke, firsindstyve."

Hvad der gjelder om Menneskeslægtens physiske Tilstand, er ogsaa anvendeligt paa den moralske. Allerede Propheten Micha sagde (C. 5. V. 7): "I skulle ikke lide paa Vennen, I skulle ikke stole paa Fyrsten! For den, som ligger i Dit Skjød, vogt Din Munds Døre!" — Moralisternes evige Raab om Menneskets moralske Udartelse, er sikkerligen meget overdrevent. Den, som siger Mennesket er af Naturen ondt, feiler; men den, som siger, at det er af Naturen godt, feiler ikke mindre. Vi see i hele Naturen, som hos Mennesket,

en gjensidig Kamp mellem to modsatte Kræfter: det Gode og det Onde. Uden denne, vilde Mennesket ophøre at være hvad det er. Ved det Godes fuldkomne Seier over det Onde, vilde det blive til en Engel; ved det Ondes fuldkomne Seier over det Gode — til en Djævel. Mennesket er ikke, som Haller siger, en Mellemting af Engel og af Fæ, men af Engel og af Djævel, forsaavidt vi tænke os den første som et Billede paa fuldkommen Moralitet, og den sidste, paa fuldkommen Umoralitet. At Menneskene kunne handle som Engle, det see vi dagligen, men at de ogsaa kunne handle som Djævle, det lære os mangfoldige Erfaringer. Sjeldent handler noget Menneske ondt, blot for at handle ondt, og gives der end Enkelte, som gjøre det, saa er det Undtagelser, der, som Vanslægtninger, ikke kunne komme i Betragtning. Men, seet i sit rette Lys, er dette dog ikke nogen stor Anbefaling for den menneskelige Naturs Godhed; thi selv Rovdyret dræber ikke blot for at dræbe; men for at tilfredsstille en Naturdrivt, og naar Tigeren sønderslider et Menneske, saa gjør den i Grunden intet andet end Mennesket selv, naar det dræber et Dyr, for at tilfredsstille sin Hunger. Var Mennesket, ligesom Dyrene, frit for visse Lidenskaber, da vilde det heller ikke, i egentlig Forstand, handle ondt. Det vilde, ligesom Dyret, hævne sig strax paa sin Fornærmer, men ikke bære et langvarigt, hemmeligt Nag til ham; det vilde sørge for sit Ophold, men heller ikke for mere. Nu antager derimod Egennytten tusinde Skikkelser, og dens mangfoldige Affødninger, bekjæmpe Menneskets gode Natur. Maaskee de Gamle ved deres Centaurer, der, som bekjendt, oventil havde Skikkelse af et Menneske, og nedentil af en Hest, have villet udtrykke det halv Menneskelige og halv Dyriske, i Menneskets Natur. Paa Afbildningerne af Centaurer, især paa Zeuxis's Mesterværk, er Overgangen fra Menneske til Hest, saa umærkelig, at man ikke kunde opdage eller bestemme den. Maaskee dette bedst lader sig oplyse ved en Fabel. Jupiter skabte Dyrene af forskjelligt Stof, og hvert af dem fik derfor forskjellige Egenskaber. Tigeren Grusomhed, Ræven List, Lammet Fromhed, Elephanten Klogskab, Hunden Troskab, o. s. v. Da han var færdig med dette Arbeide, beholdt han noget af hvert Stof tilovers. Han æltede det sammen, og nu fremkom Mennesket. Men Jupiter frygtede for, at denne Skabning skulde ødelægge alle de Andre, og han begavede den derfor med Forstand til at kunne beseire det Dyriske i sin Natur, saavel hos sig selv, som hos Andre. Som moralsk Centaur har derfor Machiavel, hiin store Mand, hvis Navn er blevet til et Ordsprog, uden at man fattede Aanden i hans Bog om Regjeringskonsten, leveret et veltruffet Billede af Mennesket. "Her opstaaer det Spørgsmaal, siger han i det syvende Capitel af il principe, er det bedre at elskes end at frygtes?*) Jeg svarer, billigen burde begge Dele være Tilfældet. Men da det er alt for vanskeligt at træffe her et Valg, saa er det sikkrere at frygtes**); thi alle Mennesker ere utaknemmelige, ubestandige, forstilte, frygtsomme, egennyttige.***) Saalænge Du gjør dem Godt, og ikke trænger til dem, tilbyde de Dig deres Formue, deres Liv, deres Børn. Alt er Dit. Men vender Lykken Dig Ryggen, saa gjøre de det ogsaa, og Du bliver ødelagt, fordi Du har stolet paa deres Ord, og ikke sat Dig bedre i Sikkerhed imod dem. Thi alle dem, som man vinder ved Behjertethedens sande Storhed, fortjener man mere at have til Venner, end man virkeligen har dem; følgeligen kan man i Nødens Fald ikke gjøre nogen Regning paa dem. Man plejer ogsaa at tage mindre i Betænkning, at fornærme dem, der gjøre sig elskede, end dem, der gjøre sig frygtede. Kjerligheden vedligeholdes kun ved et vist Velanstændighedsbaand, som ryggesløse Mennesker ligesaa ofte sønderrive, som de hos Andre finde deres Fordeel; da derimod Frygten vedligeholdes ved Tanken om Besværligheder, der aldrig ophøre. Den Frygt, som en Fyrste sætter sig i, maa imidlertid være af den

*) Ikke som en Nero eller Tiber, men som en Trajan eller Mark Aurel. Ingen frygtes i Grunden mindre end Tyranner; det beviser den Dristighed, hvormed de i Almindelighed fældes.

**) Man maa ikke misforstaae her Machiavel. Han siger: det er sikkrere at frygtes; men ikke, at det er rigtigere.

***) Det vil sige, under visse Forhold, som han siden forklarer.

Beskaffenhed, at man, naar man ikke elsker ham, heller ikke hader ham." — Disse Bemærkninger af een af Verdens største Tænkere, som Hyklere og indskrænkede Hoveder tælle blandt det menneskelige Kjøns værste Uhyrer, fortjente at lægges paa Hjerte, især i en Tidsalder, da hele Opdragelsesvæsenet synes at gaae ud paa, at give den opvoxende Slægt urigtige Begreber om Menneskets moralske Natur. Jo mere fordærvede Menneskene blive, jo dybere Rødder Lasterne fæste, desto mere praler man af Høimodighed, Menneskekjerlighed og Sjeleadel. Istedet for at advare vore Børn for de Skjær og Klipper, der paa Livets stormende Hav møde, indbilde vi dem, at de kunne seile der, som paa Esrumsø i en Lystbaad. Det unge, uerfarne Menneske, indsuer Begreber, der tidlig eller sildig lede ham til Undergang, naar han ikke i Tide faaer Øjnene op, og af sig selv lærer at indsee, at Alt hvad man i Skolen har fortalt ham om menneskelig Høimodighed, kan være ret godt i Theorien, men duer saare sjeldent i Praxis, og at denne Høimodighed bør være det sidste Halmstraa han griber efter, naar han paa Livets Hav er nær ved at synke.

Hypochondriacus.

## Om Sildefiskerie.

(Slutning; see forr. No.)

Vi have af det Foregaaende seet, til hvilken Fuldkommenhed man i Sverrig har drevet Fiskerierne, og især Sildefiskeriet. Det maa forundre enhver, at vi, som Naturen saa rundeligen har ladet deeltage i denne store Velgjerning, vi, som efter vore Krønikers Beretning, allerede for 800 Aar, have seet vore Vande vrimle af Fisk, skulle i den Henseende staae saa langt tilbage for vore Naboer. Allerede i Aaret 1772 skrev Amtmand J. L. Lybekker en Afhandling om Sildefiskerie, men den synes at have opvakt saa liden Opmærksomhed, at Forfatteren af nærværende Betragtning forgjeves har søgt den paa et af vore offentlige Bibliotheker. Langt større Opmærksomhed har man i ældre Tider, i det mindste paa visse Steder i Fædrenelandet, værdiget denne vigtige Gjenstand, og paa Skives Stadsegl, fra Aaret 1529, er afbildet en lang Bro, hvorunder sees en Ørred, formodentlig som et Symbolum paa, at denne Fisk i Overflødighed fangedes i Skive Aae.

Men ganske ligegyldig har man dog i Hovedstaden ikke været for denne høist vigtige Sag. Efter Anmodning fra Commandeur Sølling, dannede der sig i Kjøbenhavn i Maji Maaned dette Aar, et Fisker-Selskab, hvis Bestemmelse det skulde være, at udsende Skibe paa Kabliaufangst, paa Bankerne i Nordsøen. Det varede ikke længe, og Selskabet blev fuldtalligt. Interessentskabet bestod af 223 Actier, hver paa 200 Rbdlr. Fem Fartøier bleve udrustede, under Commandeur Søllings Anførsel, fra 6 til 18 Læster, med 4 til 8 Mands Besætning paa hver. To udgik paa Kabliaufiskerie, 2 paa Makrelfangst, og 1 tog Station paa Fanøe, for der at fiske. Men dette Foretagende havde et saa uheldigt Udfald, hvortil adskillige Omstændigheder bidroge, at et betydeligt Tab for Interessenterne var en Følge deraf. — Imidlertid bør man dog haabe, at Selskabet ikke vil lade sig afskrække af de Uheld, der have mødt dets første Forsøg, og at det, da Kabliau- og Makrelfiskeriet er slaaet feil, vil gjøre Forsøg med Sildefiskerie, der synes at love større og sikkrere Fordeel. — Gavnligt vilde det være, om saadanne Selskaber kunde faae Folk, der bleve visse Aar i deres Tjeneste, for desto begvemmere at kunne erhverve sig, saavel Øvelse i Fiskerie, som tilbørlig Kundskab om Fiskenes Nedsaltning og øvrige Behandlingsmaade. Der er ingen Tvivl om, at Regjeringen vilde lette Midlet hertil, ved at indrømme det Mandskab, der saaledes indgik i Selskabets Tjeneste, adskillige nødvendige og til Sagens Fremme vigtige Friheder.

## Indenlandske Efterretninger.

Offentlige Blade fortælle, at en Bonde i Fyen arver efter sin nyligen afdøde Broder, der, for at undgaae Krigstjeneste, var for endeel Aar siden rømt til Engelland, og derfra blev sendt i Handelsforretninger til Ostindien, hvor han erhvervede sig en stor Formue, 150,000 Pd. St. (omtrent 3½ Millioner Rbdlr.), som denne har testamenteret ham.

I Torsdags Middags Klokken 12½ foregik Universitets-Høitideligheden i Anledning af Oldingen Biskop Nicolai Edinger Balles Død. Forud var ved et latinsk Program Honoratiores, Geistlige &c. indbudne at give Møde, og indeholdt dette et smukt Minde-Qvad, forfattet af Prof. Eloq. Dr. Theol. og Phil. Børge Thorlacius, Ridder af Dannebrog. Sørgetoget samledes hos Hr. Etatsraad Bang i store Kannikestrædet, hvorfra det gik til Trinitatis Kirke. Man saae derimellem nogle og halvtredsindstyve Par af Stadens bekjendte Lærde. Ved Indtrædelsen i Kirken præluderede Orgelet, hvorpaa istemmedes en af Hr. Professor Ridder Rahbek forfattet Sang. Derpaa holdt Hr. Professor Thorlacius en Amindelses-Tale, hvori han skildrede den Afdødes grundige Lærdom, sieldne Embedsduelighed og inderlige Godhed. Efter Talen blev igjen afsiunget en, ligeledes af Hr. Professor Rahbek forfattet Sang.

Hr. Jørgen Henrichsen, i Besser, paa Samsøe, bekjendtgjør, at den 9de November d. A. indtraf den sørgelige Begivenhed, at Kjøbmand Niels Henrichsen af Besser paa Samsøe, ved at seile fra Seierøe til Samsøe, paa en liden Baad, blev af en Bræksøe kastet overbord; da han ved at falde ud brækkede Roerpinden, som han havde i Haanden, blev al Anstrængelse af den medhavende Mand til hans Redning forgjæves. I flere Dage er skeet Eftersøgelse, saavel ved Strandbredden, som omliggende smaae Øer, men hidtil er hans Liig ikke funden. — De, der finde Niels Henrichsens Liig, anmodes om, at besørge samme hæderligen begravet paa næste Kirkegaard, da de derved medgaaende Omkostninger skal taknemmeligen blive erstattet af den Forulykkedes Broder, bemeldte Hr. Jørgen Henrichsen, i Besser, paa Samsøe. — Den Forulykkede var paaklædt: bruun Kalmukkes Trøie og ditto lange Beenklæder, en hvidstribet linned Vest, et rødt Tørklæde om Halsen, en rødstribet femskaftes Vest eller Brystdug, stribede Underbuxer, et Par smaae Kalveskinds Støvler, og en bruun Kavay.

Nakskov, den 7de December. Fra den 30te November til den 7de December ere ved Nakskovs Toldkammer følgende Skibs-Capitainer ind- og udclarerede: Erich Brandt fra Flensborg med Muur- og Tagstene. L. Smidt til Kjøbenhavn med Hvede og Rug. J. Thorsøe til Kjøbenhavn med Hvede. P. Hansen fra Kjøbenhavn med Stykgods. H. Thomsen til Kjøbenhavn med Hvede og Rug. Jesper Friis til Aarhuus med Hvede. Poul Weiløe til Sønderborg med Havre. Jens Andrea fra Kiel, baglastet. — Alle af Nakskov. — C. Raahauge fra Flensborg med Brandeviin og Muursteene. N. Bruun med Brændeviin og Muursteene og herfra til Holsteen med Byg. J. Bøye med Brandeviin og Muursteene og herfra til Holsteen med Byg. — Alle af Marstall. — Georg Jessen fra Flensborg, baglastet, og herfra til samme Sted med Byg. — Ved Auctionen over Hr. Billardholder Tofres Gaard i Søndergaden her i Nakskov blev samme tilslaget Madame sal. Midlerkamp, for den Summa 25,000 Rbd. N. V. — Avlsgaarden Riddersborg, indrettet til Beboelse for en Familie uden for Bondestanden, for Resten over 50 Fag Bygt, med tilliggende 2 Huse, saa og 50 Tønder Land af Nakskov Kjøbstedsjorder, solgtes ved Auction den 4de December for 5000 Rbd. S. V. faste Penge og 2000 Rbd. N. V. (Mariboe Av.)

Odense, d. 10 Decbr. Een af Krigens følende Følger er den overordentlige Frugtbarhed iblandt Tjenestepigerne, der gjør det saa vanskeligt at faae stadige Piger. Som oftest komme de frugtsommelige i deres Tjeneste, og mangen Huusmoder nødes til, for at faae en Pige, at tage et Barn med. Saaledes fandtes i Sommer her i Fyen tvende Naboe-Herregaarde, hvoraf den ene havde maattet paatage sig at føde 10 og den anden 14 Børn for at faae saamange Mødre til at tjene sig for Malkepiger &c., og det samme er i mindre Forhold ogsaa Tilfældet i Kjøbstæderne. Den eneste Mulighed at formindske dette Uvæsen var maaskee, at paalægge hver Barnefader til et udenfor Ægteskab avlet Barn, hele Byrden af Barnets Opdragning og Underholdning, og i Mangel af Evne dertil, at aftjene Bekostningen i Tugthuset; thi naar hele Byrden (foruden det lidet der paaligger Faderen i de første 10 Aar at bidrage) skal falde paa Moderen allene, har Erfaringen viist de skrækkelige skjulte Følger som flyde deraf hos de først letsindige og siden til Fortvivlelse bragte Qvinder. — — Lahns Stiftelse her i Odense for hjelpeløse Børn, — (hvori nu 70 unge Piger, forn-

om det Almindelige der læres i Skolerne, ogsaa underviises i alle de Haandgjerninger der fordres af duelige Stuepiger og borgerlige Huusmødre) — høitideligholdt idag som sædvanlig Stifterens Minde og Stiftelsesdagen, ved en ypperlig Tale af Hs. H. Stiftsprovsten. Deres Høiheder Prindsen og Prindsessen beærede den talrige Forsamling med Deres høie Nærværelse, og behagede at tage de af Børnene forfærdigede Arbeider i naadigst Øiesyn, hvorefter den aarlige Examen foretoges.

(Iversens Av.)

Aarhuus, d. 10 Decbr. Galeasen Marie Chatrine herfra Aarhuus, tilhørende Hr. Agent Meulengracht, kommende fra Bergen, lastet med Tran, Sild, Lys og Fisk, ført af Skipper R. Skonning, strandede 1 Miil norden for Klit Mølle ved Thisted, Natten mellem den 1ste og 2den Decbr. Lasten er tildeels bjerget, men for Skibet er ingen Redning. — Den 7de d. ankom Capt. Wippel her paa Rheden fra St. Croix i Vestindien.

(Aarhuus Av.)

---

Kjøbenhavns Børs den 13 December.

Cours. Hamb. 2 M. 572, a vista 580. Amsterdam 2 M. 524, a vista , . London 2 M. 25⅓ Rdlr. Spec. 585. — Species solgtes til 35 a 35¾ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 93 pr. 100; Oblig. 79 a 80. Norske Sedler 20. Svenske Sedler 8 Mk. 4 ß. a 8 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Paa Øen Øeland anlægges nu, for at fremme dens Produkters Udførelse, en ny Stad med det Navn Borgholm, hvor Alle, som nedsætte sig, faae ti Fri-Aar. Paa Gothland, en Øe af 24 Qvadratmile og 28,000 Indbyggere, ere alle Mand fra 15 til 50 Aar, i Tallet 7000, blevne dannede til en Milice af alle Vaabenslags og forsynede med 84 Officierer, hvis Sold beløber sig til 34,000 Rdlr.; ligeledes ere 600 Rdlr. aarlige Præmier udsatte for Faareavl og Væverier, og 7400 Rdlr. til et Arbeidshuus. (Norsk Rigstid.)

Faareavlens Forbedring i Sverrige er eet af de mest paafaldende Beviser paa de Fordele, der ere udsprungne af Nordens og Sydens Handelsforbindelser. Det er fra Tydskland, England, men især fra Spanien, at man har hentet de Faar, der have forbedret den indenlandske Race. Vaddere, fødte i Andalusien, ere paa svenske Skibe bragte til Østersøens Bredder, hvor vel styret Omhu har bragt dem til at trives. Fra 1751 til 1779, ere indførte til Sverrige 2815 fremmede Faar, hvoraf 831 vare bidførte fra Spanien. Omkostningerne med Overførelsen, Indkjøbet, Hyrdernes Underhold, og andre hertil hørende Udgifter, beløb sig til henimod 250,000 Rigsdaler. Man kan imidlertid ikke undvære fremmed Uld, hvilken man især behøver til fine Klæder. Uagtet de svenske Faars Pels er skjøn, har den dog ikke Merinos Fiinhed og Blødhed. I det her anførte Tidsrum, havde Landets Schæfferier leveret 1,984,376 Pund Uld; Indførslen af fremmed Uld var 20,061,729 Pund, og Værdien af det Klæde, der forfærdigedes i Hovedstaden og andre Stæder, var 7,258,473 Rigsdaler.

Følgende er en officiel Fortegnelse over Sverrigs vigtigste Udførsel og Indførsel i Slutningen af forrige Aarhundrede: Udførsel: Jern for 3,750,000 Rdlr., Kobber og andre Metaller for 250,000 Rdlr., Sild og andre Fisk 1,500,000 Rdlr., Bræder og Tjære 250,000 Rdlr. Indførsel: Korn for 3,750,000 Rdlr., Salt for 450,000 Rdlr., Tobak 450,000 Rdlr., Sukker 325,000 Rdlr., Fabrikvarer 300,000 Rdlr., raae Materialier 1,750,000 Rdlr., Levnetsmidler for 300,000 Rdlr., Viin, Liqueurer, m. m. for 275,000 Rdlr.

Efter en officiel Bekjendtgjørelse var Summen af de i Omløb værende østerrigske Indløsningsbeviser i Slutningen af April Maaned d. A. 208,715,725 fl.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststræder No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 101.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 17 December 1816.

## Tale paa en engelsk Tyveklubs Stiftelsesdag.

Høistærede!

Ingen Haandtering er i vore Dage dreven til større Fuldkommenhed og Fiinhed, end Stjelehaandværket, som med Føie bør kaldes Stjele-Konsten. Skribenter og Øvrigheder anstrænge forgjeves deres Skarpsindighed, for at standse Tyverier. Tyvene synes at ligne Træer, der, jo mere de beskjæres, desto frodigere voxe de. I hvilken Konst eller Videnskab har man vel i nyere Tider udsat saadanne Belønninger som nu, for Tyveriers Opdagelser? Har man ikke ganske nyligen udlovet to Præmier, hver paa 1000 Pund, for en saadan Opdagelse? Men Tyvenes Konst er stegen til en Høide, at den veed at undgaae det skarpeste Øie, den meest speidende Eftersøgelse. Hænder det engang at man kommer paa Spor efter en Tyv, saa er det sædvanligst Tilfældets Værk, og hvad Tilfældet gjør er vel gjort, og kan ingen Forsigtighed hjelpe imod. En Konst, mine Høistærede, der har naaet en saadan Grad af Fuldkommenhed, fortjener at prøves og betragtes fra sine forskjellige Synspuncter. Aldrig bør vi glemme, at Tyven ei hænges fordi han stjeler, men fordi han ikke forstaaer sin Konst. At Tyverie, der, hvor den drives som Konst, endog kan være af stor Nytte for Staten, og at vi altsaa blot bør fordømme det, for saavidt det drives af Bønhaser, skal jeg bestræbe mig for at godtgjøre.

Lycurgus, Spartas navnkundige Lovgiver, tillod, som bekjendt, Tyverie, fordi han antog, at den, som stjeler noget fra sin Nabo, nødvendigen maa besidde Raskhed, Flid, Mod og Duelighed; han meente, at det vilde være til Gavn for det Almindelige, naar enhver derved desto mere blev tvungen til at passe paa sin Eiendom. Han opnaaede ogsaa fuldkomment sin tilsigtede Hensigt. Børnene i Sparta stjale, efter Plutarchs Vidnesbyrd, med saa megen Aand, at engang en Dreng, der havde stjaalet en Ræv og skjult den under sin Kappe, hellere vilde lade sig dræbe af Dyret, der beed ham i Livet og kradsede ham med sine Kløer, end blive opdaget. Og deslige Tilfælde, vedbliver Plutarch, er intet utroligt, endog hos endnu levende unge Mennesker, af hvilke vi have seet mange pidskes ihjel ved Diana Orthias Alter.

Eiendomsretten er visselig en herlig Ting, som enhver Stat, saa meget som muligt, bør hegne om; men Mod, Flid, Raskhed paa den ene Side, og Forsigtighed, Aarvaagenhed og Paapasselighed paa den anden, ere unægteligen Egenskaber, der fuldkomment opveie hiin Sikkerhed. Penge ere hver Mands Træl, som Shakespear siger. I Dag tjener den mig, i Morgen min Nabo. Jeg kan miste dem, uden at man behøver at frastjele mig dem; jeg kan tabe tusind Daler den ene Dag, og vinde dobbelt saa mange den næste, og jo flere jeg taber, desto mere anspores jeg til at gjøre Forsøg paa at gjenvinde dem. Men de anførte Sjelsegenskaber kunne kun erhverves ved stor Øvelse og

vigtige Leiligheder. Hvo vil da ikke helst leve i de Lande, hvor den stedse overhængende Fare for at bestjæles, gjør Indbyggerne forsigtige, aarvaagne og paapasselige? Man søger jo at hærde Legemet, ved at vænne det til alskens Besværligheder, hvorfor skulde man ikke ligeledes søge at hærde Sjelen, ved at udsætte den for alskens Farer? Det er unægteligen meget haardt at bestjæles, og at see sig i eet Øjeblik berøvet det, man har arbeidet og slidt for i mange Aar. Men hvis er Skylden naar nogen bestjeles? Er det ikke altid den Bestjaalnes? Straffer Tyven ham ikke netop for sin Efterladenhed og Uforsigtighed? Og giver han ham ikke netop derved en Lection, som fuldkomment opveier de Lærepenge, der betales? Naar lade Folk istandsætte deres Laase? Ikke førend Tyvene have lært dem, at de ei ere dirkefri? Naar lade de Nogen blive ved Huset, mens de tage paa Landet? Ikke førend deres Tyende har lært dem ved Erfaringer, at Tyve kunne staae i Forbindelse med Tjenestefolk? Det gaaer hermed, som med Ildsvaader; Folk tænke sjeldent paa at lade deres Ejendom forsikkre, førend en Ildebrand minder dem derom. — Til hvilken Dorskhed, til hvilken Efterladenhed vilde Menneskene ikke henfalde, dersom vi nu, ligesom i Kong Frodes Tid, kunde lægge Guld paa Alfarvejen, uden at nogen Anden tog det op?

Saa stor er Nytten af Stjelekonsten for Samfundet, naar man betragter den som en Spore til Aarvaagenhed og Forsigtighed. Endnu større er denne Nytte, naar vi kaste et Blik paa det Mod, den Behændighed og Snildhed, som derved erhverves af dens Udøvere. Vi ville begynde med Lommetyven. Lommetyverie ansees i Almindelighed for en højst ubetydelig Konst. Men hvilke Evner og Færdigheder udfordres ikke til at udøve denne Konst med Held? Mon ikke allene Sandserne holdes derved i den største Virksomhed og den fuldkomneste Stand? Synet, Hørelsen, Følelsen, Lugten, ja ofte endog Smagen, maa være saa skarp som muligt. Hvilken gymnastisk Færdighed hører der ikke til at practisere Haanden saaledes ind i Lommen, at den, der bestjæles ikke skal mærke det? Hvilken physiognomisk Kundskab udfordres ikke til at benytte det rigtige Øjeblik, naar een f. Ex. ved en Jordefærd eller et andet trængselfuldt Skuespil eller Optog, staaer og maaber, at liste ham Uhret ud af Fikken? Man ødsler Præmier paa dem, som ved et Vædderidt træffe Ringen, eller i andre nytydsk-olympiske Lege hente Krandsen ned fra en Mast, eller i en amagersk Fastelavnsleg slaaer Bunden af en Tønde, og giver den sidste endog Titel af Katte- eller Tøndekonge, men Ingen er endnu hidtil, som i vort Fædreneland, faldet paa at oprette Gymnasier for Lommetyve, og belønne udmærkede Tyvetalenter med Præmier, endskjønt, som jeg har beviist, det dog ikke kan nægtes, at ingen Konst er mere skikket til at udvikle og forøge vore intellectuelle og physiske Kræfter, end netop denne Konst.

Vi komme nu til de planmæssige Tyverier, hvilke store Evner, hvilken Duelighed udkræve ikke disse? — Her fordres, ligesom i Tragoedier, Plan, Knude og Opløsning — med Konst udtænkte, med Smag udførte; her kan man ikke, som paa Skuepladsen, lade det komme an paa den blinde Skjebne, denne Nødhjelper, der i nyere Tragoedier ofte maa overskjære, med sin Skræddersax, den Knude, som Konstens Haand ikke formaaer at løse, — nei, her maa forudberegnes og forudtænkes, hvorledes man med Forstand og Naturlighed vil løse hver Kurre, der kommer paa Traaden. Her kan man ikke lade Choret fortælle Sammenhængen, som hos de græske Tragikere; nei, hver enkelt Person maa være et selvstændigt Væsen, der forud har beregnet hvert Ord han, i paakommende Tilfælde, skal sige, hver Udflugt, der kan redde ham og hans Deeltagere. Saaledes bliver da Stjelekonsten tillige et Middel til at øve sig i det, der, efter alle Vises eenstemmige Mening, er den egentlige philosophiske Steen for al Viisdom — Tausheden.

Alle Moralister betragte Tyverie som en umoralsk Handling, men alligevel see de sig dog ikke istand til at bevise det af Naturretten; thi hvo andre end Naturen selv, har givet Skaden, Stæren, Ræven og saa mange andre tyvagtige Dyr, Tilbøjeligheden til at stjæle? "Ved Tyverie (furtum), siger en berømt Retslærd, forstaaer man i Almindelighed den Gjerning, ved hvilken En paa en hemmelig Maade og til sin Fordeel, borttager den Ting eller Gods han veed anden Mands at være, imod Ejerens Vidende og Villie." — Men hvor

mange Tusinde Tyve gives der ikke efter denne Definition? Ikke behøver man altid at bruge Hænderne, for at skille anden Mand ved sin Ejendom; det kan skee paa tusinde andre Maader, som det vilde være for vidtløftigt at anføre her. Et noksom bekjendt Ordsprog siger: hver Mand er Tyv i sin Næring; men hvo kan fortænke Tyven, at han betragter Tyverie som sin Næring?

Man har til alle Tider søgt at vise Stjælekonsten fra en meget forhadt Side. Man har i vort Sprog mangfoldige Ordsprog, for at gjøre vor Konst foragtet; jeg vil kun nævne eet: save a thief from the gallows and he will cut your throat*), — men derimod fortier man ganske vore gode Sider. I hvilke Compagnier finder man større Redelighed, Venskab og Samdrægtighed end netop i vort? Hvor deler man vel Bytte og Udbytte med mere Samvittighedsfuldhed? Hvor ere Administrationsudgivterne mindre trykkende? De la Boetie har villet forklare det derved, at Tyve og Røvere ere hverandre lige i eet Samfund; og at de, om de end ikke elske hverandre, dog frygte hverandre, og ved Splid ikke ville svække deres Magt. Men man seer aabenbart, at man ved Sophismer vil fratrætte os, hvad man i Grunden ikke kan og aldrig burde nægte os.

De seer altsaa, mine Høistærede, at Tyverie langt fra ikke er en saa foragtelig Næringsvei, som Mange vilde gjøre den til, men at det snarere fortjente at kaldes den menneskelige Aands Gymnastik. Det er i det Hele kun Bønhaserne i vor Konst, som blive foragtelige. Det fortrinlige Talent finder her, som i hvert andet Fag, Vejen aaben for sig til Ærens Tempel. Vi have vort Pantheon, vore Lovtalere, vore Pindarer, ligesaa godt som andre Virtuoser. Har ikke den store Rinaldo Rinaldini fundet sin Vulpius, ligesaa godt som Alexander Magnus sin Curtius Rufus? Er ikke Cartuche bleven ligesaa navnkundig som Julius Cæsar? Lad Spidsfindigheden længe nok gjøre Forskjel paa navnkundig og berygtet. Begge leve i Efterverdenens Erindring; hvorledes de vilde komme til at leve, kunne den Sidste ligesaalidt som den Første med Vished forudbestemme.

Skal Borgerens Værd bestemmes efter den Nytte, han stifter, saa kunne vi fuldeligen gjøre ligesaa stor Fordring paa Agtelse og Erkjendtlighed, som hver Anden. Det er os, som holder den store Maskine i bestandig Spænding. I det vi gjøre Ejendomsretten usikker, gjøre vi vore Medmennesker aarvaagne og paapasselige. Vi forskaffe mange Hundrede Familier Brød, thi ved os leve Constablere, Sluttere, Støbkener med deres Qvinder og Børn. Vi give de Retslærde Leilighed til at øve deres Skarpsindighed, og Examinatorer til at vise deres Kløgt. Endeligen bringe vi mange Penge i uophørligt Omløb, og befordre derved den saa gavnlige Circulation, der er ligesaa nødvendig for Staten, som for Blodet i det menneskelige Legeme.

De ville maaskee spørge, hvorfor hænger man os da, naar vi gribes? Men herpaa maa jeg svare: alt Kjød er Hø! og naar Tiden er kommet, er det i Grunden ligegyldigt, om man døer som en Fugl i Luften, eller en Fisk i Søen, om man fortæres af Maddiker i Jorden, af Krager i Luften, eller af Makreller og Gedder i Søen. O! med hvilken Heroisme har man derfor ikke seet saa mange af vore Helte døe. Med rørt Hjerte tænker jeg endnu paa ham, der lige under Galgen, raabte til sin Hang-man, at han skulde lade hans Hustro vide, hvorlunde han fra sit Stade tydeligen kunde see, at Svinene løb ind i Kartoffelageren.

*) Frels Tyven fra Galgen, og han vil skjære Halsen af dig.

---

## Indenlandske Efterretninger.

Kjøbenhavn, den 16de Decbr. I Dag var den store Auction over de, afg. Conferentsraad og Overpræsident i Kiel, Baron v. Eggers, tilhørende, og til den nu ophævede Depositocasse pantsatte Statspapirer. Adskillige stode didtil i den Formening, at den vilde bringe Priserne paa Statspapir til at falde noget, især da de til Salg anmeldte Bankfonds vare paa saa store Summer, og virkeligen har denne Mening været en medvirkende Aarsag til, at Kongel. Obligationer for kort Tid siden gik ned til 77. Men da det kom til Sagen, indfandt der sig saa mange Lysthavende, at Priserne gik langt høiere, end man ventede. Der solgtes: 1) 2 Obligat., udstedte af Creditcassen for Huuseiere med Kgl. Garantie, hver ly-

 

bende paa 500 Rdlr., for 91 Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 2) et $4\frac{1}{2}$ PC. rentebærende consignabelt Bankfonds-Beviis paa 12,000 Rdlr., for 90 Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 3) et dito paa 12,000 Rdlr., for 91 Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 4) et dito paa 30,100 Rdlr., for 85 Rbdlr. 3 Mk. N. V. pr. 100 Rbd. S. V.; 5) et dito paa 10,000 Rdlr., for 90 Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 6) et dito paa 10,000 Rdlr., for $90\frac{1}{2}$ Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 7) et dito paa 8,100 Rdlr., for $91\frac{1}{2}$ Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 8) et dito paa 3,400 Rdlr., for $92\frac{1}{2}$ Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 9) et dito paa 32,000 Rdlr., for $88\frac{1}{2}$ Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 10) et dito paa 2,900 Rdlr., for 92 Rbd. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 11) et dito paa 18,500 Rdlr., for $90\frac{1}{2}$ Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 12) et dito paa 4,000 Rdlr., for 94 Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V.; 13) et dito paa 20,000 Rdlr., for $90\frac{1}{2}$ Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V., og 14) et dito paa 12,000 Rdlr., for $93\frac{1}{2}$ Rbdlr. N. V. pr. 100 Rbdlr. S. V. (Foruden Kjøbesummen betales Auctionsomkostninger.) — Kongelige Obligationer ere derfor strax stegne under Haanden med Renter til 82. Committeesedler ere derimod efter Trækningen gaaede ned til 93. Der kjøbes og sælges nu under Haanden Committeesedler paa bestemte Numer, som man paatager sig at ville levere til en vis Tid. Dette kan altsaa betragtes som et Slags Veddemaal. — Vor Cours vedbliver at forbedre sig. I Dag solgtes Species til 33 a 34 Rbmk. Derimod vedbliver den Norske Cours stedse at dale, og i Dag bleve Norske Rigsbanksedler udbudne til 20. Asiatiske Actier ere henved 300 Rbdlr.

---

I Gaar Morges (d. 16de) døde vor høistfortjente Balletmester, Professor Vincenzo Tomaselli Galeotti, Ridder af Dannebrogen, i en Alder af 84 Aar. Med fuldkommen Vished kan hans Alder ikke bestemmes, da, under den franske Revolution, Kirkebogen i den Kirke, hvor han var døbt i Italien, bortkom. Han kom her til Danmark for omtrent 40 Aar siden, og betragtede siden dette som sit andet Fædreneland. Han var uden Tvivl den meest berømte af Noverres*) endnu arbeidende Elever, og han besad en særdeles fyrig Indbildningskraft, og var især heldig i Grouppperingerne og Situationerne. I Aaret 1786, da man maaskee endnu ikke tilfulde indsaae, hvad vi eiede i Galeotti, indkaldte man igjen den berømte Balletmester Sacco, som, førend Galeotti, havde i 10 Aar været i den danske Skuepladses Tjeneste, og lod ham, foruden to smaae Balletter, componere Generalen til de tre Stjerner, en Ballet, som man længe har ønsket atter opført, men, som man, saa paastaaes, ikke kan give, fordi Musiken dertil er forkommet. De vigtigste af Galeottis Balletter ere: Kjerligheds Magt, Lauretta eller den forbedrede Forfører, Semiramis, Telemaque, Lagertha, Romeo og Julie, Rolf Blaaskjæg, Machbeth &c. Han nød i sit lange Liv en uforstyrret Sundhed, og besad, lige indtil hans høie Alderdom, ikke allene fuldkommen Rørighed, men endog ungdommelig Fyrighed; og maaskee han endnu havde levet, dersom ikke en besynderlig, i psychologisk Henseende høist mærkværdig, Omstændighed, var indtruffet. Han vilde nemlig aldrig lade sit Portræt male, fordi han havde den Idee, at han samme Aar, han blev afmalet, vilde døe. I Martii Maaned d. A. havde hans, af Erkjendtlighed gjennemtrængte Elever, foranstaltet paa hans formodede Fødselsdag en Fest til hans Ære, ved hvilken Leilighed man bekrandsede hans Portræt, som man, ham uafvidende, havde ladet male. Men neppe var Oldingen blevet dette vaer, førend det synligen gjorde et ganske besynderligt Indtryk paa ham, og fra dette Dieblik af begyndte han at skrante. Han efterlader sig to sørgende Døttre. — — Hans Balletcompositioner vare i egentlig Forstand Digterværker, og den berømte Fru Schütz har under sit Ophold i Kjøbenhavn ikke noksom kunnet beundre disse. Hun har ikke allene givet i Tydskland den første Act af Rolf Blaaskjæg; men hendes Mand, Prof. Schütz, har ogsaa i tydske Blade sat den Hedengangne et fortjent Minde, ved at give en Skildring af hans Ar-

---

*) Balletmester ved den Kongel. Opera i Paris, og berømt som Balletcompositeur. Han har skrevet adskillige Værker over sin Konst.

beider. Endnu for kort Tid siden skal han have faaet en Opfordring fra Wien at komme did, hvor man, under hans Bestyrelse, vilde give adskillige af hans Balletter; men paa Grund af sin høie Alderdom afslog han dette Tilbud. — I sine Fritimer morede Galeotti sig med Blomsterdyrkning, som han var en lidenskabelig Elsker af, og havde til den Ende en Hauge uden for Porten, hvor han om Sommeren tilbragte sine lykkeligste Timer. Paa hans Gravsteen kunde man skrive Digterens bekjendte Ord:

"Flora! du, som hist i Østens Hjem,
Har din rigelige Blomsterbolig,
Drag fra Østen, gak for Graven frem,
Hvor Din Ven i Norden slumrer rolig;
I dit Fyldehorn tag Urter med,
Rundt fra alle Jordens grønne Skove,
Strøe dem yppigt paa hans Hvilested,
Smiil og græd, og ønsk ham sødt at sove!"

---

I disse Dage er udkommet: Malthus mod Crome, eller om Dannemarks alt for store Befolkning, Aarsagen til den overhaandtagende Armod samt om de Midler, der herimod bedst kunne anvendes, ved F. C. Tryde (134 S. 8vo.) Hovedformaalet af dette Skrift viser allerede Titelen tilfulde. Efterat Forf. har skildret Fattigdoms skadelige Indflydelse, saavel i moralsk, som physisk Henseende, paa Statssamfundet, og søgt at godtgjøre, at den gjør det vanskeligt for de Fattige at afholde sig fra Laster og overtræde de borgerlige Love; at ved den smitsomme Sygdomme avles og udbredes, gaaer han over til at vise, hvori Hovedkilden til Armod bestaaer og "hvorledes vort Fattigvæsens Indretning, istedet for at arbeide derimod, tvertimod understøtter og fremmer den, altsaa i sig selv indeholder det ødelæggende Princip, der drager dets stedse dybere og dybere Forfald med sig." Hovedgrunden til den overhaandtagende Fattigdom, paastaaer han, er "Befolkningens uforholdsmæssige Tilvæxt mod Productionens, hvilket Misforhold vores Fattigvæsen, istedetfor at arbeide imod, bidrager til at forstørre." Forf. udbreder sig derpaa over dette Emne, og søger at vise de skadelige Følger af en stedse voxende Befolkning, der staaer i Misforhold til Productionen, og beraaber sig paa Malthus, der antager, at, dersom det tillodes de 1000 Mill. Mennesker, der nu menes at leve paa Jorden, uforhindrede at formere sig, efter den hos dem nedlagde Kraft, saa vilde deres Formerelse hver 25de Aar stige saaledes, at der om 8 Gange 25 Aar vilde leve her paa Jorden 256 Tusind Millioner Mennesker, medens at Næringsmidlernes Tilvæxt — om man end vilde antage, at Jordens Productivkraft i det Uendelige kunde forøges — i disse 8 Gange 25 Aar kun var steget saaledes, at den omsider var tiltaget 9 Gange saa meget som forhen. Antallet af Mennesker, der skulde finde deres Føde paa Jorden, vilde altsaa forholde sig til Næringsmidlernes Masse, som 256 til 9. Forf. troer derfor at det eneste sikkre Middel mod de ulykkelige Følger af en for stor Befolkning, saaledes som den er, Danmark har, er at indskrænke Populationens Forøgelse; at forbyde Folk at indtræde i Ægteskab, naar de ei kunne beviisliggjøre at de dertil have det fornødne Udkomme; at indskrænke, lidt efter lidt, Næringsveiene, hvoraf der nu er for mange; at forbyde Jordens Udparcellering i smaa Lodder; Fabrikanlæg, naar Vedkommende ikke kunne godtgjøre, at de ere i Besiddelse af den dertil fornødne Capital; og endeligen alle "offentlige Bordeller." Efter at have handlet om hvorledes bedre Tider kunne tilveiebringes for Fremtiden, gaaer Forf. nu over til Undersøgelsen, hvorledes Nutidens mange arbeidsmanglende Trængende kunde hjelpes sikkrest og med mindst Tab for Staten. Til den Ende foreslaaer han at oprette en Colonie paa de nicobaerske Øer, og der at oversende de Fattige som Colonister. Forf. viser nu ved en udførlig Beregning, at naar man vil didsende 3000 Personer, ledsagede af 20 til 30 af de farligste Forbrydere, der i Fæstningen skulde forrette de haardeste Arbeider, nemlig at opsætte Husene og borttrydde Skovene, saa vilde Fragten og Transporten beløbe sig til 3 Mill. Rbd. eller 450 000 Species. Endnu maa hertil lægges Omkostnin-

gerne med Colonisternes Underholdning i de første Maaneder, Lønninger til saavel civile, som militaire Embedsmænd, Udredelsen af smaa Skibe o. s. v., hvortil vel atter 450,000 Specier vilde medgaae. Hvad Udredelsen af denne Fond angaaer, da tilstaaer Forf., at den ei uden Vanskelighed vilde kunne tilveiebringes, men troer dog heller ikke, at det vilde høre til Umulighederne. Han gjør Regning paa, at vore store Handelshuse, med Hensyn til de betydelige Handelsfordele, deraf med Tiden kunne ventes, vilde indskyde Actier til Fonden; og at Communerne, som derved lettedes i de Fattiges Underholdning, vilde bidrage deres Deel dertil. At de Fattige ikke skulde vilde antage Tilbudet, at gaae som Colonister til Nicobaerne, er noget, som Forf. ingenlunde troer.

Mariboe, d. 13 December. Dette Efteraar har været indbringende for endeel Landmænd, ved de høje Priser paa Kornvarene; de have derved afgjort mangen Restance og Privatgjæld. Maatte de nu, for at nyde Godt af et foregaaende fedt Aar i et tilkommende muelígen magert, være opmærksomme paa, ikke at sælge til Andet, end de allernødvendigste Udgivter, førend Foraaret, forledede af den Omstændighed, at Priserne nu falde lidet, men som allene hidrører af Mangel paa Penge og Skibsfart til fremmede Steder, hvor der afgjort er Kornmangel, og for Alting ei sælge sig saa nær, at de selv udsættes for igjen at kjøbe Sæde- og Føde-Korn; thi Skatter og Nødvendigheder ville upaatvivleligen blive højere i næste Aar, end de have været i dette, og derfor vil det være godt at have Noget at rede fra sig med. Her i Lolland skal nu kunne kjøbes Hvede for 25 a 27, Byg for 12 a 13 Rbd. Tønden; men for godt reent Korn er og nyeligen givet i Mariboe 29 a 30 Rbd. for Hveden og 14 Rbd. for Bygget. (Mariboe Av.)

Odense, d. 13 Decbr. Forleden Aften fik mange Mennesker her i Odense en lykkeligviis utidig Skræk, da St. Knuds Kirkes Klokke ringede Kl. 7½, som var en Time for den om Vinteren sædvanlige Aftenringning. Det opdagedes imidlertid snart at være en Feiltagelse af Taarnvægteren, som enten maa have stillet sit Uhr efter Solen ved sidste Formørkelse, eller og drømt sig en Time frem i Tiden. (Hempels Av.)

Aalborg, d. 10 Decbr. Det indtræffer sielden ved denne Aarstid, da tyk Luft og som oftest Snee og Uveir plejer at indfinde sig i vore Egne, at man har det Held at faae tvende Formørkelser at see efter hinanden ved den reneste og klareste Himmel, som dog var Tilfældet denne Gang ved den store Solformørkelse den 19de Novbr. og nu ved Maaneformørkelsen den 4 Decbr.; da derimod den totale Maaneformørkelse, som indtraf Midtsommerstid den 10 Juni dette Aar, blev af Regnskyer hindret i at vise sig her, skjøndt Maanen kort før Formørkelsestiden skinnede klart. Allerede før Maaneformørkelsen den 4de Decbr. begyndte, bemærkedes Halvskyggen nogle Minuter i Forveien at udbrede en fremskridende svag Dunkelhed over en Deel af Maanens speilklare Overflade, som efterhaanden meer og meer tiltog, alt ligesom en mindre eller større Deel af Solen forhindredes af Jorden i at kaste sine Straaler paa den, og tilsidst blev den Deel af Maanen, hvor Jordens Skygge skulde indtræde, ligesom indhyllet i en tyk Røg, der gjorde det vanskeligt uden en god Kikkerts Hjelp at blive vaer, naar Skyggen selv berørte Maanens sydøstlige Rand. Dette indtraf for Aalborg Kl. 7. 55' sande Tid, (eller efter Middeltid, som Uhrene stilles efter, Kl. 7. 46' 41''), just i det Øjeblik, da Budolphi Taarnuhr slog halvgaaen Ni. Den var paa sit Højeste Kl. 9. 22' 30'' da næsten $\frac{8}{12}$ Dele af Maanens sydlige Deel var dækket af Jordens Skygge, og den endtes Kl. 10. 50' uden at man blev Halvskyggen i den Grad vaer, som ved Formørkelsens Begyndelse. (Aalborg Av.)

Det betydelige Tyverie, som den 29de Sept. blev begaaet hos Hr. Juveleer Henriques, er ved et, ved Kjøbenhavns Politieret begyndt, og i længere Tid fortsat Undersøgelses-Forhør, befundet at være udøvet af Hr. Henriques's egen Tjener, som havde været 3½ Aar i hans Tjeneste. Kosterne, af Værdie 30,000 Rbdlr., havde Tyven henlagt under et optaget Brædt, under Vasken i Kjøkkenet.

---

Kjøbenhavns Børs den 17 December.

Cours. Hamb. 2 M. 537, a vista 545. Amsterdam 2 M. 500, a vista „ London 2 M. 23¾ Rbdlr. Spec. 555. — Specier solgtes til 33½ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 91 pr. 100; Oblig. (uden Rente) 82.

Norske Sedler 19. Svenske Sedler 8 Mk. 4 ß. — Disconto 10 PC.

## Blandede Efterretninger.

En Skrivelse fra Stockholm, af 15de November, melder: Siden Deres Kongel. Hoiheder Kronprindsen og Arveprindsen ere komne tilbage fra Reisen til Norrkjøping, taler man om en Rigsdag, og at Samme skal holdes i denne anseelige Fabrikstad. — Ifølge en Kongelig Forordning er Ceremonien med Haandkys afskaffet for de fremmede Gesandters Gemahlinder. (Norsk Rigstid.)

Fra Gotheborg meldes under 22 November: Efterretningerne fra Skærgaarden vedblive at lyde ret behagelige. Næsten hver Dag hidkommer en eller anden Baad med deels større, deels mindre Sild, og de meest lovende Tegn til en rig Fangst vise sig bestandig; især fanges en Mængde Torsk, hvilken stedse har været et godt Forbud. Man paastaaer ogsaa, at adskillige formuende og speculative Skærgaards-Beboere, i den sikkre Forhaabning om en rig Fangst, allerede søge efter Magaziner i Staden til Oplag af Sild, saasom de Fleste under de mørke Udsigter have nedrevet næsten alle Boder, glade ved at kunne beholde de nodvendige Vaaningshuse. Af Salt findes temmeligt Forraad, men Tønder og Baand kunde maaskee, i Tilfælde af en betydelig Fangst, komme til at mangle, eftersom næsten alle gamle Oplag deraf i de sidstforløbne Aar ere blevne exporterede til Udlændinger, der have behøvet dem. Dog — alle Mangler ville snart blive afhjulpne, "kuns vor Herre vilde give Sild;" og at denne Velsignelse maatte blive os tildeelt, maa Enhver saameget inderligere ønske, som mange Tusindes Redning beroer derpaa, og Udsigterne i den kommende Vinter ellers ere temmelig mørke; desuden vilde den almindelige Næringsflid derved vinde ny Styrke, den urimelig-høit opdrevne Vexel-Cours hastig og betydeligen falde, samt mange andre Fordele tilflyde saavel Staten som den enkelte Medborger.

(S. Bl.)

Ved det norske Hof har Kongen under 22de Novbr. udnævnt til Hoistsammes Hofraad Grosserer Hans Collin i Trondhjem. — Efter Indberetning fra Bergens Post-Contor er den fra Molde den 10de Novbr. 1816 afgaaede Post til Bergen forulykket den paafølgende 19de paa Touren imellem Leervigens Postaabnerie og Evenvigs Præstegaard i Ytre Sogn, derved, at Postbaaden formedelst Stormveir og Søgang kantrede, og var Posten ikke igjenfunden den 23de nastefter.

(S. Bl.)

Hertugen af Wellington holdt, som bekjendt, saa streng Mandstugt, at den Deel af de tydske Tropper, der stod under ham, fandt mange Aarsager til Anke; thi han tog i Almindelighed de Franske i Beskyttelse. Den mindste Haardhed ledte derfor til de meest overdrevne Klager. Sædvanligen fulgte paa en saadan Klage, uden al videre Undersøgelse, en Arrestbefaling fra Overgeneralen for den af de Allieredes Officierer, som ikke havde forebygget saadan Klage. De Franske roste derfor den brittiske Høimodighed, loe i Skjægget og bleve stedse mere utilbøielige til at yde, hvad de skulde. Men dog gik det dem ikke altid saa godt. S., en magdeburgsk Landsbypræsts Søn, tjente som Lieutenant i et preussisk frivilligt Corps. Hans Fødestavn havde i Aarene 1806—7 liidt meget ved de Franskes Overfusmmelse. Hans Fader blev ikke allene ganske udplyndret af den saakaldte Skeegarde, og paa det grusomste medhandlet, men de temmeligt kostbare Alterkar bleve ranede fra Kirken, og Grusomheder overalt udøvede. Blandt Kirkekarrene var især en forgyldt og smagfulde udarbeidet Sølv-Patene. En Paarørende af Præsten havde, efter en overstaaet haard Sygdom, foræret Kirken den. Lieuten. S. erfarede, at i et brunswiger Husarregiment, der stod i Nabolavet, fandtes Adskillige, der havde studeret med ham i Helmstädt, og han besøger dem. Tre af dem finder han indqvarterede som agtede Officierer hos formuende Franske. Efteret disse unge Mænd havde fortalt hverandre deres Skjebne, forundrede S. sig over den ualmindelige Hoflighed og Artighed, de viste deres Vært, endskjøndt denne havde ladet dem give et høist simpelt Maaltid og suur Viin, og med haarde Udtryk vægret sig ved at give dem noget bedre. Hans Venner undskyldte sig med den strænge Befaling, og førte ham hen til Døren, hvor den var at læse paa fransk og tydsk. (Fortsættes.)

## Ynglingen og Drømmene.

### Ynglingen.

Hvi trylle I mig, elskovsfulde Drømme?
O, siig! hvad ere I for tomme Nattelys?
Af hvilken Guddoms Villie skabtes I,
Let og flygtige som Morgenduggen?

### Drømmene.

Som lette Aande
I rolige Død,
Foruden Vaande
Vort Ophav vi lød.
Vi komme og svinde
Som Dag og som Nat;
Mens Tiderne rinde
Vi komme og svinde,
Vort Ophav adlød.

Vort Væsen er luftig
Som Ætherens Blaae,
Vor Aande er duftig
Som Blomsterne smaae;
I Stjerneskærs Glands
Vi trylle hver Sands,
Vi svæve saa let
Over Bjerg, over Dal,
Vi hoppe saa net
Om i Blomsternes Sal.

Paa natlige Hede
Vi flagre omkring,
Mens Skyer sig sprede
Om Fuldmaanens Ring.



I Daggry vi ile
Paa Natduggens Vinger,
Hvor Phantasus smile
Did hen vi os svinger.

I Lundenes Skygge
Vi ile da hen,
Hvor Fuglene bygge
Hos Kjerligheds Ven,

Der trylle vi Sandsen
For Elskov og Lyst;
Der binde vi Krandsen
Til Kjerligheds Bryst.

Vort Ophav er Gud,
Den Kjerligheds Gud,
Som smiler i Solen,
I Busken, hos Kilden,
Blandt guldklædte Enge
Og staalklædte Vover,
Som smiler i Alt.

Ret atter vi svinge
Vor farvede Vinge
I aandige Flugt,
Mens Tiderne rinde
Vi komme og svinde
Til Livet er slukt.

### Ynglingen.

Vi svinde I saa snart? O kom igjen!
Og tryl mig ind i Eders Stjerneskær.
Den kolde Virkelighed slutter atter mig
I Dagens Larm, og sværmomtonte Hær.

J. G. K. Sommer.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.
Trettende Aargang. No. 102.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 21 December 1816.

## Et Par Ord
i Anledning af
## Jens Jensens til Joh. Chr. Drewsen.

(See Kjøbenhavns Skilderie No. 98.)

Naar en Pseudonym skriver i den Tone, som findes i ovennævnte Stykke, saa kan han neppe vente, at en Mand, der ikke elsker Strid, og som har fuldt op at bestille, skulde indlade sig i vidtløftigt Skriverie med ham. Min første Beslutning var derfor, at lade J. J's. Product hurtig glide ned ad Forglemmelsens Bølge; en Beslutning jeg saameget lettere kunde bleven tro, som jeg maatte være overbeviist om, at Forfatteren ikke ad denne Vei var i Stand til at unddrage mig tænkende Landmænds Tiltro og Bifald, paa hvis Besiddelse jeg har saa mange og uimodsigelige Beviser. Men — sagde en Ven til mig — den der ikke er Landmand og af Erfaring maa dømme om Forfatterens Dadel er grundet eller ei, vil dog muligen misledes og bringes til at tro, at det i Almanakken for Aaret 1816 Indrykkede, var slet Raad til Bonden. Denne Bemærkning, som jeg fandt grundet, bestemte mig til, skjøndt mod min Tilbøjelighed, ikke at lade hiint Angreb være ubesvaret.

Forfatteren begynder med at lade mig vide, at jeg har fornærmet Bonden ved i Almanakken at have tiltalet ham i anden Person, hvorved han mener, at jeg har villet lægge for Dagen, at Bonden stod et Trin lavere end jeg selv.

Allerede herved viser Forfatteren enten ond Villie eller liden Eftertænksomhed. Det — Du — hvormed jeg har tiltalet Bonden, er efter min faste Overbeviisning, netop det rette Ord, thi jeg har jo ikke talet til den enkelte Bonde, men til hele Standen, og det er, som Enhver veed, ganske almindeligt vedtaget, at Skribenterne, naar de henvende sig til en vis Stand, være sig Bønder, Adel eller Krigere, bruge samme Udtryk. Kjendte J. J. mig, saa vilde han ydermere vide, at jeg i daglig Tale stedse kalder Bonden, som enhver Medborger — De. At J. J. ikke hører til de Bønder, som vise andre samme Høflighed, seer man deraf, at han uafladelig kalder mig — Han.

Skulde jeg derfor oftere opfordres til at levere Bidrag til Almanakken, saa vil jeg ufeilbarlig igjen kalde Bonden — Du, — fordi jeg derved bliver ligesom hensat i en Fortrolighedstilstand med ham, som jeg i det ringeste saare ønsker; og — kjære Bonde — fordi den virkelige Bonde er mig kjær. Den ædle hedenfarne Høegh talede i samme Tone, ikke fordi han var Præst, men fordi han skrev en Bog til Bondelæsning.

Tidsspildende vilde det være for mig, og kjedsomt maatte det vorde Læserne, om jeg vilde følge Gaardmand J. J. gjennem hans hele Række af Declamationer, blottede for alt Beviis. Naar han selvklog troer, selv bedst at vide hvad der passer sig for ham og hans Lige, er dette saare naturligt, og netop den meest uvidende Bonde egent. Naar han mener, at Bonden der dyrker Vikker i Brakmarken, vil have Bælge derpaa, er dette vel muligt, men ikke min Skyld, og man kunde med lige Ret sige: Naad ikke Bonden at dyrke Vintersæd, thi med denne vil han tillige udsaae Heire og Klinte. Men, naar han endelig fortæller mig, hvad en Brakmark er, ja endog paastaaer, at jeg ved at tænke mig denne, har havt den skjøre Rugstub i et efter Frugtvexelens Regel udført Agerbrug for Øje, da blotter han sin Hensigt eller sit onde Lune saameget, at jeg ikke kan ændse hans Yttringer.

Jeg behøver forresten saa meget mindre her, nærmere at forklare mig om det jeg skrev i Almanakken, som en anden Anonym — maaskee en af J. J's. Bymænd — allerede for en Tid siden ved et Bidrag til Landoeconomiske Tidender, har opfordret mig dertil. Hiin Afhandling og mit Svar findes begge i det Hæfte af ovennævnte Tidsskrivt, som i disse Dage har forladt Pressen.

Endnu et Par Ord til mine Medborgere, betræffende mine Bestræbelser for Vexelbruget.

I Aaret 1814 skrev jeg et lidet Skrivt til Forsvar for den haardt angrebne Vexeldrivt. Ikke stolende paa mig selv, indsendte jeg dette til det Kongelige Landhuusholdningsselskab, som derfor hædrede mig med en af dets Medailler. Da jeg nogentid efter havde undfanget Ideen om Faarefoldningen — Nu saaledes som jeg iværksatte den udsprang den af min egen Hjerne, skjøndt jeg senere har erfaret, at den andenstéds har været brugt — meddeelte jeg ligeledes Landhuusholdningsselskabet denne, med Anmodning at Beskrivelsen deraf maatte trykkes i de oeconomiske Annaler. Dette bevilgedes, men da disse netop paa den Tid syntes ganske at standse, og Landmændene derved at miste den eneste endnu aabne Vei til Meddelelse, saa foreslog jeg for et Par høitagtede Venner, at vi skulde udgive et periodisk landoeconomisk Skrivt og indbyde Landmændene til at tage Deel deri.

Saavel ved hiint lidet Skrivt — mine Erfaringer — som ved de Forsøg jeg lod indrykke i Landoec. Tidender, fik jeg et meer udstrakt Kjendskab til Danmarks Agerbrug og gjorde mange hæderværdige Landmænds, deels personlige, deels literaire Bekjendtskab. Et Par hundrede Landmænd, næsten uden Undtagelse mig aldeles fremmede Personer, fra Landets nærmeste og fjerneste Provindser, ja selv fra Norge, Sverrig, Preussen og Mecklenburg, have beæret mig med deres Nærværelse, medens jeg paa samme Tid modtog over hundrede Breve — for en stor Deel mig uskatterlige Beviser paa Medborgeres Dom om mine ringe Bestræbelser for Indførelsen af et forbedret Agerbrug — hvilke jeg samtligen har besvaret, forsaavidt de indeholdt Begjæring om Oplysninger jeg kunde give. Ikke sjeldent ønskede Landmænd forbedrede Agerdyrkningsredskaber forfærdigede, hvilke jeg da besørgede til den Pris jeg selv maatte betale derfor; det samme var Tilfældet med flere andre Ting, som jeg stedse villigen overlod, og for hvilke jeg ofte stod i Forskud.

Landmændene fremtræde og gjøre mig til Løgner, om Usandhed har styret min Pen. Men har jeg derimod talet Sandhed, da skjænke de mig, som hidindtil, deres Tiltro, de misdømme mig ikke, fordi jeg ei farer mildt mod Skumlerier, og J. J. vil da i sin Vraae lide den Straf, som ond, men forfeilet Villie, stedse frembringer i sin Ejers Barm.

Dersom Discretion ikke forbød mig at give Udtog af Breve, som ere i mine Hænder, saa skulde det være mig saare let at bevise, at mangfoldige Landmænd dele min Formening om Muligheden og Gavnligheden af et forædlet Agerbrugs Indførelse i vort Fædreland. Men jeg bør ikke offentliggjøre det, der privatim er skrevet til mig. Hvad derimod er engang sagt offentlig eller bestemt til Offentliggjørelse, tør jeg derimod benytte. Saaledes siger f. Ex. W. Dalgas — kjender J. J. W. Dalgas? —: Man følge det i nærværende Aars Almanak givne Raad, at saae Vikker i Brakmarken. Endvidere siger min,

med Hensyn paa mine Yttringer angaaende Markfredssagen, djerve og sagkyndige Modstander, den mig ubekjendte J. L. T.: Ikke vil jeg fortie, at jeg og Flere i mit Naboelaug ofte i Stilhed have takket ovennævnte os ubekjendte Forfatter, for hans mange i Landoecon. Tidender leverede grundige Afhandlinger om Agerbruget, der ville føre Mange paa rette Vei til den Forbedring, ligesom de have været lærerige for os.

Endelig er ganske nylig til det Kongl. Landh. Selskab, fra Selskabet for Oplysningens og Industriens Fremme i Lolland og Falster, indkommet en Meddelelse om dettes Virksomhed, hvoraf Følgende uddrages:

"I Aaret 1815 udkom Drewsens Bog om "Vexeldriften. Denne Bog, roest af alle kyndige "Landmænd, forekom os at være saa aldeles hen-"sigtsmæssig for Stiftet, at Selskabet fandt sig "foranlediget til, at udbrede den overalt blandt "Landalmuen, ved at skaffe et Exemplar til "hver Skole, for at Districtets Beboere derfra "kunde erholde samme til Gjennemlæsning."

"Bogen blev almindelig og læst med megen Nytte."

"Fra mange Steder erfarede vi, at Drewsens "Bog om Vexeldriften var med megen Nytte ble-"ven afbenyttet, og Vexeldrivt og Staldforing "paa mange Steder i fuld Gang."

(Altsaa ikke blot paa Lundtofte Jord — som J. J. mener — men endog paa Lollands Leer, kan Vexeldrivt og Staldforing trives.)

"For end meer at bidrage til dette for vor "Provinds saa vigtige Øjemed (Udbredelsen af "et forbedret Agerbrug), og for at kunne udrette "saa meget mere med den Sum der var til vor "Raadighed, besluttede vi i vort sidste Møde, at "indskrænke os, med Udelukkelse af alle andre Pre-"mier, ene til dette Øjemeed, og udsatte "Premier alene for et forbedret Agerbrug og alt "hvad dermed staaer i Forbindelse. Vi ansatte "Premierne saa høje som muligt, fra 100 til "300 Rbdlr."



Premierne ere nemlig tre, een paa 100 Rbd., een paa 200 Rbd. og een paa 300 Rbdlr., og af Premielisten sees, at fuldkommen Vexeldrivt, Brakfrugtavl og Sommerstaldforing, ere Betingelser, som den maa opfylde, der vil vinde Premien. Min Tak være derfor ydet hilnt ædle Samfund, der i Medbrødres forbedrede Kaar vil høste en Løn, som Forfatteren i Skilderiet og Ligesindede umueligen kunne berøve dem.

Disse Linier være nok i denne Sag. Aldrig har jeg smigret mig med det Haab at vinde Alles Bifald, men jeg havde dog haabet, i Bevidstheden om, ikke ved min Adfærd eller Tone at fornærme, at være skaanet for en saa uværdig Tiltale som J. Jensens. Dog — har den store Menneskeven, den høitberømte Thaer, ikke kunnet undgaae Modstandere, som en Leunert eller Rüenert, hvor skulde da jeg, hvis eneste Ærgjerrighed er, at maatte ansees for hans ei ganske uhældige Discipel, haabe at slippe bedre.

Strandmøllen, d. 16de Dec. 1816.

Joh. Chr. Drewsen.

---

(Indsendt fra Landet.)

Es ist um Weh und Wohl von Dänemarck zu geren!
Geert i Harlekin Patriot.

---

Oldingen.

Er det for Dannerrigets Held og Ære;
om Fædrelandets Liv, hvad heller Død;
for Rettens, Dydens, Evangelets rene Lære;
om Surrogat for Den, der savner — Brød;
at der i Axels gamle Stad nu klamres?
Er det, hvorover ynkeligt der jamres:
at Viisdom, uden Brøde, gaaer i Pjalter?

Ynglingen.

O, Gamle, nei! For, om og over
Frejas Alter!

## Indenlandske Efterretninger.

Directionen for det Kongel. Octroyerede Danske Asiatiske Compagnie anmoder dette Compagnies Herrer Interessentere, behageligen at møde i en extraordinaire General-Forsamling, i Compagniets Huus, Mandagen den 30 December førstkommende, om Eftermiddagen Kl. $4\frac{1}{2}$, for 1) at meddeles de Efterretninger, hvilke ere indkomne til Directionen angaaende Compagniets Anliggender; 2) at anhøre et Forslag, indgivet af 71 Interessentere, angaaende at ophæve Conventionen, for saavidt Directionens Embeds-Myndighed angaaer, og den bestandige Commissions Betænkning derover, samt afgive deres Beslutning i den Anledning; 3) at vælge paa en nye Directeur i Major Selmers Sted, der efter Conventionen afgaaer til næste 11te April, hvortil, efter den bestandige Commissions Betænkning, foreslaaes følgende: Hr. Etatsraad og Grosserer Hvidt, Ridder; Hr. Major og Grosserer Rasmus Steenberg Selmer; Hr. Grosserer Albrecht Ludvig Smith; Hr. Grosserer Christian Thomsen; Hr. Agent Johan Friderik Zinn; 4) at foretage Valg paa en Revisor i Hr. Grosserer Larpents Sted, som fratræder, ifølge Conventionen, iblandt de dertil foreslaaede Herrer Interessentere; 5) at bekræfte de nuværende Decisorer i deres Embede for næste Aar, hvis den bestandige Commissions Forslag derom finder Bifald; 6) at anhøre den bestandige Commissions Betænkning over en fra Compagniets Betjentere indkommen Begjering om at nyde et Gratiale, ligt det, som Hans Majestæt Kongen allernaadigst har tilstaaet Embedsmændene; og endeligen 7) at lade sig foredrage Udfaldet af det sidste Europæiske Regnskabs Revision og Decision, samt derefter at meddele Directionen og Betjenterne her Qvittering for Handels-Aaret 1815-1816, i Overeensstemmelse med Conventionens Forskrift.

Hs. Majestæt har af særdeles Kongelig Naade, for 50 Aars Tjeneste, efter Ansøgning, forundt forrige Instructeur Schwarz, R. a. D., en Beneficeforestilling d. 26 Dec. De Stykker, der skulle opføres, ere Hververne, Lystspil i 5 Acter, hvori Hr. Schwarz udfører Præsidentens Rolle, og Syngestykket Skatten. Til Slutning: Hr. Schwarz's sidste Farvel til det Skuespil besøgende Publicum. — Det fortjener her at anmærkes, at det var den 19 Martii 1773 at Hr. Schwarz første Gang debuterede som Henrich i Stykket den uformodentlige Hjemkomst. Han er, baade i Henseende til Alder og Tjenesteaar, den Ældste blandt det skuespillende Personale ved det Kgl. Theater.

De Statspapirer, der solgtes nyligen efter afd. Conf. R. v. Eggers (See f. No.), var Auctionsomkostningerne iberegnede i Kjøbesummen.

Intet Slags Rygter er skadeligere end de, der, uden Grund, sætte Mennesker i en utidig Frygt for Mord og voldsomme Overfald paa Landeveie, især i Nærheden af en Hovedstad og paa en Tid af Aaret, da Nætterne ere saa lange og mørke som nu. Lettroende Folk blive derved saa meget snarere forte bag Lyset, som Ondskaben ofte finder sin Regning ved at forstørre saadanne Rygter, naar de eengang ere udspredte. Anmelderen betragter det derfor som høist vigtigt at berigtige et i disse Dage almindelig udbredt Rygte om, at en Mand skulde være bleven overfaldet og dræbt i Nærheden af Søndermarken. Anledningen til dette Rygte er en Bekjendtgjørelse i Statstidenden No. 95 angaaende en Mand, ved Navn Goldberg, som havde forladt sit Opholdssted i Bridsløselille, paa Kjøbenhavns Amt, hvor han havde en Landeiendom i Forpagtning, men hvilken Forpagtning uventet ophørte, da Gaarden blev solgt under Haanden, efter at have været 4 Gange til Auction. G. var nu uden Levebrød, og tog derfor den 27 Octbr. til Kjøbenhavn, for, om muligt, i Hovedstaden at komme i Næringsvei. Han tog ind til en Mand paa Christianshavn, hos hvem han opholdt sig til den 29de s. M., da bemeldte Mand fulgte med ham op i Byen, hvor de sagde hinanden Farvel paa Hjørnet af Studie- og Teglgaardstrædet, efterat Manden havde indbudet G. at spise til Middag hos sig, men han kom ikke, og siden den Tid har han, uagtet al anvendt Umage, saavel fra hans Familles som fra det Offentliges Side, ikke været at finde; Penge havde han ikke hos sig. Den 1ste November flyttede G's. Kone, med deres talrige Familie, bestaaende af 13 sammenbragte Børn, af

Mangel paa Huusly, til hans Søster i Damhuset. Den bedrøvede Kones Bekjendtgjørelse, der blot sigtede til, at faae Kundskab om sin Mands Skjebne, har saaledes uskyldigen givet Anledning til hiint skadelige og ugrundede Rygte.

I Formiddags blev Balletmester og Prof. Vincenzo Galeottis Liig bisat i Rundekirke, men da han var af catholsk Troesbekjendelse, saa blev den høitidelige Sjelemæsse, efter catholsk Kirkeskik, i Aftes læst i Sørgehuset. I Ligfølget saaes af Stadens første Mænd, der fulgte til Fods. Ogsaa de Kongelige Solodansere, saavelsom Theatrets Figuranter og Danseelever ledsagede deres afdøde Lærer. Præsten ved det herværende Gesandtskabscapel fulgte med, men Jordpaakastelsen forrettedes af Hr. Pastor Falsen. I Kirken blev afsjungen en Cantate, under Accompagnement af de Kongel. Sangere og Sangerinder. — Om nogle Dage skal Liget bringes til Assistencekirkegaarden.

Odense, d. 17 Decbr. I de interessante Bemærkninger paa en Reise igjennem de danske Provindser, af Inspecteur Troiel, finder Man den Forsikring gjentaget til noget Forsvar for de skadelige Maarkatte: "at de tilligе ødelægge Rotterne, der blive som udfeiede hvor Maaren tager Ophold, uden at Man kan spore en Eneste." — Af flere kyndige og erfarne Landmænd har Udgiveren netop hørt den modsatte Formodning, at Rotter og Maarkatte meget godt findes i Huse sammen, som ogsaa begribeligt, da Maaren ikke graver sig i Jorden, men meest opholder sig i de øverste Dele af Bygninger paa Slyder, Lofter &c. hvorom deres kjendelige Spor paa Straatagene bære Vidne. Derimod skulle de netop befordre Rotternes Formerelse derved, at Maarkattene ganske udrydde Væselen (i Almuesproget den Kjønne), der holdes for den bedste Rottefænger og opsporer dem i deres inderste Huller. Mænd, som maatte kunne afgjøre om hvorvidt den ene eller anden Paastand maatte have Erfaringen for sig, behage nu at give deres Stemme i Sagen. (Hempels Av.)

Odense, den 10de Decbr. Hr. Pastor Henderson, hvis Virksomhed for Bibelselskabers



Oprettelse i Danmark er hæderlig bekjendt, har nylig ladet Fyens Stift gjennem H. H. Biskop Plum tilstille en Samling af de ved det engelske Bibelselskab foranstaltede Oversættelser af den hellige Skrift i forskjellige Sprog, som udgjøre nogle og 20 Bind, samtlige trykte paa fiint Velinpapiir, og nitid indbundne i mørkeblaat Saffian med forgyldt Snit. (S. Bl.)

Aarhuus, d. 17 Decbr. Trende sørgelige Begivenheder har i denne Tid fundet Sted her i Naboelauget: — En Landmand troer forleden Dag i Skoven at have fældt en Ræv han seer liggende inde i et Krat, og iler hen for at hente sit Bytte, men finder til sin store Skræk et Menneske svømme i sit Blod. En fattig Dreng havde samlet Brændsel, troer at see Skovfogden, lægger sig paa Luur og formedelst en laadden Hue han har paa, saa ulykkelig for sig selv, skuffer Jægeren. Skuddet havde truffet den Ulykkeliges Hoved, saa han døde kort efter. — — Den gamle Postfører Gaarmann havde forleden Nat det Uheld paa Routen fra Aalborg til Colding at velte og derved at brække sin ene Arm. — — Natten imellem sidste Onsdag og Torsdag afbrændte ved ulykkelig Ildsvaade en heel Bondegaard i Pannerup Bye under Schaarupgaards Gods. Alt blev et Rov for Luerne undtagen Kreaturene. En Pige maatte for at redde sig, saagodtsom nøgen styrte sig igjennem Luerne og skal derved ynkeligen være bleven tilredt. — — Nyligen fortaltes i Aviserne fra Fyen om en udbrudt smitsom Sygdom i en Pensionsanstalt for unge Piger i en jydsk Kjøbstæd. Gjelder dette Mad. Madsens Institut i Fridericia, da tjener det — ifølge paalidelig Efterretning — til Beroligelse for Forældre her i Egnen, der muligen kunne have Døttre der, at vel nogle af Eleverne ved stærk Forkjølelse efter en voldsom Dands (maaskee af de afskyelige saakaldte Wienervaltse, der burde banlyses fra vore Baller) have paadraget sig en Sygdom, hvoraf rigtignok een haabefuld Pige er død, men at samme aldeles ikke, hverken har været eller er smitsom i mindste Maade. — — Blandt den Mængde næsten daglig her gjennemstreifende sig saakaldende reisende Haandværksburschen, skibbrudne Sømænd, tydske Krigshelte, ved Krigen ødelagte Kjøbmænd,

o. s. v. løb forleden Dag een her paa Dørene der ikke udgav sig for ringere end gewesener Secretair hos den franske Marskal Ney, men ved sin Herres Fald var bleven bragt til denne Yderlighed; han agtede sig nu over at hilse paa den svenske Kronprinds, som han kjendte særdeles nøie, og som han var forvisset om nok vilde skaffe ham i en brillant Carriere. For noget længer siden vandrede saaledes en brillant klædt Dame fra Huus til Huus, og udgav sig for en tydsk Majorsfrue, der i sidste Krig havde mistet sin Hr. Gemal. — Ere end enkelte af saadanne, virkelig Trængende, de Fleste ere dog vistnok Spitsbuber og Landstrygere, som det hedder at tage sig iagt for.

(Aarhuus Av.)

---

**Kiøbenhavns Børs den 20 December.**

Cours. Hamb. 2 M. 560, a vista 570. Amsterdam 2 M. , , a vista , . London 2 M. 25 Rødlr. Spec. 580. — Species solgtes til 36 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 90½ a 91 pr. 100; Oblig. (med Rente) 82. Norske Sedler 19. Svenske Sedler 8 Mk. 4 ß. — Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Den her i Kiøbenhavn bekjendte Svenske Hofsecretair C. A. Bohemann *) har i Pyrmont i forrige Aar udgivet et tydsk Skrift, hvori han søger at retfærdiggjøre sig imod den, efter hans Foregivende, constitutionsstridige, Forfølgelse, han har mødt i sit eget Fædreneland, ved Hjelp af authentiske Documenter. Han blev den 18 Febr. 1803 arretteret i Stockholm. Tolv Aar i Forveien var han reist omkring i andre Lande, og havde ved Handel og paa andre Maader, erhvervet sig Formue; formedelst Krigen forblev han i Danmark, hvor han kjøbte sig et Gods *) og nød i 11 Aar en fredelig Borgers Rettigheder. I dette Tidsløb besøgte han sit Fødested Genkiøping adskillige Gange, og skjænkede der et Hospital til Understøttelse for nogle hjelpeløse Enker 3000 Rdlr.; men Avind og Ondskab siger han aftvang ham endnu 4000 Rd., og da han besværede sig derover, fik han, efter Kongens Befaling, endeel af den aftvungne Sum tilbage. Denne Sag foranledigede ham til, i Slutningen af 1802, at gaae til Stockholm, hvor hans Rolighed, efter sex Ugers Forløb, ganske uventet blev forstyrret. Understatholder Ahlberg og Generalfløiadjutant, Ridder Nisroth omringede hans Bolig med Retsbetjenter, og bragte ham, uden at beskylde ham for nogen Forbrydelse, i Arrest. Hans Gjemmer bleve gjennemsøgte, for at opdage Frimureriets Hemmeligheder og at erfare, om han var Hovedet for de asiatiske Brødre. Acter, Breve, Signet, to Portraiter, en Stadskjole og et Pengestykke i Skikkelse af et Horn, indfattet i Ædelstiene, bragte man uden Inventur og Orden tilside, og ham selv som Fange til Ahlbergs Huus, hvor han blev overgivet til Folks Bevogtning, der ikke turde nævne deres Navne. Forhøret begyndte med de Spørgsmaale, til hvilken Religion han bekjender sig og hvad Tid han havde været til Alters? — Hvor han havde faaet sin Formue fra — om han havde været bekjendt med de russiske, danske og franske

---

*) Versch. Schriften betreff. d. widr. Schicksale, welch. d. Hoffecr. C. A. Bohemann im J. 1803 u. 1814, in seine Vaterl. Schweden erlitten u. s. w. Pyrmont 1815.

*) Denne Person var i Aaret 1791 Leietjener i den saakaldte Marschals (nu Lobels) Gaard. 1792 reiste han herfra, kom derpaa 1794 tilbage igjen i en meget glimrende Forfatning, og havde, efter Nogles Paastand, været, i sin Fraværelse, Secretair hos Ludvig den 16de. Aaret derpaa reiste han igjen til Frankrig, hvorfra han atter kom tilbage til Kjøbenhavn 1797. Det var paa den Tid han tilkjøbte sig en Gaard paa Hjørnet af Amaliegaden og Toldbodveien, og det forrige Kgl. Lystslot Frydenlund, ikke langt fra Søllerød, med nogle Jorder og store Hauger. Han levede paa en stor Fod, holdt sig en Forvalter og havde ofte Selskab hos sig, og paa Frydenlund et Slags Capel med et Alter. Efter hans Bortreise blev hans Gaard i Kjøbenhavn, saavelsom Frydenlund, solgt, men at det sidste ikke var noget Gods, som han foregiver, skjønnes letteligen deraf, at det blev solgt for noget over 6000 Rdlr. Overs.

Ministere, og hvorfor han ikke havde nedsat sig i Sverrig, men i Danmark? hvilke Spørgsmaale han den Gang ikke besvarede, fordi Ahlberg ikke var hans retmæssige Dommer. Om Natten blev han hemmeligen bragt i Fængsel, hvor al Forsken, efter, hvor han befandt sig, var forgjeves. Berøvet alle Livets Beqvemmeligheder, endog saadanne, der høre til Anstændighed og Reenlighed, blev ogsaa hans Formue, uden Opsigt og Forsvar, ja endog Bibelen, som han søgte Trøst i, ham frataget af Fangevogteren. Naar han sov, blev han vækket, og, under de smædeligste Trudsler, kaldet en Revolutionær, et Redskab for Politiken, en Illuminat og Bedrager. Fjorten Dage derefter, faldt han i en ganske bevidstløs Tilstand, og hans Liv var i Fare. Ahlberg, hans Anklager, Dommer og Executor, nægtede ham ikke allene alle Forsvarsmidler, men han vilde ogsaa tvinge ham til at angive høie Personer, hvis Handlinger, Politiet hverken formaaer at undersøge eller bedømme, som Forbrydere. Omsider fik han efter 4 Uger sin retmæssige Frihed igjen, men, for at afskjære ham Veien til Tronen, lod man ham, som meget syg Mand, føre paa en aaben Bondevogn, i det strængeste Veirlig, 70 Mile fra Stockholm til Helsingborg, hvor han endnu maatte smægte 12 Dage i Fængsel, førend han kom til Danmark. Medens han var i Helsingborg, læste man, til Retfærdiggjørelse, for denne umenneskelige Fremfærd, et Stykke i Stockholmsposten, som Forf. paastaaer at være reen Opdigtelse og en Pasquil. Han erklærer, at alle de af Ahlberg smedede Acter og Protocoller, der ere forsynede med det ham fratagne Signet, for falske, og beder sin Konge, at sætte Ahlberg under lovlig Tiltale, og lade ham udlevere hans Privatskrifter, Manuskripter og Breve, der bestode i samlede Erfaringer, i Opdagelser og Oplysninger angaaende Fortidens Begivenheder og Skrifter angaae visse Stiftelsers Oprindelse. Den 28 Sept. 1803 erklærede Ministeren Baron v. Oxenstjerne det danske Hofs Ministerium, til Gjendrivelse af et Stykke i Archive du Nord, at det var falsk, at der i Bohemanns Sag var udstedt nogen Erklæring fra Regjeringens Side, og 1807 fik han den Forsikkring, at Gustav Adolph var overbeviist om den ham tilføiede Uret, og at kun Vanskelighheden i at gjøre sig skyldig i et Dementi, hindrede Kongen i at udføre det i Hjertet fattede Beslutning. Krigen og Revolutionen 1809 standsede Fortsættelsen af hans Bestræbelser, at virke noget til sin Sags Afgjørelse, indtil Hertugen af Södermanland, for hvis Skyld han egentligen var bleven en Gjenstand for Forfølgelse, kom paa Tronen. Nu fik han strax Tilladelse og Reisepenge til at vende tilbage til sit Fædreneland. D. 4 Juli 1814 havde han Audience hos Kongen, han fik en Foræring af 1000 Rd. Bco., og Tilladelse at melde det, naar han behøvede flere. Men den 8 Juli blev han kaldet til Overstatholderen Grev Mörner, der gjorde ham Spørgsmaale angaaende hans Ophold i Stockholm. Da denne havde hørt, at han agtede under Kongens Beskyttelse at retfærdiggjøre sin Ære, og at leve paa et Sted i Riget som retskaffen Borger, saa lod Greven ham gaae med den Forsikkring, at han intet Ondt havde hørt ham angaaende, men han skulde kun ikke underholde sig med høie Authoriteter om Frimureriets Sager. Men neppe havde han spist til Middag, førend han maatte komme til Understatholder Wannquist, og denne befalede ham, under Ledsagelse af Politiebetjenter, at forlade Stockholm, og derpaa at forføie sig ud af Riget, dog skulde det være ham tilladt, fra et fremmed Sted af siden at søge om Tilladelse at vende tilbage. Han tog til Norkiøping, hvor hans Broder, Districtdommeren, opholdt sig i Nærheden, for at blive nogen Tid der, thi i hans Pas var ingen vis Tid bestemt, naar han skulde have forladt Sverrig. Men ogsaa her blev han igjen forfulgt; han reiste derfor til Ystad, og lever nu igjen i Pyrmont, hvor han forhen havde opholdt sig i adskillige Aar og nydt af den afdøde Fyrste store Naadesbeviisninger.

De i No. 98 og 99 omtalte Norske Laaneinstitutsedler ere udstedte af den, i Følge Forordningen af 14 Juni 1816 (See Rigstidenden No. 53 s. A.) midlertidige oprettede Laane- og Disconto-Indretning. Overeensstemmende med denne Lov skulde i hver af de 4 Stifter oprettes en saadan Indretning, der maa gjøre Udlaan og discontere med Sedler, som Indretningen selv udsteder og for hvis Indløsning dens Interessentere garantere. Garantien bestaaer deri, at hver Interessent er pligtig til, to

Maaneder, efterat Opfordringen er skeet, at erlægge til Indretningen den udfordrende Deel. Ingen maa garantere for mere end 20,000 Speciedalere til Laaneafdelingerne, eller 10,000 Speciedalere til Discontoafdelingen. For den Sum, der garanteres ved Disconto-Afdelingen stilles saadan Sikkerhed, som for Udlaan af offentlige Stiftelsers Midler er anordnet; ligedan Sikkerhed stilles for ⅓ Part af den Sum, der garanteres ved Laane-Afdelingen. Ogsaa haandfaaet Pant i Guld og Sølv eller rede Penge modtages som Garantie. Bliver en Interessents Hypothek utilstrækkelig og han ude af Stand, at opfylde sin Forpligtelse, da skal det Manglende udredes af de øvrige Interessenter, i Forhold til deres tegnede Garantie. Hver Interessent forbinder sig til, i 2 Aar ikke at opsige sin Garantie. Indretningens Repræsentativer udstedes ikke paa større Summer end 20, 80 og 200 Speciedalere, og maa ikke sættes i Omløb af den uden ved Udlaan og Discontering. De kunne gaae i alle Betalinger fra Haand til Haand, men Ingen skal være pligtig at modtage dem, uden Indretningen, hvorfra de ere udstedte, og dens Interessentere undtagne. Ingen Afdeling af Indretningen maa sætte en større Sum i Omløb end der er tegnet Garantie for, eller anbringe en større Sum, som ved denne Lov bestemmes for begge Afdelinger, nemlig i Christiania 450,000, i Christiansand 150,000, i Bergen 100,000 og i Trondhjem 100,000 Speciedalere.

(Slutningen af det i forr. No., P. 1614, afbrudte Stykke.) Til Tidsfordriv besluttede de fire Venner at spille L'Hombre. Man valgte Lysthuset; Bord og Kort bleve bragte; men der manglede endnu en Potte, hvori Pengene kunde lægges. Man lader Verten hosligen bede om en saadan, og faaer en liden forgyldt Sølvtallerken. — Neppe fik den preussiske Officier Øie paa denne Tallerken forend han gjenkjendte sin Faders ranede Oblatpatene. Sin Paarørendes tydske Navn, Navnet paa den Landsbye, hvor hans mishandlede Fader boede, stadfæstede kun alt for meget, at han ikke tog Feil, men at dette var det ranede Sølvkar. Han sendte strex Tjeneren op til Verten, og lod ham hosligen sporge, hvorledes han var kommet til den Tallerken? og at han ønskede at kjøbe den til hver Priis. Værten lod ham vide, at han ikke handlede med Sølvtøi, og at Tallerkenen ikke var tilfals. Vilde han iøvrigt tale med ham, saa kunde han komme op til ham. Officieren greb sin Sabel og Tschako, og ilede i sin Harme med Karret i Haanden til Gaardens Eier. Ved første Øiekast gjenkjendte han den Capitain, som han i October 1806 som Dreng, skjelvende havde bønfaldt om at skaane hans Fader. Bævende spurgte han ham, hvor han havde faaet dette Klenodie fra? "Naar jeg nu siger Dem, svarede Franskmanden, at det blev mit i Krigen, at jeg selv i Preussen tog det fra en Klerk, der til dette Brug, ligesaagodt kunde betjene sig af en Tintallerken?" Nu brød Officieren løs. "Skurk, feige Kirkeraner, denne Klerk er min Fader, og Du er den Spitsbub, som bestjal og plyndrede ham." Franskmanden drog allerede ved Ordet Skurk Sabelen, men lod den under Samtalen synke igjen. Endeligen raabte han om Hjelp, men hans Betjenter og Gemalinde vovede ikke at nærme sig, og S. blev ved at fugtle ham, indtil hans Arm i egentlig Forstand var træt. For ikke at være Vidne dertil, havde de andre Officierer viisligen holdt sig tilbage. — Da Tugtelsen var tilende, satte man sig igjen til Spillet. Men Franskmandens Kone havde imidlertid sendt til Wellington et Bud, der skildrede Sagen med overdrevne Farver. En Adjutant fra Overgeneralen indfandt sig, og spurgte meget bydende: hvo af Dem, mine Herrer, har mishandlet Værten? Den preussiske Officier svarede ganske roligen, jeg! og Adjutanten affordrede ham nu hans Sabel. Smilende svarede hiin, først maa jeg sige Dem, jeg er preussisk Officier, der ikke staaer under Deres General, men under Fyrst Wahlstadt; for det andet har jeg fugtlet en Røver og Kirkeraner, der for nogle Aar siden bestjal og mishandlede min Fader; og for det tredie: finder De Dem derved fornærmet, nu saa træk! Adjutanten omfavnede ham, og sagde: Kammerat, De er en brav Mand; De har handlet som De burde; vi vilde gjøre det samme, hvis ikke den brittiske Høimodighed paraderede i hver Parolbefaling. Jeg skal efter Pligt indberette det. Sagen blev aldrig mere berørt, og Officieren bragte sin Fader Sølvkarret.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 103.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 24 December 1816.

## Om Balletter.

Galeotti fortjener med Rette at kaldes Ballettens Skaber i vort Fædreneland. De Balletter, han har componeret, ere, saavidt vi i dette Øjeblik erindre, følgende: Den forladte Dido, Kongen paa Jagt, Ziguenernes Leir, Kjerligheds Magt, Amor og Balletmesterens Luner, Laurette eller den forbedrede Forfører, l'Orphelin de la Chine, Afguden paa Ceylon, Hververne, Vaskerpigerne og Kjedelflikkeren, Semiramis, Lagertha, Nina, Ines de Castro, Rolf Blaaskjæg, Bjergbøndernes Børn og Speilet, Fanden er løs, Romeo og Guiliette, Machbeth. Lægges hertil alle de Danse, han i en Række af 40 Aar har componeret til saa mange forskjellige Syngestykker og Operaer, saa kan man med Føje paastaae, at neppe nogen Balletmester i Europa har virket mere i sit Kald end vor Galeotti.

Det synes ikke af Vejen, nu da denne store Mester er død, og muligen en ny Skjebne forestaaer vort Balletvæsen, at bringe en Afhandling under Titel: "Ere Balletter nødvendige for Skuepladsen (see Schwarzes Lommebog for 1784)" i Erindring, ikke blot for denne Afhandlings Indholds Skyld, men for at benytte den som Vehikel til at gjendrive Meninger, der endnu muligen næres af Adskillige. Den ubenævnte Forfatter af hiin Afhandling erklærer sig bestemt imod Balletter. "Han takker Himlen for, at den Tid er forsvunden, da Balletterne, til Skjændsel for den sunde Fornuft, havde faaet Herredømmet ved alle Skuepladse i Europa; han paastaaer, at adskillige Skuepladse have afskaffet dette pengeslu[g]ende Skuespil, og at den store Opera i Paris nu allene har Balletter, som for størstedelen ere sammenflettede med Operaerne, og udgjøre, saa at sige, kun eet Skuespil. Han siger: "man har indseet, at Balletterne have bortsmeltet uhyre Summer, uden at have gavnet Staten det ringeste, da det dog ikke kan nægtes, at Staten jo har vundet ved Skuespillets Indførelse i Europa." Han opregner derpaa de saa forroste og idelige[n] gjentagne moralske og politiske Fordele af Skuespillet, hvilke alle han mener at savne hos Balletten, som er et Skuespil, der intet Indtryk kan gjøre paa et fornuftigt Menneske. Han beraaber sig paa, at den dansende Henrik IV. ikke kan lokke Taarer af Tilskuerens Øje, og at ingen Daare er bleven helbredet ved en Ballet, da derimod Skuespillet har forbedret mange Mennesker; der anføres som Beviis den Dobler, der, som bekjendt, skal være bleven omvendt ved at see Saurins Beverley. Fra Balletternes moralske Ugavnlighed, gaaer han over til deres oeconomiske Skadelighed, og søger at vise, at de koste dobbelt imod Skuespil. En historisk Ballet anslaaer han til 3, 4, 5000 Rd. i Sølv. Balletterne udkræve: Balletmesteren, første Dansere og Danserinder, 30 til 40 Figuranter af begge Kjøn, Forspiller ved Balletten, Nodeskrivere, Balletskrædere, Danseskoler, Skolarer, Lærere og Underlæ-

rere o. a. m. Saa mange Decorationer, som sjeldent, ja næsten aldrig, kan bruges; saa mange forslidte Musicalier; saa mange forskjellige Karakteerdragter, som, naar en Ballet er noksom seet, siden ikke er til nogen Ting nyttige. De store Bekostninger ere gjorte, Balletten forglemt, som om den aldrig havde været til, og Skuepladsen har intet tilbage, uden en heel Garderobe fuld af ubrugbare Dragter." Skuespillet fører derimod, efter Forfs. Formening, større Fordele med sig; thi de Klæder, som, for det meste, forfærdiges for dette, ere saadanne, som kunne bruges i det borgerlige Liv, og af Fløjel, Silke eller Klæde; de kunne bruges i 10 til 20 Aar, og siden igjen med ringe Forandringer endnu i ti Aar eller flere, eller naar de ere aldeles upassende, sælges, og indbringe Cassen en Trediedeel af hvad de have kostet. Men hvad kunne forslidte, af Sveed næsten opraadnede Silke, Trilles, Raskes og Challons Dragter vel indbringe? Forf. mener derfor, "at man kunde gjøre de uhyre pengeslugende Balletter undværlige, ved en simplere og mindre bekostelig Indretning, uden just aldeles at afskaffe Dansen. Han paastaaer, at naar man ved Skuepladsen havde 6 Par Dansere, som havde gjort Fremgang i Dansekonsten, saa kunde man ved disse lade danse smaa Balletter, smaa Pas de deux, hvilke tilbørligen componerede og udførte, vilde more ligesaa meget, som de store Balletter, hvori man ikke har Leilighed til, som i hine, at beundre Dansernes Talent, og ikke seer andet end ilde (?) sammensatte Tableaux, der ideligen ere de samme."

At denne Forfatters Tanker ikke have fundet Bifald, skjønnes tydeligst deraf, at vor Skueplads har faaet de *største* og *vigtigste* historiske Balletter, netop *efterat* han havde ivret saa meget imod deres Opførelse, og at den skuespilsøgende Almeenhed ynder dem, derom vidner den daglige Erfaring. Men begge Dele bevise imidlertid endnu intet imod Forfatteren. Skuepladsens Foresatte kunne jo mueligen have betragtet Sagen fra en urigtig Synspunkt, og Almeenheden ynder saa ofte det, den maaskee gjorde rigtigere i, ikke at ynde. Vi ville med Upartiskhed veje Forfatterens Grunde.

De *moralske* Grunde, Forfatteren anfører, kunne vi ikke antage for gyldige. Havde han end Ret deri, at Balletten, efter sin Natur, ikke kan gjøre det Indtryk paa Tilskuerne, som Skuespillet, saa har han dog igjen Uret deri, at han tilskriver Skuespillet flere moralske Fordele, end de virkeligen yde. Intet er almindeligere end at høre Lovtaler over Skuespillets moralske Nytte og dets Indflydelse paa Sædernes Forædling. At det, saa længe det sees, kan stemme *følende* Hjerter til ømmere og blidere Følelser, hvo vil, hvo kan nægte dette? At det kan bidrage til at udbrede gavnlige Ideer og virke til Gavn for Sproget, hvo vil, hvo kan tvivle herom? Men naar man ideligen beraaber sig paa den *Spiller*, som blev omvendt, ved at see Saurins Beverley; naar endog Kotzebue, i Fortalen til eet af sine Lystspil, forsikkrer, at to adskilte Ægtefolk atter bleve forsonede ved at see hans Menneskehad og Anger, saa vise saadanne enkelte, tildeels ideligen paaberaabte Exempler, om de end vare sande, hvor sjeldent Erfaringen stadfæster hiin practiske Nytte af Skuespillet. Mueligen vilde man kunne nævne langt flere Exempler paa Mennesker, der ere blevne misledte, forførte og fordærvede ved Skuespillet. Hvor er den Afskyelighed, den Intrigue, den Nederdrægtighed, den List, som ikke, med alle sine Farvespil, kan læres af Skuespillet? Hvor lære vore unge Piger snarest at lefle, og at skuffe deres Fædre, Mødre og Formyndere, end netop paa Skuepladsen? Hvor lære vore Ynglinge tidligst, at eftervrænge de forskjellige Dialecter, end netop der? Om den Nytte, Skuespillet stifter, burde man tie; var det end af ingen anden Grund end den, at man da ogsaa burde tale om den Skade, det, saaledes som det nu er, kan stifte, og som langt overvejer dets tilfældige Nytte. Skuespillet bør ikke betragtes som noget almindeligt *Opdragelsesmiddel*. Det klinger ret smukt at have til Overskrift over en Skueplads "ei blot til Lyst" og det vilde være godt om den virkeligen var det. Men vil man være oprigtig, maa man dog tilstaae, at ikke Een blandt Hundrede besøger den, uden "blot til Lyst". De, som kunne bevæges og henrives ved rørende og store Optrin, ville ogsaa bevæges og henrives ved blot at læse dem; og deres Tal kan i det Hele ikke komme i Betragtning imod den store Mængde, der, hvad enten den har seet Hamlet eller Julestuen, taler om, hvorledes den

har moret sig. Dydens Seir og Lastens Straf paa Skuepladsen er blevet til noget saa Hverdags, at om end saadant kunde gjøre et øjeblikkeligt Indtryk, er denne Tingenes Gang dog alt for bekjendt, til at Nogen skulde tvivle paa, at Helten, naar han i første Optog er en retskaffen Mand, ikke vil falde i det femte, som et Offer for sin Retskaffenhed. Med Lystspillet er Tilfældet omtrent det samme. Kotzebue er blevet tidt nok gjennemheglet, fordi han ikke altid tilbørligen har afstraffet sine Skurke, og hver Skolepebling veed nu, at i hvert Lystspil, der ikke skal kaldes umoralsk, maa hver Skurk i sidste Act faae sin forskyldte Løn, hvad enten man, som i Dyveke, blot tilraaber ham: "Du er Dødsens, hvor og naar jeg træffer Dig", eller, som i Guldddaasen: "Rasphuset er dig vist." Det kalder man da Moral i Skuespil, og derom har en afdød Forfatter skrevet adskillige meget roste Breve. Hvad den saakaldte Velanstændighed angaaer, da er man kun alt for ofte i Modsigelse med sig selv. Snart er man saa peen, at man, som Holberg et Steds anfører, maa sige, med Permission min Skjorte, og snart igjen saa plump, at man tillader sig de groveste og platteste Gemeenheder. Nyligen har man baade anklaget og forsvaret Slibrighederne i Figaro *); men paa den ene Side har man glemt, at hvis dette Stykke skulde fordømmes af den Grund, saa maatte de fleste af vore Lystspil fordømmes; paa den anden har man villet nægte, hvad dog ingen Upartisk kan nægte, at

*) Medens man klager over Figaro, seer man dog idеligen Barselstuen, Maskeraden og andre Holbergske Stykker opføre, hvori de samme Slibrigheder forekomme: kun med den Forskjel, at de hist ere iførte Silkeklæder, og her Vadmelskofter. Man har villet forsvare de Holbergske Slibrigheder dermed, at den Vittighed, hvori de ere indklædte, kommer os til at glemme det Slibrige. Det er omtrent det samme som om man vilde sige: at drikke sig fuld er rigtig nok uanstændigt; men naar det skeer i Viin, saa glemmes det Uanstændige deri; fordi almindeligen kun fornemme Folk drikke sig fulde i Viin og overlade det til Poblen at drikke sig en Perial i Finkel. Men hvo mindes her ei Wessels Ord: "man sætte Hjerte for, man sætte Hjerte bag o. s. v."

hiint Lystspil er, hvad man i Frankrig selv har anseet det for, et slibrigt Stykke. Men skal Lystspillet være et Speil af det menneskelige Liv, saa maa dette Speil vise os det menneskelige Livs Gjenstande, saaledes som de findes, og Personerne kunne ikke bestaae af lutter Pamela'r. Vist nok bør det Ekle, Frække og Gemene undgaaes; men at forene comisk Styrke med den affecterede Delicatesse, som Mange gjøre Paastand paa, er umueligt *). Det er derfor heller ikke fra Skuepladsen, hvor man altid bør vente at Sædelighed skal udgaae; thi denne kommer, i større eller mindre Grad, her altid i Sammenstød med den comiske Virkning, man ubetinget fordrer, et Lystspil skal gjøre.

Man kalder, i Almindelighed, Skuepladsen "Sædernes Skole", men man prøve engang at opføre i denne Skole nok saa sædelige Stykker, uden Dans, Musik og andre theatralske Ingredientser, og man vil faae at see, hvor mange der vil søge den. Alt hvad der siges om Skuespillets moralske Nytte for Staten, som Opdragelsesmiddel, udholder ikke Prøven, naar det med Upartiskhed drøftes for den practiske Fornufts Domstoel. Skuespillet er et offentligt Forlystelsesmiddel; dette er dets Hovedformaal; dets moralske Nytte og Indflydelse paa Sædernes Forædling, ere som oftest for tilfældige, at man kan gjøre nogen fast Regning paa disse. Naar det kun ikke alt for meget bidrager til at fremme Umoralitet, noget, som efter Skuespillenes Beskaffenhed i Almindelighed, kan være vanskeligt nok at forebygge, saa er det allerede meget. — Kan man nu ikke antage, at Skuespillet har nogen egentlig mo-

*) Mange Konstdommere vide næsten nu ikke mere selv hvad de ville, og forvilde de stakkels Forfattere ganske ved deres Vægelsind. Den Tone, der hersker i Dommene, er af den Beskaffenhed, at man ordentligen maa undres over, hvorledes nogen Forfatter af mindste Talent gider skrive i en saadan Tidspunkt. Saaledes læses i Skilderiet No. 97 en Bedømmelse over Lystspillet Masken, hvilken, mildest talt, er intet mindre end human, skjøndt den iøvrigt indeholder adskillige grundede Anmærkninger.

ralsk Fordeel for Staten, saa bortfalder den første Grund, hiin Forfatter anfører mod Balletter. Tvertimod kunde man indvende, at Balletter, netop fordi de ikke kunne gjøre det Indtryk, som Skuespillet, i det mindste ikke heller kunne stifte saa stor moralsk Skade, som mange Skuespil; og, som Forlystelsesmiddel, fortjene de altid Plads ved Siden af disse. Den mimiske Konst er alt for nøie forbunden med Skuespillerkonsten til at man jo bør ønske at see den udøvet til saa stor Fuldkommenhed som muligt, og de Gamle have ikke uden Aarsag gjort Terpsichore til Jupiters og Mnemosynes Datter. Dansen er en Konst, der fortjener saa meget mere Agtelse, som den viser os det menneskelige Legeme i sine skjønneste og yndigste Stillinger og Bevægelser. I Forening med Musiken er den høist skikket til at stemme Sjelen til den uskyldigste og reneste Glæde. Frit tør man paastaae, at Nina og Romeo og Giuliette røre ligesaa meget som mangt et Sørgespil. De oeconomiske Grunde, Forf. anfører imod store Balletter, synes at være af noget mere Vægt, men betragtede i deres rette Lys, falde de ogsaa bort. Oeconomie er en saare vigtig Sag, men en Besparelse af 4—5000 Rdlr., naar det gjelder om en offentlig Nationalforlystelse i en stor Hovedstad, der ideligen besøges af saa mange Fremmede, fortjener ikke at kaldes Oeconomie. Desuden er Forfatterens Overslag af Udgivterne ved store Balletter alt for overdrevent. Hvorfor skulle de Dragter og Decorationer, der forfærdiges for Balletter, ikke kunne mere end eengang afbenyttes? Saa nøie hverken følger, eller behøver man at følge, Costumet, til at man hver Gang skulde være nødsaget at forfærdige nye Dragter og Decorationer. Vel behøves der flere Characteerdragter for Figuranterne og Statisterne, men hine ere sædvanligen af saa simple Tøier, at Bekostningen, naar de endog skulle gjøres af ny, neppe er saa overordentligt stor. Det dansende Personal koster vel en anseelig Sum, men saa har man jo ogsaa Musiken, saa godt som for Intet, og det skjønnes ikke letteligen, hvortil man skulde lønne et saa betydeligt Orchester, naar det ikke skulde kunne bruges uden til at spille ved Syngestykker og Entreer.

Man bør ønske og haabe, at den Sæd Galeotti i henved et halvt Aarhundrede har nedlagt, og hvoraf vi have høstet saa mange skjønne Frugter, ikke vil gaae ud, fordi hans røgtende Haand nu er bleg og kold. Vel synes hans Tab uerstatteligt, men de Balletter, han har efterladt os, bør vi søge at bevare fra den Skjebne, der mødte en Saces General til de tre Stjerner, og de Værker, han, lige indtil sin høie Alderdom, har forsynet os med, ere saa mange, at man ikke saa let vil komme til at savne nye.

## Indenlandske Efterretninger.

Af en Bekjendtgjørelse i Bladet Dagen sees, at det allerførste Anstød af den Sygdom, hvoraf Balletmester Galeotti døde, allerede sporedes for 20 Aar siden, da han paa Frederiks Hospital laae meget farlig syg af Urinens Tilbageholdelse, og Prof. Winslow erklærede, at han altid vilde beholde en Mindelse deraf. Først i August Maaned d. A. arbeidede han en Dag næsten uafbrudt fra om Morgenen Kl. 4 til Kl. 8 om Aftenen i sin Have, og denne overdrevne Anstrængelse frembragte for første Gang en stærk Blodafgang af Urinveiene, og derved ligesom gav Løsenet til en Række af Tilfælde, han tilsidst maatte bukke under for. Ved Obductionen fandt hans Læger tilstrækkelige naturlige Aarsager til disse Lidelser; saasom Opsvulmning af en Kirtel, der ligger paa Blærehalsen, til et Gaaseægs Størrelse, da den i naturlig Størrelse kun er som en Krakmandel. Udvexter paa Vandblærens indere Flade, Forstyrrelsen af dens Hinder, store Forbeninger i de Pulsaarer, som interesseres ved Urinens Afsondring o. s. v. Alle disse Tilfælde ere almindeligt erkjendte som saadanne, hvis sædvanlige yderst langsomme Fremskridt ere saa ustandselige, hvis Følger ere saa uafvendelige, at de maa ansees at ligge udenfor Sphæren af mentale Indtryks Virksomhed, af hvilke man desuden i dette Tilfælde ikke ret vel kan tænke sig nogen anden Symptomsform frembragt end Sindssvaghed eller maaskee en langsom Hensvinden. Forf. slutter med: Heraf sees da klarligen, at hiin psychologiske Bemærkning (i Skilderiet No. 101) er grundet paa urigtige Data.

I disse Dage er udkommet: Naturen og

Mennesket i Billeder for Ungdommen, af Prof. og Doct. P. A. Castberg; 1ste Hefte, indeholdende 12 Kobbertavler. — I en kort Forerindring har Forf. tilkjendegivet det Formaal, han ved dette Værk har for Øje. Af Størrelse og Indretning, som nærværende første Hefte, agter han, hvis dette Foretagende finder Bifald, aarligen at levere et Hefte. Det skal hver Gang indeholde et godt Valg af Naturgjenstande; de indenlandske med mueligste Fuldstændighed, og de Arter, der hverken i oeconomisk eller anden Henseende fortjene Opmærksomhed, ville blive udeladte; af udenlandske leveres de mærkværdigste, og Billedernes Correcthed i Form og fuldstændig Størrelse, hører til Værkets Plan. Alle de øvrige Hefter skulle ligesom det 1ste, indeholde 9 Plader over Naturlegemer, deriblandt 2 over Pattedyr, som den Classe, der indeholder de for Mennesket interessanteste Dyrslægter. Af Amphibierne og Ormene vil der komme afvexlende 1 Plade i hvert Hefte, Orme nemligen i det næste, Amphibier i det næstfølgende; 3 Plader over blandede Gjenstande af Menneskelivet, Nationers Huusholdning, Sædvaner, navnkundige Konstproducter o. s. v. Med 5—6 Hefter troer Forf. at kunne levere en efter hans Plan fuldstændig og brugbar Samling, til Underviisning for Ungdommen, og til Underholdning for Naturvidenskabens og Anthropologiens Yndere. — Efter nærværende første Hefte at dømme, kan Anmelderen anbefale alle Ungdomsvenner dette Værk, som en ligesaa behagelig som lærerig Læsning for Ungdommen, da det baade i Henseende til Billederne, som Beskrivelsen, staaer langt over de fleste Skrifter af dette Slags vor Literatur ejer. Prisen for et uillumineret Expl. er 10 Rbd., og for et illumineret 16 Rbd.

Nakskov, den 18de December. Fra den 7de til den 14de December ere ved Nakskovs Toldkammer følgende Skibs-Capitainer ind- og udclarerede: Plockrose fra Holsteen, baglastet. Langemarck fra Lübeck med Jern. L. Andersen fra Lübeck, baglastet. J. Andrea til Kjøbenhavn med Hvede. P. Hansen fra Kjøbenhavn med Stykgods. — Alle af Nakskov. — C. Raahauge til Holsteen med Byg og Hvede. N. Bruun til Flensborg med Byg. H. Bruun hertil baglastet, og herfra til Kiel med Byg. — Alle af Marstall. — Sidste Onsdag havde en Kone her af Byen det Uheld, at hun, ved at trække Vand op af en Brønd, hvis Bolværk var noget beskadiget, styrtede hovedkulds ned i samme, hvorved hun fik nogle farlige Stød i Hovedet. Hr. Muurmester Lange, som boer i Nærheden, og hvis Pige ogsaa var ved Brønden, ilede, ved Underretning herom, øjeblikkelig til Hjelp, og var ogsaa saa heldig at faae hende lykkelig bragt op af Brønden. — En Lykke, at det var kuns lidet Vand i, da hendes Død ellers havde været uundgaaelig. (Maribos Av.)

St. Croix, den 16de Juli. Kong Christoph paa Haiti (St. Domingo) der fordum tilhørte en Enke paa St. Thomas, som endnu lever, skal for kort siden have tilskrevet hende og bedet hende komme til sig, for at han nu kunde vise sig erkjendtlig for de Goder han i sin forhenværende Stilling har nydt, men hvilket hun skal have afslaaet, hvorfor han har igjen anmodet hende om at sende ham hendes Søn, at han kunde yde ham noget Godt. (S. Bl.)

En paa Vartpenge afgangen Embedsmand lod for nogle Uger siden nogle Hundrede Rigsbankdaler Sølvværdie af de ham allernaadigst tillagte aarlige Vartpenge stille til Auction. At derpaa ei gjordes noget antageligt Bud, var formodentligen i Hensyn paa den Risico Kjøberen maatte underkaste sig for Tabet af sin Kjøbesum eller Andeel af samme, i det Tilfælde, at Sælgeren døde forinden Udlægget for det derfor kjøbte Annuë var erstattet. Han stillede nu paa ny et saadant Beløb af sine Vartpenge til Auction; men imod at Kjøbesummen ei udbetales forinden han ved et engelsk Liv-Assuranse-Selskab har forsikkret et Beløb, stort som Kjøbesummen, og derved ei alene fuldkommen betrygget Kjøberen for hvert mueligt Tab, men gjort ham en forholdsmæssig meget betydelig Gevinst aldeles sikker. 100 Rbd. S. V. bleve opbudne ad Gangen. Auctionen blev holdt i Gaar paa Børsen, og Vartpengene bleve solgte, det første 100 Rbd. S. V. for 121 Rbd. R. V., og det andet for 200 Rbdlr. R. V.

Kjøbenhavns Børs den 24 December.

Cours. Hamb. 2 M. 592, a vista 600. Amsterdam 2 M. , , a vista , . London 2 M. 26 Rbdlr. Spec. 615. — Specier solgtes til $37\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 90 pr. 100; Oblig. (uden Rente) 79. Norske Sedler 19 a $19\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 8 Mk. 4 ß. a 8 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

---

## Blandede Efterretninger.

Norges Bisper have, under 6te December d. A., fra deres Konge modtaget et Rescript, i hvilket Hs. Majest. siger: "Da Vi af Indberetninger, som fra forskjellige Distrikter og Byer i Vort Rige Norge ere indkomne, have bragt i Erfaring, at Høsten i flere af Landets Egne har været mindre rig, end den under bedre og gunstigere Sommer- og Høst-Veirligt vilde bleven, eller som den i gode Kornaar almindeligen pleier at være, ligesom og at Kjøbstædernes Kornforraad og Oplag ved Vinterens Komme er under det Sædvanlige, deels formedelst Handelens nærværende mindre heldige Gang, deels fordi det Norske Pengevæsen endnu ikke er bragt i fast og stadig Orden, deels endelig fordi andre af Europas mere kornrige Lande have havt saadan Misvært, at de, istedetfor at udføre Kornvarer, selv behøve Tilførsel: saa have Vi anseet det nødvendigt, at Vore kjære og troe Undersaatter i Tide blive advarede om, ved ethvert nødvendigt Kornforbrug at tage saadanne Forholdsregler, at den i visse Bygder og Byer befrygtede mulige Kornmangel inden næste Høst lykkeligen kunde ved Sparsomhed og fælleds Bestræbelser forekommes og afhjelpes. Vi ville derfor naadigst, at Du i det Dig anbetroede Stift lader kundgjøre for alle Stiftets Geistlige, at de den første Søndag, efterat Indholden af denne Vor naadigste Skrivelse til Dig er bleven dem meddeelt, skulle oplæse samme, naar Prædiken er endt, og derpaa ved passende Opmuntringer og Advarsler gjøre Menighederne bekjendte med den Fare, som i Henseende til befrygtet Kornmangel



inden næste Aars Høst synes at true visse Districter og Byer af Vort Rige Norge, samt at de derefter anbefale alle Norske Huusfædre og Huusmødre den muligst største Sparsommelighed ved ethvert Kornforbrug, især ved Kornets Anvendelse til Føde for Creature og til den ved Loven af 1ste Juli d. A. bevilgede frie Brændeviinsbrænden, da Indbyggerne i de mere kornrige af Norges Bygder, forsaavidt disse tillige ere velsignede med en lykkeligere Høst og bedre modent Korn, saaledes ville blive i Stand til at kunne afhjælpe Mangel og Korntrang i andre Egne, og derved bidrage til at fremme saavel Medborgeres Vel og Statssamfundets Øiemed som Vort landsfaderlige Ønske og Omhu for Vore kjære troe Norske Undersaatter." (Norsk Rigstid.)

I det engelske Bibelselskabs sidste Rapport læses ogsaa en Efterretning om det den 28 Juni 1816 med Kongel. Samtykke oprettede danske Bibelselskab. Dette Selskabs Bestræbelse, hedder det deri, gaaer ud paa, at forsyne det egentlige Danmark med danske og tydske Bibeler; at lade trykke for Islænderne, Grønlænderne, saavelsom Creolerne i Vestindien Bibeler og nye Testamenter, og endelig besørge en Oversættelse af en Deel af Bibelen i Ackrese Sproget for Negerne i de danske Besiddelser paa Guinea og Egnen deromkring. En paa det brittiske Selskabs Bekostning trykt islandsk Bibel, har den skotske Præst Ebenezer Henderson selv bragt til Island, uddeelt den til Indbyggernes Glæde der i Landet, hvor islandske Bibeler have været saa sjeldne, at en derværende Provst i de sidste 15 Aar ikke har kunnet overkomme nogen. — Det brittiske Bibelselskabs Indtægt fra 31 Marti 1814 til 1815 udgjorde, solgte Bibeler og Testamenter i beregnede, 99,894 Pd. St. og dets Udgivt 81021. I samme Aar bleve uddeelte 126,156 Bibeler og 123,776 Testamenter, og fra dette Selskabs Begyndelse af 516,479 Bibeler og 718,778 Testamenter, ialt altsaa, 1,235,279 Aftryk af Bibelen og det nye Testamente, hvoriblandt 64,025, der af udenlandske Oplagssteder ere uddeelte for Selskabets Regning, ikke ere indbefattede.

Det i Aaret 1812 i Rusland oprettede Bi-

belselskab har gjort de heldigste Fremskridt. Keiseren selv har foræret det 25,000 Rubler, og tegnet sig for et aarligt Bidrag af 100,000 Rubler. Mange af de meest anseete Folk fulgte dette Exempel, og fra de høieste til de laveste Stænder, selv fra Ruslands muhamedanske og hedenske Folkeslag meldte sig efterhaanden Medlemmer. I Aaret 1814 beløb Bidragene sig til 160,000 Rubler. Der blev anlagt egne Bibelmagaziner; og Bibeler i det russiske, engelske, franske, tydske, svenske, esthniske, lettiske og polske Sprog trykte; ogsaa fik Selskabet betydelige Foræringer af Bibeler, hvoriblandt 5062 Exempl. af en tatarisk Oversættelse af d. N. Test. fra den skotske Colonie i Karras. Dette Magazin overlod nu Bibler for nedsatte Priser eller i Nødsfald uden Betaling, især til Fængslerne og Forbedringsanstalterne. Saare rigeligen blev Committeten ogsaa forsynet med Bibeler og N. Test. fra det brittiske Bibelselskab for de den Gang i Rusland værende mange Krigsfanger, nemlig med 500 franske Bibeler, 5000 franske, 1000 tydske, 200 italienske og 200 hollandske N. Test. hvortil endnu kom 100 engelske Bibeler og 500 hollandske N. Test. for de i Rusland endnu levende Engellændere. Ogsaa begyndte man med, selv at trykke Bibeler. For Finlands Beboere blev der trykt 5000 Exempl. af hele Bibelen, og endnu desuden 2000 Exempl. af det N. Test. i det finske Sprog. Af den tydske Bibel blev der foranstaltet en Udgave med staaende Lettere efter den Hall. Bibeludgave i stor 8. Ligeledes blev der af det armeniske N. Test. hvoraf der 1733 var udkommet i Venedig det sidste Oplag, gjort et Oplag af 5000 Exempl. og ligesaa stort et Oplag af det N. Test. i det polske Sprog, under Overopsyn af Metropoliterne for de romersk-catholske Kirker i Rusland. I det Kalmukiske var hidtil intet trykt; Hr. Schmidt, Medlem af den evangelisk Brødremenighed i Sarepta, paatog sig at oversætte Bibelen i dette Sprog, og Matrizerne til disse Letteres Støbning bleve forfærdigede. Saaledes kan da nu ogsaa een af de talrigste og hidtil endnu ganske hedenske Folkestammer i Asien, faae Guds Ord i sit Modersmaal. For de mange i Rusland boende Franske blev ligeledes besluttet at der skulde foranstaltes Bibelaftryk, efter Sacy, 5000 Exempl. af Bibelen og



1000 Exempl. af d. N. T. Endeligen skulde der trykkes af Russernes almindelige Bibel i det slavoniske Sprog 5000 Exemplarer og desuden 5000 Exempl. af d. N. Test., og derhos skulde der gjøres Forberedelse til en Udgave med staaende Lettere. Ligesaa virksomt som det Petersb. Stammeselskab vare ogsaa Specialafdelingerne, i Dorpat, Mietau, Riga, Moskow, Jaroslaw, Reval, hvor der trykkes en esthnisk, ligesom i Mietau og Riga en liflandsk Udgave.

---

## Hedens og Kuldens Magt.

Der stander en Stad ved Velsklands Hav,
Med Templer og høie Buer,
Heel længe den laae udi mørke Grav,
Nu staaer den i Solens Luer.

Den Lavabølge en Hvælving stor
Over Staden saa pludselig spænder,
Derunder den laae Atten Hundrede Aar,
Dens Skjæbne sig atter vender.

De Sydens Mænd, med kraftige Arm,
Den Lavahvælving mon bryde;
De knuse den hvalte Klippebarm,
Nu Skatten Øjet mon fryde.

Nu er opstanden den gamle Stad
Med sine Mure saa stærke,
Og Vandreren skuer den prægtige glad,
Med Oldtids herlige Mærke.

I Syden hersker den Lavaild,
I Norden den frostige Kulde,

De Elementer de rase vild;
Saameget de lagde i Mulde.

Et Land, der ligger saa høit mod Nord,
Med sine Kirker og Byer,
Det Frosten omspændte en Demantgjord,
Ei Snækken nu til det tyer.

Der laae det nu i umindelig Tid,
Adskilt fra Dannemarks Lande,
Chrystalmuren trodser de Danskes Id,
Indslutter de fiskrige Strande.

Chrystalmuren trodser de Danskes Id,
Indslutter de fiskrige Strande:
Dog engang skal udi løbende Tid
De aabnes, de tilfrosne Vande.

Jeg seer en Snække paa Danmarks Hav,
Med Sømænd gjæve og bolde:
De vist skal aabne tilfrosne Grav,
Og nedbryde Muren den kolde.

De Landet skal fri, trods stærke Vagt,
Med sine Byer og Kirker.
Udløses da skal, af Troldens Magt,
De Fædres herlige Værker.

Opløft Dannersnække din Vinge saa hvid,
Med Korsets den hellige Fane!
Svæv over de Bølger, i Sommeren blid,
Paa Havets den mørkladne Bane.

Ei frygter du Taagen ved nordiske Pol;
Thi der, udi Sommerens Tide,



Nedstraaler ved Midnat den herlige Sol
Og adspreder Mulmet saa vide.

See Bølgen dig aabner sin iisklædte Favn,
Den byder dig venlig at ile;
Den vinker dig til den forjættede Havn,
Bag Klipperne seer du den smile.

---

Ideen om Østergrønlands Opdagelse og Mueligheden der at finde, om end ikke de Gamles Østerbøygd, med sine Kirker, sin Bispegaard Garda og talrige Byer, saa dog Levninger af samme, eller i det mindste et Land med fiskerige Strande, en Idee, der til den høie Alderdom beskjeftigede Johannes Egede, og nu atter ved Vormskjolds og Saabys Skrifter er bragt paa Bane, skylder dette lille Digt sin Tilværelse.

Sidstnævnte taler saaledes derom i sin nylig udkomne grønlandske Dag=Bog. "Jeg er næsten "overbeviist om, at den — Østøsygden — engang "vil findes. Held Manden, hvem denne Opda="gelse efter Forsynets Styrelse er forbeholden! "Uden Folk vilde Landet og dets Besættelse endog "være sand Tilvært og Fordeel for Fædrelandet; "med Folk vilde maaskee endnu vindes mere. "Religionen vilde og gaae did med os, og udbre="de sit velgjørende Lys, klarere end da det for="dum skinnede der. Det skee!"

C. F. Jacobsen,
Alumnus Sem. Grönland.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.

Trettende Aargang. No. 104.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 28 December 1816.

## Frederiksberg.

(Fortsættelse; see No. 100.)

Nu Rosen lukker
Sin spæde Knop,
Og Æspen bukker
Sin Bævretop.
I svalende Luft
Bien leder
Den yndige Duft,
Liljen spreder.
En Aftenphalen
Vævert svinger
Fra axfulde Reen
Gyldne Vinger;
Den tumler sig glad
I Maanens Skin,
I grønnende Rad,
Fra Bøg til Lind.

Hist hæver sig bag dunkelgule Hegn,
I tætte Løv indhyllet, Søndermarken;
Omkrandset af den yndefulde Egn
Jeg rørt og fro mig nærmer Kongeparken.

De ranke Træ'r, som fordum Fredrik saae
I stille Pønsen nyde Aftensvale,
End med de mørkegrønne Kroner staae,
Og danne himmelhvalte Kongesale.
Hans Ætling end de yde kjøligt Ly
I Middagsstundens byrdefulde Hede,
Og, stræbende mod høien Purpursky,
De deres Skygge over ham udbrede.
O, gamle Birk! O, cederranke Gran!
Med nordisk Kjæmpekraft i tykke Stamme,
I vidne høit, at intet slukke kan
I cimbrisk Bryst den himmelrene Flamme!

I Askens Top
Uglen skriger;
Med stærke Hop
Tudsen viger.
Den blinde Muldvarp
Lønligt graver;
Med Hugtænder skarp
Roden gnaver.
Blandt Buske og Krat,
Heel i Blinde,
Den Regnorme brat
Veed at finde.

Høit Mark-Lærkens Sang
I Skyen dirrer;
Mens Leernes Klang
Lystigt klirrer.

Jeg vandrer om i dunkle Skyggegang,
Hvor tidt Maria fandt en qvægsom Hvile,
Naar Nattergalens kjelne Tryllesang
Gjenlød fra dugbestænkte Taarepile.
Med salig Fryd jeg øiner her trindt om
Natur og Konst heel kjerligt sammenknytted',
Og ingen Plet for Blomster ganske tom,
Men hvert et Beed med Tænksomhed benytted'.
Snart lister langsomt sig den klare Bæk
Forbi de høie og ældgamle Linde,
Og, mellem Rosers og Jasminers Hæk,
Jeg seer den sagte og beskedent rinde.
Snart møder jeg en konstigt bygget Bro,
Som til en Labyrinth mig vildsomt fører,
Mens i det Fjerne jeg fra Bondens Bo
De muntre Aftenlege lyde hører.

(Fortsættes.)

## Om Juul eller Julen.

Mærkværdigt er det, at den Fest, der helligholdes til Erindring om Christi Fødsel (den 25de December), har i vort og det svenske Sprog en Benævnelse, hvis Oprindelse ikke med Vished lader sig bestemme. Paa Islandsk kaldes Juul Jol, paa Angelsaxisk, uden Tvivl Grundkilden, Gehol, Gehul, Geola, Geohol, og Juledag Geohol-dæg. Ogsaa betegner Ordet Gehul paa Angelsaxisk et Gilde eller en Fest i Almindelighed. Ihre antager, at det er af engelsk Oprindelse, og dannet, efter Christendommens Indførelse, af C. Brit. Chwyl, Conversio, fordi Julen indfaldt ved Solhvervstid, og A. Sax. Geola, hvilket var Benævnelsen paa vor December (Ærra-geola), og Januar (æftera-geola), fordi disse to Maaneder gaae foran og følge efter Solhverv, hvilken Etymologie ligner den af Rudbeck fremsatte, der udleder Ordet Juul af Hjul, fordi Aaret ved denne Tid ligesom dreier sig rundt eller omkring. Den, som af alle disse Sprogforskere uden Tvivl slutter rigtigst, er P. Vidalin*), som paastaaer, at Jool egentligen bemærker enhver Fest og hvert Gilde i Almindelighed**). Otto Sperling, som i Aaret 1711 holdt i Kjøbenhavn en Disputats om Julens Fest og Benævnelse, siger, at Ordet har sin Oprindelse fra de hedenske Tider, og at de nordiske Folk have kaldt Christi Fødselsfest Juul.

Antager man med Vidalin, at det gamle Jool har betegnet en Fest eller et Gilde i Almindelighed, ligesom det Angelsaxiske Gehol o.s.v., saa er det i det mindste mærkeligt, at Ordet Gil***) ogsaa i det Hebraiske bemærker Fryd, Glæde, da det kommer af gul. — Det er derfor ikke usandsynligt, at Gilde og Juul ere Ord af fælles Oprindelse, og komne til os fra Asien, muligen med den asiatiske Odin.

O. Sperling ytter den Mening, at de nordiske Folkeslag brugte de Ord Iu og Io som Glædesudraab****), og at de derfor have kaldet den

---

*) Vidalin mener, at Jool og Øl i Grunden er eet og samme Ord. Denne hans Mening synes saa meget mindre usandsynligt, som Ordet forekommer i Gravøl, hvor det rigtig nok betyder Gilde eller Lystighed. Men endnu rimeligere synes det dog, at Øl, som endnu paa Engelsk kaldes Ale (egentlig sødt Øl), saaledes som Biskop Serenius paastaaer, kommer af det goth. ala, mæske, fede, fylde.

**) Jvf. Vidensk. Selsk. Ordbog, under Ordet Juul.

***) Ordet Gil forekommer i Jobs B., 3 Cap. 23 V. "De, som glæde sig til Gilde (Gil), fryde sig, naar de finde Graven". Den danske Bibeloversættelse siger: "dem, som glæde sig med Fryd"; men det er neppe rigtigt.

****) De Franske kalde Julefesten Noel. Ogsaa betegner Ordet i dette Sprog et Fryderaab, og bruges fordum i Frankrig ved alle Slags offentlige

Tid, hvori de vare særdeles glade, Jo-, Ju-, Joel- eller Juel-Tid, hvoraf Christi Fødselsfest har faaet Benævnelsen Julen eller Jolen, da de paa den Tid fornøiede sig nogle Dage efter hverandre. Glædesyttringerne kaldte de Jøler, de, som yttrede dem, Jule-Sangere, og det Huus, hvori de havde deres Forsamlinger, Jule-Stue. Festen varede fra 25 Dec. til 7 Jan., hvilken Dag kaldes i Almanakken St. Knuds Dag, fordi paa den Kong Knud blev dræbt af Hertug Magnus (1130). De tolv Dage, hvori denne Fest blev holdt, kaldte man de 12 Juledage eller Julemærker. Festen begyndte med Ringning, og udringedes igjen d. 7 Jan. Deraf det Ordsprog: "St. Knud ringer, bærer eller jager Julen ud."

Om den Tidspunkt, hvori Julen allerførst høitideligholdtes, er man ligeledes uenig. I de to første Aarhundreder efter Christi Fødsel, blev denne Fest rimeligviis ikke høitideli holdt, men desto oftere, under Benævnelsen Theophanias, i det fjerde Aarhundrede, skjøndt man dog allerede i det andet finder nogle Spor dertil. Paa Tydsk kaldte man den Weihnachten, efter den viede Nat, hvori Christus blev født. Men hvilken Nat det var, vides ikke med Bestemthed; Kirken har fastsat den til den 25de December. I Fortiden beredte man sig ved Fasten og Beden til denne Fest, begyndte hermed Mortensdag, og fortsatte det hver 2den, 4de og 6te Dag. Nogle ville paastaae, at Apostlerne selv ere Julefestens Stiftere, hvilket nok vanskeligen lader sig bevise. At den blev høitideligholdt førend Constantins Tid har man et sørgeligt Beviis paa. Da under Diocletian, paa den Tid han holdt sit Hof i Nicomedien, Forfølgelserne rasede mod de Christne, lod han, blandt andre Grusomheder, Dørrene lukke, og sætte Ild paa den Kirke, hvor mange Tusinde Christne havde forsamlet sig, for at høitideligholde Christi Fødselsfest; herved blev Kirken og den forsamlede Menighed et Offer for Luerne. — Keiser Justinianus især befalede, at Julen overalt skulde helligholdes, og at man paa denne Fest skulde afholde sig fra alt Arbeide. Det var Conciliet i Maynz, der anordnede, at Julen skulde helligholdes i fire Dage, som siden blev forandret til tre.

Førend 1770 bestod Julen her i Danmark, ligesom Paaske- og Pindsefesten, af 3 Dage, men ved Forordning af 26 Oct. 1770, blev det befalet, at den tredie Dags Festligholdelse skulde ophøre. I Indledningen hedder det, "at skjøndt hine Festdages Anordning kan have havt et gudeligt Øjemærke, ere de dog mere blevne anvendte til Lediggang og Laster end til sand Gudsdyrkelse; hvorfor det er bedre, at de, efter andre protestantiske Landes Exempel, blive anvendte til Arbeide og nyttig Gjerning." — I Sverrig høitideligholdes Julen endnu i 4 Dage, og udmærkes baade ved Festlighed og Lystighed. Kütner leverer en udførlig Beskrivelse derover i sin Reise. Tilforn høitideligholdt man der Julen fra 25 Dec. til 20 Jan., paa hvilken Dags Aften man dansede Julen ud, som det hedte. Men da Gustav III. kom til Regjeringen, ophævede han denne lange Række af Festdage, og befalede, at de kun skulde vare 4 Dage.

Af ældre Skrifter sees, at Julen altid har været en Fest, rig paa Fryd og Gammen. Saaledes hedder det i Fortalen til Peder Syvs Ordsprog fra 1680: "Gud signe Eders Jul! Jul til Paaske!" Saa ønskede de Gamle, at denne glædelige Tid skulde vare længe. Der stod og altid, medens Julen varede, et Saltmadsfad paa Bordet. De havde og deres Julekage og Julekønde i disse Lande ligesaavel i Hedenskabet, som i Christendommen. Deraf blev meddeelt til de Fremmede, som kom til, og sagdes: "Du skal ikke bære vor Jul af Dør". De Gamle havde og deres Julegalt at slagte. Saa sagdes og: "at rutte Julen ud, — at jule ud. Item: at have Jul og gode Dage."

Fester og Forlystelser. Ved Carl den 6tes Daab og Carl den 7des Indtog i Paris sang Folket, efter Krønikens Vidnesbyrd, Noei, hvilken Benævnelse man ogsaa har givet en Psalme i Anledning af Christi Fødsel.

# Indenlandske Efterretninger.

Udtog af en Skrivelse fra det Holsteenske, af 24de December 1816. Det Kieler aarlige Omslag begynder nu at nærme sig. Om alle Debitorer kunne og ville efterkomme deres Forpligtelser, vil Tiden lære; i det mindste haaber man det Bedste, og det saa meget mere, da endeel Korn bliver opkjøbt og udskibet, hvorved mange Penge komme ind i Landet, og Pengemangelen følgelig bliver mindre følelig. For en Tønde Hvede gives nu allerede 9 a 10 Rdlr. S. Holst. Cour., og for en Tønde Byg eller Rug 6 Rdlr., hvilket er en meget høi Priis, naar den sammenlignes med fordums Kornpriser. Man frygter imidlertid, at det indtraadte Frostveir vil forhindre Udførselen til Vands. — Skjøndt ingen egentlig smitsom Syge hersker, døe dog stedse mange Mennesker, baade Unge og Gamle. Paa flere Steder i Hertugdømmene ere de, sædvanligen, kun smaae Kirkegaarde i Kjøbstæderne og Landsbyerne, saa opfyldte med Liig, at disse vanskelig kunne blive liggende den anordningsmæssige Tid, og at der ofte aldeles ingen Plads er til ny Liig. Man har derfor ogsaa paa flere Steder anseet det uomgjængeligen nødvendigt, at anlægge nye Begravelsessteder udenfor Byerne; hvilket f. Ex. er Tilfældet i Neustadt, hvor en ny Kirkegaard er bleven anlagt udenfor Porten, og ingen skal jordes mere paa den gamle Kirkegaard. Ligeledes er Forlæggelsen af St. Laurentii og den ny Kirkegaard i Itzehoe udenfor Staden allernaadigst bleven tilladt. Fremdeles er det bleven anseet høist nødvendigt, at Friedrichsbergs Menigheds hidtilværende Kirkegaard i Schleswig udvides. — Et godt Embede er bleven ledigt derved, at Kammerherre og Amtmand v. Bülow i Eismar nyeligen er afgaaet ved Døden.

Forligelses- og Tiendecommissair, Hr. Forvalter Høier, til Catrinelyst, ved Sorøe, har et Faar, som sidste Foraar først fødte to meget smaa og usle Lam, hvilket var ham paafaldende, da Faaret pleiede at føde store Lam, og ivrigt var raskt, hvilke begge døde; men otte Dage efter denne Fødsel fødte det atter 2 raske, store Lam, som sædvanligt, og disse leve endnu. — Ligeledes har Huusmand Christen Jensens Datter Kirstine i Doiringe ikke langt fra Sorøe, et Faar, der aarligen i 2 Aar, havde født 3 Lam, men i sidste Foraar fødte 5 Lam, hvoraf 3 vare ufuldkomne; af de to andre døde det ene, og det, der lever, blev ualmindelig stort. Pigen tør nu ikke beholde Faaret længer — fordi det faaer for mange Lam. (Efter Landoec. Tid.)

Odense, d. 24 Decbr. Overhæng af Fattige var i forrige Tider her i Odense ikke værre end nu, da der svares saa høi Fattigskat; men nu sees heller ingen Fattigfogder, som tilforn der patrouillerede, for at forebygge Tiggerie. — Pengemangelen i Hertugdømmene er endnu frygteligere end her; formedelst at der intet haves uden ædle Metaller. Som formodentlig Følge deraf have i Fredags, alene i Altona, 6 Handelshuse gjort Opbud. — Hertil Odense er ankommen en Madame Loie Krüsch, som blandt andet kan gjøre et lille Stykke stort m. v. og ballancere 6 Personer paa sin Krop. — Af offentlige Blade sees, at der endnu findes dem som bære Tvivl om, at Maaren fordriver Rotter. Direkte gjør den det vel ikke heller; men hvor Rotterne lugte Maaren, Væselen eller vore Huuskatte at have deres jævnlige Gang og efterlade sig nogen Ureenlighed, flygte de af sig selv, ligesom Musene flygte hvor de lugte Rotternes Indqvartering, skjønt dette vel ikke skeer saa meget af Frygt men snarere af Nødvendighed, fordi de mærke, at Rotterne ikke levner dem noget. Hr. Inspecteur Trøjels Bemærkning stemmer fuldkommen med den jeg har gjort paa Marieshøi. I mere end 30 Aar var jeg der meget hjemsøgt af Rotter i Kornladen og andre Udhuse, og for Nattergalens Skyld vilde jeg ikke tillægge formange Katte. Men, siden Maaren begyndte at skaffe sig Adgang til Udhusene igjennem Straaetagene, sporer jeg aldrig mere nogen Rotter. Det er bekjendt at Maaren efterlader sig en slem Lugt hvor den lægger noget, og ligesaa bekjendt at Rotterne flygte hvor Lugten af visse Planter, døde Krebs, Terpentin, andre destillerte ildelugtende Olier, endogsaa af Løg, er vedholdende, og altsaa meget begribeligt, at Lugten af Maaren maa være dem endnu mere ubehagelig. — Iversen. (Iversens Av.)

Aarhuus, den 24 Decbr. Berigtigelse angaaende Salget af den i disse og flere Aviser ommeldte 4 Aars Stud. Rygtet sagde at den blev solgt for 550 Rbd., men nu erfares, at det kun var 520 Rbd. Den var opfødt paa Hovedgaard, hvis Eier: Hr. Erichsen, kort forhen havde solgt samme til Hr. Proprietair Rugaard paa Qvelstrup. Den afgav 49 Lpd. 4 Pd. Kjød og 9 Lpd. 4 Pd. Talg. Alt flere Gange har man fra Hovedgaard seet slige ualmindelige Kreature.

(Aarhuus Av.)

Efter en, Cancelliet fra Biskoppen over Island tilstillet, Beretning om Ægteviede, Fødte og Døde der i Landet i Aaret 1815, ere der, i det nævnte Tidsrum, med Undtagelse af Snefjeldenæs Provstie, hvorfra Biskoppen ingen Beretning desangaaende havde imodtaget, ialt ægteviede 327 Par, samt fødte af ægte Fødsel 447 Drenge og 471 Piger, tilsammen 918, og af uægte Fødsel 144 af begge Kjøn, og derforuden 29 Dødfødte af begge Kjøn. Antallet paa de i samme Tid døde udgjør 899, hvoraf 269 i en Alder under 10 Aar, 67 imellem 10 og 20 Aar, 76 imellem 20 og 30, 66 imellem 30 og 40, 74 imellem 40 og 50, 77 imellem 50 og 60, 99 imellem 60 og 70, 100 imellem 70 og 80, 64 imellem 80 og 90, 5 imellem 90 og 100, og 2 i en Alder af over 100 Aar; saa at der, naar de Dødfødte fraregnes, i alt ere fødte 163 flere end døde. — I det nævnte Tidsrum ere, efter de ligeledes fra Biskoppen derom imodtagne Beretninger, ialt, med Undtagelse af Snefjeldenæs Syssel, hvorfra ingen Beretning var indkommen, confirmerede 1123 unge Mennesker, hvoraf 560 Drenge og 563 Piger, som for de største Delen have været i en Alder imellem 14 og 18 Aar. — Endeligen har Biskoppen ogsaa indberettet, at i forrige Aar 66 Dimissi fra de latinske Skoler i Island ere examinerede i de theologiske Videnskaber, ifølge Anordningen af 3die Maji 1743, og at nogle af disse have besvaret de dem tilsendte Qvæstioner meget vel, andre ret vel og de øvrige nogenledes, samt at fem af dem ere nedreiste her til Staden, for at fortsætte deres Studeringer.

(Statstid.)



Da Major og Bataillons Commandeur ved Kjøbenhavns Borgerlige Infanterie, Wegner, allerunderdanigst har tilbudt at skjænke en Depositocasse-Obligation, stor 1000 Rbdlr. S. V., af hvis Renter aarlig skal anskaffes 4 Sølvpræmier, til Uddeling iblandt de Infanterister af den ham anbetroede Bataillon, som fortrinligen udmærke sig ved den befalede aarlige Skarpskydning, hvorimod Renten, hvis disse aarlige Skydeøvelser udsættes, skal lægges til Capitalen, saa har Hs. Majestæt, ved Rescript af 27de f. M., tilkjendegivet Cancelliet, at Allerhøistsamme med allernaadigst Velbehag havde modtaget dette Tilbud, hvorfor Collegiet havde at tilkjendegive Majoren Hs. Majestæts allerhøieste særdeles Tilfredshed, for hans gode Sindelag, og at foranstalte det fornødne til Gavens Anvendelse paa den foreslagne Maade.

(S. Bl.)

Kjøbenhavns Børs den 27 December.

Cours. Hamb. 2 M. 642, a vista 650. Amsterdam 2 M. , , a vista . . London 2 M. 28 Rbdlr. 40 ß. Spec. 665. — Species solgtes til 39 a $39\frac{1}{2}$ Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) $90\frac{1}{2}$ pr. 100; Oblig. (uden Rente) 78 a 79. Norske Sedler 20 a $20\frac{1}{2}$. Svenske Sedler 8 Mk. 4 ß. a 8 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

## Blandede Efterretninger.

I det i Christiania udkommende norske Nationalblad læses følgende: Sidst i Juni Maaned d. A. afgik jeg herfra Drammen med Skibet Vigilance (som jeg forhen har ført, og hvori jeg er Medreder, men nu føres af Coffardie-Capitain John C. Nilsen) ladet med Trælast og bestemt til London; den største Deel af Ladningen tilhørte mig, og endeel af den øvrige var overladt til min Disposition. Først i Juli kom vi ind i Londons Revier, og ankrede formedelst Ebben paa Lee-Road i Nærheden af Quarantaine-Skonnerten, hvis Befalingsmand og endeel af Mandskabet kom ombord, og fandt i Kahytten 2 forseglede Pakker, hvori befandtes 3 Dusin Franske Handsker, nogle Alen Taft, 12 Ruller Silkebaand

og nogle Flasker vellugtende Vande, som vare medtagne for en Ven her. for at leveres som Present til nogle af dennes Venner i London: den Engelske Befalingsmand opskar Pakkerne, og erklærede, da han havde seet hvad de indeholdte, at Skib og Ladning var god Priis, og alt ham tilhørende, hvilket han ofte med Eed bekræftede, satte og strax broad arm eller Kongens Mærke paa Masten og besatte Skibet med bevæbnet Vagt, samt befalede at Seilene skulde slaaes fra Rærne til ikke liden Bestyrtelse for mig, paa hvem Ansvaret for Skib og Ladning under saadanne Omstændigheder maatte komme til at hvile: Strax efter tog han mig og Nilsen med sig i sin Slup ned til Low, hvor der er Toldbod, hvor vi hørte Bekræftelsen paa den Skjæbne, vi maatte vente os; imidlertid raadede en Told-Officiant der os at reise strax til London, hvilket og skede den følgende Morgen. Enhver, som finder sig tilfreds med sin Stilling i Livet, og har erhvervet sig sorgfrit Udkomme, men med eet seer sig og Familie saa uskyldigen og uventet ødelagt, vil nok indsee hvad Tanker, der beskjæftigede mig den hele søvnløse Nat. Fuld af Bekymringer kom vi næste Middag til London, hvor jeg, uden synderlig at være kjendt af den Svensk-Norske Generalconsul Tottie, henvendte mig til ham, da han af flere af mine Landsmænd var mig beskreven som en udmærket brav og tjenstvillig Mand. Ham fortalte jeg i Korthed den hele Begivenhed. Han saae min Ænstlighed, og sagde, efterat have betænkt sig et Øieblik, trøstende: "Frygt ikke, vær ved godt Mod; Skib og Ladning skal de ikke kunne bemægtige sig; den hele Affaire vil koste Dem 10 à 12 Guineer; selv haaber jeg vist at kunne udvirke det, men skulde det ikke lykkes mig, da skal jeg strax desangaaende henvende mig til Ministeren. Men Tiden er kostbar, vi maa strax lægge Haand paa Værket." Inden 3 Timer havde han udvirket Ordre fra Costum house til Skibets Opbringelse under Vagt til London, og det varede ei længe, forend han udvirkede fra board of treasury Ordre til Skibs og Ladnings Frigivelse. Jeg vilde for denne og en anden vigtig Tjeneste takke denne ædle Mand, men han faldt mig i Ordet, sigende: "Tak mig ei Capt. Kjær; jeg er Deres Consul, og har kun opfyldt



min Pligt; men var det end ikke Tilfældet, saa vil stedse den Fornøielse, at hjælpe alt, hvad som staaer i min Magt, enhver, som er i Forlegenhed, gjøre det til en for mig behagelig Pligt." Jeg skulde maaskee betænkt mig paa at offentliggjøre dette, af Frygt for at saare den brave Mands Delicatesse, dersom jeg ikke ansaae det for Pligt, at underrette mine Landsmænd, der mueligen kunne komme i samme Forlegenhed, som jeg, hvilken Hjælp de kunne vente sig af vor ædle, retskafne og virksomme Generalconsul Tottie.

And. H. Kjær."

I den Norske Rigstidende af 17 December læses følgende: "Mandagen den 7 October Kl. $7\frac{1}{4}$ om Aftenen saaes i Nærheden af Skydsskiftet Raaholt (omtrent 3 Miil sydvest for Kongsvinger) et i vor Tid ualmindelig stærkt glimrende Nordlys, der i Form af en brækket og uregelmæssig Bue gik igjennem Fiirkanten af Karlsvognen (den store Bjørn). Buens Brede var omtrent 4 Gange saa stor som Maanens Diameter. Fra Buen og fra hele den nordlige Himmel opskjød et flammende Lys mod Zenith og forbi samme med hæftig Bevægelse og Bølgegang. Noget søndenfor Zenith dannede Nordlyset den sædvanlige Krone, imod hvilken alle Straaler syntes at forene sig, og som ikke upassende pleier sammenlignes med den Glorie, der sædvanlig afmales omkring Helgeners Hoved, eller med Kuppelen af en Hvælving. Af de Stjerner at dømme, ved hvilke denne Krone viste sig, faldt den omtrent 17° søndenfor Zenith; dog med en Afvigelse af et halv Snees Grader imod Østen, hvilket sædvanlig er Tilfældet med dette Phænomen. Undertiden viste sig nordenfor Buen paa den nordvestlige Himmel et eller andet enkelt Punct, fra hvilket der, ligesom af en brændende Raket, opskjød en hæftig Ildstrøm mod Zenith, langt stærkere end den hele øvrige Lysmasse. Regnbuefarver viste sig undertiden under Buen, undertiden høiere oppe mod Zenith, især den violette. Den lysende Materie var saa tæt, at kuns de klareste Stjerner kunde sees igjennem samme, og dens Glands forhunkledes ikke af Fuldmaanen, der skinnede klart i Sydost. Under Buen formærkedes intet Spor af det sædvanlige mørke Segment. Endnu til Kl. 12 om

Natten saaes stærke Levninger af Phænomenet. Det blev ogsaa seet paa samme Tid i Christiania, skjøndt Himmelen der var mindre klar. En lignende klar Nordlys Bue, som gik fra Øst igjennem Zenith til Vest, skal være seet i Holmestrand og Kongsberg i Slutningen af September Maaned. — Maaskee ere disse 2 Nordlys Forløbere af en tilbagevendende Nordlys-Periode. Det er nemlig bekjendt, at Nordlyset nu sees meget sjeldnere, end for 20—30 Aar tilbage, at det altsaa har Perioder, hvori det lader sig see, og igjen forsvinder. Den sidstforløbne Periode begyndte omtrent 1707, da det i over 20 Aar ikke havde været seet, og Nordlysene tog til i Hyppighed og Styrke til henimod 1752, da de næsten saaes hver Aften, naar Himmelen var klar, og strakte sig saa vidt mod Syden, at de endog saaes hyppig i Italien og Spanien. Fra denne Tid tog de bestandig af, saa at Perioden omtrent endte sig 1788. — Ved at sammenligne det aarlige Antal af Nordlys i denne Periode, har den Tydske Naturkyndige Ritter godtgjort, at Nl., foruden de omtalte større, ogsaa har en mindre Periode af 9 Aar, i hvilket det viser sig hyppigere eller sjeldnere, og at denne Periode staaer i Forbindelse med en liden svingende Bevægelse af Jordens Axel, der foraarsages ved Maanebanens forskjellige Beliggenhed; og ifølge heraf har han forudsagt, at Maximum af Nordlys skulde indtræffe i Aarene 1806 og 1815 eller 1816. At denne Forudsigelse virkelig er indtruffen, udviser følgende Nordlys, der deels ere optegnede paa det Kjøbenhavnske Observatorium, deels af Indsenderen: i 1804 eet, i 1805 to, i 1806 fire, i 1807 to, i 1808, 9 og 10 ingen, i 1811 eet, i 1812 eet, i 1813, 14 og 15 ingen, i 1816 til Dato to. Den næste Nordlys-Reprise skulde altsaa indtræffe 1825."

Endvidere læses i ovennævnte Tidende efterstaaende: "Natten imellem den 28 og 29 f. M. havde vi her paa Hadeland en saa heftig Orcan, at ikke engang de ældste Folk i denne Egn kunne mindes dens Lige. Den begyndte omtrent Kl. 1, rasede stærkest Kl. 7, og ophørte Kl. henimod 9 om Formiddagen. Mange Vinduer og Tage bleve stærkt beskadigede; hele Skovstrækninger bleve ødelagte, og Træerne deels oprykkede med Rødderne, deels brækkede midt over; Creaturene i Fæhuset brølede. — Nogle paastaae, at denne Orcan havde Jordskjælv i Følge med sig. Saameget er vist, at Hovedbygningen i Grans Præstegaard nogle Gange rystede; men, om dette var Virkninger af Orcanen eller af Jordskjælv, veed jeg ikke. Den foregaaende Dag, Torsdagen den 28de Novbr., var den behageligste og mildeste Vinterdag, jeg har oplevet. Ream. Thermometer visede den Dag 11 Graders Varme i Skyggen Kl. 2 om Eftermiddagen. Paa Barometret saae jeg ingen mærkelig Forandring. — Grans Præstegaard, d. 13 Decbr. 1816. — Lassen."

---

Familien Veltheim opholder sig nu i Göttingen, hvor den har givet en Vocal- og Instrumentalconcert, og en Række musicalsk-declamatoriske Quodlibets for en talrig Forsamling og med meget Bifald. Begge Jomfruer Veltheims Pianofortespil og sjeldne Hukommelsesgave fandt stor Beundring.

---

## Concert.

Med det harmoniske Selskabs Tilladelse, agter Undertegnede at have den Ære, Nytaarsdag den 1ste Januar 1817, om Aftenen Kl. 6, at give i Selskabets Concertsahl i Vingaardstræde, en stor Vocal- og Instrumentalconcert af følgende Indhold:

### Første Afdeling.

1. Ouverture, componeret af Undertegnede.
2. Violin-Concert, comp. og spilles af Undertegnede.
3. Stor Duet, af Cendrillon eller den lille grønne Skoe, af Nicolo Isuard, synges af Mad. Frydendahl og Mad. Dahlen.

### Anden Afdeling.

4. Variationer for Fagot, comp. af Hr. Kittler, blæses af Hr. Keyper.

5. Variationer for Violin, af Rode, spilles af Undertegnede.
6. Nytaarsang. Texten af Hr. N. T. Bruun og Musiken af Undertegnede.

Tredie Afdeling.

7. Wellingtons Sejer, eller Slaget ved Vittoria, af Ludvig van Beethoven.

Indhold: Første Afdeling.

a. Trommer og Trompeter tilkjendegive, at de Engelske nærme sig.
b. Marschen (Rule Britannia).
c. Trommer og Trompeter tilkjendegive, at de Franske nærme sig.
d. Marschen (Marlborough).
e. De Franskes Udfordring til Kamp, ved Trompeten, som igjen besvares fra Engelsk Side.
f. Bataillen, i hvilken, foruden Kanonskud, høres ogsaa Gevæild, (den sidste frembringes ved Hjelp af en ny opfunden Maskine).
g. Storm-Marsch.

Anden Afdeling.

h. En stor Sejers Symphonie.

De, som ville beære Undertegnede med Deres Nærværelse, behage at afhente Billetterne til 3 Rbdlr. Stykket, enten hos Dhrr. Conditorer: Pleisch, Courtin, Pedrin og Gianelli, eller og hos Undertegnede. De overblevne Billetter ville blive at faae ved Indgangen, som aabnes Kl. 5, hvor og Texten til Nytaarssangen bekommes.

F. W. Simonsen,
Violinist i det Kgl. Kapel.
Hjørnet af Gothersgaden og Slippen
No. 128.

* * *

Udgiveren troer at burde gjøre Musikyndere opmærksomme paa ovennævnte Concert, som Noget ganske Nyt, Egent og Uforligneligt i sit Slags. Van Beethovens Navn er Borgen for Compositionens Wellingtons Sejers, høje Værd; thi efter alle Sagkyndiges Paastand, er dette Værk denne Europas første Tonekonstners Mesterstykke. I Wien er denne lykkeligste Skabning af Beethovens idérige, dybtgrundede Genie, bleven opført under denne store Mesters egen Anførelse, med det overordentligste Bifald. Dets Hovedcharacteer er Originalitet, og den systematiske Afvexling af blomstrende Harmonie, af Omfølelse og Kraft, Yndighed og dristigt indgribende Modulationer, hjertelige Melodier og paafaldende Tonefald, stempler denne Composition til et stort Konstværk. Ofte standser endog det meest øvede Øre ved de sælsomme Phantasiers dybe Mysterier, men det betages af enthusiastisk Begeistring, naar det ved gjentagne Gange at høre denne Composition, lægger Mærke til, hvorledes Tonesætningen, kristalreen udfolder sig i himmelsk Klarhed. Det bør her anmærkes, at Rule Britannia blæses af en Harmonica, og at Orchestret bliver besat i Forhold til Sahlens Størrelse. De Maskiner, der forestille den lille Gevæild, er af det Slags, som sædvanligen bruges paa Theatre til Tordenens Bragen og selv til Peletonsild. I Wien spillede den første Concertmester Canonmaskinen. — Anmeld. tør forud bebude Almeenheden en ligesaa ny som behagelig Nydelse af denne genierige Compositions Opførelse.

---

Bekjendtgjørelse.

Tourene til den saa yndede Dands, la Batteuse, faaes tilkjøbs for 3 Mk., paa Østergade No. 63, inde i Gaarden, 3die Dør paa venstre Haand, hos Kobbertrykker Moberg.

---

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höeckes Enke, i store Helliggeiststrædet No. 144.

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.

Nyeste
# Skilderie af Kjøbenhavn.
Trettende Aargang. No. 105.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 31 December 1816.

## Den 31te December.

Alt er en Drøm, som Morgendug det svinder,
Og som et Lyn flyer Tiden os forbi.
Skue rundt og see, og mon du Noget finder,
Der over Dødens Love hæver sig?
Fra Mennesket, Naturens største Hæder,
Til Blomsten, der i Vaaren Dalen klæder,
Alt bliver, ak! kun for saasnart igjen,
Til Støv, hvoraf det kom, at smuldre hen.

Saa staaer du Yngling der, i Kraftens Dage,
Fjernt, som det synes, fra den mørke Grav;
Men kun et Nu — din Vei er lagt tilbage,
Og brudt for evig er din Vandringsstav.
Dog, flyer end Livets Fryd fra Dødens Slummer,
Forstyrres den ei heller af dets Kummer,
Hvi seer du vel saa bange til dens Boe,
Den skjenker jo saa tryg, saa sød en Roe.

Træd, Lidende! hen til din sidste Boelig,
Og hent den Trøst, som Verden nægter dig;
Hør Stemmen der, den hvisker saa fortrolig:
"Den Fred, du søger, finder du hos mig;
Paa Jorden bær et Øjeblik din Lænke,
Snart skal ei nogen Magt din Aand indskrænke;"
Saa toner det til dit beklemte Bryst,
Og held dig, thi det er en Guddoms Røst!

Og du, som søger Alt i Magt og Ære,
Mens Jordens Flitterglands indhyller dig,
Spørg Graven, lad den Sandheds Talsmand være.
Føel i din Pragt, du er en Dødelig,
Som han, der vaander sig paa eensomt Leje,
Mens du gaaer frem ad blomsterstrøde Veje;
Og glem dog ei, du lyder samme Bud,
Naar Døden slukker Livets Fakkel ud!

Ja! Alt som Dug for Solens Glands skal svinde,
Paa Støv kun Troners Vælde grunder sig.
Et Øjeblik — og selv det kjøbte Minde
Formaaer ei længere at nævne dig.
Et Varsel fandt saasnart dit Forskerøje,
I de af Ælde sjunkne Kæmpehøje,
Og i den gamle, brustne Runesteen,
Der smuldrer over Heltens skjulte Been.

Du saae hvor Tiden har dens Tegn udslettet,
Og spørgende du stod ved Kæmpens Grav:
"For hvem er denne Hæderskrands vel flettet?"
Men intet Svar det faldne Minde gav.
Saa skal da Alt i Nat og Glemsel svinde,
En lille Jordhøi blev det sidste Minde,
Der kun at tolke for dig Evne har:
"Som du, engang han Jordens Borger var."

Dog, Eet der er, som ingen Grændse finder,
Saa høit i Skabningen det hæver dig;
Selv Nattens dunkle Fængsel ei det binder,
Bag Stjernens Glands det dristigt svinger sig;
Og øiner barnlig fro, de lyse Egne,
Hvor Tid og Rum ei skal som Grændse hegne;
Det er din Aand, den høie Guddomsgnist,
Der slukkes her; men for at tændes hist.

O! fly da bort du Glimt af Tidens Kjede,
Fly evig bort, som Havets vilde Strøm;
Hvad var du vel med al din Sorg og Glæde?
Alt er forbi, og du er kun en Drøm.
Men Almagt bød — sig atter Dækket hæver,
Og nyfødt Aar fra Fremtids Chaos svæver;
Hvo gjennemskuer det; hvo veed dets Bud,
O, Støv! forglem dog ei det kom fra Gud!

Drag da kun, Tid, dit sorte Slør tilbage
Fra Alt hvad du vil byde Jordens Søn!
Han skjelver ei for dine mørke Dage,
Og af din Haand han venter ingen Løn.
Vil du end Nat omkring hans Bane brede,
Skal Troens Stjerne ham dog venlig lede,
Og smile, selv i det han gaaer herfra;
Thi Hjemmet er hos Gud, Halleluja!

J. N. Lachendorph.



## Ikke alle, som ei ville arbeide, ere lade.

Dagen førend Mortensdag kom jeg fra mit Landsted til Kjøbenhavn, for at besøge min gamle Fader. Da jeg vilde see paa mit Uhr hvad Klokken var, stod det. Jeg rystede lidt paa det, og det begyndte at gaae. Men det havde neppe gaaet en Time, førend det atter standsede. Jeg gik til en Uhrmager i Nabolavet, og spurgte ham, hvad han vilde have for at sætte det istand. Uhrmageren, som sad og spillede Dam med sin Søn, tog sit Øjenglas frem, betragtede Uhret, sagde, at det maatte tages fra hverandre, og at det vilde komme til at koste 3 Rbdlr. Jeg fandt denne Priis ubillig, og sagde, saa vilde jeg hjelpe mig, som jeg kan, da det kun var af og til at Uhret standsede, og jeg, ved blot at ryste det, kunde faae det til at gaae. Uhrmageren satte sig igjen hen til sit Dambrædt, uden at sige et Ord, og jeg gik min Vei. Aldrig saasnart var jeg kommet hjem, førend jeg atter vilde see hvad Klokken var paa mit Uhr, men nu var det ganske standset, og hvormeget jeg end vedblev at ryste det, kunde jeg dog ikke faae det til at gaae. Jeg var i stor Forlegenhed, thi, som "Mand efter Klokkeslæt" kunde jeg ikke undvære Uhret. Næste Dag gik jeg igjen hen til Uhrmageren, og bad ham, at sætte mig det istand saaledes, at jeg i det seneste kunde faae det tilbage samme Dags Aften. Min Herre — sagde Uhrmageren, De erindrer nok, det er Mortensaften i Aften. Paa saadan extraordinair Dag arbeider jeg ikke uden for en extraordinair Priis. Dersom De vil have Deres Uhr igjen i Aften, saa kan jeg ikke sætte Dem det istand under 6 Rbd. Men De begjerte jo i Gaar kun 3 Rbd., tog jeg til Gjenmæle. Ja, netop derfor kan jeg ikke sætte det istand i Dag under 6 Rbd. De maa vide, fra det Øjeblik af De forlod mig i Gaar har jeg ikke arbeidet det ringeste. "Altsaa skal jeg nu betale Dem for den Tid, De ikke arbeidede?" Det forstaaer sig, svarede Uhrmageren. Seer De, der gives mange Tusind Mennesker, der arbeide og slide saa godt som for ingen Ting, fordi de ikke forstaae, at sætte tilbørlig Priis paa deres Arbeide, medens Andre, der vide at en Arbeider er sin Løn værd, ikke gide arbeide under Prisen, ei fordi de ere lade, men

fordi de ikke ville fordærve den. Hvert Haandværk kan føde sin Mand, naar man kun forstaaer at tage Tingen paa den rigtige Fod. Den Konst lærte jeg, paa min Udenlandsreise, i London. Jeg arbeidede hos en Mester, der heed Mr. William Trip. Han pleiede gjerne at fortælle Anecdoter, og blandt andre fortalte han en Dag følgende, der i mit Fag har indbragt mig mange Penge. — "En Herremand saae bag Børsen en Porter *) gaae op og ned med Hænderne i Lommen. Landsmand, siger han, vil Han gaae for mig med dette Brev saa langt som til Bow-Church, saa giver jeg Ham en Penny. Hjerteligt gjerne, Herre, sagde den Anden, men jeg maa have to Pence. Da Herremanden ikke vilde give ham det, vendte Karlen ham Ryggen, sigende, at han heller vil gaae og drive for intet end arbeide for intet. Herremanden ansaae det for en mageløs Dovenskab af saadan en Person, at han hellere vilde sparke op og ned ad Gaden, end tjene en Penny med saa liden Umage. Nogle Timer derefter hændte det sig, at han med nogle af sine Venner kom ind i et Gjæstgiversted i Threedneedlestreet, hvor een af dem erindrede ham om, at han havde glemt at lade hente en Vexel, der skulde afgaae samme Nat med Posten; Herremanden blev meget forlegen, og sendte i Hu og Hast et Bud efter en Porter, der kunde hente ham Vexlen. Klokken var efter ni, midt om Vinteren, Natten regnfuld, og alle Portere i Nabolavet i Seng. Herremanden blev meget fortrædelig, og sagde, at han maatte see at faae et Bud, hvad det end kostede; da omsider een af Opvarterne saae, at Manden var saa fortrædelig, sagde han: han kjendte en Porter, som nok vilde staae op, naar det var noget, der lønnede Umagen. Lønnede Umagen? sagde Herremanden hurtigen; det kan Han være vis paa, min Ven; kjender Han Nogen, saa lad ham skynde sig, hvad han kan; jeg giver ham en Krone, dersom han er her igjen Kl. 12. Opvarteren besørgede Ærindet, og inden et Qvarteer var han kommen tilbage med det behagelige Budskab, at Ærindet vilde blive forrettet med al muelig Hurtighed. Selskabet morede sig imidlertid, ligesom forhen, men da det begyndte at lakke mod Kl. 12, tog enhver sit Uhr frem, og nu blev der ikke talt om andet, end Porterens Tilbagekomst. Nogle meente, han vilde ikke komme, førend Klokken havde slaaet To, andre ansaae det for umueligt, og nu manglede der kun 3 Minuter i 12, da det flinke Sendebud traadte ind i Stuen, ganske forpustet, med gjennemvaade Klæder, dryppende af Sved, og intet Tørt paa sig, uden den indere Side af Brevtasken, hvori den Vexel laae, han havde hentet, og, efter Opvarterens Anvisning, leverede han Herremanden samme. Denne var meget glad over, at Budet havde besørget sit Ærinde saa hurtigen, gav Karlen den lovede Krone, medens en Anden fyldte et stort Glas Viin for ham, og hele Selskabet roste hans Raskhed. Da han traadte nærmere hen til Lyset, for at tage Vinen, saae Herremanden, til sin største Forundring, at det var den samme Porter, der ikke vilde modtage hans Penny, og som han ansaae for den dovneste Karl paa Jorden."

Jeg leverede nu Uhrmageren mit Uhr, tog min Hat og Stok, og gik. Om Aftenen fik jeg mit Uhr, imod at betale de begjerte 6 Rdlr. Fra den Tid af lærte jeg at indsee, at man maa gjøre Forskjel paa dem, der ikke gide arbeide, fordi de hellere ville leve af Andres Barmhjertighed eller omkomme af Sult, end bestille noget, og paa dem, der vel gide arbeide, naar man tilbørligen vil lønne dem for deres Arbeide.

I Rige og Store, som kalde den med Talenter og Genie udrustede Mand lad, fordi han ikke vil arbeide for en Penny, husker paa Lessings Conti, der svarer paa Prindsens: "Konstneren maa ogsaa vilde arbeide" — "Arbeide er hans Lyst — men at maatte arbeide kan skille ham ved Navnet Konstner." Ved Lønnen for Arbeidet forstaaer jeg ikke blot det Metal, som er lige nødvendig for en Tærsker og en Raphael Sanzio; men den Agtelse og den Erkjendtlighed, der skyldes den Mand, der er mere end en Dagløner. Hans Arbeide bør betales efter dets indvortes Værd, ikke efter den kortere eller længere Tid, han anvender derpaa. Mangen Konstner, mangen Skribent, som Nutiden anseer for lad, vil Efterslægten maaskee

*) Et Slags Norvegrise i London, der udgjøre et Laug, og besørge alle Slags Dragter baarne.

betragte med samme Øine, som Gjæsterne i Threedneedle-Street, hiin flinke Porter, der heller vilde gaae ledig for intet end arbeide for en Penny!

---

## Et Par Anmærkninger om Brugen af "De" i Tiltalen til Bønder.

"Kjendte J. J. mig — siger Hr. Drewsen, i sin Replik mod Jens Jensen i No. 102 af Skilderiet — saa maatte han ydermere vide, at jeg i daglig Omgang tiltaler Bonden, som enhver anden Medborger, med — De."

Anmærkeren, som har henlevet den største Deel af sit Liv paa Landet og iblandt Bønder, troer, efter sin fuldeste Overbevisning, at denne Tiltale er ikke saa ganske passende. Aldrig har han hørt nogen Mand, der har havt med Bønder at gjøre — det være sig Præst, Dommer, Officier, Læge, Godseier eller andre — at benævne denne Classe Medborgere anderledes end Du eller Han, og aldrig har han erfaret, at nogen Bonde, førend Jens Jensen, opholdte sig derover. Hvad Anmærkeren selv angaaer, da bruger han snart Du, og snart Han, ligesom een Bonde, mere end en anden, ved sædelig Opførsel, fortjener denne sidste Udmærkelse. Bonden er desuden saa vant til Udtrykket Du, baade i Thing- og Skriverstuerne, paa Torvet og i Butikerne, ved Auctionsbordet og utallige andre Steder, at det aldrig vilde af sig selv falde ham ind, at fordre anden Tiltale end, i det Høieste, Han. Anmærkeren føler, at han maatte gjøre Vold paa den Oprigtighed og Hjertelighed, hvormed han stedse omgaaes den agtbare Bonde, dersom han skulde vænne sig til denne, i det mindste for ham, splinternye Formular.

Saa sandt som det er, at Udtrykket Han og Hun, brugt i andre Forhold, medfører Begrebet af Ringeagt, saa vist er det, at Bonden og hans Kone ansee sig hædrede ved denne Benævnelse af Folk uden for deres Stand. Anmærkeren gjør i sit Hjerte ingen Forskjel paa den Borgermasse, hvoraf Statssamfundet bestaaer, og han taler meget heller og med mere sand Agtelse med en sædelig og fornuftig Bonde, end med mangen



Velbaarenhed; men den forskjellige Grad af intellectuel Cultur, moralsk Forædling og selskabelig Dannelse, som finder Sted i denne Masse, gjør et naturligt Skillerum, saavel i Henseende til de udvortes Høflighedstegn, som Tiltalen. Lader os derfor vedblive at tiltale vor hæderlige Bondestand med Du og Han, og ikke ved det, af Conveniensen antagne, fornemmere De, opvække Ideer hos den, som kunne have skadelige Følger. "Kommer det først saa vidt — sagde, for et halvt Seculum siden, den berømte Forfatter af oeconomiske Tanker til høiere Eftertanke — at Bonden kjøber sin Dragt i Butikkerne og lader den sye hos Kjøbstædskræderne, saa er det ude med hans og Landets Velstand"; og dertil har den imaginaire Rigdom, som i det sidste Decennium oversvømmede Bonden, allerede bragt det paa mange Steder. Adspørger vore Præster, og de ville svare, at Overdaadigheden i vore Landsbyer er steget til en betænkelig Høide, saavel i Henseende til Klædedragt som Bohave og Levemaade. Begynde vi derfor først at kalde Bonden De, ville vi snart ende med Herr og Madam, og saaledes trække Bonden ud af sin Sphære, føre ham ind i en fremmed Verden, ved at forfine hans Følelser gjøre ham hans Stands Besværligheder utaalelige og forspilde ham sammes Glæder.

---

## En Jydes eenfoldige Tanker om den i Skilderiet No. 99 indrykkede Bedømmelse over det Steinerske Skuespillerselskab.

Ved at læse ommeldte Bedømmelse, i Skilderiet, meddeelt de kjøbenhavnske Læsere, syntes mig, det dog var Synd, om en eller anden af de Herrer, der i Smagens Hjem havde seet bemeldte Selskab spille, og nu læste denne Bedømmelse fra Jylland, han da medynksfuld skulde udraabe: Herre Gud! hvor nøisomme de stakkels Jyder dog ere! Desuden tænkte jeg som saa: Liebhabere spille blot for at more sig selv og Andre, her vilde det vel aldrig falde nogen, uden den indbildte Tosse, ind at fordre strængt; men ganske anderledes har det sig med dem, der giennemreise Landet for at vise

deres Konstfærdighed, og — lade sig betale derfor. Her fordrer jeg, som i Almindelighed, naar mig bydes Noget for Betaling, gode Vahrer; og, naar disse ikke ere det, er jeg berettiget til at indstævne Afhændigeren — som ved Legems-Fornødenhederne for den verdslige Domstoel — saa ved Aands-Føden, for Smagens Domstoel. Begge Aarsager lagde mig Ordene paa Tungen. (Det er kun saadant mine ringe Tanker; jeg er en jævn Mand, der ikke har just forslugt mig ved dette hersens Helikon, men blot gjennem Døren tittet lidt ind i denne Jomfrue Thalias Tempel.) — Om Hr. Steiner den ældre, hedder det: "Han, som og Konen, spille kun sjeldent og det meest i subordinerede Roller, og deri handle de meget vel." Deri har Forfatteren sandelig Ret, da Hr. Steiners hæse, skjærende Stemme, som i det Hele hans Mangel paa Konstfølelse, og Madame Steiners tydsk-danske Sprog, tykke Mæle og hendes stundom utilgivelige Ligegyldighed for sin Dragt, f. Ex. som Orgon i de snorrige Fættere, gjøre begge disse Personer høist ubehagelige for Øiet, Øret og Følelsen; men det er ikke saa som Forf. anmærker, at de altid nøies med subordinerte Roller, Hr. Steiner har f. Ex. nylig spillet Faderens og Mad. Steiner Moderens Rolle i Elskovs Barnet, ligeledes har hun spillet Donna Olympias Rolle i Stykket: Don Ranudo. Fs. Dom om den ældste af Døttrene, "at hun har herlige Anlæg, og at, naar disse bleve behørig uddannede, vilde hun være en Prydelse for ethvert Theater", underskriver jeg ganske. De Mangler, jeg her fandt, vare i de ædle, især tragiske, Roller en vis Affectation i Stemmen — Noget jeg oftere har lagt Mærke til ved tydske Skuespillere — hvorved stundom Monotonie blev afstedkommet. Ogsaa syntes hun mig for meget at sysselsætte sig med Tilskuerne, i det hun næsten ved hver anden Replik vendte sig, stundom smilende — hvor ingen Aarsag til Smiil var — ned mod Parterret. I de komiske Roller hovede hun mig næsten bedre formedelst sin Lethed og Naturlighed; her var hiint Affecterte borte, og den smilende Anskuelse til Parterret mindre stødende; nogle enkelte Steder faldt hendes Stemme — især i det Naive — lidt til det Lanatrukne. Som Elfride, Sidonia og især som Wolfes Kone i Husfterne vakte hun megen Interesse; men som Matrosen i Skibbrudet maatte man elske Konstnerinden. "Den yngre Jomfrue Steiner", siger Forfatteren videre, "er alt for kold i de alvorlige, og næsten for overgiven i de muntre Roller." For overgiven har jeg aldrig seet hende, men altid kold og ligegyldig som om hun spillede med høieste Uvillie. Denne Bebreidelse rammede hende dog mindre, som Jolanda i Stykket Sidonia, hvor hendes Rolighed i 1ste Act — som vel er det Sted, Forfatteren især sigter til — ogsaa kunde være den ved Følelsen af eget miskjendte Værd bevirkede Høihed; mere træffer hiin Bebreidelse hende, som een af Mødrene i Husfterne, hvor hun, med Øiet snart mod Coulissen, snart omkring paa Parterret, omarmer eller rettere lader sine Arme hvile om et Par af de hjemkomne Børn. I muntre Roller var hendes Stemme slæbende, hvilket i Bondekoners og Pigers Roller gik til det Latterlige. Minchens Rolle saae jeg ikke, kan altsaa ei bedømme hvor vidt denne var hendes bedste Rolle. Saa vidt er jeg for det Meste enig med Forfatteren; men besynderligt, at den, der, hvad hine fire Personer angaaer, dømmer saa sandt, kan sige om Hr. Steiners ældste Søn: "Han opretholder Selskabet" — "han spiller aldrig maadeligt." Jeg er nær ved at sige: jeg har aldrig seet ham over det Maadelige. Som et Beviis for sin Paastand anfører F. Steiner den yngres Roller, som Abbed Dunstan i Elfride, den Geistlige i Klosterløftet, og Mads i Kjerlighed uden Strømper, hvilke han siges at have udført til Fulkommenhed. Er der saa, maa Fuldkommenhed i denne ædle Konst ligge nærmere, end jeg af min Tid har forestilt mig, saa nær omtrent, som den store Hob, der mener, Enhver der kan lære en Rolle udenad, og kan spille, forestiller sig den. Af Abbed Dunstands og Madses Roller — Klosterløftet saae jeg ikke — dømmer jeg, at han stundom kan spille nogenlunde taaleligt; men af Don Ranudos Rolle, den han udførte i Stykket af samme Navn, slutter jeg, at han aldeles ikke kan kaldes en god, end sige en fuldkommen Skuespiller; thi den gode Skuespiller, der vel ei kan være alle Fag lige voxen, vil dog aldrig skille sig saa slet ved nogen Rolle, som Hr. Steiner skilte sig ved samme. I en Kostume, der mere lignede en gammel Landsbyskolemesters end

en Adelsmands (forhen pragtfulde) nu afslidte Dragt, triner han frem, byder Tilskuerne et Sprog, der var mere en lystig Broders Tone, naar han vil persiflere eller rettere vrænge efter en Fornem, end den virkelig stolte, dog alvorlige Tone, hvori der ikke kan nægtes, Holberg maa have tænkt sig sin Don Ranudo tale; stanger sine Tænder gjennem det høit opspilede Gab, udspytter eller lader i det Mindste, som han udspytter det Løsrevne, (med Forlov at sige) ned mod Parterret, (medens paa samme Tid hans Donna udbreder med megen Ophævelse en pjaltet Silkeklud for deri lydelig at snyde sig). — Nu reiser sig — den af Hunger kraftløse Don Ranudo? Nei en ravende Brskjænket, der med stive Knæer krydser over Theatret. Bonden — den gamle Steiner — kommer ind; man skjærer af hans Ost og Brød, og der opstaaer en Riven og Rappen om, lig sultne Dyr i et omreisende Menagerie, at opsnappe og atter og atter opsnappe de paa Gulvet af Bonden tabte Brødstumper og Osteskorper. — O Fuldkommenhed, o Høide af dramatisk Konst! — Portionen virker: den før dinglende og ravende Don Ranudo bliver nu kort derpaa saa fix og stærk, at han kan tage Theatret i to Skræv. Siden ifører Hr. Steiner sig en Liigkappe, og tilsidst sin indløste Dragt, der er en reen Caricaturdragt, ligesaa sjusket som upassende; — man maa jo antage, at dette er Don Ranudos gode Klæder, der i bedre Dage have været pantsatte, og nu ere blevne indløste — men hvad man ikke kan nægte er at Hr. Steiner nu tro vedligeholdt hvad Dragten fordrede; thi, da han faaer at vide, at han er bedraget, seer man ret den spanske Grandesse tage afsted som en for sine Penge bedraget halvgal Aagerkarl i en Kotzebuiade. — Føi nu til dette en til Vane bleven læspende, stundom pibende Stemme, og — den livagtige Fuldkommenhed af en Skuespiller staaer for os. Om Hr. Dahlberg kan kun siges det, at han, som Begynder i Konsten, røber Anlæg; og, da han understøttes af en klar Stemme og et temmelig godt Udvortes, er det at formode, han kan blive ret brugbar. Hans Daniere i den Døve, og især hans Johan i Kjærlighed uden Strømper, i hvilket sidste Stykke hans Dragt og Stemme især var særdeles passende — saae man, som Forf. anmærker, med Fornøielse. Men, naar



det videre hedder: "De tvende andre Skuespillere, Frank og Stegelmann, kunne ikke maale sig med Ovenmeldte i Fuldkommenhed," (atter Fuldkommenhed!!) da er jeg kun, hvad Stegelmann angaaer, af hans Mening, aldeles ikke derimod, hvad Frank angaaer. Jeg troer snarere, at det om denne kan siges, "han — med den ældste Jomfru Steiner — holder Selskabet opreist;" da disse to ere i mine Tanker de eneste, hos hvem man øiner et virkelig ei ubetydelig uddannet Konsttalent. Det er sandt, Hr. Frank er endnu ei det danske Sprog mægtig, og kan derfor i danske Stykker ei tilfredsstille; det er ogsaa sandt, at han — hvad sandelig er at beklage — i muntre Roller gjør sig stundom skyldig i de Narrestreger, dette Selskab ei sjelden indblander i deres Roller, rimelig for, som de troe, at more Publicum: men i tydske Stykker, især alvorlige, hvor altsaa ingen Leilighed til Bajatsstreger gives, har jeg, som mange Andre, flere Gange seet ham med særdeles Fornøielse. Jeg har f. Ex. seet ham, som Munken i Stykket Sidonia, hvor Dragt, Gebærder, Anstand og Stemme vare saaledes, at han paa ethvert Theater vilde været seet med Tilfredshed. Som Rodemester Wolf i Hussitterne rystede han i Scenen med hans Hustrue angaaende Offeret af deres Børn; og dog har jeg seet og følt en Rosing og Kones Spil i denne Scene. I slige Roller er og hans lidt tykke Stemme ei heller som i yngre eller blidere Roller ham i Veien. — Hr. Stegelmann derimod burde ikke betræde noget Theater, da han aldeles mangler enhver Prydelse, Jomfru Thalia maa ønske sine Sønner: "Hans Udvortes er ikke smukt, hans Sprog, som Madam Steiners, tydsk-dansk, hans Mimik aldeles upassende. Jeg har seet ham blandt flere Roller, som Major Turnek i Brandskatten, hvor han var kold som Iis, i Præsten, i Elskovsbarnet, hvor han prækede, som en Skoledreng, naar han fremsiger sin Lectie; og i det smukke Stykke, "hvem veed hvad det er godt for" — som jeg ved denne Leilighed ei nok som kan takke min danske Landsmand for at have beriget vor Litteratur med — hvor han, som Slagteren, Mester Bulbox tog afsted, som om det havde været een af hans hornede Undersaattere. Taaleligst var han som Overbraminer i Lanassa; ogsaa som Lægen i Sidonia, med samt

hans overskaarne Paryk, kan fældes samme Dom. Dette om Personalet. Hvad Dicorationerne angaaer, da ere disse meget maadelige; dog dette fik man at see igjennem Fingre med, men saa burde dog Selskabet ei heller give saadanne Stykker, hvor hiin Mangel forstyrrer Illusionen saa betydelig, som i Sidonia var Tilfældet, hvor Fyrstens Værelse var tillige Sæbet for den hemmelige, eller, Gud veed, hvilken anden Ret. — Et andet Fængsels-Bagtæppe burde dog Entrepreneuren anskaffe; saa meget troer jeg nok det kunde kaste af sig, da det hullede og tilsmurte Stykke, der skal forestille samme, ligner mere en Stump, af Musene sondergnavet, Sækkelærred i naturlig Tilstand, end et Bagtæppe.

---

## Indenlandske Efterretninger.

I Gaar, den 30te December, holdtes en extraordinair Generalforsamling i det Kongel. octroyerede Asiatiske Compagnie (anmeldt i Skilderiet No. 102). Først tilkjendegav Directionen, at da den med Skibet Maria, Capitain Eben, havde erholdt Efterretning fra Ostindien, at den Engelske Regjering ikke havde confisqveret som Dansk Eiendom 2de Promissory Noter, udstædte til Compagniet af Handelshuset Trail Palmer & Comp. i Calcutta, store 490,000 Sicca Rupier, og at disse altsaa stode til Compagniets Disposition, saa havde Directionen, under 4de Septbr. sidstleden, ved det udenlandske Departement reclameret denne deres Eiendom. Under 3die denne Maaned havde Departementet tilmeldt Directionen, at derom var underhandlet med den Engelske Regjering, som under 19de forrige Maaned havde givet Ordre til Vedkommende i Ostindien, at udlevere til Compagniet disse Promissory Noter. Da der paa dem hæfter Rente for 9 Aar, a 8 PC. aarlig, saa vil Compagniet herved erholde en Summa af circa 428,000 Species. — Fra 71 Interessentere var indgivet et Forslag om, indtil videre at suspendere Compagniets Convention, for saavidt som den forpligter Directionen til, ikke at maatte foretage noget Anliggende af Vigtighed, uden efter foregaaende Overlæg med den bestandige Commission og indhentet Approbation af Generalforsamlingen, dog saaledes, at saafremt Directionen skulde misbruge den samme herved overdragne uindskrænkede Myndighed til at forvalte Compagniets Anliggender til deres egen Fordeel, bør de i enhver Henseende være underkastet den Straf og pligtige til den Erstatning, som i Conventionen er bestemt. Herover blev stemmet, og da Forslaget ikkun var interimistisk, og den Directionen derved givne Dictatur, hvilket Dieblik det skal være, kan tages tilbage, naar 30 Interessentere derom begjere en Generalforsamling, og denne da ved de fleste Stemmer frataget Directionen denne Myndighed; men det for Tiden, indtil Compagniet kan begynde dets første Expedition, ansaaes nødvendigt at concentrere al Magt i Directionens Hænder, paa det alle Forhandlinger kan fremgaae med den fornødne Hurtighed og Hemmelighedsholdelse: saa blev dette Forslag med 116 Stemmer mod 28 antaget. — Hr. Major og Grosserer Selmer valgtes eenstemmigen paa ny til Directeur; og ligeledes Hr. Grosserer Larpent paa ny til Revisor; saa bleve og de nuværende Decisorer bekræftede i deres Embede for næste Aar. — Den fra Compagniets Betjentere indkomne Begjering om at nyde et Gratiale, ligt det, som Hans Majestæt Kongen allernaadigst har tilstaaet Embedsmændene, bevilgedes med 69 Stemmer mod 50. — Til Slutning meddeeltes Directionen og Betjenterne Qvittering for Handels-Aaret 1815—1816.

Mariboe, d. 27 Decbr. For nogen Tid siden brast en Kjøbmands Loft i Rødbye med 300 Tønder Havre, der nedstyrtede i et Pakhuus i det Dieblik, som han tilligemed sin Handelsbetjent havde forladt det. — I denne Tid har en Bondekarl, paa Veien fra Mariboe til Raae, havt det Uheld, at brække sin ene Arm, ved at falde af en Vogn. — Under 27de November d. A. har Hans Majestæt Kongen allernaadigst entlediget Udgiveren fra det residerende Capellanie i Mariboe og Annexet Hillested, fra 1ste Januari at regne, med en aarlig Pension af 70 Tønder Byg, 5 Tønder Hvede, 10 Tønder Rug, samt 50 Rbd. N. V. i Penge. Tillige har Hans Majestæt allernaadigst tilstaaet hans eventuelle Enke i Enkepension af det nedlagde Capellanies Indkomster 4 Tønder Rug og 16 Tønder Byg, betalte efter hvert Aars Capitelstaxt. — Stiftsphysicus i Lolland og Fal-

ster, C. A. V. Guldbrand, er beskikket til Landphysicus i Sjællands nordre District, og til hans Eftermand er udnævnt forhenværende Landphysicus i Island, T. Klog. — — (Indsendt.) Frost's Statscalender for 1813 har ingen Titulatur for en Rector, Borgermester, Stiftsphysicus, Amtsforvalter, Høiesterets Advocat, Renteskriver eller anden kongelig Contoirchef uden Rang; altsaa maa en saadan Embedsmand vel lade sig nøie med Velædelhed, som Hæders Benævnelse. Men hvad har han da i saa Fald forud for en Smaa-Handelsmand, Godsforvalter, Forpagter, privat Fuldmægtig eller Contorist, Skolemester, etc. — Den Geistlige deler dog ikke sin Velærværdighed med Enhver, og at denne Hæders-Benævnelse nok vil kunne opveie mod den Civiles Velbyrdighed, formodes deraf, at Intet er bestemt for de Geistlige i 8de og 9de Classer. (Mariboe Av.)

Wordingborg, den 22de December. For nyelig ere 2 Arrestantere udbrækkede af Arresten her i Byen, ved at grave dem under Muren nede ved Jorden. De har eengang før brugt samme Spas. Den ene er Skomager af Profession og skal være den Fornemste. — Fornuftigt af dem gjort, at de begge Gange har forsynet dem med Proviant m. v. ved at brække ind i Postmesterens Spisekammer, som vender ud til Arresterne.

(S. Bl.)

Odense, d. 27 Decbr. De Herrer Foght og Verzahl af det Kongelige Capelle i Kjøbenhavn ere fra deres Udenlandsreise i disse Dage ankomne her til Odense, og haabe vi i næste Uge at vorde glædede med i en Concert at høre disse fortrinlige Musici, inden de fortsætte Hjemreisen til Kjøbenhavn. — Her i Odense er opdaget en ung Tyvebande af mere end en halvsnees uconfirmerede Drenge, som med megen Overlæg have listet sig ind i Folkes Huse, oplukket Gjemmer og stjaalet Penge og andet. De faae da vist den efter Omstændighederne fortjente Straf. Men, da det synes sandsynligt at ældre Hælere maae have givet dem Tilhold, var sammes Opdagelse og Afstraffelse tillige saare ønskelig! — Det feiler dog sikkerligen ikke, at ved vor forbedrede Skoleunderviisning jo ogsaa tages Hensyn til Pligternes Kundskab hos den endnu saa raae Almue-Ungdom, hvis Tøilesløshed og Usædelighed saa jevnlig sees paa vore Gader. (Iversens Av.)

Aarhuus, d. 27 Decbr. Den lille Jfr. Braase giver iaften paa sin Hjemreise til Falster endnu en Concert her paa Theatret. Til Foraaret har hendes Fader isinde at reise med hende til Kbhvn. Hjemme har han en 9 Aars gammel Søn, som skal være en ligesaa færdig Violinspiller; begge ere Faderens egne Elever. (Aarhuus Av.)

Viborg, d. 26 Decbr. Veiret var for Jevndøgnen roligt med Frost, der gav Gader og Veie et speilagtigt Udseende. Særdeles mærkelig var den klare Luft og Soelskin uden Taage, vi havde før Soelhverv. Først den 22de Decbr. om Aftenen stormede det endeel og Natten derpaa tøede og regnede det. Det samme Tøveir har vi endnu. Som en Følge deraf komme endnu ferske og meget fede Helt og Sild hertil. De første fiskes ofte paa Ned i Fjorden. Overalt har Helt og Sild i mange Aar ikke været saa overflødige og fede som i Aar. Helten er solgt for 20 a 24 til 48 ß. Stk. og Silden for 2 Rbdlr. a 16 Mk. Oelen. En Torveartikel har i Aar været, som noget usædvanligt, slagtede Gjæs for 10 a 15 Mk. Stk. Bønderne pleie at sælge dem i Toftemarkedet i Flokkeviis til Østerboerne, som prange med dem; men de ere nu blevne saa kloge, at tage ligesaameget for de slagtede, og beholde Indmad, Fedt og Fier, som de før fik for de levende. Det er og meget beqvemt for Kjøbstæden, at en gradviis Tilforsel finder Sted; thi før solgtes de kun her til Toftemarked, Mortensdagsmarked og Mortensaften. (Viborg Samler.)

---

Kjøbenhavns Børs den 31 December.

Cours. Hamb. 2 M. 590, a vista 600. Amsterdam 2 M. 550, a vista . . London 2 M. 26½ Rbdlr. Spec. 615. — Specier solgtes til 36 a 37 Rbmk., for Committeesedler blev givet (med Rente) 92 a 93 pr. 100; Oblig. (uden Rente) 78 a 79. Norske Sedler 20. Svenske Sedler 10 Mk. 4 ß. a 10 Mk. 8 ß. — Disconto 10 PC.

---

Rettelse. — I forrige No., P. 1664, Lin. 20, for: Harmonica læs: Harmonie.

---

Kjøbenhavn. Trykt hos P. H. Höeckes Enke.